Josip Pečarić: ZALJEV HRVATSKIH SVETACA

JOSIP PEČARIĆ

ZALJEV HRVATSKIH SVETACA

ZAGREB, 2021.

© Josip Pečarić

Uspomeni na dragog prijatelja, velikog hrvatskog domoljuba i velikog hrvatskog redatelja Krsta Papića

Akademik Josip Pečarić

KAZALO

UVODNI TEKSTOVI ……...11
GOST UREDNIK KRSTO PAPIĆ: PROF. DR. JOSIP PEČARIĆ BOKA JE ZALJEV HRVATSKIH SVETACA …… 11
MOJ PRIJATELJ CRVENI HRVAT KRSTO PAPIĆ ……..15
DODATAK, GOLUB: OTAC SIKSTA V. BIO JE HRVAT, U ITALIJU JE DOŠAO IZ DALMACIJE ……20
BLAŽENI I SVETI VELIKANI KOTORSKE BISKUPIJE ……21
NOVI KOTORSKI BISKUP MONS. IVAN ŠTIRONJA: 'BOG PREBIVA MEĐU LJUDIMA NA SEBI VLASTIT NAČIN' ……34

ZALJEV HRVATSKIH SVETACA U PEČARIĆEVIM KNJIGAMA ……...55
BORBA ZA BOKU KOTORSKU / U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI – HRVATSKI, ZAGREB, 1999. ……... 55
PROSLOV ……55
BORBA ZA BOKU ……...57
VAPAJ IZ BOKE …….. 61
KAKVE SU USPOMENE NAKON SUSRETA S PAPOM PONIJELI HRVATI IZ BOKE KOTORSKE? ……63
SIMBOL ZALJEVA HRVATSKIH SVETACA …….. 65
VJENCESLAV ČIŽEK, PJESNIK HRVATSKE BOKE …… 69
SVETI TRIPUN, ZAŠTITNIK ZALJEVA HRVATSKIH SVETACA ……76
LUKA BRAJNOVIĆ: PONOSAN SAM ŠTO SAM HRVAT IZ BOKE …….79
O BAŠTINI JE RIJEČ ……... 83
PREVLAKA ZAUVIJEK... ……...86
BOKA I HRVATI ……..89
HRVATI BOKE KOTORSKE OD 1918. DO DANAS ……98

BOKA I HRVATSKA ……106
STROSSMAYEROVA LEKCIJA ……...110
PORUKA ZNANSTVENOG SKUPA "HRVATI U BOKI KOTORSKOJ":
BOKELJSKI HRVATI - "NAJHRVATSKI HRVATI" ……..112
HRVATI BOKE KOTORSKE …… 116
ZA HRVATSKU HRVATSKU, ELEMENT, ZAGREB, 2001. ……120
HRVATSKA RADI ZA SRBIJU …… 120
RAZGOVOR: DR. PEČARIĆ UOČI NJEGOVOG DOLASKA U
SYDNEY ODGOVARA NA PITANJA …… 123
HRVATSKA ŠKOLA U TEORIJI NEJEDNAKOSTI ……... 129
**A. PEČARIĆ AND J. PEČARIĆ, STROSSMAYEROVA OPORUKA,
HAZU, ZAGREB, 2002. ……136**
HRVATI U CRNOJ GORI ……..136
U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI – HRVATSKI ……..152
**PRONAĐENA POLOVICA DUŠE / DESET GODINA S
AUSTRALSKIM HRVATIMA, ZAGREB, 2002. ……..165**
SJEĆANJE NA DEMONSTRACIJE U MELBOURNEU IZ 1992.
GODINE ……..165
PRILOG: CRNOGORCI SE DIČE HRVATSKOM KULTUROM ……... 170
INTERVJU NA RADIJU SBS U OŽUJKU 1993. GODINE ……..176
ZALJEV HRVATSKIH SVETACA ČETNICI OČISTILI OD HRVATA … 181
BOKA JOŠ ČUVA HRVATSKE USPOMENE …… 185
INTERVJU ZA HRVATSKI RADIO 3ZZZ IZ SIJEČNJA 1994. ……. 189
HRVATSTVO BOKE KOTORSKE ……... 196
PUT U AUSTRALIJU: MEĐU SVOJIMA ……201
PUT U AUSTRALIJU: GOSTOVANJA NA HRVATSKIM RADIJIMA ….206
ZAŠTO IME CROATIA NESTAJE U AUSTRALIJI? ……..212
"AKCIJA STOLJEĆA" ……... 214
U HRVATSKOJ JE JUGOSLAVENSTVO OPET NAJISPLATIVIJE
ZANIMANJE! …… 218
**U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI HRVATSKI /
BORBA ZA BOKU KOTORSKU 2, ZAGREB, 2004. ……...227**
OČUVANJE HRVATSKOG IDENTITETA KROZ STOLJEĆA ……..227
KAKO JE HRVATIMA U “ZALJEVU SVETACA” ……236
ISKONSKA HRVATSKA PRIPADNOST BOKE ……241
ZALJEV HRVATSKIH SVETACA ……... 246
BOKA JE ZALJEV HRVATSKIH SVETACA ……..249
HRVATSKA BOKA ……254
BOKA KOTORSKA NE SMIJE BITI ZABORAVLJENA ……258
JAKA HRVATSKA UVJET JE OPSTANKA BOKELJSKIH HRVATA ….259
TKO JE POPIO, A TKO NIJE, KAVU NA STRADUNU? ……... 263
PRIZNAJEM, HRVAT SAM!ZAGREB, 2005. ……..269
PREDSTAVLJANJE KNJIGE *SUBJEKT SLOBODE* ……269
D. JELČIĆ I J. PEČARIĆ, POVIJESNI PRIJEPORI, ZAGREB, 2006. .274

PREDSTAVLJANJA KNJIGE U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI HRVATSKI U SPLITU ……..274
HRVATSKI GENOCID: NAPRAVILI ZEČEVE OD SRBA, ZAGREB, 2014. ……..278
NEOBIČNA POHVALA ……278
'AKO VOLIŠ HRVATSKU SVOJU', ZAGREB, 2014. ……281
VJEROVALI ILI NE: BRIŠU PRIDJEV "HRVATSKA" U NAZIVU! (2.) ..281
PROPADE IM CRVENA HRVATSKA, ZAGREB, 2015. …… 284
ZVONIMIR ŠEPAROVIĆ, RECENZIJA KNJIGE ……284
DAMIR KALAFATIĆ, AKADEMIK JOSIP PEČARIĆ NA TRIBINI U OMIŠU ……287
ZALJEV HRVATSKIH AKADEMIKA ……290
BOKELJI PROSLAVILI SVOGA ZAŠTITNIKA-BOKA U KOTORU ….. 297
PIŠEM PISMA ODGOVORA NEMA! 2. / JE LI AKADEMIJI VAŽNA ZNANOST, ZAGREB, 2017. ……300
LICEMJERNA ČESTITKA …… 300
"ROĐEN 1948. GODINE U SOCIJALISTIČKOJ REPUBLICI CRNOJ GORI" ……..304
RUDAN KAO PILSEL? ……..311
"ROĐEN 1948. GODINE U SOCIJALISTIČKOJ REPUBLICI CRNOJ GORI", 2. ……317
DNEVNIK U ZNAKU 'ZA DOM SPREMNI', ZAGREB, 2017. ……..321
PREDSTAVLJANJE KNJIGE „OBA SU PALA" U SKRADINU ……321
JE LI POLITIČARIMA KRIVA MATEMATIKA? ZAGREB, 2019. ….324
TUŽNA VIJEST ……..324
M. DUGEČ I J. PEČARIĆ, VJENCESLAV ČIŽEK, ZAGREB, 2019. ...334
MALKICA DUGEČ, ŽIVOT I DJELO HRVATSKOG PJESNIKA VJENCESLAVA ČIŽEKA ……..334
MALKICA DUGEČ, BUNTOVNI SANJAR – TRAGOM POLITIČKIH PORUKA PROF. VJENCESLAVA ČIŽEKA …… 350
MALKICA DUGEČ , VJENCESLAV ČIŽEK - JEDAN ŽIVOT ZA HRVATSKU ……363
MOJIH STO KNJIGA, ZAGREB, 2020. ……373
ĐURO VIDMAROVIĆ, ZBORNIK PRILOGA O VJENCESLAVU ČIŽEKU ……...373
MATE KOVAČEVIĆ MALKICA DUGEČ - JOSIP PEČARIĆ, VJENCESLAV ČIŽEK, VLASTITA NAKLADA I HRVATSKI SVJETSKI KONGRES, ZAGREB, 2019. ……...378
CRTNUH, O ONOMU KOGA TEK UPOZNAJEMO ……...382

PROSLAVA BL. OZANE 2020. GODINE ……...384
IVO ŠKANATA, DANAS JE BLAŽENA OZANA ……...384
DANAS SLAVIMO BLAŽENU OZANU KOTORSKU ……...386
„RAZGOVOR" SA STIJEPOM MIJOVIĆEM KOČANOM …….390

STIJEPO MIJOVIĆ KOČAN, BOKA IZBLIZA I SVISOKA (BOKIN LIK I KRAJOLIK, OGLEDNIČKO-PJESNIČKI TRIPTISI) ……391
TOMO VUKŠIĆ, BLAŽENA OZANA KOTORKA EKUMENSKA SVETICA ……398
RAZGOVORI“ S ĐUROM VIDMAROVIĆEM I BISKUPOM TOMOM VUKŠIĆEM ……409
PRILOZI: SUDBINA KATARINE VUKČIĆ KOSAČA ……...416
TOMO VUKŠIĆ, RIMSKI PAPE I CRKVA U HRVATSKOM NARODU . 423

U ZNAKU SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA ……..**436**
DNEVNIK JOSIPA PEČARIĆA: U ZNAKU SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA... …….. 436
BISKUP DR. VLADO KOŠIĆ, MISA U ZAGREBAČKOJ KATEDRALI UZ TIJELO SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA, OFM CAP. (+1942.) …… 456
BOKELJI I BOKELJSKA MORNARICA UZVELIČALI SLAVLJE U ČAST SVETOGA LEOPOLDA …… 460
BOKA JE DALA SV. LEOPOLDA MANDIĆA, AKADEMIKA PEČARIĆA, MINISTRA BOŽINOVIĆA, A SADA NAM CRNOGORCI OTIMAJU BAŠTINU BOKELJSKE MORNARICE ……471
BOKELJSKI HRVATI ……478
GOVOR NA OTVARANJU UZLOŽBE FOTOGRAFIJA FIDES ET HONOR! AUTORA DRAŽENA ZETIĆA ……481
HVALA TEBI STIJEPO ZA SVE ŠTO SI URADIO ZA BOKU I ČESTITAM TI NA NAGRADI ZA ŽIVOTNO DJELO …… 485
DRAŽEN ZETIĆ: K’O DA SE SRAMIMO BITI HRVATI, K’O DA SE STIDIMO LJUBITI SVOJU BOKELJSKU MORNARICU!? ……... 494

ZAVRŠNI TEKST ……496
NEZAVISNA I EVROPSKA CRNA GORA ILI VELIKA SRBIJA …… 496

AKADEMIK JOSIP PEČARIĆ – ŽIVOTOPIS ……516

UVODNI TEKSTOVI

GOST UREDNIK KRSTO PAPIĆ: PROF. DR. JOSIP PEČARIĆ

BOKA JE ZALJEV HRVATSKIH SVETACA

Vjesnik, 9. svibnja 1993.

Vukašin Vuk ĐURIČIĆ

Josip Pečarić je (…) Član je i Upravnog odbora "Bokeljske mornarice 809" iz Zagreba, najstarije hrvatske bratovštine, i potpredsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" iz Zagreba, te velik borac za nezavisnost Crne Gore.

BOKA ĆE BITI "ČISTA"!
Boka danas?
Jako puno ljudi seli, napušta stoljetna ognjišta i dolazi u Hrvatsku. Opasno je i skoro nemoguće danas biti Hrvatom u Boki. Danas u Boki najviše Hrvata živi u Tivtu, pa su tamo i najčešći i najjači pritisci i šikaniranja. Ako se to nastavi, Boka će biti "čista". No, ja ipak vjerujem da će se to zaustaviti.
Koliko Hrvata sada živi u Boki?
Prema zadnjem popisu oko sedam posto. No, i u Boki ima dosta ljudi koji su se pisali kao Jugoslaveni. Većina njih su Hrvati koji se boje kazati što su! A nekada je, pogotovo u priobalnom dijelu Boke, Hrvata bilo oko 80 posto. Pravoslavci su

uglavnom bili ruralno pučanstvo, dok su Hrvati bili pretežno u gradovima. No, kada se uzme sveukupno, prema popisu iz 1910. Hrvata je bilo oko 50 posto. Interesantno je analizirati popis pučanstva iz 1910. i onaj iz 1991. godine. Broj Hrvata u Boki smanjio se za više od tri puta, dok se ukupan broj pučanstva Boke dva puta povećao. To znači da je u Boki već odavno na djelu etničko čišćenje.

Etničko čišćenje u miru?

Da. U Kotoru je prema popisu iz 1910. živjelo oko 70 posto Hrvata, a prema zadnjem popisu oko sedam posto. U Tivtu je bilo
više od 90 posto Hrvata, a danas ih je oko 23 posto, dok je u Herceg Novom od 70 posto danas ostalo oko dva posto Hrvata.

Kada je počela politika etničkog čišćenja?

Ovo novije počelo je stvaranjem Jugoslavije. Zapravo, počelo je prije osam stoljeća, naravno s Nemanjićima! Oni su napravili prvi genocid i otada ga provode nad svim narodima koji ih odvajaju od mora. To je poznati kompleks Srba zvan-more. Taj prvi genocid oni su proveli nad stanovništvom katoličke države Duklje. Radili su sve ono što i danas rade. Tada su uspjeli samo na Prevlaci preko puta Tivta nametnuti svoju episkopiju. Kako kaže crnogorski akademik i predsjednik crnogorskog PEN-a gospodin Pavle Mijović "ta episkopija je u moru katoličke Boke", postojala je samo u periodu dok je postojala vlast Nemanjića.

Tu se svakako mora spomenuti etnikum Crvena Hrvatska, jer je poznato da su Hrvati doselili na te prostore. Mnogi misle da su Srbi dolazili na te prostore bježeći pred Turcima. To u stvari i nijesu bili Srbi nego Vlasi i pripadnici drugih pravoslavnih naroda. Oni su "pratili" turska osvajanja i naseljavali osvojene krajeve. Tako su se u Boki pojavili Srbi samo u onim mjestima koje su osvojili Turci.

KATOLIČKI KORIJENI CRNOGORACA

Može li se reći da su Crnogorci narod s katoličkim korijenom?

Da, za to postoji bezbroj nepobitnih dokaza. Crnogorcima je pravoslavlje silom nametnuto. Mnogo su duže bili katolici nego pravoslavci. Dominantan utjecaj pravoslavlja u Crnoj Gori je prisutan u posljednjih nekoliko stoljeća, za neka plemena i kraće. Silom im je nametnuta ta velikodržavna religija isključivo sa ciljem osvajanja tuđih teritorija i tuđih kultura.

Jesu li Crnogorci svjesni svoje katoličke prošlosti?

Čini se da jesu sve više. Pogotovo crnogorska opozicija i mnogi crnogorski intelektualci. O tome se danas govori, piše u opozicijskim novinama, a izdaju se i mnoge knjige. Pamćenje moraju "vratiti" sami Crnogorci! Da se ne bi krivo shvatilo da ja namećem Crnogorcima hrvatske korijene danas, ne, ja govorim o onome što je bilo prije tisuću godina. Na prostoru današnje Crne Gore postojala je Crvena Hrvatska u kojoj su živjeli Hrvati, no, s vremenom je došlo do podjele toga teritorija i toga nacionalnog bića. Dio tog etnikuma je otrgnut i silom mu je nametnuto nešto što nije njegovo, dok se drugi dio etnikuma uspio održati i sačuvati svoje korijene. Taj povijesni hod je formirao Crnogorce kao poseban narod i danas su to dva posebna etnikuma, iako su po mome mišljenju to dijelovi jednog naroda.

Boka je prava riznica hrvatske kulture. Jednom ste mi rekli da je "u Boki svaki kamen hrvatski". Značajnu ulogu u očuvanju toga igra najstarija hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809"?

Pazite, 809. godine je osnovana Bokeljska mornarica i to je najstarija hrvatska bratovština. Vrijeme osnivanja te bratovštine je vrijeme Crvene Hrvatske. To je godina kada su kotorski mornari prenijeli kosti Sv. Tripuna u Kotor. U crkvi sv. Tripuna, iz 9. stoljeća, čiji su ostaci sačuvani u današnjoj katedrali, ima jako puno hrvatskih pletera. Na jednom kamenu postoje dva Višeslavova križa, a na tim ostacima crkve ima više pletera nego što se može naći u cijeloj Hrvatskoj.

HRVATI – KARIKA S EUROPOM

Mnogima nije poznato da se Boka kotorska još zove i "Zaljevom hrvatskih svetaca"?

S obzirom na memoricid koji je izveden nad hrvatskim narodom i ne čudi nedostatak spoznaje o velikoj hrvatskoj kulturi u Boki. Zašto zaljev hrvatskih svetaca? Pa od dva hrvatska sveca, jedan je, sv. Leopold Mandić, iz Boke. Od četiri blaženika dva su iz Boke, blažena Ozana Kotorka i blaženi Gracija iz Mula. Posebno svakako treba istaći papu Siksta V., po mnogo čemu najznačajnijeg Papu u povijesti, koji je isto tako porijeklom Hrvat iz Boke.

Koliko hrvatska država pokazuje interesa za Hrvate i hrvatsku kulturu u Boki kotorskoj?

Pokazuje sve više. Hrvatska država mora voditi brigu o Hrvatima i hrvatskoj kulturi u Boki. Bez obzira što se sve desilo i što je Boka danas etnički očišćena, ona je nezaobilazni dio hrvatske kulturne baštine. Nažalost, Srbi su u svojim nakanama, uz pomoć dijela Crnogoraca, skoro u potpunosti uspjeli. To što se desilo nije u interesu niti Crnogoraca niti crnogorske države. Interes crnogorske države je da u Boki bude Hrvata jer je to karika, onaj spoj koji ih povezuje s Europom. Crnogorci su nesretan narod, koji je po svemu pripadao zapadnoj civilizaciji. Nasilno su otrgnuti iz sredine kojoj po svemu pripadaju i uvaljeni u nešto gdje nikada nisu pripadali. To je velika tragedija.

Dio velikosrpske politike je bio da se Crnogorce uvuče u zločinačku agresiju na Hrvatsku. Srbi su, nažalost, u tome uspjeli. Cilj im je bio da se potpuno pokidaju niti koje spajaju hrvatski i crnogorski narod?

Da, to je velika nesreća za Crnogorce. To što je dio sudjelovao u agresiji na Hrvatsku, to je rezultat velikosrpske politike u Crnoj Gori i njezine okupacije od strane Srbije. No, ipak u Crnogorcima postoji gen koji se odupire. Crnogorska opozicija po svemu pokazuje da pripada Europi i to je velika nada da se ta svijest o pripadnosti Zapadu može opet vratiti tom narodu.

"Meki trbuh" velikosrpske politike je Crna Gora. Ako bi se Crna Gora uspjela istrgnuti Srbiji onda velikosrpska politika pada kao kula od karata. Što su Crnogorci dobili od Srbije? Stavljeni su na stup srama, a to je i Srbima bio cilj. Crnogorski kvislinzi su najobičnije srpske sluge koji su zaduženi za najprljavije poslove, a jedan od tih poslova je bio i rušenje Dubrovnika. No, na svu sreću to je ipak manji dio Crnogoraca, koji i nisu Crnogorci, to su Crno-Srbi.

SUDBONOSNA ULOGA OPOZICIJE

Uspostavom nezavisne Crne Gore, Boka bi opet dobila svoj sjaj?

Da, u svakom slučaju. Ne samo da bi tada bilo riješeno pitanje Boke, nego bi uspostavom samostalne Crne Gore bilo riješeno i pitanje Balkana. Izbijanjem Crne Gore iz kandži Srbije, ruši se i velikosrpska politika.

Nije li za uspostavu nezavisne Crne Gore potrebno još dosta "lomova" u glavama mnogih Crnogoraca?

U svakom slučaju. To se već i počelo dešavati, a ovaj rat je i sam pridonio tome. Onoga trenutka kada budu svjesni svega što se desilo, svih zločina koji su počinjeni, doći će do potpunog loma u mnogim glavama. Lom u crnogorskim glavama nije istovjetan lomu koji će se morati desiti i u srpskim glavama. U Crnoj Gori postoji čitavo vrijeme opozicija koja je osudila agresiju na Hrvatsku, koja je protiv rata na prostoru bivše Jugoslavije. U Srbiji toga nema, nema bitne razlike između pozicije i opozicije.

Za nezavisnu Crnu Goru zalažete se ekstremnije od mnogih Crnogoraca?

Interes i crnogorskog i hrvatskog naroda je da budu dio Europe. Tako je i izražen interes Hrvata Boke jer je u tom slučaju i Boka u Europi. Crna Gora se mora osloboditi Srbije i Srpske pravoslavne crkve. Rezultat posrbljivanja Crnogoraca je i "slavna" izjava Momira Bulatovića da je "Crnogorcima ime crnogorsko a prezime srpsko". Crnogorci imaju i svoje ime i svoje prezime, no, morat će to braniti od srpskih osvajača.

Mnogi tvrde da nezavisne Crne Gore nema bez velikog krvoprolića.

Situacija je zaista teška i teško je povjerovati da će proći mirno. Kad se uzme ukupan broj Crnogoraca i tragična podjela nacionalnog bića, zaista neće biti lako. Crnogorce dijelim na tri dijela: one koji su svjesni svoga nacionalnog bića, one koji su Crnogorci a još nisu svjesni toga i one na sjeveru Crne Gore koji misle da su Crnogorci a nisu svjesni da su Srbi. Ti na sjeveru ni po čemu i nisu Crnogorci, i oni su uglavnom i učinili najviše zločina. Tu tragičnu podijeljenost crnogorskog nacionalnog bića Srbi dobro koriste za ostvarenje svojih prljavih ciljeva. Crnogorci se moraju izboriti za svoje. To je teško izvesti i traži dosta umijeća. Crnogorska opozicija se zaista nalazi u teškoj, povijesno-sudbonosnoj poziciji. No, ja sam ipak optimist i vjerujem da ću uskoro ići u Slobodnu Boku, odnosno nezavisnu Crnu Goru, jedino tako ću i ići, a volim svoju Boku.

https://www.dragovoljac.com/index.php/razno/23328-moj-prijatelj-crveni-hrvat-krsto-papic
http://bezcenzure.hr/vlad/moj-prijatelj-crveni-hrvat-krsto-papic/

MOJ PRIJATELJ CRVENI HRVAT KRSTO PAPIĆ

U razgovoru na Podcastu Velebit admiral Davor Domazet Lošo daje objašnjenje zašto su crnogorski domoljubi, suočeni s pobjedom velikosrpske koalicije na nedavnim izborima u Crnoj Gori, pjevali Thompsonovu „Bojnu Čavoglave“: *Crnogorci su Crveni Hrvati i zato pjevaju Thompsona*
https://projektvelebit.com/podcast-velebit-davor-domazet-loso-crnogorci-su-crveni-hrvati-i-zato-pjevaju-thompsona/
(Podsjetimo da je na izborima pobijedio Mitropolit Amfilohije koji je tijekom 90-tih godina prošlog stoljeća bio jedan od najvećih ratnih huškača u Crnoj Gori, a u cilju obrane srpstva, pa je tako u svojoj rezidenciji u manastiru na Cetinju dočekivao i ratnog zločinca Željka Ražnatovića Arkana. Poznat je i po svojim kletvama, a u jednoj od najcitiranijih, uoči ulaska Crne Gore u NATO, rekao je: “Tko ne bio vjeran jednojezičnoj, jednokrvnoj Rusiji, dabogda živo meso od njega otpadalo, bio proklet tri puta i 3000 puta od mene“.
https://kamenjar.com/mitropolit-spc-u-crnoj-gori-amfilohije-u-bolnici/)
Bio sam uvjeren da sam spomenuo crvene Hrvate u svom tekstu ODGOVOR TOMISLAVU DRŽIĆ. Ali nisam. A htio sam u dijelu: *Upoznao sam ga na osnivanju Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore “Montenegro” kada sam kao Hrvat iz Boke kotorske i izabran za potpredsjednika. Brat mi je pričao o njemu i njegovim tekstovima u VUS-u, pa je bilo prirodno da se od prvog trenutka razvilo veliko prijateljstvo među nama. U mojoj knjizi U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski / Borba za Boku kotorsku 2, Zagreb, 2004. Na str. 183-187 imaš dva teksta koja sam objavio u Vjesniku, 3. siječnja 1997. i 24. siječnja 1997. u kojima sam ga branio od napada „njegovih“ Crnogoraca kako sam u tim tekstovima tvrdio „napad na g. Kastratovića je zbog njegova hrvatskoga usmjerenja“.*
Zapravo brat mi je ispričao i kako je jednom u društvu Crnogoraca Drago, koji je bio jedini Crnogorac koji je završio u zatvoru zbog Hrvatskog proljeća, srdačno pozdravljen. Međutim, kad je otišao brat je čuo kako govore podrugljivo o njemu kao Crvenom Hrvatu, iako je Drago uvijek isticao da je Crnogorac.
Ali u pismu g. Držiću spomenuo sam i jednog pravog Crvenog Hrvata velikog hrvatskog redatelja Krstu Papića (godinama smo bili smo zajedno svako nedjeljno prijepodne, najčešće sa Slavicom Maras, njenim suprugom Markom Mikulandrom i drugima iz njihove branše):
Tada sam se družio s velikim hrvatskim redateljem i dragim prijateljem Krstom Papićem koji je komentirao moje tekstove rekavši kako oni koji napadaju Draga Kastratovića njega – najpoštenijeg čovjeka u Hrvatskoj – prikazuju kao lopova. Zanimljivo je spomenuti da sam vjerojatno ja bio razlog zašto su i Hrvat Krsto Papić i Crnogorac Drago Kastratović postali članovi Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica – 809.
Pravili smo Krsto i ja mojim Bokeljima i probleme jer smo na tradicionalnim *Bokeljskim večerima u Zagrebu* dolazili sa svojim prijateljima i tražili da budemo za istim stolom. Morali su pripremati veći stol samo za nas. Koliko je tek

uspomena s njegovih godišnjica braka. Ili njegov duhoviti komentar sa krštenja njegovih kćeri:
Ja sam jedini čovjek u Hrvatskoj koji može organizirati okupljanje na kojemu će biti ljudi od Vinko Breaana do Josipa Pečarića.
O njegovim bokeljskim korijenima doznao sam kada je na televiziji ispričao svoju priču kako su njegovi predci Bokelji bježeći pred Turcima zakasnili na brod i onda pobjegli u brda. Kasnije mu je jedan crnogorski akademik spomenuo da je iz kraja odakle je papa Siksto V. pa je sam počeo istraživati svoje porijeklo.
Kada smo se sreli na Jelačić placu upitao me: *Zašto me vi iz Bokeljske mornarice ne zovete?*
I samo učlanjenje bilo je neobično. Kada smo išli na sastanak s kardinalom Kuharićem pozvao sam i njega i učlanili smo ga ispred Katedrale I s Predsjednikom prof. dr. sc. Zvonimirom Janovićem, podpredsjednikom dr. sc. Deajanom Škanatom otišli smo kod našeg kardinala. Kardinalu je bilo drago što je i Krsto s nama, ali meni je bilo simpatično kada je Krsto odgovorio kako se formalno tek tada učlanio u Bratovštinu.
Uvijek je isticao da je rođen na tromeđi Hrvatske, BiH i Crne Gore. Zato je kao gost urednik Vjesnika pozvao mene da u jednom od intervjua bude riječi i o Boki i o Crvenoj Hrvatskoj. Taj intervju dajem u Prilogu.
Zapravo nadam se da je Kastratović shvatio da sam se u tom intervjuu našalio kada sam govoreći o podjelama Crnogoraca spomenuo i kako na sjeveru Crne Gore imamo Crnogorce koji ne znaju da su Srbi. Poruga je bila zbog toga što sam ja djetinjstvo proživio u uvjerenju da su pravoslavci u Crnoj Gori - Crnogorci. Tek su s Miloševićem neki od njih postali Srbi. Vidimo i danas da takvih ima svuda po Crnoj Gori. Znamo i da su Sandžak u Jugoslaviji podijelili na dio koji je pripao Srbiji i dio u Crnoj Gori. A Srbi su u toj državi (zapravo Srboslaviji) radili da se eliminira kontakt muslimana u Sandžaku s onima u BiH pa su posrbljivali zapadni dio Sandžaka. Jasno je da nisam mislio da su svi na sjeveru Crne Gore Srbi. Itekako sam smatrao Draga za izuzetnog Crnogorca i bio ponosan na naše prijateljstvo.
A Crvena Hrvatska je nešto što se spominje u naslovu moje knjige PROPADE IM CRVENA HRVATSKA iz 2015. Neki moji prijatelji su pomislili da se doista odnosi na Crvenu Hrvatsku. Šime Đodan nije bio živ jer bi možda pomislio da sam napokon napisao prikaz njegove knjige CRVENA HRVATSKA - DUBROVNIK I BOKA OD KOTORA iz 2003. Nedugo nakon što me je zamolio umro je pa prikaz nisam napisao.
Intervju koji je 15. ožujka 2015. povodom izlaska te moje knjige objavio Portal HKV-a počeo s pričom o kakvoj je Crvenoj Hrvatskoj zapravo riječ (*Akademik Pečarić: Ništa ne može na bolje bez vlasti koja voli hrvatski narod i državu*):
Poštovani gosp. Pečariću, 25. ožujka u dvorani Udruge specijalne policije bit će predstavljena Vaša nova publicistička knjiga "Propade im crvena Hrvatska". O čemu možemo čitati u Vašem novom djelu?
Naslov može zavarati one koji znaju da sam ja Hrvat iz Boke kotorske. Tako mi je dragi prijatelj hrvatski književnik Stijepo Mijović Kočan napisao: KAD SE VEĆ BAVIŠ Crvenom Hrvatskom, pročitaj moj poetsko-oglednički tekst

(pjesmu) Svjedoci su... o zajedničkom jeziku nekada u Crvenoj Hrvatskoj (Duklji, Zeti, Crnoj Gori) koji je jednak u Dubrovačkom Primorju i Konavlima i u današnjoj Crnoj Gori kao i u nekim selima u Albaniji, u ostacima starinskih riječi (tzv. arhaizama). U CG ih je Nikčević ozakonio u njihovu jeziku. Ali, ti fonemi su dokaz o jedinstvu narodnoga govora nekadašnje Crvene Hrvatske, od Neretve do Bojane. Osim toga, jezično "crmno" (Crmnica) je isto što i "crveno", isto što i "crljenica" (crvena boja brda gdje ima boksita (?!). Lako je moguće da se "crmno" prometnulo u "crno", a izgubilo značenje "crveno" pa JE GORA POSTALA CRNA, NE VIŠE CRMNA (CRVENA!)?! Tebi poezija ZNAM DA NE LEŽI BAŠ, ALI PROČITAJ KAO ČINJENICU, TO TI LEŽI! Šaljem cio ciklus, a ti pročitaj samo ono "Svjedoci..."! (Kočanove pjesme dao je portal *Glas Brotnja*).

Njegovo reagiranje podsjetilo me je na jednog drugog dragog prijatelja, pokojnog hrvatskog redatelja Krsta Papića, koji je također bio s područja Crvene Hrvatsko koju spominje Kočan. U onim vremenima kada se stvarala Hrvatska znao je reći da je Crveni Hrvat, a ljudi su mislili da kaže da je komunist. Da, moja knjiga govori o takvoj Hrvatskoj na koju su mislili ti o kojima mi je pričao Krsto. Knjiga zapravo predstavlja svojevrsni nastavak na dvije moje knjige: 'Ako voliš Hrvatsku svoju' i Hajka na Thompsona.

http://mail.hakave.org/razgovori/19872-akademik-j-pecaric-nista-ne-moze-na-bolje-bez-na-vlast-ne-dodu-oni-koji-vole-hrvatski-narod.html

(Zapravo sam se svog prijatelja Krsta Papića sjetio i u knjizi JE LI POLITIČARIMA KRIVA MATEMATIKA? Zagreb, 2019. pišući o Thompsonu: Jednom mi je Thompson objasnio i zašto mnogi od vas volite moje tekstove: „Vi njima uđete u glavu.“ Zapravo je na svoj pjesnički način ponovio ono što mi je još devedesetih godina govorio veliki hrvatski redatelj Krsto Papić: „Ljudi Tebi vjeruju!“)

Ovih dana izašla je iz tiska moja nova knjiga STIJEPO MIJOVIĆ KOČAN, Zagreb, 2020.. U njoj je dan i ovaj intervju. Ali i u Dubrovniku sam travnja 1995. ispričao jednu Krstovu priču s tih naših druženjima. U stvari, 27. 12. 1994. g. na poticaj i uz potporu Vlade Republike Hrvatske održano je savjetovanje “Interesi Hrvata Boke kotorske”. Koordinatori Savjetovanja bili smo dr. Juraj Njavro, ministar u Vladi Republike Hrvatske i ja. Tom prigodom sam nastupio i u emisiji HTV-a “Slikom na sliku”. Mislim da je Krsto nagovorio urednika emisije da me pozovu, a bio je i oduševljen mojim nastupom Kako sam tada bio član suradnik HAZU, akademik Vladimir Paar, na moje čuđenje jer sam ja bio u HAZU kao matematičar, zamolio me je da pripremim odgovarajući tekst za Vjesnik HAZU, čiji je on bio glavni i odgovorni urednik: Nije važno što si matematičar. Ljude će više zanimati ono što si govorio na HTV-u. I tiskano je to moje uvodno izlaganje sa Savjetovanja: Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca, Vjesnik HAZU 1 - 3 / 1995, 75 - 87. Taj tekst je poslužio kao osnova za spomenuto predavanje u Dubrovniku, kao i za izlaganje na znanstvenom skupu u Zadru. Dakle pod naslovom BOKA I HRVATI (Dubrovnik, časopis za književnost i znanost, 4, 1995., str. 255 – 262) možete naći i dio u kome spominjem Krsta:

Znajući s kakvim smo neprijateljem suočeni, moramo na tome raditi mnogo više. Moramo znati da je hrvatska kulturna baština strašno oružje, koje nismo u dovoljnoj mjeri iskoristili u ovom ratu. A koliko je ono ubojito, vidjeli smo upravo u reakciji svijeta kad je napadnut Dubrovnik. Ili, da ispričam jednu zgodnu priču koju sam čuo od našega velikog redatelja Krste Papića. Govoreći o ratu u Hrvatskoj, neki njegov američki kolega je govorio o ratu između balkanskih plemena. Krsto ga je upitao: "Razmislite malo, kolega, zar možete o narodu koji je stvorio jedan Dubrovnik govoriti kao o balkanskom plemenu." Čovjek je malo razmislio i sve mu je postalo jasno. Zato upravo Dubrovnik i treba biti ona naša sredina koja će permanentno ukazivati svijetu što je Boka kotorska, koja će svijet upoznati s hrvatstvom Boke kotorske, s velikom hrvatskom kulturnom baštinom Boke. Jer kad Dubrovnik upozorava svijet na veličinu gubitka hrvatskog naroda kroz gubitak Boke kotorske, onda to zaista ima posebnu težinu. Osnivanje pobočne bratovštine Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809" u Dubrovniku jest nešto što u meni budi nadu da će to zaista tako i biti. Po meni ona ima biti glavna uzdanica u budućem radu bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj jer, kao što znate, ne postoji nikakva organizacija bokeljskih Hrvata u samoj Boki kotorskoj. I na kraju neka mi bude dopušteno da u ovome veličanstvenom gradu kažem o mojoj Boki ovo: Ako se itko igdje u svijetu utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati Boke kotorske. Ne znaš čije je djelo veličanstvenije!

To je itekako dobro znao i župan Dubrovačko-neretvanske županije Jure dr. Burić koji je predložio, a to je i usvojeno, da danas dan te županije bude po hrvatskom svetcu iz Boke kotorske sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću. Radi se o još jednom mom prijatelju kome sam također posvetio jednu knjigu (DR. JURE BURIĆ, Zagreb, 2020).

Tijekom naših druženja Krsto me je stalno nagovarao da me odvede kod predsjednika Tuđmana. Nisam mislio da trebam smeta Predsjedniku pa nisam prihvatio, ali sam zabilježio dvije zgode iz naših druženja u kojima se spominju Tuđman i on.

Prva je (DNEVNIK U ZNAKU 'ZA DOM SPREMNI', Zagreb, 2017.) na str. 217.-218. za 26. 09. 2016.:

Kao što sam nedavno u društvu nekih poznatih državotvornih Hrvata reagirao na tvrdnju da je već dosta priča o ustašama i partizanima rekao da meni nije dosta priča o ustašama jer su Srbi i srpske sluge u Hrvatskoj branitelje nazivali ustašama i RH ustaškom državom. A ja se ponosim i s braniteljima i s činjenicom da imamo svoju državu. Dakle Domovinski rat je samo proširio ono što sam tvrdio 1987 , a što je „Krugoval" nazvao mojim poučkom. A ako baš hoćete i o napadima i o pričama o zločinima u NDH poučak bi trebao biti i to: Kada imamo tolikih i takvih priča o ustašama u Domovinskom ratu i o Ustaškoj Tuđmanovoj Hrvatskoj zar nije prirodno upitati se, a koliko su nas tek lagali o NDH. Lažu nam o Domovinskom ratu u kome smo pobijedili i u nezavisnoj RH. A koliko su nam onda lagali u ratu u kojem su pobijedili Jugoslaveni i u njihovoj državi za koju su se borili (a bore se i danas)? Političari koji žele biti hrvatski državnici trebaju biti svjesni da to nije lako. Akademik Franjo Tuđman je pokazao da mu je doista

Hrvatska bila iznad svega, tj. pokazali su to svjetski moćnici tako što mu nisu došli na sprovod. Jednom sam u šali mom dragom prijatelju redatelju sada pokojnom Krsti Papiću to prokomentirao: Da ih je Franjo htio slušati i sprovoditi njihove, a ne hrvatske interese, Ti bi već u Hollywoodu snimio film o Franji i za njega bi dobio oskara!
U tekstu TKO JE IZBORNI POBJEDNIK PUPOVAC ILI PLENKOVIĆ?:
Očito je kako već skoro trideset godina upozoravam i pišem isto. Izbori su pokazali da danas imamo puno Hrvata koji su ravnodušni prema Hrvatskoj. Koji vjerojatno nisu ZDS. Da je Tuđman imao takvu Hrvatsku nikada ne bi uspio u stvaranju države. Ravnodušna Hrvatska bi shvatila da mnogi ne bi poginuli za domovinu da su spremni slušati i služiti balkanskom krvniku, da je za to Tuđman bio spreman, kao što to danas čini Plenković. S druge strane imamo dvadesetak posto istinskih Tuđmanista. I nije bio u pravu moj dragi prijatelj pokojni Krsto Papić kada mi je prorekao da ću ja biti posljednji Tuđmanist.
Ima nas! IMA!

http://bezcenzure.hr/izbori/tko-je-izborni-pobjednik-pupovac-ili-plenkovic/
http://glasbrotnja.net/akademik-pecaric-tko-izborni-pobjednik-pupovac-plenkovic/
http://dragovoljac.com/index.php/razno/22217-tko-je-izborni-pobjednik-pupovac-ili-plenkovic
Josip Pečarić
http://dragovoljac.com/index.php/razno/23328-moj-prijatelj-crveni-hrvat-krsto-papic
http://bezcenzure.hr/vlad/moj-prijatelj-crveni-hrvat-krsto-papic/

DODATAK

GOLUB: OTAC SIKSTA V. BIO JE HRVAT, U ITALIJU JE DOŠAO IZ DALMACIJE

Siksto V. osnovao je Zavod sv. Jeronima, čijim je članom mogao postati onaj tko zna ilirski hrvatski jezik te je hrvatskoga podrijetla.

AUTOR: Darko Pavičić

Hrvati imaju svoga papu - Siksta V. Na tribini Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti "Kupola Svetoga Petra u Rimu" teolog i književnik Ivan Golub rekao je kako je graditelj te crkve, papa Siksto V., bio hrvatskoga podrijetla. – U tajnom vatikanskom arhivu pronašao sam dokumente koji svjedoče o hrvatskom podrijetlu pape Siksta V. – rekao je akademik Golub pojasnivši da je papin otac s hrvatske obale Jadrana otišao u Italiju te se ondje oženio Talijankom i s njom dobio sina Felicea Perettija, koji je postao franjevac. Felice Peretti di Montalto (kasnije papa Siksto V.) rođen je u Grotamaru kod Ancone 13. prosinca 1521., a umro u Rimu 27. kolovoza 1590. Bio je papa od 1585. do 1590., a povijest ga pamti kao velikog državnika i graditelja. Utemeljio je Vatikansku tiskaru i osobno radio na izdanju Vulgate, koju je 1590. proglasio službenom katoličkom Biblijom. Neki povjesničari ističu da je 1588. ekskomunicirao englesku kraljicu Elizabetu I. iz Katoličke crkve. Akademik Andrija Mutnjaković u svojoj knjizi "Arhitektonika pape Siksta V." obrazlaže kako je papa Siksto V. htio izgraditi Rim kao metropolu svijeta te da je u svom pontifikatu obnovio oko 120 crkava i sagradio hrvatsku crkvu sv. Jeronima i kaptol pokraj nje. Sikstov se hrvatski duh osjetio i u osnivanju Zavoda sv. Jeronima čijim je članom mogao postati samo onaj tko zna ilirski hrvatski jezik te je hrvatskoga podrijetla.

Pročitajte više na: https://www.vecernji.hr/vijesti/golub-otac-siksta-v-bio-je-hrvat-u-italiju-je-dosao-iz-dalmacije-385518 - www.vecernji.hr

BLAŽENI I SVETI VELIKANI KOTORSKE BISKUPIJE

NERASPADNUTO TIJELO SVETOG LEOPOLDA MANDIĆA USKORO U RIMU

Kako je već ranije najavljeno, odredbom Svetog Oca Franje, posmrtni ostaci Sv. Leopolda Mandića i Sv. Pija iz Pietrelcine bit će izloženi javnom štovanju u Rimu od 3. do 11. veljače. Povod privremenoj translaciji svetačkih moćiju jest osobna odluka pape Franje kojom su ova dva sveca izabrana kao zaštitnici izvanredne Svete godine Milosrđa, te je njihovo cjelovito življenje kršćanske vjere, svjedočenje Božjeg milosrđa i ljubavi, te neumorno služenje braći po sakramentu pomirenja stavljeno kao primjer i nadahnuće vjernicima cjelokupne Crkve. O tom je događaju rektor svetišta sv. Leopolda Mandića u Padovi u intervjuu za Vatikanski radio rekao sljedeće: «Potpuno neplanirano i slučajno, ali dodao bih, djelom Providnosti, imao sam priliku razmijeniti koju riječ s papom Franjom na općoj audijenciji prošlog 22. travnja. Kada sam mu pokazao razglednicu sa slikom oca Leopolda, Sveti Otac mi je odmah rekao: 'On će biti jedan od zaštitnika sljedećega Jubileja milosrđa'. Potom je dodao: 'Ali i ti trebaš ispovijedati kao on!'. Gotovo uplašen, rekao sam mu da nastojim biti takav, ali da je teško oponašati jednog sveca…Tada mi je rekao: 'Moraš reći svojoj subraći da trebaju ispovijedati kao on'. Ovo je doista jako lijepo, jer mi je otkrilo da papa Franjo poznaje oca Leopolda i njegov način, predlažući ga ne samo nama kapucinima, nego i svim ispovjednicima svijeta.» Fra Mauro Jöhri, generalni ministar reda Kapucina u okružnom pismu upućenom cijelom Franjevačkom redu također je predstavio papinu odluku: «Sveti otac je – piše fra Jöhri – zatražio od nas Kapucina da prenesemo u baziliku Sv. Petra relikvije dvojice naših svetaca koji su se najviše istakli u njihovoj službi ispovijedanja: sv. Leopolda Mandića i sv. Pija iz Pietrelcine. Oni su dvije ikone života predanih na bezuvjetan način službi naviještanja božanskog milosrđa. Papin zahtjev nam je učinio iznimnu čast i od sada postao snažan poticaj da se posvetimo s obnovljenim zauzimanjem ovoj službi, bilo u našim crkvama bilo na mjestima gdje smo pozvani tu službu vršiti.» Sve pripreme za prijenos tijela Sv. Leopolda koje su započele prije nekoliko mjeseci uspješno su privedene kraju. Nakon ekshumacije iz grobnice u kojoj svečevo tijelo počiva od 1963. g., relikvije su podvrgnute stručnoj analizi odnosno rekogniciji. Samo medicinsko ispitivanje trajalo je 49 dana, od 12. listopada do 30. studenog. «Ne mogu ne definirati odličnim stanje očuvanja tijela Svetog Leopolda, nad kojim je zadnje ispitivanje obavio 1976. prof. Virgilio Meneghelli – rekao je prof De Caro, voditelj stručnog tima -. U odnosu na prije 39 godina, koristeći se posljednjim tehnologijama, podvrgnuli smo svečeve relikvije CT-u pomoću kojeg smo snimili 3000 slika, koje su nam po prvi puta omogućile preispitivanje s upotpunjenom analizom i vanjskih i unutarnjih dijelove tijela. Na naše iznenađenje, utvrdili smo da su još uvijek prisutni dijelovi mozga i srca». Ovo otkriće je uistinu neobično, jer je poznato da se i u neraspadnutim tijelima svetaca "meki" organi u pravilu ne očuvaju poput ostalih dijelova tijela.

Nakon obavljenog medicinskog ispitivanja, prešlo se na rekonstrukcijske zahvate koji su podrazumijevali izradu nove maske za lice koja je napravljena po modelu iz 60-tih godina prošlog stoljeća koji se čuva u samostanu te premještanje samog tijela. Rad na premještanju tijela i smještanju u novi sarkofag povjeren je veroneškom stručnjaku Lineu Tabarinu. Nova maska na licu je izrađena od poliuretana, a ručno su je oslikale dvije umjetnice, časna sestra iz Napulja i profesionalna kazališna vizažistica iz Trevisa. Tijelo je položeno u novi sarkofag izrađen od prozirnog materijala. Sarkofag nosi latinski natpis: «Sanctus Leopoldus a Castronovo» koji u prijevodu glasi: «Sveti Leopold iz Herceg Novog». Za sam prijenos nabavljeno je i blagoslovljeno novo vozilo. Cjelokupni događaj izazvao je veliko zanimanje vjerničke javnosti te su tim povodom upriličene i konferencije za tisak od strane biskupijske i redovničke uprave te razna predstavljanja pratećih događanja. Oci kapucini najavili su i snimanje igranog filma o svetom Leopoldu čiju su režiju povjerili prokušanom redatelju Antonellu Bellucu koji u svom opusu ima uspješan film o Svetom Antunu Padovanskom. Cjelokupni projekt filma o Sv. Leopoldu bit će predstavljen krajem rujna.

Posmrtni ostaci svetih zaštitnika Jubileja stići će u Rim 3. veljače i tom prilikom bit će smješteni u baziliku Sv. Lovre izvan zidina. Po njihovom dolasku bit će služen prikladan obred dočeka i upriličeni razni duhovni sadržaji poput svetih misa, cjelonoćnog bdjenja, slavlja pomirenja što će se nastaviti u crkvi San Salvatore in Lauro u koju će relikvije biti prenesene. U petak, 5. veljače u svečanoj procesiji iz jubilejske crkve Sv. Spasa (San Salvatore in Lauro) koja će proći cijelom ulicom della Conciliazione, dva sarkofaga s relikvijama bit će donesena na Trg Sv. Petra, gdje će ih ispred bazilike dočekati kardinal Angelo Comastri, arhiprezbiter bazilike, te ih nakon molitve uvesti u baziliku. Tijela svetaca bit će izložena u glavnoj lađi bazilike Svetog Petra ispred oltara konfesije i tamo ostati za štovanje vjernicima sve do 11. veljače. Na Čistu srijedu, 10. veljače u istoj će bazilici papa predslaviti svetu misu pepelnice i poslati u svijet odabrane misionare milosrđa, svećenike koje je on odabrao i imenovao da budu posebni svjedoci Očeva milosrđa. Ima ih preko 1000, a dolaze iz svih krajeva svijeta. Sljedećeg dana, 11. veljače nakon jutarnje sv. mise u 7,30 moći svetaca bit će vraćene svetištima u kojima počivaju, koja su tijekom cijele godine odredišta iznimno velikog broja hodočasnika iz cijeloga svijeta. Jedan od hodočasnika bio je i danas sveti Ivan Pavao II, koji je prigodom kanonizacije sv. Leopolda izrekao sljedeće: «Sv. Leopold nije za sobom ostavio ni teoloških ni književnih djela, nije očaravao svojom kulturom, nije osnovao društvene ustanove. Za sve koji su ga poznavali on nije bio drugo nego običan fratar, malen, bolježljiv. Bio je iznimno malenog rasta, služio se sa malo jednostavnih riječi i imao je jedva čujan glas. Njegova veličina bila je u darivanju samoga sebe, u osobnom žrtvovanju tijekom 52 godine svećeničkog života, u tišini, u povučenosti u skromnosti ispovjedničke sobice.»

Budući da su ova dva svetačka lika kao uzori vjere i sveti zaštitnici Jubileja nadahnjujući svjedoci Božjeg milosrđa, njihove relikvije će u ovoj Svetoj godini biti izložene štovanju i na drugim mjestima. Tako se s velikim nestrpljenjem očekuje dolazak relikvija Sv. Leopolda Mandića u Zagreb, gdje će osim u njemu

posvećenoj crkvi u Dubravi od 13. do 18. travnja, biti izloženo i jedan dan u Zagrebačkoj katedrali.

https://www.kotorskabiskupija.me/neraspadnuto-tijelo-svetog-leopolda-mandica-uskoro-u-rimu/

SV. LEOPOLD BOGDAN MANDIĆ

Sveti Leopold Bogdan Ivan Mandić rođen je 12. svibnja 1866. godine u Herceg-Novom, u Boki Kotorskoj, kao 15-o, pretposljednje dijete svojih roditelja. Svibanjska se kraljica nježno nasmiješila tom novom cvijetu što je procvao na zemlji u njenom lijepom mjesecu i obasula ga svojom naročitom majčinskom ljubavlju. Bio je tako slabašan i nježan da su ga roditelji tek nakon mjesec dana odnijeli na krštenje (13. lipnja) u crkvu svetog Jeronima, gdje, ponovno milošću rođen na novi život dobiva ime Bogdan Ivan. Njegovi roditelji, Petar i Dragica rođ. Carević bijahu dobri, pobožni i bogobojazni ljudi. Pripovijeda se da je otac pratio svako jutro svoga malog Bogdana u crkvu na svetu misu i pričest. Taj slabašni dječak provodio je sate u molitvi klečeći na golom podu. Osobitu ljubav i pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji usadila mu je u dušu njegova plemenita i pobožna majka. Cijelim svojim bićem neprestano je težio savršenstvu. Da bi postigao sabranost u molitvi već u djetinjstvu se često osamljivao, što više klonio se svake buke, koja bi ga mogla omesti u njegovim mislima na Boga. Tako mu je djetinjstvo pretjecalo u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, u razmišljanju i skrušenim molitvama. Njegov je život bio kuća, crkva i škola. Promatrajući nesebično djelovanje franjevaca kapucina u svom rodnom mjestu, Bogdan je mislio da će svoj misionarski naum najbolje ostvariti ako stupi u njihov red. Roditelji su se složili s njegovim izborom zvanja, premda im je s njime rastanak bio veoma težak. Tako je Bogdan u svojoj šesnaestoj godini ostavio svoju rodnu kuću, te je otišao na nauke u Serafinsko sjemenište u Udine, u sjevernu Italiju. I nakon dvije godine stupio je u novicijat u Bassanu i tu je obukao redovničko kapucinsko odijelo, te dobio redovničko ime Leopold.

Nakon završenog novicijata ide u Padovu na filozofske nauke, zatim prelazi u Veneciju na studij teologije. Čim je završio teologiju, zaređen je za svećenika 1890. g. U prihvaćanju redovničkog i svećeničkog života, Bogdan je bio podržavan osobito posebnim snom: da jednog dana postane misionar u svojoj Domovini, bogatoj poviješću i još više, vjerskom različnošću. Iskazao je poglavarima svoju žarku želju da kao misionar pođe u svoj zavičaj kako bi pridonio velikom djelu sjedinjenja svih kršćana. Ali taj se njegov san nije ostvario u onom obliku kako je on želio. Mislili su naime da ne može djelovati kao misionar, kako zbog svoga slabog zdravlja, tako i zbog neugledne vanjštine, ali i zbog govorne mane. Zato Bogdan nikada nije propovijedao, a propovijed je glavno oružje misionara kojim on usađuje istinu u ljudska srca. Bogdan je pretpostavljao da će on sam u iznimnoj prilici u žaru govora koji nudi obraćenje progovoriti jasno i razgovjetno. Ali očito je da njegovi poglavari nisu tako mislili, te su ga nakon kratkog boravka u Zadru, Kopru i Rijeci odredili za Padovu, a Bogdan se ponizno pokorio njihovim nalozima. Shvatio je na koji će način uvrstiti svoj ekumenski apostolat. Kao dugogodišnji i neumorni ispovjednik, on će sve svoje molitve, žrtve i napore pridonositi na veliku nakanu da svi budu jedno, dakle za sjedinjenje svih kršćana. Kroz četrdeset godina Leopold će od ranog jutra do poslijepodnevnih sati sjediti u ispovjedaonici i neumorno ispovijedati. Velike procesije pokornika okupljale su se oko njegove ispovjedaonice. Njegovi su pokornici bili iz različitih staleža: biskupi, svećenici, liječnici, profesori, ali i mali jednostavni vjernici. On ih je sve s jednakom ljubavlju primao, tješio, i s Bogom pomirivao. Ispovijedao je bez obzira na vrijeme, žrtvujući se za bližnje i vodeći ih prema Bogu. Dan prije smrti usred najveće ljetne sparine ispovijedao je bez predaha, pretvorivši svoju bolesničku sobicu u ispovjedaonicu; uz ostale vjernike ispovjedio je toga dana oko pedesetak svećenika.

Sveti Leopold je od rođenja bio vrlo neotporan prema bolestima. Često je imao upale očiju, gotovo neprestano upale zglobova u svem tijelu, prsti su mu se na nogama i rukama bolno grčili, želudac mu nikad nije bio zdrav, te je zato često imao teške i bolne probavne smetnje. Svoju bolest je tajio koliko god je mogao, bojeći se da mu poglavari zbog nje ne zabrane ispovijedanje. Rad, molitva i mrtvljenje, kratkotrajan san, nedostatna prehrana, podnošenje studeni ispunjavali su njegov život. Predosjećajući skoru smrt primio je svete sakramente i nakon užasnih bolova od raka na jednjaku blago je preminuo u Gospodinu godine 30. srpnja 1942. u 76. godini svoga života u sedam sati ujutro. Upravo se oblačio za svetu misu, koju ne bi propuštao niti kada je bio u lošem zdravstvenom stanju. U trenutku ga obuze slabost i to se ponovilo malo iza toga. Izdahnuo je izgovarajući zadnje riječi molitve "Zdravo Kraljice". Bio je to posljednji pozdrav "Gospodarici". Vijest se odmah proširila i mnogi su mogli pohoditi njegovo mrtvo tijelo. Sprovod je bio vrlo svečan, poput svečanog mimohoda. Njegov grob, koji se nalazio na gradskom groblju, postao je ciljem mnogih posjeta i velikog štovanja, sve dok posmrtni ostaci nisu bili prenijeti u novu grobnu kapelicu, koja je u tu svrhu sagrađena u blizini njegove sobice za ispovijedanje. Kada su pregledani njegovi posmrtni ostaci u toku postupka za proglašenje blaženim,

njegovo je tijelo pronađeno netaknuto, neraspadnuto u svim svojim dijelovima, a takvo se i sada nalazi u njegovu grobu.
Niti njegova ispovjedaonica nije bila porušena, kao što je on predvidio i prorekao. Ostala je cijela među ruševinama nakon razornog bombardiranja, 14. svibnja 1944., na spomen neizmjerne dobrote koju je Gospodin iskazivao po oproštenju mnogih grijeha, u ponovnom sklapanju prijateljstva s tolikim dušama koje su se bile udaljile od njega. Mi možemo također nadodati, da je ostala kao svjedočanstvo dugog i napornog rada svetog Leopolda koji je bio djelotvorno sredstvo onih uspostavljanja prijateljstva.
Blaženim ga je proglasio papa Pavao VI, 2. svibnja 1976, a svetim papa Ivan Pavao II, 16. listopada 1983. g.

Don Benjamin Petrović

https://www.kotorskabiskupija.me/sv-leopold-bogdan-mandic/

BL. OZANA KOTORKA

Rođena je 25. studenog 1493. godine u selu Relezi u središnjoj Crnoj Gori, a umrla je u Kotoru 27. travnja 1565. godine na glasu svetosti. Spominje se kao blažena već 1602. godine u testamentima kotorskih građana. Crkva joj je priznala štovanje 20. prosinca 1927. godine. Pripadala je redovnicama trećorednicama sv. Dominika. Provela je 52 godine u samostanskoj ćeliji u strogoj pokori. Tijelo joj se neraspadnuto čuva u crkvi sv. Marije od Rijeke. Godine 1665. uvrštena je među zaštitnike grada Kotora i biskupije.
Liturgijski se slavi 27. travnja.

https://www.kotorskabiskupija.me/bl-ozana-kotorka/

BLAŽENI GRACIJA IZ MULA

Redovnik augustinac, pustinjak (Muo u Boki Kotorskoj, 27. XI. 1438. – Venecija, 9. XI. 1508.) svetac euharistije, pomiritelj ljudi i zaštitnik ribara, radnika, neženja, vrtlara, pokornika, pomoraca
U malome ribarskom mjestu Muo, u Boki kotorskoj, rođeno je 27. studenoga 1438. dijete, kome su roditelji Benedikt i Dobre (Bona) Krilovića na krštenju dali ime Pavao. Obitelj bl. Gracija bijaše skromna, ali poznata po poštenju i pobožnosti. Bilo je to u vrijeme pontifikata Eugena IV. kada je Boka bila u sastavu Mletačke Republike. Vrijeme i obiteljsko porijeklo odredilo je Gracijev životni put ribara i mornara kao i drugih stanovnika ovih primorskih krajeva toga vremena, tj. da se izdržava ribolovom i plovi morima. Ulaskom u augustinski red Pavao (Krilović) uzima ime Gracija (Milost). Nije lako razlučiti koje je ime snažnije označilo cijeli njegov život ribara i mornara, redovnika i sveca. Duh

Svetog Pavla apostola, revnoga promicatelja Evanđelja Isusa Krista, njegovoga krsnog zaštitnika i Gracija (Milost) koju označavaju tri oblika plemenitosti – davanje, primanje i uzvraćanje darova ili dobročinstava – milost je svetište ljubavi, milina, dražest, ljupkost i sve to zajedno, kao njegovo redovničko ime, snažno je oblikovalo lik i život „našega sveca".

Kao dijete siromašne ribarske obitelji, prvu je mladost proživio zajedno sa svojim roditeljima kao ribar i težak na škrtoj zemlji nasuprot Kotoru podno brda Vrmca. U svojim tridesetim godinama postao je mornar na mletačkom trgovačkom brodu. Na svojim putovanjima po Jadranskom moru od rodne Boke do Venecije, vrijedan i pobožan mornar tražio je uz materijalnu dobit i ono još važnije, duhovno dobro. U ljeto godine 1468., dok je brod bio usidren u venecijanskoj luci, Gracija je imao priliku slušati nadahnutoga propovjednika bl. Šimuna iz Camerina, augustinca. Riječi slavnoga pučkoga misionara onoga doba bile su lijek i utjeha duši, ali i dobro sjeme zasijano u Gracijino srce, koje je uskoro donijelo ploda. Gracija je donio životnu odluku, napustiti dotadašnji način života i potpuno se posvetiti Bogu.

Na putu ostvarenja poziva na koji ga je Gospodin pozvao, mladi je Bokelj dobivši pristanak roditelja, pokucao na vrata samostana pustinjaka sv. Augustina i dobivši ime Gracija (Milost), počeo je živjeti kao redovnik u siromašnom samostanu na brdu Ortone, nedaleko Padove. Svima je, još za vrijeme njegovoga novicijata, bilo jasno da se novi redovnik iz Boke odlikuje skromnošću i postojanošću, osobito vrlinama koje zrače svetošću, brzo je učio i poslušno prihvaćao pravila savršenoga redovničkog života.

U to vrijeme vjernici su velikom pokorom nastojali pojačati svoju molitvu. Kao redovnik i Gracija je pošao tim putem, nosio je kostrijet, bičevao se i strogo postio. Kostrijet je pokornički pojas ili tkanje od vrlo oštre (kozje ili konjske) dlake, koji se oblačio pod košulju na kožu. I danas se u crkvi na Mulu čuva relikvija s dijelom kostrijeti od grubog tkanja koju je nosio bl. Gracija. Osim duboke molitve i velike pokore, bl. Gracija se istakao velikom poniznošću. O njegovome molitvenom životu zabilježili su njegovi suvremenici da je pokazivao znakove mističnih doživljaja. Svim je bićem bio uronjen u molitvu, a na osobit je način štovao presvetu Euharistiju. Noćna su bdijenja bila njegova osobita ljubav, a redovnici bi često bili svjedoci da se noću diže čudesno svjetlo iznad sobe u kojoj je boravio Gracija. Kad god je radi službe bio izvan crkve, njegove su misli bile kod Gospodina Isusa u Presvetom oltarskom sakramentu. Iako daleko od rodne Boke, bl. Gracija je bio pravi Bokelj, kao i svi Bokelji cijeloga je života ostao istinski štovatelj Blažene Djevice Marije, Majke svojega Gospodina.

Bl. Gracija nikada nije postao svećenik, nego je kao brat redovnik vršio službu ministranta i sakristana u samostanskoj crkvi. Svoju je službu vršio predano i poslušno na radost cijele zajednice. Jednog je dana po nalogu samostanskoga poglavara bio raspoređen za rad u vrtu. Tada se dogodilo čudo viđenja koje mu je Bog podario kao svome vjernom sluzi. Dok je Gracija u vrtu kopao, a svećenici u crkvi slavili svete mise kod svakoga podizanja, on bi pokleknuo pred presvetim iako je bio izvan crkve. U svojoj dubokoj pobožnosti i mističnoj povezanosti s euharistijskim Isusom doživio je kako se u tome času zid crkve samostana Blažene

Djevice Marije pred njim otvara da može vidjeti svećenika kako u rukama drži dijete Isusa obasjanoga čudesnim sjajem. Ovaj je mistični doživljaj toliko utjecao na Graciju da je postao za sve ljude u potrebi milosno protočan. Gotovo da više nije bilo pomoći, koju preko njega Bog ne bi dijelio ljudima u potrebama. Za ono što mu je Bog učinio Gracija je iz dana u dan sve više zahvaljivao molitvom i postom. Sve ovo pročulo se nadaleko te se, oko do tada mirnog samostana, neprestano stvarala gužva i galama mnoštva naroda koji je tražio da bude primljen i saslušan. Da bi riješili ovaj problem, poglavari su odlučili Graciju premjestiti. To je bio razlog da je nakon 15 godina pokorničkoga, isposničkog i svetog života iz Ortone došao u samostan na otočiću sv. Kristofora kod Venecije. Tamo je proveo sve ostale godine svoga života do 9. 11. 1508. godine kada je sveto preminuo u svojoj 70. godini. Njegova popularnost na otočiću nije se nimalo smanjila iako ga nije salijetalo onoliko mnoštvo naroda kao na brdu Ortone. I ovdje Gracija živi primjernim monaškim životom trapeći se i odričući svake ugode. Nosio je grubo tkano odijelo i uvijek hodao bos. U svojoj ćeliji nije imao nikakvoga namještaja osim daske na kojoj je spavao. Cijelog je dana izvršavao svoje redovničke dužnosti uz koru kruha i gutljaj vode jer meso nikada nije jeo. Takav život mu je bio izvor snage i ljubavi prema prisutnome Gospodinu da je sate i sate, osobito noću provodio u molitvi pred Presvetim. Gracijinim posredovanjem događala su se čudesna ozdravljenja i u Veneciji. Ozdravljali su bolesni, gladni primali hranu, goli odjeću i osobito oni u nemiru i svađi odlazili bi nakon susreta s Gracijom pomireni i sretni. Imao je dar proricanja i savjetovanja, a njegovo posredovanje u pomirenju sukobljenih strana bilo u braku, bilo u gradu toliko je postalo poznato i djelotvorno da su Mlečani otoku sv. Kristofora dodali ime „od mira“. Bog je po monahu Graciji liječio bolesti duha i tijela. Bolest duha je mržnja i nedostatak ljubavi, a milost Božja gotovo jedini lijek. Taj lijek svojoj je djeci nebeski Otac odlučio obilnije dijeliti po monahu Graciji. Jedne je sušne godine samostanski bunar presušio te se cijeli samostan našao u pogibeljnoj nestašici pitke vode. Tada su po Gracijinom savjetu u bunar ulili kablić mora. Dok je on usrdno molio, bunar se u trenu napunio pitkom vodom i od tad obilno davao da je bilo dovoljno i za susjedni otok sv. Mihovila. Mnogi bi po njegovom zagovoru od tad pronalazili pitku vodu koja na otocima i kršnim predjelima osobito život znači. Tamo gdje bi se pojavio Gracija i gdje bi se njemu za pomoć molilo, dogodila bi se ljubav. On je i danas liječnik ljubavi o čemu govore brojne srebrne zavjetne pločice u obliku gorućih srca koje krase svetište bl. Gracije.

Nakon smrti tijelo mu je bilo najprije pokopano u zajednički grob, ali vrlo brzo je preneseno u crkvu te položeno u novi mramorni sarkofag i bilo izloženo štovanju vjernika. Mnogi su tvrdili da su dobili brojne milosti po njegovu zagovoru. Danju se oko sarkofaga širi ugodan miris, a noću svjetlo. Kad su nakon deset godina odlučili sarkofag otvoriti, našli su neraspadnuto tijelo bl. Gracije od kojega se širio ugodan miris. Narod je i dalje dolazio s molitvama, uljem za svjetlo i cvijećem zahvalno štujući sveca. Čuda su se i dalje događala, a kult bl. Gracije raširio se po svijetu. Tristo godina tijelo je čuvano i štovano u samostanskoj crkvi sv. Kristofora od Mira sve dok otočić nije postao plijenom Napoleonove vojske.

Redovnici su, napuštajući otok godine 1806. tijelo bl. Gracija kao osobito vrijednu i svetu relikviju ponijeli sa sobom u grad Veneciju. U vihoru ratnih stradanja odlučili su tijelo bl. Gracije pokloniti njegovoj rodnoj župi Muo u Boki Kotorskoj na daljnje čuvanje.

Zauzimanjem pomorca Antuna Jankovića iz Mula, Gracijino tijelo biva preneseno iz Venecije u rodni Muo kod Kotora. To se dogodilo na veliku radost puka Boke 1810. godine. Od tada narod je moći najvećega sina svoga primorskog mjestanca brižno čuvao i častio na oltaru svoje župne crkve sv. Kuzme i Damjana na padini Vrmca u blizini ostataka rodne kuće bl. Gracije, sve dok svojim marom nisu sagradili novu župnu crkvu u sredini mjesta uz more 1864. Gdje se i danas čuva i časti s istom ljubavlju kao i prije 500 godina na otočiću sv. Kristofora. Papa Leon XIII. potvrdio je i odobrio trajno štovanje skromnoga redovnika i Graciju 1889. godine nazvao blaženim. Ovaj je događaj još više rasplamsao njegovo štovanje u rodnoj mu Boki i svijetu. Blaženikovo tijelo izloženo je u srebrnome sarkofagu na posebno podignutom oltaru u župnoj crkvi Pomoćnice kršćana. Kao zahvalnost za potvrdu poblaženja na mjestu gdje se od davnine po vjernome svjedočanstvu čuvaju ostaci rodne kuće bl. Gracije, dvjesto metara iznad sadašnjega mjesta Mula, podignuta je 1888. godine crkva njemu u čast. U toj se crkvi časti drvena skulptura koja predstavlja blaženikov lik oko kojega se narod okuplja na dan njegova rođenja 27. studenoga u 15 sati svake godine.

Svake se godine ponavlja svečanost puna ushita i radosti koju sumještani blaženikovi pripremaju 9. studenoga. Ponos i radost kojom je Svevišnji obdario Boku i njen narod po Graciji ne jenjava kroz sva ova stoljeća. I u najteža vremena ratova i neslaganja Graciji za milosti koje po njemu od Boga primaju, zahvaljuju pravoslavni i katolici, a u svakoj župnoj crkvi Kotorske biskupije časti se slika bl. Gracija.

Čuda koja su se dogodila po zagovoru bl. Gracije mogu se razvrstati u nekoliko skupina: više puta Gracija je bio pomoćnik u pomorskim nesrećama, u ozdravljenjima od raznih teških bolesti pluća, dišnih putova i grla ili drugih vitalnih organa, posrednik u pronalaženju pitke vode za sušnih vremena, pomiritelj onih u svađi i osobito liječnik bračne ljubavi. I danas se događaju i pamte čuda spasenja bilo na moru ili na kopnu, oslobođenja i ozdravljenja po zagovorniku s Mula. S osobitim ponosom pamte ribari jedno Gracijino posredništvo u ribolovu. Nakon tri dana neuspješnog pokušavanja, ribari su s molitvom bl. Graciji usprkos svake nade pošli na more i vratili se sa nezapamćenim ulovom od 6000 palamida, što se dogodilo trećega dana trodnevnog slavlja na čast blaženika i nikad prije ni poslije u Boki nije zabilježen toliki ulov te vrste ribe.

Vjerni puk je čvrsto uvjeren u istinitost staroga crkvenog predanja da su zemni ostaci svetaca spasonosni izvori iz kojih nam teku mnoga dobročinstva. Onima pak koji „imaju uši da čuju“ blaženik s oltara dovikuje: „Približite se izvoru spasa, euharistiji, pa ćete naći utjehe i lijeka svojim dušama“. Postao je primjer vrijednoga radnika koji je sav svoj trud posvećivao predanom ljubavlju i žrtvom, ne samo svojim sunarodnjacima u Boki i Hrvatskoj, već i u Italiji, Austriji,

Španjolskoj i Americi kamo su njegov kult prenijeli Bokelji i subraća iz reda sv. Augustina.
Osobito je gajio pobožnost prema Kristu nazočnom u presvetoj Euharistiji. Za vrijeme Mise uranjao bi u euharistijski misterij, hranio se Kristovim tijelom u sv. Pričesti i u slobodno vrijeme sate i sate provodio u klanjanju Presvetom oltarskom sakramentu. Bio je euharistijska duša i zaslužio naslov „Svetac euharistije“. Djetinje iskrena pobožnost bl. Gracije prema Mariji dala je njegovom liku onu ljupku toplinu koje su svjedoci siromasi i prosjaci, koji su mu uvijek bili na srcu kako onda dok su dolazili na samostanska vrata, tako i danas kad se nađu pred njegovim tijelom u Gospinoj crkvi u Mulu. Svakoga četvrtka narod se uz pjevanje svečanih himni „Ribaru skromni“ i „Nut slavno tijelo našeg odvjetnika“ okuplja oko njegovoga oltara i tijela gdje se slavi sveta Misa njemu na čast. Godišnja proslava u Veneciji i u rodnoj Boki slavi se 9. studenoga, a u Hrvatskoj je spomendan bl. Gracije iz Mula 8. studenoga.

Don Pavao Medač

https://www.kotorskabiskupija.me/blazeni-gracija-iz-mula/

PADRE ANGELICO (IVAN KRSTITELJ MARTINELLI)

04 lis. 2015

Rodio se 13. studenog 1832. godine u Castel Baroneze (Verona), a umro na glasu svetosti u Kotoru, 23. travnja 1879. Zemni su mu ostatci poslije tri godine izvađeni iz groba 18. studenog 1882. godine i smješteni u samostansku crkvu Svetog Duha. Kada su crkva i samostan bili predani kotorskom sjemeništu 05. studenog 1891. godine tijelo mu je bilo preneseno u samostansku crkvu sv. Nikole na Prčanju, gdje se i danas nalazi. Isticao se samaritanskim radom, osobito kada je u Kotoru i Boki 1867. godine harala kolera. Krijepio je umiruće od kojih su svi bježali. Pripadao je reformiranim franjevcima mletačke provincije.

BL. RAFAEL IZ BARLETTE, SERVITA

04 lis. 2015

Rodio se u Kotoru i stupio je kao brat laik u servitski samostan u Barletti. Vršio je službu prosjaka. Nije nikad spavao u sobi već u crkvi pred tabernakulom. Isticao se karitativnom djelatnošću. Umro je klečeći pred oltarom na glasu svetosti 1566. godine.

BL. ADAM IZ KOTORA, FRANJEVAC

04 lis. 2015

Preminuo je na glasu svetosti u Kotoru, tijelo mu je pokopano na otoku Gospe od Milosti. Bio je propovjednik i subrat u misionarstvu bl. Antunu, dračkom nadbiskupu. Liturgijski se slavi 31. srpnja.

BL. GRGUR IZ KOTORA, FRANJEVAC

04 lis. 2015

Živio je i djelovao u Kotoru u XIII. i na početku XIV. stoljeća. Papa Klement V. ga je poslao u Srbiju da ondje radi na sjedinjenju sa Rimskom Crkvom. Umro je na glasu svetosti 15. prosinca 1308. godine. Liturgijski se slavi 13. prosinca.

BL. MARIN (MLAĐI) IZ KOTORA, FRANJEVAC MUČENIK

04 lis. 2015

Živio je u XV. stoljeću. Papa Sixto IV. poslao ga je 1472. godine kao svog poslanika k perzijskom šahu Ussun-Assanu zbog nekih crkvenih pitanja, te ujedno da ga pridobije za borbu protiv Turaka koji su već bili osvojili Carigrad. Godine 1472. Turci su ga ubili.

BL. MARIN IZ KOTORA, FRANJEVAC MUČENIK

04 lis. 2015

Živio je u XIII. stoljeću. Papa Nikola IV. poslao ga je sa fra Ciprijanom iz Bara u Srbiju da suzbija Patarenstvo (Bogumile). Iz Srbije Marin je pošao u Tatarsku (Krimea), gdje je podnio mučeničku smrt godine 1288. Liturgijski se slavi 07. prosinca.

https://www.kotorskabiskupija.me/category/blazeni-i-sveti-velikani-kotorske-biskupije/

SLUŽBENICA BOŽJA ANA MARIJA MAROVIĆ

Treba surađivati s Bogom…
Često se u nas čuje žalba, kako sporo napreduje stvar poblaženja i posvećenja Božjih ugodnika i ugodnica, koje je dala Crkava u našem narodu. A zaboravljamo, da smo mi sami tome krivi. Bog traži našu suradnju. Ni otkupljenje svijeta nije došlo bez čovjekove suradnje. Krist – čovjek neumorno je surađivao s Božjim Sinom, koji je bio s njim sjedinjen u istoj Osobi, surađivao je potpuno, s čitavom

svojom voljom i ne štedeći svoje ljudske napore, da se postigne djelo otkupljenja. Tu je pouka. Više treba surađivati s Bogom na pitanju beatifikacije i kanonizacije Božjih ugodnika i ugodnica našeg naroda. Pozvani smo moliti i prikazivati dobra djela i žrtve u tu svrhu, a prije svega pozvani smo ih upoznati. I ne smije biti jala, tog poroka koji razara dobro. Da upoznamo Božju službenicu Anu Mariju Marović, o kojoj se vodi proces u Kongregaciji za kanonizaciju svetih, pa da i doprinesemo svoj udio za tu beatifikaciju, to je svrha ovih nekoliko redaka.

Ana Marija Marović rodila se u Veneciji 07. veljače 1815. godine, ali i otac i majka potječu iz Boke Kotorske, dakle iz istog kraja, gdje je živjela i umrla prva naša redovnica, koja je postigla čast oltara, bl. Ozana. Za razliku od bl. Ozane ona potječe iz čuvene i imućne dobrotske obitelji. Bila je obdarena ljepotom i profinjenim umjetničkim darom, koji se vrlo rano počeo primjećivati. Život je otvarao vrata uživanja pred njom. Ali kad je ona primila prvu pričest, koja se prije reforme sv. Pija X primala dosta kasno, ona je svu sebe posvetila Isusu i odlučila postati redovnicom. Zanimljivo je da je ta sveta pričest nekim čudnim slučajem pala na dan 15-og ožujka, kad se cijela Boka okuplja pred oltarom škrpjelske Majke Božje, pa je možda molitva pred oltarom Bogorodice – posrednice svih milosti, isprosila ovakvu jednu pričest. To nitko onda nije znao ni slutio. Njeni roditelji, koji su doduše bili pobožni i htjeli da im dijete bude vjerski odgojeno, nisu ni u misli dopuštali takvu mogućnost, da njihovo dijete bude darovano Bogu u redovničkom životu… Ana Marija nije im ništa govorila o svojoj odluci. Bilo je još prerano. Njen se život odvijao tada u bogatoj roditeljskoj kući pod vodstvom kućnog učitelja, čuvenog venecijanskog svećenika Daniela Canala. Izvana je to bio život jednog bezbrižnog djeteta, a u nutrini svojoj taj je život prolazio u tihim razgovorima s Isusom. U tim razgovorima sazrijevao je njen pjesnički talent, tu je imao izvor ganutljiv događaj s kanarincima, koji je kanarinčevu pjesmu posvetio Isusovu srcu. Kanarinčevu pjesma zabavljala je Anu Mariju, kao i toliku drugu djecu po bogataškim kućama. Ali zašto da prekrasna ptica pjeva samo za razonodu bogatih? Zašto ona ne bi potakla srca na ljubav prema onima koji pate? Ana Marija odluči sve svoje slobodno vrijeme posvetiti uzgoju kanarinaca. Prodavala je mlade kanarince, koje je sama uzgajala, a rodbina i prijatelji kuće Marović rado su kupovali te kanarince, zamišljajući to možda kao neki nestašluk mlade i nadarene pjesnikinje. A ona je, a da to nitko nije znao, pohađala zakutke Venecije, tražila bijednu izgladnjelu djecu i dijelila im poklon kanarinčeve pjesme. Kasnije će ti zakutci velikog grada progutati i njen život u divnoj žrtvi samoprijegora, kojoj je otvorila put kanarinčeva pjesma njene mladosti.

Došao je dan, kada je trebalo roditeljima otkriti svoju namjeru da će otići u samostan. Taj je dan došao, kad su počeli prosci, odlični mladići iz najboljih venecijanskih kuća, da u roditelja Ane Marije traže ruku njihove kćeri. Krijući saopćila je majci svoju odluku. Kad je to doznao otac, stric i još neka rodbina, nastala je bura. Nikako! Ni u kojem slučaju. Da umiri roditelje, djevojka je morala odustati od svoje namjere. Strašno joj je bilo teško. Nije znala, zašto Bog neće da ona ide u samostan. Međutim, Bog je imao s njom daleke i velike planove. Ona je morala neko vrijeme da provede u svijetu, kako bi dala vrlo osobit primjer suradnje svjetovnih osoba sa svećenstvom, da u takvom radu sazrije za veliku

zadaću , koju će kasnije ostvariti u samostanu. Pokorila se Božjoj volji. Zadovoljila je roditelje. Ostala je u svijetu. Samo je od roditelja zatražila, da je puste živjeti životom potpune čistoće. Sad je razvila svjetovnjački apostolat u životu venecijanske crkve. Ona je bila desna ruka patrijarha Monico. Ona predvodi i potiče vjerski život, slika i piše pjesme, a sav utržak ide u dobre svrhe. Kanarinčeva pjesma počinje da prelazi u platna i stihove, poprima sve dublje i ljepše oblike, dok konačno s njenim zadnjim izdisajem ne utone u Isusovo srce i postaje pjesmom raja.

Međutim, prilike su se u njenoj roditeljskoj kući promijenile. Imetak je propadao, otac je umro. Majka, koje je brižnim materinskim okom pratila svoju kćer, vidjela je, koliko to dijete trpi radi svog svetog zvanja, koje ne može ostvariti. Ne, to nije bio prolazni hir razmaženog djeteta, a ni roditelji nemaju pravo u duši djece ometati istinski Božji glas. Majka je to razumjela. Tako je konačno došao dan, da je Ana Marija postala redovnicom, postala čak utemeljiteljicom nove družbe sestara, koju je utemeljila skupa sa svojim duhovnikom, kućnim učiteljem, svećenikom Danielom Canalom. Sestre Zadovoljštine Srca Isusova i Srca Marijina, tako se zvala ta nova družba Crkve. Apostolat, jedan od najtežih koje se može zamisliti. Spašavanje djevojaka, koje su propale ili su na putu propadanja. Sad se moglo vidjeti ovu svetu redovnicu, kako skupa sa svojim sestrama ide u zakutke velikog grada, kuda je nekad išla noseći kanarinčevu pjesmu u jazbine bijede. Sad je išla tražiti moralnu bijedu djevojke odane bludu. Kao sa svojim sestrama, kao sa svojom dragom djecom, vraćala se ova fino odgojena djevojka, pjesnikinja, umjetnica, u svoj samostan, da im pokaže što je ljubav Isusova srca, koja je ne živjela, nego gorjela u njenim grudima. Djevojke s ulice, odane bludu i piću, trebalo je uvoditi u kršćanski život i plodan rad. Čudesna pojava ljubavi! Tko bi izbrojio sva djela izvršna u tom pravcu. Životopisci naročito ističu jedno, i po tome se vidi, kolika je to bila njena duša. Jedna od tih jadnih djevojaka, dovedena u samostan, bila je neobično zla. Uživala je da radi sve protivno, nego što su je redovnice učile. Uživala je da psuje, krajnje poganim riječima opisuje bludne čine. Sablazan za sve i sasvim uzaludan rad sestara Ane Marije! Sestre su se požalile svojoj svetoj predstojnici i htjele je uvjeriti kako tu bijednicu treba otpustiti, jer ona, ne samo da se ne popravlja, nego kvari i druge. Ne, rekla je sveta predstojnica. Ne, nego ovako: Vi nju dajte k meni u sobu. Ona će od sad biti samo sa mnom, a vi se bavite ostalima. Tako se i učinilo. Što se događalo u toj sobi, to je vidio samo Bog. Samo On je vidio što je Ana Marija podnijela od te bludnice. Ali konačno je uspjela da i nju obrati! Jaka je kao smrt ljubav tvoja – rekao je Duh Sveti u Starom Zavjetu, a po Ani Mariji od Presveta Srca Isusova govori: Jaka je kao život ljubav tvoja…

Ali Ana Marija nije učila od božanskog srca samo ljubav nego i poniznost. Učite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem – rekao je božanski Otkupitelj. Ne može biti ljubav do Isusova srca bez poniznosti. Isto takav heroizam tražilo je Isusovo srce od starješinice družbe Njegova srca i u poniznosti kao u ljubavi. Čas za takav heroizam došao je, kad je u Veneciji osvanuo milanski svećenik Carlo Salerio, koji je bio u Milanu osnovao sličnu družbu. Njemu se činilo, da interes Crkve zahtjeva da se te dvije družbe sjedine. Interes Crkve! Isključiva riječ za

Božju službenicu Anu Mariju Marović… Skinula je svoj omiljeni habit, zaključala negdje svoje temeljito napisane konstitucije. Daniel Canal bi je odsutan. Kad se vratio u Veneciju i vidio što je njegova duhovna kći učinila, stari svećenik klonuo je potišten. Težak je uspon svetaca. Taj uspon svi ljudi dobre volje slijede i moraju da ga slijede, ali ima jedna točka u tom usponu, gdje on počinje da biva samo ljubav, gdje se nazire svijetlo oltara Kristove Crkve, predodređeno samo odabranima.

Umrla je Ana Marija Marović u Veneciji 03. listopada 1887. godine. Dijecezanski proces za ispitivanje njena života poveo se u venecijanskoj patrijaršijskoj kuriji još prije zadnjeg Svjetskog rata, i u tom procesu je sudjelovala i Kotorska biskupija. Tada je taj proces prenesen u Rim, u Kongregaciju za kanonizaciju svetih. Kongregacija je prošle godine proglasila Dekret o herojskim krepostima službenice Božje Ane Marija Marović. Sada u tom procesu ne sudjeluje samo Kotorska biskupija, nego vjernici svih naših biskupija, jer je ta Božja službenica velika slava naše čitave domovine. Dao Bog da ova zvijezda Isusova srca što prije zasja na našim oltarima.

ČEŽNJA ZA KIŠOM MILOSTI
U vrtu, kad je suša i trava se žuti,
Od škrtog neba kišu kroz ljetnu paru želi,
I nigdje jednog cvijeta, da oko razveseli.
Svud lišće povijeno, k'o jesen da se sluti.
I duša tako svaka i hladi se i kruti
Kroz nju se trnci trnu k'o smrću da se sreli.
O sveti prami kiša k'o slaplje uzavreli
Što ljubav ih izliva, da život ućuti.
U dušu se izlijte, da život joj se rodi
I čilo obnovljenje kroz svetu vlagu krene,
Da ponikne joj cvijeće i zlatni zriju plodi.
K'ô vrt, što je pod sušom, da skoro sav uvene,
Kad kiša ga zalije, oživi i preporodi
Sve rujno svoje cvijeće i listove zelene.

(Prijevod originalnoga talijanskog teksta)

http://www.kotorskabiskupija.me/sluzbenica-bozja-ana-marija-marovic/

NOVI KOTORSKI BISKUP MONS. IVAN ŠTIRONJA: ‘BOG PREBIVA MEĐU LJUDIMA NA SEBI VLASTIT NAČIN’

27. travnja 2021.

Fotografije: KTA

Tijekom svečanog Euharistijskog slavlja na blagdan blažene Ozane Kotorke, 27. travnja 2021. u katedrali sv. Tripuna u Kotoru ustoličen je novi kotorski biskup mons. Ivan Štironja. Tim je činom biskup Štironja preuzeo službu pastira Kotorske biskupije koju mu papa Franjo povjerio na upravljanje i vodstvo, javlja Katolička Tiskovna Agencija (TKA).

Uz izravni prijenos RTV Herceg-Bosne i Laudato televizije te lokalnih crnogorskih medija, Svetu misu započeo je, nakon svečane procesije uz zvuke zvona kotorske katedrale, barski nadbiskup i dosadašnji apostolski upravitelj Kotorske biskupije mons. Rrok Gjonlleshaj u zajedništvu s novim kotorskim biskupom mons. Ivanom Štironjom te još deset nadbiskupa i biskupa među kojima: mons. Marin Barišić, nadbiskup i metropolit splitsko-makarski, mons. Stanislav Hočevar, nadbiskup beogradski, mons. Đuro Hranić, nadbiskup đakovačko-osječki, mons. Dražen Kutleša, nadbiskup koadjutor splitsko-makarski i apostolski upravitelj porečko-pulski, mons. Mate Uzinić, nadbiskup koadjutor riječki i apostolski upravitelj dubrovački, mons. Tomo Vukšić, nadbiskup koadjutor vrhbosanski i vojni apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH, mons. Dode Gjergji, biskup prizrensko-prištinski, mons. Simon Kulli,

biskup iz Sape u Albaniji, mons. Zef Gashi, nadbiskup barski u miru, i mons. Ilija Janjić, biskup kotorski u miru, koji je toga dana slavio 25. obljetnicu biskupstva te tom prigodom primio i čestitku pape Franje. Svećenicima Kotorske biskupije pridružilo se još tridesetak svećenika iz raznih biskupija i provincija, a asistirala su petorica đakona. Sudjelovale su redovnice raznih družbi i drugi vjernici koliko je to bilo moguće zbog ograničenja u vrijeme pandemije među kojima i braća te rodbina biskupa Ivana.

Na Svetoj misi nazočni su bili episkop budimljansko-nikšićki i administator MCP gospodin Joanikije i episkop zahumskohercegovački gospodin Dimitrije i predstavnici, izaslanici predsjednika vlade i skupštine Crne Gore, Veleposlanika RH u Crnoj Gori i drugi predstavnici državnih i gradskih vlasti, političkog, društvenog, akademskog života Crne Gore te građanskih i političkih udruga Hrvata Boke i Crne Gore.

Pozdravni govor uputio nadbiskup Gjonlleshaj koji je podsjetio da je svim podacima koji su dostupni i djelomično poznati mons. Štironja 91. biskup Kotorske biskupije i deseti koji nosi ime sv. Ivana – apostola i evanđelista. Pozdravio je sve nazočne te kazao da danas mons. Štironji predaje biskupski štap koji uslijed povijesnih previranja i nedaća nikada nije stigao barskim nadbiskupima gdje je namijenjen, već je svoje stalno mjesto pronašao je u Kotoru, sve do prije 19 mjeseci kada je kao barski nadbiskup na upravljanje primio ovu biskupiju u svojstvu apostolskog administratora. „Sada ga predajem sretan što je ova mjesna Crkva, bogata velikanima vjere, duha i kulture, dobila pastira kojeg je strpljivo čekala i kojeg zaslužuje! Radostan sam, jer znam da sada nisam sam, već imam brata biskupa s kojim ću moći zajedno raditi na širenju radosne vijesti, brinuti se o dobrobiti Katoličke crkve i njezinih vjernika u Crnoj Gori“, kazao je, između ostaloga nadbiskup Gjonlleshaj te poželio da biskupa Ivana prati Marija Majka Crkve i zagovor sv. Tripuna, sv. Leopolda, blažene Ozane, blaženog Gracije, službenice Božje Ana Marije i svih bokeljskih blaženika.

Potom je savjetnik Apostolske nuncijature u BiH mons. Amaury Medina Blanco pročitao i pokazao Apostolski nalog o biskupskome imenovanju na latinskome jeziku, a prijevod na hrvatskom jeziku pročitao je kancelar Kotorske biskupije don Robert Tonsati. Nakon čitanja Apostolskog naloga nadbiskup Gjonlleshaj je predao mons. Ivanu biskupski štap i dopratio ga do biskupske katedre. Od toga trenutka novi kotorski biskup Ivan preuzeo je predvođenje Euharistijskog slavlja i upravljanje Kotorskom biskupijom.

Nakon naviještene Božje riječi, prigodnu propovijed uputio je biskup Ivan koji je pozdravio sve nazočne u katedrali sv. Tripuna, zaštitnika Kotorske biskupije, kao i sve koji su Svetu misu pratili preko radija i televizije i ostalih medija. „Mir vama! Liturgijski čin Katoličke Crkve započinje pozdravom koji nije samo neka učtiva želja. Biskup pozdravlja riječima: Mir vama! To je pozdrav koji je uskrsli Krist uputio svojim učenicima nakon svoga uskrsnuća… Upravo taj pozdrav sa svim sadržajima Uskrsloga Krista Gospodina, u ovo uskrsno vrijeme, upućujem s ovoga svetoga mjesta, ne samo kršćanima katolicima Kotorske biskupije u Boki, nego svim ljudima dobre volje, bez obzira na vjeru i naciju, svima u ovoj zemlji Crnoj Gori, svima do kojih se prenosi ovaj sveti čin. Pozdravljam, dakle, sve vas

do kojih dopire ovaj glas želeći svima Spasiteljev istinski mir i ljubav, radost i sreću“, kazao je novoustoličeni pastir kotorske mjesne Crkve koji je potom zamolio zagovor blažene Ozane Kotorske.

„Ovaj čin ustoličenja novoga pastira Kotorske biskupije događa se na dan kada Katolička Crkva slavi spomendan odnosno ovdje blagdan bl. Ozane (1493.-1565.), redovnice Trećega reda sv. Dominika, sveca čiji su sinovi i kćeri ostavili jak pečat u ovoj biskupiji, gdje se poput stražara nalaze njihovi samostani kao znak njihova svjedočanstva. U ovom Misnom slavlju posebno želim moliti Gospodina za svećenička zvanja kao i za redovnička, muška i ženska, kako bi se u ovim krajevima pomladila duhovna karizma sv. Augustina, sv. Dominika, sv. Benedikta, sv. Franje, sv. Ignacija Lojolskoga…

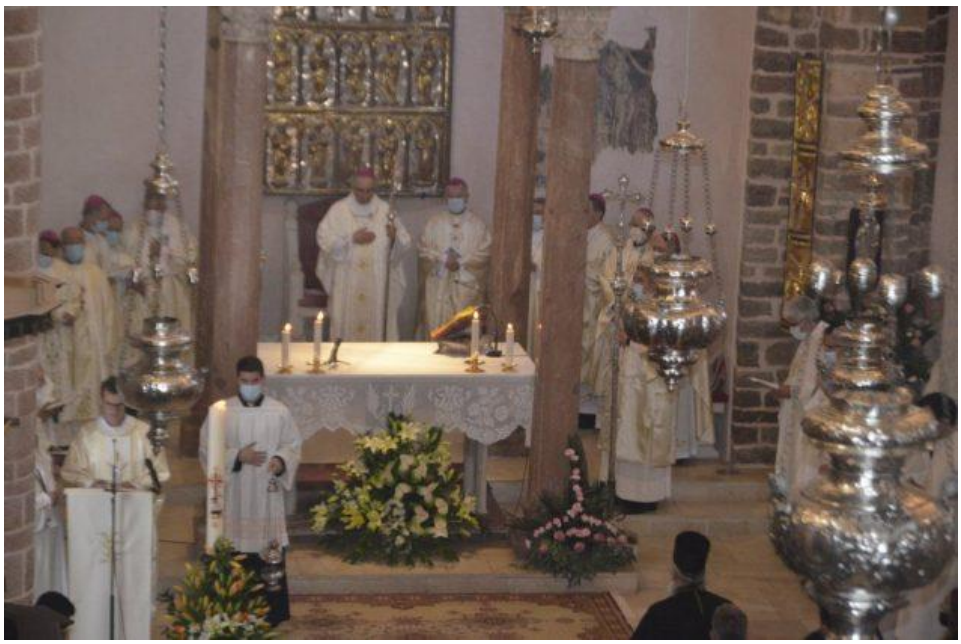

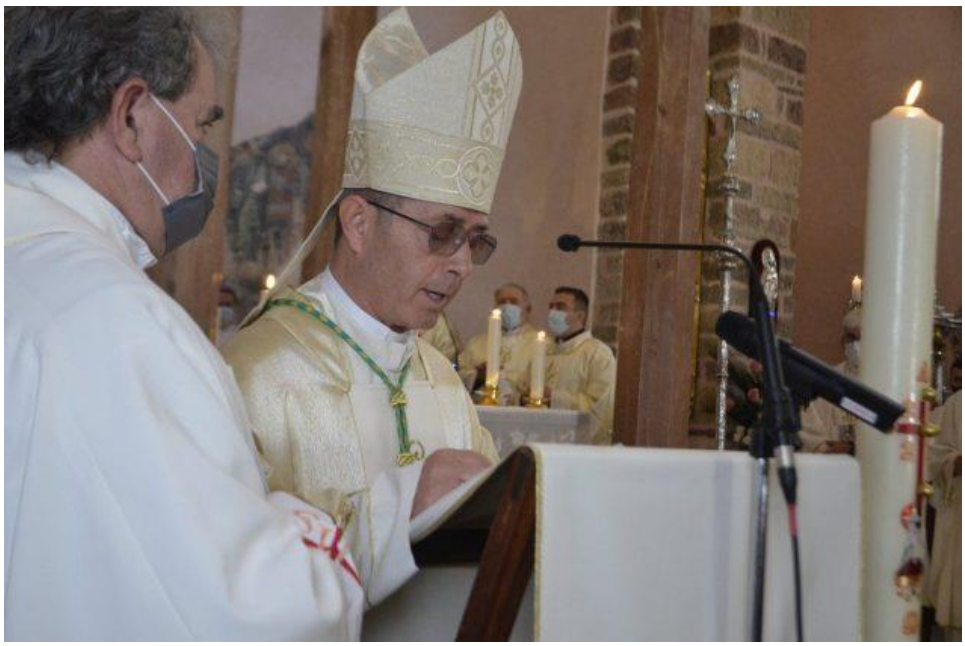

Bl. Ozana kći je ovoga dijela svijeta. Tu u blizini katedrale, uz crkvu sv. Pavla provela je više od pedeset godina svoga života moleći i žrtvujući svoj život za svoj grad i svoje sunarodnjake“, poručio je biskup Štironja koji se potom osvrnuo na misna čitanja, a posebno na sljedeću Isusovu sv. Ivana apostola: „Bog je ljubav, tko ostaje u ljubavi u Bogu ostaje i Bog u njemu“ (1 Iv 4,16).

„Što ove riječi mogu značiti nekomu tko vjeruje samo u ono vidljivo i opipljivo? Istina, Boga se ne vidi jer je Duh, ali se vidi Božje djelovanje koje je poput lahora, nevidljiva a učinkovita. Božje je djelovanje poput radio valova, koji se ne vidi, ali svi ih koriste i prate što prenose. Bog dakle prebiva među ljudima na sebi vlastit način, neshvatljiv u svojoj trojstvenosti, ali učinkovit u svojim djelima. Tako zapravo želi djelovati u nama i po nama u svijetu. Zato mu se valja otvoriti srcem i dušom poput Bl. Djevice Marije – Gospe od zdravlja; Gospe od Škrpjela; Gospe od Milosti; Gospe Ratačke,… Valja otvoriti oči srca da ga prepoznamo u tajni križa poput sv. Tripuna; u tajni Presvete Euharistije poput bl. Gracije od Mula; u tajni sakramenta Božjega praštanja poput sv. Leopolda Bogdana Mandića. Otvoriti oči srca kako bismo shvatili da smo veliki i snažni onoliko koliko živimo u ljubavi i zajedništvu jedni s drugima i u zajedništvu s Bogom. Da, braćo i sestre, bez te evanđeoske i božanske ljubavi i toga božanskoga zajedništva nema ni zemaljskoga života ni suživota“, rekao je kotorski biskup Ivan ističući da se „kršćani opredjeljuju za ljubav utemeljenu na Bogu, po primjeru Krista Gospodina“.

Odgovarajući na pitanje, koji su njegovi planovi kao novog kotorskog biskupa, biskup Štironja na kraju propovijedi je rekao: „Taj čudesni program i plan glasi: Ljubi Boga svim srce svojim, svim umom svojim, svom dušom svojom a bližnjega svoga kao sebe samoga! Ovo je poziv i program upućen svima, ne samo meni i vjernicima Kotorske biskupije, nego svakom čovjeku bez obzira na vjeru i naciju. Davno napisani program, ne za jednu godinu ili jedan mandat, nego za desetljeća, stoljeća, za vječnost. Svatko od nas osobno najbolje znade dokle je stigao u ostvarivanju toga programa. Nazvah ga čudesnim programom. Zašto? Čudesnost ovoga programa jest u tomu što ga možemo početi od zadnje točke, od srednje ili od prve, danas ili sutra. Odakle god počeli, uvijek smo na tragu jedne te iste Ljubavi, one istinske izvorne ljubavi Boga, oca svih ljudi. Ključ je jednostavan. Ne odlagati za sutra, ne čekati da počne netko drugi. Ja to trebam početi, i to danas, već sada. Blago onomu tko ljubav Boga – Oca ugradi u svoj život, u svoju obitelj, narod i zemlju. Želim i od Boga molim svima, skladan život i suživot, utemeljen na divnim melodijama Božje ljubavi“, poručio je kotorski biskup Ivan u svojoj propovijedi.

Nakon popričesne molitve prigodnu čestitku uputio je u ime apostolskog nuncija mons. Luigia Pezzuta savjetnik mons. Blanko te poželio biskupu Ivanu da bude dobar pastir mjesne Crkve koju mu je Sveti Otac povjerio.

Metropolit Splitsko-makarske metropolije nadbiskup Barišić čestitao je u ime svih biskupa i biskupija ove metropolije mons. Štironji na ustoličenju kazavši da se ovo slavlje odvija u ozračju Nedjelje Dobroga Pastira te blagdana bl. Ozane Kotorske, iz čijeg života je progovorio u znaku pravoga pastira. Istaknuo je da je, vođena vjerom i poštenjem svoje obitelji, svoje majke, bl. Ozana na svoj način živjela mistiku kršćanstva. Naglasio je da je obitelji u kojoj je posluživala bl. Ozana upravo poput mjesne Crkva čijim pastirom je danas postao biskup Štironja, kojega je papa Franjo prepoznao kao dobrog čovjeka i svećenika, puna vjere, te uputio u Kotor. Podsjetio je da je bl. Ozana, poput Sv. Leopolda Bogdana Mandića, osjećala rane na tijelu Kristovu, tu „podijeljenost među kršćanima“, te

izrazio uvjerenje da će biskup Štironja, u snazi Duha Svetoga a vođen svojim geslom „Bog je ljubav“, pronaći način da liječi te rane kako bi to bio „zdravi organizam“ u kojem će doista biti života i snage Krista raspetoga i uskrsloga. Zahvalio je biskupu Štironji unaprijed na suradnji svježini koju će unijeti među biskupe, kao i biskupu u miru mons. Iliji Janjiću i administratoru nadbiskupu Roku.

Čestitku u ime mostarsko-duvanjskog biskupa i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskog mons. Petra Palića, umirovljenoga biskupa Perića, svih svećenika i redovnika, svećeničkoga i redovničkoga pomlatka, cijeloga puka Božjega hercegovačkih biskupija uputio je generalni vikar mons. Željko Majić koji je izrazio zahvalnost Gospodinu „zbog silnih djela“ koje je po njemu do sada očitovao kao svećeniku Trebinjsko-mrkanske biskupije. Izrazio je zahvalnost i zazvao blagoslov na sve koji su don Ivanu na njegovom svećeničkom putu bili podrška: od njegovih pokojnih roditelja Stojana i Anice, njegove braća i sestara s obiteljima, do raznih župnika i kapelana, odgojitelja i profesora koji su ga „u vjeri jačali i na putu svećeništva odgajali, hrabrili i poučavali“. „Blagoslovljeni bili biskupi Petar Čule i njegov tadašnji tajnik i generalni vikar, potom kotorski biskup Marko, koji su Te među kandidate za svećeništvo primili; biskup Pavao koji Te zaredio, prve svećeničke dane obilježio i u afričke misije poslao; biskup Ratko koji Te kroz svećeništvo i u postdiplomskom studiju, na župi i na Ordinarijatu pratio i sadašnji biskup Petar koji Ti je u ovom vremenu svu pastirsku brigu i poštovanje iskazao te svomu svećeniku dostojanstveno biskupsko ređenje u Mostaru priredio“, kazao je mons. Majić koji je mons. Štironji zahvalio na nesebičnom radu i predanju Crkvi u Hercegovini i na svim mjestima u koje ga je Crkva pozivala, a on se radosno svećenički odazivao.

Prigodnu čestitku u ime vjernika laika Kotorske biskupije biskupu Štironji uputio je gosp. Slavko Dabinović te izrazio radost da to može učiniti upravo na blagdan bl. Ozane koja je, uz sv. Tripuna, zaštitnica Kotora. Istaknuo je da je u ovom vremenu „obilježenom strahovima, strepnjama za budućnost, poteškoćama na putu ustrajavanja u dobru“, dolazak mons. Štironje za kotorskog biskupa predstavlja znak nade, te ujedno ohrabrenje njima svima da na sve izazove sadašnjice odgovore življenjem svevremenskog nauka Evanđelja. „Potvrda je to i skrbi svete Majke Crkve i pape Franje za našu biskupiju, čiji se prvi spomen bilježi u četvrtom stoljeću s njezinim pastirom koji se također zvao Ivan“, kazao je g. Dabinović koji je, između ostaloga, dodao da mnogim vjernicima iskustvo iz misija u Africi njihovog novog biskupa ulijeva nadu da će on uistinu biti učitelj vjere „koji svojim životom i djelima živi ono što propovijeda“.

Na kraju Misnog slavlja biskup Ivan uputio je hvalu „dragom Bogu na ovom danu i nebeskom daru“, zatim zahvalnu riječ papi Franji i njegovim suradnicima, Apostolskoj nuncijaturi, svima nadbiskupima, biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama te svim vjernicima i svima „koji ste molitvom, mislima, dobrim željama i čestitkama danas ovdje s nama, u katedrali ili preko medija, svejedno: s područja Crne Gore, Bosne i Hercegovine, R Hrvatske i šire“. Posebni pozdrav i zahvala uputio je vladikama Joanikiju i Dimitriju, predstavnicima vlasti, svojoj braći i rodbini i svima koje mu je Bog stavio na

životni put od rođenja do današnjega dana. Zahvalio je i svima koji su sudjelovali u organizaciji, asistenciji, zborovima, medijima i svima drugima koji su sudjelovali u pripremi katedrale i svega za današnje slavlje. Zahvalne riječi biskupa Ivana nazočni su više puta potvrđivali svojim pljeskom.
Potom je biskup Ivan prošao kroz katedralu u pratnji đakona te podijelio svoj blagoslov kao novi kotorski biskup.
Nakon Mise episkopi Joanikije i Dimitrije dali su biskupu Ivanu prigodne darove te uputili svoje čestitke.
Novi kotorski biskup predvodit će u 18 sati Svetu misu pred neraspadnutim tijelom blažene Ozane Kotorske u crkvi Svete Marije od Rijeke u Kotoru.
Liturgijsko pjevanje animirali su združeni zborovi župe Studenci i katedrale Mostar pod ravnanjem prof. Drage Solde uz orguljsku pratnju s. Matee Krešić.
Izvor: narod.hr/KTA

https://narod.hr/kultura/novi-kotorski-biskup-mons-ivan-stironja-bog-prebiva-medu-ljudima-na-sebi-vlastit-nacin

ZALJEV HRVATSKIH SVETACA U PEČARIĆEVIM KNJIGAMA

BORBA ZA BOKU KOTORSKU / U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI – HRVATSKI, ZAGREB, 1999.

PROSLOV

Knjiga **Borba za Boku Kotorsku** daje izbor članaka publiciranih u posljednjih nekoliko godina. Članci su publicirani kako u dnevnim ili tjednim novinama tako i u časopisima i zbornicima. Naslov knjige je modificirani naslov prve sekcije, a ovaj naslov je u stvari naslov jednog od tekstova u kome se opisuje borba Hrvata - Bokelja nastanjenih u Hrvatskoj za povratak Boke kotorske, njenih hrvatskih pučana i njihove velike baštine u svijest i savjest hrvatskog naroda u cjelini i hrvatske države. Ta borba je jedan maleni dio cjelokupne borbe za Hrvatsku, pa su u knjizi dani i drugi članci, dakle i oni koji nisu vezani izravno za Boku, već za Hrvatsku i Hrvate uopće. Drugim riječima, borba za Hrvatsku je istovremeno i **Borba za Boku kotorsku** i obratno. Iako je razumljivo samo po sebi da u ovakvoj knjizi mora biti ponavljanja, mi smo imali u tome i posebnih razloga. Jednostavno, učinak memoricida koji je sproveden nad Hrvatima u prethodnim državama je bio takav da smo se susretali s nepoznavanjem najosnovnijih činjenica o Hrvatima Boke čak i kod ljudi koji su zauzimali istaknuta mjesta u hrvatskoj politici, kulturi i znanosti. Tako sam, često puta, u javnim nastupima znao predstaviti sebe s tvrdnjom kako sam rodom iz **Zaljeva**

hrvatskih svetaca, a da nitko od prisutnih Hrvata nije znao odakle sam! Otud, na primjer, i podnaslov knjige: **U Boki kotorskoj svaki kamen govori – hrvatski**. Naime, kada bih rekao kako **u Boki kotorskoj svaki kamen govori - hrvatski**, mediji bi tu rečenicu obavezno zabilježili. Kroz nju govorimo o gordosti Boke kotorske u očuvanju hrvatske baštine, koja, kad svi zašute, kroz kamen govori - hrvatski. Zato mi se čini da ova rečenica zaista najbolje oslikava bit naše borbe za Boku. Upornim ponavljanjem najvažnijih činjenica željelo se u što kraćem vremenu što više hrvatskih ljudi upoznati s hrvatstvom Boke kotorske. S druge strane pišući članke i koji nisu izravno vezani za Boku autor se trudio da te Boke ima i tamo. Pa i ako je i nije bilo znao je da će čitatelji znati da ih je pisao jedan Bokelj. A da je Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" imala uspjeha u toj borbi pokazuje i činjenica da je došlo i do otvaranja hrvatskog konzulata u Kotoru!

Ali zašto je takva naša "borba za Boku" značajna i za Hrvate općenito i za hrvatsku državu? Poznata je činjenica da se Hrvati bore samo za svoje. To su opisali i strani pjesnici. Čak i jedan Srbin. Naime, Jovan Jovanović Zmaj je 1883. godine napisao:

Hrvat se ne bori da što otme kome,
Čuva sveti oganj na ognjištu svome,
I dok tako čini, u najteži dan,
I Bog je i pravda na njegovoj strani.

Međutim izgubljena ognjišta ne podrazumijevaju njihov zaborav, kako su svi osvajači to pokušavali nametnuti Hrvatima. Jer kada naučiš zaboraviti jednu izgubljenu hrvatsku zemlju, naučit ćeš gubiti i druge. Zato je povratak Hrvata Boke kotorske u svijest hrvatskih ljudi i hrvatske države itekako važan i za sve hrvatske ljude i za samu hrvatsku državu i njenu opstojnost.

BORBA ZA BOKU

Dom i Svijet, Informativni tjedni prilog za iseljenike, br. 101
Večernji list (inozemno izdanje), 25. ožujka 1996.

U okviru veličanstvene borbe hrvatskog naroda za slobodu, u okviru onoga što se s pravom naziva "hrvatskim čudom", odigravala se i jedna neobična borba - "Borba za Boku". Neobična zato što se odigravala između samih Hrvata, bolje reći između Hrvata i onoga što oni imaju u svojim glavama. Velikosrpska politika u zemlji kakva je bila Jugoslavija ne samo da je uspjela etnički očistiti Boku kotorsku od Hrvata nego je uspjela i izvršiti memoricid nad hrvatskim narodom u cjelini, tj. da iz svijesti hrvatskih ljudi skoro u potpunosti istisne Boku kotorsku, Hrvate Boke i njihovu veliku baštinu. I tako, prije Domovinskog rata malo ljudi u Hrvatskoj je uopće znalo da postoje Hrvati u Boki kotorskoj. Bilo je pravilo u Hrvatskoj da ako netko od nas Hrvata iz Boke kaže odakle je, ljudi su ga automatski identificirali kao Crnogorca.

"Zaljev hrvatskih svetaca "

Tako sam dvije godine pred rat sudjelovao u jednoj radio emisiji gdje smo najavljivali "Bokeljsku večer", što je tada bio i jedini rad "Bokeljske mornarice 809" iz Zagreba. Voditelj, dakle novinar s Radio Zagreba, počeo je emisiju najavljujući da će te večeri biti veliki skup Crnogoraca u Zagrebu, a zatim mi je postavio pitanje o Bokeljskoj mornarici. Nisam mogao prijeći preko toga pa sam svoj odgovor počeo s tvrdnjom da će te večeri na Bokeljskoj večeri biti najmanje Crnogoraca. I poslije pobjede demokracije u Hrvatskoj, kad god bi nabrajali Hrvate izvan Hrvatske hrvatski političari bi po pravilu zaboravljali Hrvate iz Boke kotorske. Tako se to jednom premijeru dogodilo u dva uzastopna nastupa na TV-u. Nalazio ih je i u Makedoniji, ali ne u Boki kotorskoj. U takvoj situaciji, Društvo (danas Hrvatska bratovština) "Bokeljska mornarica 809 " postavilo je sebi primarnu zadaću: povratak Hrvata Boke kotorske i njihove velike baštine u svijest i savjest hrvatskog naroda i hrvatske države.

U tome nam je mnogo pomoglo ime "Zaljev hrvatskih svetaca" za Boku, ime koje se u prijašnjoj državi moglo tu i tamo pročitati samo u katoličkom tisku. Interesantna je priča oko tog imena. Kada je delegacija časnih sestara, odmah po uspostavi demokracije, bila primljena u hrvatski Sabor, poklonili su Saboru sliku: "Zaljev hrvatskih svetaca". Tom prigodom je na HTV-u rečeno da ju je autorica - časna sestra - naslikala kada je službovala blizu Dubrovnika. Bio sam bijesan. Pa zar se i poslije pobjede demokracije ne smije reći na TV-u da je Zaljev hrvatskih svetaca Boka kotorska. I kada sam to sutradan ispričao mojim Bokeljima shvatio sam da to na TV jednostavno i ne znaju. Zašto? Pa ni ti moji Bokelji nisu znali! Ali shvatili smo da je sam naziv kao bogom dan. On će sigurno na hrvatske ljude imati učinak terapije šoka. Jer zaista, Hrvati, katolici kakvi jesu, moraju biti šokirani kada čuju da postoji Zaljev hrvatskih svetaca, a da oni o tome ništa ne znaju, ne znaju nešto što bi sigurno svaki Hrvat morao znati. I zaista, kada bih

ponekad javno nastupao - rekao bih da sam rodom iz Zaljeva hrvatskih svetaca znajući da prisutni neće znati odakle sam. A učinak koji bi to proizvelo na njih je zaista bio - šok. Obilazili smo uglednike političkog, kulturnog i znanstvenog života Hrvatske. Nisu znali za to ime. Često bi reagirali s: "Pa kako da se to ime više ne koristi?", ili ako bi konstatirali da to ljudi u Hrvatskoj ne znaju s: "Pa to ne znam ni ja!"

Svaki kamen govori hrvatski

Na osnivanju Zajednice izbjeglih i prognanih Hrvata iz Vojvodine ispričao sam slijedeću priču: "Jedan čovjek mi je po povratku iz Boke rekao da tamo nije čuo niti jednu riječ na hrvatskom jeziku. Rekao sam mu da očito nije dobro slušao jer tamo svaki kamen govori Hrvatski!" Priču sam ponovio i u interviewu koji smo dali Glasu Koncila. Neposredno poslije toga bila je u KIC-u tribina o Hrvatima u drugim dijelovima Jugoslavije. I opet je bila zaboravljena Boka. Pozvali su me na sam dan održavanja tribine. I tada sam ispričao tu priču. Jedan slušatelj me poslije upitao da li sam ja to rekao i u interviewu u Glasu koncila. Potvrdio sam i konstatirao da mu je vjerojatno bilo dosadno to ponovo čuti. Odgovorio je: "Ne, uvijek kada nastupate ponovite tu priču". I zaista danas je u Hrvatskoj poznato da u Boki kotorskoj svaki kamen govori Hrvatski.

Kada smo posjetili tadašnjeg ministra dr. Cesara, došlo je u tisku do polemike između njega i tadašnjeg urednika političkog programa HTV-a. Iskoristili smo to i dobili jednu emisiju "U krupnom planu". Prvi prilog se zvao: "Boka Kotorska - Zaljev hrvatskih svetaca"! Poslije emisije i mnoge kolege sa Sveučilišta su nam priznale da ni oni nisu mnogo toga znali o Boki. Pa kako onda to očekivati od drugih ljudi!

Još kada smo bili primljeni kod ministra Cesara, crnogorska TV je prenijela sliku sa HTV-a uz svoj komentar. Slijedili su napadi na nas. Otišao sam u "Vjesnik" želeći naći tekst za koji sam znao da je izašao u beogradskoj "Ekspres politici". Umjesto toga našao sam njihove zvanične podatke kako se 40% nepokretnog i više od 2/3 pokretnog spomeničkog blaga današnje Crne Gore nalazi u Boki kotorskoj. Kao da su htjeli da mi olakšaju u objašnjavanju moje priče da tamo svaki kamen govori Hrvatski. Jer to je uglavnom smješteno po katoličkim crkvama, a u Boki su katolici odvajkada bili Hrvati! A kada je, praktično, više od 50% spomeničkog blaga te republike smješteno u Boki, kada se tolika hrvatska kulturna baština nalazi u njoj, pa zar zaista može netko biti tamo i ne "čuti" kako to kamenje govori Hrvatski. Ipak znao sam da je memoricid učinio svoje.

Jednom se na hrvatskom radiju u Melbourneu, gdje sam odgovarao na pitanja, javio i jedan Srbin (to znamo po psovki - nije išlo izravno u eter). Inzistirao sam na njegovom pitanju pa ga je voditelj i postavio: "Javio se jedan naš slušatelj, očito iznenađen Vašom tvrdnjom da je 50% spomeničkog blaga današnje Crne Gore hrvatsko, pa Vas pita ima li tamo što srpsko." Odgovor je bio: "Očito me naš slušatelj nije dobro razumio. Ja sam rekao da je toliko po službenim crnogorskim izvorima. A ne daj Bože da me neki moj Hrvat iz Boke čuo da sam ja rekao da je

samo toliko! A da je to zaista tako vidljivo je i iz slijedeće priče. Naša bratovština je organizirala predavanje u Zagrebu "Hrvatska kulturna baština Boke kotorske". Predavač je počeo svoje predavanje konstatirajući da je teško govoriti o tome jer toga u Boki ima jako mnogo, pa će on govoriti o srpskoj kulturnoj baštini u Boki kotorskoj. Zatim je konstatirao da tamo postoji pet spomenika za koje se smatra da su srpski, a da će on na tom predavanju pokazati da niti jedan od njih nije srpski!"

Etničko čišćenje Hrvata u Boki

Naravno, u toj našoj "Borbi za Boku" nismo bili toliko uspješni koliko smo željeli. Poslije, zaista uspješne emisije "U krupnom planu", bili smo dogovorili još jednu. Ali na HTV-u su mislili da je u tom ratnom vremenu interesantnija emisija o povredama u sportu nego o Boki kotorskoj. Istina, snimili su jednu emisiju o Hrvatstvu Boke kotorske. To je trebala biti prva u nizu epizoda, ali ostalo je na toj prvoj emisiji. Kada smo u Hrvatskoj matici iseljenika organizirali 3. 2. 1994., povodom blagdana sv. Tripuna, skup "Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca," bio sam gost emisije "Slikom na sliku", ali to je išlo nekim osobnim kanalima, a krajem iste godine je to išlo normalno, jer sam tada bio koordinator (zajedno s dr. Njavrom) savjetovanja "Interesi Hrvata Boke kotorske" koji je organizirala Hrvatska vlada. I to bi bilo uglavnom sve što je o Boki bilo na HTV-u u ovih pet godina. Ipak, s radiom i novinama je išlo mnogo bolje, pa naši ljudi danas znaju mnogo više o Boki nego što je to bilo ranije. Mnogi već znaju i da je od šest hrvatskih svetaca i blaženika - tri iz Boke, da je i jedini hrvatski papa Siksto V podrijetlom iz Boke, da je najstarija hrvatska katedrala - katedrala sv. Tripuna iz Kotora (sagrađena 1166.), da je u malenom Kotoru bilo 38 katoličkih crkava, da su kotorske zidine duge 5 km i da su jedinstvene u svojoj vrsti u Europi, da su otok Gospa od Škrpjela sagradili u moru Hrvati grada Perasta da bi na njemu sagradili veličanstveno svetište Majci Božjoj... Sve manje griješe u tome kako se zovemo. Naime, znaju nam dodati jedinicu ispred broja 809, broja koji označava godinu od kada se računa postojanje "Bokeljske mornarice" - u stvari godine kada su bokeljski mornari donijeli moći sv. Tripuna u Kotor. Jednom malom jedinicom uzmu tisuću godina najstarijoj hrvatskoj bratovštini. Ali nažalost, danas se mnogo bolje zna i da je u vrijeme Jugoslavije u Boki napravljeno etničko čišćenje Hrvata. Uspoređujući popise iz 1910. i 1991. vidimo da se ukupan broj pučanstva udvostručio a broj Hrvata tri puta smanjio. A kada su veliki kulturni centri Boke u pitanju, podatci su još užasniji. Tako je Kotor od 69% došao na 7%, Herceg Novi od 70% na 2%, Tivat od 95% na 23% itd. Da, ljudi znaju mnogo više, ali još uvijek nedovoljno. Ovih dana sam čuo priču jednog časnika Hrvatske vojske, mog Bokelja, koji je bio najbolji u svojoj klasi onih naših specijalaca koji su prvi stali na braniku domovine, kako mnogi misle i dalje da je on Crnogorac!

A žale mi se neki prijatelji na privremenom radu u Njemačkoj da je nešto slično i s njima među našim ljudima vani! Očito "Borba za Boku" ta borba s onim što su nam ugradili u našim glavama nije gotova. I to ne samo radi nas Hrvata iz Boke već radi same Hrvatske. Ljudi moraju znati koje su zemlje hrvatske, da nam se ne bi opet dogodilo, kao kada je napadnut Dubrovnik, da mi dokazujemo svijetu

da je Dubrovnik hrvatski; umjesto da dokazujemo da je Boka hrvatska, da su nam je oteli, pa sada hoće i Dubrovnik. Jer Dubrovnik je nedosanjan san velikosrpske politike.

Dubrovčani znaju koliko sam bio u pravu kada sam tvrdio "Dubrovnik se brani Bokom". Zato je danas dan rođenja sv. Leopolda Bogdana Mandića - dan Dubrovačko-neretvanske županije. Nadajmo se da će naša "Borba za Boku" doprinijeti da i ta takva svijest o značaju Boke kotorske bude prisutna i kod ostalih hrvatskih ljudi.[1]

[1]Članak je pretiskan u hrvatskom tjedniku "Spremnost", Sydney, 2. travnja 1996.

VAPAJ IZ BOKE

Kulturni Obzor, Večernji list, 20. 7. 1997.

Ovih dana iz Boke sam dobio anonimno pismo:

"Dragi gospodine doktore:

Ne znam da li ćete dobiti ovo pismo, ali ja sam odlučio poslati Vam ovaj članak iz "POBJEDE". Ja nijesam junak, pa s dozom straha šaljem ovo pismo. Bilo bi uputno, da netko iz Zagreba, premijeru RCG Đukanoviću, ukaže da se Europa prestrojava, s velikim mukama, u kontinent slobode i demokracije, gdje svaki čovjek i svaki narod imaju prava na očuvanje svog identiteta i kulturnih nasljeđa, u bilo kojoj državi gdje živi i žive. Vrijeme osvajanja, i prisvajanja su prošlost, i Europa ne želi mržnju ni ratove, jer to pripada primitivcima. Na Bijenalu u Veneciji premijer Đukanović prisvaja umjetnike, koji su rođeni na današnjoj teritoriji RCG. Lovro Dobričić, Tripo Kokolja, Vicenco Jeronim Zagurović pripadaju kulturnom nasljeđu Hrvata, koji žive u RCG. (...) Premijeru RCG mora se reći da živi u Europi i da se ponaša kao Europljanin. Ovo je divan kontinent, koji stoljećima zrači kulturu cijelom svijetu i nikad se ne smije više dozvoliti da na ovom kontinentu dođu do izražaja ljudi kao Lenjin, Staljin, Musolini, Hitler, Franko, Salazar i njima slični. U nadi da ćete dobiti ovo pismo srdačno Vas pozdravlja Vaš Kotoranin."

O čemu se radi? Crnogorski premijer Milo Đukanović otvorio je 15. lipnja jugoslovenski paviljon na 47. Venecijanskom bijenalu pa je tom prigodom govorio i o vezama Crne Gore s Venecijom i Italijom općenito: "U Veneciji je boravio i radio naš najveći poznogotički i ranorenesansni slikar, Kotoranin **Lovro Mainov Dobričević**, a tu je slikarski zanat stekao i najznačajniji barokni umjetnik istočne jadranske obale: **Tripo Kokolja** iz Perasta. Ta tradicija se održala i u ovom vijeku, pa je impresionista **Pero Poček** studirao u Napulju kod Morelija, a modernista **Milo Milunović** se školovao na umjetničkoj akademiji u Firenci. (…) Tu je već 1476. radio Kotoranin **Andrija Paltašić**, nešto kasnije **Božidar Vuković**, koji je dobio titulu vojvode štamparstva, njegov sin **Vićenco Jerolim Zagurović.** I najveći naš pjesnik **Petar Petrović Njegoš** putovao je Italijom …"

I tako je današnja Jugoslavija ušla ove godine u Veneciju - s hrvatskom kulturnom baštinom. Iz Đukanovićevog izlaganja namjerno je istaknut samo onaj dio u kome se pojavljuju sva imena umjetnika. Odmah se uočava zašto sam u mnogim svojim tekstovima upozoravao hrvatsku javnost na činjenicu kako se po zvaničnim crnogorskim izvorima 40% nepokretnog i 66% pokretnog spomeničkog blaga današnje Crne Gore nalazi u Boki kotorskoj, pa ispada da preko 50% kulturne baštine te republike pripada hrvatskom narodu. A Hrvati Boke kotorske su izuzetno ponosni na svoju ogromnu kulturnu baštinu. To očito pokazuje pismo mog Kotoranina, tj. kako je on doživio to svojatanje hrvatske kulturne baštine u Crnoj Gori.

U stvari u Crnoj Gori postoji i bjelaška opcija kojoj je hrvatska kulturna baština u stvari srpska baština, a Boka kotorska je Zaliv Nemanjića. Druga vrsta svojatanja je ova gosp. Đukanovića koji ovu baštinu proglašava crnogorskom baštinom. U tu grupu spadaju i mnogi iz crnogorske oporbe. Sjetimo se Proglasa o Matici crnogorskoj, koju je osnovala upravo crnogorska oporba. U tom Proglasu stoji: "Na području Crne Gore se prožimaju bogati slojevi mnoštva kultura: ilirske, grčke, rimske, vizantijske, dukljanskozetke, srpske, orijentalne, mletačke i drugih". **Hrvatska kultura** se ne spominje! Više je razloga tomu. Prvo, kroz cijelo poslijeratno razdoblje nije se smjelo ni spomenuti kako je to hrvatska baština već se govorilo kako je to crnogorska. I ne samo to - mi Hrvati iz Boke bili smo, po njihovim "znanstvenicima", u stvari Crnogorci koji su dolaskom u Boku iz Crne Gore promijenili vjeru, pa potom postali Hrvati. Ne daj bože da smo smjeli i spomenuti kako su u stvari oni bili katolici pa su prešli na pravoslavlje. I za mnoge Crnogorce to je imalo učinak klasičnog ispiranja mozga. Oni jednostavno teško mogu shvatiti da recimo jedna katedrala sv. Tripuna iz 1166. ili Gospa od Škrpjela ispred Perasta pripada Hrvatima Boke a time i cijeloj hrvatskoj kulturnoj baštini uopće. Uostalom, sjetimo se samo koliko Hrvata hrvatsku zemlju Boku kotorsku, taj Zaljev hrvatskih svetaca naziva - Crnogorsko primorje!? Mnogim crnogorskim intelektualcima je upravo crnogorstvo Boke služilo u obrani od velikosrpskih ataka. Čak i kada su školovani u Hrvatskoj. Vjerojatno su ih i njihovi hrvatski profesori podržavali u tome - kad već ne smiju učiti svoje studente kako se radi o hrvatskoj zemlji izuzetne kulturne baštine, bolje da ta baština koristi Crnogorcima u obrani od velikosrpskih nasrtaja! A danas kada postoji hrvatska država pozicija profesora je bitno drugačija, dok je pozicija njihovih crnogorskih učenika ista - ili još i gora. Dapače, pokazuju paničan strah da će Hrvatska uzeti svoje. Umjesto da su svjesni činjenice da Hrvatska, kao srednjeeuropski orijentirana zemlja neće ići na promjenu granica (osim ako bude napadnuta). I da upravo oni trebaju isticati Hrvatstvo Boke kotorske i time obvezati hrvatsku vladu da im pomogne u njihovoj borbi za neovisnost Crne Gore. A Hrvati Boke ne bi onda doživljavali njih same na način kako je to pokazao moj Kotoranin! Naravno, postoji i klasičan učinak utjecaja velikosrpskog ispiranja mozga Crnogorcima. Tome su oni podvrgnuti još od vremena kada su Crnom Gorom vladali Petrovići. Od tada pa sve do današnjih dana među samim Crnogorcima ima mnogo onih koji svojim postupcima pomažu srbiziranje svoga naroda. A vidljiv učinak je i činjenica da se Crnogorci ponekad istovjetno ponašaju kao Srbi. Pa tako i u otimanju hrvatske kulturne baštine!

KAKVE SU USPOMENE NAKON SUSRETA S PAPOM PONIJELI HRVATI IZ BOKE KOTORSKE?

Dom i Svijet, Informativni tjedni prilog za iseljenike, br. 220
Večernji list (inozemno izdanje), 19. 10. 1998.

U oči dolaska Pape Ivana Pavla II. svi mediji u Hrvatskoj su javili: Među hodočasnicima na Žnjanu bit će i hodočasnici iz Boke kotorske. Nakon prvog prelaska državne granice 3. veljače ove godine na dan sv. Vlaha i sv. Tripuna, zaštitnika gradova Dubrovnika i Kotora, to je drugi posjet Hrvata iz Zaljeva hrvatskih svetaca Hrvatskoj nakon Domovinskog rata.

Hrvatski krajevi Boke kotorske

Kotorska biskupija je jedina biskupija Crkve u Hrvata koja je u potpunosti izvan teritorija hrvatske države. U Hrvatskoj pod pojmom Boka kotorska uobičajeno je podrazumijevati sam zaljev. Međutim, primorski pojas Boka kotorska - Budva - Spič u Austro-Ugarskoj je upravno bio obuhvaćen jednim kotarom sa sjedištem u Kotoru i stanovnici cijele te oblasti nazivali su sebe Bokeljima. Granice tog austrougarskog kotara su i današnje granice Kotorske biskupije. U razmještaju pučanstva 1910. godine lako je uočiti stanovite pravilnosti. Pravoslavna većina u cijelom kotaru rezultat je naseljenosti u višim, brdskim krajevima, kao što su, primjerice, bokokotorsko zaleđe te područje Paštrovići, gdje su pravoslavci praktično jedino pučanstvo. Većinsko su stanovništvo na poluotoku Luštica i u poljodjelskoj grbaljskoj župi. Od većih i poznatijih gradova pravoslavna je većina 1910., a tako je bilo i prije, zabilježena jedino u Risnu. Sva ostala gradska naselja: Kotor, Perast, Tivat, Dobrota, Prčanj, Herceg Novi i Budva, imala su katoličku, tj hrvatsku većinu pučanstva. Izrazito katolički predjeli bili su poluotok Vrmac u Boki kotorskoj te južni dio Spiča, od Sutomora do granice prema Crnoj Gori. Ti su krajevi stoga i nakon dekroatizacije tih prostora (bolje reći etničkog čišćenja) na udaru velikosrpske politike. Sjetimo se samo slučaja izbacivanja katoličkog oltara iz crkve sv. Petke u Spičanskom polju, ili stalnih pritisaka na Hrvate grada Tivta tijekom Domovinskog rata. Iz Tivta su, u razdoblju od 1991. do 1993. godine otišla 224 Hrvata, a od 1993. do 1996. godine odselilo je još 126 osoba hrvatske nacionalnosti. To znači da je tu općinu u kojoj je danas oko 2500, napustilo 350 Hrvata. Otišlo bih mnogo više da uz sebe nisu imali jednog izuzetnog katoličkog svećenika - tivatskog župnika mons. Ivana Galića**,** danas generalnog vikara kotorske biskupije. Pritisaka ima i danas premda je položaj Hrvata u Crnoj Gori, nakon pobjede Đukanovića na zadnjim izborima, znatno bolji. Sjetimo se, nedavno je župni ured Budva izvijestio kako je na poticaj Budvanske parohije Srpske pravoslavne crkve, a bez znanja Katoličke crkve, u niši katoličke kapelice kod sjevernih vrata grada postavljen novi mozaik s Bogorodičinim likom! Naime, na tom mjestu se od 1333. nalazila zavjetna Bogorodičina ikona, a komunističke vlasti su je 1949.g. bacile u more.

Na sreću, ikona je spašena, obnovljena, ali ipak nije postavljena u kapelici na mjesto na kojem je nekoć bila.

Pritisci za odvajanje Kotorske biskupije

Međutim, još je veća opasnost Hrvatima u Boki kotorskoj to što ne prestaju stalni pritisci da se Kotorska biskupija odvoji od Splitske metropolije, u čijem je sastavu, te da se pripoji nekoj od nadbiskupija u SRJ. Zato je za tamošnje katolike i njihovo svećenstvo dolazak Pape u Split i prisutnost na misi na Žnjanu imali posebnu simboliku: oni jesu i moraju ostati dio Crkve u Hrvata! Pripreme za hodočašće su počele davno i planiran je dolazak u pet autobusa. Međutim, ubrzo se pokazalo da je planiranih pet autobusa premalo. Svakim se danom javljalo sve više ljudi i na kraju je za Split krenulo deset autobusa s 580 hodočasnika. I nisu otišli svi koji su tražili. Na put se krenulo 3. listopada. Na državnoj granici bili su u 9 sati, a napustili su je nakon podneva. Polovica je hodočasnika bila smještena u Baškoj Vodi, a ostali u hotelu "Lav" u Splitu. U Splitu su mnogi odsjeli kod rodbine i drugih Bokelja koji žive u Hrvatskoj. Mnogi se sa svojim rođacima nisu vidjeli od prije početka Domovinskog rata. A ujutro su u 7 sati bili na Žnjanu! Jer u 7.40 počeli su prigodni programi biskupija Splitske metropolije. Nakon Hvarske, Šibenske i Dubrovačke biskupije, svoj prigodni program izvela je i Kotorska biskupija, tj. Zbor katedrale sv. Tripuna iz Kotora (kotorska je katedrala izgrađena 1166. godine!) Nakon Bokelja svoj je prigodni program izvela Splitsko-makarska nadbiskupija. Među 500.000 Hrvata, dakle, bilo je na misnom slavlju na Žnjanu i 580 Bokelja. Svoji među svojima. Bili su nazočni na jednom od najznačajnijih događaja u povijesti svog naroda.

Boka u srcu

Ujutro 5. listopada krenuli su natrag. Posjetili su Dubrovnik, grad koji je tijekom Domovinskog rata napadan upravo iz njihove i naše Boke. Oni koji su ga napadali govorili su kako će uskoro piti kavu na Stradunu. Nisu je popili! Hodočasnici iz Boke, baštinici velikog kulturnog naslijeđa hrvatskog naroda u Boki, popili su kavu na Stradunu, što su tako dugo priželjkivali. Dubrovčani su ih na Stradunu čekali s glazbom. Bokelji su zamolili da im se odsvira "Lijepa naša", pa dok su je slušali, plakali su, a Dubrovčani su im pljeskali. Potom su se uputili prema granici, no sustigao ih je župan Dubrovačko-neretvanske županije, dr. Jure Burić. Ušao je u jedan od autobusa te počeo govoriti o tome kako su Hrvati Boke kotorske uvijek u mislima Dubrovčana i svih Hrvata te da ih nikad neće zaboraviti. No nije mogao nastaviti svoj govor - zaplakao je. U svim je intervjuima uvijek spominjao i bokokotorske Hrvate, svojedobno je predložio da dan Dubrovačko-neretvanske županije bude dan sv. Leopolda Bogdana Mandića, dan hrvatskog sveca iz Boke kotorske, iz obližnjeg Herceg Novog. Tako taj dan ostaje kao trajno sjećanje na neraskidivu vezu Dubrovnika i Boke kotorske, Dalmacije i Boke kotorske, odnosno Hrvatske i Boke kotorske.

SIMBOL ZALJEVA HRVATSKIH SVETACA

Vjesnik, 9. prosinca 1995.

Kada je nedavno izašla antologija hrvatskih pjesama u prozi "Naša ljubavnica tlapnja", svima koji poznaju pjesničko djelo hrvatskoga pjesnika i mučenika Vjenceslava Čižeka, bilo je odmah jasno da je nepotpuna. Jer, kako reče Stijepo Mijović Kočan (*Večernji list*, 8. siječnja 1995.), Čižekove pjesme "Kiša" i "Kotor" spadaju "među vrednije i ljepše, a svakako među najsuptilnije hrvatske pjesme u prozi".

Kočan je i priredio Čižekovu knjigu izabranih pjesama "Bosonoga praši-na" (*Školske novine*, Zagreb, 1995.), koja je 30. studenoga predstavljena u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu.

Veličanstveno djelo

Čini mi se da sama promocija nije na odgovarajući način predstavljena u tisku i na televiziji. To i ne začuđuje. To samo pokazuje koliko je još uvijek snažan učinak memoricida koji je izvršen u prethodnoj državi nad hrvatskim narodom kada je u pitanju Boka kotorska, bokeljski Hrvati i njihova golema kulturna baština.

I doista je nevjerojatno koliko se još uvijek malo zna u Hrvatskoj o Zaljevu hrvatskih svetaca. Ako se itko igdje utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati Boke kotorske. Ne znaš čije je djelo veličanstvenije.

I umjesto da se u Hrvatskoj iskoristi svaka prigoda da se govori o Boki, i više nego što, možda, treba, govori se malo - premalo. Isto je tako nevjerojatno koliko se malo u Hrvatskoj zna o jednoj takvoj ličnosti kakva je Vjenceslav Čižek, čak i među stručnjacima. A možemo slobodno reći da se u njegovoj tragičnoj sudbini ogleda i sudbina Boke kotorske. Zato Čižek i jest simbol Boke kotorske, simbol Zaljeva hrvatskih svetaca.

Otpuštanja i zatvori

Vjenceslav Čižek rodio se 28. veljače 1928. u Đenovićima. Osnovnu školu završio je u Kumboru, a nižu gimnaziju i Učiteljsku školu u Herceg Novom. Studij filozofije diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Kao student, zbog dviju pjesmica rugalica - "Vođa" i "Sloboda", osuđen je na dvije godine zatvora.

Više puta otpuštan je s posla (kao gimnazijski profesor radio je u Bosni i Crnoj Gori), a policija mu je često plijenila knjige i rukopise.

Od svibnja 1972. godine je u Njemačkoj kao politički emigrant. Surađuje u gotovo svim glasilima hrvatske dijaspore. Međutim, 11. studenoga 1977. jugoslavenska tajna policija ga je kidnapirala, te ga prisilno i tajno vraća u tadašnju Jugoslaviju. Osuđen je 18. kolovoza 1978. na petnaest godina robije.

Tada se za njega bezuspješno zauzima Amnesty International i PEN, posredstvom Hrvatskoga centra PEN-a. Potrajat će više od deset godina dok ga

Njemačka, kao svog političkog emigranta, ne uspije osloboditi. Otpušten je iz zatvora 29. srpnja 1988. (!) i vraća se u Njemačku.

Od posljedica ozljeda zadobivenih prilikom kidnapiranja i robovanja - oslijepio je.

Najtragičnija sudbina

Očito radi se o najtragičnijoj sudbini među hrvatskim književnicima. A o njemu se tako malo zna. I dok smo mi u Hrvatskoj govorili o komunizmu s ljudskim likom, sloboda je čamila u zeničkoj kaznionici sve do 29. srpnja 1988. godine, jer, kako reče Vjenceslav Čižek, "sloboda je mene htjela za ortaka".

"Bosonoga prašina" prva je knjiga ovog hrvatskog mučenika tiskana u domovini. Njena promocija prošla je bez odgovarajućega publiciteta. Nadati se je da je posrijedi slučaj. Nije valjda ono: "Pa on je Bokelj".

A čini mi se da se kroz njegovu tragičnu sudbinu ogleda i sudbina hrvatskih intelektualaca Boke kotorske. Jer jasno je da je velikosrpska politika u svom osvajanju Boke posebnu pažnju posvetila upravo hrvatskim intelektualcima u Boki. Jasno im je bilo da će lakše uspjeti u svojoj prljavoj nakani ako hrvatski narod tamo ostane bez svojih intelektualaca.

Naravno, u njihovoj državi, kakva je bila Jugoslavija, to im i nije bilo teško ostvariti. Tako, na primjer, Kotor poslije Drugog svjetskog rata bilježi godine i godine, a da se niti jedan svršeni student Hrvat - nije tamo vratio. A ako bi se i vratio, činilo se sve da ode.

Otjerali profesora

Možda će to najbolje pokazati primjer iz pedesetih godina. Kotorska Gimnazija nije imala profesora matematike. Upravo tada iz Zagreba dolazi stipendist kotorske općine, diplomirani student matematike. Ali ne daju mu to mjesto, već ga šalju u Grbalj, u Osnovnu školu do koje je trebao pješačiti desetak kilometara, jer tada do nje nije bilo redovite autobusne linije.

Načelnik općine, rođeni Kotoranin, inače pravoslavac, koji nam je i ispričao ovu priču, nije mogao shvatiti jednu takvu odluku. Znao je koliki je bio problem naći tada profesora matematike, a oni su dobili svog stipendista, čovjeka koji neće otići. Znao je da time rješavaju gorući problem kotorske Gimnazije.

Otišao je zbog toga do šefa Udbe. Rečeno mu je da dotični profesor **ide u crkvu** i da je za njega najbolje da ode iz Boke.

I doista, oslobodili su ga vraćanja stipendije. Otišao je. Hrvatska je dobila još jednog sveučilišnog profesora. A njemu to i nije bio cilj. Želio je samo da bude gimnazijski profesor u svojoj voljenoj Boki.

Istaknuo sam ono "ide u crkvu", jer to treba shvatiti u pravom značenju. To, zapravo, znači "on je Hrvat!" Naime, u tom razdoblju, nakon Drugoga svjetskog rata, Hrvati su u Boki stradavali navodno zbog nečeg drugog, a zapravo pravi razlog uvijek je bilo njihovo hrvatstvo.

Legenda kotorske Gimnazije

Jasno je da se to tada nije moglo otvoreno provoditi kao danas. Sjetimo se samo da je tijekom Domovinskoga rata iz Boke, bolje reći samo iz Tivta, u Hrvatsku doselilo sedam liječnika specijalista.

Tako i početak stradavanja Vjenceslava Čižeka nije izravno bilo njegovo hrvatstvo. Zapravo, da je one dvije pjesmice rugalice napisao netko drugi, a ne Hrvat, ne bi ni primijetili. A on je dobio dvije godine zatvora, uz sve ono što je slijedilo nakon toga.

A radilo se o izvanrednom profesoru.

Proveo je Vjenceslav Čižek jednu godinu i u Kotoru. Otjerali su ga, ali je ostao profesorska legenda kotorske Gimnazije!

Bio sam tada dijete, učenik osnovne škole, pa neka mi bude dopušteno da se ovdje sjetim jedne moje uspomene na profesora Čižeka iz toga razdoblja.

Znali smo da je bio u zatvoru. Kako to nije bilo zbog Katoličke crkve, uobičajenog razloga za stradavanje Hrvata u Boki, nismo mogli povezati njegovo robijanje s hrvatstvom, pa nama djeci nije ostalo ništa drugo nego da vjerujemo da je on bio Đilasov sljedbenik.

Razgovor u kavani

Moj otac je radio u kavani. Navečer, kada nikoga nije bilo u kavani, njih dvojica su znali dugo pričati, pa i dugo iza kraja radnog vremena. Stajao bih po strani, čekajući da s ocem odem kući. Bio sam ponosan na oca - pa o profesoru Čižeku je pričao cijeli grad. Ali i pitao sam se : O čemu njih dvojica mogu toliko razgovarati? Pa moj tata je bio u zatvoru zbog hrvatstva, a profesor zbog Đilasa. Kakve to veze može imati?

I "našao" sam odgovor: Pa valjda pričaju kako im je obojici bilo u zatvoru!

Opisujući svoju sudbinu u pjesmi "Pred svanuće", Čižek je, čini mi se, opisao i sudbinu svih Hrvata Bokelja: "Sve oteše podlo, samo dušu nisu…Sve uzeše zemno, a mi smo na visu".

Zašto? Godine 1991. u hotelu "Esplanade" u Zagrebu dočekali smo prve Dubrovčane izbjegle iz opkoljenog grada. Oni i taj naš bombardirani i razarani grad, taj hrvatski biser, asocirali su me na Čižekov i moj Kotor, još jedan od hrvatskih bisera, i na potres iz 1979. godine. Gledajući taj potresom razoreni grad, brat mi je rekao: "Uzeli su mu dušu, a sada mu je Bog uzeo i ostalo".

Hrvati duša Boke kotorske

I zaista je i Kotoru i cijeloj Boki moguće uzeti dušu, jer etničko čišćenje koje se provodi kroz svo vrijeme postojanja Jugoslavije u Boki, sve do današnjeg dana, činilo je i čini da ova hrvatska zemlja velike kulturne baštine ostaje bez baštinika te velike baštine. Ostaje bez Hrvata. A Hrvati su bili i bit će duša Boke kotorske.

Prisiljavajući Hrvate da odu, oduzimaju dušu Boki kotorskoj, ali ne bokeljskim Hrvatima. Oni odlaze, ali i u njihovim srcima i u njihovim dušama ostaje Boka, ona Boka s dušom.

I dok je Vjenceslav Čižek doista "ostao na visu", pitanje je što je s ostalim hrvatskim intelektualcima iz Boke kotorske. Čini mi se da mu se oni mogu pridružiti i ostati s njim na visu, samo ako uspiju učiniti da Boka kotorska, bokeljski Hrvati, velika hrvatska baština u Boki, pa i Vjenceslav Čižek, kao simbol hrvatskih intelektualaca u Boki i cijele Boke, budu zauvijek u srcima i u duši svakog Hrvata.[2]

[2]Tekst je napisan na osnovu izlaganja održanog na promociji Čižekove knjige "Bosonoga prašina".

VJENCESLAV ČIŽEK, PJESNIK HRVATSKE BOKE

Hrvatsko Slovo, 30. kolovoza 1996.

Govoreći o suvremenoj hrvatskoj književnosti Boke kotorske, Dubravko Horvatić (Hrvatsko Slovo, 29. prosinca 1995.) nije propustio da spomene jedno iznimno ime - Vjenceslav Čižek. Tko je Vjenceslav Čižek? Evo kako je on, nakon gotovo jedanaest godina robije u jugokomunističkim zatvorima, opisao sebe:

"Buna je pravi čin i zato kažem da sva moja muka i sve moje patnje, sve što sam morao podnijeti, predstavlja veliku čast za mene. Nema časnije zgode ni prilike nego kad pred pojedincem stane čitava država sa svojim cjelokupnim nasilničkim aparatom, kad vas želi poniziti, zdrobiti, uništiti, a vi stojite smireno i samouvjereno. To je doista čast.

Nekoliko puta pokušavao sam sebe ispitivati, dokučivati otkud u meni ta snaga, otkud ta postojanost, i zaključio sam da je temelj moja uvjerenost da se borim za istinu. To je dakle bilo i ostaje moje duhovno poslanje. Za tu istinu, a to je sloboda čovjeka i naroda, svakoga čovjeka i svakoga naroda, spreman sam bio i spreman sam i sada podnijeti svaku žrtvu".

Vjenceslav Čižek rodio se 28. veljače 1929. godine u Đenovićima, u Boki kotorskoj. Osnovnu školu pohađao je u susjednom Kumboru. Još kad se kao prvoškolac vratio kući i pohvalio da je naučio sva slova, a otac mu je, želeći provjeriti istinitost njegovih tvrdnji, rekao: "Napiši, sine: Živio Maček!". Kao da je to predodredilo čitav njegov život. Nižu gimnaziju i Učiteljsku školu pohađao je u Herceg Novom, a studij filozofije diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Kao student, zbog dvije pjesmice - rugalice, osuđen je na dvije godine robije. Da je te pjesmice napisao tko drugi a ne Hrvat, ne bi ih ni primijetili. A on je dobio dvije godine robije! Evo tih pjesmica - aforizama:

Sloboda
Ostvarenje naših snova,
Prozračna je, ljupka, nova
Sva - od slova.

Vođa
Svatko od nas po glavu da ima,
s kojim to pravom?
Priznajte sami, sasvim je dosta
Narod sa jednom glavom!

Dvije pjesmice - dvije godine zatvora. I ne samo to. Kao profesor filozofije osam puta je bio otpuštan s radnoga mjesta, a rukopise i knjižnicu milicija mu je više puta plijenila. A radilo se zaista o izvanrednom profesoru. Proveo je i jednu godinu u Kotoru. Otjerali su ga, ali ostao je profesorska legenda kotorske

gimnazije! Ostati u Kotoru bilo je zaista nezamislivo. Zašto? Pa očito je zašto je velikosrpska politika u svom osvajanju Boke posebnu pažnju pridala upravo hrvatskim intelektualcima u Boki! Lakše mogu uspjeti u svojoj prljavoj nakani, ako hrvatski narod u tom Zaljevu hrvatskih svetaca ostane bez svojih intelektualaca. Naravno, u Jugoslaviji, ili bolje reći Srboslaviji, to im nije bilo teško ostvariti. Tako, na primjer, Kotor poslije Drugoga svjetskog rata bilježi godine i godine, a da se niti jedan svršeni student Hrvat nije tamo vratio. Da su znali kakav će trag profesor Čižek ostaviti u Kotoru, ne bi ga pustili tamo ni tu jednu godinu!

Od 12. svibnja 1972. godine pa sve do kobnog 11. studenog 1977. godine, kada je bio kidnapiran, živio je u svojoj prvoj emigraciji u Saveznoj Republici Njemačkoj, gdje je imao politički azil.

Već u ranoj mladosti počeo je pisati pjesme i prozne tekstove. Veći dio njegovih rukopisa je izgubljen zbog premetačina i zapljena. U časopisima *"Republika Hrvatska"* i *"Hrvatska revija"* objavio je pedesetak satiričnih i drugih pjesama, dok je u gotovo svim drugim glasilima hrvatske dijaspore surađivao brojnim prinosima različitih sadržaja. Glavni, cjeloviti radovi objavljeni su pod naslovima *"Narodni narod"* (satirične pjesme), *"Novi jugo-ustav i Samo-upravljačka gramatika s rječnikom"*.

Jugoslavenska tajna policija kidnapirala ga je u Italiji, te prisilno i tajno vratila u tadašnju Jugoslaviju. Ponovno mu se sudi i 18. kolovoza 1978. osuđen je na petnaest godina robovanja, zbog:

"obaranja vlasti radničke klase i radnih ljudi", "podrivanja ustavom utvrđenog društveno - ekonomskog uređenja, društveno - političkog sistema i sistema samoupravljanja i vlasti, njihovih izvršnih organa, razbijanja bratstva i jedinstva i protivustavne promjene federativnog uređenja u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji".

U presudi se navodi da je prethodno osuđivan zbog krivičnog djela "neprijateljske propagande" po famoznom članku 118., opet za drugačije mišljenje. Također su mu našli da se "u Njemačkoj sastajao" (navode se niz imena) "radi omasovljenja emigrantskih…" itd.

Od posljedica kidnapiranja i batina u zatvoru Čižek je - oslijepio! Duge mjesece i godine provodio je u samici. Mračna, vlažna i hladna samica bila je spas od (programiranog) maltretiranja, čak i od ostalih zatvorenika - kriminalaca. Nisu mu omogućili pisati, ali on ipak "piše" - izmišlja mnemotehnička sredstva da bi zapamtio svoje pjesme. Za njega se bezuspješno zauzima Amnesty International i PEN, posredstvom Hrvatskoga centra PEN-a pod vodstvom Predraga Matvejevića. Ali potrajat će gotovo jedanaest godina dok ga Njemačka, kao svog političkog emigranta, ne uspije osloboditi. Otpušten je iz zatvora 29. srpnja 1988.(!) i vraća se u Njemačku.

Godine 1980., dok je čamio u zeničkoj mučionici, časopis, "Republika Hrvatska" objavio je skup njegovih tekstova pod zajedničkim naslovom:

”Vjenceslav Čižek - borac i mučenik”, a koji su kasnije bili prevedeni i objavljeni na njemačkom, engleskom, francuskom, pa čak i na ruskom jeziku (Kontinent, broj 34, 1982. godine).

Zbirka pjesama “Krvopisi predsvanuća” izdana mu je u Buenos Airesu 1989., a prva knjiga u domovini, izabrane pjesme pod naslovom “Bosonoga prašina”, koje je pripremio Stijepo Mijović Kočan, izdale su “Školske novine” (Zagreb, 1995.).

Ne čudi zato što su Čižekove pjesme u prozi, pjesme o Boki, nešto najbolje što je napisao. U “Pogovoru” Mijović Kočan piše:

“Odgovorno tvrdim da svaka antologija hrvatske pjesme u prozi u kojoj nema “Kiše” ili “Kotora” ili “Neba”, čini veliki propust i veliku nepravdu i autoru i našem pjesništvu! Čižek je suptilan poput svog zemljaka Jeronima Kornera, poput drugoga svoga zemljaka, Viktora Vide, on poznaje i ćuti Boku (kao i oni!) u tančinama. U djetinjstvu, u detalju, u genu… Nu, nije to i nije samo u tome vrijednost ovih pjesama. (To ih tek omogućuje!) Skladane su ne samo suptilno - toplo, kao kakva nježna čipka, nego su i odmjerene, otpjevane prisno, ali ipak s distancom, umjereno, zaustavljene na naslućenom… Umjetnine su!”

Evo tih pjesama:

Kiša

Ima ona u nas svoja odredišta silaska i svoja mjesta ostanka.
Jer kiša u Boki ne pada, nego silazi s nebesa.
Prvo stupi na vrhove Orjena, zatim sitnim koracima niz krš i litice požuri nizbrdo i ušulja se u bujno priobalno zelenilo.
Gradove samo pokvasi i zaobiđe, a opkoli i zastre sela i zaseoke, usamljene kuće.
Nije voda, pojiteljica i hraniteljica, već ponorna nabrekuša i podmukla raskopnica, što svakome Bokelju godišnje po pregršt zemlje otme da bi njome zamutila zaljev.
To je vlažnost useljena pod krovove, među pojate i panjeve, u odjeću i u kosti…
Tako ona tu, kao kakva gola bjegunica, zajedno s kokošima, stvarima i ljudima, dočekuje toplije sunce.
Nametljivica slijeva se i rominja danonoćno niz slivnike.
Izbija jednolični ritam polutonova s odbačena posuđa po dvorištima i jarugama.
Godinama strpljivo mi je razvijala sluh,
dok joj nisam dokučio šumove razgovora
koji ona sama sa sobom vodi u dugim noćima,
kada sve živo od nje pobjegne.

Od kamena, u kamenu, pod kamenom.
S dvije strane ograđuju ga vode podlokače a s treće slana.

Četvrta mu priljubljena uz stopalo Lovćena.
Niotkud ga ne možeš vidjeti. Ugledaš ga kad i on tebe.
Šćućureni sivac golub u tijesnome gnijezdu
stariji je od pamćenja najstarijeg ljetopisa.
Sazdan od goleme sumnje u vanjski svijet.
Sunce ga samo ovlaš ogrijava.

Usred zime, kada se i glavna gradska vrata pritvore,
prometne se u prostranu prohladnu kuću sa mnogo starije čeljadi.
Vrijeme se uspori a obdanica toliko skrati da se i ure s gradskog
tornja s nevjericom oglašavaju.
Putniku namjerniku tada se učini da je dospio na kraj svijeta.
Kao što i jest.

Nebo

Kažu da neba nema. Da nebo nije kao što pod njim jest.
Ono je samo visoko i daleko…
Moje nebo je malo. Razapeto između brda.
Prepoznajem ga kad oblačine začepe obzore
i stjeraju ga u dno zaljeva, gdje ga bucaju munje
a krupnokapi dažd raznosi u krpice
i utapa u kipuće uzocteno more.
Otpozdravlja me iza Božića,
kad stoji ukrućeno nekoliko tjedana u svojoj hladnoj bistrini,
iznad rumenkastih ljutih naranača.

Ćutim ga kad večernjim ogrtačem ljubavnicima zvjezdice
tako nisko prinosi da ih mogu uzbrati rukama.
Slutim ga nada mnom, kad ga nema.
Kad sam ja
daleko, a ono - visoko...

I zaista, u Boki kiša ne pada, nego silazi s nebesa. I ostaje u njoj. Kiša u Boki postaje dio bokeljskih ljudi. Ona je i u pjesmama, ali i u šalama. Na primjer: Otišao mladi Bokelj u Ameriku. Poslije pedesetak godina zove telefonom i kaže:

"Ja bih se vratio, ako je prestala kiša". Kiša je dio bokeljske nostalgije. Sjećam se svoje prve godine na studijama. Poslije dva, tri mjeseca nisam mogao više izdržati ne biti u Boki. Spakirao sam se i odlučio vratiti. Ali tada je pala kiša. Lila je kao iz kabla, baš kao u Boki. Izašao sam i šetao ulicama. Ljudi su me začuđeno gledali, onako pokisloga do kože. Vidjevši koliko uživam u toj "bokeškoj" kiši, vjerojatno su mislili da nisam normalan. Nisu znali da ja nisam tu. Bio sam u Boki. Kiša je prestala, a ja sam ostao. Tako je jedna kiša odredila moju sudbinu.

Kotor. “Od kamena, u kamenu, pod kamenom”. Potres 1979. I godine poslije. U gradu nema ljudi. Samo kamen. Svako ljeto sam tamo. Ne kupam se. U gradu sam. Nema ljudi, ali čujem govor. Svaki kamen govori hrvatski. Ne kupam se. U gradu sam svaki dan. Slušam. I znam da sam “na kraj svijeta”. Jer Kotor je kao najjužniji hrvatski grad stoljećima odolijevao turskoj sili. Stojeći kao gorostas na putu turskim hordama, učinio je da Dubrovnik bude ono što jest. Otkida se komad po komad Boke, kao uostalom cijele Hrvatske. Ali Dubrovnik je sačuvan. Hrvatski Dubrovnik. Kao simbol ostaje činjenica da se sveti Vlaho i sveti Tripun, pokrovitelji dva hrvatska grada, tako bliskih, a tako različitih sudbina, slave u isti dan, 3. veljače.

Nebo. Bokeško “nebo je malo. Razapeto između brda”. Kao i kod norveških fjordova. Sjećam se Švedske 1993. Kolega, kod koga sam bio u posjetu, radio je i na sveučilištu u Narviku. Išao je tamo, pa je i mene poveo sa sobom. Želio je da vidim norveški fjord. Kažem mu da sam se ja rodio u fjordu. Ne vjeruje mi. Očekuje da ću se uplašiti kad s planine pogledam dolje, u ponor norveškoga fjorda. Ali kako da se uplašim? Pa to nije ni blizu onoga što ljudi osjete kad s lovćenskih strana gledaju u bezdan bokokotorskoga fjorda. Tek tada mi vjeruje. Tek tada počinje slušati moje priče. Priče o mom fjordu. Priče o mom Zaljevu. Priče o Zaljevu hrvatskih svetaca. Priče o tome kako je od 69 % Hrvata 1910. u mom Kotoru 1991. ostalo 7 %. Priče kako je jedini fjord izvan Norveške ostao bez svoje duše.

Jasno je da nas Hrvate iz Boke ne mogu Čižekove pjesme o Boki ostaviti ravnodušnima. Ali mogu li koga ostaviti ravnodušnim njegove pjesme iz zatvora. Evo nekih od tih pjesama, koje je slijepi pjesnik uspio zapamtiti:

Bezakonje

Slijep, svezan, između dvojice
razbojnika crvenog podzemlja,
pršti tanka kora poledice.

Gluha ura vrhbosanske šume
po nauku azijatskog Kremlja
strojnice su uperene u me.

Uskvasalo moje srce malo
nedužna bi htjelo obraniti
ko obalu zapjenjeno žalo.

Zbogom Dome, sa zadnje postaje
vitez nije, nije teško biti
kad ti ništa drugo ne ostaje.

Matični broj 6146

Dok svoju kob s dlana zvjezdanoga sričeš
ponižen do omče u smetištu tlake
i pepeo smrti žarnim čelom tičeš,

u psovačkom stroju što nikamo vodi
sa uzničkim žigom sred balkanske mlake,
gdje se zakonito samo zloduh plodi,

sav isparen ljuto bespućima zlobe
avetinjske vlasti, ja užižem tebi
voštanicu časti, Vjenceslave, robe!

Tridesetosma rupetina pakla

Već deseto ljeto napipavam kute
stjeničave tmice kazamata,
zlikovci su zakovali vrata
a brabonjci ljudski zakrčili pute.

Što sam? Zrno svjetla u čeljusti mraka.
Čamom trešti, šutnjom odjekuje.
Nit me prima niti odbacuje,
živa mene raka - uspravna koraka.

Pred svanuće

Pustohodno kročim po skorjeloj česti
polstoljetne suše i sablasna mraza,
zelena me usud otrovom pričesti,
škrgutom dočeka nebitkova staza.

Sve oteše podlo, samo dušu nisu,
zmijopleti hadskih sjena rešetaka,
sve uzeše zemno, a mi smo na visu,
sloboda je mene htjela za ortaka.

Ove su pjesme bile "zatvorene" u pjesnikovoj glavi zajedno sa zatvorenim hrvatskim mučenikom, zajedno sa čovjekom kojega je sloboda htjela za ortaka. Zajedno s njim čamila je u zeničkom kazamatu i sama sloboda. Da, ona je čamila

tamo sve do 29. srpnja 1988. I dok smo mi - u Hrvatskoj govorili o komunizmu s ljudskim likom, sloboda je tamo čamila.

"Sve oteše podlo, samo dušu nisu…, sve uzeše zemno, a mi smo na visu". Mi? Čižek da! Ali tko još? Možemo li se pohvaliti time da u Hrvatskoj 1995. više ljudi zna za Vjenceslava Čižeka, nego što na izborima glasuje za njegove tamničare? A Čižek je napisao u zatvoru i sljedeću pjesmu:

Sin i mati

Domovino moja trnova krunidbo,
sveto slovo glagoljskog Misala,
oku mome Ti bi svjetlost dala
da i Tvoju zlotvor nije tmicom izbo.

Što smo učinili da Domovina, koja je poslije stoljeća i stoljeća mraka napokon progledala, dâ svjetlost oku svog mučenika? Što smo učinili da njegova Boka, bokeljski Hrvati, njihova velika baština, pa i sam pjesnik budu zauvijek u srcima i u duši svakog Hrvata? Jer, samo tako mu se i mi možemo pridružiti na visu i samo tako Domovina može dati svjetlost oku njegovu.

SVETI TRIPUN, ZAŠTITNIK ZALJEVA HRVATSKIH SVETACA

Hrvatsko Slovo, 31. siječnja 1997.

Još je biskup kotorski i dubrovački Pavao Butorac primijetio da je možda slučajan simbol jedinstva dva najjužnija hrvatska kraja - Dubrovnika i Boke kotorske - upravo što svoje patrone sv. Vlaha i sv. Tripuna slave istog dana, dakle 3. veljače. Zapravo, blagdan sv. Tripuna počinjao bi još 13. siječnja, kada kotorska crkva slavi uspomenu prijenosa tijela sv. Tripuna u Kotor daleke 809. g. Po starom običaju bio je opat samostana sv. Jurja pod Perastom dužan u kolegijalnoj crkvi obaviti službu Božju, jer je po vrlo staroj predaji, kada je tijelo preneseno u Kotor, u ophodu ga je dopratio tadašnji opat Perasta. A 27. siječnja su "Lode"! S trijema katedrale "Mali Admiral" Bokeljske mornarice izrekne tzv. "Pohvale sv. Tripuna", "Lodi" mnogobrojnom narodu, predstavnicima crkvenih, civilnih i vojnih vlasti. Potom Bokeljska mornarica razvije Svečev barjak. 1. veljače, kasnije 2., primala bi Bokeljska mornarica oznake vlasti nad gradom na tri dana, a potom mornari prisustvuju sv. misi u kolegijalnoj crkvi. Poslije podne, iza prijenosa sv. Moći u crkvu, igrali bi tradicionalno Svečevo kolo, tj. kolo bokeljske mornarice. Naravno, vrhunac svečanosti bio bi na sam blagdan, dakle 3. veljače. Jutrom bi se nizale sv. mise, a prije pontifikalne mise igrala bi Mornarica opet Svečevo kolo. Iza Pontifikata slijedio je sa sv. Moćima svečani ophod po gradu, u kojemu su sudjelovale i civilne i vojne vlasti i sve bratovštine pod svojim barjacima. Poslije podne vraćale su se sv. Moći u Moćnik i u crkvu sv. Josipa.

Naravno, prilike su uvjetovale i raznorazne prilagodbe. Najveće tijekom komunističke vladavine, kada je Boka kotorska postala dio Crne Gore. Prvo su ukinuta sva hrvatska kulturna društva, pa tako i Bokeljska mornarica. Na popisu 1948. prisutan je i veliki pritisak na pučanstvo da se deklarira kao Crnogorci. A najčešće su ti pritisci i bili iskazani kroz pritisak na vjernike-katolike. Jasno je da su u Boki to bili samo Hrvati. Moj nesuđeni krsni kum to nije postao jer je bez ikakvoga suđenja odležao u zatvoru dvije i pol godine. Čovjek je redovito išao nedjeljom u katedralu na misu, pa je optužen kao "klerikalac". Žena - Dalmatinka - otišla je u Cetinje pitati za njega. Jedi-no što je dobila bile su batine. A tri brata su joj poginula u partizanima. Ali sam blagdan im je bio posebno inspirativan. Prvo, nestankom Bokeljske mornarice, Svečev barjak podizao je neki ugledan Kotoranin. Potom bi redovito izgubio posao. Među njima i moj stric i kum. Potonji nikad više nije radio u državnoj službi. A to je značilo živjeti u krajnjoj bijedi. Zato su kasnije Svečev barjak razvijali sami svećenici. I procesije su se morale preseliti u samu crkvu. Nove vlasti su na zanimljiv način "sudjelovale" u tim ophodnjama gradom. Naime, organizirali bi radne akcije, vatrogasne vježbe i sl. I kolima za vuču jurili bi kroz narod okupljen iza svog svećenstva i sv. Moći. Pogibelj je prijetila puku, pa su crkvene vlasti premjestile procesiju u samu katedralu.

Zbog Loda je stradao i moj otac, iako ne zbog razvijanja zastave. Kao i uvjek i tog dana su gotovo svi Kotorani bili u podne ispred katedrale. Otac je zatvorio kavanu (državnu - naravno), i krenuo prema katedrali. Susreo ga je jedan partijski funkcionar (od onih koji su 1948. naprasno od Hrvata postali Crnogorci), i tražio da se vrati na posao. Naravno, došlo je do sukoba, a moj otac je ipak došao pred katedralu. Mnogo kasnije ispričao mi je jedan drugi funkcionar iz tog razdoblja, inače kotorski pravoslavac, da je otac pobjesnio i rekao tri stvari: kako je on veći Hrvat od Stjepana Radića, veći katolik od pape, i da on sve **njih** ... . Naravno, ne čudi onda da je poslijepodne imao općinsku komisiju u kavani. Bio je poznat kao čovjek koji svima, a najviše kotorskoj sirotinji, daje na vjeru, pa je lako bilo ustanoviti manjak. Dobio je dvije godine za to, i samo pola godine za ono što mi nazivamo verbalni delikt. Zanimljivo je da je sam sudac uvjeravao moju majku kako se otac treba žaliti na presudu. Baka sve to nije preživjela. Umrla je. Nisu mu dopustili da joj bude na sprovodu. Majka je ostala s troje male djece. Bez posla. Nudili su joj ga uz uvjet da se odrekne muža. Odbila je. Dapače, odmah smo i nas dvoje mlađih imali Svetu potvrdu. Kako preživjeti s troje male djece i bez ikakvih primanja? Iz kuće su već bili odnijeli sve što je bilo vrjednije. Nisu dječju uniformu mornara Bokeljske mornarice, u koju me je majka odijevala za sv. Tripuna. Ali glad nas djece ju je natjerala da je proda. Budzašto. Kako smo samo žalili za tim odjelcem! Jedina pomoć bila je eventualno naći nekoga za prenoćište. Naravno, to je bila sredina pedesetih, pa toga nije moglo biti puno. Pa ako i bude neki putnik s autobusa u 2 sata poslije pola noći, morali ste iste noći popuniti obrazac i odnijeti ga u miliciju. A ovi su imali zato pravo svake večeri dolaziti vam u stan i provjeravati imate li neprijavljenih gostiju. Žrtva tih njihovih provjera nisam bio ja, već stariji brat. Milicajac bi jednostavno došao, vidio da nemate nikoga i sjeo bi. Majka bi se bojala i probudila brata. Sjedili bi tako cijelu noć i gledali bi se. Dječaku od svojih 12-13 godina se spavalo. Klonula bi mu glava, a istog trena majka bi ga prodrmala. Pa opet tako. Danima. Poslije godinu dana, shvatili su da je ne mogu slomiti, pa su majci dali najslabije plaćeni posao. Otac je izašao iz zatvora. Visok preko 180 cm imao je manje od 50 kila. Živio je još 7-8 godina. Više bez posla nego zaposlen. Umro je ne shvativši kako Boka može biti dio Crne Gore. U svojoj 47-oj godini života. Bili smo uz njegov krevet. Nas troje, sada već jedan student i dvoje gimnazijalaca. Obećali smo mu da ćemo završiti škole. Obećanje smo izvršili.

Istina, još za života mog oca obnovljena je Bokeljska mornarica. Ali po svim načelima "bratstva i jedinstva". To je značilo i ne sudjelovanje na proslavama sv. Tripuna. Mornarica čiji je odred bio na pogrebu Stjepana Radića! Čak bi i povjesničari u svojim javnim nastupima znali reći kako su ključevi grada, tj. vlast u gradu, predavani Bokeljskoj mornarici "na određeni dan u godini". Niti jedan se nije usudio reći kada je to bilo i zašto. S višestranačjem u Crnoj Gori obnavljaju se svečanosti za blagdan sv. Tripuna. Istina, Bokeljska mornarica sada mora prije samih Loda prisustvovati i svetkovini sv. Save, koji pada na isti dan kada su i Lode. Ali danas je okupljanje Hrvata u Boki tijekom vjerskih blagdana mnogoljudno. Tako jedan Hrvat iz okoline Tivta kaže u Domu i Svijetu od 30.

prosinca 1996. (nije smio reći svoje ime, što zorno svjedoči koliko je težak položaj Hrvata Boke kotorske): "oko crkve taj strah potpuno nestaje. Tako smo za Božiće '91., '92., '93., cijelu noć slavili oko crkve, pjevajući hrvatske božićne, ali i narodne pjesme, pa i "Ustani Bane" i "Lijepu našu". Oko crkve, u crkvi i u župnom uredu nitko se ne boji. No, kad se pođe kućama, u nama se javlja nekakva 'blokada'. Ipak su kod kuće žene, djeca..."

Prošle godine su za blagdan posjetili Boku nadbiskup i metropolit splitsko-makarski mons. Ante Jurić, biskup hvarski mons. Slobodan Štambuk i biskup Linza u Austriji mons. Maximilijan Aichern. Vjerojatno će im zauvijek ostati u sjećanju suze biskupa kotorskog mons. Iva Gugića, kojima ih je ispratio kada su napuštali Boku. Jer umirovljeni biskup prošle je godine zadavljen žicom. Hrvatska je brzo prihvatila objašnjene kako je riječ o grabežnom umorstvu, usprkos letcima u kojima su ga nazivali "genocidnim rimokatoličkim svećenikom"!? Ne čudi da je krajem godine i nadbiskup Jurić vraćen s granice kada je za blagdan blaženoga Gracije Kotorskog išao u posjet Kotorskoj biskupiji, koja i jest dio njegove nadbiskupije. To upravo i pokazuje da ta hrvatska biskupija mora i dalje ostati dio Crkve u Hrvata.

LUKA BRAJNOVIĆ
PONOSAN SAM ŠTO SAM HRVAT IZ BOKE

Hrvatsko slovo, 25. travnja 1997.

** Kada je krajem prošle godine održan simpozij "Hrvati Boke Kotorske", govoreno je o "najhrvatskijim Hrvatima". I, zaista, Vi gospodine Brajnović i Vaša obitelj kao da su neporecivi dokaz takvoj tvrdnji. Zato ja ne ću početi ovaj interview s pitanjem koje se odnosi na Vas, već na Vašeg brata don Iva Brajnovića. Naime, don Iva Brajnovića su partizani sredinom Drugog svjetskog rata pokušali ubiti u njegovoj župnoj crkvi u Škaljarima, a krajem rata su to i uspjeli u Dubrovniku. Zato bih Vas zamolio da hrvatsku javnost upoznate s ovim hrvatskim mučenikom.*

- Ne bih znao kazati što me je više ražalostilo, sama smrt moga brata Iva ili šutnja naše javnosti o njegovoj tragediji i o toliko drugih hrvatskih mučenika. Prvu vijest o njegovoj smrti pročitao sam u vatikanskom izdanju "Martirium Croatiae" (Rim, 1946.) u kojoj se kaže da je bio strijeljan na otoku Daksi, zajedno s p. Petrom Perićem D. I. i sa dva franjevca - a to su p. Toma Tomasić i p. Marijan Blažić, te s nekoliko dubrovačkih intelektualaca. Bio je uhićen i bez ikakvoga suda ubijen. To mi je bila prva, užasna vijest, jako teška jer je moj brat - za kojega sam mislio da je zarobljen i negdje živ - već bio pretrpio jedan strašan napad na svoj život. Dakle, jednoga hladnog jutra 1943. godine napao ga je partizan po imenu Maslovar, u crkvi, u Škaljarima, baš kada je izlazio iz sakristije da slavi sv. misu. Maslovar mu se približio s izlikom da mu preda pismo župnika iz Bogdašića, pa kada je to pismo uzeo, Maslovar ga je napao bodežom. U crkvi nije bilo nikoga, osim jedne žene koja je htjela prisustvovati misi. Mome bratu je spasila život medalja, koju je nosio na prsima, jer je napadač imao namjeru da mu probode srce. Ja sam u to vrijeme boravio u Zagrebu pa mi je majka opisala atentat u pismu. Talijani, koji su bili okupirali Boku, uhvatili su Maslovara (koga su tražili i za neke druge zločine), i pozvali Iva da ga identificira kao napadača, ali Ivo ga nije htio prepoznati niti optužiti, tako da je zapravo spasio život svome napadaču. Kako se Ivino zdravlje bilo pogoršalo radi atentata, biskup ga je nakon toga poslao u Dubrovnik da se oporavi. Tamo su ga partizani uhvatili, kako sam rekao, i ubili. Kada je Maslovar čuo da je Ivo uhvaćen u Dubrovniku, otišao je do moje majke da joj se ponudi ako išta može učiniti za moga brata, jer mu je bio dužan za život. Međutim, onda je već, izgleda, bilo kasno. Zašto je Ivo nastradao? Jer je bio katolički svećenik i Hrvat, samo zato. Prije godinu dana primio sam knjigu "Svećenici, žrtve rata i poraće" (Ante Baković, Zagreb, 1994.) u kojoj se spominje ime Ive Brajnovića i kako je poginuo. Moj dragi brat imao je 33 godine kada je krenuo iz Škaljara u Dubrovnik i oprostio se po zadnji put od mame.

** Vratimo se Vama, Vašim sjećanjima na Boku kotorsku između dva svjetska rata, Boku koja je već bila izložena velikosrpskom osvajanju, ali se njezino*

hrvatstvo i te kako osjećalo u usporedbi s onom Bokom koju ste doživljeli kada ste je, nakon dugog vremena, sa strahom, posjetili 1989. god.

- Prvi put vratio sam se u Boku 1989. Ne mogu opisati ono što sam u tim trenucima osjećao. Bilo je prošlo više od 46. godina. Moja Boka je bila pretrpjela puno toga: rat, tragedije onih koji su morali otići i ostaviti svoju zemlju, useljenje novih ljudi koji nisu poznavali ni njezinu ljepotu ni povijest ni znanost, potres je bio srušio divne palače i crkve, a mojih gotovo nije ni bilo. Samo su ostali grbovi, tuga, i onaj predivan zaljev koji nitko ne može uništiti. Ali, istodobno, bio sam uzbuđen da ponovno mogu zagrliti moje, koji još tamo žive i upoznati mlađe naraštaje koje sam samo znao preko slika. U isto doba, kad se čovjek vrati u svoj rodni dom, ponovno se osjeća mlad i traži samo ono što je ostalo: brda, more, Gospa od Škrpjela, sv. Tripun…

** Još kao gimnazijalac ističete se svojim domoljubljem. Urednik ste i ilegalnog lista "Hrvatski Graničar". Kažite nam nešto o tome i o svom književnom i novinarskom radu u domovini?*

- Kad sam polazio peti razred gimnazije, izdavao sam ilegalni mjesečnik "Hrvatski graničar", koji je čitala sva mladež i preko kojega smo htjeli održati hrvatsku svijest među mladima. Već onda su se u Boku naseljavali Crnogorci i Srbi, pa smo htjeli sačuvati naš hrvatski identitet. Radi toga sam bio proganjan iz gimnazije. Od izgona spasio me prof. Stjepan Alfirević, brat pjesnika Frana Alfirevića, koji je i sam bio proganjan kao Hrvat.

** Što su Hrvati Boke poduzimali kada Boka nije postala dio Banovine Hrvatske? Boka, taj Zaljev hrvatskih svetaca, nije bila ni u NDH!*

- Kad je bila osnovana takozvana Banovina Hrvatska, razočaranje bokeljskih Hrvata bilo je potpuno. Održavani su protesti, poslani su i pismeni protesti u Zagreb s potpisima više od 900 Bokelja skupljenih na poziv velečasnoga Gracijana Sablića. Velečasnoga Sablića poslije su partizani odveli u Cetinje na "sud". Međutim, bio je ubijen prije nego što je stigao u Cetinje.

** Poslije sloma NDH napuštate Domovinu i odlazite u Španjolsku. Tamo u svojoj 27. godini počinjete ispočetka i zaista je nevjerojatno što ste sve postigli. Upoznajte naše čitatelje s Vašim životom i stvaralačkim opusom od kraja Drugog svjetskog rata do danas.*

- Prvo je bilo naučiti jezik. Da preživim morao sam prihvatiti bilo kakav posao, kao na primjer, slagara u jednoj tiskari. Vlasnik te tiskare je bio jedan od mojih prvih španjolskih prijatelja pa, jer mu se svidjelo ime, nazvao je tiskaru "Elica" po mojoj najstarijoj kćeri. Relativno brzo naučio sam španjolski i počeo se baviti intelektualnim radom. Upisao sam se na Filozofski fakultet u Madridu i postao članom poznate znanstvene institucije Consejo Superior de Investigaciones Cientificas, a usporedo sam radio i na hrvatskim izdanjima. Bio sam prijatelj sarajevskoga nadbiskupa Šarića, koji se poslije rata sklonio u Madrid, pa sam s njim izdao popravljeno izdanje Svetoga Pisma za Hrvate u emigraciji s nadom da tako ne će izgubiti vezu ni sa Crkvom ni s vjerom. U isto doba osnovao sam, s Hiacintom Eterovićem reviju "Osoba i Duh". Svo to vrijeme, moja supruga i

kćerka nisu mogle izaći iz Jugoslavije; hvala Bogu, nakon 12 godina konačno smo se mogli sastati. Godine 1960. bio sam pozvan u Pamplonu na Sveučilište Universidad de Navarra, gdje je upravo počinjala Novinarska škola. Na tom Sveučilištu bio sam profesor od onda do prije nekoliko godina kad sam otišao u mirovinu. Makar je u mojem profesionalnom životu bilo mnogo drugih obveza, najdraže su mi godine koje sam proveo s đacima, od jutra do noći. Kao "maestro", kako su me nazivali, mogao sam im prenijeti sve ono što je za mene uvijek bilo sveto: ljubav za istinu. Kroz sve te godine napisao sam nekoliko knjiga, a svaki dan sam surađivao u novinama "Diario de Navarra", gdje sam pisao komentar iz međunarodne politike. Mislim da moj curriculum imate, pa ne ću dalje o tome pričati.

** Dočekali ste i utemeljenje španjolske nagrade za novinarstvo koja nosi vaše ime…*

- Ta novinarska nagrada s mojim imenom me doista iznenadila, jer mislim da nisam učinio ništa više nego ono što se od mene očekivalo i što sam trebao učiniti. Ali moram priznati da sam sretan i zahvalan, pogotovo jer je to inicijativa mojih bivših đaka, koji mi tako pokazuju istu ljubav, koju ja osjećam prema njima.

** Danas imamo hrvatsku državu. Hrvat ste iz Boke kotorske. Što mislite je li domovina inkorporirana u državu?*

- Mislim da nije isto država i domovina. Nakon toliko patnji, sretan sam da postoji Republika Hrvatska, ali moja domovina je Boka kotorska i ponosan sam što sam Hrvat iz Boke.

** Do 1992. g. bili ste profesor novinarske etike na Sveučilištu u Navarri. Tijekom Domovinskog rata mogli smo se uvjeriti u značaj discipline kojoj ste posvetili svoju sveučilišnu karijeru. Naime, u Hrvatskoj smo mogli sresti novinare iz mnogih svjetskih redakcija. Često su oni širili političke interese svojih zemalja i etika im je bila u drugom - ili tko zna kom - planu. A da ne govorimo da su neki bili izravno i na zadatcima tajnih službi svojih zemalja. Kako ste Vi, kao profesor, a kako kao hrvatski domoljub doživljavali takav angažman Vaših kolega?*

- Novinar može učiniti mnogo dobra, ali i mnogo zla, pogotovo kad ovisi o tuđem kapitalu, ideologiji i političkim stavovima. Jedino što sam ja mogao učiniti (a to su radile i moje dvije kćerke koje su novinarke) bilo je pobijati laži koje su stanoviti novinari i agencije širili, ne uvijek sa zlom namjerom nego ne poznavajući istinu. Pisalo se puno neistinitih informacija, što znači, neistina. Ja sam pisao i govorio sve što sam mogao, ali je to teška dužnost, jer su ti razni listovi i agencije moćniji od jednoga novinara, pa ma koliko on bio cijenjen.

** Općenito, kako pomiriti novinarsku etiku sa činjenicom da su novinari plaćeni za svoj rad, a to podrazumijeva praćenje uređivačke politike vlasnika samih novina. Ili jednostavno, svi znamo kad nas netko plaća - mi radimo ono što je u njegovu interesu. Danas u Hrvatskoj imamo puno novina financiranih iz inozemstva. Iako se oni trude uvjeriti hrvatsku javnost da su neovisni u svom radu, očito je da oni provode interese onih koji ih plaćaju - a ti interesi su duboko u*

srazu s interesima hrvatske države i hrvatskog naroda u cjelini. Kako Vi gledate na to?

- Na žalost, do sada u Španjolskoj nisam imao prilike pratiti sve hrvatske novine, pa nemam dostatan pregled da bih mogao prosuditi sa što sigurnijom točnošću i potrebnom odgovornošću. Što se tiče novinara, očito je da ako novinar ima na umu samo svoj vlastiti dobitak, zaslužuje da ga se nazove "plaćenik" a ne novinar.

* *Vratimo se ljepšim temama, Vašem boravku u Zagrebu…*

- Moj boravak u Zagrebu je bio pun emocija: radosti jer sam sreo mnoge prijatelje - neke čak iz djetinjstva - a vidio sam i dio moje šire obitelji, ali bilo mi je i teško jer se nisam mogao sastati s mojim sestrama koje žive u Boki i koje nisu mogle doći u Zagreb. Što se tiče Zagreba, našao sam veliku razliku sa Zagrebom koji sam vidio 1990. godine. Onda mi se učinio zapuštenim: tragovi 40 godina socijalizma bili su jasni. Nekako mi je izgledao kao "taman" grad. Zagreb je sada jedan veseo lijepi europski grad, kao što je uvijek bio. Koristim priliku da zahvalim svim onima koji su omogućili moj posjet Zagrebu, pogotovo Sveučilištu u Zagrebu, njegovom rektoru, profesoru Šunjiću i prorektorici za međunarodnu suradnju profesorici Polić Bobić; Institutu za primijenjena društvena istraživanja; Ministarstvu povratka i useljeništva; Hrvatskoj matici iseljenika i svima koji su nam učinili put tako ugodnim i nezaboravljivim.

* *U Španjolskoj primate i "Hrvatsko slovo". Interesira nas Vaše stručno mišljenje o našem tjedniku.*

- Obzirom na "Hrvatsko slovo" mogu reći da je to tjednik visoke kulture koji prije svega ima kao glavni zadatak tražiti istinu. A to je jedan od glavnih načela novinarske deontologije.

Razgovor vodio
Josip PEČARIĆ

O BAŠTINI JE RIJEČ

Večernji list, 27. siječnja 1996.

U vašem cijenjenom listu objavili ste članak gosp. Mike O'Connor-a: "Rt na hrvatskoj obali trn je srpskoj strani". Naslov članka sjajno je pogođen, međutim gosp. O'Connor vjerojatno nije ni mogao dublje ući u srž samog problema, kada je i jednom višem dužnosniku pri Ujedinjenim narodima Prevlaka "jedan od smiješnih komada zemlje koji su stoljećima izazivali međunarodne incidente" (nažalost i takvi odlučuju o sudbini svijeta).

Gospodinu O'Connoru je jasno da je Prevlaka stoljećima dio hrvatske obale, pa ipak citira gosp. Jamesa Gowa, stručnjaka (?) za Balkan u Londonskom King s Collegeu, koji govori o vraćanju Prevlake Jugoslaviji. Inače, današnja granica na Prevlaci je zaista granica između Hrvatske i Crne Gore, ali je to tek od 1949. Do tada je to stoljećima bila granica između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koja je i tu imala izlaz na more! (Zato je priča o navodnom pravu Crne Gore na Prevlaku očito priča za malu djecu, a tu priču su podržavali oni koji su tijekom srpsko-crnogorske agresije na Hrvatsku podržavali agresora - nažalost upravo mnogi službenici Ujedinjenih naroda, i ne samo oni.)

Gospodin Gow konstatira¨: "Zaljev je toliko dobar da je svaki od 41 jugoslavenskog broda smješten tamo". Boka kotorska je zaista prirodna luka pa je koristi i Jugoslavenska mornarica. U miru sigurno nema problema da je ta mornarica i koristi. Problem je s njenim korištenjem u ratu! Gospodin O'Connor konstatira "brodovi jugoslavenske mornarice bila bi nemoćna meta hrvatskih topova ako Hrvatska zadrži poluotok". Očito i gospodinu O'Connoru je jasno da ako Jugoslavija bude ratovala bit će to protiv Hrvatske!

Podvukao sam ovo "ako" jer me kao sveučilišnog profesora iz matematike iznenadilo koliko je veliki nedostatak logike sadržan u jednoj jedinoj riječi. Gospodo, Hrvatska bi dakle trebala dati Prevlaku Jugoslaviji da bi ona mogla ratovati s Hrvatskom. U istom pravcu je objašnjenje gospodina O'Connora da zbog hrvatskog javnog mnijenja hrvatsko vrhovništvo ne želi dati Prevlaku Jugoslaviji. Kao da gospodin O'Connor vjeruje da je hrvatski narod izabrao nedovoljno pametno vrhovništvo koje ne vidi nešto tako očito - za što treba Prevlaka Jugoslaviji!

Gospodine O'Connor, mudar predsjednik zna iskoristiti i javno mnijenje svoga naroda (pa valjda njega dobro poznajete) u ostvarivanju nacionalnih interesa toga istoga naroda. I još nešto. Mnoge je u Daytonu iznenadilo što dr. Tuđman nije toliko inzistirao na Prevlaci koliko na Bosanskoj Posavini (na kraju je morao intervenirati osobno predsjednik Clinton).

Boljim analitičarima je jasno

Međutim, boljim analitičarima je jasno da je za Prevlaku u stvari, preko Srbije, zainteresirana Rusija, a samim tim je za istu itekako zainteresiran Zapad. Pa zašto

bi Hrvatska žrtvovala nešto drugo zbog Prevlake, kad zna da će za nju imati potporu (tihu, vjerojatno) samih SAD-a i predsjednika Clintona. Njima sigurno nije u interesu da Prevlaka dođe u ruske ruke! Iz teksta gospodina O'Conora doznajemo i za dužnosnika Ujedinjenih naroda koji razumije predsjednika Miloševića jer ovaj "mora misliti što misli njegov narod. Oni ovdje imaju taj zaljev, sredstvo od životnog značaja, kojim se ne mogu slobodno koristiti". U miru ne mogu koristiti zaljev jer je samo jedna strana ulaza u zaljev u hrvatskim rukama? Ne!

Očito dužnosnik Ujedinjenih naroda ne misli na mir već na rat! Zar cijenjenom dužnosniku Ujedinjenih naroda nije pametnije savjetovati Srbe da se može dobro živjeti i u miru. Doduše u miru treba znati raditi. Ali i to se može naučiti! A Bokokotorski zaljev je itekako vrijedan za život u miru! Zašto? Boka kotorska je postala dio Crne Gore tek 1945. Stoljećima je bila dio Dalmacije - dakle hrvatska zemlja. I ja sam rođen u Kotoru, po kome je zaljev i dobio ime.

A moj Kotor je 1910. imao 69% katolika (dakle Hrvata), dok ih je neposredno pred ovaj rat imao 7%. Uspoređivanje podataka iz zadnjeg popisa u Austro-Ugarskoj i zadnjeg popisa u Jugoslaviji pokazuje isti trend i za ostale kulturne centre Boke kotorske. Tako je Herceg Novi od 70% došao na 2%, a Tivat od 95% na 23% Hrvata! Bokokotorski zaljev je prirodni fenomen, koji su naši preci - Hrvati - itekako znali oplemeniti. Mogu slobodno reći: Ako se itko i igdje utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati Boke kotorske! Ne znaš čije je djelo veličanstvenije!

Zaljev hrvatskih svetaca

A njih je u mojoj Boki sve manje i manje. (Pritisci, naročito u Tivtu, su neizdržljivi!). Ali ostaje njihova ogromna kulturna baština! A koliko je ogromna najbolje svjedoče službeni crnogorski izvori. Po njima je 40 % nepokretnog i oko 70 % pokretnog spomeničkog blaga te republike smješteno u Boki kotorskoj.

Ali, upravo inzistiranje agresora na stvaranju vojne luke od takvog bisera svjetske kulturne baštine (Boka kotorska i jest po UNESCO-u "svjetska kulturna i prirodna baština u opasnosti") dokazuje da se radi o hrvatskoj a ne o njihovoj baštini. Da su je oni stvarali ne bi od nje pravili vojnu bazu - ne bi Boku kotorsku koristili u ratne svrhe. Da su oni stvarali toliku baštinu, znali bi je i cijeniti. Cijeneći svoju, ne bi uništavali tuđu. A sjetimo se samo da su oni uništavali Dubrovnik, i ne samo njega!

Pa zar vojna luka ne ugrožava vaš spomenik svjetske kulturne i prirodne baštine gospodo iz UNESCO-a? A što god mislili i govorili o mom, hrvatskom narodu, ja ipak znam da ste svjesni činjenice da je taj narod napravio jedan Dubrovnik! I štošta još! Pa i skoro sve što možete lijepoga vidjeti u Boki kotorskoj. Zato je i Hrvatska predložila demilitarizaciju i Prevlake i Boke kotorske. I na taj način će se zaštiti to veliko kulturno blago našeg naroda, uz istovremeno omogućavanje pučanstva Jugoslavije da u miru itekako ima koristi od onoga što smo mi, bolje reći naši preci, stvorili.

Istom cilju, doduše nepovoljnije za samu Jugoslaviju, vode i topovi na Prevlaci. Tada vojna luka u Boki kotorskoj postaje besmislena pa se i na taj način čuva taj biser svjetske baštine. Ali na kraju da vam postavim i jedno osobno pitanje. Znate li kako će biti meni, čovjeku kome je stvaranje Jugoslavije otelo zavičaj, kada budem gledao da oni koji su razarali Dubrovnik koriste tu ljepotu koju su stvarali moji pređi? Znate li da je Boka kotorska "Zaljev hrvatskih svetaca", jer je od šestoro Hrvata proglašenih svetim ili blaženim u katoličkoj crkvi troje (!) iz Boke kotorske. Da, doista, znate li kako je meni?

PREVLAKA ZAUVIJEK...

Dom i Svijet, informativni tjedni prilog za iseljenike, br. 105
Večernji list (inozemno izdanje), 22. travnja 1996.

Odvojiti Crnu Goru od Prevlake

Kada je naš geopolitičar Mladen Klemenčić objavio u Hrvatskom Obzoru (1. travnja 1996.) svoj tekst "Srpski tajni plan s Prevlakom", o čemu je bilo riječi u Dnevniku HTV-a, prijatelji su me upozorili na taj tekst govoreći mi da su u njemu iznijeti stavovi koje ja iznosim već duže vrijeme, bolje reći kad god sam bio u prilici da mogu o Prevlaci uopće govoriti. A prva takva prigoda bila je emisija *U krupnom planu* o Hrvatima Boke kotorske još početkom 1992. godine, kada je Dubrovnik još bio u okruženju. Rekao sam: "Bojim se da Hrvatska možda ne popusti pod pritiscima i ne pristane na demilitarizaciju Prevlake, jer upravo militarizacija Prevlake, dakle postojanje jake baze, bilo čije, hrvatske ili NATO-a, učinit će da Zaljev hrvatskih svetaca bude demilitariziran. Na taj način će se spasiti Zaljev od Jugomornarice, koje je taj zaljev danas prepun. Prepun je hrpe željeza koja ga uništava. Zato Hrvatska nikada ne bi trebala pristati na takav zahtjev." Očito, naglasak mog odgovora nije bio na militarizaciji nego na našoj želji da se spasi zaljev prepun hrvatske kulturne baštine. Hrvatska bratovština "Bokeljska Mornarica 809" je uporno inzistirala na tome u nizu proglasa koje je prenio hrvatski tisak. Dakle, na onome što danas i predlaže Hrvatska. Na demilitarizaciji Prevlake - ali uz demilitarizaciju s druge strane granice. Klemenčić u Obzoru objašnjava da Beogradu Prevlaka služi kao izgovor zbog Crne Gore: "Koliko je Crna Gora bitna za Beograd, posvjedočila je i ... . Beogradu je od same Prevlake još važniji izlaz "Republike Srpske" na more, jer samo taj tampon posve odvaja Crnu Goru od Hrvatske. U podvarijanti tog scenarija Crna Gora formalno može i priključiti poluotok Prevlaku, ali uz uvjet da zapadno od nje "Republika Srpska" raspolaže izlazom na more." Upravo to, ali i činjenicu da je naš predsjednik itekako toga svjestan, objašnjavao sam u emisiji "Slikom na sliku" 2. veljače 1994. godine kada je aktualno još bilo "pravo" muslimana i Srba na izlaz na more, pa se opet, poslije Neuma, spominjala i Prevlaka. Gospodin Merlić je u svom pitanju o takvom izlasku BIH konstatirao da bi tako nešto sigurno bilo otegotno za Hrvate Boke i veliku hrvatsku kulturnu baštinu u njoj jer bi se izgubila fizička veza s Hrvatskom. U odgovoru sam konstatirao da je i taj prijedlog kao i sličan prijedlog oko Neuma dao lord Owen. "A cilj prijedloga za Neum je bio da se Dubrovnik odvoji od Hrvatske, kao što je cilj ovog prijedloga da se Crna Gora odvoji od Hrvatske, jer Crna Gora je još uvijek kost u grlu velikosrpskoj politici, i na taj način bi se Srbima olakšalo osvajanje Crne Gore.

Crna Gora "meki trbuh" velikosrpske politike

U našem tisku, i uopće u našoj javnosti, s dosta nerazumijevanja je primljen istup i Predsjednika, a i akademika Ljube Bobana, koji su baš sada, u ovo vrijeme, ukazali na činjenicu da je BiH imala izlaz na more i u Sutorini, dakle u Boki kotorskoj. Na prvi pogled to izgleda kao da nije u skladu s hrvatskim interesima,

ali samo na prvi pogled. Sjetimo se da su Crnogorci svoj napad na Dubrovnik opravdavali navodnim pravom na Prevlaku. A činjenično stanje pokazuje da u drugoj Jugoslaviji bar do 1947. Hrvatska i Crna Gora nisu imale zajedničku granicu. Dakle, crnogorska vlast mora objašnjavati svom narodu čemu tolike žrtve. Zbog "prava" na Prevlaku, a nije postojala ni zajednička granica s Hrvatskom. Dalje, hrvatska politika je, objašnjavajući svjetskim političarima da je BiH imala izlaz na more između sadašnje hrvatske granice i Igala, otvorila pitanje zašto to opet ne bi bio slučaj. A kako bi to Crna Gora mogla prihvatiti i tako nešto objasniti narodu? Dakle, ovaj hrvatski potez ih dovodi u situaciju da se oni moraju boriti za nepromjenljivost granice. A, osim toga, ima još jedna stvar. Muslimani i Srbi BiH traže izlaz na more. Imali su ga, jer je upravo taj izlaz u Boki bio njihov izlaz, jer je onaj drugi kod Neuma bio hrvatski, dali su ga Crnoj Gori, i sada traže sebi izlaz od Hrvata. A zašto su ovaj dali?" Naravno, to je još bilo vrijeme lorda Owena i njemu sličnih, kada Hrvatska nije mogla ići glavom u zid. Mnoge njihove i nebulozne ideje, ako nisu ugrožavale hrvatsku opstojnost, nisu odmah odbacivane. Sjetimo se kako je solomonski to radio naš Predsjednik, kada je o Prevlaci bilo riječ - "o tome se može raspravljati, ali poslije uzajamnog priznanja." Raspravljati ne znači i prihvatiti. A i o Neumu se raspravljalo, ali je Hrvatska pozvala komisiju iz svijeta koja je nedvojbeno ustvrdila da se tamo ne može graditi luka. Diskutiralo se tako o svemu i svačemu, a hrvatska vojska je iz dana u dan bila sve jača i jača! Čini mi se jedino, suprotno analizi gosp. Klemenčića, da bi Beograd bio zadovoljan s Prevlakom i bez izlaza "Republike Srpske" na more, jer bi na toj Prevlaci bila baza njihove vojske, što je dovoljno, uz činjenicu da je Herceg Novi prepun Srba, za osiguranje potpune odvojenosti Crne Gore od Hrvatske. Jer, ne zaboravimo, Crna Gora bi u svom pokušaju da izbori neovisnost, za svijet bila isto što i Čečenija - dakle, unutarnje pitanje. Nigdje na svijetu nema koncentracije vojske kao u Crnoj Gori. To itekako upozorava koliko je Crna Gora bitna za Beograd. Često sam govorio da je Crna Gora "meki trbuh" velikosrpske politike. Upravo prebaziranje snaga RM "Vojske Jugoslavije" iz Boke u Ulcinj, tj. izgradnja nove vojne luke u Valdanosu, treba stvoriti situaciju sličnu onoj u Herceg Novom. Danas čisto albanski grad Ulcinj postat će vremenom prosrpski grad. A potom, malo po malo, imat ćemo zaista "srpsko more" od Herceg Novog do Ulcinja!

Malo šale za dušu hrvatskim političarima

Ali, vratimo se pitanju Prevlake. Čini mi se da ni danas mnogima u Hrvatskoj, pa ni poslije sjajnog Klemenčićevog teksta, nije jasna ni uloga Prevlake u Daytonskim pregovorima. Mnogima nije jasno da je dr. Tuđman namjerno spomenuo Prevlaku u svojoj Poslanici, znajući kakva će biti reakcija u Hrvatskoj. Zatim je mirno mogao objasniti Amerikancima, koji su pritiskali Hrvatsku s Prevlakom želeći dobiti ustupke na drugom mjestu, da to pitanje podliježe dvotrećinskoj većini u Saboru i referendumu. A poslije takve reakcije sve im je moglo biti jasno. Tako se hrvatska delegacija nije mnogo uzbuđivala oko Prevlake, a i Amerikancima je to bio blef, jer njima itekako ne odgovara Prevlaka u srpskim, bolje reći u RUSKIM rukama. Čak su mogli svojim ponašanjem

poručiti Rusima: "Evo, mi bi Vam dali Prevlaku, ali vidite, ne ide pa ne ide." A sigurno su znali da Hrvatska ni po koju cijenu ne bi dala Prevlaku. Pa jasno je i malom djetetu. Ako im bude trebala u ratu - to će biti protiv Hrvatske. Dakle, kao što sam i konstatirao u svom reagiranju na članak Mike O'Connor-a iz The New York Times-a (Večernji list, 27.1.1996.): "Gospodo, Hrvatska bi dakle trebala dati Prevlaku Jugoslaviji da bi ona mogla ratovati s Hrvatskom." Hrvatski političari su u svojim "igrama" morali biti uvjerljivi. Objašnjavali su da nam ta Prevlaka i nije bitna. Time je reakcija u Hrvatskoj bila još burnija. Obzirom na analize o kojima je bilo riječ, pretpostavljao sam o čemu se radi. Zato sam u jednom interview-u na Prvom programu Hrvatskog radija i rekao da bi Hrvatska mogla promijeniti Prevlaku za hrvatski dio Boke. Kasnije smo slične šale čuli i u hrvatskom Saboru i na konferenciji za tisak gosp. Predsjednika. Malo šale za dušu hrvatskim političarima koji su kroz sve ovo vrijeme morali "ozbiljno" raspravljati o raznoraznim nebuloznim prijedlozima svjetskih moćnika. A kako je to vrhunski činjeno, najbolje pokazuje knjiga lorda Owena i činjenica koliko je on ljut na Predsjednika Tuđmana. Kako ga je dr. Tuđman stvarno uvjerio da ozbiljno uzima takve u najmanju ruku smiješne prijedloge našega lorda. Ha, ha, ha.

Srbija - nikada dio Zapada

U Hrvatskoj su postojale spekulacije da SAD žele pridobiti Srbiju dajući im Prevlaku. Međutim, pri tome se zaboravlja da je prijašnja administracija SAD-a pokušala pridobiti Srbiju, šaljući im i čovjeka za predsjednika. Predsjednika Panića! I tada su naučili lekciju. Shvatili su da sve dok postoji Svetosavska crkva u Srbiji nemoguće je da Srbija postane dio zapadnog svijeta! Tamo se to jednostavno rješava. Dinastija Obrenović je bila prozapadno orijentirana. Pobijeni su! Slično bi prošao svatko sa sličnim "grijesima". Zato je Amerikancima jasno da je davanje Prevlake Srbiji isto što i davanje Prevlake Rusiji. A i Rusija će biti sve samo ne dio zapadnog svijeta. U stvari, jedina mogućnost da Srbija postane dio zapadnog svijeta bila je - potpuni poraz u ovom ratu, uz kažnjavanje za genocid koji su napravili. Tada bi bilo moguće prikazati u pravom svijetlu Svetosavsku crkvu, ideologa i inspiratora svega doživljenog na ovim prostorima. Tako bi ona izgubila vodeću ulogu koju ima u Srbiji, i u Srbiji bi mogle stasati i pobijediti prozapadno orijentirane snage. To bi bio bolan proces, ali jedino moguć. Bez njega Srbija će ostati ono što jest i danas: ZEMLJA U KOJOJ ŽIVE LJUDI KOJI NE ZNAJU RADITI I NE ZNAJU BORITI SE! ZEMLJA U KOJOJ JE LAŽ NAJVEĆA VRLINA!

BOKA I HRVATI[3]

Dubrovnik, časopis za književnost i znanost
4, 1995., str. 255 - 262

Možda je za južnu Dalmaciju svetkovanje sv. Tripuna i sv. Vlaha u isti dan slučajan simbol kulturnog jedinstva Boke i Dubrovnika, ali ta jedinstvenost kulturnoga gledanja na život dolazi do izražaja i danas u velikoj borbi hrvatskog naroda za slobodu, kada su i braća u primorju kao nikad prije jedno srce i jedna duša. Sjetimo se da se u eri hrvatskoga narodnog preporoda nijedan kraj u Dalmaciji nije toliko zalagao za njezino sjedinjenje s Hrvatskom i Slavonijom koliko Boka i Dubrovnik. Suradnja i zajedničke patnje kroz sve narodne pokrete 19. stoljeća pridonijele su svoje zrno velikoj narodnoj solidarnosti naših dana, kada se Hrvati smatraju za jedan od najsvjesnijih naroda na cijelom globusu.

To nisu moje riječi. S malim preinakama to su riječi Pavla Butorca, biskupa kotorskog i dubrovačkog, iz 1936. - dakle od prije šezdeset godina. Toliko toga se dogodilo od tada, a one su kao da ih je izgovorio danas. Naravno, ne bilo gdje, nego upravo ovdje u Dubrovniku. Zašto? Zato što se, za razliku od ostalog dijela Hrvatske, ništa u Dubrovniku nije bitnoga promijenilo u odnosu na Boku kotorsku, iako su rušilačke horde dolazile iz toga pravca. Zato što Dubrovnik zna što je Boka kotorska i kolika je hrvatska kulturna baština u njoj. Zato što Dubrovnik zna što Boka kotorska znači i za sam Dubrovnik i za Hrvatsku u cjelini. I ne samo zbog toga što je upravo u Dubrovniku spas potražilo mnogo Hrvata iz Boke tijekom ovog rata, kao što je ovdje i biskup Butorac spasio živu glavu na kraju II. svjetskog rata. Zato vam ne moram govoriti o teškom položaju Hrvata u Boki kotorskoj, jer vi to znate bolje od mene. Možda mogu samo spomenuti, kada je o kulturnoj baštini riječ, da je po službenim crnogorskim izvorima više od 40 % nepokretnoga i oko 2/3 pokretnoga spomeničkog blaga te republike u Boki kotorskoj, a vi sigurno znate da se radi uglavnom o hrvatskoj kulturnoj baštini. Vi sigurno znate koliko sam u pravu kada kažem da u Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski. I tako dolazimo do paradoksalne situacije da Hrvatima u Crnoj Gori, kojih po popisu iz 1991. ima oko 1 %, pripada više od 50 % spomeničkog blaga te republike. A kako je to uopće moguće vidljivo je ako se usporede popisi pučanstva za Austro-Ugarsku iz 1910. i Jugoslavije iz 1991. Naime, dok se ukupni broj pučanstva udvostručio, broj Hrvata se tri puta smanjio. Podatci za velika

[3] Tekst je priređen prema predavanju **J. Pečarića** održanom u Dubrovniku, travnja 1995. U stvari, 27. 12. 1994. g. na poticaj i uz potporu Vlade Republike Hrvatske održano je savjetovanje *"Interesi Hrvata Boke kotorske".* Koordinatori Savjetovanja bili smo **dr. Juraj Njavro**, ministar u Vladi Republike Hrvatske i **Josip Pečarić**. Tom prigodom Josip Pečarić je nastupio i u emisiji HTV-a "Slikom na sliku". Kako je tada bio član suradnik HAZU, **akademik Vladimir Paar** ga je zamolio da pripremi odgovarajući tekst za Vjesnik HAZU, čiji je on glavni i odgovorni urednik. Tako je tiskano uvodno izlaganje J. Pečarića sa Savjetovanja : *Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca,* Vjesnik HAZU 1 - 3 / 1995, 75 - 87. Taj tekst je poslužio kao osnova za ovo predavanje, kao i za izlaganje na znanstvenom skupu u Zadru, tj. za naredni tekst.

kulturna središta su posebno drastična: u Kotoru broj Hrvata je od 69 % pao na 7 %; u Herceg Novom od 70 % na 2 % i u Tivtu od 95 % na 23 %.

Ti podatci daju mi pravo da govorim o ***etničkom čišćenju*** u miru. Naravno, sve je to rezultat velikosrpske politike, koju je tako dobro osjetila cijela Hrvatska i posebice Dubrovnik.

Naravno, ovdje se mogu osvrnuti samo na neke aspekte velikosrpske politike u Boki kotorskoj, a paralele sa situacijom u drugim našim krajevima, a pogotovo u Dubrovniku, nametat će se same po sebi. Ipak mislim da je Boka kotorska osobito interesantna jer je bila ***prva*** na udaru, pa je pogubnost te politike tamo najočitija. To je upravo posebno interesantno za Dubrovnik, jer ono jedinstvo Boke i Dubrovnika koje je spominjao biskup Butorac nije slučajno. Kao da su naši pretci htjeli spriječiti ono što se dogodilo Boki, a što su velikosrpski planeri namijenili Dubrovniku.

Postoje objektivni i subjektivni razlozi zašto su Boka i potom Dubrovnik bili prvi na udaru velikosrpske politike.

Objektivni razlozi leže u činjenici da su Boka i Dubrovnik najjužnije Hrvatske zemlje. Subjektivni razlozi leže u dva velika srpska kompleksa: u moru i hrvatskoj kulturnoj baštini.

Kompleks ***mora*** tjera Srbe da u svakoj prigodi još od Nemanjića pa sve do danas vrše genocid nad narodima koji ih dijele od mora. Hrvati, Albanci, Crnogorci, Makedonci i Muslimani - Bošnjaci bili su, jesu, a, nažalost, vjerojatno će i u budućnosti biti izloženi srpskom genocidu.

I dok su u Hrvatskoj svi znali koliko je velik srpski kompleks mora, vjerojatno ih je neusporedivo manje znalo da je isto toliko velik njihov kompleks ***hrvatske kulturne baštine***. Da je to doista tako, najbolje se očitovalo u domovinskom ratu kroz sustavno rušenje kulturnih spomenika hrvatskog naroda. Bombardiranjem Dubrovnika taj svoj kompleks Srbi su pokazali cijelom svijetu. Pokazali su da nisu uzalud prozvani ***barbarogenijima***.

Zapravo, Dubrovnik je na veoma plastičan način pokazao ideju vodilju toga njihova kompleksa : ***Ako ne može biti naše, neće biti ni vaše!***

Dakle, prvo ***otmi***, a ako ne može, ***uništi***! I jedno i drugo je sadrža-no u ***kulturocidu*** nad hrvatskim narodom. Dubrovnik je pokazao da nije riječ o običnim barbarima nego o barbarogenijima. Sjetite se kada su vas srpski intelektualci pozivali da predate svoj grad srpskoj vojsci, jer ako to ne učinite bit ćete krivi što će ta - njihova - vojska srušiti ovaj biser svjetske baštine! Zaista logika dostojna barbarogenija, zar ne?

Simbol za ono prvo - za ono ***otmi*** - je upravo Boka kotorska i velika kulturna baština našeg naroda u njoj. Pitam se da li mi dovoljno i da li uopće ukazujemo svijetu na nevjerojatnu činjenicu da više od 50 % spomeničkog blaga Crne Gore pripada hrvatskom narodu! To više što je konstanta srpske politike otimanje tuđega spomeničkog blaga. Jer, kako mi to reče gosp. Keserović, naš iseljenik u Melbourneu: ”Nitko nema što Srbin imade, a imade sve što ukrade”! A od koga bi drugo i mogao krasti ako ne od Hrvata. Da je Srbima pak Dubrovnik i dalje najveći cilj, to vama zaista ne treba govoriti.

Msgr. Ratko Perić, biskup mostarsko - duvanjski i trebinjski, nakon svoga je posjeta katoličkim župama u Boki i Crnoj Gori rekao: ”Biti katolikom tamo možda i nije tako hrabro kao biti Hrvatom”. To i ne čudi jer nehrvati katolici njima trebaju omogućiti najjednostavniji prijelaz hrvatske kulturne baštine u srpsku baštinu, jer su jednostavno nehrvati katolici u takvoj državi osuđeni da u doglednoj budućnosti postanu Srbi katolici.

U svom osvajanju Boke, koje se, kako smo vidjeli, ogleda u etničkom čišćenju i otimanju hrvatske kulturne baštine, Srbi su sustavno eliminirali nacionalnu svijest bokeljskih Hrvata, teritorijalno odvajali Boku kotorsku od Hrvatske i eliminirali Boku i hrvatski narod u njoj iz svijesti hrvatskog naroda u cjelini, jednom riječju provodili su ***memoricid*** nad hrvatskim narodom u cjelini.

Dok su teritorijalno odvajanje i memoricid mogli ostvariti tek u Jugoslaviji, jer je to bila srpska država, eliminiranje nacionalne svijesti počelo je još u prošlom stoljeću. Bilo je i u Boki kotorskoj, kao i u Dubrovniku, onih koji su se izjašnjavali Srbima katolicima, gledajući u Srbiji slobodnu slavensku zemlju. Međutim, u Boki kotorskoj je mnogo pogubniji bio sindrom ***“bokeljstva “.***

Još u prošlom stoljeću Srbi govore Hrvatima u Boki o “zajedništvu”: ”Svi smo mi Bokelji i ništa više”: Bokelje onda dijele na Srbe i katolike! Drugim riječima Hrvatima se negira njihovo hrvatstvo, a Srbima srpstvo ostavlja nedirnutim, jer njihova je vjera srpska. Tada su imali uspjeha u tome, a pogotovo u kraljevskoj i socijalističkoj Jugoslaviji, kada su neki Hrvati vidjeli u tome spas od pritisaka. Naime, bolje se izjasniti Bokeljom (poslije Jugoslavenom) nego Srbinom ili Crnogorcem. Zapravo i u jednom i u drugom slučaju Srbi dobivaju ono što žele, jer je i danas kao i prije Bokelj ili Jugoslaven besmislena kategorija, i pitanje je dana kada će postati ono što je htio izbjegnuti. Otkinuti od svog naroda, Bokelji su, kao drvo na osami izloženo svim vjetrovima, isto tako izloženi svakojakim pritiscima, i pitanje je vremena koliko mogu izdržati.

Kako se uspostavom zajedničke države odmah krenulo u teritorijalno osvajanje Boke kotorske vidljivo je iz Vidovdanskog ustava 1921., u kome je predviđena podjela države na oblasti. Naime, bilo je predviđeno da se podjela izvrši odlukom Skupštine na prijedlog Vlade, a ako se to ne učini tako, bio je predviđen skraćeni zakonski postupak, pa ako se ni to ne ostvari, onda rješenje kraljevskom Uredbom. U ovom je slučaju kotar bokokotorski imao ući u Zetsku oblast. Očito je prejudiciranje takve krucijalne odluke, pa je odmah jasno da je Boka pripala Zetskoj oblasti i bila odvojena od Hrvatske. Zato i ne čudi što Boka kotorska nije ni 1939. ušla u Banovinu Hrvatsku.

Nešto slično se dogodilo i prilikom stvaranja druge Jugoslavije. Naime, 1941. Boka kotorska nije ušla u sastav NDH. U njoj se razvio partizanski pokret. On je bio dominantno hrvatski, ali je presudnu ulogu odigrao sindrom bokeljstva. Naime, u nomenklaturi NOP-a govori se o Crnoj Gori i Boki kotorskoj, a u svojim proglasima partizani se obraćaju Crnogorcima i Bokeljima. Time se ponovo osigurava odvajanje Boke od Hrvatske, a onda se potkraj rata jednostavno eliminira ono *“i Boka kotorska “* i ostaje samo *“Crna Gora”*.

Naravno, činiti od Boke kotorske Crnu Goru nije bilo lako, pa su primijenjene drastične metode. Potkraj rata ubijeno je više uglednih Hrvata. Nakon 1945.

hrvatska društva više ne djeluju, a godina 1948. karakterizirana je velikim pritiskom na pučanstvo da se na popisu izjasne kao Crnogorci. Tako se svi komunisti Hrvati po partijskoj direktivi tako izjašnjavaju. Mnogi Hrvati su zatvarani u cijelom poslijeratnom razdoblju. Osvrnut ću se samo na sudbinu hrvatskog mučenika, profesora i književnika *Vjenceslava Čižeka*, jer mi se čini da se kroz nju ogleda sudbina cijele Boke. Prvi put je dospio u tamnicu kao student zbog dvije pjesmice rugalice. Kao profesor često je otpuštan s posla. Emigrirao je 1972. i sve do 1977. živio u SR Njemačkoj, gdje je imao politički azil. Godine 1977. jugoslavenska tajna policija kidnapirala ga je u Italiji i dovela u Jugoslaviju i osu-dila na 15 godina robije. Od posljedica je kidnapiranja i robijanja oslijepio. Kroz 10 godina koliko je odležao nisu mu dopustili ni da piše, tako da u zbirci pjesama, koja je ove godine izdana i u Zagrebu, imamo pjesme koje je kroz tih 10 godina robovanja uspio zapamtiti. O Čižekovoj se sudbini malo zna u Hrvatskoj, što i ne čudi kada znamo da je nad hrvatskim narodom izvršen memoricid te da su Hrvati Boke kotorske i velika njihova kulturna baština bili gotovo potpuno istisnuti iz svijesti hrvatskog naroda. Mogli bismo ispričati nebrojene zgode koje pokazuju kako je već samo postojanje Hrvata u Boki bilo istisnuto iz svijesti naših ljudi, pa čak i onih od kojih bi se to ponajmanje moglo očekivati. Tako su, nakon pobjede demokracije u Hrvatskoj, naši političari, u pravilu, kada bi nabrajali Hrvate u ostalim dijelovima Jugoslavije, zaboravljali bokeljske Hrvate. Treba li spominjati koliki je učinak memoricida kada je u pitanju hrvatska kulturna baština Boke kotorske. Recimo samo da je činjenicu da je Boka kotorska Zaljev hrvatskih svetaca doskora malo tko znao i među Hrvatima iz Boke, a kamoli među ostalim Hrvatima. Zato je svojevremeno "Bokeljska mornarica 809 " za svoju osnovnu zadaću uzela : *povratak Hrvata Boke i njihove velike kulturne baštine u svijest i savjest hrvatskog naroda i hrvatske države!* Zato posljednjih godina stalno govorimo o Zaljevu hrvatskih svetaca, o katedrali sv. Tripuna u Kotoru kao o najstarijoj hrvatskoj katedrali, o Gospi od Škrpjela, o papi Sikstu V, jednom od najvećih papa u povijesti, o sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću, o bl. Ozani Kotorki, o bl. Graciji iz Mula, o sl. B. Ani - Mariji Marović itd. itd.

Prirodno je da je memoricid ponajmanje posljedica ostavio među ljudima iz ovih krajeva. Tako smo prilikom svojih nastupa obično upoznavali hrvatske novinare s osnovnim činjenicama o Boki. Ali jednom kada smo to pokušali novinarka s Hrvatskog radija u Zagrebu nam reče: "Nema potrebe, ja vam znam što je Boka kotorska. Ja sam vam iz Konavla!"

Kad govorimo o memoricidu, moramo imati na umu da je nešto slično, ali sa suprotnim predznakom, izvršeno i nad crnogorskim narodom. Naime, danas ćete teško među njima naići na one koji su svjesni da kulturna baština Boke pripada hrvatskom narodu. Naveo sam službene postotke o spomeničkom blagu Crne Gore u Boki. Crnogorci znaju da je većina tog blaga vlasništvo Katoličke crkve i da su katolici u Boki uglavnom Hrvati, ali im nije logično da je ta kulturna baština hrvatska. Naučeni da kulturna baština Boke pripada njihovu narodu, čak je i mnogima iz crnogorske oporbe teško prihvatiti jednu tako očitu činjenicu. Da je to doista tako vidi se iz Proglasa o Matici crnogorskoj, koju je osnovala upravo crnogorska oporba. U tom Proglasu stoji:

"Na području Crne Gore se prožimaju mnoštva kultura: ilirske, grčke, rimske, vizantijske, dukljansko - zetske, srpske, orijentalne, mletačke i drugih".

Srpska kultura se spominje, ali hrvatska ne!

Sve je to dio jednostavnoga velikosrpskog projekta. Crna Gora će progutati Boku, a potom će Srbi Crnu Goru. I dok su za Hrvate Crnogorci oni koji otimaju njihovu zemlju i njihovu kulturnu baštinu, zapravo su ovi još veće žrtve te iste velikosrpske politike. U biti, u Boki su neki Crnogorci obavljali i još uvijek obavljaju za Srbe prljav posao, na isti način kako su u domovinskom ratu uvučeni u napad na Dubrovnik. Naime, napadom na Dubrovnik rušili su most koji ih spaja sa svijetom, a to isto čine i etničkim čišćenjem Boke i otimanjem hrvatske kulturne baštine u njoj. Pri tome nisu ni svjesni da rade protiv sebe samih i da svojatanjem tzv. Zaliva Nemanjića daju Srbima dodatni argument vlastitom posrbljavanju. Međutim, mi moramo biti svjesni da su takva lutanja crnogorske oporbe u njihovoj borbi za opstanak nešto sasvim normalno, pogotovo što znamo koliko je težak njihov zadatak, koliko je teška njihova borba.

Najveći dio svećenstva u Boki kotorskoj pratio je sudbinu svog naroda. Možemo i za njega reći da je kao i u drugim hrvatskim krajevima bilo snaga i moral hrvatskih ljudi. Sjetimo se samo da su potkraj II. svjetskog rata ubijena čak tri naša svećenika: don Gracija Sablić, don Ivo Brajnović i don Đuro Perušina. Don Ivo Stjepčević, kanonik i poznati povjesničar, poslije rata osuđen je na robiju.[4]

[4] O tom procesu pisao je nedavno **Zvezdan Folić** u feljtonu "O progonima rimokatoličkog klera nakon II. svjetskog rata, *Monitor*, 27. 09 – 18. 10. 2002. Radi se o suđenju zbog "članstva" u špijunsko-terorističkoj grupi nazvanoj 'Tajna organizacija katoličke crve". Započelo je na Cetinju 9. siječnja 1947. godine kada je uhićen tamošnji župnik **don Jakob Vresk**, svećenik Barske nadbiskupije. Ubrzo su mu se u zatvoru pridružili **Tripo Radoničić** (službenik Ministarstva pravde NR CG, čije 'priznanje' je bilo najznačajnije za osudu 'članova' grupe), **Radovan Đurović**, **Đorđe Težak**, **Krsto Fažo**, **Božo Antuničević**, **Vinko Hazelman** i **Pavle Đurović**, a 22. ožujka 1949. i **Tripo Grgurević**, **Antun Jakićević** i svećenici Kotorske biskupije **don Ivo Stjepćević**, **don Tripo Milošević** i **don Viktor Kalođira**. **Zvezdan Folić** kaže: "Optužujući materijal protiv pomenutih sveštenika počivao je na krajnje sumnjivim činjenicama. Na to nas, pored imaginarne ustaške organizacije u Kotoru, upućuje i niz drugih fakata. U ideološki opterećenoj partijskoj građi, kao i u dokumentaciji italijanske provincije 1941-1943, ne nalazimo ni pomena o ustaškoj aktivnosti **Stjepčevića** i **Miloševića**. Valja reći da je **don Milošević** bio prenaglašeno hrvatski orijentisan, smatrajući da Boka Kotorska prirodno pripada hrvatskoj teritoriji. To je u ondašnjoj revolucionarnoj retorici često poistovjećivano sa ustaškim intencijama, pa je u jednom izvještaju Sreskog narodnog odbora u Kotoru, od 3.I 1945. Miloševićev rad u toku rata ocijenjen na prilično kontradiktoran način: **'Milošević Tripo** – vjerski fanatic, ustaški nastrojen, a nekoliko vremena prije povlačenja Njemaca zauzeo stav neutralnosti I nezainteresovanosti. Inače pomagao sirotinju kad god je to mogao'. U istom izvještaju date su kratke karakteristike i drugooptuženoga sveštenika: **'Stjepčević Ivo** – veliki germofil, špijun nije bio'. Upadljiva je i činjenica da se u optužnici nastoji prikazati kontinuitet ustaških organizacija u Boki u razdoblju 1938-1946. što predstavlja samo poželju konstrukciju pravosudnih organa, koja nema nikakvog uporišta u izvornoj građi."
Sudsko vijeće Vrhovnog suda NR Crne Gore donijelo je 24. novembra 1949. godine više nego rigorozne presude. Tako je npr. **don Jakob Vresk** osuđen je na kaznu smrti strijeljanjem, **don Ivo Stjepćević** osuđen je na šest, **don Tripo Milošević** na osam,a **don Viktor Kalođira** na 15 godina zatvora. Prezidijum Narodne skupštine FNRJ preinačio je presudu **don Jakobu Vresku** na 20 godina robije i pet godina gubitka građanskih prava. Poslije sedam godina robije, **Vresk** je pomilovan. Godine 1955. pomilovani su i don **Tripo Milošević** i **don Viktor Kalođira**.

Nažalost, to ne možemo konstatirati za cijelu Crkvu u Hrvata u Boki kotorskoj. Počevši od biskupa Ucellinija, preko kanonika don Nika Lukovića, narodnog poslanika u Skupštini SFRJ, pa do skorašnjih dana bilo je *svećenika - Jugoslavena!* Na djelovanje biskupa Ucellinija i don Nika Lukovića posebno se osvrnuo povjesničar Vatro Murva u članku: "Boka kotorska i srpski pisci", *Hrvatska revija*, 1 - 2 (41) (1991.), 60 - 71, a da je ta pojava išla sve do skorašnjih dana možemo zaključiti prema članku svećenika dr. Josipa Čorića: "Biseri medijskih eksponiranih svećenika", *Glas Koncila* od 25. rujna 1994.

Naša crkva je Crkva u Hrvata. Već sam naziv govori da će se ona brinuti o cjelini hrvatskoga nacionalnog bića. Naravno, vrijedi i obratna tvrdnja: samo briga o cjelini hrvatskoga nacionalnog bića opravdava takvo ime. To je najteže s onim dijelovima Crkve u Hrvata koji su danas u Srbiji i u Crnoj Gori, a posebno kada je u pitanju Kotorska biskupija koja je u cijelosti u Crnoj Gori. To više i obvezuje. Ako ništa drugo, sjetimo se da je Sveti Otac prošle godine darovao Zagrebačkoj nadbiskupiji upravo *Relikviju* sv. Leopolda Bogdana Mandića! Našeg sveca iz Boke kotorske, iz Zaljeva hrvatskih svetaca!

Potkraj prošle godine u Zagrebu su održana dva savjetovanja: *Interes Hrvata Vojvodine i Interesi Hrvata Boke kotorske*. Sudjelovao sam na prvom, a bio sam koordinator drugoga zajedno s ministrom dr. Jurjem Njavrom. Sudionik drugog savjetovanja bio je i predsjednik Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809" pobočna bratovština Dubrovnik - prof. Vicko Lazzari. Međutim, mi smo još u ožujku 1992. podnijeli Vladi Republike Hrvatske neke svoje poglede i prijedloge u svezi s temom savjetovanja. Činjenica da je do njega došlo dvije i pol godine kasnije mnogo govori o položaju hrvatske države i našeg naroda, izloženih udarima velikosrpske politike i agresije.

Kada govorimo o interesima Hrvata Boke kotorske, jasno je da će ti interesi biti bolje zaštićeni ako je jača hrvatska država. Da su toga svjesni i oni sami, vidi se i iz činjenice da ih više imamo u Zagrebu kroz ovo ratno vrijeme, kada je njihov dolazak zaista veoma otežan, nego u vrijeme Jugoslavije. (Očito, Zagreb je glavni grad svih Hrvata.)

Vrijedi i obratna tvrdnja: hrvatska država će biti jača samo ako podjednako misli o cjelini svoga nacionalnog bića. Dapače, s obzirom da se neke hrvatske zemlje ne nalaze u sastavu hrvatske države, tim dijelovima treba poklanjati veću pažnju.

Da to nije bilo tako, ilustrirat ću primjerom. Kada smo Vladi predali svoja gledišta i prijedloge, dakle u ožujku 1992., došlo je u tisku do polemike između

---

Interesantno je vidjeti kako je "Pobjeda", list Narodnog fronta NR Crne Gore komentirala presudu. **Zvezdan Folić** piše: "'Pobjeda' je u broju 284, od 7. novembra 1949, na drugoj strani objavila opširan članak pod naslovom 'Vrhovni sud naše Republike izrekao je presudu špijunskoj grupi Jakoba Vreska'. Upadljivo je da je izbjegnuta upotreba naziva, 'Tajna organizacija katoličke crkve', a veoma je interesantno da ona nije niti jednom apostrofirana od strane 'Pobjedinog' novinara. Sukob sa pristalicama Infombiroa u Crnoj Gori bio je u punom jeku i stoga je ova informacija trebalo da što šire odjekne u javnosti. Naravno, za nosioce antidržavnih tendencija fokusirani su rimokatolički sveštenici, ali je skoro neprekidno zu njih notirana destruktivna djelatnost svjetovnih lica. Napis je uglavnom ponovio navode iz optužnice i presude, a bio je dopunjen izmišljenim priznanjem **don Tripa Miloševića**, u kome je rečeno da je u programu njegove organizacije bilo predviđeno iseljavanje pravoslavnog življa iz Boke Kotorske."

tadašnjeg ministra dr. Ivana Cesara i glavnog i odgovornog urednika informativnog programa HTV-a. Iskoristili smo jednu nespretnu izjavu ovog drugoga da bismo dobili emisiju "U krupnom planu". Međutim, u lipnju iste godine trebala je biti ostvarena još jedna emisija "U krupnom planu" o Hrvatima Boke kotorske, ali je mjesto nje održana emisija s temom "Povrede u športu!"

Vratimo se savjetovanjima. Polazeći od toga da su etničke granice hrvatskog naroda šire od državnih granica, s oba skupa su vrhovništvu države prenijeta očekivanja da će državna tijela Republike Hrvatske i tijela međunarodne zajednice prilikom rješavanja problematike sukcesije država nastalih od bivše SFRJ osigurati istodobnu primjenu:

1. načela nepovredivosti međunarodno priznatih granica svih država nasljednica SFRJ;
2. načela reciprociteta u osiguranju svih građanskih, nacionalnih i kulturnih prava novonastalih manjina onih naroda koje su ostale izvan granica njihovih novostvorenih nacionalnih država, po najvišim europskim standardima i bez obzira na njihovu brojčanu snagu;
3. načela nediskriminacije pripadnika hrvatske manjine u javnom i gospodarskom životu u Republici Srbiji i Republici Crnoj Gori.

Naravno, zaključci s tih savjetovanja izravno su predani najvišim dužnosnicima naše države.

Plan Z4 i planirana konferencija Tuđman - Izetbegović - Milošević svojevremeno su učinili da se u Hrvatskoj s posebnom pozornošću razmišljalo o načelu reciprociteta. Hrvatska je civilizirana država i garantira svim nacionalnim manjinama, pa dakle i Srbima, osiguranje najvećih prava. Sabor je donio Ustavni zakon o nacionalnim manjinama, koji je daleko ispred sličnih zakona u zemljama zapadnog svijeta, i to na zahtjev toga istog zapadnog svijeta. Iako je Hrvatska, jedina od država na ovim prostorima, ispunila taj zahtjev, kao da je taj isti zapadni svijet planom Z4 pokušavao iznuditi mnogo, mnogo više, kao da je tražio način za legalizaciju onog što su Srbi ostvarili do sada genocidom i zločinom.

Hrvatska država mora ustrajati na načelu reciprociteta. Jednostavno rečeno, sve ono što traže Srbi u Hrvatskoj trebaju dobiti i Hrvati u Srbiji i Crnoj Gori. Pri tome, kada je u pitanju Boka (i Srijem) treba istaknuti da se tu radi o reciprocitetu prava Hrvata u hrvatskoj zemlji za prava Srba na hrvatskoj zemlji u hrvatskoj državi. I jedno i drugo je posljedica nama Hrvatima nametnute države kakva je bila Jugoslavija. Treba mnogo glasnije govoriti o tešku položaju Hrvata u današnjoj Jugoslaviji, a što se tiče Boke, iako je ostalo malo Hrvata koji se tako deklariraju, treba ukazivati i na neprirodan broj Jugoslavena u njoj stalno ističući veliku hrvatsku kulturnu baštinu.

Veoma glasno i svima treba isticati da se Hrvatska *nikad* neće odreći svoje velike kulturne baštine u Boki kotorskoj, pa makar ne bilo niti jednog Hrvata u njoj.

Valja to isticati svijetu, da bi se istaknuo veliki gubitak koji je hrvatski narod imao zbog postojanja Jugoslavije, da bi on osigurao bolji položaj Hrvata tamo, ali i da bi znao da, kao što se nije u BiH držao samo veličina pojedinih etničkih

zajednica nego je vodio raču-na i o drugim čimbenicima - to isto treba učiniti i kada su Hrvati u "Jugoslaviji" u pitanju. Pa kako može prijeći preko činjenice da više od 50 % spomeničkog blaga Crne Gore pripada hrvatskom narodu Boke kotorske.

Treba to isticati i crnogorskim i srpskim vlastima da budu svjesne da etničkim čišćenjem Boke neće uspjeti oteti hrvatsku kulturnu baštinu u njoj i tako im izbiti jedan od glavnih razloga za provođenje etničkog čišćenja.

Ako i dođe do sastanka Tuđman - Izetbegović - Milošević, Hrvatska mora inzistirati na tome da posebna točka bude upravo *Pitanje novonastalih manjina*, a ne nekakav plan Z4, pogotovo ne ovaj predloženi. Prema hrvatskom Ustavu, vrhovništvo se mora brinuti o Hrvatima izvan Hrvatske. Pa kako bi ono ispunilo taj zahtjev, ako pristane da se razmatra davanje Srbima u Hrvatskoj još većih prava, prava kakvih nema ni jedna nacionalna manjina na svijetu, dok Hrvati u Srbiji i Crnoj Gori nemaju gotovo nikakva prava i dok Srbija i Crna Gora ne donesu svoj Ustavni zakon o nacionalnim manjinama? Uostalom, svijet je to već zahtijevao od njih, pa kako sada ne haje mnogo što to nisu ispunile, treba ga samo podsjetiti na to. A vidjet ćemo kolika će prava tražiti Srbija za Srbe u Hrvatskoj ako ista prava mora dati svojim nacionalnim manjinama. Zato Hrvatska ustrajanjem na takvim zahtjevima može višestruko dobiti.

Mnogi Hrvati u Boki danas su aktivno uključeni u crnogorsku oporbu. Mnogo je primjera kako su Crnogorci iz oporbe štitili Hrvate iz Boke ili naše zarobljene borce u logoru Morinj. Interes je i Hrvata u Boki i hrvatske države da se pomogne crnogorskoj oporbi u njenoj težnji za slobodnom, nezavisnom, europski usmjerenom Crnom Gorom. Jer takva Crna Gora bi značila rušenje glavne poluge u velikosrpskoj politici. Bez prosrpske Crne Gore nema ni Velike Srbije. Naravno, Srbi su toga svjesni pa čine i učinit će sve da se to ne dogodi. Tim više Hrvatska mora pomoći crnogorskoj oporbi na sve moguće načine, jer Crna Gora je "meki trbuh" velikosrpske politike. Mora pomoći iako je vjerojatnost da se takvo što dogodi zaista mala. Vidimo kakva je konstelacija snaga u svijetu, kada se slobodno može reći da svijet nagrađuje Srbe za učinjeni genocid, da svijet nagrađuje srpski nacizam. A to zaista možemo reći jer nekažnjavanje zločinca je istovjetno s njegovim nagrađivanjem.

U takvim uvjetima ne čudi ponašanje mnogih Crnogoraca. To mi je sjajno opisao jedan naš Hrvat iz Boke kada je bio u Zagrebu. Rekao mi je: "Za Crnogorce su ti danas Konavli kao da se desila elementarna nepogoda. Oni s tim nemaju ama baš ništa!"

Vjerojatno ste već osjetili to njihovo ponašanje - kao da se nije ništa dogodilo. Ako niste, sigurno ćete to ubrzo osjetiti. Kao da nam kažu: "Pokušali smo i nismo uspjeli, ali kako ste vi Hrvati oduvijek bili guske u magli, zaboravite to, pa kad zaboravite, mi ćemo opet".

Dok su bombe padale po Dubrovniku, kod nas se stalno dokazivalo svijetu da je Dubrovnik hrvatski, dokazivala se jedna tako očita činjenica. Nikako mi nije bilo jasno zašto svijetu nismo tada dokazivali da je Boka kotorska hrvatska zemlja. Zašto nismo ukazivali na fakte da je Crna Gora dobivanjem Boke udvostručila, ako ne i utrostručila svoju kulturnu baštinu, pa joj to nije bilo dovoljno, hoće i

Dubrovnik. Dobivanjem pak Dubrovnika srpska kulturna baština bi se isto tako udvostručila, ako ne i umnogostručila. Pa kroz cijelo vrijeme postojanja Jugoslavije Srbi su svojatali cjelokupnu dubrovačku kulturnu baštinu. Jasno je da oni neće odustati od tih svojih pretenzija, oni neće odustati od toga svog nedosanjanog sna zvanog Dubrovnik. Zar nije zato bolje da, umjesto što mi mislimo o Dubrovniku, oni počnu misliti o Boki kotorskoj. Što više svijet upoznamo s hrvatstvom Boke kotorske, to ćemo manje misliti o sigurnosti Dubrovnika. Zato sam svojevremeno i rekao: *Dubrovnik se brani Bokom!*

Naravno, vi to dobro znate, pa upravo iz vaše sredine i dolaze ljudi koji danas u Hrvatskoj najviše rade za Boku kotorsku, mnogo više i od nas Hrvata iz Boke. Recimo, književnik Stijepo Mijović Kočan. Koliko je samo on posljednjih nekoliko godina napisao tekstova, pa i pjesama o Boki. Uostalom, on je i priredio zbirku pjesama *"Bosonoga prašina"* Vjenceslava Čižeka. Ili pak prof. dr. Stjepan Obad. On je predsjednik organizacijskog odbora simpozija *"Hrvati Boke kotorske, prošlost, sadašnjost i budućnost"*, koji bi se trebao održati u organizaciji Filozofskog fakulteta u Zadru i Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809". Uostalom mnogo znanstvenika iz Dubrovnika će sudjelovati na tom simpoziju. I sjetimo se da je 1993. jedan broj časopisa *"Dubrovnik"* bio tematski posvećen upravo Boki kotorskoj.

Znajući s kakvim smo neprijateljem suočeni, moramo na tome raditi mnogo više. Moramo znati da je hrvatska kulturna baština strašno oružje, koje nismo u dovoljnoj mjeri iskoristili u ovom ratu. A koliko je ono ubojito, vidjeli smo upravo u reakciji svijeta kad je napadnut Dubrovnik. Ili, da ispričam jednu zgodnu priču koju sam čuo od našega velikog redatelja Krste Papića. Govoreći o ratu u Hrvatskoj, neki njegov američki kolega je govorio o ratu između balkanskih plemena. Krsto ga je upitao: "Razmislite malo, kolega, zar možete o narodu koji je stvorio jedan Dubrovnik govoriti kao o balkanskom plemenu." Čovjek je malo razmislio i sve mu je postalo jasno.

Zato upravo Dubrovnik i treba biti ona naša sredina koja će permanentno ukazivati svijetu što je Boka kotorska, koja će svijet upoznati s hrvatstvom Boke kotorske, s velikom hrvatskom kulturnom bašti-nom Boke. Jer kad Dubrovnik upozorava svijet na veličinu gubitka hrvatskog naroda kroz gubitak Boke kotorske, onda to zaista ima posebnu težinu. Osnivanje pobočne bratovštine Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809" u Dubrovniku jest nešto što u meni budi nadu da će to zaista tako i biti. Po meni ona ima biti glavna uzdanica u budućem radu bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj jer, kao što znate, ne postoji nikakva organizacija bokeljskih Hrvata u samoj Boki kotorskoj.

I na kraju neka mi bude dopušteno da u ovome veličanstvenom gradu kažem o mojoj Boki ovo: Ako se itko igdje u svijetu utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati Boke kotorske. Ne znaš čije je djelo veličanstvenije!

HRVATI BOKE KOTORSKE OD 1918. DO DANAS

Mostariensija, časopis za humanističke znanosti
Sveučilišta u Mostaru, 4 / 1996, 33 – 43

Sažetak

Ovaj uvaženi znanstvenik, sveučilišni profesor iz Zagreba, matematičar najviše klase, rođenjem bokeljski Hrvat, piše o zloj sudbini drage Boke.

Govoreći o tom *Zaljevu hrvatskih svetaca* i neustrašivih pomoraca, na čijim su se slikovitim obalama Bog i čovjek "utrkivali" u stvaranju ljepote, autor nas upoznaje s činjenicom (kojom zapravo kaže sve) da 40 % nepokretnog i čak 66 % pokretnog spomeničkog blaga Republike Crne Gore čini naša kulturna baština, stvarana rukom, srcem i umom bokeljskih Hrvata.

Niska gradova dragulja (Herceg Novi, Kotor, Tivat) bijaše još početkom ovoga stoljeća (1910.) od 69 i 70 do 95 % pučanstvom hrvatska, da bi na njegovu kraju (1991.) asimilacijskim, kolonizacijskim i drugim sredstvima grubog *etničkog čišćenja* njihovo demografsko Hrvatstvo bilo skoro zatrto svođenjem Hrvata Boke na svega 8 % ukupna pučanstva.

Koncizno objašnjavajući proces rashrvaćivanja toga hrvatskog kraja, autor poziva hrvatsku kulturnu i političku javnost da sustavno radi na zaustavljanju tih nepovoljnih povijesnih kretanja i da ne dozvoli daljnje odumiranje najjužnijih jadranskih Hrvata te njihova, za sve Hrvate neprocjenjivo vrijedna, kulturnog blaga.

Die Kotor-Butch-Kroatien Seit 1918

Zusammenfassung

Dieser angesehene Wissenschaftler, Universitätsprofessor aus Zagreb, Mathematiker der Spitzenklasse, geburtiger Kotor - Bucht - Kroate, schreibt über das bose Geschick der lieben Bucht.

Über diese *Bucht der kroatischen Heiligen* und furchtloser Seefahrer erzählend, an deren malerischen Ufern sich der Gott und der Mensch in der Schöpfung der Schönheit überboten, macht uns der Verfasser mit der Tatsache (die eigentlich für sich spricht) bekannt, daß 40 % unbewegliches und sogar 66 % bewegliches Denkmalgutes der Republik Montenegro unser Kulturerbe ist, geschaffen mit Hand, Herc und Sinn der Kroaten von der Bucht von Kotor.

Eine Kette von Juwel - Stadten (Herceg Novi, Kotor, Tivat) hatte noch anfangs dieses Jahrhunderts (1910.) von 69 - 70 bis 95% kroatischer Bevölkerung, damit Ende des Jahrhunderts (1991.) durch assimilatorische, kolonisatorische und andere Mittel der ethnischen Säuberung ihr demographischer Kroatentum fast vertilgt wurde, indem man die Bucht-Kroaten auf nur 8% der Gesamtbevölkerung zurückführte. Durch konzise Erläuterung des Prozesses der Entkroatisierung dieser kroatischen Gegenden ruft der Verfasser die kroatische kulturelle und politische Öffentlichkeit auf, diesen ungünstigen historischen Vorgang

systematisch aufzuhalten und weiteres Aussterben der südlichsten Adria - Kroaten und ihres für alle Kroaten unschätzbar werten Kulturreichtums nicht zu erlauben.

Dr. Josip Pečarić, Universitat Zagreb

1. Položaj Hrvata u Boki kotorskoj danas

Od početka velikosrpske agresije na Hrvatsku 1991. godine do danas položaj Hrvata u Boki kotorskoj karakteriziran je svakojakim pritiscima. Tako su i nedavno najuglednije hrvatske obitelji u Tivtu dobile prijeteće pismo u kojem stoji, između ostalog, i sljedeće: "Ne odete li sami na vrijeme, noć će gutati vašu djecu i vaše obitelji. Pohrlite po pozivu gospodina Tuđmana u Hrvatsku, jer srpskih vjekovnih ognjišta tamo ima više nego što ima vas." (Pismo, inače, prenose nezavisni crnogorski mediji). Zato se za sve ovo vrijeme u Hrvatsku doseljavaju Hrvati iz Boke, a samo iz Tivta doselilo se preko 300 (među njima i 7 liječnika specijalista). Zapravo radi se o nastavku, ako ne i dovršetku, *etničkog čišćenja* Boke kotorske, koje se sprovodi za cijelo vrijeme postojanja Jugoslavije. A da je zbilja na snazi etničko čišćenje, vidljivo je iz usporedbe popisa iz 1910. (zadnji popis u Austro-Ugarskoj) i iz 1991. godine (zadnji popis u Jugoslaviji). Ukupan broj pučanstva porastao je gotovo za dva puta (1910. - 33.400, 1991. - 61.440), a istodobno je broj Hrvata pao za tri puta (1910. - 13.500, 1991. - 4.910).

Ali, samo jedan dio pučanstva se iselio. Drugi dio je, izložen stalnim pritiscima, promijenio nacionalnost. Zato smo u tablicama koje prezentiraju nacionalnu strukturu Boke kotorske i Crne Gore posebno izdvojili Jugoslavene i ostale. Razlog je očevidan: samo su Hrvati u Crnoj Gori imali razloga tako se izjašnjavati na popisu 1991. godine. Kako je po podatcima Katoličke crkve u Boki, danas, oko 12.000 katolika, imamo na prvi pogled paradoksalnu situaciju, da je u Boki više katolika - Jugoslavena nego Hrvata.

Međutim, demografska se slika Boke kotorske od 1991. godine drastično promijenila ne samo zbog iseljavanja Hrvata iz nje već i zbog velikog doseljavanja Srba. Naime, s Jugomornaricom koja je napustila hrvatsko more, preko stalnog dolaska Srba iz istočne Hercegovine, do današnjeg doseljavanja Srba koji su napustili Hrvatsku, na djelu je *srbizacija* Boke. Zato i ne čudi da je od 1.000 izbjeglica, koji su napustili Hrvatsku poslije "Oluje", samo u Tivtu naseljeno njih 200. U tu je svrhu preko podgoričke "Pobjede" početkom kolovoza pokrenuta inicijativa za "popis praznih kuća" kako bi se "zbrinuli krajišnici u Crnoj Gori". Zahvaljujući crnogorskim nezavisnim medijima i stavovima općinskih organizacija Socijaldemokratske partije i Liberalnog saveza, pokušaj tzv. "humane konfiskacije" praznih kuća, naravno hrvatskih, donekle je osujećen, ali ne i zaustavljen.

Tablica 1. Udio Hrvata (katolika) u stanovništvu gradskih središta (1910.) i općina (1991.) Boke kotorske

GRADOVI	1910. KATOLICI	HRVATI	1991. JUGOSLAVENI	OSTALI
KOTOR	69%	7% (1.620)	19% (4.150)	4% (800)
HERCEG NOVI	70%	2% (630)	19% (5.260)	5% (1.340)
TIVAT	95%	23% (2.660)	21% (2.350)	3,5% (400)
UKUPNO		8% (4.910)	19% (11.760)	4% (2.540)

Tablica 2. Nacionalna struktura Boke kotorske (1991.)

NACIONALNOST	APSOLUTNO	%
HRVATI	4.910	8
JUGOSLAVENI	11.760	19
OSTALI	2.540	4
CRNOGORCI	27.400	45
SRBI	13.420	22
ALBANCI, MUSLIMANI,…	1.410	2
UKUPNO	61.440	100

Tablica 3. Nacionalna struktura u Crnoj Gori (1991.)

NACIONALNOST	APSOLUTNO	%
HRVATI	6.250	1
JUGOSLAVENI	25.850	4
OSTALI	14.700	2
MUSLIMANI	89.930	15
ALBANCI	40.880	7
CRNOGORCI	380.480	62
SRBI	57.180	9
UKUPNO	615.270	100

2. Demografske promjene u Boki od 1910. do 1991. godine

Kada govorimo o Boki kotorskoj, podrazumijevamo Bokokotorski zaljev. Međutim, primorski pojas Boka kotorska - Budva - Spič u Austro-Ugarskoj je upravno bio obuhvaćen jednim kotarom sa sjedištem u Kotoru, a popisi u njoj daju vjersku, a ne etničku pripadnost pučanstva. I dok je kod katoličkog življa jasno da

se radi uglavnom o hrvatskom narodu, dotle se kod pravoslavnog teško može razabrati odnos crnogorskog i srpskog naroda. U razmještaju pučanstva 1910. godine lako je uočiti stanovite pravilnosti. Pravoslavna većina u cijelom kotaru rezultat je naseljenosti u višim, brdskim krajevima, kao što su, primjerice, bokokotorsko zaleđe te područje Paštrovići, gdje su pravoslavci praktično jedino pučanstvo, a oni su većinsko stanovništvo na poluotoku Luštica i u poljodjelskoj grbaljskoj župi. Od većih i poznatijih gradova pravoslavna je većina 1910., a tako je bilo i prije, zabilježena jedino u Risnu. Sva ostala gradska naselja: Kotor, Perast, Tivat, Dobrota, Prčanj, Herceg Novi i Budva, imala su katoličku, tj. hrvatsku, većinu pučanstva. Izrazito katolički predjeli bili su poluotok Vrmac u Boki kotorskoj te južni dio Spiča, od Sutomora do granice prema Crnoj Gori (vidi zemljovid).

Možemo s pravom računati da je slična situacija bila i u trenutku stvaranja prve Jugoslavije, i od tada na demografske promjene u Boki od presudne je važnosti utjecaj velikosrpske politike. Graf. 1. pokazuje kako se to odražavalo kroz popise pučanstva u drugoj Jugoslaviji u ukupnom broju, a Graf. 2. i 3. u postotcima u Crnoj Gori.

Kako je priključenje Boke Crnoj Gori uslijedilo tek 1945. godine, kad su ustanovljene savezne jedinice nove Jugoslavije (za vrijeme rata govorilo se o Crnoj Gori i Boki kotorskoj, odnosno o Crnogorcima i Bokeljima), to je popis iz 1948. godine karakteriziran velikim pritiskom na pučanstvo da se izjašnjavaju kao Crnogorci. Međutim, karakterističan je podatak onaj iz Graf. 3. da je broj Srba i Hrvata u Crnoj Gori te 1948. godine bio isti, dok je u 1991. godini skoro 9 puta više Srba. Također, iz Graf. 1. i 3., očito je da se broj Hrvata smanjuje i u ukupnom broju i u udjelu u postotcima.

Očito je smanjivanje broja Hrvata u Boki kotorskoj kontinuiran proces, zato i govorim o neprekidnom etničkom čišćenju u Boki kotorskoj kroz sve vrijeme postojanja Jugoslavije. To i nije u suprotnosti s analizom etničkih čišćenja (i na ovim prostorima) prof. Rudolfa Kraljevića, koji govori o krugovima etničkog čišćenja, jer su i u Boki najveći pritisci na hrvatsko pučanstvo, kao što sam već istakao, vezani za period kraja Drugog svjetskog rata i neposredno poslije toga rata, ali i za ovaj današnji period Domovinskog rata, a to se upravo i poklapa s dva posljednja kruga etničkog čišćenja.

I dok danas, kada u Hrvatskoj govorimo o Hrvatima Boke kotorske, mislimo, kao što sam istakao, na sam zaljev, dotle o južnom dijelu Spiča, koji je u Austro-Ugarskoj bio izrazito katolički, dakle hrvatski, danas uopće ne govorimo. A ipak napomenimo da granice (prikazane na zemljovidu) koje predstavljaju granice Austro-Ugarske vrijede i danas. One se, naime, poklapaju s današnjim granicama kotorske biskupije, koja je dio Crkve u Hrvata, i povijesna je zadaća Katoličke crkve u Hrvata da kotorska biskupija i ostane njezin dio.

3. Velikosrpska politika i Boka kotorska

Boka kotorska je od svih hrvatskih zemalja bila prva na udaru velikosrpske politike. Postoje objektivni i subjektivni razlozi zašto je tako.

Objektivni razlozi leže u činjenici da je Boka kotorska najjužnija od svih hrvatskih zemalja.

Subjektivni razlozi leže u dva velika srpska kompleksa :

- 1. MORE, općepoznati srpski kompleks, koji ih tjera da još od vremena Nemanjića pa sve do današnjih dana, kad god su u poziciji da to mogu, vrše *genocid* nad onim narodima koji ih dijele od mora.
- 2. HRVATSKA KULTURNA BAŠTINA, srpski kompleks, najbolje se očitovao u Domovinskom ratu kroz sustavno rušenje svih kulturnih spomenika hrvatskog naroda, gdje god su to mogli. Simbol tome, i kod nas i u svijetu, jest *DUBROVNIK*.

Međutim, kulturocid koji se vrši nad hrvatskim narodom sadrži još jednu komponentu koja se ogleda u pokušaju otimanja kulturne baštine Hrvata Boke kotorske. Naime, upravo su bokokotorska priobalna naselja, koja su, kao što smo vidjeli, bila nastanjena uglavnom Hrvatima, bila žarište pomorstva, koje je stoljećima bilo pokretač razvoja toga područja te je to stanovništvo bilo i nositeljem kulture, koja je dosegla zavidnu razinu. Ta je kultura izuzetno važna za hrvatski narod. Recimo, najstarija hrvatska katedrala je ona iz 1166. godine - Katedrala sv. Tripuna u Kotoru. Ili pak Gospa od Škrpjela, otok preko puta Perasta, koji su Hrvati toga grada izgradili u moru, da bi na njemu sagradili veličanstvenu crkvu, svetište Majci Božjoj, gdje je smješteno životno djelo najvećega hrvatskog baroknog slikara, Peraštanina Tripa Kokolje. Itd. Itd. A kolika je velika baština hrvatskog naroda najbolje svjedoče službeni crnogorski izvori koji kažu da se 40% nepokretnog i 66% pokretnog spomeničkog blaga Republike Crne Gore nalazi u Boki kotorskoj. Zato slobodno možemo konstatirati da više od 50% spomeničkog blaga današnje Crne Gore pripada hrvatskom narodu, tj. hrvatski je narod Boke baštinik toga blaga.

Msgr. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski i trebinjsko-mrkanski, nakon jednog svog posjeta katoličkim župama u Boki i Crnoj Gori rekao je: ”Biti katolikom tamo možda i nije toliko hrabro kao biti Hrvatom”. Zapravo ta rečenica posredno govori i o cilju velikosrpske politike, kada govorimo o otimanju hrvatske kulturne baštine Boke. Naime, njima katolici nehrvati trebaju osigurati bezbolno otimanje te baštine, koja je uglavnom smještena u katoličkim crkvama ili su to baš te crkve. Naime, dovršetkom etničkog čišćenja Boke, tj. nestankom Hrvata katolika, kotorska biskupija više ne može biti dio Crkve u Hrvata, a Jugoslaveni katolici će vrlo brzo postati ili prvo Crnogorci katolici, a potom Srbi katolici, ili izravno Srbi katolici. Drugim riječima, Crna Gora će prvo progutati Boku, a potom će oni takvu Crnu Goru. I dok su za Hrvate Crnogorci oni koji otimaju njihovu zemlju i njihovu kulturnu baštinu, što je doista prisutno kod naših ljudi, zapravo su i Crnogorci žrtve velikosrpske politike jer za Srbe rade prljav posao na isti način kako su u Domovinskom ratu uvučeni u napad na Dubrovnik,

s tim scenarijem. Pri tome mnogi od njih nisu ni svjesni da rade protiv sebe, jer svojatanjem tzv. *Zaliva Nemanjića* daju dodatni motiv svom vlastitom posrbljavanju.

U osvajanju Boke velikosrpska politika radi u tri osnovna pravca:

- 1. eliminiranju nacionalne svijesti kod Hrvata Boke,
- 2. memoricidu nad hrvatskim narodom u cjelini, tj. eliminiranju Boke i hrvatskog naroda u njoj iz svijesti Hrvata u Hrvatskoj,
- 3. teritorijalnom odvajanju Boke od Hrvatske.

Eliminiranje nacionalne svijesti se vrši prvo preko tzv. BOKELJSTVA a potom JUGOSLAVENSTVA. Još u prošlom stoljeću Srbi govore Hrvatima u Boki o "zajedništvu": "Svi smo mi Bokelji i ništa više". A Bokelje onda dijele na Srbe i katolike! Dakle, Hrvatima se negira njihovo Hrvatstvo, a Srpstvo ostaje nedirnuto - jer njihova je vjera srpska. I tada su imali u tome uspjeha, a pogotovo stvaranjem prve i druge Jugoslavije, kada su neki Hrvati vidjeli u tome spas od pritisaka: Bolje se izjasniti Bokeljom (a kasnije Jugoslavenom) nego Srbinom ili Crnogorcem! I u jednom i u drugom slučaju Srbi postižu ono što žele, a to je da ne budu Hrvati jer, otkinuti od svoga naroda, osuđeni su da u dogledno vrijeme postanu ono što Srbi žele. I ne samo to, osuđeni su da Srbima kao miraz donesu i veliku kulturnu baštinu svoga, hrvatskoga naroda u Boki.

Mnogi primjeri pokazuju koliko je uspješan bio memoricid izvršen nad hrvatskim narodom u cjelini, kada je u pitanju Boka, hrvatski narod i velika hrvatska baština u njoj. Učinak tog memoricida osjeća se još uvijek u Hrvatskoj, iako mi se čini da danas mnogo veći broj naših ljudi zna što je Boka i što ona znači hrvatskom narodu nego što je to bio slučaj do prije nekoliko godina. Sjećam se kako sam prije 3-4 godine bio zaprepašten da mnogi hrvatski političari i kulturni radnici ne znaju da je Boka kotorska *Zaljev hrvatskih svetaca*. Naime, od šest hrvatskih svetaca i blaženika tri su iz Boke (sv. Leopold Bogdan Mandić, blž. Ozana Kotorka i blž. Gracija iz Mula), a i jedini hrvatski papa, Siksto V., podrijetlom je iz Boke. Pričajući to svojim Hrvatima iz Boke, bio sam još više zaprepašten, jer se ispostavilo da to ne znaju ni mnogi od njih.

A na teritorijalnom odvajanju Boke od Hrvatske radilo se od samog početka. To je vidljivo iz Vidovdanskog ustava 1921. godine u kojemu je predviđena podjela države na oblasti. Naime, predviđeno je da će se ta podjela izvršiti odlukom Skupštine a na prijedlog Vlade, pa ako se tako ne učini, predviđen je skraćeni zakonski postupak za to, a ako se ni to ne ostvari, rečeno je da će kralj donijeti uredbu o tome, pa će u tom slučaju kotar bokokotorski ući u Zetsku oblast. Vidimo kako se prejudiciraju takve krucijalne odluke, pa je odmah jasno da se nije desio ni prvi ni drugi slučaj, već taj treći, koji je osiguravao odvajanje Boke kotorske od matice zemlje. I u svim budućim promjenama, uključujući i Banovinu Hrvatsku, Boka ostaje izvan hrvatskih granica. Kako je na izborima 1939. godine u 7 bokeljskih općina pobijedila HSS, Hrvati Boke su očekivali da će Bokokotorski zaljev ući u sastav Banovine. Kako Sporazumom Cvetković - Maček granice nisu bile definitivno određene, predstavnici bokeljskih Hrvata su

odlazili vodstvu HSS-a u Zagreb tražeći da granica bude na Trojici iza Kotora. Međutim, do korekcije granice nije došlo zbog rata i raspada prve Jugoslavije.

Boka ne ulazi 1941. godine u sastav NDH, a poslije pada Italije, 1943. godine ona je formalno u sastavu NDH, ali hrvatske oružane trupe ne ulaze u Boku, već njemačka vojska. U Boki se vjeruje da je to stoga što je to tražio don Ivo Stijepčević, poznati hrvatski povjesnik iz Boke. Da ironija sudbine bude veća, don Ivo je poslije rata zatvoren od onih kojima je tim činom pomogao.

S druge strane, sindrom *bokeljstva* čini svoje među Hrvatima iz Boke - partizanima. Naime, za vrijeme rata govorilo se o Crnoj Gori i Boki kotorskoj, da bi na Drugom zasjedanju ZAVNOCG i Boke, održanom 14. srpnja 1944., promijenilo ime u CASNO (Crnogorska antifašistička skupština narodnog oslobođenja), te da bi se krajem te godine izbrisalo ono "i Boka" iz naziva republike, iako se sam naziv održao u mnogim drugim organizacijama i nekoliko godina poslije rata. To je očito bila jednostavna posljedica činjenice da je Boka bila otrgnuta od matice zemlje. To je omogućio velik pritisak na Hrvate Boke. I ubijeno je više uglednih Hrvata Boke, a među njima i svećenici: don Ivo Brajnović, don Gracija Sablić i don Đuro Perušina.

I dok je u prvoj Jugoslaviji u Boki bilo 17 hrvatskih kulturnih društava, a Hrvati su bili sa svojim narodom i u radosti (tisućgodišnjica kralja Tomislava veličanstveno je proslavljena i u Boki, a u Kotoru je na Katedrali postavljena i ploča kao uspomena na taj događaj) i u tuzi (odred Bokeljske mornarice sudjelovao je na pogrebu Stjepanu Radiću), u drugoj je u dvije poslijeratne godine sve to zatrto, da bi 1948. godina bila karakterizirana velikim pritiskom na Hrvate da se izjasne na popisu kao Crnogorci, a komunisti su dobili partijsku direktivu da tako postupe. Od brisanja onog *"i Boke"* do toga čina nisu prošle ni tri godine. Tih je godina mnogo uglednih Hrvata iz Boke bilo zatvarano bilo sa suđenjem ili bez njega, a gubitak posla bila je uobičajena pojava, obično uz etiketu *"klerikalac"*. Pritisci su nastavljeni za čitavo vrijeme postojanja druge Jugoslavije, što je i rezultiralo demografskim kretanjima, o kojima smo govorili.

4. Hrvatska i Boka kotorska

Kada su konfiskacije hrvatskih kuća, prijeteća pisma i paljevina objekta u Donjoj Lastvi kod Tivta, čiji je vlasnik Hrvat Dejan Brkan, učinili prošle godine situaciju u Tivtu krajnje eksplozivnom, delegacija Liberalnog saveza Crne Gore izvijestila je o tome ministra unutarnjih poslova te Republike. Jasno je zašto su to učinili upravo oni, a zašto se crnogorska oporba bori za Hrvate Boke kotorske. Boreći se za njih, bori se za sebe, za neovisnost Crne Gore i njezinu europsku usmjerenost. Jer, Hrvati Boke srbizacijom gube zavičaj, a Crnogorcima je ta borba BITI ILI NE BITI. Oni se bore za opstanak svoga naroda. Nažalost, crnogorska oporba nije tako moćna da bitno promijeni stanje. Zato je od izuzetnog značenja pitanje što može učiniti hrvatska država. Jasno je da je o sadašnjem stanju u Tivtu i u cijeloj Boki Hrvatska dužna, i prema svom Ustavu, izvijestiti sve relevantne čimbenike u svijetu. Međutim, to nije dovoljno.

U svojoj politici Hrvatska mora poći od činjenice da je Boka kotorska jedan od bitnih hrvatskih interesa. To proizlazi iz sljedeće tri činjenice:

- 1) Ogromna je hrvatska kulturna baština Boke. Upravo su Srbi, uništavanjem naše baštine, postigli da je svijest hrvatskih ljudi na visokoj razini. A kada je o hrvatskoj kulturnoj baštini Boke kotorske riječ, neka mi bude dopušteno da, i ovdje, podsjetim kako sam završio svoje predavanje u Dubrovniku, u dominikanskoj crkvi na Dan blažene Ozane Kotorke, dakle 27. travnja: "Ako se itko igdje utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati Boke kotorske. Ne znaš čije je djelo veličanstvenije".
- 2) Boka je Zaljev hrvatskih svetaca. Da li treba naglašavati, posebno poslije dočeka Sv. Oca u Zagrebu, što katolicima, pa prema tome i Zaljev hrvatskih svetaca znači hrvatskom narodu, a time i hrvatskoj državi.
- 3) Hrvatska država je, prema svom Ustavu, obvezna brinuti se o svim Hrvatima izvan Hrvatske, prema tome i o Hrvatima Boke kotorske. Dakle, kako je Boka kotorska jedan od bitnih hrvatskih interesa, Hrvatska ne može prihvatiti da ona bude u sastavu takve države kakva je današnja Jugoslavija, u kojoj su Hrvati izloženi kulturocidu i genocidu. I ne samo oni. Naravno, jasno je da Hrvatska vojska, neće prelaziti hrvatske granice (osim ako Hrvatska bude napadnuta), bez obzira što su demografska kretanja u Kninu i u Boki u ovom stoljeću bila veoma slična, a dovršetkom etničkog čišćenja Boke bila bi u potpunosti istovjetna.

Zbog svega toga je jasno da je vitalni interes Hrvatske da Crna Gora bude neovisna država, kao što su, uostalom, i sve druge republike bivše Jugoslavije. Nadamo se da će mnogi naši saveznici aktivnije pomagati crnogorsku oporbu u njezinoj borbi za slobodu, za neovisnost Crne Gore.

Crna Gora odvojena od Srbije sigurno bi bila okrenuta Europi, a time bi i Boka kotorska, Zaljev hrvatskih svetaca, bila zajedno s Crnom Gorom gdje i pripada - dio Europe. Europska Crna Gora bila bi jamac za sve hrvatsko u Boki kotorskoj, a to hrvatsko u njoj je ulaznica u zapadni svijet. Sadanja situacija, tj. srpska Crna Gora, predstavlja hranjenje velikosrpskih apetita, i znači nastavak velikosrpske politike, a time će vitalni interesi Hrvata Boke biti stalno ugroženi.[5]

[5] Članak predstavlja predavanje na Međunarodnom simpoziju Jugoistočna Europa 1918. - 1995. koji je u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Hrvatskog informativnog centra održan u Zadru 28. - 30. rujna 1995. Isto predavanje je poslije Simpozija održano i u Splitu, Mostaru i Dubrovniku. Predavanje je tiskano i u Iseljeničkom zborniku 1995. - 1996., str. 290-300, a s naslovom "Hrvati u Boki kotorskoj" u časopisu Hrvatske matice iseljenika 11/ 1995., 7-9. U zborniku radova sa Simpozija dan je i engleski prijevod cijelog predavanja: Croatians of Boka kotorska from 1918 until today, vidjeti str. 72-79.

BOKA I HRVATSKA

Vjesnik HAZU 1 - 3 / 1996, 63 - 66

Na dan jedine hrvatske svetice, blž. Ozane Kotorke, dakle, 27. 4. 1995., održao sam u Dubrovniku, u dominikanskoj crkvi, predavanje "Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca". Završio sam ga sljedećim riječima:

"Ako se itko igdje u svijetu utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote onda su to Hrvati Boke kotorske. Ne znaš čije je djelo veličanstvenije".

Da spomenem samo podatke, koje sam toliko puta već istakao, a to je da se po službenim crnogorskim izvorima 66 posto pokretnog i više od 40 posto nepokretnog spomeničkog blaga te republike nalazi u Boki kotorskoj, pa ispada da više od 50 posto spomeničkog blaga Crne Gore pripada hrvatskom narodu.

Srbi su, uništavanjem hrvatske kulturne baštine u ovom ratu postigli da je svijest o značenju te naše baštine i te kako prisutna kod naših ljudi. A koncentracija hrvatske kulturne baštine u Boki je zaista izuzetna pa je očito da hrvatski narod i hrvatska država mora voditi brigu o njoj.

Boka je "Zaljev hrvatskih svetaca"! Treba li naglašavati, posebno poslije dočeka Svetog Oca u Zagrebu, što katolicizam, pa prema tome i Zaljev hrvatskih svetaca znači hrvatskom narodu, a samim tim i hrvatskoj državi.

Hrvatska država je po svome Ustavu obvezna brinuti se o svim Hrvatima izvan Hrvatske pa prema tome i o Hrvatima Boke kotorske.

Sve to čini da je briga o sudbini Boke kotorske u cjelini i hrvatskog naroda u njoj jedan od bitnih interesa hrvatske države i hrvatskog naroda!

Poslije "Oluje" i svega onoga što je ona proizvela, na žalost, položaj Hrvata u Boki, a posebice u Tivtu, je iznimno pogoršan. Sličan je onom iz 1991.: anonimni pozivi, prijeteća pisma, a od 1000 izbjeglica iz Hrvatske, koji su doselili u Crnu Goru, poslije "Oluje", samo u Tivat je naseljeno 200! Da citiramo ponešto iz prijetećeg pisma koje su dobile ugledne hrvatske obitelji u Tivtu:

"Ne odete li sami na vrijeme, noć će gutati vašu djecu i vaše obitelji. Pohrlite po pozivu gospodina Tuđmana u Hrvatsku, jer srpskih vjekovnih ognjišta tamo ima više nego što ima vas".

(Pismo prenose nezavisni crnogorski mediji.)

Sve je isto kao i 1991. Isto, iako se toliko toga promijenilo! Zar je moguće da ništa nisu naučili iz svog kraha i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini?

Zar ne vidite da su mnoge gradove, mnoge krajeve i u Hrvatskoj i u BiH etnički bili potpuno očistili, a da je krajnji rezultat ispao da su etnički očistili sebe same. Ono što su gradili cijelo ovo stoljeće izgube u par dana. A podatci iz popisa pučanstva iz 1910. i 1991. govore koliko su kretanja u Kninu i Boki bila slična. Recimo ponovno da je u 1910. u Kotoru, Herceg Novom i Tivtu bilo 69, 70, odnosno 95 posto katolika, dakle uglavnom Hrvata, a 1991. tek 7,2 i 23 posto.

Dovršenjem etničkog čišćenja tih gradova imali bi zaista istovjetnu situaciju onoj iz kraljevskoga grada Knina.

Zar ne shvaćaju još uvijek kolika je snaga HV, koju međunarodni vojni stručnjaci uspoređuju s izraelskom armijom? Očito ne, kada u srbogorskim državnim medijima i ove 1995., kao i 1991., govore o hrvatskim "neosnovanim pretenzijama" spram Prevlake. Tvrdnja na istoj liniji velikosrpskog idiotizma kao i tvrdnja srpskog generala Slavka Lisice ("Nin" od 27. siječnja 1995.) da su Hrvati "uzurpirali Jadran, a na štetu srpskog naroda".

Naravno, takvo ponašanje Srba i njihovih satelita može se uvijek objašnjavati i onim, da parafraziramo Miloševića, "Srbi ne znaju da rade, ali znaju da biju (nemoćne i nenaoružane)" (danas je popularnije "Srbi ne znaju da rade, ali znaju da begaju"). Naime, u Boki je po popisu iz 1991. ostalo oko 7 posto Hrvata, idealno za one koji ne znaju da rade, ali znaju da biju, zar ne?

Međutim, ozbiljniji analitičari velikosrpske politike morali bi ozbiljno uzeti u obzir srpsko sondiranje terena za razmjenu Boke za Baranju. Naime, takvo pitanje je postavio jedan "nezavisni" srpski novinar Branimiru Glavašu.

Sigurno je Crnoj Gori, najmanje u interesu da je pitanje granice s državom koja ima tako moćnu armiju kao što je Hrvatska vojska, i dalje otvoreno. Pogotovo što je jedina granica koju su imali Crna Gora i Hrvatska, istodobno i granica između Boke kotorske i Crne Gore.

Velikosrpskim stratezima to odgovara kao još jedna ucjena Crnogoraca, jer zaista, mnogi su u Crnoj Gori uplašeni da će ostati bez Boke (uostalom i mnogi u Srbiji da će ostati bez Srijema). A mnogima i među crnogorskom oporbom teško je prihvatiti da je Boka hrvatska zemlja - pa čitav život su i učeni da je to neosporno crnogorski teritorij i povijesno i kulturno itd.

Naravno, nama u Hrvatskoj su u živu sjećanju i Konavle i Župa i Dubrovnik, pa je normalno što mnogi danas i smatraju da Crna Gora mora biti kažnjena za učinjene zločine time što će Boka biti vraćena matici zemlji. Zato je i gospodin Glavaš odgovorio da će Baranja sigurno biti u sastavu Hrvatske, a on nema ništa protiv toga da tu bude i Boka.

Izgleda da velikosrpski stratezi misle da će Hrvatska, zbog svega toga, u nekoliko dana osvojiti Boku, a zatim je njihovi saveznici mogu proglasiti agresorom i tako isposlovati da oni zadrže Baranju. Još ne shvaćaju kada bi se to i desilo Hrvatska bi to učinila tako da bi ipak ispalo onako kako reče gospodin Glavaš. A još 1991. ti isti saveznici (uključujući tada i SAD) obećali su im Jugoslaviju s Hrvatskom u njoj. Hrvatska je priznata početkom 1992.!

Godine 1992. obećali su joj Bosnu i Hercegovinu. Nisu je dobili!

Godine 1993. (tada bez SAD) obećali su im u BiH ono što su osvojili i režirali rat između žrtava velikosrpske agresije. Hrvati su ratom spriječili da bude kako su oni zamislili, što je i rezultiralo Washingtonskim sporazumom i dobivanjem SAD-a na hrvatsku stranu, 1994. Ove godine su im omogućili da osvoje "zaštićene" zone Srebrenicu i Žepu, ali rezultat je da je skoro cijela Hrvatska slobodna,

oslobođen je veliki dio BiH, a već je očito da će i Banja Luka, taj simbol etničkog čišćenja, biti sve drugo ali ne i u nekakvoj srpskoj državi. Sad im se obećava 49% BiH. Zar su sigurni da će to i dobiti? Naravno, u Hrvatskoj je svima jasno da Hrvatska vojska neće prelaziti hrvatske granice osim ako bude napadnuta. Tada je sve moguće.

Zato je, upravo za pučanstvo Boke kotorske, od iznimne važnosti da spriječe dovršetak etničkog čišćenja Boke. Mogao bih reći da štiteći Hrvate Boke štiti samo sebe.

A da su mnogi u Boki i Crnoj Gori toga svjesni pokazuje bijedni odziv na sadašnju mobilizaciju od 5 do 10%, a i to kako je tekla inicijativa pokrenuta preko podgoričke "Pobjede" početkom kolovoza za "popis praznih kuća" kako bi se "zbrinuli krajišnici u Crnoj Gori". Zahvaljujući crnogorskim nezavisnim medijima, kao i stavovima općinskih organizacija Socijaldemokratske partije i Liberalnog saveza, pokušaj "humane konfiskacije" praznih kuća, naravno hrvatskih, donekle je osujećen, ali ne i zaustavljen.

Konfiskacija hrvatskih kuća, spomenuto prijeteće pismo, paljenje objekata u Donjoj Lastvi kod Tivta, čiji je vlasnik Hrvat Dejan Brkan učinili su situaciju u Tivtu krajnje eksplozivnom. Zato je o tome izvijestilo ministra unutarnjih poslova Crne Gore Filipa Vujanovića, izaslanstvo Liberalnog saveza CG. Naravno bez nekih vidnijih rezultata.

Jasno je zašto se upravo crnogorska oporba na čelu s Liberalnim savezom CG bori za Hrvate Boke kotorske. Boreći se za Hrvate bore se sami za sebe, bore se za neovisnost Crne Gore i njezinu europsku usmjerenost. Hrvati Boke, srbizacijom Boke, koja je na djelu, gube zavičaj, ali Crnogorcima je ta borba BITI ILI NE BITI. Oni se bore za opstanak svog naroda!

Naravno njima je jasno da kao što danas Srbi nude Boku za Baranju, isto tako sutra mogu ponuditi Albaniji Bar i Ulcinj za nešto drugo. Uostalom, kao što su Talijanima nudili Istru, Srbima je uvijek lako nuditi tuđe, za nešto što bi oni dobili. Dok je uloga Engleske, Francuske i Rusije u rješavanju balkanske krize bila presudna, to im nije ni bilo teško ali, vremena se mijenjaju! Kao da to još ne shvaćaju.

Crnogorskoj oporbi je jasno i da bez Hrvata u Boki velika kulturna baština Boke ostaje bez svojih baštinika, da Boka postaje ljepotica bez duše. Jer Hrvati su doista duša Boke kotorske.

Na žalost, crnogorska oporba nije tako moćna da bitno promijeni stanje. Zato je od iznimna značenja pitanje što može učiniti hrvatska država.

Jasno je da o sadašnjem stanju u Tivtu i cijeloj Boki, Hrvatska je dužna, i po svom Ustavu, izvijestiti sve relevantne čimbenike u svijetu. Međutim, to nije dovoljno. Vidjeli smo što znači kada su hrvatski bojovnici od branitelja postali oslobodi telji! Za nadati se je da je i hrvatska vanjska politika na isti način promijenila svoju obrambenu poziciju. Vjerujem da postojanje tako moćne vojske kao što je HV, omogućuje hrvatskoj politici da se ne pomiri sa sadašnjom

kompromisnom formulom - američkim ustupkom saveznicima Engleskoj, Francuskoj i Rusiji, a to je da Srbija bude nagrađena za učinjen genocid dobivanjem polovice Bosne i Hercegovine, dobivanjem Crne Gore i dobivanjem Srijema, Bačke i Banata, kao i Kosova.

Kako je Boka kotorska jedna od bitnih hrvatskih interesa, Hrvatska ne može prihvatiti da ona bude u sastavu jedne takve države kakva je današnja Jugoslavija - države u kojoj su Hrvati izloženi genocidu i kulturocidu.

Zbog toga je vitalni hrvatski interes da Crna Gora bude neovisna država, kao što su i sve druge republike bivše Jugoslavije. Za nadati se je da će Hrvatska uspjeti uvjeriti u to svoje saveznike, u prvom redu SAD i Njemačku, i da će ove države mnogo aktivnije pomoći crnogorskoj oporbi i svima onima koji se bore za neovisnost Crne Gore. A Crna Gora, odvojena od Srbije, sigurno će biti okrenuta Europi. Time će i Boka kotorska, taj zaljev hrvatskih svetaca biti zajedno s Crnom Gorom tamo gdje i pripada - dio Europe. Europska Crna Gora je jamac za sve ono hrvatsko u Boki Kotorskoj, a to hrvatsko u njoj i jest ulaznica za pripadanje zapadnom svijetu gdje, na žalost, igrom sudbine, Crna Gora nije dugo pripadala.

Sadašnja situacija, tj. srpska Crna Gora predstavlja hranjenje veliko-srpskih apetita, osigurava nastavak velikosrpske politike, a samim tim vitalni hrvatski interesi bit će stalno ugroženi.[6]

[6] Izlaganje na tribini "Boka i Hrvatska" koja je u organizaciji Hrvatske matice iseljenika održana 22. rujna 1995. Sudionici tribine bili su: Rade Perković, intendant HNK u Splitu, dr. sc. Stijepo Mijović Kočan, hrvatski književnik i prof. dr. sc. Josip Pečarić.

STROSSMAYEROVA LEKCIJA

Vjesnik, 5. siječnja 1996.

Prije godinu dana u Hrvatskoj matici iseljenika čuo sam slijedeću priču: Urednik glazbenog programa Hrvatskog radija zabranio je emitiranje pjesme "Od Sušaka pa do lipe Boke". Da ne ljutimo one, znamo već koje. Nisam povjerovao u tu priču!

Ali, upravo sam na domjenku u povodu Nove godine u HAZU čuo sličnu priču. Novinarka hrvatskoga radija napravila je intervju s prof. dr. Stjepanom Obadom, inače predsjednikom državne komisije za granicu s Crnom Gorom. Jedan drugi urednik ga nije pustio u eter. Razlog je bio istovjetan: Da ne ljutimo one tamo, znamo već koje!

Na žalost, očito je, i ona prva priča bila je istinita! Dva urednika (ne političke redakcije), dva sjajna primjera djelovanja autocenzure. Ali, na žalost, na hrvatsku štetu. Ne namjerno.

Prepoznavanje interesa

To samo pokazuje kako se nepostojanje hrvatske države moralo odraziti na teško prepoznavanje hrvatskih nacionalnih interesa kod mnogih hrvatskih ljudi, pa zašto ne i kod urednika Hrvatskog radija. U hrvatskom slučaju to se, na žalost, može uočiti i kod mnogih političara.

A da se zaista radi o neprepoznavanju hrvatskih nacionalnih interesa, jednostavno slijedi iz jedne stare lekcije koju nam je ostavio nitko drugi nego biskup Josip Juraj Strossmayer.

S obzirom na ono što smo o Strossmayeru mogli učiti u prethodnoj državi, vjerojatno će danas mnoge u Hrvatskoj iznenaditi ta Strossmayerova lekcija o Srbima. A on je doista dobro poznavao Srbe i njihov mentalitet. Ne samo da ih je bilo mnogo u Srijemu već su Strossmayerovoj pastvi pripadali (još od 1851. godine) i svi katolici kneževine, odnosno (od 1882. godine) kraljevine Srbije.

A o čemu se radi? Strossmayer kao Strossmayer. U dvije je rečenice sjajno opisao Srbe i njihov mentalitet. Naime, 29. veljače 1864. godine on piše Franji Račkom (vidjeti "Korespondencija Rački - Strossmayer", knjiga prva, Zagreb, 1928., str. 215):

Ne treba prostiti

"Da se naši Srbi u Srijemu ne boje, jao i u zao čas katolicima! Ja mnijem da Srbima ne treba prostiti gdje ne imaju pravo, jerbo upravo tim bivaju smjeliji i drzovitiji".

Kao da se biskup još te daleke 1864. narugao spomenutim urednicima. I još ponekom. Jer itekako treba i danas i ubuduće pričati o Boki kotorskoj - o tom Zaljevu hrvatskih svetaca.

Ako Hrvati o tome budu šutjeli, oni će postajati "još smjeliji i drzovitiji". Danas će tražiti hrvatsku Prevlaku, sutra hrvatski Dubrovnik, a prekosutra ...

Dubrovnik se zato brani Bokom! I ne samo Dubrovnik! Sjetimo se 1991. Valjda je nismo već zaboravili? A, tada smo uvjeravali svijet da je Dubrovnik hrvatski. Umjesto da je Boka kotorska hrvatska zemlja. Zemlja od neprocjenjiva značenja za hrvatski narod. Zbog ogromne kulturne baštine hrvatskog naroda u njoj! Jer je to Zaljev hrvatskih svetaca!

A taj isti svijet je stvaranjem Jugoslavije (tj. Srboslavije) učinio mogućim otimanje te hrvatske zemlje. A te 1991. to isto su htjeli i s Dubrovnikom.

Drugi dio lekcije

Istina je, svijet nije htio Hrvatsku. Činio je sve da nas uništi. Da spasi to svoje užasno čedo - da spasi Jugoslaviju. Zato se može i razumjeti hrvatsko vrhovništvo. Ono vjerojatno to nije ni smjelo. Ali, što je s ostalima? Zašto drugi nisu o tome pričali?

Svijet je u 1995. godini shvatio jedan dio Strossmayerove lekcije. Shvatio je da ako se Srbi ne boje, jao i u zao čas svima oko njih. Pogotovo ako su ti okolo nenaoružani.

Čim je svijet to shvatio, vidio je što znači i srpska bježanija.

Ali svijet još nije shvatio drugi dio Strossmayerove lekcije (bolje reći nije im u interesu da je shvate). Nisu shvatili da Srbima ne treba prostiti, jer upravo tim bivaju smjeliji i drzovitiji. Zato smo danas svjedoci da ti i takvi Srbi i traže Prevlaku (ili Srbogorci - što je isto).

Kao - normalno je da oni koji su nagrađeni za učinjeni genocid, jer samo nekažnjavanje predstavlja nagradu, a ovi su dobili mnogo više, još teže i dio hrvatskog teritorija. I time uvjetuju priznanje Hrvatske od strane Jugoslavije - priznanje u svijetu priznate države od u svijetu nepriznate države.

Uvjetujmo mi priznanje

I tako, umjesto da se danas govori o tome da Hrvatska ne želi priznati Jugoslaviju dok ne ispuni uvjet koji je od nje tražila Europa, a koji je Hrvatska morala ispuniti, a to je donošenje Zakona o nacionalnim manjinama, mi imamo nešto što je na granici ludosti.

Opet možemo primijetiti da s obzirom na činjenicu da, kako reče predsjednik dr. Tuđman, živimo u tom i takvom svijetu, vjerojatno to ne može učiniti hrvatsko vrhovništvo. Ali što rade ostali?

Zar im nije pametnije umjesto razglabanja o "prodaji" Prevlake, govoriti o uvjetovanju priznanja Jugoslavije od Hrvatske donošenjem zakona o nacionalnim manjinama u toj državi.

PORUKA ZNANSTVENOG SKUPA "HRVATI U BOKI KOTORSKOJ": BOKELJSKI HRVATI - "NAJHRVATSKI HRVATI"[7]

Dom i Svijet, Informativni tjedni prilog za iseljenike, br. 136
Večernji list (inozemno izdanje), 7. siječnja 1997.

O jednom mom gostovanju na hrvatskom radiju u Melbourneu kada sam odgovarao na pitanja slušatelja pisao sam već u svom članku "Borba za Boku" (*Dom i Svijet, br. 101).* Tada sam, govoreći o hrvatskoj kulturnoj baštini u Boki kotorskoj ponovio činjenicu da je po službenim crnogorskim izvorima oko 40% nepokretne i 66% pokretne spomeničke baštine te republike u Boki kotorskoj. Poznato je da su bokokotorska priobalna naselja, stoljećima s uglavnom hrvatskim pučanstvom, bila žarišta pomorstva, koje je kroz svo to vrijeme bilo pokretač razvoja cijelog tog područja, pa je pučanstvo tih naselja bilo i nosiocem kulture, koja je dosegla zaista zavidnu razinu. Jasno je stoga da ogromna većina tog blaga pripada hrvatskom narodu. Javio se jedan Srbin (što znamo, jer je uslijedilo nacionalno izjašnjavanje u vidu psovke na račun profesora - srećom nije išlo izravno u eter). Inzistirao sam na njegovom pitanju pa ga je voditelj i postavio: "Javio se jedan naš slušatelj, očito iznenađen Vašom tvrdnjom da je 50% spomeničkog blaga današnje Crne Gore hrvatsko, pa Vas pita ima li tamo što srpsko." Moj odgovor je bio: "Očito me naš slušatelj nije dobro razumio. Ja sam rekao da 50% ispada po službenim crnogorskim izvorima. A ne daj Bože da me je neki moj Hrvat iz Boke čuo da sam ja rekao da je samo toliko! A da je to zaista tako vidljivo je iz sljedeće priče. Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" organizirala je predavanje u Zagrebu "Hrvatska kulturna baština Boke kotorske". Predavač je počeo svoje predavanje konstatirajući kako je teško, u jednom predavanju, govoriti o hrvatskoj kulturnoj baštini Boke kotorske jer je ona ogromna. Zato će on govoriti o srpskoj kulturnoj baštini u Boki. Zatim je konstatirao da postoji pet zaista značajnih spomenika za koje se smatra da su srpski, a da će on pokazati kako niti jedan od njih nije srpski." A da nisam pretjerao tom prigodom potvrđeno je i ovih dana. Naime, Filozofski fakultet u Zadru i Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809", a pod pokroviteljstvom Hrvatske Akademije Znanosti i Umjetnosti, organizirali su znanstveni skup **HRVATI U BOKI KOTORSKOJ**. Prvi dio skupa je održan u Zadru, od 12. do 14. prosinca 1996. Nastavak se planira za travanj ili svibanj 1997. u Zagrebu. Naime, prijavljeno je toliko referata da je pripremni odbor (prof. dr. Šime Batović, prof. dr. Zvonko Janović, prof. dr. Nikica Kolumbić, prof. dr. Stijepo Obad, prof. dr. Josip Pečarić, akademik Ivo Petricioli, prof. Anton Simović) odlučio podijeliti skup u dva dijela. A već s najavom ovog prvog dijela počele su stizati nove prijave. Očito je kako hrvatski znanstvenici znaju kolika je važnost Boke kotorske

[7] Tekst **J. Pečarića**. Izvješće **J. Pečarića** sa znanstvenog skupa u Zadru objavljeno je i u Hrvatskom Slovu, 20. prosinca 1996. pod naslovom :"Bokeljski Hrvati - najhrvatskiji Hrvati".

za hrvatski narod. Ali, odgovarajuća medijska reakcija je izostala, po tko zna koji put kada je riječ o Boki kotorskoj!

Izloženo je 37 referata

Skup je otvorio prof. dr. Stijepo Obad konstatirajući da je Boka kotorska hrvatska kulturna sastavnica i integralni dio hrvatskog kulturnog prostora, a zatim su uslijedili pozdravni govori nadbiskupa zadarskog mnsr. Ivana Prenđe, provincijala franjevačke provincije "sv. Jeronima" dr. fra Maria Šikića, prodekana Filozofskog fakulteta, predsjednika Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809", predstavnika pokrovitelja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Sve nazočne je posebno razveselila činjenica da su tijekom cijelog skupa bili nazočni dva časnika Bokeljske Mornarice: Vijeko Pezzenti, koji je također pozdravi skup i Anton Seifert. Tijekom sva tri dana održavanja znanstvenog skupa stizali su pozdravni brzojavi. Tijekom sesije kojom sam predsjedavao stigao je i brzojav gosp. Ante Belje, ravnatelja Hrvatske matice iseljenika. S velikim zadovoljstvom sam ga pročitao.

Beljino pismo potpore

"Dragi prijatelji, iskreno mi je žao što, zbog ranije preuzetih obveza, nisam nazočan na vašem cijenjenom skupu, ali vam svakako moram reći da Hrvatska matica iseljenika od srca pozdravlja organizaciju vašeg znanstvenog skupa o Hrvatima u Boki kotorskoj. Sada, kad Hrvati imaju svoju samostalnu državu, daleko više i lakše će moći skrbiti o svojoj braći izvan hrvatskih granica, jer su se povećale i mogućnosti institucionalnih oblika zaštite koju pružaju razne međunarodne institucije. Hrvatskoj matici iseljenika jasni su problemi oko 11 tisuća Hrvata u Boki kotorskoj. Poznata su nam kršenja ljudskih prava. Ponajprije raseljavanje pod prisilom, nemogućnost pohađanja nastave na hrvatskom, nepostojanje bilo kakvih drugih hrvatskih kulturnih ustanova, nepostojanje tiska na hrvatskom jeziku itd... U Hrvatskoj matici iseljenika, kao i u ostalim institucijama hrvatske države, Hrvati Boke kotorske uvijek će imati uporište u borbi za svoja legalna i legitimna prava. Želeći da vaš skup pridonese dobrobiti Hrvata Boke kotorske i opstanku Hrvata na njihovim vjekovnim ognjištima u Boki, najsrdačnije vas pozdravljam i želim vam mnogo uspjeha u radu. Nadam se da će radovi sa znanstvenog skupa biti tiskani u posebnom zborniku.

Ravnatelj HMI-a i upravitelj HIC-a Ante Beljo "

Izloženo je sljedećih 37 referata: Damir Magaš (Zadar): O osnovnim zemljopisnim značajkama prostora Boke kotorske; Šime Batović (Zadar): Boka kotorska u prapovijesti; Stjepan Antoljak (Zagreb): Boka kotorska u srednjem vijeku; Zdenko Žeravica (Dubrovnik): Srednji vijek u Boki kotorskoj u svjetlu arheoloških ostataka; Ivo Rendić Miočević (Zadar): Od popa Dukljanina do Baje Pivljanina (Etnopsihološka objašnjenja katoličke defanzive u Duklji); Stjepan Ćosić (Dubrovnik): Boka kotorska za francuske uprave; Frano Ivković (Zadar): Ustroj druge austrijske uprave u Boki kotorskoj; Ivan Pederin (Zadar): Ustanak u Boki kotorskoj 1848.-1851.; Ankica i Josip Pečarić (Zagreb): Hrvati u Boki

kotorskoj u Kraljevini Jugoslaviji; Luko Brailo (Dubrovnik): Položaj Hrvata u Boki kotorskoj od godine 1991. do 1996.; Ante Marinović (Dubrovnik): Državnopravni status s izmjenom vlasti u Boki kotorskoj od najstarijih dana do 1918. godine; Eduard Peričić (Zadar): Katoličke biskupije Gornje Dalmacije; Jozo Milanović (Tkon): Monasi benediktinci u Boki kotorskoj; Stjepan Krasić (Rim): Dominikanci u Boki kotorskoj; Josip Sopta (Dubrovnik): Franjevci u Boki kotorskoj; Stanko Piplović (Split): Katoličke bogoštovne gradnje u Boki kotorskoj tijekom 19. stoljeća; Slavko Kovačić (Split): Studenti kotorske biskupije na visokom bogoslovnom učilištu dalmatinskih biskupija u Zadru (1826.-1921.) i Splitu (1906.-1996.); Midhat Kozličić (Zadar): Granice Boke kotorske na zemljovidima od 17-20. st.; Josip Stošić (Zagreb): Prisutnost bizantijske umjetnosti u Boki kotorskoj; Nikola Jakšić (Zadar): Skulptura devetoga stoljeća u Boki kotorskoj; Anica Kisić (Dubrovnik): Likovno blago pomorskoga sadržaja u Boki kotorskoj; Ivna Anzulović (Zadar): Veze Zadra i Boke kotorske u 14. i 15. stoljeću; Franko Mirošević (Zagreb): Veze Boke kotorske s južnom Dalmacijom od 1918. do 1929.; Ivan Mustać (Dubrovnik): Enklava Sutorina u svjetlu dubrovačke diplomacije; Milko Brković (Zadar): Povelja kralja Tvrtka I. mletačkim trgovcima u Kotoru godine 1385.; Šime Županović (Split): Ribarstvo i ribarska terminologija Boke kotorske; Josip Lisac (Zadar): Bokeljski govori u kontekstu cjeline dijasistema; Miljenko Foretić (Dubrovnik): Veze bokeljskih i južnohrvatskih pisaca od 16. do 18. stoljeća; Vanda Babić (Zadar): Hrvatska književna tradicija kod starijih bokeljskih pisaca; Divna Mrdeža - Antonina (Zadar): Lirika Stjepana Zanovića; Stijepo Mijović Kočan (Zagreb): Boka kotorska u suvremenom hrvatskom pjesništvu; Ljerka Šimunović (Zadar): Vicko Drago, povjesnik i književnik; Marijan Diklić (Zadar): Pravaštvo Boke do Prvog svjetskog rata; Tonči Šitin (Zadar): Administrativna podjela i stranačke borbe u međuratnom razdoblju; Miho Demović (Zagreb): Dalmatinske pjesme iz Boke prema zbirci Ludviga Kube; Ivan Ivančan (Zagreb): Kolo Bokeljske mornarice; Stijepo Obad (Zadar): Hrvatska društva u Boki kotorskoj do Drugoga svjetskog rata; Franko Oreb (Split): Devedeseta obljetnica Bokeljskoga starinarskog društva (1906.-1996.).

Sličnosti Domovinskog rata i prošlog stoljeća u Boki

U radu skupa aktivno je sudjelovao i dr. fra Mario Šikić. On je izložio predavanja Stjepana Krasića i Josipa Sopte, koji nisu mogli biti nazočni. Na određen način to možemo reći i za zadarskog nadbiskupa mons. Ivana Prenđu. Naime, on je, pozdravljajući skup, izrazio žaljenje što u njegovom programu nije vidio i predavanje o njegovom predčasniku nadbiskupu barskom i zadarskom Vicku Zmajeviću. Brzo se pokazalo da se radi o hrvatskom znanstvenom skupu o hrvatskom kraju. Pripremni odbor je brzo reagirao, pa je na skupu prikazan i rad dr. Eduarda Peričića o ovom velikanu hrvatskog naroda rodom iz Perasta, koji će se uskoro pojaviti u najnovijem broju časopisa Zadarska smotra. Dugotrajni aplauz za svoja predavanja dobili su mnogi autori, kao na primjer Stjepan Antoljak, Ivo Rendić Miočević ili pak dugogodišnji profesor kotorskog Pomorskog fakultete Ante Marinović, koji je prije početka svog predavanja prišao

nazočnim časnicima Bokeljske mornarice i najsrdačnije ih pozdravio. Da je nečeg sličnog onom što smo doživjeli u Domovinskom ratu bilo i u prošlom stoljeću u Boki vidjelo se iz referata Stjepana Ćosića, Frana Ivkovića i Ivana Pederina. Kako je Boka odvaja-na od Dalmacije i matice zemlje Hrvatske objasnili su Ankica i Josip Pečarić, Franko Mirošević i Tonči Šitin. Hrvatska kulturna baština je veliki srpski kompleks. Petsto godina pod turskom vladavinom učinili su da se Srbi i Crnogorci nemaju čime pohvaliti. Zato to pokušavaju nadoknaditi otimanjem, a od koga bi drugo nego od Hrvata. To je istaklo više predavača kao što su, prije svih Josip Stošić, kao i Vanda Babić, ili Franko Oreb. Boka kotorska je zaljev hrvatskih svetaca (Sv. Leopold Bogdan Mandić, blž. Ozana Kotorka, blž. Gracija iz Mula, a i hrvatski papa Siksto V. je podrijetlom iz Boke). Zato i ne čudi što je na prvom hrvatskom znanstvenom skupu o Boki kotorskoj bilo toliko referata o Katoličkoj crkvi u Boki (Eduard Peričić, Jozo Milanović, Stjepan Krasić, Josip Sopta, Slavko Kovačić). Luko Brailo je dokumentirano pokazao koliko je težak položaj Hrvata u Boki kotorskoj danas. Tom prigodom je pročitao prijeteće pismo koje su prošle godine dobivale ugledne hrvatske obitelji u Tivtu u kojem stoji i sljedeće: ”Ne odete li sami na vrijeme, noć će gutati vašu djecu i vaše obitelji“! Naravno, u ostalim predavanjima bile su zastupljene ljepše teme - hrvatska baština u Boki. Posebno treba istaknuti trenutak kada je Šime Županović govorio o Hrvatima Boke kao o najhrvatskijim Hrvatima. Ovo je izazvalo sveopće odobravanje nazočnih, što je još više istaklo kontrast između onog što o Hrvatima Boke kotorske misle hrvatski znanstvenici u odnosu na ono kolika im se pažnja posvećuje u medijima, što itekako doprinosi da se memoricid koji je sprovodila velikosrpska politika kroz svo vrijeme postojanja bivše države itekako osjeća i danas.

Samo djelić onoga što Boka jest i što znači hrvatskom narodu

Naravno, i Pripremnom odboru, kao i svim sudionicima ovoga skupa bilo je jasno da je s predavanjima s ovog skupa, uključujući i ona koja će biti održana u Zagrebu sljedeće godine, pokazan samo djelić onoga što Boka kotorska jest i što znači hrvatskom narodu. Zato je, uz ostalo zaključeno da se ubuduće svake dvije godine održi ovakav skup o Boki kotorskoj. Prvi znanstveni skup na kome su hrvatski znanstvenici raspravljali o "sastavnici hrvatskog nacionalnog bića" - Boki kotorskog je događaj od izuzetne važnosti za Hrvate Boke kotorske, ali i za hrvatski narod u cjelini. On pokazuje da Hrvati nikad neće prestati voditi brigu o svojim vrijednostima, i da će tako eventualni nestanak baštinika te ogromne baštine u Boki kotorskoj, najbolje pokazati kakva je sredina u kojoj su naši pređi stvarali izuzetna djela. Hrvatska je ovim skupom (kao i planiranim budućim skupovima) pokazala da će sve učiniti da svi saznaju kako **u Boki kotorskoj svaki kamen govori Hrvatski.**

HRVATI BOKE KOTORSKE

Hrvatsko Slovo, 5. lipnja 1998.

U Zagrebu, u Starogradskoj vijećnici, održan je 22. i 23. svibnja ove godine znanstveni skup "Hrvati Boke kotorske" čiji je organizator Filozofski fakultet iz Zadra i Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" iz Zagreba, a pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti i tehnologije RH, HAZU i Hrvatske matice iseljenika. U stvari, to je nastavak skupa održanog u Zadru od 12. do 14. prosinca 1996. Skup su otvorili dr. **Stijepo Obad**, profesor zadarskog Filozofskog fakulteta i prof. dr. **Zvonimir Janović**, predsjednik zagrebačke "Bokeljske mornarice". Prof. Janović se s ironijom osvrnuo na činjenicu da će Jugoslavija svoj nastup na svjetskoj izložbi EXPO '98. u Lisabonu otvoriti i zatvoriti s kolom Bokeljske mornarice. Jugoslavija se želi na taj način predstaviti kao zemlja tisućljetne pomorske tradicije, a zapravo ponovo će se manifestirati dva velika velikosrpska kompleksa. Prvi kompleks **more**, očituje se već samom činjenicom da se oni žele predstaviti tako, a drugi **hrvatska kulturna baština** proizlazi iz činjenice da se oni predstavljaju hrvatskom baštinom - Bokeljskom mornaricom, prikazujući je kao svoju baštinu. S druge strane, čime bi se današnja Jugoslavija i mogla predstaviti zapadnom svijetu nego Bokom kotorskom, koja kao hrvatska zemlja i pripada Zapadu? Čime bi se, zaista, mogli predstaviti ako ne hrvatskom kulturnom baštinom? Kada govorimo o kotorskoj bratovštini, treba stalno imati na umu, da je samo u prvoj Jugoslaviji ona mogla imati katolički karakter. A u Boki to je uvijek značilo očuvanje hrvatskog identiteta! Da nije tako, ne bi odred Mornarice bio na pogrebu Stjepanu Radiću. A bio je! Međutim, u drugoj Jugoslaviji, Mornarica je prvo bila zabranjena, a potom je obnovljena ali kao jugoslavenska organizacija. Tek, neposredno pred rat, uz veliko zalaganje zagrebačkog dijela organizacije, promijenjen joj je statut, tako da od tada ona ponovno sudjeluje na proslavama sv. Tripuna, zaštitnika Kotora, Boke kotorske i same Bokeljske mornarice. A preostali Hrvati u Boki, kroz cijelo ovo stoljeće, uglavnom prepušteni sami sebi, morali su čuvati svoje golemo naslijeđe kako su znali i umjeli. Gosp. **Kondanari** je i mogao poslati svoj pozdrav zagrebačkom skupu samo zbog promjena koje su se desile u Crnoj Gori. Ne treba nikada smetnuti s uma da ni njemu, ni predstavnicima "Napredka", to neće biti zaboravljeno, ako se situacija u Crnoj Gori promjeni na gore!

Na Skupu je izloženo 33 referata, a zbog velikog interesa najavljen je za slijedeću godinu i njegov treći dio najvjerojatnije u Dubrovniku. O Boki kotorskoj u prapovijesti govorio je **Šime Batović**, a u antičko doba **Marin Zaninović**. Kao i u Zadru veliko zanimanje izazvao je referat **Iva Rendića Miočevića**: "Crvena Hrvatska kao simbolika katoličkog prostora", pogotovo teorija o "sindromu Kraljevića Marka", tj. projiciranju vlastitih nedostataka na druge. To se može iščitati iz srpskih narodnih pjesama, a bili smo tome svjedoci i u Domovinskom ratu. **Frane Ivković** je govorio o ustroju uprave u Boki kotorskoj od ilirskih

pokrajina do 1918. godine. **Ankica Pečarić** je razmatrala položaj Hrvata Boke kotorske u prvoj Jugoslaviji s posebnim osvrtom na načine na koje je velikosrpska politika radila na odvajanju Boke kotorske od Hrvatske. Opisuje perfidnu igru kako je Vidovdanskim ustavom osigurano odvajanje Boke kotorske od Dalmacije. Tome je pridonijelo ujedinjenje partijskih organizacija Boke i Crne Gore prihvaćeno na Vukovarskom kongresu Socijaldemokratske stranke, ali je realizirano tek 1922. Tijekom Drugog svjetskog rata u NOP-u govori o Crnoj Gori i Boki kotorskoj, da bi se na kraju rata ono "i Boka kotorska" jednostavno eliminiralo.

U vrlo zapaženom referatu, **Luko Brailo** se osvrnuo na razdoblje između 1991. i 1998. godine: "Kulminacija hajke na Hrvate Boke dosegnuta je uoči i tijekom srbocrnogorske agresije na Hrvatsku." Brailo navodi kako su samo iz Tivta od 1991. do 1993. otišla 224 Hrvata, a od 1993. do 1996. još 126, kao i mnoge druge podatke koje svjedoče o zaista izuzetno teškom položaju Hrvata u Boki kotorskoj tijekom Domovinskog rata. I Luko Brailo je, kao i Ankica Pečarić, pokazao koliko su smiješne tvrdnje velikosrpskih krugova da su katolici u Boki zapravo pokatoličeni Srbi. Poseban je gost bio don **Branko Sbutega** iz Kotorske biskupije s predavanjem "Hrvatska umjetnost XX. stoljeća u bokeljskim crkvama". Sbutega je, u svom predavanju, pokazao kako je, bez obzira na velike udare koje je Hrvatstvo pretrpjelo u Boki u ovom stoljeću, Katolička crkva imala značajnu suradnju s hrvatskim umjetnicima, pa bokeljske crkve krasi niz iznimnih ostvarenja **Rendića, Medovića, Meštrovića, Rosandića**, **Augustinčića, Lipovca, Murtića** i drugih.

"Osobitost demografskog kretanja Hrvata Boke kotorske u 19. i 20. stoljeću" bio je referat **Antuna Schallera** u kome je on argumentirano ukazao na "proces polaganog, manje - više pritajenog, ali stalnog pritiska beogradskog dvora da Boku rashrvati i "uklopi" u srbocrnogorsko okružje". **Šime Županović** je proučavajući podrijetlo ribarskih nazivlja Hrvata Boke kotorske s temeljem na mjestu Muo, došao do zaključka da su Hrvati Boke kotorske - iskonski Hrvati! A o bokeljskim brodarima na prijelazu XVII. i XIX. stoljeća govorio je **Berislav Visković**. Na činjenicu da su Kotorani i Bokelji najbrojniji i najelitniji sloj Hrvata u Mlecima ukazala je **Lovorka Čoralić**. Tema predavanja **Anta Gulina** bio je srednjevjekovni kaptol sv. Tripuna u Kotoru, a o velikom prijatelju brojnih papa i papinskom legatu na dvorovima raznih kraljeva biskupu modruškom **Nikoli Kotoraninu** izlagao je **Miroslav Kurelac**. On je istakao kako je jedan tiskan govor Nikole Kotoranina zapravo prvi tiskan tekst nekog hrvatskog autora. **Josip Stošić** je govorio o prisutnosti bizanske umjetnosti u Boki i ukazao na činjenicu da ta umjetnost nema nikakve veze sa srpskom umjetnošću. Predavanje **Stanka Piplovića** bilo je "Katastar okružja Kotor iz prve polovice 19. stoljeća", a **Zorana Ladića** "O srednjovjekovnim hodočašćima iz Kotora". Boku kotorsku u XVIII. i XIX. stoljeću slušateljima je približio **Mijo Korade** kroz opise pučkih misionara. **Agneza Szabo** je govorila o Hrvatima Boke kotorske i središnjim nacionalnim institucijama u Zagrebu u XIX. stoljeću. "Hrvatska kultura Boke kotorske u rukama barbara" je predavanje **Vitomira Dessantola**. **Josip Lisac** je razmatrao

bokeljske govore u kontekstima cjeline dijasistema, a zaista zapaženo predavanje o starijoj hrvatskoj književnosti Boke kotorske imala je **Vanda Babić**. Ona posebice obrađuje jedan tekst iz XIX. stoljeća u kojem pisac svome prijatelju Bokelju daleko u Argentini odgovara na pitanja hrvatstva Boke i njezina pučanstva. Odgovara i na pitanja kako se srpstvo ukorijenilo na tlu Boke kotorske po njihovu naseljavanju koncem XVII. stoljeća.

Jerko Pandžić prikazao je stvaralaštvo nekih hrvatskih književnika - Bokelja u hrvatskoj književnosti XX. stoljeća. Među njima i jednog od najvećih hrvatskih pjesnika - **Viktora Vidu**, te **Frana Alfirevića.** Pandžić se osvrnuo i na **Augustina Stipčevića, Luku Brajnovića, Vjenceslava Čižeka i Mira Glavurtića**. Viktor Vida je bio tema predavanja i **Branimira Donata**, dok je **Stijepo Mijović Kočan** govorio o skoro pronađenoj, neprihvaćenoj doktorskoj disertaciji još jednog pjesnika - **Jeronima Kornera** ("Cithara octohorda u transliteraciji i valorizaciji Jeronima Kornera"). Knjigu u kojoj je uključena ova disertacija objavio je **Miho Demović**, o svom trošku. **Vladimir Vratović** je počeo svoj referat "Hrvatski latinisti Kotora - pjesničke vrste i teme" ukazujući na činjenicu kako je gramatikalna škola koja postoji u Kotoru 1429., imala sve naznake klasične gimnazije. **Žarko Dadić** je dao "Prilog poznavanju Hrvata Boke kotorske u prirodnim znanostima". Jednog od najvećih bokeljskih pjesnika **Ivana Bolicu Kokoljića** obradio je **Rafo Bogišić**, pustolova i pjesnika **Stjepana Zanovića** - **Boris Nikšić**, a kotorskog skladatelja **Jeronima Fiorelija** - **Željko Brkanović**. Na kraju predavanja prof. Brkanovića slušateljstvo je imalo zadovoljstvo i odslušati neka djela ovog vrsnog kompozitora. Tema rada **Tihomira Lukovića** bila je "Gospodarstvo Boke kroz vjekove". Potomak stare plemenite bokeljske obitelji koja je dala i glasovitog **Antuna Lukovića**, glavnog inženjera u projektu izgradnje Suetskog kanala, na primjeru je svoje obitelji opisao kako su propadale slavne obitelji Boke.

Marijan Diklić je nazočne upoznao s pravaštvom u Boki kotorskoj. Ono je nastalo tek krajem devedesetih godina XIX. stoljeća, kada viđeniji Hrvati iz Boke pristupaju pravašima Dalmacije, budući da je srpska velikodržavna ideja javno prijetila nasiljem. Bokelji, naročito mladež, svoju potporu ideji pravaštva iskazuju i čestitkama **Anti Starčeviću** u vrijeme polaganja kamena temeljca za njegov Dom u Zagrebu. Predavanje **Stijepa Obada** o Hrvatskim društvima u Boki kotorskoj ukazalo je kako hrvatski povjesnici trebaju veliku pažnju ukazati na daljnja istraživanja ovih društava, a počasni admiral "Bokeljske Mornarice", prof. **Anton Simović** je dao povijesni pregled ove najstarije hrvatske bratovštine sve do današnjih dana.. Pročitan je i kratki prilog **Silvija Markovića** i **Nede Sindik** o Hrvatskom kulturnom društvu "Napredak" u Boki koje je nedavno obnovljeno u Donjoj Lastvi, pa je ono danas jedino društvo s hrvatskim imenom u Crnoj Gori. Podsjetimo još jednom da do obnavljana tog društva Hrvati jedino u Boki kotorskoj nisu imali svoje društvo, što pokazuje kako je njihov položaj bio itekako težak - najteži! To je potvrdio i u svom izlaganju **Hrvoje Kačić**, predsjednik Državne komisije za granice. Kada je tijekom rata bio u Boki pitao je tamošnje Hrvate što Hrvatska može učiniti za njih. Prestrašeni metodama o kojima je

govorio Luko Brailo, rekli su mu: "Najbolje je da nas uopće ne spominjete". Naravno, to se odnosilo na hrvatsku vlast, jer Hrvatska bratovština "Bokeljska Mornarica 809" bila je suočena s negativnim učinkom koji je u Hrvatskoj učinio sustavni memoricid tijekom postojanja druge Jugoslavije, a koji se ogledao u tome da mnogi nisu uopće znali ili su malo znali o Hrvatima Boke kotorske. Članovi ove najstarije hrvatske bratovštine tijekom 1991./92. obilazili su mnoge kulturne ustanove i čelnike političkih stranaka, koji po pravilu nisu znali da je Boka "Zaljev hrvatskih svetaca". To govori o tome koliko je veliki bio učinak tog memoricida nad Hrvatima, a možda još više što i mnogi bokeljski Hrvati to isto nisu znali. Ne čudi onda zašto je izaslanik predsjednika Republike viceadmiral **Davorin Kaić** na ovogodišnjoj Bokeljskoj večeri naglasio da je Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" najzaslužnija za donošenje odluke o otvaranju Hrvatskog konzulata u Kotoru. Uslijedila je diskusija iz koje posebno izdvajamo prilog ing. **Antona Nikolića** koji je razjasnio pogrješke koje hrvatski povjesnici prave kada analiziraju odnos Boke kotorske i Mletačke Albanije. U svojoj završnoj riječi dr. **Šime Batović**, profesor na Filozofskom fakultetu u Zadru, istakao je visoke znanstvene domete ovog skupa. On je upozorio na veliko zanimanje za sudjelovanjem na ovom skupu, tako da ni ovom prigodom nisu mogli biti svi zainteresirani uvršteni u program Skupa. Zato je najavio još jedan nastavak, dogodine u Dubrovniku, kao i tiskanje knjiga s ovog i sa skupa održanog u Zadru.[8]

[8] Izvješće sa znanstvenog skupa u Zagrebu objavljeno je i u Domu i Svijetu, Informativnom tjednom prilogu za iseljenike, br. 205, Večernji list (inozemno izdanje), 1. lipnja 1998 pod naslovom: "Srbi ponovo prisvajaju hrvatsku nacionalnu baštinu".

ZA HRVATSKU HRVATSKU, ELEMENT, ZAGREB, 2001.

HRVATSKA RADI ZA SRBIJU

Hrvatsko Slovo od 2. veljače 2001.

Uoči dolaska crnogorskog predsjednika Mila Đukanovića u Zagreb rekao sam jednom Crnogorcu da sve ukazuje na to da su svjetski moćnici protiv neovisne Crne Gore. Još pred Balkanski summit počeli su Đukanovića ucjenjivati s Haagom, a odnedavno mu spominju i šverc. Do jučer im to nije smetalo. Đukanović će brzo uvidjeti da Crnoj Gori nije u interesu što u Hrvatskoj nisu na vlasti državotvorni Hrvati. Naime, današnja vlast je to postala zahvaljujući pomoći iz svijeta, i ona će se ponašati onako kako joj taj svijet i naredi.

Još početkom Domovinskog rata, kada su Savka Dabčević Kučar i Marko Veselica pokušali osnovati nešto kao antivelikosrpsku koaliciju (tzv. Ligu za mir), tvrdio sam, da je Crna Gora "meki trbuh" velikosrpske politike. Ako bi se Crna Gora uspjela istrgnuti Srbiji, onda velikosrpska politika pada kao kula od karata. Slično sam govorio na Međunarodnom simpoziju Jugoistočna Europa 1918.-1995. koji je u organizaciji HMI i HIC-a održan u Zadru 28. - 30. rujna 1995. Istaknuvši da je vitalni interes Hrvatske da Crna Gora bude neovisna država, kao što su, uostalom, i sve druge republike bivše Jugoslavije. Nadamo se da će mnogi naši saveznici aktivnije pomagati crnogorsku oporbu u njezinoj borbi za slobodu, za neovisnost Crne Gore. Crna Gora odvojena od Srbije sigurno bi bila okrenuta Europi, a time bi i Boka kotorska, Zaljev hrvatskih svetaca, bila zajedno s Crnom Gorom gdje i pripada - dio Europe. Europska Crna Gora bila bi jamac za sve hrvatsko u Boki kotorskoj, a to hrvatsko u njoj je ulaznica u zapadni svijet.

Sadašnja situacija, tj srpska Crna Gora, predstavlja hranjenje velokosrpskih apetita, i znači nastavak velikosrpske politike, a time će vitalni interesi Hrvata Boke biti stalno ugroženi.

Međutim, oporba u Crnoj Gori bila je preslaba da bi uspjela u svojim težnjama za neovisnost. Ostajući sami u federaciji sa Srbima, Crnogorci su brzo naučili što znači hrvatska poslovica: Srbe zoveš dok ti ne dođu, a onda te brzo nauče pameti. Tako je i u crnogorskoj vladajućoj stranci brzo došlo do podjele na one koje su Srbi naučili pameti (Đukanović) i one kojima to ne ide lako (Bulatović). Pojavljivala se nada da se i Crna Gora može osloboditi.

Hrvatska naivnost

Moja prognoza o ponašanju današnjih hrvatskih vlasti bila je točna. U tekstu *Hrvatska naiva* (Slobodna Dalmacija od 26. siječnja 2001.) Tihomir Dujmović piše da po do sada nedemantiranim novinskim napisima, Zagreb nije Đukanoviću za nedavna njegova posjeta pružio potporu, te na taj način nismo odigrali samo ulogu goluba pismonoše koji prenosi poruke Bruxellesa da ne želi samostalnu Crnu Goru, već se može zaključiti da smo baš mi prenoseći i održavajući tu poruku, faktično podržali u ovom trenutku vitalni velikosrpski cilj - zadržavanje Crne Gore u rukama Beograda!

Po Dujmoviću je hrvatska naivnost odgovor na pitanje: po čemu je to hrvatski nacionalni interes da Zagreb ne podržava samostalnu Crnu Goru? Čini se da je i sam takav zaključak jedna vrst hrvatske naivnosti, jer kriminalizacija Domovinskog rata, odnos prema hrvatskim generalima, ratnicima, invalidima Domovinskog rata, Crkvi u Hrvata i mnogo toga još pokazalo da današnja vlast ne može uspješno obraniti hrvatske nacionalne interese. Dujmović sam odgovora a svoje pitanje kada kaže: "Europa ovakvim držanjem potvrđuje da je bila sponzor srpskom klanju, potvrđujući da u svojim zabludama nije doživjela katarzu, baš kao ni Beograd."

Hrvati će sve više i više uviđati da je Europa (i SAD) doista bila i više od sponzora genocidu koji je izvršen nad hrvatskim narodom. Samim tim postat će svjesniji da je šestorka kroz svo vrijeme Domovinskog rata davala potporu tim velikim silama, dakle izravno je radila protiv interesa hrvatske države. Da je podršku dala Tuđmanu, pozicija Hrvatske bi bila mnogo bolja. Tako će sve naivnije izgledati priče o podjeli BiH kao krivcu za sve. I Dujmović, iako očito razumije moju tvrdnju o "mekom trbuhu", reći će: "Da nije Tuđmanova vlast tako naivno prihvatila ideju međunarodnih sponzora velike Srbije oko podjele BiH, a tu se negdje krije prava istina o nastanku Republike Srpske (samo što je ta istina sada na 30 godina zatvorena u arhivima), danas bismo - dakle bez te pogreške, a s osamostaljenjem Crne Gore - napokon mogli reći da je nakon 150 godina san o velikoj Srbiji mrtav."

Hrvati su blizu spoznaje da je mnogo veći problem kada netko stalno podržava međunarodne sponzore velike Srbije od toga da je Tuđmanova vlast prihvatila neku njihovu ideju o reorganizaciji BiH (a ne podjele - tako nešto su potpisali samo Izetbegović i Karadžić). Tako će Hrvati shvatiti i zašto su

međunarodni sponzori velike Srbije najzaslužniji u pobjedi aktualnih vlasti na prošlogodišnjim izborima.

Jugoistočnoeuropski studij

Najmanje će tome pomoći činjenica da hrvatska vlast pomaže ideji velike Srbije svojim nepomaganjem crnogorskoj borbi za neovisnost. Na žalost, još će mnogo drugih hrvatskih interesa doći na udar. Na primjer, hrvatskom tisku je bez komentara prošla informacija Mitka Naumovskog, branitelja Darija Kordića, da su od 50-ak neautoriziranih dokumenata poslanih Haagu, a koje je priložilo tužiteljstvo, samo dva usvojena kao službeni dokumenti. Leži li u tome grmu zec, tj. najnovija odluka Vlade da se svi dokumenti daju u Hrvatski državni arhiv, a što spominje Dujmović? Sud u Haagu, neće morati izravno od predsjednika Mesića tražiti dokumente već od Državnog arhiva koji će itekako biti prihvatljivi za Sud. Time Sud štiti svog najvažnijeg suradnika, što im je itekako važno, jer je hrvatskoj javnosti postalo jasno da je zbog njegovog svjedočenja nevini Blaškić dobio 45 godina robije, a otud i optužbe za Oluju, i mnogo toga drugog. Sud će, na osnovu onoga što im je poslao, znati što će tražiti. Ili će im tek poslati, što može biti razlog njegovog odbijanja da preda dokumente, uz obrazloženje da institucija instituciji ne naređuje. Groteksno je da to kaže Mesić, koji je za čovjeka koji doista brani hrvatske nacionalne interese, Antu Jelavića, kazao da je "bandit ili pokvarenjak", dakle također instituciju – izabranog hrvatskog člana predsjedništva BiH. A Račan je Carli del Ponte i obećao sve te dokumente.

Svakim danom dobivamo nove i nove potvrde da je krajnji cilj doista ostvarenje osnovne nakane međunarodnih sponzora velike Srbije. To pokazuje i rasplet tzv. problema zvani Hrvatski studiji. Cijelo vrijeme u sklopu tzv. detuđmanizacije pokušavaju se ukinuti ovi studiji. Zašto, doznali smo ovih dana. Umjesto studija "Srednja Europa danas" u Dubrovniku, po odluci Senata Zagrebačkog sveučilišta imat ćemo "Jugoistočnoeuropski studij" (čitaj: jugoslavenski, kako ispravno konstatira Joško Čelan). Voditelj je, a tko bi drugi bio nego Ivo Banac, ideološki "Jugosloven" kako ga opisuje Gojko Borić. Dakle Senat Zagrebačkog sveučilišta ukida hrvatsko i srednjeeuropsko, a uvodi jugoslavensko ili balkansko. Zato je imperativ potpuna legalizacija i još veći razvoj Hrvatskih studija. Na potezu je Senat!

Kako onda današnja vlast može pomoći Đukanoviću, kad mora raditi na jugoslavenskom ili balkanskom zajedništvu? Ne samo s Balkanskim studijima. Pa Mesić već u Davosu stvara Balkansku carinsku uniju, dakle ono što traže međunarodni sponzori velike Srbije. A policajci će već pronaći i kazniti za verbalni delikt onog koji je u Splitu to već i predvidio kad je duhovito napisao: "Nosi se Stevane Mesiću, veleizdajniče i lažni predsjedniče. Odlazi!!!"

RAZGOVOR: DR. PEČARIĆ UOČI NJEGOVOG DOLASKA U SYDNEY ODGOVARA NA PITANJA

Spremnost Hrvatski tjednik, 30. ožujka 1999.

Iskoristili smo dolazak prof. Pečarića u Australiju, kako bi nam iznio svoje poglede u odnosu na Hrvatsku, poteškoće u Hrvatskoj, povratak u Hrvatsku i mnogo više. Razgovor je vodio F. Lovoković glavni i odgovorni urednik tjednika Spremnost.

Vi ste po drugi put u Australiji. Sto bi nam mogli kazati o vašem prvom dolasku i ovom ovogodišnjem, i zašto oba puta u Adelaide?

Mali ispravak: od 1992. godine svake godine sam u Australiji. Dakle ovo mi je već peta posjeta australskim sveučilištima. Prvi poziv je bio s LaTrobe University iz Melbournea, i tada (1992./93.) proveo sam devet mjeseci uglavnom u Melbourneu, ali sam u dva navrata posjetio i The University of Adelaide. Od tada sam redovito svake godine pozivan na ova dva sveučilišta, a sada sam dobio poziv na dvije godine od sveučilišta u Adelaideu. Naime, bavim se teorijom matematičkih nejednakosti, i u toj oblasti poznat sam u svijetu. Objavio sam kao autor ili koautor blizu 500 znanstvenih radova i 14 monografija (4 u inozemstvu na engleskom jeziku), pa dobivam pozive i iz drugih država. Osim toga, u Zagrebu sam pokrenuo i časopis iz te problematike (Mathematical inequalities and Applications), čiji sam ja Editor-in-Chief, a u Editorial Boardu se nalazi šezdesetak najuglednijih svjetskih imena iz te problematike. Član sam i Editorial Board-a u dva druga internacionalna časopisa. S obzirom na te stalne posjete Australiji, bio sam u mogućnosti, da pored Hrvatske, budem mentor doktorantima (voditelj doktorata) i u Australiji, ovdje u Adelaideu. Sada imam poziv za mentorstvo i u Melbourneu, pa vjerujem da ću usko biti mentor i jednom matematičaru tamo u izradi njegove doktorske disertacije. Naravno, ni ovdje u Australiji nema bezgraničnih sredstava za znanost. Moji suradnici moraju dobiti neki projekt od države kako bi me pozvali u posjetu. Nekako im je to do sada uvijek uspijevalo.

U vezi vašeg zadnjeg boravka među nama te vašeg povratka u Hrvatsku, i aktivnosti u Hrvatskoj, napose u odnosu na stanje u Hrvatskoj, recite nam, kako gledate na relativno mladu hrvatsku državu i probleme koje još ima pred sobom?

Problema ima. Ima ih puno, ali ne nesavladivih. Svi oni koji me znaju ovdje još od 1992. godine sjetit će se da sam ja uvijek upozoravao, kako smo stvorili hrvatsku državu mimo volje najmoćnijih država na svijetu. A moćnici k'o moćnici, nastavili su drugačijim sredstvima kako bi nas vratili tamo gdje smo bili. Jasno je i njima da onakvu Jugoslaviju, kakva je bila, više ne mogu stvoriti. Ali

nešto slično - e to može. Još je tada (dakle te 1992.) bilo vidljivo da će ići na najmoćnije oružje koje se može upotrijebiti protiv Hrvata, a to je podjela među Hrvatima. I dok je predsjednik dr. Franjo Tuđman govorio, i iskreno radio, na pomirenju svih Hrvata, i okupljanju o obrani nacionalne države, dotle su se mnogi od onih koji su itekako uprljali ruke u komunističkom periodu ili pritajili ili odmah pritekli u pomoć svjetskim moćnicima u ostvarenju njihovih nakana. Zato imamo svo vrijeme postojanja hrvatske države da su takvi ljudi ili dopisnici stranih novina, ili u nekakvim komisijama za ljudska prava, koji se nikada nisu interesirali za ljudska prava napadnutih već onih koji su napali Hrvatsku, ili u nečem sličnom. Medijski prostor je bio posebno interesantan za takve. Uz pomoć iz inozemstva oni su praktično ovladali skoro svim novinama, tako da državotvorni Hrvati i nemaju puno mogućnosti da uopće nešto i objave. A i u novinama ili TV koji nominalno važe za državotvorne, to u stvari nisu jer su većina zaposlenih iz vremena bivše države, pa se i na njih odnosi ovo već rečeno. Mnoge stranke u Hrvatsko ovise ili su ovisile o pomoći iz inozemstva (ne mislim na pomoć hrvatskih ljudi) pa je i njihova samostalnost upitna. A u tako "zagađenom" medijskom prostoru, uz nedostatke današnje vlasti koja iz objektivnih ili subjektivnih razloga nije mogla spriječiti pojavu novih bogataša, ljudi koji obično ne pamte dugo okreću se ka onima koji nisu nikada ni bili za stvaranje hrvatske države, ili im je vlast važnija od bilo čega. Sve to pruža dovoljno nade tim moćnicima iz svijeta za daljnje nade na povratak na staro, dakle Hrvatska na Balkanu, a Srbija žandar Balkana.

Što ste u međuvremenu objavili u Hrvatskoj?

Pretpostavljam da ne mislite na matematiku. S obzirom da je i Vaš cijenjeni tjednik prenosio neke od mojih tekstova pretpostavljam da vaši čitatelji znaju da sam ja Hrvat iz Boke kotorske. Kako je u Hrvatskoj za vrijeme postojanja prve i druge Jugoslavije iz svijesti hrvatskih ljudi bilo potpuno izbrisano postojanje Hrvata Boke kotorske i njihove ogromne kulturne baštine, nekako je ispalo da sam počeo prvo sam, a kasnije i uz pomoć supruge, koja je završila studij povijesti, pisati o Hrvatima Boke, i o samom Zaljevu hrvatskih svetaca. Objavljivao sam sam ili sa suprugom mnoge članke u novinama, tjednicima, časopisima, pa i znanstvenim časopisima iz povijesti. Sudjelovali smo i na povijesnim simpozijima. Sada imam i pripremljenu knjigu izbora iz tih tekstova koja se zove slično jednom članku koji znam da ste i Vi objavili: "Borba za Boku kotorsku", i taj članak je prvi u njoj. Ali prilike u Hrvatskoj nisu lake, pa knjiga čeka već dulje vrijeme da se nađu neke financijske mogućnosti za njeno objavljivanje.

Također sam objavio i knjigu "Srpski mit o Jasenovcu" koja predstavlja odgovor, metodom knjigom na knjigu, na knjigu o Jasenovcu dr. Milana Bulajića, direktora Muzeja genocida u Beogradu. Na tu temu objavio sam i niz članaka, a imao i duel s dr. Bulajićem na radiju Slobodna Europa. Neki naši ljudi su tu kod vas u Sydneyu imali prigodu slušati taj razgovor na radiju koji vodi g. Luka Laus. Kako sam kasnije bio i izravno uključen u tu emisiju, znam da nisu bili razočarani. Dapače.

Saznajemo da uskoro dolazite u Sydneyu. Koji je glavni razlog.

Glavni razlog je upravo promocija te knjige. Naime, tijekom samog razgovora sa slušateljima obećao sam da ću doći u Sydney i održati tu promociju. Kako sam se ranije u Hrvatskoj o nečem sličnom dogovarao i s g. Tugom Tarle, to ću održati promocije i u nekim drugim hrvatskim sredinama (Melbourne i Canberra prije Sydneya, a Adelaide poslije). Naravno, zgodna je prilika ponovo sresti drage prijatelje u Sydneyu, prije svih moje Bokelje braću Franović, a i mnoge druge.

Danas imamo sudske postupke u Hrvatskoj (Dinko Sakić) i u Haagu, protiv Hrvata prvenstveno iz BiH. Kako gledate na ove slučajeve i što se može očekivati.

Što mislim o sudu u Haagu napisao sam prije tri godine u tekstu čiji sam naslov sve govori: "Sramotni sud u Haagu". Čini mi se da ste mi svojevremeno rekli da je i taj tekst objavila "Spremnost". Sam sud u Haagu je dokazano politička ustanova koja služi za pritisak na Hrvatsku. Kada kažem 'dokazano' mislim na činjenicu da je nedavno predsjednica tog suda, govoreći o ratu o Domovinskom ratu i ratu u BiH izjednačila Miloševića s Tuđmanom i Izetbegovićem. Ako predsjednica suda koji treba da sudi zločincima ne zna razlikovati agresora od žrtava, onda ustanova na čijem je čelu ne može biti sud već obična politička ustanova, kojoj i jeste cilj izjednačavanje zločinaca i žrtava. Pa uostalom, već i sama činjenica da se po prvi put na istom mjestu sudi agresoru i žrtvama, i pri tome su na sudu uglavnom žrtve i to samo jedni - Hrvati, sve govori. Također je značajna jedna činjenica koju sam čuo ovdje na srpskom radiju. Naime, predstavnici onih koji odlučuju o našim prostorima pregovaraju s Karadžićem o njegovoj predaji, a on im je poručio da će, ukoliko dođe pred taj sud, svjedočiti o umiješanosti lidera tih zemalja u zločine u BiH. Zato on i ne dolazi pred taj sud, i zato su tamo uglavnom samo Hrvati. Što onda možete očekivati od takvog suda. Pa ono što je nedavno i rečeno na HTV-u. Naime, Hrvatska je za taj sud pripremila 500 predmeta samo o silovanjima tijekom Domovinskog rata. Međutim, svjetski moćnici su je, u ime nekakve kooperativnosti, prisilili da taj broj smanji na 20 (i slovima dvadeset). A u isto vrijeme su u Haagu osudili jednog Hrvata zato što je gledao silovanje na 10 godina zatvora. Da zato što je gledao, a i svjedočanstvo za to je bilo "trulo", a u isto vrijeme oslobodili su 480 silovatelja. I na kraju se ta kooperativnost lupa Hrvatskoj o glavu. Jer što više popušta, to je više i više stežu. Pa i slučaj Dinku Šakiću je slične naravi. Služi da se po svjetskim medijima može pisati o NDH i o ustašama, umjesto da se piše o genocidu koji su nedavno Srbi sprovodili u Hrvatskoj i BiH i sprovode ga sada na Kosovu. Pa i ranije su izmislili termin "etničko čišćene" upravo zato da ne bi govorili o najnovijem srpskom genocidu. Jer za genocid se mora suditi zločincima. A Srbi to rade da bi ostvarili svoje interese, ali i interese tih koji vladaju ovim svijetom. Naravno, ja ne mogu biti protiv suđena za zločin bilo kome, ali degutantno je bilo kada su Hrvatskoj pregovarali što je na HTV-u bio snimak jedne sahrane vukovarskih žrtava, a u isto vrijeme naveliko pisali o Dinku Šakiću, preuveličavajući broj žrtava u Jasenovcu.

Pri tome do današnjeg dana prešućuje slične, ako ne i gore logore koji su postojali u glavnom gradu Srbije i Jugoslavije - u Beogradu. Zato je podnaslov moje knjige: "Skrivanje istine o beogradskim konc-logorima". Degutantno je i suditi danas za zločine iz Drugog svjetskog rata, a ne suditi onima koji su nedavno počinili stravične zločine na tim istim prostorima, i to u vrijeme kada se iskopavaju masovne grobnice s njihovim žrtvama.

U Hrvatskoj se nalazimo pred izborima, te iako je teško prognozirati, no kako vi gledate na političko stanje, osobito u ovom predizbornom vremenu?

Bojim se da će ti pritisci, koji dovode Hrvatsku u sve teži i teži materijalni položaj, učiniti svoje. S druge strane, prije 3 godine ovdje na radiju govorio sam o nečemu što sam nazvao "Sindromom zoološkog vrta". Naime, govorio sam o opasnosti povratka komunista na vlast u Hrvatskoj kao što se to desilo u drugim zemljama koje su sa sebe skinule lance komunizma. Zašto "sindrom zoološkog vrta"? Rekao sam tada: "To vam je kao kada je lav predugo bio u kavezu, pa ga pustite van. Zaboravio je loviti, a u kavezu je bilo hrane redovito. Istina sve manje i manje, ali i to mu je bolje nego učiti se ponovo loviti. Možda je to nekome prije tri godine izgledalo čudno, ali danas je situacija u Hrvatskoj slična, i glavna oporbena stranka su upravo bivši komunisti. Naravno, svjetski moćnici su pokušali i s drugim strankama, kao predvodnicama oporbe, međutim u svim tim strankama je uvijek bilo dovoljno državotvornih Hrvata, tako da im nakane nisu mogle u potpunosti uspjeti. Što se tiče bivših komunista, svi se sjećaju kako su oni znali dobro slušati Beograd. A oni koji su naučili služiti jednom gospodaru, služit će i drugom. Pitanje je koliko će se državotvorne snage uspjeti konsolidirati i udružiti snage u sprečavanju gubljenja vlasti iz državotvornih ruku. Sjetimo se nedavnih izbora u BiH. Kolika su samo sredstva svjetski moćnici uložili u cijepanje HDZ-a, i u poraz hrvatske opcije, ali bez uspjeha. Međutim, u BiH je situacija drugačija. Hrvati u BiH znaju da su najmalobrojniji narod i razdvajanje od Hrvatske u političkom smislu značio bi nestanak Hrvatstva na tim prostorima. U Hrvatskoj mnogi naivno misle: imamo Hrvatsku i više nije ugrožena. A itekako jeste ugrožena. Pretprošle godine sam bio nazočan jednom sastanku Svjetskog hrvatskog kongresa kod vas u Sydneyu. Još tada sam, iako samo gost, reagirao na opetovane tvrdnje: "rat je gotov", tvrdeći da nije i da je ovaj sada podmukliji i teži od onog kojeg smo imali.

Što i kakve promjene hrvatski narod može očekivati poslije izbora?

Ako pobjedi državotvorna opcija, onda daljnje stabiliziranje prilika. Još uvijek će biti pritisaka, ali ako svjetski moćnici shvate da njihova ogromna uložena sredstva ne mogu skrenuti Hrvatsku s hrvatskog puta, pritisci će polako popuštati. Još će biti teško, jer imamo mnogo toga uništenog, a uz nedostatak pomoći iz svijeta mora biti teško. Kada budu počeli prevladavati ekonomski nad političkim razlozima, dakle kada svijet i stvarno, a ne samo formalno, prihvati postojanje hrvatske države, za Hrvatsku će početi bolji dani. Pobjeda udružene oporbe

predvođena bivšim komunistima, dakle onih koji se ne libe "skoknuti" do glavnog grada SAD-a "po svoje mišljenje", značit će trenutačno poboljšanje prilika u Hrvatskoj. Naime, svjetskim moćnicima je trn u oku Hrvatska vojska, a i hrvatske tajne službe koje se bore protiv djelovanja njihovih tajnih službi na području hrvatske države. Znate da su oni za hrvatsku oporbu uvijek bili problem: HV i njen ministar pok. g. Šušak tijekom rata, a tajne službe danas. To trenutno poboljšanje prilika bit će stoga što će nešto malo pomoći svijet čiju politiku sprovode, a veći dio bit će zbog smanjenja sredstava koje ima Hrvatska Vojska, koja na taj način predstavlja branu svima koji imaju namjeru atakirati na Hrvatsku. Ne samo vojno! Smanjenje sredstava, HV će slabiti sve do trenutka kada više neće predstavljati bitan faktor na tim prostorima. A onda će s Hrvatskom biti ono što žele svjetski moćnici. Dakle, oni koji su dopustili srpsku agresiju na Hrvatsku (potom BiH i danas na Kosovu), čak i pomažući na razne načine -sjetimo se samo zabrane kupovanja oružja (Srbi su ga imali za izvoz, a mi ga uopće nismo imali), što je u stvari predstavljalo oduzimanje prava našem narodu na samoobranu. Pričaju o "ljudskim pravima", a oduzmu ti najvažnije pravo! To je scenarij. Međutim, ništa ne ide bez borbe, pa tako ni u slučaju pobjede ovih svjetskih poslušnika, ne znači da će uspjeti ostvariti sve što je planirano. A da će pokvariti mnogo - hoće. To doista hoće.

Pitanje povratka Hrvata?

Mislim da u slučaju ovog neželjenog scenarija krivica ne pada samo na nas u Hrvatskoj, već i na iseljenu Hrvatsku. Ili bar na onaj državotvorni dio u njoj. Još na spomenutom interviewu u Sydneyu (a slično je bilo u Melbourneu i Adelaideu) pričajući o sindromu zoološkog vrta, zavapio sam: "Vraćajte se doma"! To mislim i sada. Jedno je sigurno. Kroz ove godine dolazeći u Australiju sreo sam mnoge Hrvate koji su istančano osjećali hrvatski državni interes. Uvijek mi je poslije takvih susreta bilo žao što ti ljudi nisu u Hrvatskoj. Jer nisam siguran da mi doma imamo dovoljno takvih ljudi. Dok je doma kroz postojanje Jugoslavije, kroz škole, TV, radio, novine, čovjek stalno bio izložen "ispiranju mozga", dotle se u inozemstvu bez toga moglo slobodnije razvijati hrvatska državotvorna svijest. Jednostavno, nisi bio izložen tom svakodnevnom "ispiranju mozga". Velika je greška hrvatske politike što nije mnogo više takvih ljudi uspjela vratiti u Hrvatsku. Ne jednog Gojka Šuška nego mnogo njih. Tada bi opasnosti koje su natkrilile Hrvatsku bile mnogo manje! S druge strane i mnogi od njih su se trebali, unatoč teškoćama koje su im postavljane na svakom koraku, vratiti doma. Pa Hrvatskoj su i posvetili cijeli svoj život. A država vam je kao dijete. Lakše ga je stvoriti nego odgojiti - ili - malo dijete mala briga, veliko dijete velika briga. A Hrvatska je sve starija, i trebaju joj njeni ljudi.

Pitanje glasa vandomovinskih Hrvata u hrvatskom saboru.

U stvaranju hrvatske države najvažniji trenutak je bio početak rata, kada je Hrvatska bila izložena spomenutom embargu na uvoz oružja, tj. kada joj je bilo

uskraćeno pravo na samoobranu. I tada je priskočila Iseljena Hrvatska. Zaustavljen je prvi nalet jugo-mašinerije. A pomoć je bila stalna. Bez pomoći Iseljene Hrvatske ne bi ni bilo Hrvatske. Za mene je nemoralno da onda oduzmem tim ljudima pravo da odlučuju i o tome kakva će biti Hrvatska. Dobri su mi bili njihovi novci da stvorim Hrvatsku, a sada im nedam da oni također odlučuju kakva će ta Hrvatska biti. Već sam spomenuo da se ljudima koji su se željeli vratiti na razne načine to onemogućavalo. Treba im samo još oduzeti pravo da odlučuju o Hrvatskoj. A radi se upravo o onome o čemu sam već govorio. Oni koji slušaju svjetske moćnike, itekako dobro znaju da oni koji su davali novce da se Hrvatska izbori za svoje postojanja protiv volje tih istih moćnika, da ti neće željeti da im ti isti moćnici odlučuju kakva će biti Hrvatska i da li će je uopće biti. Jasno je stoga, dok god je državotvorna opcija na vlasti u Hrvatskoj, dotle će Iseljena Hrvatska imati mjesto u Hrvatskom državnom saboru. Kada dođu na vlast oni koji su, u trenutcima kada su izgubili prvi krug prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj, predali oružje Hrvatske teritorijalne obrane JNA i napuštali Sabor na izglasavanju neovisnosti Hrvatske, ili pak oni kojima je smetao naziv Hrvatski državni Sabor, upravo zbog riječi “državni”, tada više neće biti Iseljene Hrvatske u Saboru, za koji ne znam ni kako će se zvati.

RAZGOVOR
Akademik JOSIP PEČARIĆ, matematičar svjetskoga glasa

HRVATSKA ŠKOLA U TEORIJI NEJEDNAKOSTI

Hrvatsko Slovo, 30. lipnja 2000.[9]

Akademik Josip Pečarić rođen je 1948. g. u Kotoru, Boka kotorska. Magistrirao je elektrotehniku i doktorirao matematičke znanosti. Redoviti je sveučilišni profesor matematike na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, voditelj Seminara Nejednakosti i primjene na Matematičkom odjelu PMF-a. Dobitnik je Godišnje državne nagrade za prirodne znanosti za 1997. godinu. Odlukom prvoga predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana prošle godine odlikovan je Redom Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića. Djelatni je član The New York Academy of Science, a ove godine izabran je i za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

U ime Hrvatskog Slova, čiji ste dugogodišnji suradnik, čestitam Vam na izboru za redovitog člana HAZU. Kako je došlo do Vašeg izbora za redovitog člana HAZU i kojim povodom?

- Razlog je uobičajen - cjelokupni stvaralački rad u matematici. Oko osamdeset vrhunskih imena svjetske matematike svojim pismima HAZU podrprlo je moj izbor. Među njima bili su akademici, te autori niza glasovitih monografija ili članovi redakcionih odbora poznatih svjetskih časopisa. Kao autor ili koautor napisao sam oko 470 znanstvenih radova iz matematike i oko 50 radova iz elektrotehnike, geofizike, geologije, građevinarstva, fizike i povijesti. Napisao sam kao autor ili koautor 16 knjiga (13 iz matematike, jedna iz fizike, te knjige Srpski mit o Jasenovcu i Borbu za Boku kotorsku). Četiri knjige objavljene su mi na engleskom jeziku, u poznatim izdavačkim kućama Academic Preš i Kluwer Academic Publishers, pa su velikani svjetske matematike smatrali da su samo neke od njih dovoljne za moj izbor. Ipak, većina je posebno isticala da sam ja vodeći ili jedan od vodećih svjetskih stručnjaka u području teorije nejednakosti. Inače i u svjetskim referativnim žurnalima (SAD i Njemačka) za mene kažu da sam veliko ime u teoriji nejednakosti. Sigurno je mom izboru znatno doprinijela činjenica da sam Editor-in-Ćief međunarodnog časopisa Mathematical Inequalities and Applications koji se tiska u Zagrebu, a u Editorial Boardu tog časopisa nalazi se preko šezdeset najpoznatijih svjetskih znanstvenika iz toga područja. Nakon godinu dana časopis je uvršten u Extended list of Citation Index journals, kao prvi hrvatski znanstveni časopis na toj listi. Član sam izdavačkih savjeta još šest međunarodnih časopisa. Pod mojim mentorstvom izrađeno je ili je

[9] Također: Spremnost, hrvatski tjednik, od 4. srpnja 2000.

u tijeku izrada više doktorskih disertacija u zemlji i inozemstvu. Imam golemu znanstvenu suradnju s nizom matematičara iz zemlje i inozemstva (SAD, Kanade, Izraela, Engleske, Švedske, Njemačke, Austrije, Italije, Grčke, Rumunjske, Bugarske, Kine, Japana, Australije, Singapura itd.). Sve u svemu imam oko stotinu suradnika.

Upravo ste se došli iz Australije gdje ste boravili više puta. Sigurno znate puno o australskim Hrvatima. Kakve su aktivnosti i problemi naših sunarodnjaka u toj dalekoj zemlji?

- Od godine 1992. svake godine sam boravio u Australiji na poziv tamošnjih sveučilišta. Znate kako je bilo u Jugoslaviji i što se sve pričalo o tzv. neprijateljskoj emigraciji. A, zapravo, zakinuli su nas za upoznavanje velikog dijela vlastitoga nacionalnog bića. Neizmjerno sam sretan sto sam kroz ove godine imao prigodu upoznati i taj dio hrvatskog naroda, ili kako volim reci - upoznati i tu drugu polovicu svoje duše. Naravno, vjerojatno znate da je sva ona pomoć koju su naši iseljenici godinama slali u stvari nešto što je učinio jedan manji dio naših ljudi, a mnogi od njih su doslovno odvajali od usta da bi pomogli svojoj domovini. Kako sam svake godine bio u Australiji, mogao sam doista uspoređivati prilike među tamošnjim Hrvatima s onim u Hrvatskoj. Kao što je agresija na Hrvatsku ujedinila sve nas u Hrvatskoj, slično se desilo i u Australiji. Ali već 1992., tijekom prvog svog posjeta, osjetio sam da postoje oni koji počinju unosit razdor. Upozoravao sam ljude kako je svijet želio Jugoslaviju, pa kako to nije uspio ostvariti srpskom agresijom, ići će okušanom metodom podjele među Hrvatima. Proces rashrvaćivanja Hrvatske sprovođen je i među našim iseljeništvom. Zato su u Australija mogli donijeli zakon o zabrani korištenja etničkih imena u nogometu. Naravno, to je, kao i embargu na uvoz oružja, bilo upereno protiv dvije Croatie - sydneyske i melbournske, a kada je melbournska Croatia, naravno pod drugim - novim imenom - osvojila prvenstvo, i kad su hrvatske zastave preplavile igralište, došla je na red i zabrana korištenja nacionalnih simbola. Tako se problemi globalizacije kojom se žele uništiti specifičnosti, a zbog toga prvenstveno i mali narodi, odražavaju i na australske Hrvate kojima prestoji borba da sačuvaju sami sebe. Uostalom, kao što nama predstoji da sačuvamo svoju državu i sebe same u još jednom novom svjetskom poretku. Kažem novom jer doista ne vidim razliku u odnosu na one prethodne: Novi kvalitetan skok u razvoju tehnologije ponovo dovodi do toga da oni koji posjeduju tu tehnologiju žele vladati cijelim svijetom. Čini se da smo svjetskim moćnicima mi Hrvati, i u zemlji i iseljeništvu, bili samo izvrsni eksperimentalni laboratorij za to. Jer, kada uspiju jedan ponosan narod koji je, protiv njihove volje, u veličanstvenom Domovinskom ratu izborio svoju državu uvjeriti da je dobro odreći se sama sebe, onda je doista njihova zadaća mnogo ostvarljivija.

Kakav je bio odjek rezultata izbora u Hrvatskoj u hrvatskom iseljeništvu?

- Svagdje u iseljeništvu je nadmoćno pobijedio HDZ. Ljudi u iseljeništvu i te kako

znaju sto znači imati svoju državu. Njih razne crne priče nisu mogle toliko pogoditi da ne razmišljaju o tome kome daju državu u ruke. Golemo je razočarenje među onima koji su cijeli život posvetili borbi za hrvatsku državu. Na žalost, i razočarenje u običnoga, prosječnoga hrvatskog čovjeka. Kažu: Kada bi se ponovila 1991. i agresija na Hrvatsku, ne bi više dali ni jedan jedini dolar. Iz dana u dan gledaju što se događa u domovini: kriminalizira se Domovinski rat. Hrvatske branitelje i invalide ponižava se sve moguće načine. Mene je osobno užasnula scena koju sam vidio na HTV-u, kada je jedan od invalida Domovinskog rata vratio svoju protezu "svome" ministru. Bezosjećajnost toga ministra opisao sam našim ljudima u Australiji. Pitali su: Zar je moguće da je situacija tako strašna? Nameće se pitanje: Zar nije logično da je nova hrvatska vlast trebala pokušati pridobiti i ono što je najsvetije hrvatskom čovjeku, dakle HV, dragovoljce Domovinskog rata? Ako nije, koje su joj namjere?

A iseljeništvo?

- Slično je i s iseljeništvom. Ali i tamo je suprotno od onoga sto bi se očekivalo od vlasti koja želi biti hrvatska. Zatvaraju se konzulati u središtima s najviše Hrvata, u onim sredinama koje su najzaslužnije za stvaranje hrvatske države, a u centrima gdje su te konzulate izgradili tamošnji Hrvati i svojim novcem i svojim radom. Logično je zaključiti da im se time pokušava otežati dolazak u Hrvatsku. Tako imamo paradoksalnu situaciju: dok se onima koji su na Hrvate i Hrvatsku izvršili agresiju dolazak želi olakšati, onima koji su stvarali ovu državu povratak treba otežati. Troškovi održavanja tih konzulata sigurno su mnogo manji od gubitka koji će Hrvatska imati nedolaskom tih naših ljudi. Ovih dana su me Hrvati iz Melbournea obavijestili da se osim zatvaranja konzulata u Sydneyu (70.000 Hrvata), želi zatvoriti i konzulat u njihovom gradu (50.000 Hrvata). Duboko su uvjereni da ih kažnjavaju zbog njihovih zasluga u stvaranju hrvatske države, odnosno razbijanja Jugoslavije. Potvrdu tom mišljenju nalaze u činjenici kako današnja vlast stalno govori kako je svih deset godina prethodne vlasti bilo loše, pa prema tome i sama obrana od agresije, tj. samo stvaranje države.

Ne može se općenito tvrditi da naši iseljenici, baš svi naši ljudi tako misle.

- Državotvorni dio Hrvata u Australiji ne miruje. Oni i dalje promišljaju kako služiti ostvarivanju hrvatskih nacionalnih interesa. Jedna od akcija koja je upravo okončana jest akcija za engleski prijevod moje knjige Srpski mit o Jasenovcu. Imaju namjeru primjerke knjige slati raznim političarima i institucijama diljem svijeta.

Da, Jasenovac je uporište raznim manipulacijama i danas. Možete li nam reći nešto o tome? Tko su glavni manipulanti?

- O tome sam dosta pisao u svojoj prvoj knjizi o Jasenovcu. Velikosrpska politika je pokazala i s nedavnim kongresom u Banja Luci da ne odustaje o srpskoga jasenovačkog mita za ostvarenje svojih ciljeva. Velikosrpska politika ima i

ustanovu koja promiče srpski mit o Jasenovcu - Muzej žrtava genocida u Beogradu na čijem čelu je čuvar velikosrpske pogibeljomanije dr. Milan Bulajić. Uloga tog mita po kome je u Jasenovcu ubijeno na stotine tisuća (najčešće se spominje brojka od 700.000), ako ne i više od milijun ljudi poslužio im je u pripremanju srpskog naroda za ostvarenje genocida koje su napravili u ratovima počevši od Domovinskog rata, preko rata u BiH do najnovijeg genocida na Kosovu. Tijekom samih ostvarenja tih genocida srpski mit o Jasenovcu služio im je za opravdavanje. Pri tome ne smijemo zaboraviti potporu svjetskih moćnika Srbima, proisteklu i iz njihove želje za očuvanjem Jugoslavije. A Simpozij u Banja Luci pokazao je već novu ulogu srpskog mita o Jasenovcu. Kao što sam i najavio u svojoj knjizi, sad predstoji revizija povijesti, ono za što obično optužuju hrvatske povjesničare. Srpskim mitom o Jasenovcu želi se postići prikazivanje onih koji su napravili genocid u Hrvatskoj - žrtvama, a heroji Domovinskog rata postaju istim tim mitom kriminalci i zločinci! Slučajnost u istovjetnosti s nekim pojavama u Hrvatskoj? Kada čitam najnoviji Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Spomen-područja Jasenovac stječem dojam da je taj zakon pisao netko u Beogradu, ili je glavni savjetnik bio upravo dr. Milan Bulajić. Naime, kao što dr. Bulajić, koji svoju najnoviju knjigu Jasenovac - Ustaški logori smrti * Srpski mit? * - Hrvatski ustaški logori - Genocid nad Srbima, Jevrejima i Ciganima, Muzej žrtava genocida, Beograd, 1999., završava pjesmom po kojoj je Jasenovac bio hrvatski konclogor i u Domovinskom ratu, negira postojanje i partizanskoga poslijeratnog konc-logora, to isto čini i predlagatelj ovog Zakona, prema kojem u Jasenovcu treba evocirati strahote fašistickog zločina, a uopće se ne spominju poslijeratne žrtve i u Jasenovcu.

Čini se da je duboko zakopana istina izbila na vidjelo i da vapi u nebo.

- Danas kada je otkriveno veliko grobište Hrvata s Križnog puta na Teznom kod Maribora u Sloveniji iz koga je iskopano 1.179 kostura (iskopano je samo 70 metara rova dugačkog 3 kilometra), a pretpostavlja se da su samo na tom mjestu poslije rata partizani pobili 40.000-50.000 ljudi, dr. Bulajić piše o Križnom putu hrvatskoga naroda kao o priči za malu djecu, odnosno posvećuje jednu sekciju svoje knjige Blajbuškom mitu koju završava riječima: Revizije istorije na akademskom nivou! A sjetimo se samo rada antropološke ekipe koja je vršila iskopavanja u Jasenovcu-Gradini, tijekom ljeta 1964. i 1965. godine i pronašla manje od 500 kostura. Tako iz zapisnika doznajemo: Ova sonda je kopana kod table s natpisom Masovna grobnica sa 3.000 do 6.000 žrtava, a u njoj su pronađena ukupno 23 kostura. Mnogo više o tome dano je u knjizi dr. Josipa Jurčevića Nastanak Jasenovačkog mita, Zagreb, 1998. Jedini danas živi član te komisije, Srbin prof. Srboljub Živanović, sada profesor u Engleskoj, potvrdio da su tijekom tih iskopavanja pronađena grobišta ljudi koji pripadaju populaciji koja je nosila svetle komponente. Iako sam to često isticao u svojoj knjizi taj podatak koji je u Hrvatskom slovu iznijela hrvatska pravednica gđa Ljubica Štefan, dr. Bulajić to izbjegava citirati u svojoj, jer bi čitateljima u Srbiji bilo jasno da ti ljudi plave kose sigurno nisu Srbi. Da, dr. Bulajić neće to spomenuti jer se očito radi o Hrvatima s

Križnog puta. Ne samo plava kosa već i ostaci tekstila, kako je pokazala Ljubica Štefan, pokazuju da se radi o Hrvatima. Može li Zakon uopće ispuniti svoju namjenu ako se ne zna je li spomenik podignut na mjestu gdje su zakopani oni kojima je namijenjen, ili pak ljudi koji pripadaju populaciji koja je nosila svetle komponente? Kako će izgledati evociranje strahota fašističkog zločina i ostvarivanje odgojnih i obrazovnih učinaka, ako se ne ustanovi tko su ti ljudi koji pripadaju populaciji koja je nosila svetle komponente, dakle Zakonom se ne odredi i istraživanje poslijeratnih zločina. Očito je da se u Savjetu Spomen-područja Jasenovac osim predstavnika Saveza antifašističkih boraca Hrvatske, romske, srpske i židovske nacionalne manjine trebaju naći i oni koji su zainteresirani za istinu o zločinima nad ljudima koji su pripadali populaciji koja je nosila svetle komponente. Ili ne trebaju biti predstavnici Saveza antifašističkih boraca zbog pijeteta prema ljudima koji pripadaju populaciji koja je nosila svetle komponente. Pa među njima su i zločinci koji su izvršavali ta poslijeratna zlodjela.

Kako je sada uopće moguće takav zakon i pokušati donijeti?

- Žalosna je činjenica vidjeti kako predlagatelji zakona uopće nisu uzeli u obzir ono što je u Hrvatskoj rađeno tijekom ovih godina. Kao da sam dr. Bulajić više vodi računa o tome. Na primjer, ja sam zaključio uspoređujući činjenice da su na popisu iz godine 1964. za Jasenovac popisane 49.874 žrtve, dok sami Srbi tvrde da je u beogradskim konclogorima tijekom Drugog svjetskog rata pobijeno 160.000 ljudi, da je Beograd Auschwitz Balkana, a ne Jasenovac kako se to tvrdilo najčešće u tom istom Beogradu, Bulajić pokušava odgovoriti na tu moju tvrdnju. Prvo kaže da je morbidna moja tvrdnja da je cijeli grad Beograd konclogor , pa dodaje kako je za Srbe cijela NDH veći konclogor od Beograda. Očito nije svjestan što govori kada glavni grad Srbije pokušava usporediti s cijelom državom, što i jest posredna potvrda Beograda kao Auschwitza Balkana. Zatim Bulajić priznaje da Beograd jest konclogor, ali da je on samo jedan od konclogora u širem krugu sistema konclogora Jasenovac. Za to ima dva glavna argumenta. Prvi doista je morbidan, a to je da Beograd jest konclogor zato sto su do njega dospijevali leševi pobijenih Srba u Jasenovcu. Međutim, opisi koje navodi ponovno pokazuju, kao u slučaju lažnog Grisogonovog pisma, da se radi o tipičnim četničkim žrtvama. Poznata je i činjenica da je svaki most na rijeci Drini, pritoci Save, bio mjesto na kojem su četnici vršili masovna pogubljenja, a svoje žrtve su potom bacali u Drinu. Među tim žrtvama spominju se žrtve s odsječenim glavama, a poznato je da su to upravo Srbi tako često prakticirali u svojoj povijesti, pa se u knjizi Zdravka Dizdara i Mihaela Sobolevskog, Prešućivani četnički zločini u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini 1941. - 1945., Zagreb, 1999., među metodama i oblicima četničkog terora i zločina u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata posebno i ističe odsijecanje glava žrtvama. I natpisi koji su bili na tim žrtvama, veoma nalikuju onima koje je sam Grisogono, u pismu koje on doista jest pisao, spominjao da su se pojavljivali u Beogradu.
Drugi argument Bulajiću jest činjenica da se konclogor Sajmište, odnosno veliki koncentracijski logor u Srbiji, zapravo nalazio na teritoriji NDH. I sam je svjestan

nebitnosti toga svog argumenta pa kaže: "Beograd je bio grad - njemački konclogor u nacističkom Novom evropskom poretku. Njemački nacisti su obično za koncentracione logore određivali udaljena mjesta ili objekte za koncentracione logore. Izbor Beogradskog sajmišta, na drugoj strani Save, na teritoriji ustaške NDH, mjesta dobro vidljivog sa svih strana pokazuje bezobzirnost njemačke okupacione politike u Srbiji." Da, Bulajić i sam priznaje da je Beograd grad konclogor, ali samo ako je njemački. Najnovija istraživanja Jakova Gumzeja potvrđuju okrutnu stvarnost kako je većina hrvatskih židova ubijena u - Srbiji! Gumzej je o tome pisao u Hrvatskom slovu.

Kako komentirate toliku laž, mržnju...

- Svoju bezosjećajnost dr. Bulajić ne pokazuje samo prema žrtvama s Križnog puta, već i prema jednoj iznimnoj osobi - židovu. Naime, poznata je činjenica da je nadbiskup Stepinac ponudio zagrebačkom rabinu dr. Miroslavu-Šalomu Freibergeru da se s obitelji skloni k njemu u nadbiskupski dvor do kraja rata. Poruku je prenio tadašnji nadrabinov tajnik dr. Amiel Shomrony, koji je i danas živ i o tome svjedoči, ali Freiberger je ponuđenu pomoć otklonio rekavši kako će dijeliti sudbinu svojega naroda. Odveden je u Auschwitz i odmah tamo pogubljen. To u ovoj knjizi negira dr. Milan Bulajić! čovjek koji za svoje jevrejske suradnike navodi Simona Wiesenthala, dr. Bernarda Kleina, dr. Ela Rosenbauma, dr. Effraima Zuroffa, Aleksandra Mošića i druge, time pokazuje kako misli da židovi ne mogu imati jednu tako iznimnu osobu koja ponuđenu pomoć otklanja želeći dijeliti sudbinu svojega naroda! Nisam upoznat je li netko među židovima uopće reagirao na ovu uvredu.
Zanimljivo je primijetiti kako dr. Bulajić u svojoj najnovijoj knjizi opisuje kako je Slobodana Miloševića ostavio u uvjerenju da je u Jasenovcu ubijeno 700.000 Srba, dakle 14 puta više nego sto je sam Bulajić znao da ima na svojim popisima (a da i ne spominjemo kako je danas u Hrvatskoj poznato kako su se na popisu iz 1964. neka imena pojavljivala više puta). Međutim, kada je u pitanju dr. Bulajić ne radi se samo o pretjerivanju brojem žrtava! Po njegovu vlastitu priznanju osobno je upozoravao predsjednika Miloševića o obnavljanju genocida u Hrvatskoj, i tako se sam uključio u počinjene srpske genocide. Jasno je da Hrvatska mora optužiti dr. Milana Bulajića za ratni zločin.

Vratimo se Vašoj Boki. Kako se Boka kotorska tretira u znanstvenim krugovima? Jesu li je hrvatski znanstvenici otpisali?

- Jedno je sigurno. Kad je u pitanju Boka kotorska, nemoguće je tako jednostavno prebrisati učinak posljednjih deset godina na položaj Boke kotorske u svijesti hrvatskih ljudi. Boka je danas doista istrgnuta iz svojevrsnoga memoricida koji je bio nametnut hrvatskom narodu u cjelini kad su bili u pitanju Hrvati Zaljeva hrvatskih svetaca i njihova golema kulturna baština. Na simpozijima koje smo organizirali zajedno s Filozofskim fakultetom iz Zadra pokazan je veliki interes hrvatskih povjesničara za Boku. Naravno, sigurno je da među hrvatskim

znanstvenicima ima i onih koji njeguju jugoslavensku tradiciju u povijesti i kojima je tvrdnja da se radi o hrvatskoj kulturnoj baštini u Boki kotorskoj revizija povijesti. Uostalom kao i ovo što sam Vam govorio o srpskom mitu o Jasenovcu. Oni su naučili na komunističke metode nametanja istine i još ne shvaćaju da je današnja vlast došla poslije demokratskih izbora, a to znači da neće, kao ranije, s pozicija vlasti moći nametati svoju istinu, već će biti moguće čuti i onu drugu - pravu istinu.

Mile Maslać

A. PEČARIĆ AND J. PEČARIĆ, STROSSMAYEROVA OPORUKA, HAZU, ZAGREB, 2002.

HRVATI U CRNOJ GORI

Zadarska smotra 1-3 (1996), 65-86.[10]

Berlinskim kongresom (1878.) Bar i barska nadbiskupija postaje dio Crne Gore, pa tako žiteljima Crne Gore i 1500 tamošnjih katolika – Hrvata. U uspostavljanju konkordata između Vatikana i Crne Gore, kao i u tiskanju prvog misala presudna je bila pomoć biskupa Strossmayera. To nije smetalo knjazu Nikoli da ove Hrvate proglasi Srbima katolicima i to iskoristi u svetojeronimskoj aferi protiv Crkve u Hrvata i interesa hrvatskog naroda u cjelini. Iako je velikosrpska politika kralja Nikole istoga koštala gubitka i krune i države, ipak je istovjerna politika Crne Gore nastavljana u odnosu i na Boku kotorsku. Tako je II. svjetski rat iskorišten za pripajanje Boke Crnoj Gori. Naime, tijekom tog rata koristio se naziv Crna Gora i Boka kotorska, da bi se krajem rata ono "i Boka kotorska" eliminiralo. U drugoj Jugoslaviji se nastavilo s velikim pritiscima na hrvatsko pučanstvo koji su rezultirali bilo iseljavanjem bilo promjenom nacionalnog identiteta, dakle svojevrsnim etničkim čišćenjem Boke u miru. Istaknimo pri tome i crnogorsko i srpsko svojatanje bogate hrvatske kulturne baštine Boke kotorske. Da će s istovjetnom velikosrpskom politikom biti nastavljen i ubuduće

[10] Tekst **A. Pečarić** i **J. Pečarića** objavljen je i u knjizi: **A.** i **J. Pečarić**, Strossmayerova oporuka, HAZU, Zagreb, 2002.

svjedoče nam najnoviji događaji umirovljenog kotorskog biskupa Iva Gugića, kao i vraćanje s državne granice nadbiskupa splitsko-makarskog Ante Jurića, prigodom nedavnog pokušaja da posjeti vjernike svoje metropolije u Boki kotorskoj a za blagdan hrvatskog sveca blaž. Gracija Kotorskog.

1. Uvod

Hrvatima u Crnoj Gori i danas se u Hrvatskoj nedovoljno zna i govori. To je rezultat memoricida koji je učinjen nad hrvatskim narodom u vrijeme postojanja prethodne države.[11]

A kada se i govori o njima, to je isključivo vezano za sam Bokokotorski zaljev i na činjenicu da je poslije Drugog svjetskog rata Boka kotorska uključena u Crnu Goru. O Hrvatima u kneževini, odnosno kraljevini Crnoj Gori pri kraju prošlog i početkom ovog stoljeća malo se zna. Literatura koja o njima govori tiskana je u svezi sa sveto-jeronimskom aferom, na početku stoljeća, dakle u vrijeme Austro-ugarske Carevine,[12] ili u inozemstvu.[13]. U stvari, i o samoj aferi Zavoda sv. Jeronima iz 1901.-1902. kod nas se malo zna, a uz to je i činjenica da je Hrvatska bila u sklopu drugih država uvjetovala i da se u tekstovima o toj aferi pisalo o katolicima slavenskog podrijetla u gradu Baru i okolici, a oni se nisu spominjali kao Hrvati. Memoricid sproveden nad našim narodom učinio je da se tako nešto događa i danas.[14] Afera sv. Jeronima u Rimu vezana je uz davanje hrvatskog imena hrvatskom zavodu u Rimu. Naime, Sveta Stolica željela je preuređenjem postojećih hrvatskih ustanova u Rimu otvoriti Zavod Crkve u Hrvata, ali davanje hrvatskog imena tom zavodu uzburkalo je europske diplomatske krugove. Svoje interese, a na račun hrvatskih, željele su ostvariti Italija, Austrija, Mađarska, Rusija, Francuska, Srbija i na kraju Crna Gora. Presudnu ulogu u toj aferi odigrala je upravo Crna Gora. Naime, knjaz Nikola samu je aferu iskoristio za svoje velikosrpske ambicije, koje su ga na kraju stajale i države. Prva Jugoslavija omogućila je velikosrpskoj politici da ono što je započeto s Hrvatima barske nadbiskupije, bude nastavljeno i u Boki kotorskoj. A stvaranje republike Crne Gore u drugoj Jugoslaviji nastavljeno je s gotovo istovjetnom politikom koju je inaugurirao knjaz Nikola, i tada je cijela Boka kotorska, hrvatska zemlja velike hrvatske baštine, postala dio te republike. Crna se Gora kroz prošlo stoljeće, a i u ovom, višestruko povećala (Sl. 1), ali je time dovela u pitanje svoje opstanak i

---

[11] **J. Pečarić**, *Boka i Hrvati,* Dubrovnik, 4, 1995, 255-262; Isti, *Hrvati boke kotorske od 1918. godine do danas,* Hrvatski iseljenički zbornik 1995/6, 290-300; Međunarodni simpozij "Jugoistočna Europa 1918.-1995.", Zadar 28.-30. rujna 1995.; Isti, *Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca*, Vjesnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1-3/1995, 75-87; Isti, *Hrvati u Boki kotorskoj,* Matica, časopis Hrvatske matice iseljenika, 11, 1995, 7-9.

[12] **Dr. Luka Jelić**, *Hrvatski zavod u Rimu,* Zagreb, 1902; **Vinko Kisić**, *Hrvatski zavod u Rimu*, Najnoviji događaji, Zagreb, 1902; **Ratko Perić**, Nadbiskup Stadler i Hrvatski zavod u rimu. U: Josip Stadler – *Prilozi za proučavanje duhovnog lika prvog vrhbosanskog nadbiskupa,* Priredio **Ž. Puljić**, Sarajevo, 1989, str. 141-172.

[13] **Juraj Madjerac**, *Hrvatski Zavod sv. Jeronima u Rimu 1453-1953*, Rim, 1953.

[14] **M. Strecha**, " Collegium hieronymianum pro croatica gente" Svetojeronimska afera, *Radovi*, Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 28 (1995), 158-188.

opstanak Crnogoraca kao naroda. Isto tako, mnogi su Hrvati, izloženi stalnim pritiscima, promijenili nacionalnost.

2. Hrvati barske nadbiskupije

Berlinskim kongresom Bar i dio barske nadbiskupije postali su dio Crne Gore, a dio biskupije pripao je Austrougarskoj Carevini, tj. postao je dio kotorske biskupije. Rječica Željeznica kod Bara postala je granica dviju država. Do tada u Crnoj Gori nije bilo katoličkog pučanstva. Prema nekim podacima u Crnoj Gori, nakon Berlinskog kongresa, živjelo je 175.000 pravoslavnih, 15.000 muslimana i oko 5.000 katolika, od čega Slavena oko 1.500 a ostalo su bili Albanci. Kako su se nacionalno osjećali slavenski katolici iz Bara i okolice, vidljivo je iz Jukićeva djela "Zemljodržavopisni pogled turskog carstva u Europi" (*Bosanski prijatelj III* 1861, str. 12 i d. 17 i d.): " Srbi i Hrvati stanuju oko međe hercegovačke i crnogorske manjim brojem u (nahii) skadarskoj, leškoj i barskoj; u kojoj posljednjoj Katolici nazivaju se Hrvati. (...) Katolici od njih jesu (...) i hrvati u barskoj okolici. (...) Bar. – Ovdje je stolica nadbiskupa katoličkoga, koji nosi naslov 'Primas Serbiae'. – Stanovnici su većom stranom, kao i u cieloj nahii, katolici Slavljani, koji se Hrvati nazivaju, te su dobri mornari." Kako je u to vrijeme barska biskupija bila pod jurisdikcijom skadarske nadbiskupije, crnogorski knjaz Nikola traži iste godine (1878.) od biskupa Strossmayera da posreduje kod Svete Stolice za obnovu barske nadbiskupije, kojoj bi pripadali svi rimokatolici u Crnoj Gori, a nadbiskup bi bio podložan izravno Rimskoj kuriji. Sve nije išlo jednostavno, ali ipak konkordat između Vatikana i Crne Gore potpisan je 1886. godine, a za prvog barskog nadbiskupa postavljen je Hrvat, profesor sinjske gimnazije fra Šimun Milinović. Sljedeće godine Papa je dopustio uvođenje staroslavenskog jezika u bogoslužje na području barske dijeceze. Martin Zöller[15] tvrdi da je knjaz Nikola slavenskom liturgijom u katoličkoj crkvi pokušao postupno slavenizirati Albance. Da bi se bogoslužje moglo obavljati na staroslavenskom jeziku, trebalo je tiskati misal na glagoljici. Ni to nije išlo bez poteškoća. Međutim, to je i pokazalo da namjere knjaza Nikole u svemu tome nisu čiste. Naime, te poteškoće koje su dolazile iz Vatikana oko tiskanja samog misala, normalno ne bi trebale uvjetovati pogoršanje položaja njegovih podanika – katolika u Crnoj Gori. A upravo se to dogodilo, pa je nadbiskup Milinović podnio ostavku, koja nije usvojeno. Iz tog vremena karakteristična su Storossmayerova pisma Račkom 23.2.1890. on piše: "U Crnoj Gori glede Milinovića i konkordata stoje stvari, da ne može biti gore. Ja sam dosele držao, da je Knez *uzor*, a kad tamo, i tu sam se ljuto prevario."[16] 1.3.1890. Strossmayer još teže osuđuje knjaza Nikolu: "Milinović mi piše, da Knez crnogorski niti jednu dužnost ne vrši, koju mu je konkordat nametnuo. *Miseria!* Ja sam mislio, da nam je to barem uzor čovjeka, a ono bizantinizam, bizantinizam!"[17] Sam misal ipak je tiskan, a prvo bogoslužje na staroslavenskom jeziku (u katoličkoj crkvi) održano je 1.1.1894. I

[15] **Martin Zöller**, O odnosima J. J. Strossmayera prema Crnoj Gori, *Istarski zapisi*, 1978, 1-2.
[16] *Korespodencija Račk*i*-Strossmayer*, knjiga četvrta, Uredio. **F. Šišić**, Zagreb, 1931, str. 162.
[17] Isto, str. 163.

tako je opet odlučujuća bila pomoć biskupa Strossmayera. Ali, zbog svega toga ine čudi podatak V. Kisića[18] da je crnogorska vlada čim je Bar postao dio Crne Gore, počela "namećati Baranima SRPSKO ime, usljed političke težnje Srbalja da narodnostno i politički progutaju svoju braću Hrvate". Kisić također konstantira da se pojavila "u Crnoj Gori i susjednim predjelima politička struja SRBO-KATOLIKA, među kojima prvi službeno figuriraju Barani". Tvz. Srbi-katolici u Dalmaciji bili su povremena pojava. Ali s dobivanjem Bara i barske nadbiskupije očito se pojavila mogućnost da svi Slaveni katolici u jednoj nadbiskupiji budu Srbi. I dok su katolički biskupi mislili da pomažu hrvatskom pučanstvu Bara i okolice, nisu ni mogli biti svjesni da ne mogu spriječiti njegovo posrbljavanje, a da pomažući Crnoj Gori u svim pitanjima u svezi s barskom nadbiskupijom, u stvari nesvjesno pomažu velikosrpskim aspiracijama. Vjerojatno onako teške riječi u Strossmayerovim pismima i svjedoče da je on postao svjestan te srbizacije hrvatskog pučanstva grada Bara. Svaka sumnja sigurno je otklonjena 1901.-1902. godine u slučaju Zavoda sv. Jeronima u Rimu.

3. Slučaj Zavoda sv. Jeronima u Rimu 1901.-1902.

1. kolovoza 1901. papa Lav XIII breveom *Slavorum gentem* osnovao je "Collegium Hieronymianum pro chroatica gente" ("Zavod sv. Jeronima za hrvatski narod"), tj. preuredio je dosadašnje ustanove i umjesto ilirskog, tada već besmislenog imena, novoosnovanom Za-vodu dao je hrvatsko ime. To je bio rezultat velike borbe hrvatskih biskupa za očuvanje hrvatskog identiteta ustanova sv. Jeronima, koje su Hrvati osnovali u Rimu još u kasnom periodu srednjeg vijeka. Na novoosnovani zavod imaju pravo svećenici samo onih biskupija koje su imale pravo na istoimeni gostinjac, tj.: zagrebačka, đakovačka, senjska, križevačka, zadarska, splitska, šibenska, hvarska, dubrovačka, kotorska, krčka, tršćanska, porečko-pulska, vrhbosanska, mostarska-trebinjska, banjalučka i napokon barska. Posebno je zanimljiv slučaj ove posljednje – barske. Naime, odlukom Svete Rote od 24. travnja 1656., kojom je određeno koje hrvatske biskupije imaju pravo na Gostinjac sv. Jeronima u Rimu, bili su isključeni Slovenci, ali i barska nadbiskupija. Međutim, katolički živalj iz Bara i okolice, tj. onog dijela barske nadbiskupije koji se prostire između Skadarskog jezera i mora, smatra se kroz stoljeća narodom istih osjećaja i iste narodne svijesti kao i njegova istovjetna braća u Dubrovniku, Hercegovini i Boki kotorskoj. Na poticaj hrvatskih biskupa i taj dio barske nadbiskupije uključen je u papin breve 1901. godine.[19] Stvaranje hrvatskog zavoda u Rimu uzburkalo je tadašnje europske diplomatske krugove. Odmah nakon objavljivanja brevea u prostore Zavoda upala je grupa tzv. italo-srba, proglašavajući se Dalmatincima. To je izazvalo ogorčenje i uzbunu u hrvatskoj javnosti, napose u Dalmaciji, gdje je na demonstracijama pala i krv. Kada su vlade u Beču i Pešti vidjele oštru reakciju cijeloga hrvatskog naroda, intervenirale su, ali uvijek gledajući da ostvare svoje interese. Posljedica kompromisne austrougarske politike bio je i opoziv tadašnjeg rektora crkve i

[18] **V. Kisić**, *nav. djelo*, str. 71.
[19] **J. Madjerac**, *nav. djelo*, str. 52

predsjednika Bratovštine sv. Jeronima, dr. Josipa Pazmana, što je učinio zagrebački nadbiskup Posilović. Kada se dr. Pazman, vraćajući se u domovinu, iskrcao u Splitu, velika masa domoljuba dočekala ga je kao mučenika. Naime, ispregli su konje iz kočije kojom se vozio, smatrajući posebnom čašću namjesto njih vući hrvatskog mučenika, te ga uz burne ovacije, prosvjede i pjesme, dovezli do sjemeništa u kojem je on imao odsjesti.[20] Javno se mnijenje u Italiji počelo malo pomalo okretati na stranu Vatikana, ali tada se u čitav slučaj uplela Crna Gora. Još 29. 8. 1901. *Glas Crnogoraca* na Cetinju prosvjedovao je protiv papinskog brevea zato što je "ilirska" nacija zamijenjena hrvatskom, a ne spominje se srpska, koju crnogorska vlada uzima u zaštitu. Zatim je nadbiskup Milinović pozvan na Cetinje, i o tome piše Vatikanu tvrdeći da će pred knjazom izraziti protest zbog napada na Svetog Oca.[21] Međutim, nadbiskup je podlegao pritiscima kojima je bio izložen na Cetinju. Naime, kako kažu Š. i J. Rastoder,[22] nadbiskup je *priznao* (!) da ilirstvo obuhvaća i Hrvate i Srbe. On je zajedno s grofom Lujom Vojnovićem, Srbinom-katolikom iz Dubrovnika, tada ministrom pravde u Crnoj Gori, otputovao u Rim da u ime Crne Gore traže da se iza riječi "pro croatia" stave izrazi "et pro serbica gente". Obrazlagali su to time što u barskoj nadbiskupiji ne žive Hrvati već Srbi-katolici! Svoje zahtjeve oni su temeljili i na naslovu "primas Srbije", koji ima barski nadbiskup, a koji je uostalom bio ispušten u breveu *Slavorum gentem*. Hrvatski biskupi bili su protiv promjene imena Zavodu, a Strossmayer piše vatikanskom državnom tajniku kardinalu Rampolliju: "u srcu i duši Srba vlada nesnošljivost prema katoličkim Hrvatima. Stoga se naš zavod ilirski ili hrvatski u Gradu ne smije nikako nazvati Srpskim. Taj se pojam apsolutno ne smije upotrebiti". Inače, u nizu pisama Račkom biskup je Strossmayer govorio i o nesnošljivosti i mržnji Srba prema Hrvatima. Tako još 15. 12. 1861. piše: "Ako drugo, onda sam opazio, da se neke stvari po srpskih ruku sasvijem srpski, ili bolje rekuć turski rješavaju. Ima Srbina u namjesništvu, koji se gledaju i meni i Crkvi katoličkoj osvetiti što se ne ćemo posrbiti."[23] 29. 2. 1864.: "A vjerujte mi, da čovjek ovdje nema energije i da se Srbi u Srijemu ne boje, jao i u zao čas katolicima! Ja mnijem, da Srbima ne treba prostiti gdje ne imaju pravo, jerbo tim bivaju smjeliji i drzovitiji."[24] 25. 6. 1865.: "Dakako da je bio među nami često put razgovor o izborih u Srijemu, gdje Srbi žele i u sredini samih katolika svoje ljude izabrati. Dakako da sam rekao, da bi to za katolike sramota bila".[25] U pismu od 25. 6. 1883. Strossmayer piše o srpskom "barbarstvu" i "okovima srpskim",[26] a posebno je znakovito pismo od 10. 4. 1884. gdje kaže: "*Srbi su nam krvavi neprijatelji."*[27] U istom spominje i *"grob, kog Srbi*

[20] Isto, str. 50-51.
[21] **Ratko Perić**, *nav. djelo*, str. 161.
[22] Š. Rastoder i J. Rastoder, *Dr Nikola Dobrečić, Arcibiskup Barski i Primas Srpski,* Budva, 1991, str. 17.
[23] *Korespodencija Rački-Strossmayer, Knjiga prva,* Uredio Fedro Šimić, Zagreb, 1928, str. 7.
[24] Isto, str. 21.
[25] Isto, str. 31.
[26] *Korespodencija Rački-Strossmayer, Knjiga treća,* Uredio **Fedro Šimić**, Zagreb, 1930, str. 69.
[27] Isto, str. 118.

nam kopaju". Ali ovo u svezi s aferom Sv. Jeronima bilo je prvi put da takve svoje tvrdnje povezuje s nečim u što je izravno upletena Crna Gora! Očito, postao je duboko svjestan da je sve što je radio za pomoć crnogorskom narodu i svom hrvatskom narodu u okolici Bara, iskorišteno upravo protiv interesa njegova hrvatskog naroda općenito! (Zato bi ovo njegovo APSOLUTNO NE trebalo shvatiti kao svojevrsnu njegovu političku oporuku, dakle kao apsolutno NE bilo kakvom savezu sa Srbima!) Pritisci na Svetu Stolicu bili su golemi. Nije se prezalo ni od otvorenih ultimatuma. Papa je vjerovao da će,uklonivši uzrok (davanje hrvatskog imena Zavodu), otkloniti i posljedice, pa je vratio ilirsko, tada već besmisleno, ime Zavodu u Rimu. (Hrvatsko ime taj Zavod dobio je tek 1971.). Apostolsko pismo *Slavorum gentem* ostalo je netaknuto u svome sadržaju, izrazima i nazivima, samo je vraćen stari naslov.[28] Napomenimo da je nadbiskup Milinović 2.1.1902. tražio od pape da mu potvrdi titulu "primas Srbije", što je i učinjeno.[29]

Kada se za promjenu imena doznalo, nastalo je ne malo iznenađenje u hrvatskom episkopatu i narodu.[30] Ogorčenje u hrvatskom narodu prenio je biskup Stadler u neuobičajeno oštroj predstavci od 30. 3. 1902., izgovorenoj u audijenciji pred papom Lavom XIII. A koliko je to ogorčenje bilo veliko, najbolje potvrđuje i činjenica da je Stadler nediplomatskim rječnikom optužio Svetu Stolicu da je popustila diplomatskim pritiscima na nju, pa se kasnije morao javno ispričati za tu optužbu, koju sigurno nije mogao ničim dokumentirati, a njegova je predstavka tiskana u katoličkom i drugom tisku u domovini. Naravno, do povratka hrvatskog imena Zavodu nije došlo, ali je papa 10.4.1902. poslao pismo zagrebačkom nadbiskupu Posiloviću, objašnjavajući da prava koja pripadaju hrvatskom narodu nisu pretrpjela nikakve štete. Zanimljivo je da papa u pismu dva puta spominje hrvatsko ime, a nijednom ilirsko.[31] O reakcijama na papinu odluku ove je godine pisao M. Strecha. Tako on konstatira: "Crnogorsko suprotstavljanje breveu *Slavorum gentem* bilo je dakle motivirano prvenstveno težnjom da se afirmira zasada o Srbima-katolicima, koja je imala važnu ulogu u širenju srpske nacionalne ideje, prije svega u Crnoj Gori i u Dalmaciji, a s kojom se dugoročno gledano vjerojatno računalo ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i u banskoj Hrvatskoj"[32]. Međutim, ambicije knjaza Nikole nisu se ogledale samo u tome već i u njegovoj težnji za prevlast u cijelom *srpstvu*. To se nazire i iz komentara u švicarskom dnevniku *Journal de Geneve* od 15.2.1902., koji navodi Milutinović: "Crna Gora pristaje na (...) redukciju pod uslovom da se u dotičnoj buli prizna barskom nadbiskupu titula primasa svih Srba katolika, primas tottus regni Serbiae. No tom se dodatku oštro protivi Beč, a već je lako pogoditi iz kojih razloga (...). Kad bi Vatikan priznao barskom katoličkom arcibiskupu titulu primasa za čitavo srpstvo, austrougarska vlada strahuje da se u tom faktu sagleda afirmacija političkih

[28] **R. Perić**, *nav. djelo*, str. 166.
[29] **Š. Rastoder** i **J. Rastoder**, *nav. djelo*, str. 17.
[30] **R. Perić**, *nav. djelo*, str. 166-168.
[31] Isto, str. 168.
[32] **M. Strecha**, *nav. djelo*.

pretencija Crne Gore, koji se suprotstavljaju Austriji, koja bi htjela da protežira dinastiju Obrenović."[33] Dalje se u tekstu u švicarskom listu govori o ultimatumu s dvije solucije: ili da Sveta Stolica zadovolji zahtjevima Crne Gore, ili će knjaz Nikola prekinuti s njom svaki odnos i smatrati kao da konkordat uopće nije ni sklopljen: "Crna Gora, istina, ne zauzima mnogo prostora na europskoj geografskoj karti, ali joj njene veze s Rusijom i Italijom i njen moralni prestiž koji na Balkanu uživa, daju takovu snagu i obezbjeđuje takav utjecaj na istočne i europske probleme, da bi bilo nerazumno potcjenjivati je. Stoga držim da će u Vatikanu dva puta razmisliti prije nego što se reše na prelom sa Crnom Gorom." A ipak Crna Gora koju su u Europi doživljavali na taj način, živjela je još 16 godina. Iako je svoju državu knjaz Nikola višestruko uvećao (Sl. 1), upustio se u velikosrpsku igru, želeći još više. Ta stalna težnja za povećanjem Crne Gore učinila je da je ona na kraju "pojela" samu sebe.

Ovo stoljeće zorno nam je pokazalo kroz kakve je sve teškoće prolazio hrvatski narod. U biti to se moglo vidjeti, bolje reći naslutiti, kroz svetojeronimsku aferu. Jer kad jedan papa, nama vrlo sklon, nije uspio dati jednom svom zavodu u rimu ime koje je on želio, zato što je to ime hrvatsko ime - što smo tek mi trebali očekivati u našoj borbi za slobodu!

4. Velikosrpska politika i Boka kotorska

Stvaranjem prve Jugoslavije Crna Gora prestaje postojati. Ali na udaru velikosrpske politike sada je Boka kotorska. Naravno, za to postoje objektivni i subjektivni razlozi.

Objektivni razlozi leže u činjenici da je Boka kotorska najjužnija hrvatska zemlja, a *subjektivni razlozi* leže u dva velika srpska kompleksa:

1) MORE, općepoznati srpski kompleks, koji ih tjera još od vremena Nemanjića pa sve do današnjih dana da u određenim, za njih povoljnim, povjesnim trenucima vrše *genocid* nad onim narodima koji ih dijele od mora.

2) HRVATSKA KULTURNA BAŠTINA, srpski kompleks, najbolje se očitovao u Domovinskom ratu rušenjem svih kulturnih spomenika hrvatskog naroda gdje su to god mogli. Simbol je toga i kod nas i u svijetu, *Dubrovnik.*

Međutim, kulturocid koji se vrši nad hrvatskim narodom, sadrži još jednu komponentu koja se ogleda u pokušaju otimanja kulturne baštine Hrvata Boke Kotorske. Naime, upravo su bokokotorska priobalna naselja, koja su bila nastanjena uglavnom Hrvatima, bila žarište pomorstva, koje je stoljećima bilo pokretač razvoja toga područja te je to stanovništvo bilo i nositelj kulture, koja je dosegla zavidnu razinu. Ta je kultura vrlo važna za hrvatski narod. Recimo, najstarija je hrvatska katedrala ona iz 1166. godine, odnosno katedrala sv. Tripuna u Kotoru, zatim Gospa od Škrpjela, pa kotorske zidine... A koliko je velika ta baština hrvatskog naroda, najbolje svjedoče službeni crnogorski izvori koji kažu da se 40% nepokretnog i 66% pokretnog spomeničkog blaga današnje Republike

[33] **Kosta Milutinović**, Srbi katolici i svetojeronimska pitanja, *Istorijski zapisi 65*, 1992/1-4, str. 65-72.

Crne Gore nalazi u Boki kotorskoj. Zato slobodno možemo ustvrditi da više od 50% spomeničkog blaga Crne Gore pripada hrvatskom narodu, tj. hrvatski narod u Boki baštinik je toga blaga.

U osvajanju Boke velikosrpska politika radi u tri osnovna pravca:
1) eliminiranje nacionalne svijesti kod Hrvata u Boki;
2) memoricid nad hrvatskim narodom u cjelini, tj. eliminiranje Boke i hrvatskog naroda u njoj iz svijesti Hrvata u Hrvatskoj;
3) teritorijalno odvajanje Boke od Hrvatske.

Eliminiranje nacionalne svijesti vrši se prvo preko tvz. *bokeljštva*, a zatim *jugoslavenstva*. Još u prošlom stoljeću Srbi govore Hrvatima u Boki o "zajedništvu": "Svi smo mi Bokelji i ništa više." A Bokelje onda dijele na Srbe i katolike! Dakle, Hrvatima se negira njihovo hrvatstvo, a srpstvo ostaje nedirnuto - jer njihova je vjera *srpska*. I tako su imali u tome uspjeha, a pogotovo stvaranjem raznih Jugoslavija, pa čak postoje i katolički svećenici koji su silom postali "Jugoslaveni". Neki su Hrvati u tome vidjeli spas od pritisaka: Bolje se izjasniti Bokeljom (a kasnije Jugoslavenom) nego Srbinom ili Crnogorcem! A i u jednom i u drugom slučaju Srbi postižu ono što žele, a to je da oni **ne budu Hrvati** jer, otkinuti od svog naroda, osuđeni su da u dogledno vrijeme postanu ono što je velikosrpska politika i isplanirala. Naime, velikosrpskoj politici katolici nehrvati, kao u slučaju barske nadbiskupije, trebaju osigurati bezbolno otimanje velike hrvatske baštine u Boki jer je ta baština uglavnom smještena u katoličkim crkvama ili su to same te crkve. Naime, dovršetkom etničkog čišćenja Boke, tj. nestankom Hrvata katolika, kotorska biskupija više ne može biti dio Crkve u Hrvata, a Jugoslaveni katolici vrlo će brzo postati prvo Crnogorci katolici, a zatim Srbi katolici, ili izravno Srbi katolici.

A na teritorijalnom odvajanju Boke od Hrvatske radilo se od samog početka. To je vidljivo iz Vidovdanskog ustava Mnogi primjeri pokazuju koliko je uspješan bio memocid izvršen nad hrvatskim narodom u cjelini, kada je u pitanju Boka, hrvatski narod i velika hrvatska baština u njoj. Učinak tog memocida osjeća se još uvijek u Hrvatskoj, iako je danas mnogo veći broj naših ljudi koji znaju što je Boka i što znači hrvatskom narodu nego što je to bio slučaj do prije nekoliko godina. Još do prije 4-5 godina mnogi hrvatski političari i kulturni radnici nisu znali da je Boka kotorska *Zaljev hrvatskih svetaca*. Naime, od šest hrvatskih svetaca i blaženika tri su iz Boke (sv. Leopold Bogdan Mandić, blaž. Ozana Kotorska i blaž. Gracija iz Mula), a jedini hrvatski papa, jedan od najznačajnijih papa u povijesti - Siksto V., podrijetlom je iz Boke. A koliko je velik bio taj memocid, najbolje svjedoči podatak da je jedan naš predsjednik vlade poslije demokratskih izbora u dva svoja uzastopna nastupa na TV nabrajao Hrvate u ostalim dijelovima tadašnje Jugoslavije, pa ih nalazio i u Makedoniji, ali ne i u Boki!

1921. godine, u kojemu je predviđeno podjela države na oblasti. Naime, predviđeno je da će se ta podjela izvršiti odlukom Skupštine, a na prijedlog Vlade, a ako se ni to ne učini, predviđen je skraćeni zakonski postupak za to, ali će u tom

slučaju kotar bokokotorski ući u Zetsku oblast. Vidimo kako se prejudiciraju takve krucijalne odluke, pa je odmah jasno da se nije dogodilo ni prvi ni drugi slučaj, već taj treći, koji je osiguravao odvajanje Boke kotorske od matice zemlje - od Hrvatske. Dalje, 1922. bokeljsko područje izdvojeno je iz Dalmacije i pripojeno Zetskoj oblasti, a 1929. g. uključeno je u Zetsku banovinu. Naravno, hrvatstvo Boke nije moglo biti potpuno ugušeno u tako kratkom vremenu koliko je postojala prva Jugoslavija. Veličanstvena proslava tisućugodišnjice krunidbe kralja Tomislava održana je u Kotoru 1925. godine. Postojalo je 17 hrvatskih društava u Boki, a odred Bokeljske mornarice bio je na pogrebu Stjepanu Radiću. Kada je na izborima 1939. godine u 7 bokeljskih općina pobijedila HSS, Hrvati Boke očekivali su da će Bokokotorski zaljev ući u sastav Banovine. Kako Sporazumom Cvetković-Maček granice nisu bile definitivno određene, predstavnici bokeljskih Hrvata odlazili su vodstvu HSS-a u Zagreb tražeći da granica bude na Trojici iza Kotora. Međutim, do korekcije granice nije došlo zbog rata i raspada preve Jugoslavije.[34]

5. Hrvati u Republici Crnoj Gori

Drugi svjetski rat iskorišten je za pripajanje Boke kotorske Crnoj Gori. Naime, Pokrajinski komitet KPJ za Crnu Goru, Boku i Sandžak postojao je još i prije. Štab narodnooslobodilaških gerilskih (partizanskih) odreda za Crnu Goru, Boku i Sandžak preimenovan je 25. listopada 1941. u Glavni štab NOP-a za Crnu Goru i Boku,[35] a Narodnooslobodilački odbor Crne Gore i Boke osnovan je 8. veljače 1942. u manastiru Ostrog.[36] Kako se u Jugoslaviji interpretira pitanje Boke kotorske, najbolje ilustrira sljedeći citat iz knjige Zorana Lakića: "Poslije proklamacije Savezničke komande za Bliski istok da je 8. septembra 1943. godine Italija prihvatila bezuslovnu kapitulaciju, prestao je da postoji okupatorski sistem u Crnoj Gori; odluka aneksije Boke kotorske izgubila je važnost, pa je ovaj kraj ponovo postao sastavni dio Crne Gore."[37] Ne treba posebno objašnjavati da Boka kotorska nije do tada nikad bila u sastavu Crne Gore, pa čak ni da Crna Gora, kao takva, nije postojala u prethodnoj prvoj Jugoslaviji. ZAVNO Crne Gore i Boke osnovan je na skupštini koja je održana u Kolašinu 15. studenoga 1943., a njegovo prvo zasjedanje bilo je dan kasnije. Drugo zasjedanje ZAVNO-a Crne Gore i Boke održano je u veljači 1944., a treće, presudno za konačno pripajanje Boke Cr-noj Gori, 13-15. srpnja 1944., uz nazočnost 151 delegata, od toga 13 iz kotorskog i 11 iz hercegovačkog sreza.[38] Uvodni referat "Slobodna Crna Gora u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji, podnio je Veljko Zeković. Predložio je donošenje odluke o pretvaranju ZAVNO-a Crne Gore i Boke u Crnogorsku antifašističku skupštinu narodnog oslobođenja jer: "Crna Gora uživa pravo posebne slobodne federalne jedinice u demokratskoj Jugoslaviji. Narodu Boke treba ostaviti da se slobodno

[34] **J. Pečarić**, *nav. djela*
[35] **Z. Lakić**, *Narodna vlast u Crnoj Gori 1941-1945,* cetinje-Beograd, 1981, str. 108-109.
[36] Isto, str. 150.
[37] Isto, str. 287.
[38] Isto, str. 402.

odluči s kim će i kako da živi u Federalnoj Jugoslaviji..."[39] Navodno, već se zna kako će se "narod" tj. nazočni vijećnici iz Boke izjasniti. Evo kako to komentira Z. Lakić:

"Upadljiva je izmjena u nazivu najvišeg organa vlasti. To više nije Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Crne Gore i Boke, već Crnogorska antifašistička skupština narodnog oslobođenja. Razlika nije samo u izmjeni reda riječi. Suština je u tome što je u novom nazivu ispuštena riječ Boka, što se može smatrati izrazom raspoloženja vijećnika iz Boke Kotorske da se već na ovom zasjedanju izjasne da se pod crnogorskom teritorijom podrazumijeva i teritorija Boke. Ovo je utoliko značajnije što su svi drugi politički organi u svom imenu i dalje zadržali riječ Boka: Pokrajinski komitet KPJ, Narodnooslobodilački front, Antifašistički front žena, Ujedinjeni savez antifašističke omladine itd. itd. Inače, u formalnopravnom smislu Narodnooslobodilački odbor za Boku Kotorsku izjasnio se, poput Skupštine ZAVNO-a Sandžaka, da dobrovoljno ulazi u sastav Crne Gore, tek neposredno uoči Četvrtog zasjedanja CASNO-a u aprilu 1945. godine."[40]

I dok u tom citatu govori o raspoloženju vijećnika iz Boke, malo kasnije kaže da je *u ime naroda Boke* govorio Luka Matković, i dalje sljedeći citat iz tog govori: "Narod Boke, i srpski i hrvatski, tokom svoje istorije bio je uvijek sudbinski vezan za crnogorski narod (...) Žrtve koje smo dali za slobodu biće garancija da će demokratske težnje naroda Boke doći do izražaja u slobodnoj Jugoslaviji zajedno sa bratskim narodom Crne Gore..."[41]

Tzv. "oslobođenje" narod je sa strahom dočekao. Na primjer, u Kotoru, prema izvješću Sreskog komiteta KPJ Kotor od studenog 1944. godine "mase su očekivale da će izdajnici i profašisti biti progonjeni od nas, pa i oni koji nemaju nekih teških grehova i da će biti progonjeni od nas, pa i oni koji nemaju nekih teških grehova i da će biti osjetljivija razlika između poštenih i nepoštenih".[42] Naravno, narod se s razlogom bojao. Ubijeno je niz uglednih građana Hrvata, a među njima i tri svećenika: don Ivo Brajnović, don Gracija Sablić i don Đuro Perušina. Mnogo ljudi moralo je napustiti Boku, a među njima i kotorski biskup, hrvatski povjesničar, i povjesničar Boke Pavao Butorac. Pritisci na pučanstvo nastavljeni su i nakon rata. Ukinuta su sva hrvatska kulturna društva, a na popisu 1948. izvršen je veliki pritisak da se svi izjasne kao Crnogorci. Komunisti Hrvati to su po direktivi i morali učiniti. A prošle su četiri godine otkako kako je Luka Matković na osnivačkom kongresu CASNO-a, govoreći o pučanima Boke, kao što smo vidjeli, spominjao samo Srbe i Hrvate. Mnogi od tih komunista - Hrvata i umrli su kao Crnogorci. A u predaji hrvatskog pučanstva grada Kotora ostala je priča o jednom veličanstvenom glazbenom zboru iz tog vremena. Naime, cijeli kotorski zatvor pun Hrvata pjevao je na polnoćki pjesmu "U to vrijeme godišta". Inače, uobičajen izgovor za progon Hrvata u to vrijeme bilo je njihovo

[39] Isto, str. 402-403.
[40] Isto, str. 404.
[41] Isto, str. 406.
[42] Isto, str. 427.

katoličanstvo, tj. klerikalizam. Mnogi ugledni Kotorani izgubili bi posao samo zbog toga što bi prigodom svečanosti sv. Tripuna, zaštitnika Kotora i cijele Boke, dizali zastavu na katedrali sv. Tripuna u Kotoru (inače najstarijoj hrvatskoj katedrali – izgrađenoj 1166.), a neki su odrobijali zbog svog katoličanstva i nekoliko godina, i to uz suđenje ili bez njega.

U sprovođenju velikosrpske politike velika se pozornost poklanjala hrvatskim intelektualcima iz Boke. Tako Kotor bilježi godine i godine, a da se niti jedan svršeni student - Hrvat nije vratio u njega. A ako bi se i vratio, činilo se sve da ode. Drastična je sudbina hrvatskog književnika, profesora Vjenceslava Čižeka. Kao student osuđen je zbog nekoliko pjesmica rugalica na dvije godine zatvora. Poslije završetka fakulteta službovao je u BiH i Crnoj Gori. Iako sjajan profesor, često je otpuštan s posla i šikaniran na razne načine. Od svibnja 1972. godine je u Njemačkoj kao politički emigrant. Surađuje u gotovo svim glasilima hrvatske dijaspore. 11. studenog 1977. kidnapirala ga je jugoslavenska tajna policija te prisilno i tajno vratila u tadašnju Jugoslaviju. Osuđen je na 15 godina robije. Tada se za njega bezuspješno zauzima Amnesty International i PEN, posredstvom Hrvatskog centra PEN-a. Potrajalo je više od deset godina dok ga Njemačka, kao svog političkog azilanta, nije uspjela osloboditi. Ali, profesor je Čižek od posljedica kidnapiranja i robovanja *oslijepio!* Važno je pritom istaknuti da je profesor Čižek izašao iz zatvora 29. srpnja 1988. godine![43]

6. Demografske promjene u Boki od 1910. do 1991.

Rezultati velikosrpske politike u Boki kotorskoj, i uopće u Crnoj Gori, najbolje se vide u Tablicam 1-4 (Tablice 1-3 dane su na str. 122 i 123). Kada se govori o Boki kotorskoj, obično se misli na Bokokotorski zaljev. Međutim, primorski pojas Boka kotorska - Budva - Spič u Austrougarskoj je upravo bio obuhvaćen jednim kotarom sa sjedištem u Kotoru, a popisu u njoj daju vjersku, a ne etničku pripadnost pučanstva. I dok je kod katoličkog življa jasno da se radi uglavnom o hrvatskom narodu, dotle se kod pravoslavnog teško može razabrati odnos crnogorskog i srpskog naroda zbog poznatog utjecaja Srpske pravoslavne crkve, a i zbog srbovanja same dinastije Petrović. U razmještaju pučanstva 1910. godine lako je uočiti stanovite pravilnosti. Pravoslavna većina u cijelom kotaru rezultat je naseljenosti u višim, brdskim krajevima, kao što su, primjerice, bokokotorsko zaleđe te područje Petrovića, gdje su pravoslavci praktično jedino pučanstvo, a oni su većinsko stanovništvo na poluotoku Luštici i u polodjelskoj grbaljskoj župi. Od većih i poznatijih gradova pravoslavna je većina 1910. zabilježena jedino u Risnu.. Sva ostala gradska naselja: Kotor, Perast, Tivat, Dobrota, Prčanj, Herceg Novi i Budva imali su katoličku, tj. hrvatsku, većinu pučanstva. Izrazito katolički predjeli bili su poluotok Vrmac u Boki kotorskoj te južni dio Spiča od Sudomora do granice prema Crnoj Gori (vidi zemljovid).

Možemo s pravom računati da je slična situacija bila i u trenutku stvaranja prve Jugoslavije, a od tada na demografske promjene u Boki presudno je utjecala, kao

[43] **Malkica Dugeč**, Vjenceslav Čižek, Jedan život za Hrvatsku, *Republika Hrvatska*, Zagreb, 190 (1995), 63-73.

što smo vidjeli, velikosrpska politika. U Tablici 1 dan je usporedni udio Hrvata u gradovima Kotor, Herceg Novi i Tivat prema popisima iz 1910. i 1991. U tom periodu ukupan je broj pučanstva porastao gotovo dvostruko (1910.-33.400, 1991.- 61.440), a istodobno je broj Hrvata trostruko pao (1910. - 13.500, 1991. - 4.910). ti podaci daju nam za pravo da govorimo o izvršenom *etničkom čišćenju u miru!* Istina, iselio se samo jedan dio pučanstva, a drugi je, kao što smo već govorili, izložen stalnim pritiscima promjenio nacionalnost. Zato smo u Tablicama 1-3 posebno izdvojili Jugoslavene i ostale. Razlog je očevidan: samo su Hrvati u Crnoj Gori imali razloga tako se izjašnjavati na popisu 1991. godine. Kako je po podacima Katoličke crkve u Boki danas oko 11.000 katolika (u Tablici 4 su usporedni podaci o broju Hrvata po župama prema godinama 1939. i 1973.[44]), imamo na prvi pogled paradoksalnu situaciju da je u Boki više katolika - Jugoslavena nego Hrvata.

7. Položaj Hrvata i katolika u Crnoj Gori za vrijeme Domovinskog rata

Iseljavanje Hrvata iz Crne Gore znatno je intenzivirano tijekom samog Domovinskog rata, i to najviše iz Tivta, grada u kome je ostalo najviše Hrvata. Nekoliko stotina Hrvata iselio se tijekom rata, a među njima i sedam liječnika specijalista. Pritisci su bili svakojaki: anonimna pisma, telefonski pozivi, maltretiranje djece, konfiskacija hrvatskih kuća, paljevina objekata čiji su vlasnici Hrvati itd. itd. U jednom anonimnom pismu koje su dobile najuglednije hrvatske obitelji u Tivtu 1995. godine, stoji, između ostalog, i sljedeće: "Ne odete li sami na vrijeme, noć će gutati vašu djecu i vaše obitelji. (...) Što je bilo bilo je, i to se sve zna i odlučni smo da nam sve to debelo platite i vi katolici iz Tivta i oni iz Škaljara i svi redom, zajedno s vašim biskupom. 'OJ USTAŠE NEKA NEKA, ČETNIČKA VAS KAMA ČEKA.' Pohrlite po pozivu gospodina Tuđmana u Hrvatsku, jer srpskih vjekovnih OGNJIŠTA TAMO IMA VIŠE NEGO ŠTO VAS IMA." A pritisci na hrvatske intelektualce uvijek su najveći, jer s njihovim odlaskom daje se primjer i drugima da trebaju otići. Biskup koji se spominje u ovom letku, a i u drugima gdje je prvi na popisu "genocidnih rimokatoličkih sveštenika", pokojni je msgr. Ivo Gugić, koji je i ubijen ove, 1996. godine. Opetovana se prijetnja i obistinila. I dok autori letaka nisu otkriveni, dogodilo se "grabežno ubojstvo" sada već umirovljenoga kotorskog biskupa. Podatak da je prvi liječnik konstatirao smrt od srčanog udara, a biskup je zapravo zadavljen žicom, nije se na žalost, nikad pojavio u hrvatskom tisku!

Za razliku od Jugoslavena-katolika u samom Bokokotorskom zaljevu, u najjužnijem dijelu kotorske biskupije i u Baru nemamo Srbe-katolike, što je pokušavao stvoriti knjaz Nikola, već Crnogorce-katolike. Naime, ljudi su tamo vjerovali da će izbjeći pritiscima ako se izjašnjavaju kao Crnogorci-katolici, čvrsto se držeći za svoje katoličanstvo, za svoju različitost. To uzjašnjavanje za Jugoslavene ili Crnogorce-katolike najbolje je objasnio mostarski biskup msgr. Perić kada je nakon posjete katoličkim župama u Boki i Crnoj Gori rekao da biti tamo katolikom možda i nije toliko hrabro kao biti Hrvatom. Primijetimo da se

[44] **Zrinko Horvat**, Boka je bila "Dika od Hrvata", *Narod*, 1. ožujka 1996, 18-19.

katoličko pučanstvo s druge, tj. austrougarske, strane rječice Željeznice u vrijeme knjaza Nikole i dalje osjeća Hrvatima. U stvari, u cijelom periodu od Berlinskog kongresa pa do stvaranja Republike Crne Gore nakon Drugog svjetskog rata oni su uglavnom Hrvati. Pri tome treba imati u vidu da je taj dio katoličkog pučanstva bio udaljeniji od onog u Boki (razdvojeni pravoslavnim Grbljem i Paštrovićima), a i u Boki je bilo i mnogo više Hrvata. Zato su oni i morali prvi podleći pritiscima, dok u Boki to ide postupno. Iako su Hrvati Bara i okolice danas uglavnom Crnogorci-katolici, to ne znači da i dalje nisu izloženi pritiscima. Tako je početkom agresije na Hrvatsku na rijeci Željeznici osvanuo grafit: "DOVDJE JE CROATIA", što je tamo svojevrstan vid pritiska na katoličko pučanstvo (navodno su ga oni napisali, a u stvari je to poziv - opravdanje za raznovrsne pritiske na njih). I niz drugih oblika takvih pritisaka lako je iščitati iz velikosrpskog tjednika DEM (15. 10. 1995). Tako je "nekoliko sutomorskih rimokatolika 1991. godine, sa ličnim kartama Republike Hrvatske, išlo u Dubrovnik da glasa za Tuđmanov HDZ". Zato pravoslavce "pedeset godina bratstva i jedinstva nije uljuljkalo. (...), nije im razorilo iskustveno znanje o kontinuiranim vjekovnim rimokatoličkim pretenzijama na njihov životni prostor. Te pretenzije su prepoznali i u inicijativi za osnivanje sutomorske opštine. (...) Opština Sutomore, u drugoj fazi, treba da obuhvati i sadašnju Mjesnu zajednicu Šušanj, dakle teritoriju čitavog Špiča od Kufina do Željeznice, do onamo gdje je napisano 'Dovdje je Croatia'. (...) U Šušanju je puno rimokatolika. (...) Spičanski pravoslavci znaju da moraju da se uzdaju u se i u svoje kljuse. (...) I danas su spičanski pravoslavci sami. Sami naspram zavjereničkog duha rimokatoličke manjine. Manjina skoro uvijek bistvuje na zavjereničkim principima)." I zaista, kreću u akciju. U Spičanskom polju postoji crkva sv. Petke, zajedničko vlasništvo katoličke i pravoslavne crkve - crkva s dva oltara. Čuvajući svoju "izvornu hrišćansku vjeru", spičanski pravoslavni odbor na čelu sa parohom zabranjuje katoličkom župniku don Nikoli Majiću, da održi misu na katolički Markov dan jer je pao na pravoslavni Uskrs! Misa je održana ispred crkve pred stotinjak vjernika rimokatolika. Interesantno je da u DEM-u događanja oko crkve sv. Petke povezuju s nadbiskupom barskim Markom Jorgom, naravno, služeći se pričom koja nije zabilježena u povijesti. Možda je razlog tomu što u izvješćima koja je ovaj nadbiskup slao, stoji da su svi stanovnici u tom kraju poslije unijačenja postali katolici.[45] Ne vodeći računa o tome što je crkva zajednička, dakle po dobro poznatim pravima "bratstva i jedinstva" pravoslavno pučanstvo crkvu sv. Petke proglašava pravoslavnom, dovede novog paroha, izbjeglog krajišnika Sreta Medića, grade mu parohijski dom nedaleko od crkve sv. Petke, za koji kamen temeljac postavljaju mitropolit crnogorsko-primorski, zetsko-brdski i skenderski Amfilohije. I početkom prosinca prošle godine katolički se oltar izbacije iz crkve sv. Petke! Krajem prošle godine na to reagira crnogorski nezavisni tjednik *Monitor*, a početkom ove godine i beogradsko *Vreme*. Sredinom ove godine Crnogorski helsinški odbor za ljudska prava uputio je pismo predsjedniku Republike Crne Gore i predsjedniku Republičkoga vijeća za zaštitu prava pripadnika nacionalnih i etničkih grupa

[45] **I. Marković**, *Dukljansko-barska Metropolija*, Zagreb, 1902.

Momiru Bulatoviću pod naslovom "Zaštitite crkvu svete Petke". Ovdje spomenimo da *Vreme* citira don Majića: "Rimokatolici su uznemireni, jer su osjećali da se nešto takvo već duže spremalo, pa se boje da to nije početak etničkog čišćenja."

ETNIČKO ČIŠĆENJE! Proces koji u Boki teče sve vrijeme od kada je ustrojena Jugoslavija do dana današnjeg. Međutim, događaji u Sutomoru su znakoviti. Oni pokazuju da se tamošnji ljudi ne osjećaju zaštićeni, niti su zaštićeni, usprkos tome što se nacionalno izjašnjavaju Crnogorcima. Crnogorcima-katolicima! Jasno upozorenje i onim Jugoslavenima-katolicima u Boki, ili onima koji su samo Bokelji "i ništa više": Crnogorci-katolici, tj. Srbi-katolici u velikosrpskoj politi-ci tamo su potrebni samo da osiguraju prelazak velike hrvatske - katoličke - kulturne baštine u srpske ruke. Nakon toga oni im više ne trebaju ni kao katolici! Zato je očekivati da će i takvi katolici koji se i u Boki i u Baru i okolici danas ne izjašnjavaju Hrvatima, kada shvate da su neovisno o tome ipak bili ugroženi, odlučiti da se ponovno vrate svom matičnom narodu. Jačanje hrvatske države sigurno će im pomoći u tome. S druge strane ti su događaji i poruka Crnogorcima. Ako Crna Gora ostane u sastavu Jugoslavije, niti će oni opstati kao narod, niti će ostati na moru. Na isti način na koji su Hrvati eliminirani s tih prostora, bit će eliminirani i oni sami.

8. Hrvatska i Crna Gora danas

Međusobnim priznanjem Hrvatske i Jugoslavije dogovorena je i uzajamna briga o nacionalnim manjinama. Dakle, SJ će voditi brigu o Srbima i Crnogorcima u Hrvatskoj, a Hrvatska o Hrvatima u Jugoslaviji. To je u civiliziranim zemljama nešto sasvim normalno, ali ovdje to nije tako jednostavno. (Jer tko zna kada će i hoće li Jugoslavija ikada postati civilizirana zemlja.) Nacionalna zajednica Crnogoraca u Hrvatskoj već se usprotivila takvom rješenju, iz jednog razloga što je njima jasno da današnja Jugoslavija i dalje predstavlja Srboslaviju, istina mnogo manju, i u njoj će biti nastavljeno potiranje njihova naroda! Slično se može očekivati i s položajem hrvatskog naroda. Istina, Sporazum će sigurno smanjiti otvorene pritiske, a i Hrvatska će moći znatno brže intervenirati u takvim slučajevima. Ali, politika stvaranja Bunjevaca, Šokaca, Bokelja, Jugoslavena i sličnog već je dobro razrađena i bit će sigurno nastavljena jer Srbija nije poražena u ovom ratu, pa samim time nije poražen ni velikosrpski projekt. A to znači da nisu ni "izliječeni" od kompleksa. Dakle, nastavit će sanjati i o moru (i o Dubrovniku) i o hrvatskoj kulturnoj baštini. I ne samo sanjati.

Zato kada je riječ o Boki kotorskoj, Hrvatska mora poći od činjenice da je ona jedan od bitnih hrvatskih interesa. To proizlazi iz tri sljedeće činjenice:

1) golema je hrvatska kulturna baština Boke. (Upravo su Srbi, uništavanjem naše baštine tijekom Domovinskog rata, postigli povećanje svijesti hrvatskih ljudi o značenju te baštine.)

2) Boka je Zaljev hrvatskih svetaca. (Treba li naglašavati, posebno nakon dočeka Svetog Oca u Zagrebu, što katolicizam, pa prema tome i Zaljev hrvatskih svetaca, znači hrvatskom narodu, a time i hrvatskoj državi?)

3) Hrvatska država obvezna je brinuti se o svim Hrvatima izvan Hrvatske i po

svom Ustavu (prema tome i o Hrvatima Boke kotorske).

Zbog svega toga jasno je da je vitalni interes Hrvatske da Crna Gora bude neovisna država. Istina je da neovisnost Crne Gore danas izgleda kao nešto neostvarivo. Ali, povijest nas uči da će ponašanje Srba u takvoj državi uskoro postati nesnosno i samim Crnogorcima, i očekivati je sve veći i veći otpor crnogorskog pučanstva. S druge strane, crnogorska bi oporba sama trebala isticati hrvatstvo Boke kotorske i tako omogućiti Hrvatskoj da joj aktivnije pomogne u njenoj borbi za neovisnost. Crna Gora, odvojena od Srbije, sigurno bi bila okrenuta Europi, a time bi i Boka kotorska, zajedno s njom, bila tamo gdje i pripada - dio Europe. Europska Crna Gora bila bi jamac za sve hrvatsko u Boki kotorskoj, a to je hrvatsko u njoj i ulaznica u zapadni svijet. Europska Crna Gora znači da Hrvatska na južnoj granici ima prijatelja umjesto da i dalje očekuje napadaje na Dubrovnik. Sadašnja situacija, tj. srpska Crna Gora, predstavlja hranjenje velikosrpskih apetita i znači nastavak velikosrpske politike, čime će vitalni interesi Hrvata Boke biti stalno ugroženi. Hrvatska to mora stalno imati u vidu!

Tablica 1 - Udio Hrvata (katolika) u stanovništvu gradskih središta (1910.) i općina (1991.) Boke kotorske

	1910.	1991.		
GRADOVI	KATOLICI	HRVATI	JUGOSLAVENI	OSTALI
Kotor	69%	7% (1.620)	19% (4.150)	4% (800)
Herceg Novi	70%	2% (630)	19% (5.260)	5% (1.340)
Tivat	95%	23% (2.660)	21% (2.350)	3.5% (400)
		8% (4.910)	19% (11.760)	4% (2.540)

Tablica 2 - Nacionalna struktura Boke kotorske (1991.)

NACIONALNOST	APSOLUTNO	(%)
Hrvati	4.910	8
Jugoslaveni	11.750	19
Ostali	2.550	4
Crnogorci	27.400	45
Srbi	13.420	22
Albanci, Muslimani...	1.410	2
Ukupno	61.440	100

Tablica 3 - Nacionalna struktura u Crnoj Gori

NACIONALNOST	APSOLUTNO	(%)
Hrvati	6.250	1
Jugoslaveni	25.850	4
Ostali	14.700	2
Muslimani	89.930	15
Albanci	40.880	7
Crnogorci..	380.480	62
Srbi	57.180	9
Ukupno	615.180	100

Tablica 4 - Kako su raseljavani Hrvati iz Boke
Usporedni podaci o broju Hrvata po župama prema godinama 1939./1973.

NAZIV ŽUPE	1939.	1973.
Bogdašić	786	251
Bogišić - Krtole	106	123
Brca	130	130
Budva	350	200
Dobrota - Ljuta	201	67
Dobrota, Sv. Eustahije	238	131
Dobrota, Sv. Matej	680	380
Donja Lastva	599	630
Donji Stoliv	234	207
Đurić	216	172
Gornja Lastva	396	92
Gornji Stoliv	230	17
Herceg Novi	1.457	1.148
Kotor	1.587	550
Kostanjica	283	133
Krašić	111	88
Lepetane	230	199
Muo	518	345
Perast	520	239
Petrovac	35	50
Pokrivenik	510	217
Prčanj	680	360
Risan	125	141
Rose	25	14
Sušanj	360	450
Sutomore	509	280
Škaljari	850	836
Tivat	2.450	2.594
Ukupno	14.416	10.044

U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI - HRVATSKI

Republika Hrvatska, br. 209.[46]

Uspomeni na nedavno preminule hrvatske pjesnike: Vjenceslava Čižeka i Luku Brajnovića

Nedavno je cijeli tjedan emisije Kolo sreće na HTV bio posvećen Hrvatskoj bratovštini "Bokeljska Mornarica 809". I prvo što je trebalo otkriti bila je moja izreka, i naslov današnjeg predavanja: U Boki kotorskoj svaki kamen govori: hrvatski, za koju je rečeno da je to stara hrvatska narodna izreka. Poslije emisije nazvao me je brat koji je stariji od mene i to prokomentirao šalom: "Nisam znao da si stariji od mene." Nasmijao sam se i odgovorio mu: "Od tebe? Ma stariji sam i od našeg tate."

Još krajem 1991. godine na osnivanju Zajednice izbjeglih i prognanih Hrvata iz Vojvodine ispričao sam slijedeću priču: "Jedan čovjek mi je po povratku iz Boke rekao da tamo nije čuo niti jednu riječ na hrvatskom jeziku. Rekao sam mu da očito nije dobro slušao jer tamo svaki kamen govori Hrvatski!" Priču sam ponovio i u intervjuu koji smo dali Glasu Koncila. Neposredno poslije toga bila je u KIC-u tribina o Hrvatima u Jugoslaviji. I opet je bila zaboravljena Boka. Pozvali su me na sam dan održavanja tribine. I tada sam ispričao tu priču. Jedan slušatelj me poslije upitao jesam li sam ja to rekao i u interviewu u Glasu Koncila. Potvrdio sam i konstatirao da mu je vjerojatno bilo dosadno to ponovo čuti. Odgovorio je: "Ne, uvijek kada nastupate ponovite tu priču".

Poslušao sam ga. Ubrzo se ukazala prva prigoda. Kada smo posjetili tadašnjeg ministra dr. Cesara, došlo je u tisku do polemike između njega i tadašnjeg urednika političkog programa HTV-a. Iskoristili smo to i dobili jednu emisiju "U krupnom planu". Poslije te emisije jedan svećenik iz Boke me je upitao: "Što Ti znači to da u Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski?" Odgovorio sam mu: "Kada sami ne razumijete – nema potrebe ni da Vam objašnjavam." I nastavio sam ponavljati tu izreku kada god sam javno nastupao, i uvijek bi je novinari prenijeli, često puta i ne rekavši tko je to rekao. Zato i nije čudno što su na HTV mislili da se doista radi o staroj hrvatskoj narodnoj izreci. Kako sam ja zatvarao tu seriju Kola sreće spomenuo sam da je ta izreka i podnaslov moje knjige: Borba za Boku kotorsku. Knjiga je tiskana prije dvije godine. Najavio sam je kada su u Glasu koncila u seriji o hrvatskim znanstvenicima pisali i o meni. Naslov je bio upravo "U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski". Isti naslov imao je i prikaz knjige objavljen u Večernjem listu. Očito mnogi u Hrvatskoj, za razliku od mog bokeljskog svećenika, i te kako dobro znaju što izreka znači. Njima je ne

[46] Predavanje **J. Pečarića** na Tribini Hrvatskog katoličkog društva prosvjetnih djelatnika 21. veljače 2001. Objavljeno i u knjizi: **A.** i **J. Pečarić**, Strossmayerova oporuka, HAZU, Zagreb, 2002.

treba objašnjavati.

Sama knjiga i počinje tekstom u kome je objašnjen i sam naziv knjige:

"U okviru veličanstvene borbe hrvatskog naroda za slobodu, u okviru onoga što se s pravom naziva "hrvatskim čudom", odigravala se i jedna neobična borba - "Borba za Boku", neobična zato što se odigravala između samih Hrvata, bolje reći između Hrvata i onoga što oni imaju u svojim glavama. Velikosrpska politika u zemlji kakva je bila Jugoslavija ne samo da je uspjela etnički očistiti Boku kotorsku od Hrvata nego je uspjela i izvršiti memoricid nad hrvatskim narodom u cjelini, tj. da iz svijesti hrvatskih ljudi skoro u potpunosti istisne Boku kotorsku, Hrvate Boke i njihovu veliku baštinu. I tako, prije Domovinskog rata, malo ljudi u Hrvatskoj je uopće znalo da postoje Hrvati u Boki kotorskoj. Bilo je pravilo u Hrvatskoj da, ako netko od nas Hrvata iz Boke kaže odakle je, ljudi su ga automatski identificirali kao "Crnogorca."

Ali ta naša borba za Boku nije samo to. U Uvodu knjige istaknuo sam slijedeće:

"Ali zašto je takva naša "Borba za Boku" značajna i za Hrvate općenito i hrvatsku državu? Poznata je činjenica da se Hrvati bore samo za svoje. To su opisali i strani pjesnici. Čak i jedan Srbin. Naime, Jovan Jovanović Zmaj je 1883. godine napisao:

Hrvat se ne bori da što otme kome,
Čuva sveti oganj na ognjištu svome,
I dok tako čini, u najteži dan,
I Bog je i pravda na njegovoj strani.

Međutim, izgubljena ognjišta ne podrazumijevaju njihov zaborav, kako su svi osvajači to pokušavali nametnuti Hrvatima. Jer kada naučiš kako zaboraviti jednu izgubljenu hrvatsku zemlju, naučit ćeš gubiti i druge. Zato je povratak Hrvata Boke kotorske u svijest hrvatskih ljudi i hrvatske države itekako važan i za sve hrvatske ljude i za samu hrvatsku državu i njenu opstojnost."

I taj povratak je sebi, kao osnovnu zadaću svog djelovanja, stavila naša udruga.

U tome nam je mnogo pomoglo ime "Zaljev hrvatskih svetaca " za Boku, ime koje se u prijašnjoj državi moglo tu i tamo pročitati samo u katoličkom tisku. Interesantna je priča oko tog imena. Kada je delegacija časnih sestara, odmah po uspostavi demokracije, bila primljena u hrvatski Sabor, poklonili su Saboru sliku: "Zaljev hrvatskih svetaca". Tom prigodom je na HTV-u rečeno da ju je autorica - časna sestra - naslikala kada je službovala blizu Dubrovnika. Bio sam bijesan. Pa zar se i poslije pobjede demokracije ne smije reći na HTV-u da je Zaljev hrvatskih svetaca - Boka kotorska? I kada sam to sutradan ispričao mojim Bokeljima shvatio sam da to na HTV jednostavno i ne znaju. Zašto ? Pa ni mnogi moji Bokelji nisu znali! Ali shvatili smo da je sam naziv kao bogom dan. On će sigurno na hrvatske ljude imati učinak terapije šoka. Jer zaista, Hrvati, katolici kakvi jesu, moraju biti šokirani kada čuju da postoji Zaljev hrvatskih svetaca, a da oni o tome ništa ne znaju, ne znaju nešto što bi sigurno svaki Hrvat morao znati. I zaista, kada bih ponekad javno nastupao, i u Zagrebu, Melbourneu, Adelaideu - rekao bih da sam rodom iz Zaljeva hrvatskih svetaca znajući da prisutni neće znati odakle sam. A učinak koji bi to proizvelo na njih je zaista bio - šok. Obilazili smo uglednike

političkog, kulturnog i znanstvenog života Hrvatske. Nisu znali za to ime. Često bi reagirali s :"Pa kako da se to ime više ne koristi?", ili ako bi konstatirali da to ljudi u Hrvatskoj ne znaju s: "Pa to ne znam ni ja!"

Danas, nekih desetak godina kasnije, moramo konstatirati da se situacija promijenila. Doista se u Hrvatskoj mnogo, mnogo više zna o Boki kotorskoj i njenim Hrvatima. U Kotoru je danas Konzulat Republike Hrvatske. Izaslanik Predsjednika Republike na Bokeljskoj večeri 1998. godine viceadmiral Davorin Kaić, nekadašnji učenik kotorske Srednje pomorske škole, je tom prigodom istakao da je naša bratovštine bila najzaslužnija za donošenje odluke o osnivanju konzulata. Netko će reći da je konzulat otvoren zato što je to politički odgovaralo Crnoj Gori. Naravno, bez toga ne bi mogao biti otvoren. Ali još manje da se u Hrvatskoj i dalje nije ništa znalo o bokeljskim Hrvatima. Treba se samo sjetiti kako su poslije pobjede demokracije u Hrvatskoj 1990, kad god bi nabrajali Hrvate izvan Hrvatske hrvatski političari bi po pravilu zaboravljali Hrvate iz Boke kotorske. Recimo, tadašnjem predsjedniku vlade Greguriću se to dogodilo u dva uzastopna nastupa na HTV-u. Nalazio ih je i u Makedoniji, ali ne i u Boki kotorskoj.

Još kada smo bili primljeni kod ministra Cesara, crnogorska TV je prenijela sliku sa HTV-a uz svoj komentar. Slijedili su napadi na nas. Otišao sam u "Vjesnik" želeći naći tekst za koji sam znao da je izašao u beogradskoj "Ekspres politici". Umjesto toga našao sam njihove zvanične podatke kako se 40% nepokretnog i više od 2/3 pokretnog spomeničkog blaga današnje Crne Gore nalazi u Boki kotorskoj. Jasno je da se uglavnom radi o hrvatskoj baštini.

Taj podatak sam često koristio, a potom i drugi. Jednom i na hrvatskom radiju u Melbourneu. Javio se i jedan Srbin (to znamo po psovki - nije išlo izravno u eter). Inzistirao sam na njegovom pitanju pa ga je voditelj i postavio: "Javio se jedan naš slušatelj, očito iznenađen Vašom tvrdnjom da je 50% spomeničkog blaga današnje Crne Gore hrvatsko, pa Vas pita ima li tamo što srpsko." Odgovorio sam: "Očito me naš slušatelj nije dobro razumio. Ja sam rekao da je toliko po službenim crnogorskim izvorima. A ne daj Bože da me neki moj Hrvat iz Boke čuo da sam ja rekao da je samo toliko! A da je to zaista tako vidljivo je i iz slijedeće priče: naša bratovština je organizirala predavanje u Zagrebu "Hrvatska kulturna baština Boke kotorske". Predavač je počeo svoje predavanje konstatirajući da je teško govoriti o tome jer toga u Boki ima jako mnogo, pa će on govoriti o srpskoj kulturnoj baštini u Boki kotorskoj. Zatim je konstatirao da tamo postoji pet većih spomenika za koje se smatra da su srpski, a da će on na tom predavanju pokazati da niti jedan od njih nije srpski!" Ne trebam uopće spomenuti koliko su naši ljudi bili zadovoljni mojim komentarom. Kada sam sljedeći put gostovao na istom radiju bilo je i sugestija: "Profesore, što god vas budu pitali Vi prvo kažite ono što ste prošli put rekli onom Srbinu!"

Danas se situacija u Crnoj Gori promijenila na bolje. Sjetimo se da je obnovljenu drevnu katedralu sv. Tripuna u Kotoru, "majku svih bokeljskih crkava", blagoslovio 2. prosinca predsjednik Hrvatske biskupske konferencije zagrebački nadbiskup i Metropolit Josip Bozanić, koji je tom prigodom bio u prvom službenom pastoralnom pohodu kotorskoj biskupiji. Tom prigodom je istakao:

"Ovaj je 'zaljev svetaca' – kojima se ponosi Katolička Crkva i hrvatski narod – škola, izazov i poziv mnogima na pragu trećeg tisućljeća. Ovdje svjedoče i na osobit način kod Boga zagovaraju: blaženi Gracija iz Mula, blažena Ozana, službenica Božja Ana Marija Marović, a napose sveti Leopold Bogdan Mandić, o kome je blaženi Alojzije Stepinac zapisao: 'Taj čovjek malena tijela i krhka zdravlja bio je pravi orijaš duhom kojim se dobri Bog poslužio da nebrojenim dušama olakša breme života, oduševi ih za vječne ideale i učvrsti u dobru.'" Veličanstvena je bila i ovogodišnja proslava sv. Tripuna u obnovljenoj katedrali.

U povodu smrti profesora Luke Brajnovića, hrvatsko-španjolskog intelektualca, Gojko Borić je u Slobodnoj Dalmaciji od 13. veljače 2001. godine u članku "Za domovinom je neizmjerno tugovao" napisao da su španjolski mediji posvetili veliku pozornost smrti Luke Brajnovića, profesora svjetske književnosti i novinarske deontologije u Pamploni, komentatora tamošnjeg dnevnika *Diario de Navarra*, koji je u toj zemlji bio poznat kao "učitelj novinarstva" koji je odgojio brojne španjolske novinare i čija su brojna djela o medijima postala standardna u španjolskim veleučilištima i prevedena na strane jezike. Ali Brajnović je, kako kaže Borić, "svojom suradnjom u hrvatskim emigranskim publikacijama (*Danica, Glas sv. Antuna, Hrvatska Revija,* itd.), kao i svojom poezijom i prozom na hrvatskom jeziku stalno bio povezan s iseljenom i domovinskom Hrvatskom, sa svojom Bokom, koja je ne samo zaljev hrvatskih svetaca, nego i zaljev hrvatskih pjesnika." Da, Boka je doista i zaljev hrvatskih pjesnika. Ona je podarila recimo jednog Viktora Vidu, Luku Brajnovića, Vjenceslava Čižeka, Jeronima Kornera i ne samo njih.

U knjizi "Borba za Boku kotorsku" dao sam više svojih članaka koji su posvećeni profesoru Brajnoviću. Naime, Sveučilište u Pamploni utemeljilo je internacionalnu nagradu za novinarstvo "Premio Brajnovic a la comunicacion", još za njegova života. Sveučilište u Zagrebu, zajedno s Ministarstvom useljeništva i Institutom za primijenjena društvena istraživanja organiziralo je tada posjet prof. Brajnovića domovini. Tom prigodom održao je predavanja o novinarskoj etici na Hrvatskim studijima i u Rektoratu Sveučilišta. Susreo se i s članovima Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809". Tako je dr. Brajnović imao prigodu porazgovarati i sa svojim školskim kolegama i prisjetiti se vremena provedenog u kotorskoj gimnaziji. Ali, interesantna je bila reakcija u Srbiji i Crnoj Gori. O tome sam recimo u članku: *Velikosrbi svojataju i po Španjolskoj"* objavljenom u *Kulturnom Obzoru Večernjeg lista 11. siječnja 1998.* napisao:

Dobio sam dva pisma iz Boke s kopijom članka: " 'Pobjeda' saznaje: Uručena nagrada 'Luka Brajnović' - Nagradu dobio i poznati španski novinar Miguel Delibes iz španskog grada Valadolida". Karakteristična je prva rečenica ovog teksta: " 'Pobjeda' je nedavno pisala da je u Španiji ustanovljeno visoko novinarsko priznanje koje nosi ime *Crnogorca* Luke Brajnovića, nastanjenog u španskom gradu Pamploni." Također sam iz Njemačke dobio pismo velikog hrvatskog pjesnika i mučenika Vjenceslava Čižeka s člankom iz lista "Evropske Novosti" (uredništvo u Beogradu, a pretiskuje se u Frankfurtu) od 26.X.1997.: "*Kako i zašto je ugledna nagrada udruženja novinara Španije dobila ime našeg čoveka.* Dobri profesor Luka*…"*.

Umjesto komentara, spomenimo da je profesor Brajnović bio prijatelj sarajevskoga nadbiskupa Šarića, koji se poslije rata sklonio u Madrid. S nadbiskupom je i izdao popravljeno izdanje Svetoga pisma za Hrvate u emigraciji. A o mučeničkoj smrti hrvatskih domoljuba na Daksi, među kojima je bio i njegov brat don Ivo Brajnović, koga su partizani još sredinom Drugog svjetskog rata pokušali ubiti u njegovoj župnoj crkvi u Škaljarima, prof. Brajnović je napisao slijedeću pesmu:

Daksa 1944.

Crno je jugo stišalo pluton
i vrisak koralne himne mira.
Nad otokom prijeti se nebo i kiša
slaveći pijanstvo krvava kumira.

Jesenjski zapad, crven, vapi u visine
i dotiče kroz oluju Jadran plavi
i dvadeset i četiri leša
i, uz njih, krvave mrlje na travi.

A baš na dan održavanja Balkanskog summita u Zagrebu umro je hrvatski pjesnik i mučenik Vjenceslav Čižek, koji me je i upozorio na srpsko svojatanje Luke Brajnovića. Kao student, zbog pjesmica rugalica, npr. "Vođa" i "Sloboda", osuđen je na dvije godine zatvora. Evo tih pjesmica - aforizama:

Sloboda

Ostvarenje naših snova,
Prozračna je, ljupka, nova
Sva - od slova.

Vođa

Svatko od nas po glavu da ima,
s kojim to pravom?
Priznajte sami, sasvim je dosta
Narod sa jednom glavom!

Više puta otpuštan je s posla (kao gimnazijski profesor radio je u Bosni i Crnoj Gori), a policija mu je često plijenila knjige i rukopise. Od svibnja 1972. godine je u Njemačkoj kao politički emigrant. Surađuje u gotovo svim glasilima hrvatske dijaspore. Međutim, 11. studenoga 1977. jugoslavenska tajna policija ga je kidnapirala, te ga prisilno i tajno vraća u tadašnju Jugoslaviju. Osuđen je 18. kolovoza 1978. na petnaest godina robije. Tada se za njega bezuspješno zauzima Amnesty International i PEN, posredstvom Hrvatskoga centra PEN-a. Potrajat će više od deset godina dok ga Njemačka, kao svog političkog emigranta, ne uspije osloboditi. Otpušten je iz zatvora 29. srpnja 1988. (!) i vraća se u Njemačku. Od posljedica ozljeda zadobivenih prilikom kidnapiranja i robovanja - oslijepio je.

Umro je kao politički azilant u Njemačkoj. Nije sahranjen ni u njegovoj Boki, niti u glavnom gradu svih Hrvata, Zagrebu. Sahranjen je u Sinju u obiteljskoj grobnici njegove supruge. Tako je još jednom potvrdio koliko sam bio u pravu kada sam za njega napisao da je bio simbol Boke. Doista se u njegovoj tragičnoj sudbini ogleda i sudbina Boke kotorske.

Može li netko ostati ravnodušan čitajući slijedeću strofu pjesme

Pred svanuće:

Sve oteše podlo, samo dušu nisu,
zmijopleti hadskih sjena rešetaka,
sve uzeše zemno, a mi smo na visu,
sloboda je mene htjela za ortaka.

"Sve oteše podlo, samo dušu nisu…, sve uzeše zemno, a mi smo na visu". Mi? Čižek da! Ali tko još? Možemo li se pohvaliti time da u Hrvatskoj 1995. više ljudi zna za Vjenceslava Čižeka, nego što na izborima glasuje za njegove tamničare? A Čižek je napisao u zatvoru i sljedeću pjesmu:

Sin i mati

Domovino moja trnova krunidbo,
sveto slovo glagoljskog Misala,
oku mome Ti bi svjetlost dala
da i Tvoju zlotvor nije tmicom izbo.

To je bio moj komentar u tekstu o Čižeku koji je objavilo Hrvatsko Slovo te 1995. godine. Potom je i sam Čižek često pisao u ovom našem tjedniku. Ali i danas kada su oni koji su zatvarali Čižeka, i ne samo njega, u Hrvatskoj na vlasti, i svih ovih deset godina u Hrvatskoj je veoma popularan jedan crnogorski književnik koji je bio svjedok optužbe na prvom suđenje Čižeku, dok o simbolu naše Boke još uvijek malo tko zna. Neovisna Hrvatska je stigla, ali za Čižeka nije bilo mjesta u njoj. Domovina ipak nije dala svjetlost oku njegovome. Zato je Vjenceslav Čižek i ostao simbol Zaljeva hrvatskih svetaca, odnosno Zaljeva hrvatskih pjesnika, kako je Boku nazvao Borko Borić.

Iako je knjiga *Borba za Boku kotorsku* sastavljena od mojih članaka objavljivanih u raznim novinama i časopisima, ona je korisna literatura i hrvatskim povjesničarima. Nedavno sam doznao da je ona to i na Hrvatskim studijima. U njoj su i članci o Hrvatima BiH, Srijema, Banata i Bačke. Tu su i članci o Crnogorcima-katolicima iz Bara, pogotovo zbog njihove uloge u Svetojeronimskoj aferi iz 1901.-1902. godine. Kada smo spoznali da se u Hrvatskoj malo zna o ovoj aferi, čak i među sveučilišnim profesorima iz povijesti, zajedno sa suprugom sam krenuo u istraživanja ovog značajnog događaja iz Hrvatske povijesti. Istraživanja smo objavljivali u člancima:

1. *Biskup Strossmayer i crnogorski knjaz Nikola*, Zadarska smotra, 1-2 (1995), 151-166.

2. *Strossmayer i Srbi*, Zbornik radova o Josipu Jurju Strossmayeru, HAZU, Zagreb 1997., str. 81-96.

3. *Kneževina Crna Gora i pitanje imena Zavoda sv. Jeronima u Rimu*, Časopis za suvremenu povijest, God. 28, br. 1-2 (1996), 217-225.

4. *Hrvati u Crnoj Gori*, Zadarska smotra 1-5 (1995), 151-166.

5. *Položaj Hrvata i katolika u Crnoj Gori od Svetojeronimske afere do danas*, Podlistak Hrvatskog obzora od 24. siječnja do 14. veljače 1998.

Članak iz Časopisa za suvremenu povijest koristio je Zoran Grijak u svom doktorskom radu "Politička djelatnost vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera" obranjenog na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2000. godine (vidjeti sekciju: "Uloga nadbiskupa Stadlera u preustroju Zavoda sv. Jeronima i svetojeronimskoj aferi, posebno bilješku 1703 na str. 514). Dijelove ovih istraživanja sam sam objavljivao kao članke u novinama, jer nam se nije činilo zgodno pisati u novinama članke u kojima ima dva autora. Tako su ti članci i ušli u moju knjigu. Napomenut ću također, da su prva tri djela teksta, od njih četiri, objavljenog u Hrvatskom Obzoru, u stvari referat koji smo imali na Međunarodnom simpoziju "Jugoistočna Europa u 20. stoljeću", održanom u Dubrovniku od 23. do 25. svibnja 1996. Izazvao je veliku pozornost hrvatskih povjesničara na samom Simpoziju, a i medija. Prenio ga je Hrvatski radio u Dubrovniku, a Željko Krušelj je o referatu napisao članak: Zaljev hrvatskih svetaca bez Hrvata, Hrvatski obzor od 17. lipnja 1996. Referat je tiskan u Hrvatskom iseljeničkom zborniku 1997. str. 251-262, a na promociji Zbornika o tom tekstu je izuzetno povoljno govorio akademik Šanjek.

Moram priznati da me je prijatno iznenadila činjenica da je naš tekst iz Hrvatskog obzora na internet stavio crnogorski Montenet. Potom se pojavila i reakcija Dr. Nenad Popović iz Udruženja Crnogoraca Zapadne Evrope u osnivanju. Već sam naslov je neobičan: *Reagovanje na tekstove A. Pečarić iz Hrv. Obzora*. Vjerojatno samo dr. Popović može znati koji je dio u tekstu od dva autora pisao jedan od njih. Pretpostavljam da je to stoga što se Montenet čita i u Boki, pa ne želi pisati o mojim tekstovima, već samo o navodnom tekstu moje supruge za koju zna da nije rođena u Boki. Tako on počinje svoj tekst riječima: "Ovo reagovanje se odnosi samo na iznesene stavove autorke A. Pečarić, objavljene u listu Hrvatski obzor, a nikako na Montenet koji je samo integralno prenio pisanje gore spomenutog lista. Nekome, tko se rodio i odrastao daleko od Boke, ili nema među Bokeljima rođaka, prijatelja ili bar poznanika, mogao bi čitajući tekstove A. Pečarić, pomislit da je njena slika položaja katolika Hrvata u Boki autentična. Iako je njena priča o ugroženosti sunarodnika van granica lijepe njihove namijenjena velikohrvatskim nacionalistima, kojima sticanjem zasebne hrvatske države i rješenjem srpskog pitanja u Hrvatskoj, ponestaje hrane za njihove uvijek gladne nacionalističke stomake, ipak ne treba podcijeniti štetnost ovakvih tekstova po međukonfesionalne odnose u Boki."

Naravno, ne čudi ovakva reakcija nekoga Crnogorca koji živi negdje u svijetu. On samo pokazuje kako su do nedavno razmišljali svi Crnogorci u Crnoj Gori.

Danas je situacija sigurno bolja što su i pokazale hrvatske svetkovine oko katedrale sv. Tripuna. To pokazuje i činjenica da je prilikom nedavne posjete Hrvatskoj, predsjednik Crne Gore Milo Đukanović imao večeru i s članovima Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809." Tom prigodom sam mu i poklonio moju knjigu "Borba za Boku kotorsku" rekavši mu. "Ako želite znati više o Hrvatima Boke, to ćete najbolje naučiti iz ove knjige. Jer se Hrvati u Boki i ne usude reći istinu." Naravno, Popovićeva razmišljanja nemaju puno veze s logikom, pa tako on nije svjestan da ima puno Hrvata iz Boke i u Hrvatskoj, a i to da se moja knjiga i te kako čita u samoj Boki, pa bi bilo smiješno za njih pisati knjigu ako slika položaja katolika Hrvata u Boki dana u knjizi nije autentična. Sama Bratovština je, inače, i suizdavač knjige.

Popović dalje kaže: "Osvrnut ću se samo na par stavova gospođe Pečarić u njenim tekstovima. Vrlo je licemjerno zgražavati se nad velikosrpskom propagandom i pokušajima asimilacije pravoslavnih Crnogoraca, a istovremeno to isto činjet sa katoličkim Crnogorcima u Boki. Licemjerno je i izražavat razumijevanje za otpor Crnogoraca prema poistovjećavanju Pravoslavlja sa Srpstvom, a istovremeno Katoličanstvo u Boki poistovjećivati sa Hrvatstvom, i još gore nazvati Boku hrvatskom zemljom. Hrvatski i srpski velikodržavni projekti su na prostoru Boke stari, taman toliko koliko jedan prosječan bor ili palma u mojoj Dobroti, a to je 100-150 godina. U vrijeme njihovih nacionalromantizama, polovinom prošloga vijeka, oba nacionalna projekta su ostvarili zavidne rezultate na asimilaciji susjednih istovjernih i nedovoljno samobitnih slovenskih naroda, upravo zbog bezrezervne podrške pravoslavne i katoličke Crkve."

Ovdje se najbolje razaznaje ta politika stvaranja Crnogoraca od Hrvata u Boki. Slična teza može se naći i u knjizi prof. Milorada Nikčevića "Hrvatski i crnogorski književni obzori", izdane u Zagrebu 1995. Na str. 28. Nikčević kaže: "Da je Petar I. Crnogorce i Primorce smatrao jednim narodom, mogu da potvrde i njegove poslanice koje je slao raznim bratstvima i plemenima: Bokeljima, Grbljanima, Poborima, Paštrovićima, Kotoranima, Rišnjanima". Tako mi Hrvati iz Boke po prvi put doznajeme da smo iz crnogorskih bratstava i plemena. A da je Boka doista hrvatska zemlja, iako nije u sastavu hrvatske države, najbolje pokazuje da je moja rečenica "U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski" već postala stara hrvatska narodna izreka. Da i ne spominjemo da je biskup kotorski i dubrovački Pavao Butorac govorio da su Boka i Dubrovnik dva najjužnija hrvatska kraja.

Što se tiče uvjerenja Petra I., najbolje je dati završni dio prikaza dr. Miloša Miloševića knjige "Ujedinjenje Crne Gore i Boke 1813-1814, Zbornik dokumenata, knj. I-II, Podgorica 1998" objavljenog u Istorijskim zapisima:

"Mitropolit je, na osnovu svojih istorijskih iskustava i stečenih modela, bio uvjeren da za Crnu Goru, pa i za federaciju sa Bokom, samo Rusija rješava sve otvorene probleme, ekonomsko-političke i konfesionalne.

Bokeljski predstavnici iz pomorskih središta, na osnovu svojih istorijskih iskustava (napomenimo da su pomorska središta naseljavali katolici, dakle mahom Hrvati, J.P.), bili su uvjereni da im pomorsku trgovinu i prosperitet može

obezbijediti samo bliska pomorska sila, koju su poslije Venecije, tada prepoznavali u Austriji.

Kroz tu prizmu treba promatrati i ključni Ugovor o ujedinjenju. Poslije svečane zakletve pisane u vjerskom duhu, koja bi trebalo da obezbijedi konačno sigurno izvršenje zaključaka, spominju se još i tri opšteljudska faktora, koji se smatraju zajedničkim i Crnogorcima i Bokeljima (naravno piše i Crnogorcima i Bokeljima kao dva ravnopravna entiteta – smiješno je i pomisliti da se tu radi o Bokeljima kao nekom crnogorskom plemenu kako tvrdi prof. Nikčević, J.P.). To su patriotizam, tada svakako shvaćen kao ljubav prema zavičaju, zatim osjećanje hrišćanske vjere, naravno bez obzira na postojanje katoličke ili pravoslavne crkve, i na kraju osjećanje časti.

Kako je oko glavne formulacije Ugovora bilo razilaženja, našao se oblik koji je bio prihvatljiv za obje strane, pa su ga ove mirne duše potpisale. Iz tog teksta se vidi da je mitropolit Petar do samog kraja vojno-političke krize u Zalivu, ostao apsolutno uvjeren u dvije bitne stvari: prvo, da od trenutka potpisa Ugovora, Boka predstavlja trajnu i nedjeljivu cjelinu sa Crnom Gorom, a drugo – da će Boka bez ikakve sumnje biti dodijeljenja ruskom protektoratu. Konkretno, ključnu formulaciju da ako se jedna potpisnica podloži bilo kome od tri spomenuta protektora, 'onda će obadvije slijediti istu sudbinu', svi su lako potpisali. Jer mitropolit je bio čvrsto uvjeren da će to biti ruski protektorat, a bokeljski pomorci da će to biti Austrija.

A kada je propala ruska opcija, za vladiku, i pored zakletve, nije moglo biti dileme. On se ni za trenutak nije kolebao da napusti Boku i da brine o obavezi iz Ugovora, koja je 'stricto iure' Crnu Goru vezivala za Austriju."

Zar nas sve ovo, samo s drugačijim ishodom ne podsjeća na Drugi svjetski rat, kada je do samom kraja rata u svim partizanskim dokumentima bilo govora o Crnogorcima i Bokeljima, o Crnoj Gori i Boki Kotorskoj, da bi se na kraju ono "i Boka Kotorska" jednostavno prebrisalo i od Bokelja počelo stvarati crnogorsko pleme, kako reče profesor Nikčević, ili Crnogorci-katolici, kako reče dr. Popović.

Međutim, interesantno je da dr.Popović spominje nekakve Crnogorce-katolike u Boki, mada je u našem tekstu doista bilo riječi o Crnogorcima katolicima u Baru:

"Berlinskim kongresom Bar i dio Barske nadbiskupije postali su dijelom Crne Gore, a dio biskupije pripao je austrougarskoj carevini, tj. postao je dijelom Kotorske biskupije. Rječica Željeznica kod Bara postala je granicom dviju država. Kako su se nacionalno osjećali slavenski katolici tog kraja prije toga vidljivo je iz Jukićeva djela 'Zemljo - državopisni pregled turskog carstva u Evropi', ('Bosanski prijatelj' III, 1861., str. 12 i d., 17 i d.): "Srbi i Hrvati stanuju oko međe hercegovačke i crnogorske - manjim brojem (nahii) skadarskoj, leškoj i barskoj; u kojoj posljednjoj Katolici nazivlju se Hrvati. (...) Katolici od njih jesu (...) i Hrvati u barskoj okolici. (...) Bar. - Ovdje je stolica nadbiskupa katoličkoga, koji nosi naslov 'Primas Serbiae'. - Stanovnici su većom stranom, kao i u cieloj nahii, katolici Slavljani, koji se Hrvati nazivaju, te su dobri mornari." (….)

Međutim, čim je Bar postao dijelom Crne Gore, kako kaže V. Kisić (Hrvatski zavod u Rimu, Najnoviji događaji, Zadar 1902, str. 71) 'crnogorska vlada stala je nametati Baranima srbsko ime, uslijed političke težnje Srbalja da narodnostno i

politički progutaju svoju braću Hrvate'. Kisić također konstatira da se pojavila, u Crnoj Gori i susjednim predjelima politička struja srbo - katolika, među kojima prvi službeno figuriraju Barani.' Tzv. Srbi - katolici u Dalmaciji bili su sporadična pojava. Ali s dobivanjem Bara i Barske nadbiskupije očito se pojavila mogućnost da svi Slaveni katolici u jednoj nadbiskupiji budu Srbi. I dok su katolički biskupi mislili da pomažu hrvatskom pučanstvu Bara i okoline, nisu ni mogli biti svjesni da ne mogu spriječiti njegovo posrbljavanje, a da pomažući Crnoj Gori u svim pitanjima u svezi s Barskom nadbiskupijom u stvari nesvjesno pomažu velikosrpskim aspiracijama."

Toga su postali svjesni 1901.-1902. godine u slučaju Zavoda sv. Jeronima u Rimu. Naime, 1. kolovoza 1901., papa Lav XIII, breveom "Slavorum gentem" osnovao je "Collegium Hieronymianum pro chroatica gente" ("Svećenički Zavod sv. Jeronima za Hrvatski narod"), tj. preuređuje dotadašnje ustanove i umjesto ilirskog daje im hrvatsko ime. To je bio rezultat borbe hrvatskih biskupa. (U Zavod je, na poticaj hrvatskih biskupa, uključen i onaj dio Barske nadbiskupije, između Skadarskog jezera i mora, koji su nastanjivali Hrvati.) To je uzburkalo tadašnje europske diplomatske krugove: Austriju, Mađarsku, Italiju, Francusku, Rusiju. Crna Gora i Srbija vidjele su u tome mogućnost za ostvarenje svojih velikosrpskih interesa. Odmah po objavljivanju brevea u prostorije Zavodu upala je grupa tzv. Italo - Srba, proglašavajući se Dalmatincima. To je izazvalo ogorčenje i uzbunu u hrvatskoj javnosti, napose u Dalmaciji, gdje je na demonstracijama pala i krv. Kada su vlade u Beču i Pešti vidjele oštru reakciju cijelog hrvatskog naroda, intervenirale su, ali uvijek gledajući da ostvare svoje interese. Javno se mijenje u Italiji počelo, malo po ma-lo, okretati na stranu Vatikana, ali tada se u čitav slučaj uplela Crna Gora. Još 29. kolovoza 1901. "Glas Crnogoraca" na Cetinju prosvjedovao je protiv papinskog brevea zato što je "ilirska" nacija zamjenjena hrvatskom, a ne spominje se srpska koju crnogorska vlada uzima u zaštitu. Potom je nadbiskup Milinović pozvan na Cetinje, i o tome piše Vatikanu tvrdeći da će pred knjazom protestirati zbog napada na Svetog Oca. Međutim, nadbiskup je podlegao pritiscima kojima je bio izložen na Cetinju. Naime, kako kažu Š. i J. Rastoder ("Dr. Nikola Dobrečić, Arcibiskup Barski i Primas Srpski, Budva, 1991, str. 17), nadbiskup je priznao (koriste riječ "priznati" koja pokazuje kolikim je pritiscima bio nadbiskup izložen u Cetinju) da ilirstvo obuhvaća i Hrvate i Srbe. On je zajedno s grofom Lujom Vojnovićem, Srbinom -katolikom iz Dubrovnika, tada ministrom pravde u Crnoj Gori, otputovao u Rim da uime Crne Gore traže da se iza riječi "pro croatia" stave izrazi "et pro serbica gente". Obrazloženje za to je što u Barskoj nadbiskupiji ne žive Hrvati već Srbi - katolici! Hrvatski biskupi su bili protiv toga, a Strossmayer piše kardinalu Rampolli: "u srcu i duši Srba vlada nesnošljivost prema katoličkim Hrvatima. Stoga se naš zavod ilirski ili hrvatski u Gradu ne smije nikako nazvati Srpskim. Taj se pojam APSOLUTNO NE smije upotrebiti."

(Inače, u nizu pisama Račkom, biskup Strosmayer je govorio o netrpeljivosti i mržnji Srba prema Hrvatima. Ali ovo je prvi put da takve svoje tvrdnje povezuje s nečim u što je izravno upletena Crna Gora! Očito postao je duboko svjestan da sve što je radio za pomoć i crnogorskom narodu i njegovom narodu u okolini Bara,

iskorišteno upravo protiv interesa njegovog hrvatskog naroda! Zato bi to njegovo APSOLUTNO NE trebalo shvatiti kao svojevrstan njegov politički testament.)

Pritisci na Sv. Stolicu bili su golemi. Papa je vjerovao da će uklonivši uzrok - davanje hrvatskog imena Zavodu - otkloniti i posljedice, pa je vratio ilirsko, tada već besmisleno, ime Zavodu u Rimu. (Hrvatsko ime taj je Zavod dobio tek 1971.) Ogorčenje u hrvatskom narodu prenio je biskup Stadler u, neuobičajeno oštroj, prestavci od 30. ožujka 1902. i izgovorenoj u audijenciji pred papom Lavom XIII. Ovo stoljeće nam je zorno pokazalo kroz kakve je sve teškoće prolazio hrvatski narod. U biti to se moglo vidjeti, bolje reći naslutiti, kroz svetojeronimsku aferu. Jer kad jedan papa, nama izuzetno sklon, nije uspio dati jednom svom zavodu u Rimu hrvatsko ime - što smo tek mi trebali očekivati u našoj borbi za slobodu. To osjećamo i danas kada smo u krvi stvorili neovisnu državu i koja iz dana u dan postaje sve manje i manje neovisna. Zato je svetojeronimska afera dio hrvatske povijesti koji bi morao ući u sve udžbenike hrvatske povijesti.

Međutim, za razliku od pojedinačnih slučajeva pojave Srba - katolika u Dalmaciji, gdje je to bio slobodan izbor pojedinaca, u Baru je to bilo nametnuto. Zato se to nije zadržalo. Umjesto toga, ljudi su vjerovali da će izbjeći pritiscima ako se izjašnjavaju kao Crnogorci - katolici, čvrsto se držeći za svoje katoličanstvo, za svoju različitost. To je najbolje objasnio mostarski biskup msgr. Perić, kada je nakon posjete katoličkim župama u Boki i Crnoj Gori rekao da biti tamo katolikom možda i nije toliko hrabro kao biti Hrvatom. I zato se katoličko pučanstvo s druge - austrougarske strane rječice Željeznice i dalje osjeća Hrvatima samo do stvaranja Jugoslavije. Pri tome treba imati u vidu da je taj dio katoličkog pučanstva bio udaljeniji od onog u Boki, a u Boki je bilo i mnogo više Hrvata. Zato su oni i morali prvi podleći pritiscima, dok u Boki to ide postupno. Prvo se kroz tzv. bokeljstvo, a potom jugoslavenstvo, izvršilo odvajanje od matičnog naroda, a potom je samo pitanje vremena kada će se od njih napraviti Crnogorci - katolici ili Srbi - katolici. Vidimo da su i za dr. Popovića i za prof. Nikčevića oni već Crnogorci-katolici. Međutim, vidjeli smo da u Boki kotorskoj stvari izgledaju potpuno suprotno. Iako se puno obitelji tijekom Domovinskog rata uselilo u Hrvatsku, Hrvata je tamo više nego prije. Postojanje države čini da se i oni koji su već bili asimilirani vraćaju svojim korjenima.

Ali vratimo se tekstu dr. Popovića: "Isto tako nije nikakvo čudo sto su oba projekta polomili zube o tvrdi orah crnogorskog identiteta utemeljenog i na katoličkoj i pravoslavnoj tradiciji i shodno tome, ne postoji potreba otimanja bilo čije kulturne tradicije u Boki, jer ih obije njeni stanovnici doživljavaju kao svoje."

Da, kao što dr. Popović kaže za Hrvate da su Crnogorci-katolici, tako su neki stalno svojatali hrvatsku kulturnu baštinu. Već mo to slikovito pokazali na primjeru profesora Luke Brajnovića. Nije im smetala ni činjenica što su mu brata ubili da bi ga svojatali i Srbi i Crnogorci. Jer to neki "doživljavaju kao svoje".

Popović dalje kaže: "A. Pečarić isto tako može da pretpostavi zašto Boka nije 1941-e pripala NDH, iako je ta hrvatska kvazi-država bila vjerni saveznik talijanskih fašista i najmoćnijeg vojnog saveza u svijetu, i neumorno na tome insistirala. Talijani (Venecijanci) su Bokom vladali 400 godina i svakako dobro znali kome Boka NE pripada i tako i odgovorili na hrvatske zahtjeve."

Ovdje dr. Popović vjerojatno želi istaći da je tijekom rata Crna Gora s pravom postala dio Italije. Čudno za nekoga tko za sebe tvrdi da je Crnogorac, zar ne?

Pogledajmo što Popović piše u nastavku svog odgovora: "Gosp. Pečarić naglašava da je narod Boke sa strahom dočekao oslobođenje 1944-te godine. Neki, čiji je gosp. Pečarić danas advokat, sigurno jesu, zbog njihovog paradiranja Kotorom u ustaškim uniformama ili učestvovanja u pozivima konavoskim i dubrovačkim ustašama da uđu u Boku i riješe problem prisustva pravoslavaca u njoj na način na koji su to u NDH rješavali. Međutim, ta grupa katoličkih Bokelja se ne može poistovjećivati sa narodom Boke."

Očito Popović misli na to što je nakon pada Italije Boka trebala ući u sastav NDH, u Veliku župu Dubravu, ali NDH tamo nije uspjela uspostaviti vlast. Ustaše nisu nikad ušle u Boku. Doista su Srbi i Crnogorci bili u strahu i skrivali su se kod Hrvata. I kod mog oca. Kada su u Kotor ušli partizani, upravo Srpkinja koja se tada kod njega sklonila prokazala ga je kao navodnog ustašu. Don Ivo Stjepčević je tada i pisao Nijemcima da oni uđu u Boku. Zahvala je došla poslije rata. "Narodni sud" ga je proglasio suradnikom okupatora i osudio na dvije godine robije. A u Boki su paradirali i klali samo četnici. Sjetimo se Maslovara iz Bogdašića. U našem tekstu se i spominju ljudi koji su ubijeni po dolasku partizana i njihova krivica. O jednome od njih dr. Brajnović kaže u intervjuu koji sam imao s njim za Hrvatsko Slovo:

"Kad je bila osnovana takozvana Banovina Hrvatska, razočaranje bokeljskih Hrvata bilo je potpuno. Održavani su protesti, poslani su i pismeni protesti u Zagreb s potpisima više od 900 Bokelja skupljenih na poziv velečasnoga Gracijana Sablića. Velečasnoga Sablića poslije su partizani odveli u Cetinje na "sud". Međutim, bio je ubijen prije nego što je stigao u Cetinje."

"Ne stoji ni konstatacija gosp. Pečarić o nepovratku svršenih studenata Hrvata u Boku." – kaže Popović, pa nastavlja. "Lično znam da ogromna većina mojih školskih drugova katoličke vjeroispovijesti nakon završenih studija živi u našem rodnom Kotoru, a ja, kao Crnogorac pravoslavne vjere, koji bih po mišljenju gosp. Pečarić, trebao da imam u državi Crnoj Gori najveće moguće privilegije, se nijesam vratio kao svršeni student u rodni grad. Isto tako kao čovjek koji, kako u bližoj porodici , tako i među prijateljima i kumovima, ima puno katolika od njih samih znam da samo jedan mali dio njih ima istinsko hrvatsko porijeklo (potomci državnih činovnika Austro-Ugarske carevine koji su službovali u Boki i tu osnovali porodice i ostali da žive). Oni su u Boki isto toliko zastupljeni koliko i katolici češkog, austrijskog, talijanskog, mađarskog, slovačkog i slovenačkog porijekla . Oni katolici koji ne pripadaju ovom doseljeničkom dijelu, imaju u svojoj porodičnoj tradiciji i sjećanju sa kojom su pravoslavnom porodicom u srodstvu i ko su im zajednički preci."

Dr. Popović nam ne kaže kada je on to učio u Kotoru. Mi smo govorili o poslijeratnom periodu. Hrvati iz Kotora, koji bi trebali znati za nekog Nenada Popovića koji je u tom periodu bio u nekoj kotorskoj srednjoj školi – za takvoga ne znaju. Čudno s obzirom da se radi o doktoru. A to što se neki doktor zaposlio negdje u inozemstvu, je smiješan argument u ovakvoj polemici. A o njegovom dokazu da su katolici u Boki sve drugo samo ne Hrvati, već sam rekao sve kroz

činjenicu da i pored iseljavanja Hrvata tijekom Domovinskog rata, danas imamo više Hrvata u Boki, nego prije toga. Međutim, nisu svi Crnogorci slični dr. Popoviću. Sjećam se jedne priče iz Dobrote. Neposredno prije rata, baš u Dobroti sam razgovarao s jednim Srbinom koji je tamo ljetovao. Smjestio se kod jednog Crnogorca. Divio se onome što je vidio u Zaljevu, a Crnogorac mu je rekao: To su sve izgradili Hrvati!

Naravno, dr. Popović se izdaje za Crnogorca, ali ne može skriti svoju velikosrpsku naobrazbu. To je očito iz kraja njegovog "Reagovanja":

"S obzirom da se hrvatska velikodržavna aždaja nije zasitila ni takvim zalogajima kao sto su Dalmatinci, Istrani, Neretljani i djelimično Humljani, mi Crnogorci možemo joj kao i velikosrpskoj aždaji, obećat samo BORBU NEPRESTANU (naravno u granicama demokratske rasprave potkrijepljene argumentima i osnovnim poznavanjem situacije)."

Da, navodni Crnogorac dr. Nenad Popović nam na svoj način govori o Hrvatskoj koja je tolika koliko se vidi s vrha zagrebačke katedrale, ili o liniji Virovitica-Karlovac-Karlobag.

Očito je da se pokazalo da je neovisna Hrvatska nešto što osigurava opstojnost i Hrvata u Boki kotorskoj. Cijelo prošlo stoljeće je pokazalo da su Jugoslavije (danas Zapadni Balkan) tada značile samo njihovo izumiranje. Uostalom, da je to tako predvidio i biskup Josip Juraj Strossmayer kada je u pismu Serafinu Vannutelliju, papinskom nunciju u Beču, 2. prosinca 1885. ukazao na velikosrpske težnje za obnavljanje Dušanovog carstva: "Mađari već dva i više desetljeća posebno nastoje da srpski narod u Hrvatskoj i izvan Hrvatske za svoje ciljeve pridobiju i učine ih svojim nakanama posve odanim. Iskorištavaju u tu svrhu taštinu Srba koji smatraju da su ispred svih drugih pozvani da, uskrisivši carstvo svoga cara Dušana, jedini na Balkanskom poluotoku zavladaju. To je anakronizam i opsjena bolesnog uma iz četrnaestog stoljeća kad je Dušan, kralj svakako vrlo sposoban no isto tako vrlo podmukao i okrutan, živio (….) Ponavljam: tu misao ponovno oživjeti isto je što i trabunjati prepuštajući se pukim opsjenama ali, nažalost, narodi zahvaćeni nadutošću i sebičnošću ravnaju se radije snovima i opsjenama negoli istinom i pravdom koje traže žrtve i požrtvovnost."

A da je biskup Strossmayer bio u pravu osjetili smo na svojoj koži.

Na kraju, dozvolite mi da ovo predavanje završim sa još jednom svojom izrekom: "Ako se itko utrkivao s Bogom u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati Boke kotorske. Ne znaš čije je djelo veličanstvenije."

PRONAĐENA POLOVICA DUŠE / DESET GODINA S AUSTRALSKIM HRVATIMA, ZAGREB, 2002.

SJEĆANJE NA DEMONSTRACIJE U MELBOURNEU IZ 1992. GODINE

Spremnost, hrvatski tjednik, 29. svibnja 2001.

Kada se rodite, živite, školujete u jednoj zemlji kakva je bila komunistička Jugoslavija onda je teško oduprijeti se svemu onome što svaki dan čujete u školi, na radiju ili televiziji. A kada je u pitanju iseljena Hrvatska onda to znači povjerovati u najcrnje moguće priče o našim ljudima diljem svijeta.To otprilike znači da su svi strašne ustaše, s krvavim nožem u ruci koji će te zaklati čim čuju odakle si. Ljudi vas mogu zapitati pa kako ste uopće mogli povjerovati u tako što. Pa jednostavno nisi u mogućnosti da o svemu razmišljaš. Da bi razbili neku sliku koju bi ti takav aparat nametnuo morao bi postojati neki razlog za sumnju. Sasvim slučajno upravo su australski Hrvati bili ti koji su meni pomogli da se razbije ta stravična slika o našim ljudima. Radi se o slučaju Rožić. Kada je poznati reprezentativac iz Hajduka otišao igrati u Melbournešku Croatiu uslijedili su veliki napadi na njega. Međutim, u jednim novinama pročitao sam i nešto drugačiju sliku. Novinar se upitao kako to da se diže tolika buka oko tog "slučaja" i kako to da su svi australski Hrvati zločinci, a kada su godinu dvije u Australiju došli neki igrači iz Beograda nije bilo nikakvih problema. Dovoljno da se i mi upitamo odakle ti dvostruki kriteriji kada su u pitanju naši i njihovi iseljenici. Tako je sve ono što su nam usadili u našim glavama u trenu palo u vodu.

Zato me je obradovao poziv sa sveučilišta LaTrobe u Melbourneu. Istina prvi poziv je došao tijekom Domovinskog rata. Odložio sam put s obrazloženjem da ne želim odlaziti iz Domovine dok je izložena velikosrpskoj agresiji. Neposredno

po priznanju 15. siječnja 1992. godine došao je i drugi poziv. Profesor Mond je sada u pozivu napomenuo da je sad rat gotov pa mogu doći. Nisam mogao napisati da rat još nije gotov jer je zvanično tako konstatirano i u nas, pa sam se izvukao neimanjem putovnice. Kada je došao i treći poziv nisam imao kud, pa sam sredinom lipnja stigao u Melbourne. Odmah sam telefonirao g. Tomislavu Bošnjaku koji je organizirao večeru u jednom hrvatskom restoranu. Nazočni su bili on, njegov brat Marjan i g. Mato Verkić sa suprugama.

Prvo što sam rekao bilo je upozorenje o nama - Hrvatima iz domovine:

- Znate svi mi koji smo odrasli u komunizmu imamo jednog malog crvenog u svojim glavama. A znate, operacije na mozgu su vam najteže. I sam ponekad otkrijem da sam postupio onako kako diktira taj mali crveni. Onda odem pred ogledalo i pljunem u njega.

Večer je bila prekrasna. Vidio sam da su iznenađeni mojim godinama - očekivali su nekog mnogo starijeg. I to sam komentirao:

- Vidim, vi ste očekivali večeras profesora, a pojavio sam se ja.

Tek na kraju g. Verkić me je zapitao:

- Profesore. a što Vi predajete.

Tako su tek na kraju večere doznali da sam matematičar.

Poslije izvjesnog vremena, ponovo su se javili (kasnije sam doznao da su se raspitali o meni) i od tada su gđa Đurđa i g. Mato Verkić dolazili svake nedjelje i vodili me u Hrvatski katolički centar u Clifton Hillu. I danas ga vodi velečasni Mato Križanac. Prvi put me je predstavio svojim župljanima. Rekao je da sam matematičar svjetskog glasa ali me svaka konobarica prevari u računu. Verkić je napravio i ručak kod kuće na kome je bilo nazočno dvadesetak uglednih Hrvata iz Melbournea. Verkići su i najzaslužniji što sam - na neki način -postao dio hrvatske zajednice u Melbourneu. Vodili su me svugdje gdje su i sami išli. Na zabave u Hrvatskim katoličkim centrima u Sunshineu i Springvaleu. A nisu samo brinuli o meni. U kolovozu je stigla i prva hrvatska konzulica gđa Mladenka Šarac Rončević s mužem. Upoznao sam ih na Veliku gospu u Sunshineu. I njima su Verkići bili glavni oslonac i pomoć tijekom akcije kupovine prostorija za hrvatski konzulat, kao i rezidencije za generalnog konzula. Često smo tijekom večeri išli od zabave na zabavu. Na zabavama se skupljao novac za pomoć Hrvatskoj i Hrvatima u Bosni i Hercegovini. Ali na svim tim skupovima upoznao sam doista puno naših ljudi. Imao priliku diskutirati o mnogim stvarima, i na taj način pokušati razbiti razne crne priča koje su već počele kružiti tamo. Iako sam tek stigao iz Hrvatske mnoge od tih priča sam prvi put čuo tamo. Ne čudi ako znamo da je Australija pod engleskom krunom.

Da, to je bilo vrijeme velikosrpske agresije na Bosnu i Hercegovinu. Krajem kolovoza Hrvati i Muslimani organiziaali su i demonstracije, kako su napisali u Hrvatskom Vjesniku: Glas protiv okupacije i četničkih konc-logora u BiH. Demonstracije su održane na City Square-e i pred Parlamentom Victorie. Organizirali su ih Hrvatski međudruštveni odbor za Victoriju, Hrvatski Islamski Centar, SDA - Stranka demokratske Akcije BiH za Victoriju, Patriotska Liga BiH i Muslimanska Zajednica BiH za Victoriju, te brojna druga društva i organizacije BiH u Victoriji.

Usprkos izuzetno prohladnom danu, i ledenoj kiši, na demonstracijama se okupilo više od 3.000 Hrvata i Muslimana. Svojim govorima na demonstracijama na City Square-u istakli su se g. Philip Nelson, gradonačelnik Sunshinea, g. Dave Holmes, u ime Social-Demokratske stranke, g. Mesud Kešić (SDA), gđica Emina Čajdin (Muslimanska mladež Victotije), gđa Beba Zulfić (Patriotska liga BiH), gđa Ankica Lončar (Australsko Hrvatsko Društvo), te voditelji Mato Verkić i gđica Katarina Brozović.

Na prosvjedu pred Parlamen House-u govorili su gđica Katarina Brozović (tajnica Hrvatskog međudruštvenog odbora za Victoriju), g. Sulejman Šečić (Hrvatski islamski Centar), g. Ivan Sokolov (predstavnik VMRO za Australiju), g. Tomislav Bošnjak i ja.

Kako je došlo do toga da sam i ja nastupio. Demonstracije su bile u nedjelju. Verkići su me i to jutro vodili u crkvu. U autu mi je g. Verkić rekao da trebam govoriti i ja jer sam jedini koji je tamo iz Hrvatske. Dok su trajale demonstracije na City Square-u ja sam na komadiću papira skicirao što ću reći. Uzeo sam sebi slobodu, kao sveučilišni profesor iz Zagreba, pozdraviti ih u ime Hrvatske, ili pak u ime mojih studenata od kojih su mnogi otišli u HV ili HVO.

- Svijet vidi, nastavio sam; ali ne želi vjerovati svojim očima. Vidi velikosrpsku tehnologiju zla u njenom najbrutalnijem i najogoljenijem obliku, a ponaša se kao da to nije istina pa još uvijek pokušava naći "krivce" i na drugoj strani. Ponaša se kao u onoj priči o golom caru, a vi ovdje trebate biti ono dijete koje treba, nažalost po tko zna koji put, viknuti: Car je gol! A velikosrpska tehnologija zla je u svom ogoljenom brutalnom obliku vrlo jednostavna: prvo su navodno Srbi ugroženi, što u biti znači da gube privilegije ili oni "znaju" da će ih netko - Hrvati, Albanci, Slovenci, Muslimani- ugroziti, a zatim ubijaju, protjeruju, siluju i rade sve ono što samo bolesni um može smisliti. Na kraju njihova propagandna mašinerija govori o ugroženosti srpskog naroda. Takva je i priča koju smo sinoć gledali na ovdašnjoj televiziji. Dali su priču navodno ugroženih Srpkinja iz jednog hrvatskog mjesta, pa su navodno i neki Srbi u njemu ubijeni, a ni riječi nisu rekli da su svi Hrvati iz tog hrvatskog mjesta ili u izbjeglištvu, ili u logorima, ili su pobijeni. Velikosrpska tehnologija zla djeluje svo vrijeme postojanja prve i druge Jugoslavije, a i mnogo prije toga. Zato su ovdje i mnogi od vas. I etničko čišćenje nesrba traje svo vrijeme postojanja tih država. Draga braćo Hrvati. Pitam vas tko od vas zna odakle sam ako vam kažem da sam iz Zaljeva hrvatskih svetaca.

Mato Verkić, koji je vodio i demonstracije pred parlamentom, dobacio je:
- Ja znam, ali zato što mi je on rekao.
Naime o tome sam mu pričao kada me je vodio prvi put u katolički centar u Sunshine koji nosi ime mog Bokelja Sv. Leopold Bogdan Mandića. Naravno ostali nisu znali. Upozorio sam ih da je to najbolja potvrda kakva je zemlja bila Jugoslavija, kada tako pobožni Hrvati kakvi su oni ne znaju da je Zaljev hrvatskih svetaca - Boka kotorska.

- Zato svijetu i sa ovog mjesta poručujemo: Za zločin slijedi kazna. Svijet to dobro zna. Svijet zna da se zločinac ne sprječava tako što se žrtvi daje hrana.

Gospodo, oružjem se mogu obraniti naši ljudi. Gospodo, car je gol. Kaznite napokon zločince! uzviknuo sam na kraju svog govora.

Hrvatski vjesnik je komentirao ove prosvjede: "I ovi novi prosvjedni skupovi protiv srbo-četničkih okupatora ispunili su svoju zadaću, jer su TV gledatelji diljem Australije posredstvom kanala 7 čuli poruke Hrvata i Muslimana, dok je SBS TV kanal ostao "gluh i slijep" (radi se o državnom multietničkom kanalu, dakle onom koji bi najprije trebao izvijestiti s ovih prosvjeda, J.P.), ali zato nije zaboravio informirati gledatelje o srpskim 'mirotvornim demonstracijama' iz Sydney-a. Na kraju prosvjednog zbora pred Parlametom himne Hrvatske i Bosne i Hercegovine otpjevali su Ivica Fonti i Muriz Kurudžija."

Mnogo kasnije znao sam sretati naše ljude koji bi mi prepričavali taj moj govor. Odmah su me iz Hrvatskog vjesnika pozvali da im dam intervju. Napravio ga je g. Tomislav Bošnjak i objavljen je s naslovom: Crnogorci se diče hrvatskom kulturom![47] Mladi pravaši su me pozvali da budem gost na njihovoj zabavi u Hrvatskom domu "Dr. Ante Pavelić", a potom su me hrvatski studenti s Melbourne University zvali da održim predavanje o Zaljevu hrvatskih svetaca.

Prije odlaska na predavanje. htio sam iskopirati novinski članak sa slikom jedne od čuvenih srpskih antižidovskih maraka. Profesor Mond, koji je inače Židov, pogledao je sliku i sa zaprepaštenjem mu upitao:

- Što je ovo?

- To vam je marka tiskana u Srbiji 1941. godine. Ovaj znak iz koga ide ova ruka je srpski simbol, a na zmiji koju davi ta ruka je Davidova zvijezda.

- Znam to. Ali ja sam vjerovao da su tako nešto mogli prije tiskati Hrvati.

- Kako su mene učili u školi i ja bih sto vjerovao. Vjerojatno tako misle i hrvatski studenti kojima trebam održati predavanje. Zato hoću i iskopirati ovo da im podijelim.

- Hoćeš li iskopirati i za mene?

Naravno da sam iskopirao. A naši studenti su itekako znali za srpske antižidovske marke. Pače, našli su mi originale svih četiri maraka i poklonili mi ih. A ja sam ih poklonio kolegi Mondu.

Nažalost, ništa se nije promijenilo od tih davnih demonstracija u Melbourneu. Istina, danas postoji sud u Haagu. Ali taj sud je sve drugo nego sud za kažnjavanje zločinaca. Kao ni daleke 1992. godine, svijet se još uvijek pravi da ne razlikuje tko je agresor a tko žrtva. Pače u Haagu se najviše sudi nevinim hrvatskim vitezovima. Taj sud je postao politički sud koji u stvari sudi Hrvatima zato što su protiv volje svjetskih moćnika u krvi izborili svoju slobodu. Izborili su nešto što im svjetski moćnici nisu dozvolili.

Zato u tom sudu obično pišem kao o bordelu. Zašto? Jednom je jedan moj prijatelj ostavio znanstveni rad i zaposlio se kao trgovac računarima. Rekao mi je kako ga sada svi hvale zbog toga i dodao: Kod nas je i prostitucija dobar posao kada je dobro plaćen. Da za njega je ostaviti slabo plaćeni znanstveni rad zbog dobro plaćenog trgovačkog posla bila prostitucija. Na isti način su i suci koji ostave sudove pravde, da bi za veliki novac radili u jednom političkom sudu, gdje

[47] Intervju je dan kao prilog ovom tekstu.

se po volji moćnika sudi malim narodima zbog izvojevane slobode obična prostitucija. Zato su Carla del Ponte i ostali suci u Haagu doista najobičnije prostitutke. Zato ne može biti pravda kada takav sud sudi bilo kome. Dakle i agresorima!

PRILOG

Prof. dr Josip Pečarić, Hrvat iz Boke kotorske:

CRNOGORCI SE DIČE HRVATSKOM KULTUROM

Hrvatski Vjesnik, 11. rujna 1992.

U Melbourne-u, na sveučilištu La Trobe, se već tri mjeseca nalazi na znanstvenom radu, prof. dr. Josip Pečarić. Hrvatski znanstvenik čiji radovi na području teoretske matematike su privukli pozornost svjetske znanstvene javnosti, odazvao se na poziv Australskog Sveučilišta i tako će u našoj sredini provesti skoro godinu dana.

Dr. Pečarić je redoviti profesor matematike na Zagrebačkom sveučilištu. Rodom je iz "Zaljeva hrvatskih svetaca" pa se dolaskom u Zagreb, prije pet godina, uključio u djelovanje "Bokeljske mornarice". Zapažen je u hrvatskoj javnosti izjavama koje su citirali hrvatski mediji, pojavljivanjem na hrvatskoj televiziji i nedavno objavljenim povećim intervjuom u "Glasu koncila".

H. V.: Dr. Pečarić, iako pomalo kasno, dobro došli u Melbourne. Nadamo se da ćete se ugodno ovdje osjećati. Imate li već kakvih dojmova?

Dr. Pečarić - Hvala na pozivu, izuzetno ugodno se osjećam, kad god se nalazim s našim ljudima. U Melbourne-u se tada osjećam kao da se nalazim u Zagrebu i doista mislim da su naši ljudi isti svugdje, ma gdje god se nalazili u svijetu.

H. V. Zamolili bi Vas da nam kažete nešto o sebi, o svom znanstvenom radu.

Dr. Pečarić - Redoviti sam profesor na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bavim se matematičkom analizom, posebno teorijom nejednakosti, proučavanjem konveksnih funkcija itd.

H. V.: Kako su Australci saznali za vas i vaš znanstveni rad?

Dr. Pečarić - U navedenim oblastima nauke, poznat sam znanstvenoj javnosti jer sam objavio, većinom u inozemstvu, 240 znanstvenih radova i deset monografija, od kojih četiri u inozemstvu na engleskom. Moje knjige u inozemstvu većinom objavljuju najugledniji nakladnici kao "Academic Press". U

svjetskim referatnim žurnalima se kadkad uz moje ime kaže da sam veliko ime povezano za teoriju nejednakosti (tj. 'the great name in the theory of inequalities').

Inače imam veliki broj znanstvenih suradnika svugdje u svijetu, pa tako i u Australiji. Tako me je moj suradnik, prof. Mond, dekan Fakulteta za matematiku i informatiku na sveučilištu La Trobe, pozvao da dođem u Australiju na devet mjeseci. Poslije Australije, također, na poziv mojih suradnika, posjetit ću Grčku i Švedsku.

H. V.: Uz to što su Vas vaši inozemni nakladnici i suradnici prihvaćali kao vrhunskog znanstvenika, kako su Vas u svijetu znanosti prihvaćali kao Hrvata?

Nazvali smo Dr. Monda, Dekana Fakulteta na La Trobe sveučilištu i glavnog suradnika dr. Pečarića i razgovarali s njime o znanstvenom radu hrvatskog matematičara.

”Pečarić je nevjerojatan, upravo fenomenalan,” bile su prve riječi Dr. Monda. ”Mi smo navikli da naši gostujući znanstvenici napišu tri četiri radnje za vrijeme svog cijelog boravka ovdje. Pečarić je već sada napisao trideset (30) radnji,” rekao je još uvijek u čuđenju Dr. Mond.

”Pečarić je doista fantastičan, jedino što je svo osoblje na fakultetu zauzeto cijelo vrijeme. Svi imaju pune ruke posla i ne mogu u ukorak s njime. Meni, koji radim s njim je teško izdržati tempo. Iznimno je marljiv i savjestan” dalje je objašnjavao Dr. Mond. I tako je cijeli razgovor s Australskim sveučilišnim profesorom protekao u čuđenju i divljenju znanosti, upornosti i marljivosti Dr. Pečarića. Zato smo odlučili predstaviti ovog Hrvata, ambasadora svoga naroda u svijetu, i našoj čitateljskoj publici.

Ali kao što se može vidjeti u ovom razgovoru Dr. Pečarić puno radije razgovara o svojoj domovini nego o svom znanstvenom radu. ”Svima koje to zanima, o mom radu na području matematike, dovoljno govore moji radovi, a nikada se dovoljno ne govori o Hrvatskoj, pa zato radije koristim ovu prigodu da govorim o njoj” istaknuo je dr. Pečarić.

Dr. Pečarić - Mnogim svojim suradnicima u svijetu sam pisao i objašnjavao stanje u domovini. Uvijek sam nailazio na razumijevanje i simpatije, a poneki su bili ogorčeni ponašanjem njihovih vlada dok Hrvatska još nije bila priznata i dok se sama suočavala sa snažnim neobuzdanim neprijateljem.

Posebno mi je draga uspomena na moju posljednju knjigu koju je objavila "Academic Press", SAD. Naime, ona je predana u tisak prije dvije godine kada je u mojoj adresi stajala i riječ Jugoslavija. Mnogo prije nego je Hrvatska priznata, ja sam insistirao da se moja adresa korigira i da se stavi Croatia. Moj suradnik iz Amerike je istaknuo nakladnicima da posebno vode računa o tome "jer je to prof. Pečariću veoma važno". Vjerujem da je to prva knjiga izdana u inozemstvu poslije priznanja u kojoj je jasno naznačeno podrijetlo znanstvenika : Croatia.

H. V.: Hrvatima koji prate domovinski tisak je poznato da ovo nije vaša jedina rodoljubna djelatnost. Naše čitatelje će zanimati vaša rodoljubna djelatnost u domovini.

Dr. Pečarić - Borba za slobodu u domovini nije mogla ostaviti nikoga ravnodušnim. Hrvatski narod, da bi izborio ono što je izborio, morao je da izvuče posljednje atome svoje snage u borbi protiv mnogo jačeg (samo po oružju) i neljudskog neprijatelja. Tako sam ja svoju rodoljubnu djelatnost na neki način povezao sa činjenicom i da sam redoviti profesor na Zagrebačkom sveučilištu i Hrvat iz Boke kotorske.

H. V.: Vi ste rodom iz Boke, iz kraja koji nije u granicama današnje hrvatske države. Kako to djeluje na Vas?

Dr. Pečarić - Ne samo da Boka nije u granicama Hrvatske države, nego je kroz cijeli period postojanja Jugoslavije sve učinjeno da se Boka kotorska, njezina hrvatska kultura istisne iz sjećanja hrvatskog naroda. Tako da je bratovština "Bokeljska mornarica - Zagreb" sebi stavila kao primarnu zadaću, povratak Hrvata Boke kotorske i hrvatske kulture u svijest i savjest hrvatskog naroda i hrvatske države.

H. V.: Recite nam malo više o bratovštini "Bokeljska mornarica". Mnogi naši čitatelji sigurno nisu upoznati s tom organizacijom.

Dr. Pečarić - Nažalost u pravu ste s ovom tvrdnjom. Iako se radi o najstarijoj hrvatskoj bratovštini koja je osnovana 809. godina, dakle prije 12. stoljeća, u vrijeme Crvene Hrvatske. Tada su moći sv. Tripuna kotorski mornari donijeli u Kotor. U istom stoljeću je izgrađena i prva crkva sv. Tripuna. Ono malo ostataka od te crkve koje još danas imamo u Kotoru prepuno je hrvatskih pletera. Na ruševinama te crkve, izgrađena je u 12. stoljeću, danas najstarija hrvatska katedrala.

Bratovština "Bokeljska mornarica" je kroz prošlih 12. stoljeća nekada zabranjivana, pa tako i poslije Drugog svjetskog rata. Rad Bratovštine je kasnije obnovljen ali je morao biti "prilagođen" vremenu, pa su nametnuti socijalistički znakovi što još uvijek važi za one dijelove bratovštine koji se nalaze u Boki. Radi toga se zagrebačka podružnica "Bokeljske mornarice" osamostalila jer jedino na taj način može sasvim slobodno raditi na interesu hrvatskog naroda u Boki i uopće.

H. V.: A da li je bratovštinu zabranjivala srbijanska kraljevska vlast poslije Prvog svjetskog rata?

Dr. Pečarić - I da je htjela to nije mogla učiniti. Dapače, prije Drugog svjetskog rata u Boki kotorskoj je djelovalo 17 hrvatskih društava. Poslije Drugog svjetskog rata do danas niti jedno, a i "Bokeljskoj mornarici" je nametnuto

"bratstvo i jedinstvo". Također treba imati u vidu da je na zadnjem popisu pučanstva provedenom za vrijeme Austrougarske 1910. godine, oko 50% pučanstva Boke kotorske bilo hrvatsko. A na zadnjem popisu 1981. bilo je svega 8% Hrvata. Dok se ukupno pučanstvo Boke kotorske kroz 70 godina udvostručilo, broj Hrvata je smanjen za tri puta. Drugim riječima, etničko čišćenje Boke kotorske provođeno je svo vrijeme postojanja Jugoslavije.

Pri tome treba naglasiti da su gradovi u Boki kotorskoj u vrijeme Austrougarske bili hrvatski, a to znači da je kultura stvarana na tom prostoru uglavnom hrvatska. To je opet od posebne važnosti ako se ima u vidu da je prema zvaničnim crnogorskim podatcima dvije trećine pokretnog spomeničkog blaga Crne Gore i oko 40% nepokretnog u Boki kotorskoj, dakle oko 50% spomeničkog blaga današnje Crne Gore, pripada hrvatskom narodu, a hrvatski narod za to i ne zna.

H. V.: Što je konkretno "Bokeljska mornarica" poduzimala da obnovi svijest o hrvatskoj prošlosti i općenito hrvatstvu Boke kotorske?

Dr. Pečarić - Razgovarali smo sa skoro svim čelnicima hrvatskih stranaka, hrvatskih kulturnih i znanstvenih ustanova kao što su HAZU, Hrvatski leksikografski zavod, Matica hrvatska, urednikom Hrvatske revije - prof. Nikolićem, a primio nas je i kard. Kuharić. U stalnom smo kontaktu s ministrom za iseljeništvo - dr. Sančevićem, i ravnateljem Hrvatske matice iseljenika Borisom Marunom. Davali smo izjave raznim novinama, između ostalih i "Glasu koncila". Sudjelovali smo i na tv. emisijama. Posebno je bio zapažen naš nastup na TV programu "U krupnom planu". A nedavno je HTV emitirala emisiju "Hrvatstvo Boke kotorske"

U samom početku našeg rada, kada smo kontaktirali s najvišim uglednicima hrvatske politike i kulturne javnosti, primijetili smo da u Hrvatskoj ljudi ne znaju čak ni to da je Boka kotorska "Zaljev Hrvatskih Svetaca". Naime od dva hrvatska sveca, jedan, SV. Leopold Mandić je iz Boke kotorske, a od četiri hrvatska blaženika, dvoje su, bl. Ozana Kotorka i bl. Gracija iz Mula, iz Boke kotorske. Također i jedini hrvatski Papa, Sixto V. je iz Boke kotorske.

Radi toga u našem djelovanju, posebno naglašavamo - Zaljev Hrvatskih Svetaca! Kad prvi put čuju za "Zaljev Hrvatskih Svetaca", Hrvati su obično šokirani činjenicom da nisu znali ono što bi svaki Hrvat morao dobro znati. U biti to je samo jedan mali detalj u onome što se zove memoricid nad hrvatskim narodom. U prethodnom komunističkom režimu, vlasti su ulagale mnogo truda da izbrišu iz hrvatske svijesti ovakve i slične podatke hrvatske povijesti i kulture.

H. V.: Dijelite sudbinu mnogih drugih Hrvata iz Bosne, Hercegovine, Sandjaka, Srijema, Bačke itd. da ne nabrajamo sve hrvatske krajeve. Kako Vi podnosite tu "sudbinu".

Dr. Pečarić - U svakom slučaju, sada mnogo lakše nego prije, jer sada imamo svoju državu. Hrvatske vlasti danas već konsultiraju s nama kad god se raspravlja o Hrvatima iz Boke, a to će sigurno činiti i hrvatske vlade ubuduće, Bože moj, pa

to su hrvatske vlasti. Naravno, s obzirom na istu sudbinsku vezanost, mi surađujemo s Hrvatima iz drugih krajeva koji danas nisu u Državi Hrvatskoj.

H. V.: Kako ocjenjujete politiku hrvatskog državnog vodstva prema svim područjima otetim od Hrvatske?

Dr. Pečarić - Nažalost, hrvatsko državno vodstvo ne može raditi ono što želi, nego mora raditi ono što može. Zato, mislim, da odgovornost prema tim područjima leži na svim Hrvatima, jer hrvatski nacionalni program mora biti svojina svakog Hrvata, a ne samo hrvatske vlasti.

H. V.: Kad kažete "hrvatski nacionalni program" što mislite reći, o kakvom nacionalnom programu se radi?

Dr. Pečarić - Kao prvo, sadašnje ponašanje svjetskih sila ne jamči njihovu želju za rješenje balkanskog problema. A jasno je da je glavni, ako ne i jedini balkanski problem, srpski imperijalizam i dok god se on ne slomi i ne kazni, - naglašavam ovo kazni, agresor tj. Srbija i Crna Gora, neće biti riješen balkanski problem.

Radi toga, Hrvatska će i ubuduće morati biti spremna da se othrve velikosrpskom imperijalizmu.

Hrvatski narod se mora truditi da na razne načine vrati većinu onoga što je do sada izgubio. Na primjer: mnogim Hrvatima je za vrijeme postojanja Jugoslavije, izbrisana iz svijesti i sama činjenica da su Hrvati. Kod nas u Boki su poslije rata dijelili stanovništvo Boke na Srbe i katolike, a kad to nije uspjelo, s jugoslavenstvom su mnoge Hrvate otrgnuli od svoga naroda.

Iako u Boki odnarođivanje Hrvata preko vjere nije uspjelo, u drugim krajevima to jest. A ti koji su prihvatili odnarođivanje od hrvatskog narodnog bića ne shvaćaju da su upravo prihvatili ono što su im nametnuli njihovi najveći neprijatelji.

Također, Hrvatski narod se mora truditi da vrati hrvatski utjecaj u svim hrvatskim zemljama, a to se najbolje postiže širenjem spoznaje i svijesti o hrvatskoj prošlosti svih tih krajeva. Drugim riječima, svijest hrvatskih ljudi mora biti takva da ovakva pitanja, kao što je ovo o hrvatskom nacionalnom programu, uopće neće biti potrebno postavljati.

H. V.: Po vašoj ocjeni, kakva je uloga Hrvata koji žive izvan domovine u ovom procesu?

Dr. Pečarić - Ista kao i do sada - velika! Naime, u vrijeme dok smo mi u Hrvatskoj živjeli u mraku zvanom Jugoslavija, vi ste ovdje sanjali jedan divan san koji se zvao "Slobodna i nezavisna Hrvatska". Dok mi u Hrvatskoj nismo vjerovali u taj vaš san, vi ste i dalje sanjali, dok taj vaš san nije postao dio nas. I zato sada imamo tu slobodnu i neovisnu Hrvatsku.

O hrvatskom nacionalnom programu možemo sada razmišljati i oblikovati ga zato što imamo državu, inače bi to isto bio san, a ovako je java. Tako isto i u sadašnjem trenutku, a i ubuduće, mi ćemo se u Hrvatskoj više dijeliti među sobom. Što je i prirodno. Ljudi vole vlast, pa se bore za nju. Vi vani, ste oslobođeni od toga, pa cjelokupnu svoju energiju, koja nije mala, a i sredstva koja nisu mala, možete i ja mislim, trebate, posvetiti upravo na Hrvatskom nacionalnom programu.

H. V.: Hvala Vam na razgovoru profesore, nadamo se da ćemo Vas često viđati u našoj sredini dok boravite u Melbourne-u i da ćete se uvjeriti da će naš doprinos Hrvatskom nacionalnom programu biti upravo takav.

Dr. Pečarić -U to uopće ne sumnjam.

Razgovor vodio:
Tomislav Bošnjak

INTERVJU NA RADIJU SBS U OŽUJKU 1993. GODINE

SBS: Naš današnji gost je Član suradnik HAZU dr. Josip Pečarić, redoviti profesor matematike na Zagrebačkom sveučilištu, koji je na poziv LaTrobe University Melbourne proveo skoro devet mjeseci u Australiji. Profesore Pečarić, dobar Vam dan.

J.P.: Dobar dan.

SBS: Kažite nam nešto o svom znanstvenom radu

J.P.: Vjerujem da vaši slušatelji sigurno znaju da morate imati veliki stvaralački opus da bi uopće bili kandidat za HAZU, a pogotovu da bi postali član naše Akademije. Tako sam ja autor oko 250 znanstvenih radova od kojih je većina publicirana u poznatim svjetskim časopisima i 13 knjiga od kojih je 4 publicirano od poznatih svjetskih izdavača, naravno na engleskom. A jedna od njih bi trebala uskoro biti tiskana i u prijevodu na kineski jezik.

To se smatra za izuzetan opus i na svjetskoj razini, i zato je više puta u svjetskim referativnim žurnalima za mene pisalo da sam "veliko ime u teoriji nejednakosti". Naime, većina mojih radova i knjiga je u vezi s matematičkim nejednakostima.

To je za posljedicu imalo i to da imam veliki broj suradnika iz čitavog svijeta: SAD, Kanada, Australija, Engleska, Njemačka, Rumunjska, Bugarska, Grčka, Švedska, Kina, ..., pa sam tako došao i ovdje. Moj suradnik Profesor Mond, inače dekan Matematičkog fakulteta na LaTrobe University, osigurao je poziv njegovog sveučilišta za gostovanje u trajanju od devet mjeseci. A uskoro bih trebao posjetiti Švedsku i Grčku. U Adelaideu su već pokrenuli postupak za eventualno dobivanje sredstava koja bi omogućila moj dolazak kod njih slijedeće godine. Naime, pored prof. Monda u Australiji imam još tri suradnika, a jedan od njih je u Adelaideu. Na poziv University of Adelaide bio sam već dva navrata u njihovoj sredini: u jedanaestom mjesecu prošle godine, i prije nekoliko tjedana.

SBS: Vi ste rodom iz Boke kotorske, ili kako Vi volite reći iz Zaljeva hrvatskih svetaca. Boka je prelijepa.

J.P.: Da, doista. Jedan pjesnik je rekao za nju: Kako ovdje sunce može zaći, kad ljepote takve nigdje neće naći. Boka je bila prva na udaru velikosrpske ekspanzije, tako da je etničko čišćenje Boke provođeno svo vrijeme postojanja Jugoslavije, s provodi se sve do današnjeg dana. I ne samo to. Boka je bila glavna karika u nečem što nazivamo MEMORICID nad hrvatskim narodom. Ona je bila skoro potpuno izbrisana iz svijesti hrvatskog naroda. Zato mnogi ljudi u Hrvatskoj, a i ovdje, nisu znali da je Boka "Zaljev hrvatskih svetaca". Name, od dva hrvatska sveca, jedan, sv. Leopold Bogdan Mandić je iz Boke, a od četiri hrvatska blaženika, dvoje je iz Boke, blž. Ozana Kotorska i blaž. Gracija iz Mula.

Dodajmo tome da je i jedini hrvatski papa Siksto V podrijetlom iz Boke. Dakle malena Boka je dala više takvih ljudi nego ostale hrvatske zemlje, a u njoj se nalazi i najstarija hrvatska katedrala: katedrala sv. Tripuna u Kotoru.

Zato je Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica -809" iz Zagreba, uzela sebi kao primarnu zadaću povratak Boke i velike hrvatske kulturne baštine u njoj u svijest i savjest hrvatskog naroda i hrvatske države.

Sam naziv "Zaljev hrvatskih svetaca" uveliko nam pomaže u tome, jer smo mnogo puta doživjeli šok kod hrvatskih ljudi, kad doznaju da postoji Zaljev hrvatskih svetaca. Šok kad doznaju nešto što bi očito svaki Hrvat trebao znati.

A kolika je ta kulturna ostavština hrvatskog naroda u Boki najbolje govore zvanični crnogorski izvori kad kažu da je 2/3 pokretnog spomeničkog blaga današnje Crne Gore i 40 posto nepokretnog na području Boke. Oni tu kulturu svojataju, ali, naravno, radi se o hrvatskoj kulturi.

SBS: Proveli ste devet mjeseci među nama, h Hrvatskoj zajednici Australije. Kako ste to doživjeli?

J.P.: Vidite, hrvatski narod je raspolućen. Ima nas skoro jednako vani koliko i doma, u Hrvatskoj. Svaki hrvatski čovjek to doživljava kao vlastitu raspolućenost, pogotovu stoga što smo veliki dio života bili prisilno razdvojeni. Dakle, to Vam je kao da je pola vašeg bića negdje daleko. Ovih devet mjeseci meni su kao da sam našao tu svoju izgubljenu polovicu. Čini mi se da sada pripadam i hrvatskoj emigraciji na isti način na koji pripadam i hrvatskom narodu u Domovini. Kroz ovih devet mjeseci razgovarao sam s mnogo naših ljudi, bio gost u mnogim domovima, bilo osobno, bilo putem radija i novina. Da, tek sada pripadam punini hrvatskog nacionalnog bića.

SBS: Jeste li zadovoljni s Vašim aktivnostima u Zajednici?

J.P.: I jesam i nisam. Čini mi se da sam mogao još više učiniti. Čim sam došao ovamo, g. Mato Verkić je odmah osjetio da Zajednici mogu biti od koristi svojim radom. Međutim, svi njegovi pokušaji i planovi na početku nisu se realizirali, tj. nisu bili prihvaćeni na način na koji je on to želio. Tek poslije punih dva mjeseca, kad je on bio organizator demonstracija, govorio sam na njima i na neki način predstavio se širem krugu naših ljudi. Ali i poslije toga, čini mi se, mogao sam biti više iskorišten. Zato jedan mali žal za propuštenim ostaje u meni, ali ne samo zbog eventualnog mog nedjelovanja, već zbog toga što mi se čini da veliki broj hrvatskih intelektualaca ovdje u Melbourneu nije na adekvatan način iskorišten.

Vidite u drugim Hrvatskim zajednicama djeluju takve udruge kao na primjer "Društvo bivših studenata i prijatelja Zagrebačkog sveučilišta", ili druge slične organizacije. Bilo bi itekako važno da slična udruga djeluje i ovdje, jer u Melbourneu imate doista puno hrvatskih intelektualaca, školovanih i doma i ovdje. Njihovo povezivanje, zajedničko djelovanje, bilo bi doista od velike koristi svima, cijeloj Zajednici, a i Domovini.

Mnoge reakcije na moje djelovanje ovdje - koje sam osobno doživio - garantiraju mi da naši ljudi jedva čekaju slično organizirano djelovanje hrvatske inteligencije.

SBS: U odgovoru na prethodno pitanje dotakli ste se, u stvari, pitanja organiziranja Hrvatske zajednice u inozemstvu. Kako gledate na to?

J.P.: Sigurno je to pitanje od izuzetne važnosti. Kada smo krenuli u borbu za oslobođenje Hrvatske iz tamnice zvane Jugoslavija, romantičarski smo vjerovali da će mnogi naši ljudi pohrliti u slobodnu Hrvatsku, za koju su se mnogi od njih cijelog života borili. Mnogi se i jesu vratili i tračat će se, ali ne u mjeri u kojoj smo se mi nadali. Naravno, mnogi su razlozi tome, vama bolje poznati nego bilo kome, pa ja neću o tome.

Djelovanje iseljene Hrvatske bilo je izuzetno i dok nismo imali hrvatsku državu, ali i prilagođeno toj činjenici. A sada kada je imamo sigurno može biti još veće i još bolje. A mora biti i drugačije. Zato ste u pravu, kad se dotičete tako važnog pitanja.

S obzirom da sam sluša Vaš razgovor s g. Aralicom, koji je s obzirom na funkciju koju obnaša u Hrvatskoj, najpozvanija osoba iz Hrvatske koja o tome može govoriti, mogu samo konstatirati da sam njegov odgovor sa zadovoljstvom slušao. Prvo, zato što u Domovini shvaćaju značaj tog pitanja, ali i samim rješenjem koje se nudi, dakle rješenjem koje se zasniva na onom "Ne treba ponovo otkrivati toplu vodu". Doista, postoje isto tako velike iseljeničke zajednice kao što je Hrvatska zajednica, pa treba kopirati način njihovog rada, organiziranja, uz zadržavanje svega dobroga stvorenog u Hrvatskoj zajednici.

SBS: Kako gledate na stranački život u emigraciji?

J.P.: Kada bi se postigla organizacija o kojoj je govorio g. Aralica, tada ne vidim nikakvu potrebu za stranačko organiziranje u inozemstvu. Hrvatska je u ratu i svi koji hoće da se bore doći će u nju. Tako isto, svi koji žele da se bore za pobjedu ove ili one političke opcije u Hrvatskoj, trebaju doći tamo i boriti se.

Također, hrvatskoj vlasti ne treba podmetati nogu u njihovom radu, već pomagati joj u svemu. A, ako smatramo da ne donose najbolje odluke, na izborima treba glasovati za druge. To je za mene najbolji obrazac: kada si vani postoji samo Hrvatska, koju predstavlja ona vlast koju je izabrao hrvatski narod, a u Hrvatskoj što bujniji i burniji stranački život. Naravno, nikome nije dopušteno djelovanje na štetu Hrvatske. Kad je ona u pitanju postoji samo jedinstvo svih.

Sigurno ima još puno toga popraviti u životu Hrvatske. Pa naša država postoji samo nešto više od godine dana. Ali, ne treba se uzbuđivati previše i na neka sapletanja mlade države. Hrvatska ima veliku snagu u svom narodu, koji neće dopustiti odlazak na stranputicu hrvatske države. U to budite uvjereni.

Kada počne djelovati nova organizacija hrvatskog iseljeništva, dakle nešto slično onom o čemu je govorio akademik Aralica, mislim da će mnoge stvari same

po sebi doći na svoje mjesto. Pa mi još i ne znamo što znači imati svoju državu i što sve ta činjenica sa sobom donosi.

SBS: Spominjete jedinstvo. Kako u svezi s tim gledate na nacionalno pomirenje?

J.P.: Stoljećima je Hrvatska bila u sastavu drugih država u kojima su Hrvati bili narod drugog reda. Uvijek su drugi vladali, a osnovni način vladanja našim narodom bio je: podijeliti nas i suprotstaviti jedan dio našeg naroda drugom. Sve dok se to moglo sprovoditi, lako je bilo vladati Hrvatskom.

Zato je nacionalno pomirenje Hrvata bila osnovna stvar koju je trebalo učiniti da bi smo dobili jedinstvo hrvatskog naroda u borbi za svoju hrvatsku državu. Bez tog jedinstva, bez nacionalnog pomirenja ne bi ni imali hrvatsku državu danas.

Konkretno, to za mene znači da me ne interesira kakav je koji Hrvat bio ranije, u vrijeme kad nismo imali šanse da stvorimo državu, već samo kakav je u ovoj borbi sada. Mislim da bi bilo nemoralno pozvati na nacionalno pomirenje da bi stvorili hrvatsku državu, a kada je stvorimo, e onda pitamo kakav je tko bio 1950. i neke. Oni koji to tako rade, često se bore za neku bolju poziciju pa umjesto sposobnosti žele opet uvesti nekakva "prvoboračka prava" ili nešto tome slično.

Međutim, boraveći ovih devet mjeseci među vama, često sam razgovarao s našim ljudima upravo o toj temi. Često se, gotovo po pravilu, kao lošiji Hrvati etiketiraju cijele grupe ljudi, a ako se i spominju pojedinci, tada se optužba odnosi na sve slične njemu, na čitavu jednu kategoriju u hrvatskom narodu. Tu se po pravilu radi o nerazumijevanju uvjeta pod kojim su se pojedine grupe ljudi u Hrvatskoj razvijale.

Spomenut ću jedan primjer, mada ih ima više. Hrvatski intelektualci koji su došli ovamo prije 5-10 godina se često etiketiraju kao Jugoslaveni, jer nisu - čim su stigli ovdje - bili istovjetni onima koji su došli prije 20-30 godina. Naravno, nisu ni mogli biti jer su čitav život živjeli u Jugoslaviji i bili cijeli svoj život okruženi samo "jugoslavenskom istinom". To vam je slično tome što su djeca ranijih doseljenika bili ovdje okruženi Engleskim jezikom, pa znaju bolje Engleski nego Hrvatski.

Sličnih nerazumijevanja bilo je i u suprotnom pravcu, ali, ako dođe do osnivanja društva u kojem bi bili i intelektualci školovani ovdje i oni školovani u Hrvatskoj, vidjet ćete kako će se oni brzo razumjeti, i kako takvih nesporazuma između njih ubrzo neće biti.

A u stvari, hrvatski čovjek, živeći stalno pod čizmom stranih vlastodržaca, bio je prisiljen praviti razne kompromise u životu. Na primjer: ili ostati u Domovini i pognuti se, ili napustiti Domovinu i svoj narod, a ne pognuti se. I jedno i drugo je kompromis. Ali ponavljam, nije važno tko je što odabrao, već je dobro što nas je u pravom trenutku bilo jednako doma i vani. Bez toga ne bi bilo hrvatske države. Svi Hrvati su napravili čudo sudjelujući u stvaranju hrvatske države, i umjesto da optužujemo sebe same, divimo se svom narodu, divimo se svima koji su sudjelovali u tome i budimo ponosni na njih i na sebe same.

SBS: Imate li neku poruku našim slušateljima?

J.P.: Ja volim parafrazirati one stihove koji su napisani za moju Boku pa kažem

"Kako sunce nad Hrvatskom može zaći
kad ljepote takve nigdje neće naći?"

I doista, lijepa je naša Boka, ali isto tako je lijep svaki naš hrvatski kraj. Prelijepa je naša Hrvatska. I jedino što je ljepše od hrvatske zemlje jesu hrvatsku ljudi, cijeli naš hrvatski narod. Pošto svi jednako volimo svoj narod, umjesto o tome kakav je tko bio, razmišljajmo kako se možemo još bolje razumjeti, povezati, ujeđinjavati. Jer, jedinstvo hrvatskog naroda daje veliku jaku i bogatu hrvatsku državu. Sve drugo ide na ruku našim neprijateljima.

Na kraju, pozdravljam sve vaše slušatelje, cijelu našu Hrvatsku zajednicu, i poručio bih da se radujem svakom budućem susretu s vama.

Prof. dr. Josip Pečarić, Zagrebački Bokelj i matematičar svjetskog glasa

ZALJEV HRVATSKIH SVETACA ČETNICI OČISTILI OD HRVATA

Slobodna Dalmacija, 1. srpnja 1993.[48]

Bruno LOPANDIĆ

Profesor dr. Josip Pečarić je jedan od najuglednijih zagrebačkih Bokelja, član Upravnog odbora "Bokeljske mornarice 809" i potpredsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegra" iz Zagreba. Dr. Pečarić je inače matematičar svjetskog glasa, (…) No, u posljednje vrijeme dr. Pečarić najviše je zaokupljen promicanjem istine o Boki, a mnogobrojnim kontaktima u inozemstvu intenzivno radi na "imageu" Hrvatske u svijetu. To je bio i povod našeg razgovora.

Koje su mogućnosti da se preko znanstvenog rada promovira hrvatska država?

Hrvatima nikad teže

Znanstvenici već samim svojim radom podižu ugled domovini, ali i u osobnim kontaktima širom svijeta objašnjavamo kolegama istinu o Hrvatskoj. Nedavno sam se vratio iz Australije gdje sam proveo devet mjeseci na poziv jednoga svog suradnika, inače Židova. Na početku rata u Hrvatskoj pisao sam mu da se radi o fašizmu u Srbiji, a kada su se na australskoj televiziji pojavile slike konclogora, podsjetio sam ga na to i rekao: "Sigurno niste vjerovali kada sam vam pisao o fašizmu u Srbiji. Vidite da sam bio u pravu."

Kakva je situacija u Boki danas?

Život u Boki za Hrvate je bio težak u cijelom periodu postojanja Jugoslavije, a danas je teži nego ikad. Etničko čišćenje se provodilo sve vrijeme i praktički je završeno još početkom rata. Veća skupina Hrvata ostala je jedino u Tivtu, s tim da ih od 95 posto u ukupnom broju stanovnika 1910. godine danas ima samo 23 posto. Treba napomenuti da je u posljednjih godinu-dvije iz Tivta u Hrvatsku iselilo sedam liječnika specijalista. Nas bokeljske Hrvate posebno je potresla smrt Tomislava Moškova. Četnici su mu nakon TV-emisije "Hrvati u Boki" razbili auto, ispisali svašta po kući, a naš Tomislav je umro. Još se uvijek ne zna kako. Postoje neke indicije da je ubijen.[49]

---

[48] Objavljeno i u knjizi: **J. Pečarić**, *Pronađena polovica duše*, Zagreb, 2002.

[49] U knjizi "Borba za Boku kotorsku" dan je slijedeći komentar ovog dijela intervjua:

Novinarske greške

Najčešća greška koju čine hrvatski novinari kada je u pitanju najstarija hrvatska bratovština jest ona s dodavanjem broja **1** ispred broja **809**. Tako ta mala cifra u tren odnese tisuću godina tradicije.

Mnogima nije poznato da se Boka kotorska još zove i "Zaljev hrvatskih svetaca". Otkud to ime?

Boka je glavna karika u memoricidu koji je izvršen nad hrvatskim narodom. Zašto "Zaljev hrvatskih svetaca"? Pa od dva hrvatska sveca jedan je, sv. Leopold Mandić, iz Boke. Od četiri blaženika dva su iz Boke: blažena Ozana Kotorska i Gracija iz Mula. Posebno treba istaknuti i papu Siksta V koji je podrijetlom Hrvat iz Boke. Sve to želi se izbrisati iz svijesti hrvatskog naroda kako bi se otela velika hrvatska kulturna baština u Boki.

Postoje li u Crnoj Gori demokratske snage koje bi Crnu Goru mogle izbaviti iz "bratskog zagrljaja" Srbije?

Srećom, postoje. Crnogorska oporba je za razliku od oporbe u Srbiji bila stalno protiv rata u Hrvatskoj i Bosni. Zato svakim danom jačaju nade da će Crna Gora steći svoju nezavisnost, da će se osloboditi toga srpskog zagrljaja smrti. Ne zaboravimo, Hrvati u Boki su ona karika koja ih vezuje za Europu.

Kakva je uloga Srpske pravoslavne crkve na tim prostorima?

Od nastanka Svetosavske crkve srpski narod počinje provoditi politiku genocida. Prvi takav genocid izvršen je nad narodom katoličke Duklje (Crvena Hrvatska) i provode ga do današnjeg dana nad svim narodima koji je dijele od mora. Crna Gora se mora što prije osloboditi Srbije i Srpske pravoslavne crkve. Rezultat posrbljivanja je i "slavna" izjava Momira Bulatovića da je "Crnogorcima ime crnogorsko, a prezime srpsko". Crnogorci imaju svoje ime i svoje prezime, no morat će se braniti od srpskih osvajača.

Zbog angažiranoga znanstvenog rada posljednje ste vrijeme boravili uglavnom u inozemstvu. Kako hrvatska dijaspora reagira na posljednje događaje u Hrvatskoj?

Dolari za domovinu

Reakcije su slične ovima u domovini. U hrvatskim novinama mogu se naći različita mišljenja, a isto je tako i u inozemstvu. Želim posebno istaknuti nešto što stalno treba imati na umu, a to je velika pomoć koja dolazi od našega iseljeništva,

---

Zato često strepimo što ćemo naći u tekstu koji govori o Boki ili pak u nekom našem interviewu. Vjerojatno je školski primjer novinarske greške onaj iz interviewa danog Slobodnoj Dalmaciji od 1. srpnja 1993. U njemu stoji slijedeći tekst:

"Nas bokeljske Hrvate posebno je potresla smrt Tomislava Moškova. Četnici su mu nakon TV-emisije 'Hrvati u Boki' razbili auto, ispisali svašta po kući, a naš Tomislav je umro. Još se uvijek ne zna kako. Postoje indicije da je ubijen."

U mom tekstu je spomenuto kako je Tomislav sudjelovao u emisiji 'Hrvati u Boki', koja je emitirana mnogo ranije od samog događaja. To je kako bi bilo jasno zašto spomenuto su baš njemu razbili auto i ispisali svašta po kući, što je Tomislava toliko uzrujalo da je zbog toga umro. Završio sam priču o njemu rečenicom: "Nisu ga ubili, ili možda ipak jesu!"

Jasno je da sam govorio o posrednoj krivnji za njegovu smrt, ali je to protumačeno s onim "postoje indicije da je ubijen". I mnogo kasnije kada bi koji Hrvat iz Boke dolazio u Zagreb, znao bi mi reći kako Tomislav nije ubijen!

i to od "malih ljudi" koji odvajaju od usta da bi pomogli domovini. Prilikom posjeta Australiji kod velečasnoga Mate Križanca jedna je baka otvorila novčanik i rekla: "Mužu i meni će biti dovoljno 10 dolara za kruh i mlijeko do četvrtka, a ostalih 40 pošaljite našoj Hrvatskoj."

Kakva je bila uloga međunarodne zajednice tijekom sukoba i bivšoj Jugoslaviji?

Na početku borbe za Hrvatsku naivno smo vjerovali da se Zapad bori za demokraciju i tu smo lekciju skupo platili. Za njih postoje samo interesi, a njihov interes se na ovim prostorima zove Jugoslavija. Baker je dao signal za početak rata u Sloveniji, ali je on trebao poslužiti da Slovenija iz njega iziđe kao žrtva, a da Hrvatska bude proglašena agresorom. Tu politiku bih nazvao politikom nonsensa. Ona počinje famoznim embargom na uvoz oružja kojim se zabranjuje žrtvi da se brani. Nadalje, sve oružje iz Slovenije i Hrvatske je poslano Srbima u BiH pa je tako EZ naoružao bosanske Srbe, a potpisivanjem Vanceovog plana Hrvatska je bila ucijenjena. Ne prihvati li ga, neće biti priznata, a kada ga je potpisala, samo ga se ona morala pridržavati. Od samog početka sukoba u BiH Hrvatska je proglašavana agresorom. I danas joj se prijeti sankcijama, a Clinton svojom politi-kom "pomaganja Muslimanima" samo radi na razbijanju njihova saveza s Hrvatima, slabljenju hrvatske države i stvaranju neke nove Jugoslavije. Tako izgleda uloga svjetskih moćnika.

Sakrivanje svijeta

Kako riješiti problem u Bosni i kako objašnjavate ponašanje Muslimana prema Hrvatima, dojučerašnjim saveznicima?

Problem u Bosni se mogao riješiti da su to htjeli svjetski moćnici. No, on se rješavao u skladu s interesima saveznika Francuske, Engleske i Amerike pa se slobodno može ukazati na značenje broja 3 u ovom stoljeću: imali smo Trojni pakt, a danas imamo 3M - Major, Milošević i Mitterandt. Ponašanje Muslimana prema Hrvatima logična je posljedica katastrofalne politike muslimanskih političara. Najveću osudu takve politike dali su, nažalost, Hrvati srednje Bosne, kada su se predali Srbima bježeći pred Muslimanima. Sjetimo se da je Izetbegović cijelo vrijeme bio za Jugoslaviju i snosi veliku odgovornost što svoj narod nije pripremio za rat.

Oporba uglavnom kritizira politiku predsjednika Tuđmana prema Bosni. Je li bilo grešaka?

Ta je kritika, najblaže rečeno, začuđujuća. Čak se govori da je HVO dobar, ali da Boban ne valja. Kao da to nije uvjetovano jedno drugim i kao da Bobanova politika "vlastitog teritorija" nije omogućila da se Hrvati brane i tako spase BiH. Ja sam u Melbourneu iz tjedan u tjedan slušao na muslimanskome radiju kako uvjeravaju Hrvate iz BiH da nisu Hrvati nego Bosanci katolici. Cijelo su vrijeme izjednačavali Srbiju i Hrvatsku, a posljednjim događajima su pokazali svoje pravo lice. Nikako ne mogu zaboraviti izjavu Sefera Halilovića: "Prvo ćemo srediti četnike, a zatim ustaše."

Zašto su još uvijek neki svjetski politički čimbenici neskloni Hrvatskoj?

Ima više razloga za to. Prvo, žele sakriti svoju prljavu ulogu. Nadalje, Hrvatska je po njima kriva što je razbivena Jugoslavija pa je treba kazniti, a ako bi priznali da je za to kriv Milošević, priznali bi i svoju krivnju. Na kraju, ali ne manje važno, Hrvatsku treba spriječiti da ojača, jer ih i ovakova Hrvatska sprečava da provedu svoje prljave namjere na ovim prostorima.

Kako izgleda hrvatska politička slika na unutrašnjem planu?

Da je svijest o hrvatskom nacionalnom interesu duboko usađena u svijest naših ljudi, ni vladajuća stranka ni oporba ne bi se mogle ponašati onako kako to čine u posljednje vrijeme. Dok se HDZ doimlje kao da se igra kauboja i indijanaca, tj. partizana i ustaša, dotle oporba, umjesto da sustavno raskrinkava ponašanje svjetskih moćnika prema Hrvatskoj, čini sasvim suprotno, a kritike na račun Hrvatske i njezine vlasti koristi u svojoj borbi za vlast. To se može činiti neobičnim, ali bi svima trebalo biti jasno da je Hrvatska mala zemlja i da hrvatsko vrhovništvo ne može javno raskrinkavati i ukazivati na te pritiske jer nosi odgovornost za cijeli narod. Upravo bi oporba trebala to raditi i siguran sam da bi tada pritisci na Hrvatsku bili manji. Njihovo sadašnje ponašanje samo pomaže jačanju tih pritisaka, a posljedica je slabljenje Hrvatske. Srećom, poslije najnovijeg slučaja s Paragom čini se da svijest o tome polako prodire i među nama.

U POTRAZI, Hrvati u Boki i srpsko-muslimanski izlaz na more

BOKA JOŠ ČUVA HRVATSKE USPOMENE

Hrvatski list, 9. ožujka 1994.

Zaljev hrvatskih svetaca, staro ime za Boku kotorsku, postaje sve manje hrvatski, što se tiče Hrvata u njemu. Premda pripada Crnoj Gori, Boka kotorska ima staru hrvatsku tradiciju i što je malo poznato, ima veze s današnjim nastojanjima Srba i Muslimana za izlazom na hrvatsko more, u BiH ili u Hrvatskoj. O tome nam priča **Josip Pečarić** iz "Bokeljske mornarice 809", najstarije hrvatske pomorske bratovštine. Dr. Pečarić je ispred Svjetskog kongresa zadužen za Boku. Inače je znanstveni matematički djelatnik, redoviti profesor Zagrebačkog Sveučilišta i član-suradnik HAZU, autor 13 knjiga i oko 280 znanstvenih radova.

- "Bokeljska mornarica 809" je najstarija hrvatska pomorska bratovština, a ovaj broj je godina njezina utemeljenja. Odavno su bokeljski pomorci bili samo Hrvati. Naša "Bokeljska mornarica 809" u Zagrebu ima nešto manje od tisuću članova, - kazuje dr. Josip Pečarić, koji se rado odazvao razgovoru za naš list.

Hrvatsko spomeničko blago

● O Boki se često govori u Hrvatskoj, ali o bokeljskim Hrvatima?

- Vjerojatno nema bliskijih gradova od Kotora i Dubrovnika. Oni su još od Nemanjića bili ciljevi velikosrpskih pretenzija. Tako je Boka nekad izrazito hrvatska danas očišćena od Hrvata. Zato Hrvatska mora posvetiti pozornost našem Zaljevu hrvatskih svetaca zbog svog Ustava, mora voditi računa o velikoj kulturnoj baštini Hrvata Boke i onemogućiti da se ostvari srpski san zvan Dubrovnik. Etničko čišćenje tu je sprovođeno stoljećima, a osobito u ovom. Najgore je prošla Boka. Prema popisima 1910. i 1991. broj pučanstva se udvostručio, a broj Hrvata se tri puta smanjio. Po zadnjim podatcima ispada, da imamo više "Jugoslavena katolika" od Hrvata-katolika.

● Boraveći u Australiji daleko prije hrvatskih medija upozoravali ste javnost na etnička čišćenja i na pojavu muslimanskog fundamentalizma?

- Da se radi o nečemu pripremanom mnogo ranije shvatio sam boraveći u Melbourneu 1992. godine. Tjednima sam slušao na muslimanskom radiju kako uvjeravaju Hrvate iz BiH da su oni Bošnjaci-katolici, da ne govore hrvatskim jezikom nego bosanskim. To je bilo još prije sukoba Hrvata i Muslimana u BiH, početkom srpske agresije. Stječe se dojam da u svijetu ima čimbenika koji vjeruju, da je moguć opstanak Jugoslavena-katolika u Boki i Bošnjaka-katolika u BiH. To

je velika griješka, katoličanstvo se ovdje može održati samo putem hrvatstva. U mojoj Boki etničko čišćenje je dobrim dijelom završeno. Ali treba naglasiti da je crnogorska opozicija europski opredijeljena i da je veći dio naroda svjestan, da je taj srpski zagrljaj ustvari zagrljaj smrti, kojeg treba izbjeći.

● Kulturna baština i opstanak Hrvata u Boki?

- Dobivanjem Boke, Crna Gora je svoje spomeničko blago za nekoliko puta povećala. Oni sami priznaju da se više od 40 posto nepokretnog i dvije trećine pokretnog spomeničkog blaga Crne Gore nalazi u Boki, a tamo svaki kamen govori hrvatski. Ipak u proglasu Matice Crne Gore koju je utemeljila opozicija, to hrvatsko blago se ne spominje. Hrvatska treba reći svima da se nikad neće odreći svoje kulturne baštine u Boki. Hrvate mogu iseliti, ali ne i našu kulturnu baštinu. Time se ne brane samo Boka već i Dubrovnik. Da se Dubrovnik brani Bokom svjesni su i Dubrovčani. Prema tadnjem popisu Hrvata, u Boki ih je oko šest tisuća, ali je Jugoslavena oko 15 tisuća što znači da je broj Hrvata i dvostruko veći. U samom Kotoru ima 38 katoličkih crkava, znatan broj u ruševinama. Imamo Program za Boku, ali je potrebno sačiniti politički program, koji će Bokeljima osigurati opstanak, jer Hrvata je u Crnoj Gori oko jedan posto, a u Boki oko osam posto. Tražit ćemo kulturnu autonomiju ili europske standarde ili državne ugovore.

Crna Gora gurnuta u rat

● Srpsko-muslimanski izlaz na more

- Svijetu treba objasniti da nam je oteta Boka, a želi nam se i Dubrovnik oteti. Srbi od tog cilja neće odustati. Upravo je lord Owen prvi govorio o izlazu Muslimana na more kod Neuma. Time bi Dubrovnik odvojili od Hrvatske i olakšali Srbima ostvarivanje njihova nauma. Što se Muslimana tiče, treba znati da je fundamentalistima bliža Srbija nego Hrvatska ili Europa. Isto tako je ponuđeni izlaz na more za Muslimane i Srbe kod Prevlake Crnu Goru trebao odvojiti od Hrvatske. Dakle, zatvoriti crnogorski prozor u svijet, a olakšati potpuno srpsko osvajanje Crne Gore i Boke. Naravno, to ne želi ni Hrvatska, pa mnogima nije jasno zašto je upravo sada Hrvatska ukazala svijetu na činjenicu da je do 1947. godine postojao izlaz BiH na more u Boki kotorskoj. A radi se o doista osjetljivom potezu hrvatske politike. Crna Gora je pravdala agresiju na Hrvatsku navodnim pravom na Prevlaku, a do 1947. nisu imale zajedničke granice. Očito je da se odmah nameće pitanje vraćanja tog teritorija, a na to Crna Gora ne može pristati, jer kako će objasniti svom narodu, zašto su njihovi sinovi ginuli? Dakle, Crna Gora se stavlja u poziciju da se bori za nepromjenjivost tih granica. I oni su danas svjesni da ih je u rat gurnula velikosrpska politika upravo da bi se obrukali pred svijetom i da bi se srušio taj jedini most Crne Gore s Europom, Dubrovnik. Vjerujem da oni i danas pokušavaju uspostaviti kontakte s Hrvatskom. Jasno im

treba staviti do znanja da će iskrenost svojih namjera dokazati svojim odnosom prema Hrvatima i hrvatskoj kulturnoj baštini u Boki. A što se tiče Srba i Muslimana iz BiH, time se pokazuje svijetu da su imali svoj izlaz na more, pa su ga se dragovoljno odrekli. Pa što sada hoće i to od Hrvata? Možda je trebalo govoriti o ovom izlazu BiH na more u vrijeme same agresije na Dubrovnik? Ali što činjenice znače svjetskim moćnicima? Hrvatsku državu smo stvorili mimo volje tih moćnika, jedinstvom Hrvata, a tako je i održali.

● O vašem boravku u inozemstvu?

- Skoro devet mjeseci sam boravio u Australiji mjesec dana u Švedskoj, gdje sam ponovo pozvan. U Melbourneu ću biti gost La Trobe University, a dva mjeseca gost The University of Adelaide. Ja sam još u listopadu 1992. na hrvatskom radiju "Zemun" u Melbourneu ukazivao na opciju islamskog fundamentalizma u BiH. Tada u hrvatskoj javnosti to nije spominjano. Također sam na hrvatskom radiju "Matija Gubec" ukazivao na cilj stvaranja muslimanske države, kao i na istovjetnost ponašanja Muslimana u BiH i Srba u bivšoj Jugoslaviji. Miloševići Izetbegović su inzistirali na nekoj građanskoj državi. Od Muslimanije do Srboslavije. Mnogi to nisu uočili pa vjeruju da bi bila moguća unitarna Bosna, kao i bivša Jugoslavija. Kao u mojoj Boki uskoro bi među Hrvatima u BiH bilo više Bošnjaka nego Hrvata. U svojim nastupima uvijek sam ukazivao da Muslimani u Bosni jesu europski narod, ali da ih vodstvo uvlači u fundamentalizam. Prije par dana javila mi se jedna Muslimanka iz Švedske, kojoj sam pomogao da s četvoro djece ode tamo. Rekla mi je: "Meni i mojoj djeci Hrvatska i Hrvati su spasili život. Ja to ne mogu zaboraviti." Hrvatska se još nada da je moguće muslimansko odustajanje od fundamentalizma i da se rat u BiH završi. Upravo je to i dovelo do najnovijeg sporazuma u Washingtonu.

Pritisak na Tivat

● Ponovo u Boki?

- Svakim danom se novi Hrvati doseljuju iz Boke u Hrvatsku. Najveći pritisak je na Tivat, jer se taj grad najviše održao kao hrvatski. Iz njega je odselilo oko 300 obitelji. Doselilo je sedam liječnika specijalista, a svi Hrvati s Radio-Tivta su smijenjeni. Hrvatski interes je da se i Crna Gora oslobodi velikosrpskog zagrljaja smrti, da ona, kao negdašnji dio Crvene Hrvatske bude dio Europe. Tako bi se Sbiji podrezao san o izlasku na more, što je njezina imperijalna bolest, a bio bi otvoren put trajnom miru na ovim prostorima.

● Kako žive Hrvati u Boki? Što je s njihovim crkvama?

- U Boki još nekako rade župnici u Risnu, Tivtu, Perastu, inače svi Hercegovci. Biskup **Ivo Gugić** je u Kotoru, a nadbiskup **Petar Perkolić** u Baru.

Sam msgr. **Ratko Perić** nakon obilaska katoličkih župa Crne Gore i Boke izjavio je da je herojstvo ovdje Hrvatom biti. Čelnici Socialdemokratske partije Crne Gore uočavaju i pojavu fašizma. Na osnovi podataka Foruma za ljudska prava i međunacionalne odnose, najugroženija grupacija u Crnoj Gori su Crnogorci pravoslavne vjere. O Hrvatima ništa.

U posljednje dvije godine u Herceg-Novi doselilo se 1500, a u Tivat 5000 Srba, vojnika i izbjeglica, te se etnička slika mijenja. **Zvonimir Janović,** predsjednik udruge "Bokeljska mornarica 809" s ovom bratovštinom nastoji očuvati tradiciju iz Zaljeva hrvatskih svetaca.

Zaštitnik Kotora je sv. Tripun, a njegovo ime nose, crkva iz devetog i katedrala iz 12. stoljeća u Boki. One jasno govore čija je bila Boka.

Boris ĆAVAR

INTERVJU ZA HRVATSKI RADIO 3ZZZ IZ SIJEČNJA 1994.

Krajem 1993. u Zagreb je došla gđa Blaženka Grabovac s radija 3ZZZ u Melbourneu. Tražila je da snimimo intervju za naš radio-program na tom radiju. Bilo mi je čudno da s radija 3ZZZ hoće intervju sa mnom. Rekao sam da im je bolje snimiti razgovor s nekim poznatim političarem i ponudio svoju pomoć u tome. "Ne, mi hoćemo Vaše mišljenje jer vama vjerujemo", odgovorila mi je. Kada sam u lipnju 1994. došao u Melbourne, doznao sam da cijeli intervju i nije "pušten". Bio je predugačak za jednu emisiju pa su odlučili dati ga u više dijelova. Poslije reakcija nekih tamošnjih Muslimana to nije ostvareno do kraja. Urednici s Radija 3ZZZ, iako su imali veliko povjerenje u moje komentare, mislili su da možda nije u hrvatskom nacionalnom interesu dati cijeli intervju. Upravo zato su mi bili dragi ljudi s hrvatskog radio programa 3ZZZ - uvijek su mislili o hrvatskim nacionalnim interesima. Kamo sreće da su se na njih ugledali i mnogi hrvatski političari, intelektualci i mnogi drugi. Kada sam došao u lipnju u Melbourne već je bilo jasno da su moji stavovi bili točni, pa sam bio gost tamošnjih radio programa nekoliko puta na tjedan.

Tako i ne znam koji dio ovog intervjua i jest dan na radiju 3ZZZ. Zato ga ovdje dajem u cjelini, po prvi put.

- Danas je 8. siječnja. Nalazimo se u domu g. Pečarića. Dr. Josip Pečarić, redoviti profesor Zagrebačkog sveučilišta i Član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, autor je 13 knjiga i oko 280 znanstvenih radova. Dr. Pečarić je rodom iz Boke kotorske, tog "Zaljeva hrvatskih svetaca", a u Domovini je poznat po intervjuima u Glasu Koncila, Vjesniku i Slobodnoj Dalmaciji, nastupima na Hrvatskoj televiziji i Hrvatskom radiju. Naši slušatelji ga se vjerojatno sjećaju jer je skoro boravio devet mjeseci u Melbourneu kada je nastupio na hrvatskim radio programima i dao intervju Hrvatskom Vjesniku.
Dr. Pečarić, kako ocjenjujete svoj boravak u Australiji?

- Doista sam imao veoma uspješan boravak i u Australiji i u Švedskoj, gdje sam proveo mjesec dana. O tome najbolje svjedoči to da sam ponovo pozvan i u Švedsku, gdje ću 1994. provesti ponovo mjesec dana, i u Australiju, pa ću u Melbourneu biti mjesec dana gost La Trobe University, a dva mjeseca gost The University of Adelaide. Dakle, vidimo se ponovo u šestom mjesecu.

- Profesore, u Melbourneu Vas se naši slušatelji sjećaju po Vašim komentarima političke situacije u Domovini. Zato ću odmah preći na ono što nas sve tišti. Što mislite o Hrvatskoj politici u Bosni?

Hrvatska politika u BiH uvjetovana je ponašanjem politike muslimanskih lidera u toj državi. Ja sam još listopadu 1992. na hrvatskom radiju Zemun ukazivao na opciju islamskog fundamentalizma kod njih. U to vrijeme u hrvatskom tisku još nije bilo ni riječi o tome. Također sam prije godinu dana na radiju Matija Gubec ukazivao na njihov cilj stvaranja muslimanske države, kao i na istovjetnost ponašanja Muslimana u BiH i Srba u bivšoj Jugoslaviji. Iako je danas sve to mnogo očitije, ja ću ipak ponovo ukazati na neke činjenice:

1. Kada je predsjednik Tuđman ukazivao na ogromne muslimanske žrtve, tada oko 150.000, Izedbegović mu je odgovorio da oni mogu imati još toliko, jer ima dovoljno Muslimana bosanskog podrijetla u Turskoj koji će ih zamijeniti.

2. Hrvatsku ponudu zajedničke borbe protiv Srba, Izedbegović je uvjetovao time da komanda bude u rukama muslimanske vojske.

3. U isto vrijeme, dakle u vrijeme najvećeg stradanja njihovih ljudi u srpskoj agresiji Vi ste na muslimanskom radiju u Melbourneu iz tjedna u tjedan slušali kako uvjeravaju Hrvate i Srbe da to nisu nego bošnjaci katolici i pravoslavci, a njihove političare kako govore o muslimanima kao o temeljnom narodu BiH.

4. Također, naši su borci upozoravali da njihovi bunkeri nisu okrenuti prema Srbima nego prema Hrvatima.

Sve to ukazuje na njihov cilj stvaranja muslimanske fundamentalističke države i nije isključeno da su pri tome koristili primjer stvaranja države Izrael. Naime, kao što je u to vrijeme bilo nezamislivo stvaranje muslimanske države u Europi tako je nekad bilo nezamislivo stvaranje židovske države. Međutim, Židovi su dobili svoju državu poslije genocida koji je izvršen nad njima u Drugom svjetskom ratu, a sada će Muslimani, poslije genocida koji su nad njima izvršili Srbi, dobiti svoju državu u Europi. Međutim, s obzirom da muslimanski lideri nisu pripremili svoj narod na obranu, otvoreno je pitanje da li su ga svjesno izložili tom genocidu, radi dobivanja države. Možda i zato imamo slučaj masakra Hrvata u Alžiru, dok nemamo sličan pokušaj islamskih fundamentalista nad Srbima u vrijeme stravičnih zločina Srba nad Muslimanima.

Prošle godine ukazao sam na činjenicu da su i Milošević i Izedbegović inzistirali na građanskim državama, jer je to u zemljama s 2, 3, ili 5 naroda uvijek težnja za dominacijom najbrojnijeg naroda. Danas je poslije silnih nepoštivanja dogovora od strane Muslimana, Bijelog puta i genocida nad Hrvatima od strane Muslimana valjda očita istovjetnost ponašanja Srba u Jugoslaviji i Muslimana u BiH, kao što je očitije da je građanska država trebala osigurati da će BiH u dogledno vrijeme postati "Muslimanija" kao što je Jugoslavija bila "Srboslavija". Sjetimo se izjave Sefera Halilovića „PRVO ĆEMO ČETNIKE A ZATIM Ustaše", što će reći da su očekivali da će prvo uz pomoć Hrvata i svijeta slomiti srpsku agresiju a potom će s Hrvatima kojih ima 3 puta manje nego Muslimana lako izaći na kraj. Kada svijet nije kaznio srpsku agresiju, a zbog interesa Francuske i Engleske, Muslimani su sviju državu odlučili ostvariti na račun Hrvata. Tako je postalo jasno zašto su uvijek imali veće snage nad hrvatskim teritorijem u BiH nego protiv Srba na vlastitom teritoriju, i zašto su oni bunkeri bili okrenuti prema Hrvatima a ne prema Srbima.

- Međutim, mnogi Hrvati iz Bosne, hrvatske oporbene stranke kao i katolička crkva iskazuju svoje neslaganje s hrvatskom politikom u Bosni.

- Mnogi nisu na vrijeme uočili ovo o čemu sam već govorio pa vjeruju da bi bila moguća unitarna Bosna ravnopravnih naroda. To je navodno bila i Jugoslavija, a znamo kako je bilo u stvarnosti. Takvo vjerovanje je naivno.

Drugi misle da bi i muslimanska bosna bila dobar tampon prema Srbiji. Kakav bi to tampon bio kad je islamskim fundamentalistima bliža Srbija nego Hrvatska ili ne daj Bože Europa. To bi u stvari značilo potpuni nestanak Hrvata u BiH, polagan ali siguran. Podsjetimo se da se u mojoj Boki od 1910. do 1991., dakle u miru, broj Hrvata 3 puta smanjio, a dok se ukupan broj pučanstva udvostručio, a 1991. godine je bilo više Jugoslavena nego Hrvata u njoj. Tako bi i u takvoj BiH uskoro bilo više Bošnjaka katolika nego Hrvata, tj. brzo bi vidjeli o čemu je ono govorio muslimanski radio u Melbourneu. Naravno, mnogi bi se Hrvati iz takve BiH i iselili. Ima i Posebnih razloga kako za katoličku crkvu tako i za svaku oporbenih stranaka.

- Na koje razloge mislite kad je katolička crkva u pitanju?

- Katolička crkva je univerzalna crkva i njoj je Hrvat katolik ili Bošnjak katolik - katolik. U sadašnjem razvoju situacije ona ne gubi vjernike, ali može izgubiti teritorije, tj. cijele teritorije ostaju bez katolika. Pri tome treba imati u vidu da to nisu bilo koje teritorije, jer iz područja Srednje Bosne dolazi veliki broj svećenika i časnih sestara. Sjetimo se samo toga da je Papa primio Izetbegovića kad je već počeo genocid nad Hrvatima Srednje Bosne. Hrvatsko vrhovništvo brani samo hrvatski nacionalni interes, i za njega svaki Bošnjak katolik, kao i Jugoslaveni u mojoj Boki, znače smanjenje hrvatskog nacionalnog korpusa. I zato mu je u interesu da se u Bosni stvori hrvatski prostor na kome će se moći održati.

Crkva u Hrvata mora voditi računa o oba ova oprečna interesa. Vjerojatno vjeruju da bi se na dulji rok nešto dalo napraviti. Međutim primjer moje Boke ukazuje da je to malo vjerojatno. U svakom slučaju, zbog svega toga se hrvatski nacionalni interes i interes Crkve ne podudaraju i otuda različiti pristupi u rješavanju Bosanskog problema.

- Zar Vas ipak ne čudi dosta veliko jedinstvo i lijevih i desnih oporbenih stranaka u kritici hrvatske politike?

- Kritika je za očekivati, jer radi se o oporbi. Ali istovjetna kritika ne samo da čudi, nego pokazuje koliko još ima nezrelosti na hrvatskoj političkoj sceni. Meni bi bilo normalno da kritika koja ide k potpori unitarne BiH ide od lijevo orijentiranih stranaka, pogotovo onih projugoslavenski orijentiranih. Međutim, desne stranke, pogotovo pravaške državotvorne stranke su trebale svoju kritiku usmjeriti na to da naše Vrhovništvo nije trebalo naoružati i obučavati Muslimane, kada su znali, a očito su znali, za fundamentalističku orijentaciju muslimanskog

vodstva. U stvari, takvom kritikom bi se jačala pozicija hrvatskih vlasti u pregovorima, a samim tim i pozicija hrvatske države.

- Pa zašto hrvatska politika nije imala, a i još uvijek nema, čvrsti stav prema Muslimanima?

- U svojim nastupima i na Hrvatskom radiju Zemun 1992. godine i prije godinu dana na radiju "Matija Gubec", uvijek sam ukazivao na to da su Muslimani u Bosni europski narod i da ih njihovo fundamentalističko vodstvo, upravo koristeći genocid nad njima, uvlači u fundamentalizam. Prije par dana javila mi se jedna Muslimanka iz Švedske, kojoj sam pomogao da s četvoro djece ode tamo. Rekla mi je: "Meni i mojoj djeci su Hrvatska i Hrvati spasili život. Ja to neću nikad zaboraviti." Hrvatska zato čini sve da muslimanski lideri odustanu od fundamentalizma i da tako Muslimani ostanu europski orijentiran narod. Zato je Hrvatska prva priznala BiH, pomogla joj u borbi protiv srpske agresije i uvijek bila za očuvanje BiH, ali uređenu tako da bi bio zaštićen i hrvatski narod, Uostalom, pa znate da su Izetbegović i Karadžić predložili njeno cijepanje.

Hrvatska se još uvijek nada da je moguće muslimansko odustajanje od fundamentalističke opcije, uostalom jer postoje i veliki pritisci i interesi Turske i SAD za to. Itekako nam je važno da se na takav konstruktivan način sve više uključe SAD, jer je prije pola godine američka veleposlanica u UN Madelaine Albright izjavila da će rješenje problema BiH biti u skladu s interesima njihovih saveznika, dakle Engleske i Francuske. A interesi Engleske i Francuske i njihovo ponašanje u ovom ratu je takvo, da sam u svom intervjuu u Slobodnoj Dalmaciji ukazao na značaj broja 3 u ovom stoljeću. Naime, imali smo Trojni pakt, a sada imamo 3M;: Major, Milošević i Mitterandt.

- U stvari postoje veliki pritisci iz svijeta da se rat okonča.

- Doista, mnogi žele oprati svoju nečistu savjest tvrdnjom o podjednakoj krivnji svih. Uporno previđaju da je rat između Srba i Hrvata bio na hrvatskom teritoriju, a sada između Muslimana i Hrvata, na teritoriju koji je bio planovima predviđen kao hrvatski prostor. Što rat dulje traje sve više i više ljudi će postati svjesni prljave politike njihovih vlada. Zato rat treba zaustaviti što prije. Srbiji to najviše odgovara jer umjesto da bude kažnjena za učinjeni genocid bit će nagrađena osvojenim teritorijima. A to isto odgovara onima koji podržavaju Srbe.

Hrvatskoj to također odgovara, jer su se Muslimani, vođeni politikom svog vodstva, okrenuli protiv Hrvata, a ne protiv onih koji su ih protjerali, ubijali, silovali im majke, žene, kćerke. Međutim, svijet se opet, da bi udovoljili Srbima i Muslimanima, služi prljavim pritiscima na Hrvatsku. Stalnim prijetnjama sankcijama, od Hrvatske se traže novi i novi ustupci. Lako se može dogoditi da u jednom trenutku Hrvatska kaže svijetu "DOSTA“. Ostali bi opet sami i vaša potpora bi opet bila presudna.

- Što mislite o pitanjima Neuma i Prevlake?

- Ljudi malo razumiju da je i to jedna stvar iz arsenala prljave svjetske politike uperene protiv Hrvatske. Naime, svi su izgleda zaboravili da je o muslimanskom izlazu na hrvatsko more prvi govorio Lord Owen, tj. on im je u stvari ponudio izlaz na hrvatsko more, naravno ne na englesko. Kako je on produžena ruka prljave engleske politike cilj je bio višestruk:
1) eventualnim muslimanskim izlaskom na more kod Neuma, Dubrovnik bi bio odsječen od Hrvatske, pa bi se Hrvatska lakše mogla ucjenjivati, a eventualnim udruživanjem Srba i Muslimana, po onom "svi Srbi u jednoj državi" i "svi Muslimani u jednoj državi", Dubrovnik, taj nedosanjani san velikosrpske politike, bio bi im lak zalogaj. Treba pri tome uvijek imati u vidu da je osvajanjem moje Boke, našeg Zaljeva hrvatskih svetaca, crnogorska kulturna baština povećana 2-3 puta. Isto tako bi se povećala srpska kulturna baština osvajanjem Dubrovnika.
2) Kad to ne može proći, ide odmah prijedlog za izlaz kod Prevlake. Time bi se odvojila u potpunosti Crna Gora od Hrvatske (i od Europe), pa bi engleskim prijateljima Srbima, ona bila lakši zaloga, nego što je sada.
3) Muslimanima, to sve odgovara jer će nešto ipak dobiti, a dok se raspravlja o njihovom pravu na stopostotni hrvatski teritorij oni mogu raditi ono što rade u Srednjoj Bosni.

Vjerujem da znate da hrvatska politika uspješno otklanja te teritorijalne pretenzije. Vjerojatno će u jednom trenutku i sama postaviti takve zahtjeve prema Sarajevu, na primjer.

Meni je, zbog moje Boke, posebno interesantno i pitanje Prevlake, i čini mi se da je hrvatska politika tu bila veoma suptilna. Naime:
1) Spominjem tog pitanja na konferenciji za tisak, predsjednik je znao kakvu će buru to izazvati u hrvatskoj javnosti, pa je time svijetu pokazao da na tom pitanju neće uspjeti podijeliti hrvatsku javnost kao što su uspjeli na pitanju BiH.
2) Na istoj konferenciji za tisak, on je spomenuo i izlaz na more koji je BiH imala u Boki. Interesantno je da to nitko u hrvatskom tisku nije analizirao. U stvari, očito je predsjednik ukazivanjem na to da je BiH imala da 1947. izlaz na more između hrvatske granice i Herceg Novog, nametnuo pitanje zašto ga ne bi imali oprt. Time postiže dva cilja.

Prvo, crnogorska vlast je navodno ratovala zbog "njihove" Prevlake, a sada se postavlja pitanje njihovog teritorija, dakle nečeg što su već dobili u vrijeme postojanja Jugoslavije.

Drugo, to je i poruka crnogorskoj oporbi, koja je svjesna što za njihovu težnju za stvaranje crnogorske države i uopće opstanak crnogorskog naroda znači veza s Hrvatskom i Europom, da se mnogo efikasnije trebaju boriti za te svoje interese.
3) Predsjednik je ponovo dobio prigodu da svijetu objašnjava što za njih same znači Prevlaka s aspekta velikoruske politike.

- Postoji li sukob vlasti i intelektualaca u Hrvatskoj?

- Ne bih rekao da postoji takav sukob. Samo su oni intelektualci koji se ne slažu s hrvatskom politikom veoma glasni. Vjerojatno to uspijevaju i zato što se to poklapa s interesima onih u svijetu, koji hoće oslabiti pozicije Hrvatske.

Tu razliku u pogledima pokušat ću vam objasniti na primjeru moje Boke. Dva hrvatska intelektualca koji su se eksponirali u tim napadima na hrvatsku politiku Prof. dr. Slobodan Prosperov Novak i Prof. dr. Ivo Banac, bili su koautori skoro tiskane knjige "Stara književnost Boke". Naime u vrijeme stare Jugoslavije, nije moglo biti ni riječi o tome da se hrvatska književnost Boke uključi u hrvatsku književnost, već su naši književnici kao crnogorski ulazili u antologije crnogorske književnosti. Kada je najavljena takva knjiga bili smo radosni, ali je oduševljenje splasnulo kada smo vidjeli da naslov knjige nije "Stara hrvatska književnost Boke". Riječ "hrvatska" autori su izgleda "zaboravili". U hrvatskom tisku to je okarakterizirano kao ostatak jugoslavenštine, ali pitanje je je li to posljedica politike ne spominjanja Hrvatstva Boke. Želi li se unitarna BiH - sličnu mojoj Boki danas, ne znam. Ali trebamo se stalno to pitati.

- Što mislite o slobodi tiska u Hrvatskoj?

- To je još jedna vrsta nametnutih pitanja da bi se imao razlog za pritisak na Hrvatsku. Mislim da ste se i sami uvjerili da u Hrvatskom tisku možete naći svašta. Prije bi mogli reći da vlada anarhija, potpuno neprimjerena vremenu u kojem živimo.

Kroz devet mjeseci provedenih u Australiji uvidio sam da na vašim TV stanicama novinari itekako vode računa o interesima države. Na primjer, znate i sami da informacije koje slušate na tim stanicama, nisu ni približno u skladu s onim što znate da se događa u Srednjoj Bosni. Pa mnogi od vas su iz tih krajeva i u izravnom kontaktu s ljudima iz Srednje Bosne. Ali te informacije su sukladne s interesima engleske, pa time i australske, politike. Mjesecima nije bilo riječi o muslimanskim napadima i njihovom etničkom čišćenju, zločinima. Ili je to dano marginalno, a neki navodni hrvatski zločin bi bio dan na sva zvona. Sjetimo se da je etničko čišćenje Vareša od Hrvata za zapadne novinare bilo "oslobađanje", slično kao što je za Srbe i Vukovar - oslobođen. Naravno, ti novinari znaju da osloboditi neki grad ne znači osloboditi ga, tj.očistiti, od njegovog pučanstva, a radilo se o 20.000 ljudi, nego znaju što je interes njihovih zemalja. A kod nas to ne znaju ne samo neki novinari, nego ni mnogi političari!

- Da završimo ovaj razgovor s Vašom Bokom, sa Zaljevom hrvatskih svetaca. Kakva je situacija tamo i kakva je politika Hrvatske prema njoj?

- Situacija je jako loša. Svakim danom novi i novi Hrvati iz Boke doseljavaju u Hrvatsku. Najveći pritisak je na Tivat, jer se taj grad etnički najduže održao kao hrvatski grad. Iz njega je doseljeno oko 300 obitelji. Spomenimo samo da se

doselilo sedam liječnika specijalista iz Tivta. Sve Hrvate s radija Tivat su smijenili, pa sada radio Tivat počinje svoj rad s "Dobro jutro srpski narode!"

Inače, hrvatski interes je da se i Crna Gora oslobodi od velikosrpskog zagrljaja, rekao bih zagrljaja smrti, i da Crna Gora, koja je davno bila dio Crvene Hrvatske, postane opet dio Europe, dio civiliziranog svijeta. S druge strane, time bi se Srbiji definitivno podrezao njihov san o izlasku na more, njihov kompleks "more", i izliječili bi ih od njihove imperijalne bolesti. Tako bi bio otvoren put trajnom miru na ovim prostorima.

- Na kraju što bi ste poručili našim ljudima u Melbourneu?

- Samo nastavite, i ako možete pojačajte vašu borbu za Hrvatsku i vašu pomoć Hrvatskoj. A ja se radujem što se uskoro vidimo u Australiji. A još i više kada vidim da se vračate doma. Jer ovamo vam je mjesto.

HRVATSTVO BOKE KOTORSKE

Matica, časopis Hrvatske matice iseljenika, broj 4, 1995.[50]

Stijepo MIJOVIĆ KOČAN

Prof. dr. Josip Pečarić rođen je 1948. godine u Kotoru. (…)

Studirali ste i doktorirali u Beogradu: kako je do toga došlo, a kako i zašto ste se preselili u Zagreb?

Vidite, Boka kotorska je postala dio Crne Gore tek 1945. godine (za vrijeme II svjetskog rata komunisti su govorili Crna Gora i Boka kotorska). Da bi od Boke napravili Crnu Goru, koristili su sva sredstva iz arsenala velikosrpske politike (ubojstva, zatvaranje, raznorazni pritisci, itd.). Tako je sredinom pedesetih godina i moj otac dospio u zatvor: osuđen je na 2,5 godine i iz zatvora izišao s manje od 50 kg na svojih 183 cm visine. Stric je ostao bez posla kao i jedan kum, a drugi kum je još prije odležao 2,5 godine bez suđenja. Otac je živio još sedam-osam godina, više bez posla nego s njim, i umro je u 47. godini života. Biti Hrvat značilo je automatski biti ustaša, a to je tamo bilo posebno teško. Hrvati, svršeni studenti u pravilu se nisu vraćali, ili bi bili onemogućeni u tome. To je bila najznačajnija karika u politici etničkog čišćenja Boke. A ja sam se htio vratiti! S reputacijom moje obitelji, trebalo je biti apsolutno podoban za to. Ali, ni kao svršenom beogradskom studentu, nije mi uspjelo. Dva puta je za mene raspisan natječaj na Pomorskom fakultetu, kome su itekako trebali kadrovi. Ni kao magistar ni kao doktor znanosti nisam prošao, pa ni kada sam bio jedini kandidat sa stotinjak znanstvenih radova. I u Beogradu su sve činili da me onemoguće, prvo da doktoriram, a potom da budem izabran u nastavno zvanje. Nije pomagalo, dapače, odmoglo je što sam na republičkom projektu imao koeficijent 158,5, iako nitko nije imao ni 50. Vidjevši da od povratka u Kotor nema ništa, odradio sam, zbog stana, točno 10 godina i preselio se u Zagreb. Ovdje sam, preskočivši zvanje docenta, izabran za izvanrednog profesora, a potom, prijevremeno, i za redovnog profesora.

Ugledan ste znanstvenik, predajete na inozemnim sveučilištima. Gdje su Hrvati u znanstvenom svijetu izvan Hrvatske i kako gledate na prilike među Hrvatima u zemljama gdje ste bili, sa stajališta da ih se malo školuje i da nema organiziranog slanja najboljih učenika na sveučilišta (udruge, zaklade, stipendije)? Aludiram na izreku: "Više vrijedi jedan školovan Hrvat, na pravom mjestu, nego tisuće neškolovanih na margini".

Sigurno ima mnogo hrvatskih znanstvenika s velikim ugledom u svijetu. Ja sam samo ove godine pozvan u Australiju na dva sveučilišta, Kanadu, Englesku , Njemačku, Švedsku i Italiju, tako da neću ni moći ostvariti sve te pozive. Ali posebno sam sretan kad idem u one sredine gdje ima mnogo naših ljudi, gdje ima

[50] Objavljeno i u knjizi: **J. Pečarić**, *Pronađena polovica duše*, Zagreb, 2002.

organiziranih hrvatskih zajednica. Znate, predugo je hrvatsko nacionalno biće bilo raspolovljeno pa mi ti posjeti stvaraju dojam kao da sam našao tu drugu, izgubljenu polovicu svog bića. Zato se posebno i radujem ponovnom odlasku u Australiju, i posjetama Melbourneu, Adelaideu i Sydneyu. Kako sam 1992-93. bio devet mjeseci u Melbourneu, a prošle godine tri mjeseca u spomenuta tri grada, čini mi se da sam već postao dio hrvatske zajednice u Australiji. U Melbourneu sigurno. Prošle sam godine četiri tjedana provedena tamo bio devet puta gost hrvatskog radio programa. Emigracija poslije II. svjetskog rata bila je uglavnom radnička, ali sada već ima mnogo njihove djece sa završenim fakultetima. U novije vrijeme imamo uglavnom visokoobrazovanu emigraciju. Čini mi se da je posebno važno stvoriti udruge hrvatskih intelektualaca, onih školovanih tamo i ovih koji dolaze od kuće, jer takve će udruge pomoći uklanjanju raznih prepreka između tih različitih emigranata. One bi sigurno pomogle i još većem školovanju naše mladosti. Sada, kada imamo svoju državu, mnoge stvari će se iz korijena promijeniti. Ne samo nama u Hrvatskoj, i našim ljudima vani sada će mnoge stvari biti dostupnije!. Sada se i našim intelektualcima otvaraju vrata koja su prije za Hrvate bila doista nedostupna. Međutim, kada govorimo o hrvatskim domoljubnim djelatnicima izvan domovine tu ni u kom slučaju ne treba praviti razliku između onih s fakultetom i onih bez njega. Često puta ćete među ovim drugima sresti ljude sa sjajnim političkim senzibilitetom, kakav ćete teško naći među intelektualcima i u zemlji, a i izvan nje. Spomenut ću samo dvojicu (neka mi oproste ostali - jer ih doista ima mnogo): Mato Verkić (Melbourne) i Marko Franović (Sydney). Obojica su vrlo uspješni gospodarstvenici. Verkić je zajedno s Tomislavom Bošnjakom (dominstar u Ministarstvu vanjskih poslova i trenutno naš generalni konzul u Torontu), bio organizator mnogih aktivnosti Hrvata u Melbourneu (tu uključujem i svoje aktivnosti u zajednici). Franović, moj Hrvat iz Boke, naš je najveći donator u Sydneyu (nažalost, nikad javno ne nastupa, iako ima mnogo toga reći).

U Zagrebu ste vrlo djelatni u Društvu "Bokeljska mornarica 809". Predstavite nam, molim Vas, ukratko to društvo, njegovu sadašnju djelatnost i Vašu djelatnost u njemu.

Član sam Velikog vijeća Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809". Za godinu postanka Bokeljske mornarice uzima se 809., kada su kotorski mornari donijeli u Kotor moći sv. Tripuna. Od tada je on patron grada, cijele Boke i Bokeljske mornarice. Uloga Bokeljske mornarice u proslavi sv. Tripuna jest izuzetna. Sjetimo se samo čuvenog kola koje se igra tom prigodom. Zbog hrvatskog identiteta (sjetimo se i sudjelovanja odreda Bokeljske mornarice na pogrebu Stjepana Radića) poslije II. svjetskog rata je raspuštena, a poslije obnovljena, ali po načelima "bratstva i jedinstva". Središte joj je bilo u Kotoru s više ogranaka izvan Boke. Sa stvaranjem hrvatske države, zagrebački se ogranak osamostaljuje, vraća hrvatsku samosvojnost i organizira na razini cijele Države. Postoje već i pobočne bratovštine u Dubrovniku i Splitu, a uskoro će se organizirati i u Puli i Rijeci. Kako je za vrijeme postojanja Jugoslavije, kao rezultat velikosrpske politike, hrvatski narod skoro u potpunosti zaboravio svoj

hrvatski identitet Boke kotorske, za hrvatski narod u njoj i na veliku baštinu tog dijela našeg naroda, što ste Vi gospodine Kočan, jednom ispravno nazvali memoricidom, to je Bratovština kao svoju prvu zadaću uzela: Povratak Hrvata Boke kotorske i njihove kulturna baštine u svijest i savjest države Hrvatske i hrvatskog naroda!

"Zaljev hrvatskih svetaca" kako Vi rado kažete, a kako doista i jest, s razlogom je stekao takvo ime: koji su to sveci i blaženici iz Boke?

Sv. Leopold Bogdan Mandić, jedan od dva hrvatska sveca, rođen je u Herceg Novom, a i dva od četiri hrvatska blaženika također su iz Boke. To su blž. Ozana Kotorska i blž. Gracija iz Mula. Podrijetlom iz Boke je službenica Božja Ana Marija Marović, kao i jedini hrvatski papa, Siksto V., jedan od najvećih papa u povijesti. Tome dodajmo i da je najstarija hrvatska katedrala, ona sv. Tripuna, iz 1166. godine, ili da je u Boki, preko puta Perasta, otok Gospe od Škrpjela, jedno čudesno ostvarenje našeg naroda. Otok nije prirodni, nego su ga umjetno stvorili građani hrvatskog grada Perasta, da bi potom na njemu izgradili predivnu crkvu, marijansko svetište. Ali činjenica da je Boka "Zaljev hrvatskih svetaca" vrlo mnogo obvezuje Crkvu u Hrvata, jer ona svojim odnosom prema Zaljevu svojih svetaca, pokazuje nosi li tu oznaku opravdano ili ne.

Opišite nam ukratko Boku kulturno-povijesno i aktualno (o tome naši u inozemstvu ne vjerujem da svi dovoljno znaju); koliko je i kakav njezin hrvatski identitet?

Hrvati su u Boku došli u 7. stoljeću, a Kotor je bio središte Crvene Hrvatske. Pogledajmo ostatke crkve sv. Tripuna iz 9. stoljeća. Dva Višeslavova križa na samo jednom kamenu! Nestankom hrvatskih država, Kotor je bio u sastavu drugih država, ali uvijek s visokim stupnjem samostalnosti. Ipak, Nemanjići su na silu napravili pravoslavnu episkopiju u moru katoličke (hrvatske) Boke na Prevlaci preko puta Tivta. Nestala je zajedno s njima. Pravoslavci se u te krajeve doseljavaju s turskim osvajanjima ili su posljedica tih osvajanja. Ali oni naseljavaju seoska područja, dok velika kulturna središta ostaju hrvatska. Zato i kad govorimo o kulturnoj baštini Boke, govorimo o hrvatskoj baštini. Pavao Butorac, biskup kotorski i dubrovački, piše (Rad JAZU, 1938, p. 304) da je "baš iz Boke kotorske došla inicijativa i s najvećim oduševljenjem 1848. Boka predvodi akciju sjedinjenja s Hrvatskom", a s tim istim oduševljenjem je 1851. god. dočekan u Boki ban Jelačić. U isto se vrijeme povećava velikosrpska politika i prva je na udaru upravo Boka. Zašto? Pa Boka pomaže u rješavanju dva velika srpska kompleksa: 1. More i 2. Hrvatska kulturna baština. Naravno, sa stvaranjem srpske države kakva je bila Jugoslavija, oni su svoju politiku mogli sustavno sprovoditi, a rezultati su očiti kada se usporede popisi pučanstva iz 1910. (Austro-Ugarska) i 1991. (Jugoslavija). Broj se Hrvata u Boki tri puta smanjio, iako se ukupan broj pučanstva udvostručio. Posebno su drastična uspoređenja u velikim središtima: Herceg Novi od 70 % na 2 %, Kotor od 69 % na 7 %, Tivat od 95 % na 23 %. Očito se radi o etničkom čišćenju u miru! Ali, postignuta je doista paradoksalna situacija: u Crnoj Gori ima oko 1 % Hrvata, a njima pripada više od

50 % kulturne baštine. A kad govorimo o hrvatskoj kulturnoj baštini Boke, ja mogu reći samo sljedeće: ako se itko igdje s Bogom utrkivao u stvaranju ljepote, onda su to Hrvati u Boki kotorskoj - ne znaš čije je djelo veličanstvenije. Kotorska općina i jest proglašena svjetskom prirodnom i kulturnom baštinom u opasnosti.

Dolaze glasovi o tome da Vas u "SR Jugoslaviji" optužuju za ustaštvo te da svojatate Boku za Hrvatsku. Što kažete na te optužbe?

Optužbu da sam ustaša doživio sam prvi put prije osnovne škole, a u Boki za vrijeme II. svjetskog rata nije bilo ustaša. Oni i dijele Hrvate na ustaše i srpske sluge. A ja Vam nikada nisam volio biti sluga! Drugim riječima, to Vam dođe kao da Vam kažu da ste normalan Hrvat. Zato ću ja komentirati što im smeta u mojim istupima. To je, prvo, ono što sadrži njihov kompleks hrvatske kulturne baštine. On uvjetuje njihovu težnju za otimanjem naše baštine. Pogledajte samo svu literaturu o Boki nastalu u Jugoslaviji. Odmah ćete uočiti da se stalno trude dokazati da je to njihova baština, riječ Hrvat nigdje se ne spominje. Najveći dio te baštine čuva se po katoličkim crkvama, a katolici, koji su živjeli i žive tamo, uglavnom su Hrvati! Čak je i mnogima iz crnogorske oporbe teško prihvatiti činjenicu da više od 50 % baštine njihove republike pripada Hrvatima, kojih je samo 1 %. Zato ni oni u proglasu o osnivanju Matice crnogorske ne spominju hrvatsku kulturu u Crnoj Gori, a spominju srpsku i mnoge druge. Pri tome treba uvijek imati na umu da se više od 100 godina sustavno radi na brisanju nacionalne samosvijesti iz svijesti crnogorskog naroda. To ispiranje mozga itekako je ostavilo traga. S druge strane, njihova reakcija pokazuje da su svjesni da to što imaju nije njihovo, da su svjesni izuzetne vrijednosti toga, i da se boje da to ne izgube. A u strahu su velike oči!

Kakve su Vam veze s Bokom, smijete li tamo?

Veze održavamo preko naših ljudi koji dolaze iz Boke. Danas ih imamo više u Zagrebu nego za postojanja SFRJ. Očito, kada su u pitanju i Hrvati iz Boke, Zagreb je doista postao glavni grad svih Hrvata. A da se našalimo s mojim odlaskom u Boku! Kada sam se želio vratiti, nisu mi dopustili, a sada bi vjerojatno željeli da dođem, a zbog velike "ljubavi" učinili bi sve da i ostanem tamo.

Što, po Vašem mišljenju, u vezi s Bokom, tj. hrvatskom manjinom tamo, treba učiniti hrvatska država?

Hrvatska država će biti jača ako podjednako misli o cjelini svog nacionalnog bića. Zato mora ustrajati na načelu reciprociteta u osiguranju svih građanskih, nacionalnih i kulturnih prava novonastalih manjina koje su ostale izvan granica njihovih nacionalnih država. Drugim riječima, Hrvatska mora ustrajati na tome da sve ono što dobiju srbi u Hrvatskoj, dobiju i Hrvati u "Jugoslaviji". Treba mnogo glasnije govoriti o teškom položaju Hrvata u toj tvorevini, a kada je u pitanju Boka, treba stalno isticati da se nikada nećemo odreći svoje velike baštine u njoj. Svi moraju biti svjesni da se etničkim čišćenjem neće moći oteti velika hrvatska kulturna baština Boke. Ako i dođe do sastanka Tuđman-Izetbegović-Milošević, Hrvatska mora uvjetovati da posebna točka bude upravo pitanje novonastalih

manjina, a ne nekakav plan Z4, pogotovo ne ovaj predloženi. Prema hrvatskom Ustavu vrhovništvo mora brinuti i o Hrvatima izvan Hrvatske. Pa kako bi oni ispunjavali uvjete što Ustav od njih traži, ako pristanu da se razmatra davanje Srbima u Hrvatskoj još većih prava (kakva nema ni jedna nacionalna manjina na svijetu), dok Hrvati u Srbiji i Crnoj Gori nemaju nikakva prava, dok ta država ne donese svoj Ustavni zakon o nacionalnim manjinama? A svijet je to već tražio od njih. No ne haje mnogo što oni to nisu ispunili. A vidjeli bismo kolika bi prava tražila Srbija za Srbe u Hrvatskoj, ako bi ista prava morala dati i ona svojim manjinama. Zato Hrvatska ustrajanjem na takvoj točki može višestruko dobiti.

U svakom slučaju, kao rezultat takvih zahtjeva bit će i poboljšanje položaja Hrvata u "Jugoslaviji". A koliko je predložen plan Z4 uvredljiv za hrvatski narod pokažimo samo u jednom detalju. Kažu da je za Hrvatsku on dobar jer osigurava povratak prognanika svojim kućama, dakle i u "Krajinu" gdje će vladati oni isti koji su izvršili zločin nad njima. Tamo neće platežno sredstvo biti kuna zbog povijesnog pamćenja njihovih mučitelja. Za predlagače je važnije tobožno povijesno pamćenje zločinaca od pamćenja hrvatskih ljudi na svoje mrtve, od pamćenja silovanih, osakaćenih.... Strašno!

PUT U AUSTRALIJU: MEĐU SVOJIMA[51]

Odlazak u Australiju po četvrti put. Ovaj put dva i pol mjeseca. Do 1991. svake sam godine išao u Boku. Teško je ne ići u svoj zavičaj. I kao da mi je Bog htio to nadomjestiti - od 1992. svake godine sam dobivao pozive od australskih sveučilišta. Ići u sredine gdje ima mnogo naših ljudi je izuzetan doživljaj. Ako može postojati zamjena za odlazak u zavičaj onda je to odlazak među naše ljude vani. Zašto? Pa u onoj državi su sve učinili, a bogami i uspijevali su u tome, da nas odvoje od tih naših ljudi. Što nam sve nisu napričali o njima. A kada dobiješ priliku da ih doista upoznaš, onda shvatiš što su ti uradili. Koliko je veliki gubitak ne znati ih! Živeći 1992.-93. devet mjeseci s njima shvatio sam da je onaj život prije bio kao život s pola duše. A taj boravak je učinio da si nađem tu drugu, izgubljenu, polovinu svoje duše.

Melbourne. Ove godine sam u njemu samo desetak dana. Kod dragih prijatelja Ivice i Blaženke Grabovac. Oboje su veoma aktivni u Zajednici, posebno na hrvatskom radiju 3ZZZ. Došao sam u pravo vrijeme. Idemo na probe našeg amaterskog kazališta. Vodi ga Darko Kotevski. Pripremaju komad "Zvonimirov san", koji je napisao sam Kotevski. Počinje hrvatski festival. Otvara se izložbom. Prilika da se sretne puno poznatih ljudi. Tamo je i hrvatski povjesničar dr. Jure Krišto. Došao je da održi seriju predavanja po australskim sveučilištima. Obojica dajemo intervju hrvatskom programu državnog etničkog radija SBS. Po prvi put u Melbourne dolazi i naš novi veleposlanik dr Meter. Razgovara s predstavnicima hrvatskih društava i novinarima u prostorijama nogometnih prvaka Australije, melbournske Craatie. Potom je zabava u velikoj dvorani Hrvatskog katoličkog centra "Sv. Leopold Bogdan Mandić" (preko njega je i njegova i moja Boka ovdje). Dr. Meter se svidio našim ljudima. Bit će uspješan veleposlanik! Gosp. Vukas je pozdravio goste. I mene među njima. Kroz šalu. Rekao je da je ljubomoran na mene jer sam ja svake godine, od kada je on generalni konzul u Melbourneu, išao u Hrvatsku. I doista, ja osjećam da pripadam hrvatskoj zajednici ovog tromiljunskog grada (oko 40.000 Hrvata!). Toliko toga me vezuje za nju. Jer 1992.-93. uglavnom sam bio u njemu. Bilo je to teško vrijeme za hrvatski narod. Osjećao sam da moram biti stalno s našim ljudima. Znao sam da na isti način na koji ja upoznajem njih i oni će, preko mene, doživjeti Hrvatsku. Koju toliko vole. Prvi kontakt je bio pravi: Tomislav Bošnjak. Danas je pomoćnik ministra vanjskih poslova u vladi RH. Njegov kum Mato Verkić, tada predsjednik Hrvatskog narodnog vijeća za Melbourne, svake nedjelje me vodi u našu crkvu na Clifton Hillu. Iskusan borac za hrvatsku slobodu. Zna osjetiti što je stvarni hrvatski interes. Jedan od načina skupljanja sredstava za domovinu su zabave. Crkveni centri u Sunshineu i Springvaleu su česti domaćini. A kada se treba skupiti potreban novac naši svećenici se pretvaraju u prave showmane. Kada su u kolovozu 1992. Bošnjak i Verkić organizirali hrvatsko-muslimanske demonstracije pred Parlamentom u Melbourneu, Verkić me je zamolio da i ja

[51] Tekst je napisan po dogovoru s urednikom Matice, časopisa HMI - nije tiskan.

govorim. Govorio sam o velikosrpskoj tehnologiji zla koja se u tim danima pokazala u svom najbrutalnijem i najogoljenijem obliku. A svijet se ponaša kao da ne vjeruje svojim očima. Kao u bajci "Car je gol". "Da, gospodo, car je gol. Kaznite napokon zločince." (Nisam vjerovao da će ih kazniti. I nisu! Nagradili su ih!) Poslije tog mog govora gost sam na zabavama mladih pravaša, Hercegovaca i još nekim. Hrvatskim studentima sa Melburnskog sveučilišta držim predavanje: "Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca". Tomislav Starčević dogovara sa mnom interview za "Hrvatski Vjesnik". Napravio ga je Tomislav Bošnjak. ("Crnogorci se diče hrvatskom kulturom!", Hrvatski Vjesnik, 11. rujan 1992.) Bošnjak je u posebnom dijelu predstavio i moju borbu za Hrvatsku kroz moj znanstveni rad. Naime, radio sam tada doista puno, želeći da zapamte kako to Hrvati rade. A kakav je efekt to imalo tamo najbolje se vidi iz teksta gosp. Bošnjaka: "Nazvali smo Dr. Monda-a, Dekana Fakulteta na La Trobe sveučilištu i glavnog suradnika dr. Pečarića i razgovarali s njime o znanstvenom radu hrvatskog matematičara. "Pečarić je nevjerojatan, upravo fenomenalan," bile su prve riječi Dr. Mond-a. "Mi smo navikli da naši gostujući znanstvenici napišu tri četiri radnje za vrijeme svog cijelog boravka ovdje. Pečarić je već sada napisao trideset (30) radnji," rekao je još uvijek u čuđenju Dr. Mond. "Pečarić je doista fantastičan, jedino što je svo osoblje na fakultetu zauzeto cijelo vrijeme. Svi imaju pune ruke posla i ne mogu u ukorak s njime. Meni, koji radim s njim je teško izdržati tempo. Iznimno je marljiv i savjestan" dalje je objašnjavao Dr. Mond. I tako je cijeli razgovor s Australskim sveučilišnim profesorom protekao u čuđenju i divljenju znanosti, upornosti i marljivosti Dr. Pečarića. Zato smo odlučili predstaviti ovog Hrvata, ambasadora svoga naroda u svijetu, i našoj čitateljskoj publici. Ali kao što se može vidjeti u ovom razgovoru Dr. Pečarić puno radije razgovara o svojoj domovini nego o svom znanstvenom radu. "Svima koje to zanima, o mom radu na području matematike, dovoljno govore moji radovi, a nikada se dovoljno ne govori o Hrvatskoj, pa zato radije koristim ovu prigodu da govorim o njoj" istaknuo je dr. Pečarić."

Bio sam gost mnogih naših obitelji. Obično je bilo puno ljudi. Puno razgovora, objašnjavanja. Poned treba ljudima podizati moral u tim teškim trenucima. Svi žele da mi pomognu. Valjda im ja simboliziram domovinu. A Petar i Anka Jurić inzistiraju da budem kod njih. Petar mi je stalno "pri ruci". Ali najveći učinak je bio kroz gostovanja na hrvatskim radio programima. Prvi nastup je bio na "Hrvatskom radiju Zemun". Noćna emisija, subotom ujutro od 2 do 6.30. Listopad, 1992. Vrijeme prvih, mjestimičnih, sukoba između Hrvata i Muslimana u BIH. Hrvatska politika govori o ubačenim KOSovcima u muslimanskim redovima. To u Hrvatskoj i može proći, ali kako to reći ljudima u Melbourneu, koji svaki tjedan slušaju i muslimanski radio koji iz tjedna u tjedan uvjerava Hrvate iz BIH da nisu Hrvati nego Bosanci-katolici. Zato odlučujem govoriti o fundamentalističkoj opciji u muslimanskom vodstvu. Javljaju se i Hrvati i Muslimani. Emisija ide izravno u eter. Kraj emisije protiče u javljanu naših ljudi koji izražavaju zadovoljstvo mojim odgovorima. Nekoliko tjedana kasnije opet sam gost istog programa. Jedna divna hrvatska duša, gđa Slavica Jemrić je u toku

te večeri za mene napisala jednu pjesmu o Boki. Odužio sam joj se na slijedeći način:

”Gospođo, kroz cijelu svoju povijest, a posebice u ovom ratu Hrvati su pokazali da su najhrabriji narod na svijetu. Znate li, tko je jedino na svijetu hrabriji od Hrvata?”.

”Ne”.

”HRVATICE!” - rekao sam joj.[52]

Kada je dr. Bosanac došla u Melbourne ispričao sam joj tu priču. ”Da, u pravu ste”, rekla je (o njoj je gospođa Jemrić napisala pjesmu, koju joj je i osobno pročitala na jednoj zabavi). U studenom sam dva tjedna u Adelaideu. U hrvatskom klubu ponavljam predavanje o Boki. Pitanja su mahom o Bosni. Opet govorim isto. I reakcije su iste. U siječnju, na melbournškom radiju ”Matija Gubec”, oko kojeg je okupljena sjajna ekipa hrvatskih ljudi, prekaljenih u mnogim akcijama, imam opširan interview. Čulo ga je mnogo naših ljudi. Reakcije su sjajne. A to znači da poslije njega do odlaska za domovinu nisam mogao provest niti jednu večer sam. Stalno sam pozivan kod naših ljudi. To treba izdržati, ali bilo je nezaboravno. Bilo je uvjeravanja da ostavim matematiku i okrenem se politici, a jednom pravašu (!) iz Geelonga sam morao obećati da nikad neću otići iz Hrvatske. Prije odlaska, još jednom sam posjetio Adelaide, i tamo dao sličan interview. A onog dana kada sam stigao doma, javio se iz Melbournea dragi prijatelj gosp. Slavko Keserović, jer je tog trenutka završio interview koji sam dao za radio SBS. Slijedeće 1994. opet sam u Australiji. U Melbourneu po dva tjedna u lipnju i kolovozu. A ravno devet puta sam gost hrvatskih radija. Sada ih ima više. Ali i jedno iznenađenje. Hrvatski radio Zemun, sada s imenom Vukovar, na kome sam, vjerojatno prvi među Hrvatima i govorio o fundamentalizmu u muslimanskom vodstvu, sada je ”okrenuo ploču”. Za Izedbegovića su, a protiv hrvatske politike. Mene više ne pozivaju. Naravno, najčešće sam na radiju 3ZZZ. Uređuje ga društvo s bivšeg radija ”Matija Gubec”. U jednoj emisiji gost sam zajedno sa saborskim zastupnikom gosp. Vicom Vukojevićem. Prati ga iz Ministarstva vanjskih poslova povratnik iz Melbournea gosp. Butković. On se sjeća što sam svojevremeno govorio: ”Profesore, sve ste pogodili!”. Na kraju mojih prvih dva tjedna imaju iznenađenje za mene. Poslije interviewa sa mnom čitaju svoju poruku:

”Štovani Profesore Pečarić, U ime svih članova hrvatskog radio sata želja nam je da Vam ponovo ovom prilikom odamo duboku zahvalnost za Vaš rad i

---

[52] Kada god bi ispričao ovu priču naši ljudi nisu krili svoje oduševljenje. Ista takva reakcija bila je kada sam je ispričao u sklopu svojih pozdravnih govora na Skupštini Zajednice izbjeglih i prognanih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, kao i na bratimljenu hrvatskih viteških društava Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809", sinjskih alkarima i "Kumpanije" iz Blata. S tom pričom sam počeo promociju moje knjige "Za hrvatsku Hrvatsku", kada sam svoje knjige poklonio gđi Ankici Tuđman, rekavši joj:

"Štovana gđo Tuđman,

Iz povijesti je poznato da iza svakog uspješnog muškarca stoji izuzetna žena. A Vi ste stajali iza najvećeg u hrvatskoj povijesti.

Hvala Vam!

Vaše slobodno vrijeme koje ste provodili u suradnji sa svima nama, te Vašem osvrtu na političku analizu situacije u kojoj se trenutno nalazi Hrvatska. Kao i prošle godine, tako ste i u ovo vrijeme iskazali punu podršku hrvatskoj vladi kao i pravu patriotsku ljubav prema domovini i to bez bilo kakvog političkog opredjeljenja, a što je nesumnjivo prihvaćeno s mnogo simpatija i razumijevanja svih naših slušatelja. U nadi da ćemo Vas opet vidjeti u našoj sredini krajem kolovoza prije Vašeg odlaska u domovinu, mi svi s radija 3ZZZ želimo Vam sretan put, uspješan rad, kao i ugodan boravak u Adelaideu uz pjesmu "Bokeljska noć" gdje je rodno mjesto našega profesora." Posebno su interesantni nastupi na radiju u Sunshineu. Pitanja slušatelja i moji odgovori. I u lipnju, a i u kolovozu, kada se po završetku emisije telefonom javila supruga jednog od naših konzula da mi čestita na nastupu. Puno je zgoda iz Melbourne. Kao da je gosp. Vukas rekao istinu kroz svoju šalu. Samo sam jednu nedjelju u Melbourne. Jasno, u crkvi u Clifton Hillu srećem puno dragih prijatelja, a uvečer opet na radiju 3ZZZ. Imam dosta vremena. Zadovoljan sam s svojim nastupom. Vidim da se opet priča o tome među ljudima. Gosp. Vukas mi kaže: "Profesore kada Vi dođete u Melbourne, ja imam istinsku pomoć u svom radu." I u šali dodaje: "Morat ćemo vam osigurati jednu sobu u konzulatu". Desilo se još štošta u tih deset dana. Ali, deset dana brzo prođe. Ne stigneš obići sve prijatelje. Srećom, često su u Hrvatskoj pa se sretnemo na Jelačić placu, ili dođu kod mene.

Adelaide. Poslije dva kratka posjeta 1992. i 1993. Svake godine sam po dva mjeseca ovdje. Puno poznatih i ovdje. Istina ne kao u Melbourneu. Ali ovdje imam i svog studenta. Mentor sam jednoj Hrvatici u izradi doktorske disertacije. Možda se još jedan naš matematičar ovdje odluči za isto. Važno je za Zajednicu da imamo što više takvih ljudi. Prisutan sam i prvom razgovoru dr. Metera s predstavnicima Hrvatske zajednice Adelaidea. Uvjerljiv je jednako kao u Melbourneu. I ovdje sam dao interview radiju "Zvuci domovine". Bilo je dovoljno vremena tako da sam mogao dati svoja viđenja gotovo svih bitnih pitanja u domovini. Reakcija je sada slična onoj u Melbourneu. Mnogo ljudi mi je čestitalo na njemu. Kada sam ispričao nesporazume oko mog predavanja, čelnici HDZ-a su željeli da mi oni organiziraju predavanje. Međutim, sve nedjelje, kada je moguće okupiti puno ljudi, u Hrvatskom domu su bile već rezervirane. To i nije tako važno, jer bitne stvari su rečene preko radija. Važnije je novo prijateljstvo s jednim izuzetnim čovjekom: Aron Varga, bivši predsjednik Hrvatskog narodnog vijeća za Adelaide. Don Nikica Dušević odlazi u mirovinu i vraća u domovinu. Povodom dana državnosti organizira se zabava na kojoj pjeva Tereza. Uz veleposlanika dolazi župan dubrovački dr. Burić sa suprugom. Nesvakidašnja prigoda da na drugom kraju svijeta sretnem dragog prijatelja. Dva puta sam s Hrvatskom bratovštinom "Bokeljska mornarica 809" bio kod njega. Ne uzalud. Na županov prijedlog, dan Dubrovačko-neretvanske županije je dan rođenja sv. Leopolda Bogdana Mandića. Veza s Bokom je i na taj način potvrđena. Iz prve ruke i saznajem da su moji Bokelji sudjelovali u prvoj proslavi dana županije.

Sydney, jedini grad u koji ne dolazim poslom. Već treću godinu za redom, nekoliko dana na kraju mog boravka u Australiji rezervirano je za posjetu mojim Bokeljima, braći Franović. Vlasnici poduzeća "Boka Windows", i najveći

hrvatski donatori u Australiji. Iako veoma zauzet, Marko organizira susrete s Lukom Lausom, kome dajem interview za ”Radio domobran”, a i s Fabianom Lovokovićem, kome dajem interview za Hrvatski tjednik ”Spremnost”. Od Lovokovića doznajem da su u ”Spremnosti” prenijeli i dva moja teksta iz ”Doma i Svijeta”. Sva tri brata Franović, Marko, Božo i Ivo dobili su orden od predsjednika Tuđmana. I ne samo to. Predsjednik je otvorio nove natkrivene tribine na igralištu Sydneyske Croatie. Tribine ”BOKA STAND”. Moja Boka je itekako prisutna u ovom gradu. Sliku katedralu sv. Tripuna, najstarije hrvatske katedrale iz 1166., naći ćete u hrvatskoj crkvi u Liverpoolu. A i na jednom vitražu je sv. Tripun, odvjetnik grada Kotora.

Da, doista, zar mi je Bog mogao na bolji način nadomjestiti neodlaske u rodnu mi Boku!

PUT U AUSTRALIJU: GOSTOVANJA NA HRVATSKIM RADIJIMA[53]

U nekoliko posljednjih godina mnogo je naših ljudi posjetilo Australiju i naše iseljenike tamo. To zadovoljstvo imao sam i ja, jer sam od 1992.godine bio stalno pozivan od australskih sveučilišta. Kako sam 1992.-1993. bio devet mjeseci u Melbourneu, mogu reći da i pripadam toj našoj zajednici. I doista, kada sam prošle godine bio tamo, generalni konzul u tom gradu me pozdravio kroz šalu. Rekao je da je ljubomoran na mene jer sam ja svake godine, od kada je on tamo, išao u Hrvatsku. Ima dosta naših radio programa u australskim gradovima. Gosti iz Hrvatske često daju interviewe na tim radijima. I ja sam ove godine dao nekoliko: u Melbourneu SBS-u (državni etnički radio) i radiju 3ZZZ, u Adelaideu radiju "Zvuci domovine", a u Sydney dao sam interview ali i snimio neke komentare za "Radio domobran". Pitanja su bila "vruća". Naravno, ljudi se tamo sjećaju mojih ranijih interviewa, bolje reći oni pamte tko što tamo govori. Tako gosp. Zdenko Maričić iz Geelonga piše u *Vjesniku* od 22.veljače 1994.god.: "Poznati hrvatski matematičar, naš Bokelj, Josip Pečarić, reče nam prije dvije godine da se u učvršćenju države Hrvatske i ostvarenju demokracije valja budno paziti "ideojugoslavenčića" koji se, pritajen, još uvijek nada, a kod nekih jugonostalgičnih Hrvata, strpljivo je skriven negdje u malom mozgu". Prigodom prošlogodišnje posjete, žena jednog našeg konzula rekla mi je dan nakon posjete predsjednika Tuđmana: "Profesore, nisam znala da ste tu, ali jučer sam se sjetila Vas. Znate, poslije večere s predsjednikom, on nam je objašnjavao političku situaciju. I tada sam se sjetila Vas. Govorio je sve ono što ste nam Vi govorili prošle godine na radiju." I konačno, ove godine (23. kolovoza) su u *Hrvatskom Vjesniku (Melbourne)* objavili one dijelove interviewa koji sam dao u siječnju 1993. Hrvatskom radiju *Matija Gubec iz Melbournea,* koji se odnose na BIH (naslov članka: *„Boban je spasio Bosnu i Hercegovinu"*). Naravno, čuo sam i mnogobrojne priče o onome što su govorili drugi. Jedan naš političar tako u Melbourneu na radiju 3ZZZ nije pitan ono što je on želio, već ono što su ljudi s tog radija mislili da je u hrvatskom interesu. Naravno, ima mnogo naših ljudi koji izvrsno razaznaju što je hrvatski nacionalni interes i dobro su informirani o svemu što se kod nas događa. Zato mi se čini da je zgodno dati u osnovnim crtama ono o čemu je bilo riječi na tim mojim gostovanjima na našim radijima prošle godine.

Razlog mog većeg angažiranja u posljednje vrijeme (Adelaide).
U vrijeme stvaranja hrvatske države svi naši ljudi, pa i vi u Australiji, bili su izuzetno motivirani i angažirani. Samim činom priznanja to je uveliko smanjeno. I ja sam prošle godine mislio da je došao kraj i mojih takvih aktivnosti. To sam i rekao nekim ljudima ovdje. Ali, poslije povratka u domovinu, shvatio sam, da kao što nije prestao pritisak na Hrvatsku ni poslije priznanja, tako neće ni sada. Jednostavno rečeno DRŽAVA VAM JE KAO DIJETE. MALO DIJETE MALA

[53] Tekst za Maticu, časopis HMI - nije tiskan

BRIGA - VELIKO DIJETE VELIKA BRIGA. Itekako se i danas treba boriti za Hrvatsku. U ratu je očito tko ti je neprijatelj. Danas su na djelu podzemne bitke protiv nas. U njima koriste i naše ljude. A na to sam Vas upozoravao još daleke 1992.godine.

Državotvorni Hrvati i oni drugi (Melbourne, Adelaide, Sydney).
Činjenica da smo živjeli u takvoj državi, kakva je bila Jugoslavija, ne može se jednostavno izbrisati. Mnogima od naših ljudi je zato ideologija ispred države i nacije. Njihova je krilatica: "Ja jesam za Hrvatsku, ali ne za bilo kakvu Hrvatsku!" Kada je to jednom na OTV-u rečeno poznatom hrvatskom novinaru Milanu Ivkošiću on je odgovorio: "Ja jesam za bilo kakvu Hrvatsku. Znate, meni Vam je Hrvatska kao zrak. Ne znači ako je nečist da ga neću udisati!". (Ovo je uvijek u studijima propraćeno sveopćim odobravanjem.) Drugim riječima, nedržavotvornim Hrvatima Hrvatska u kojoj nije njihova ideologija na vlasti ne treba. A državotvornim je, kao i u svim normalnim zemljama, imati državu neupitno. A kakva će vlast biti - to će ljudi na izborima sami odlučiti. Državotvorni Hrvati su itekako svjesni koliko znači imati državu. To sigurno dobro znate i Vi ovdje. Usporedite Vašu poziciju ovdje sada i onu prije kada Hrvatsku nismo imali.

Političke stranke u Hrvatskoj danas (Melbourne, Adelaide, Sydney).
Kada sam Vam 1992.godine govorio o hrvatskim političkim strankama znao sam reći: "Sve hrvatske stranke su pravaške stranke". Naime, tada je u svim strankama bilo mnogo državotvornih Hrvata. Ali, kroz svo ovo vrijeme iz oporbenih stranaka, uglavnom su odlazili takvi ljudi, nezadovoljni činjenicom da te stranke u ključnim pitanjima za Hrvatsku nisu znale prepoznati hrvatski nacionalni interes. A pogotovo kada je riječ o hrvatskoj politici u BIH. Još u kolovozu 1994. u hrvatskom klubu "Bosna" u Sydneyu rekao sam da je hrvatska politika u BIH ravna stvaranju hrvatske države, a mnogi od njih su i dan danas protiv nje. Oni su vjerovali Europi, kao da nam glavne europske zemlje, članice Vijeća sigurnosti, nisu svo vrijeme pokušavale zabiti nož u leđa. I danas se dosta dobro razaznaje linija podjele na državotvorne stranke i one druge koje sebe smatraju "europskim". Puna su im usta Europe. Kako je moja majka Blajka, to me uvijek podsjeti na jednu korčulansku priču. Kaže Lučanin Blaćaninu. "Znaš li što je Vela Luka za Blato? Europa!". A Blaćanin će njemu: "A znaš li Ti što je Blato za Vela Luku? HRVATSKA!"

Sutrašnja Hrvatska (Melbourne, Adelaide, Sydney).
Sve što se danas događa u Hrvatskoj vezano je za to kakva će biti Hrvatska sutra. Tko će vladati u njoj. A vi dobro znate da u zemljama zapadnog svijeta vlada onaj tko ima kapital. Od Hrvata, sutrašnji vlasnici kapitala mogu biti: 1) Ljudi koji su predvodili borbu za Hrvatsku; 2) Iseljenici koji su stekli kapital vani; i 3) Ljudi iz bivšeg sistema koji su kapital stekli tada. Vjerojatno ste primijetili da se prvi optužuju za navodne krađe, da se druge, tj. vas, sprečava u povratku, a o trećima se ne čuje mnogo. A danas je kapital uglavnom u njihovim rukama. Oni su i vlasnici mnogih tzv. žutih listova koji se na suptilan način koriste u toj borbi za

Hrvatsku. Ja osobno, a siguran sam i mnogi od vas, više volim da sutrašnjom Hrvatskom vladaju djeca onih koji su predvodili borbu za Hrvatsku, i djeca povratnika. Jer onim trećima je Jugoslavija i donijela novac, pa sigurno i nisu protiv nje. Pa makar to bilo skriveno, kako sam vam znao reći, u malom mozgu.

"Sindrom zoološkog vrta" (Melbourne, Adelaide, Sydney).
Ne zaboravimo da je u skoro svim bivšim komunističkim zemljama sada na djelu povratak komunista na vlast. To je ono što ja nazivam "sindromom zoološkog vrta". Naime, životinja koja je predugo bila u kavezu, puštena iz njega, nije sposobna sebi sama pribaviti hranu. I zato se želi vratiti u kavez. Jer, tamo je hrana redovita. Istina, sve je manje ima i sve je gora. Ali ima je! Upravo se to dogodilo u Mađarskoj i Poljskoj. A glasovanje u Zagrebu pokazuje da se može desiti i kod nas. (O tome je predsjednik Tuđman i govorio na proširenom sastanku Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti, baš u vrijeme mog boravka u Australiji. Priča o sindromu zoološkog vrta svidjela se našim ljudima, a u Melbourne se ravnatelj hrvatskog radija 3ZZZ, Sergio Marušić uključio u razgovor govoreći o jednom drugom sindromu zoološkog vrta. Naime, govorio je o našim ljudima koji su se cijeli život borili za nezavisnu Hrvatsku, a danas kada je imamo više ne znaju prepoznati nacionalni interes i za ne vjerovati je koliko i kako danas govore protiv hrvatske državne politike.)

Ministarstvo za useljeništvo (Melbourne). Povratak (Adelaide, Sydney).
Doista, raduje podatak da se oko 30.000 naših ljudi već vratilo u Hrvatsku. Poslije nekoliko dana boravka u Melbourneu vidio sam koliko su naši ljudi ogorčeni na ponašanje hrvatske oporbe prigodom donošenja odluke u Saboru o uspostavljanju Ministarstva za useljeništvo. I s pravom su bili ogorčeni na te "europske" stranke. Ali logika tih oporbenjaka je vrlo jednostavna. Jer tko će se vratiti u Hrvatsku. Tko će ostaviti ovo relativno blagostanje i vratiti se u novu borbu za Hrvatsku. Pa najvjerojatnije upravo državotvorni Hrvati. A ti sigurno neće glasovati za te "europske" stranke. Argumenti oporbe su bili smiješni. Kažu treba se boriti protiv iseljavanja, a ne za useljavanje. Kao da upravo useljavanjem tj. povratkom naših ljudi i njihovog kapitala neće postići veće blagostanje u Hrvatskoj i time, naravno ne samo time, učiniti da ljudi ne odlaze, već da se i oni koji su sada otišli počnu vraćati. U borbi za sutrašnju Hrvatsku Vaš udio kroz Vaš povratak je od izuzetne važnosti. Povratkom Vas, dakle ljudi neopterećenih "sindromom zoološkog vrta", i vašeg kapitala, sudbina Hrvatske bit će zauvijek riješena. Imat ćemo hrvatsku Hrvatsku. Hrvatsku u kojoj će hrvatski interes uvijek biti najveća svetinja. U ratu su mnogi naši ljudi dali ili bili spremni dati svoj život za Hrvatsku. To su bili uglavnom ljudi iz domovine. U borbi za sutrašnju Hrvatsku Vi morate na sličan način riskirati mnogo više nego do sada. Dobit ćemo i tu bitku, a onda će te upravo vi biti i najveći dobitnici. Zato ću vam i ja reći: VRAĆAJTE SE!

Lopovluk (Melbourne, Adelaide, Sydney).
O lopovluku ste me pitali i prije dvije godine (i u Melbourneu i u Adelaideu). Zašto se toliko mnogo priča o "lopovluku" u Hrvatskoj objasnio sam govoreći o

borbi za sutrašnju Hrvatsku. Sličnih priča i o ovdašnjim lopovlucima dobro se sjećam. Mislim na 1992-1993. i skupljanje sredstava za Konzulat u Melbourneu. Pokazalo se da lopovluka, o kojemu su pričali i neki doista veliki borci za Hrvatsku, nije bilo! Vjerujem da se sjećate da sam tada tvrdio da nekome smeta otvaranje hrvatskog konzulata. A uvijek je moguće naći i poštene ljude, uvjeriti ih u priču o krađi i iskoristiti. Slično je i s većinom priča o "lopovlucima" u Hrvatskoj. Naravno, ja ne negiram postojanje lopovluka u cijelom ovom periodu. Ne negiram ni činjenicu da ga vjerojatno ima mnogo više nego ovdje. Ali tvrdim da ga je imalo upravo onoliko koliko je za očekivati. Zašto? Iz jednostavnog razloga što je Hrvatska bila koncentrirana na nešto mnogo važnije. Na rat! Sve naše snage su bile koncentrirane na njega! I kao uvijek u takvim situacijama, kad ne može biti nadziran kriminal - on cvjeta. To je nešto što se uvijek zbiva pa su morali znati i oni koji su plasirali stalne priče o takvom lopovluku i optuživali hrvatsku vlast da ga ne želi spriječiti. I doista nije željela. Željela je slobodnu Hrvatsku. Ali da ja vama postavim protu-pitanje: "Što su željeli oni koji su željeli da se Hrvatska pozabavi lopovima, a ne agresorima?" Očito željeli su spriječiti "Bljeskove", "Oluje"! I koristili su naivne.

Lopovluk u vrhu (Melbourne, Adelaide, Sydney).

Sjećam se prvog "lopovluka" u vrhu. Tek sam u lipnju 1992. stigao u Melbourne i doznao za njega. Zvao se "avion za predsjednika". U Hrvatskoj o tome još nije bilo riječi. Znakovito je zašto sam o tome prvo čuo vani i to baš ovdje. Vaša kraljica je još uvijek engleska kraljica, zar ne? (U Melbourneu su mi odgovorili: "Ali ne za dugo!") Sjećam se svog odgovora: "Ja osobno sam sretan da moj predsjednik na silne pregovore stigne odmoran i bolje štiti hrvatske interese. Ne razumijem, ili bolje reći itekako razumijem, zašto netko želi da moj predsjednik dođe umoran na te pregovore. I ne štiti na pravi način hrvatske interese." I od tada do danas priče su se redale. Mene te priče uvijek podsjete na ono što je lord Owen napisao u svojoj knjizi o predsjedniku Tuđmanu. I on je, sukladno s ovim silnim pričama, pisao ružno o našem predsjedniku. Naravno, ako ste svjesni što je željela britanska politika, i što je trebao na ovim prostorima ostvariti lord Owen, jasno će vam biti da je on u stvari rekao da je glavni krivac njegovom neuspjehu dr. Tuđman. Dakle, rekao je, da nije uspio sprovesti prosrpsku politiku jer mu se na putu ispriječio naš predsjednik. Uostalom i zato sam ja priču o avionu prvo čuo u Melbourneu a ne u Zagrebu.

Što mislite o kupovini jeftinih stanova od strane ljudi iz vlasti? (Adelaide)

- Nemojte mene o tome pitati.
- Zašto?
- Pa i ja sam kupio jeftini stan.
- Ali to nije isto.
- Zašto? Mislite, ja sam u bivšem režimu bio poslušan i dobio sam stan, pa je sada u redu da ga ja jeftino kupim. A ovi drugi nisu bili poslušni, čak su ih ili zatvarali ili su pobjegli vani. Zato i nisu dobili stan. A sada ga ja mogu kupiti jeftino, a oni ne smiju. Interesantno je, da sam i priču o predsjednikovoj kući svojevremeno čuo

u Melbourneu. Bio sam kod jednog našeg čovjeka koji je žustro govorio o tome. Pitao sam ga da li on misli da naš predsjednik ne treba imati ovakvu kuću kakvu on ima. On će meni:" Ali ja sam je krvavo stekao". "Gospodine, a naš predsjednik je bio general, doktor znanosti, ravnatelj instituta, sveučilišni profesor, redoviti član HAZU, predsjednik najveće stranke u Hrvatskoj i predsjednik države. I to nije dovoljno da se "krvavo" zaradi jedna ovakva kuća?"

Zagrebačka kriza (Adelaide).

Nevjerojatno je da mnogi naši ljudi u Australiji i ne znaju za činjenicu da je relativni izborni pobjednik u Zagrebu bio HDZ. Čak sam sreo i visoke intelektualce koji su mi tvrdili da se oporba udružila prije izbora a ne poslije. Interesantno je kako političari iz vladajuće stranke nisu uspjeli oboriti očitu neistinu o udruživanju prije izbora. Spomenutim intelektualcima činjenica da se točno zna koliko je glasova dobio HSLS, koliko SDP, a koliko koalicija oko HSS-a, ništa nije govorila. Vjerovali ili ne! A bili su sociolozi! Inače, ja događaje u Zagrebačkoj skupštini nazivan "diktaturom proletarijata". Mislim na činjenicu da su vijećnici oporbenih stranaka konstituirali Skupštinu iako nije bila prisutna dvotrećinska većina izabranih vijećnika i time pokazali kako za njih nije bitan zakon. Bili su i upozoreni od nadležnog ministra. Doista, diktatura proletarijata, zar ne? Kasnije su shvatili što su počinili pa su uradili ono što su trebali: podnjeli tužbu ustavnom sudu. Interesantno je kako iz HDZ-a, vjerojatno težeći suradnji, nisu iskoristili ovaj komunistički postupak oporbe. I kardinal Kuharić je komentirao zagrebačku krizu konstatirajući da kada imamo dvije stranke koje tvrde da imaju pravo po zakonu, tada spor treba riješiti Ustavni sud. Drugim riječima, ne ide se u Europu tužakati već se hrvatski sporovi rješavaju u Hrvatskoj. Ali da li se tu radi o hrvatskim sporovima? Jer interesi nisu samo hrvatski.[54]

Boka Kotorska (SBS, Adelaide, Sydney).

Bilo je i drugih pitanja. Naravno, logično je da su meni postavljana i pitanja o Boki Kotorskoj. Prevlaka. O Prevlaci sam puno pisao pa neću ovom prigodom. Ubojstvo umirovljenog kotorskog biskupa Iva Gugića desila se prije mog dolaska u Sydney. Tako je pitanje o tome bilo i postavljeno tamo. Iako se govori o grabežnom umorstvu, konstatirao sam da je očita posljedica dalje iseljavanje Hrvata iz Zaljeva hrvatskih svetaca. Ali, činjenica je da su u Boki bacani letci protiv biskupa ("genocidni rimokatolički svećenik"). Očit poziv na linč. Nije otkriveno tko je to činio, ali linč se desio. Da li mi onda možemo govoriti o grabežnom zločinu? Napomenuo sam također da je neuobičajeno da sam ja u Australiji doznao da je prvi liječnik konstatirao smrt od SRČANOG UDARA. A biskup je zadavljen žicom. O tome u Hrvatskoj - muk! Kako je moguće vjerovati u grabežno umorstvo, a još krajem prošle godine je izbačen katolički oltar iz zajedničke crkve u Spiču, crkve sv. Petke. A crnogorske vlasti šute.

[54] Kao prilog ovom članku dan je i tekst "Diktatura proleterijata u Zagrebačkoj skupštini" koji je tiskan u Domu i Svijetu.

U Adelaideu je bilo dovoljno vremena pa sam mogao ispričati jednu zgodnu priču s radija u Sunshineu (Melbourne) iz 1994.god. Slušatelji su također postavljali pitanja. Često govorim o velikosrpskom kompleksu zvanom "hrvatska kulturna baština" i upozoravam kako se po zvaničnim crnogorskim izvorima u Boki kotorskoj nalazi oko 40% nepokretnog i oko 66% pokretnog spomeničkog blaga te republike. Tako sam i tom prigodom konstatirao da po tome ispada da 50% spomeničkog blaga te republike pripada hrvatskom narodu. S pitanjem ima li tamo što srpsko javio se jedan Srbin (to znamo po psovci koja je uslijedila - srećom pitanja nisu išla izravno u eter). Moj odgovor je glasio: "Očito nas slušatelj me nije dobro razumio. Ja sam rekao da je to tako po zvaničnim crnogorskim izvorima. A ne daj Bože da me je neki moj Hrvat iz Boke čuo da sam ja rekao da je samo toliko. A da potvrdim o čemu se radi ispričat ću vam slijedeću zgodu. Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica - 809" organizirala je u Zagrebu predavanje "Hrvatska kulturna baština Boke kotorske". Predavač je na početku svog predavanja konstatirao da je izuzetno teško govoriti o hrvatskoj kulturnoj baštini Boke kotorske, jer je ona ogromna. Zato će on promijeniti temu i govoriti o srpskoj baštini. Onda je konstatirao da ima pet spomenika za koje se smatra da su srpski, a da će on na tom predavanju dokazati da niti jedan od tih pet nije srpski." Poslije dva mjeseca bio sam opet gost na tom radiju. Jedan naš čovjek, Hercegovac, mi je dan uoči toga rekao: "Profesore, što god da Vas pitaju sutra, Vi prvo kažite ono što ste rekli onom Srbinu!"

A ovih dana smo u Hrvatskoj imali i potvrdu ove priče. Naime u Zadru je od 12. do 14. prosinca 1996. održan prvi dio znanstvenog skupa HRVATI U BOKI KOTORSKOJ. Nastavak se planira za travanj ili svibanj 1997.! Prvi hrvatski znanstveni skup o Hrvatima Boke Kotorske, o hrvatskoj Boki, je vjerojatno najznačajniji događaj u njihovoj povijesti. Na ovom prvom dijelu održano je već 37 predavanja, što zorno pokazuje koliki je značaj Boke Kotorske za hrvatski narod i hrvatsku državu. Referate su imali: Damir Magaš, Šime Batović, Stjepan Antoljak, Zdenko Žeravica, Ivo Rendić Miočević, Stjepan Ćosić, Frano Ivković, Ivan Pederin, Ankica i Josip Pečarić, Luko Brailo, Ante Marinović, Eduard Peričić, Jozo Milanović, Stjepan Krasić, Josip Sopta, Stanko Piplović, Slavko Kovačić, Midhad Kozličić, Josip Stošić, Nikola Jakšić, Anica Kisić, Ivna Anzulović, Franko Mirošević, Ivan Mustać, Milko Brković, Šime Županović, Josip Lisac, Miljenko Foretić, Vanda Babić, Divna Mrdeža-Antonina, Stijepo Mijović Kočan, Marijan Diklić, Tonči Šitin, Miho Demović, Ivan Ivančan, Stijepo Obad i Franko Oreb. Planira se jedan zbornik radova s ovog dijela Skupa, a drugi s onog u Zagrebu, gdje se očekuje isto toliko referata. Dogovoreno je održavanje ovih skupova svake dvije godine! Da, hrvatski znanstvenici će potvrditi moje riječi: **"U Boki Kotorskoj svaki kamen govori Hrvatski."**

ZAŠTO IME CROATIA NESTAJE U AUSTRALIJI?[55]

Dom i Svijet, Informativni prilog za iseljenike Večernjeg lista, 30 lipnja 1997.

Na Macquarie Sveučilištu u Sydneyu u travnju je održan znanstveni skup "Hrvatska zajednica u australskoj raznolikosti - tekuća iskustva i pogledi u budućnost". Od znanstvenika iz Hrvatske skupu je bio nazočan jedino dr. Ivan Čizmić, znanstveni savjetnik Instituta za primijenjena društvena istraživanja u Zagrebu. Tako je ovaj naš znanstvenik bio u prilici da hrvatsku javnost informira o položaju Hrvata u Australiji. I doista, u časopisu "Matica" br. 5, i u "Večernjem listu", 1. 6. 1997., on je to dosta dobro i učinio. Međutim, iako se radi o dugogodišnjem istraživaču i autoru nekoliko knjiga iz povijesti hrvatskog iseljeništva, dr. Ivan Čizmić na pogrešan način je interpretirao promjene imena hrvatskih nogometnih klubova "Croatia" iz Melbournea i Sydneya. Naime u "Večernjem listu" Čizmić kaže (a slično piše i u "Matici"): "Doista je ironično da su upravo klubovi koji su za opstojanja jugoslavenske države bili simbol nacionalne samosvijesti i prkosa, dapače prava 'hrvatska Bastille', a i najbolji reprezent svoje zajednice u australskoj javnosti, izgubili svoj identitet nakon hrvatskog osamostaljenja". U daljnjem tekstu on kaže kako "navedeni primjeri 'brisanja' hrvatskog identiteta nisu inicirani od australskih vlasti. Riječ je, zapravo, o sociološkom fenomenu uklapanja druge generacije hrvatske, a i svake druge, dijaspore u društvene strukture njihove nove domovine."

Problem je u činjenici da ljudi iz Hrvatske dolaze među naše ljude u iseljeništvu obično veoma kratko, pa i ne mogu spoznati svu kompleksnost tih zajednica. Zato i, prirodno, zaključci koji oni donesu mogu biti pogrešni. Na primjer, australska sociološka istraživanja ukazala su svojevremeno na činjenicu kako se Hrvati znatno sporije asimiliraju od ostalih etničkih grupacija. Sigurno u svakom prosuđivanju o Hrvatima u Australiju to itekako treba imati u vidu.

A činjenice oko imena naših Croatia su potpuno drugačije od onih koje navodi dr. Čizmić. Naime, do promjene imena došlo je budući je Australski nogometni savez zabranio uporabu "etničkih imena". Australskim Hrvatima je odmah bilo jasno da je to atak na ime Croatia i na njih same. Jer za Australce je ime CROATIA bilo nešto egzotično, dok nije stvorena hrvatska država. S postojanjem Hrvatske, svima odmah postaje jasno da ponajbolji njihovi klubovi i državni prvaci nose ime hrvatske države, kojoj većina australskih - anglosaksonskih - političara nije sklona. Reakcija hrvatske zajednice bila je burna. Poslali su niz protestnih pisama australskim kongresmenima, premijeru. Australske novine "The Age" od 23. listopada 1993. pišu kako su naši ljudi optužili Australski nogometni savez za etničko čišćenje u australskom nogometu

[55] Kraći tekst o tome objavljen je u Večernjem listu, 11. lipnja 1997. pod naslovom: Nogometni savez promijenio imena

i to Australskom društvu za ljudska prava. A ista optužba upućena je i samom premijeru Paulu Keatingu. Bez uspjeha.[56]

Dapače, to nije bilo sve. Sydneyska Croatia nije imala natkrivene tribine. Prijetili su njihovim isključenjem iz nacionalne lige, pa su ubrzo sydneyski Hrvati i njih izgradili. Glavni donatori bila su braća Franović, najveći hrvatski donatori u Australiji - Hrvati iz Boke kotorske. Ne samo da su za posjet predsjednika Tuđmana dali i ugradili svo staklo u hrvatsko veleposlanstvo u Camberri, već su paralelno radili i na tim tribinama. Tribine koje ponosno nose ime "Boka" osobno je otvorio hrvatski Predsjednik!

Ni to nije sve. Prošle godine Croatia iz Melbournea (službeno: Melbourne Knights) bila je prvak Australije. Po završetku finalne utakmice stadion je bio preplavljen - hrvatskim zastavama. Australski nogometni savez je potom zaprijetio visokim kaznama ako se budu i dalje na stadionima pojavljivali nacionalni simboli! A ove godine su čak sydneyskoj Croatii (službeno: Sydney United's) zabranili i igranje na njenom stadionu - stadionu s tribinama koje nose ime Zaljeva hrvatskih svetaca, a koje je otvorio predsjednik RH. Uz zabranu imena i nacionalnih obilježja - zabrana igre na stadionu na kome su vidljiva hrvatska obilježja (stadion je u sklopu "Tomislavovog doma"). Pa koji je sada interes hrvatske zajednice? Financiranje klubova koji ne smiju ni u najmanjem segmentu biti hrvatski? Čak to ne smiju pokazati ni navijači?

Inače, u spomenutim tekstovima u "Večernjem listu" i "Matici" dr. Čizmić ukazuje kako su u Australiji izrazito snažni pokušaji denacionalizacije hrvatskih etničkih institucija od strane anglosaksonske zajednice. Naime, iako je u Australiji službeno politika multikulturalizma, treba imati stalno na umu da položaj svih nacionalnih zajednica nije istovjetan. U "Domu i Svijetu" br. 111, već smo ukazali na činjenicu kako na australski praznik "Anzac Day" u njihovim gradovima zajedno s pobjednicima iz svjetskih ratova marširaju i - četnici! I to u vrijeme kada su u cijelom svijetu svježa sjećanja na njihove pokolje u Hrvatskoj i BiH! A s druge strane, kada se poslije pobjede na jednom australskom turniru Goran Ivanišević ogrne hrvatskom zastavom, ovaj čin istinskog domoljublja australski mediji proglase - divljaštvom. To je divljaštvo, a marširanje zločinaca njihovim ulicama to nije!!! Zato je logično i bilo da će ti njihovi udari biti prvenstveno usmjereni na nogometne klubove Croatie - na te "hrvatske Bastille". To nam i pokazuje što očekuje Hrvate u Australiji. I nama i njima! Neki će od australskih Hrvata postati Australci, ali poznajući australske Hrvate ne vjerujem kako će ih anglosaksonska zajednica primiti u velikom broju. Zakonom mogu promijeniti ime kluba, ali ne i hrvatskog čovjeka. Možda će i slučaj nogometnih klubova Croatia pomoći da se mnogi vrate u Hrvatsku. Jer Hrvatska ih željno očekuje! Ali Hrvatska mora pomoći i onima koji će ostati tamo. Imamo državu. Iskoristimo to i pomozimo hrvatskoj zajednici u Australiji u sprječavanju ostvarenja planova tamošnje anglosaksonske zajednice o denacionalizaciji australskih Hrvata.

[56] Ivan Abramović iz Adelaidea je bio igrač Croatie iz Adelaidea koja se natječe u Prvoj ligi Južne Australije. Pričao mi je da je, dok je klub nosio ime Croatia, svaku utakmicu posjećivalo prosječno 2500 gledatelja. S promjenom imena taj broj se smanjio - deset puta.

"AKCIJA STOLJEĆA"

Možda je već moj prvi posjet Australiji predodredio da upravo ja napišem knjigu o srpskom mitu o Jasenovcu. Naime, poslije mog govora na prosvjedu krajem kolovoza 1993. godine pozvali su me hrvatski studenti s University of Melbourne da im održim jedno predavanje. Iako je predavanje bilo o mom Zaljevu hrvatskih svetac, tj. o Boki kotorskoj, odlučio sam im pokazati i jednu od čuvenih srpskih antisemitskih maraka iz 1941. godine, onu u kojem ruka izlazi i njihovog simbola s 4S i davi zmiju na kojoj su Davidove zvijezde. Baš kada sam htio otići iskopirati tu marku iz jednog novinskog članka pojavio se moj suradnik Profesor Bertram Mond, u to vrijeme dekan na fakultetu. Rekao sam mu da imam predavanje na sveučilištu u Melbourne i da sam baš krenuo u kopiraonu. Želio je pogledati što ću kopirati i pokazao sam mu. Bert, koji je inače Židov, zapanjeno me je upitao:

- Što je ovo?

- Srpska poštanska marka iz 1941. Imate je u svim svjetskim filatelističkim katalozima. Vidite, ovo ovdje vam je čuveni srpski simbol, a ovo na zmiji je Davidova zvijezda.

- Znam to. Ali ja sam vjerovao da su tako nešto mogli napraviti Hrvati, a ne Srbi.

- Po onome što su mene učili u školi to je doista tako. Vjerojatno, su tako učili i hrvatske studente u Melbourneu. Zato im nosim ovo da vide.

- Očito, to je sve posljedica srpske propagande.

- Da, istina je.

- Molim Te, napravi jednu kopiju i za mene. Volio bih to pokazati svojim prijateljima. Naravno, Bert je dobio taj primjerak. A hrvatski studenti koji su do tada sudjelovali u mnogim hrvatskim akcijama znali su za marke. Pače, imali su u originalu sve četiri marke iz te serije. Poklonili sumi ih, a ja sam ih poklonio Bertu. Zajedno s knjigom o četničkoj suradnji s Nijemcima. Knjiga je bila tiskana u Beogradu. Odmah je uništena cijela naklada. Velikosrbi su uvijek znali što je njihov interes. Međutim, jedan primjerak nije bio uništen, i hrvatski domoljubi u svijetu su ga preveli na engleski i dijelili.

Poslije tiskanja knjige "Srpski mit o Jasenovcu" željeli su s radija "Slobodna Europa" organizirati moj dvoboj s dr. Milanom Bulajićem na temu broja žrtava u Jasenovcu. Kako se ovaj radio program financira iz SAD, jasna je i njegova projugoslavenska orijentacija. Dr Milan Bulajić se pitanjima žrtava bavi od 1958. godine, jugoslavenski je diplomata dugi niz godina, a danas ima Muzej žrtava genocida u Beogradu, koji se bavi isključivo Jasenovcem. Ne zaboravimo da on ima velika sredstva, pa i puno ljudi koji rade na tome. Vjerojatno se ljudima s "Slobodne Europe" činilo da je pun pogodak suprotstaviti takvom Bulajiću jednog profesora matematike, za kojega nitko tko se bavi tom problematikom ne zna. I jedan savjetnik Predsjednika i moj izdavač nisu vjerovali da je dobra ideja uopće upuštati se u tako nešto na projugoslavenskom radiju. Međutim, onaj koji je vjerojatno i najzaslužniji za pojavu moje knjige, ravnatelj Hrvatskog instituta za

povijest, dr. Mirko Valentić bio je uvjeren da trebam sudjelovati. Uvjet mom sudjelovanju, na njegovu sugestiju, u toj emisiji, koja se zove *Most,* bio je da mi se dostavi snimak cijelog razgovora. Poslije niza intervencija napokon sam dobio taj snimak. Pokušao sam nagovoriti jednog urednika *Hrvatskog radija* da pusti slušateljima u Hrvatskoj taj snimak. Nije išlo. Neobično ako se zna da su onaj dio razgovora koji se pojavio u samoj emisiji prenijele novine u Hrvatskoj, BiH, Srbiji i Crnoj Gori. Povodom tog razgovora objavljena su u Hrvatskoj i dva intervjua sa mnom: Radijsko raskrinkavanje srpskoga mitomana, Milana Bulajića, tvorca srpskog mita o sedamsto tisuća žrtava Jasenovca, bilo je lako uhvatiti u laži: *U radijskom dvoboju natjerao sam ga da sam sebe pobije u svakoj drugoj rečenici (Nacional, 12. kolovoz 1998.),* i Mitom o Jasenovcu Bulajić programira nove srpske zločine *(Slobodna dalmacija, 31. kolovoza 1998).*

Iako radio u Hrvatskoj nije pokazao interes za snimak cijelog razgovora, znao sam da to neće biti tako kada su u pitanju hrvatski radio programi u Australiji. Itekako sam već znao da te programe vode ljudi koji itekako znaju što je hrvatski nacionalni interes. Zato sam krajem 1998., kada sam došao u Australiju, ponio traku sa sobom i poslao je radijima *3ZZZ* u Melbourneu *i Hrvatskom radiju* Australija u Sydneyu.

Kada bi na tim našim radio programima pustili dio razgovora, slušatelji su tražili da čuju i ostatak. S obzirom da emisije obično traju sat vremena, to bi razgovor bio puštan u eter u nekoliko nastavaka.

Izuzetak je *Hrvatski radio* Australija (Sydney), koji ima i program za pretplatnike koji traje mnogo dulje. Jednom me je nazvao g. Luka Laus i rekao mi da je upravo na radiju prva polovina mog dvoboja s Bulajićem. Potom smo imali mali razgovor i najavili slušateljima drugu polovinu dvoboja za slijedeći petak. Najavio je sponzorirani prijenos utakmice Sydneyske Croatie koja se u tom momentu borila za prvo mjesto u Australskom prvenstvu. Poslije desetak minuta g. Laus me je ponovo nazvao i rekao mi da imaju stalne pozive pretplatnika koji traže nastavak mog razgovora s Bulajićem, a ne prijenos nogometa. Kako su taj prijenos naši ljudi sponzorirali dogovorili smo se da u poluvremenu najavi nastavak dvoboja, a potom ću se ja uključiti i odgovarati na pitanja slušatelja. Emisija je tako produljena za sat i pol, koliko sam bio u izravnom kontaktu sa slušateljima tog našeg radija. Tada sam prvi put i stupio u kontakt s g. Blagom Perićem. I on se javio i pozvao me da budem počasni gost na zabavi u Hrvatskom klubu "Bosna" u Sydneyu koja se održavala sutradan a povodom završetka akcije skupljanja pomoći za obnovu crkve u Okučanima. Na žalost nisam mogao otputovati jer sam se baš te subote selio u drugi stan, ali obećao sam doći u Sydney i održati promociju knjige "Srpski mit o Jasenovcu".

Prvu promociju sam održao u Melbourneu. Moji nastupi na radiju *3ZZZ* uvijek su izazivali puno reakcija, tako da su mi godinu dana ranije rekli da će sljedeći put dopustiti da mi slušatelji postavljaju pitanja. Međutim, kako su bili pod dojmom mog dvoboja s Bulajićem, emisija je protekla samo u znaku moje knjige i u mnogobrojnim pohvalama moga nastupa u toj emisiji radija *"Slobodna Europa*". Na samoj promociji pročitao sam tekst "Članak pun neistina i nevjerojatnih interpretacija", koji je kasnije objavljen u *Spremnosti* od

23.03.1999.. O samoj promociji iscrpno izvješće dao je N. Rašić u tekstu: "U beogradskim logorima ubijeno je više žrtava nego u Jasenovcu!" (*Hrvatski vjesnik* 26. ožujka 1999.), a povodom te promocije Pero Bošnjak je objavio tekst "Susjedski niski udarci..." *(Nova Hrvatska,* 6. - 12. IV 1999.). Sam tekst g. Bošnjak počinje ovako: Prof. dr. Josip Pečarić izdao je knjigu "Srpski mit o Jasenovcu" koju je pokazao javnosti 21. 3. 1999. u Hrvatskom kulturnom centru u Clifton Hillu. Nisam stručnjak u ocjenjivanju knjiga, ali čitajući knjigu kao običan čitatelj, mogu reći da je ovo knjiga nad knjigama u pobijanju srpskih laži i podvala iz susjedstva."

Promocija u Sydneyu nije protekla kako je izgledalo poslije nastupa na *Hrvatskom radiju* Australija. Napomenimo da je dvoboj s Bulajićem puštan u nastavcima i na programu koji mogu slušati i drugi, ne samo pretplatnici. Naime, promocija je zakazana poslije proslave 10. travnja, i nije bilo najavljena - čak ni plakatima u samom klubu. Tako je jednak broj ljudi bilo na promocijama i u Sydneyu i u Canberry. Tekst s tih promocija je također tiskan u *Spremnosti.*

Naravno, poslije promocija bilo je niz pitanja. Zanimljivo je da je seriju pitanja u Canberi "otvorio" naš veleposlanik u Australiji dr. Jozo Meter. I g. Meter, a i na drugim promocijama sugerirali su prevođenje knjige na engleski. Australski Hrvati su, dakle na svim promocijama osjetili ono o čemu je pisao Željko Krušelj u Večernjem listu, 13 srpnja 1998. godine:

"Druga promovirana knjiga, "Srpski mit o Jasenovcu" Josipa Pečarića, duboko zadire u još jednu veliku beogradsku obmanu, čije su posljedice možda i dalekosežnije za međunarodni položaj demokratske Hrvatske. Odgovarajući izravno na pamflet srbijanskog "genocidologa" Milana Bulajića " 'Jasenovački mit' Franje Tuđmana", Pečarić je pedantno analizirao gotovo nevjerojatne manipulacije brojem i identitetom žrtava tog ustaškog logora. Ključna je, pritom, autorova teza kako je današnja silna buka oko Jasenovca srbijanskim vlastodršcima potrebna kako bi prikrili i nimalo ugodnu činjenicu da su tijekom rata u Beogradu djelovala čak dva koncentracijska logora, Banjica i Sajmište, od kojih je potonji bio i zacijelo jedini specijalizirani "judenlager" u svijetu, iz kojeg se Židovi nisu vraćali živi. Taj je podatak vjerojatno poznat i onim stručnjacima za holokaust koji su unaprijed skeptični prema hrvatskom pravosuđu u slučaju Šakić, no politički ih interesi sprječavaju da budu ponešto objektivniji.

Zašto je potrebno upozoriti na knjige koje, unatoč tome što govore o prošlosti, postaju nezaobilazno dnevnopolitičko štivo? Razlog je krajnje jednostavan: Hrvatska tek pokuša učiti ono što je Srbiji i mnogim drugim diljem svijeta odavno poznato. Kad su se još i prije raspada jugoslovenske zajednice u Beogradu počele pojavljivati višetomne knjižurine koje su kolektivno optuživale hrvatski narod za "genocidnost" i sva druga zla koje je Drugi svjetski rat posijao na prostore između Drave i Jadrana, hrvatska se javnost snebivala nad količinom notornih laži koje su tu bile otisnute.

Umjesto da onima koji su se pokušavali tome suprotstaviti ponude svu potrebnu stručnu i tehničku pomoć za lansiranje tih spoznaja u svijet, takvi su autori ostajali sami, neuspješno uvjeravajući razne državne službe i institucije kako nije riječ o njihovoj osobnoj promociji, nego o prvorazrednom nacionalnom

interesu. Tako je krucijalna knjiga Vladimira Žerjavića o ratnim žrtvama čekala oko pet godina kako bi bila prevedena na engleski i francuski jezik, a i nakon izlaska iz tiska nije bila sustavno promovirana po hrvatskim diplomatskim predstavništvima. Brojni, pak, radovi o genezi velikosrpske ideje pokojnog akademika Ljube Bobana uopće nisu prevedeni na svjetske jezike, a gotovo je identična situacija i s ostalim hrvatskim autorima. Veliko je pitanje hoće li bolje sreće biti i spomenute knjige Ljubice Štefan i Josipa Pečarića."

Najuporniji zagovornik ideje da australski Hrvati omoguće tiskanje engleske verzije moje knjige bio je Blago Perić pa sam poslije nekoliko mjeseci prihvatio pokretanje takve akcije. Glavni pokretači u Sydneyu bili su upravo Blago Perić i Luka Laus. Iz Melbournea su se pridružili g. Pero Bošnjak i g. Sergio Marušić, a potom su se javili povjerenici akcije i iz drugih gradova. Akciju su nazvali *"Akcijom stoljeća*". *Na Hrvatskom radiju* Australija i na *3ZZZ* ona je bila stalna tema. G. Blago Perić je o akciji govorio i na radijima u drugim australskim gradovima gdje žive Hrvati, pa i na državnom radiju u *SBS*, ali u Melbourneu, jer na *SBS-u* u Sydneyu hrvatsko državotvorstvo ne može proći. Pače, urednica tog programa je izborila da se program s *SBS-a* iz Melbournea, u dane kada se daje program tog radija za cijelu Australiju, ne čuje u New South Walesu!

Odaziv je bio iznad očekivanja i omogućio je izmjenu prvotno zamišljene akcije. Naime, kako je sam dvoboj s Bulajićem izazvao toliko zanimanje i oduševljenje među Australskim Hrvatima, prirodno se nametnula ideja da se "skine" s trake i uvrsti kao dodatak knjizi. To je i urađeno ljeti 2000. godine kada sam bio u Zagrebu i promovirao moju knjigu "Borba za Boku kotorsku". Kako sam još prije odlaska u Australiju dogovorio tiskanje tog razgovora u tjedniku "*"Hrvatski Obzor*, to sam im ga poslao. Nije objavljen cijeli nego samo jedan dio. Međutim, u Zagrebu sam doznao da je Bulajić objavio novu knjigu i jedno poglavlje u njoj posvetio je mojoj knjizi, tj. tzv. "Ideologiji genocida Cohen-Pečarić". Znajući koliko je gluposti bilo u njegovoj prvoj knjizi, znao sam da će biti i u ovoj, pa sam odlučio napisati i drugi dio "Srpskog mita o Jasenovcu", u koji bih uključio i cijeli razgovor sniman za radio *Slobodna Europa*. U stvari, kako je još mnogo australskih Hrvata željelo kupiti knjigu, a kod editor je više nije bilo, voditelji akcije su tražili da krenem u drugo izdanje knjige. Ja sam to proširio i s izdanjem druge knjige. Tako je, na neki način, ta druga knjiga "dijete" akcije Australskih Hrvata za engleski prijevod moje knjige. Zato možda i naziv akcije - *"Akcija stoljeća"* i nije bez osnova. Bez te akcije sigurno ne bi bilo ni te moje knjige. Za razliku od prve knjige, koju je tiskana uz pomoć hrvatske države, sada na tako nešto nisam mogao računati jer je došlo do promjene vlasti u Hrvatskoj. Zato sam ovo drugo izdanje knjige, kao i prvo izdanje druge knjige tiskao sam, a australski Hrvati su kupiti dovoljno knjiga tako da su troškovi bili pokriveni. Zbog toga možemo slobodno reći da bez australskih Hrvata tiskanje knjige "Srpski mit o Jasenovcu 2" doista ne bi bilo moguće.

Prirodno se nametnula i želja da obje knjige budu prevedene. Planirano je da će prijevod biti gotov dok traje moj posjet Australiji. Na žalost pokazalo se da to nije kvalitetno urađeno, tako da je promocija u Sydneyu odgođena za cijelu godinu dana.

Razgovor s akademikom dr. Josipom Pečarićem, matematičarem svjetskog glasa, ali i plodnim političkim publicistom

U HRVATSKOJ JE JUGOSLAVENSTVO OPET NAJISPLATIVIJE ZANIMANJE!

Tjedan, politički magazin Slobodne Dalmacije, 8. travnja 2001.
Spremnost, hrvatski politički tjednik, 21. svibnja 2001.

Piše: Joško ČELAN

Prošle srijede u starogradskoj vijećnici u Zagrebu predstavljena je treća po redu političko-publicistička knjiga akademika dr. **Josipa Pečarića** pod naslovom "Za hrvatsku Hrvatsku". Akademik Pečarić (rođen 1948. u Kotoru), koji je prije toga pisao o Hrvatima u Boki i srpskim lažima o Jasenovcu, međutim, po struci je matematičar, odnosno redoviti sveučilišni profesor matematike na Tekstilno-tehnološkom fakultetu i voditelj seminara na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Iz te je oblasti dosad objavio, kao autor ili suautor, 16 knjiga i 450 znanstvenih radova, te još 50 iz elektrotehnike, fizike, geofizike, geologije, građevinarstva i povijesti. Jedan je od vodećih svjetskih stručnjaka u području teorije nejednakosti i glavni urednik časopisa "Mathematical Inegualities and Applications". Četiri njegove knjige na engleskome tiskale su poznati nakladnici Academic Press i Kluwer Academic Publishers. Više puta je bio "visiting professor" na sveučilištima u Australiji, Italiji, Švedskoj. Odlikovan je 1999. Redom Danice hrvatske s likom **Ruđera Boškovića.**

Ali, budući da smo Hrvati i da živimo u ovoj vječno razapinjanoj zemlji, nećemo ni o fizici ni o matematici, nego o onome što nam je suđeno: o povijesti i politici.

Dvije vrste Hrvata

- Matematičar ste svjetskoga glasa, akademik, a istodobno, evo, izlazi vam već treća, tj. četvrta knjiga povijesne, odnosno političke publicistike. Što je to u vama povezalo matematičara i javnoga radnika?

- Vjerojatno da mi je prije petnaestak godina netko rekao da ću u životu i tako nešto raditi pomislio bih da taj nije normalan. Međutim, velikosrpska agresija na Hrvatsku natjerala je mnoge Hrvate, poglavito onaj državotvorni dio, da izvuku iz sebe sve najbolje da bi se uopće mogli obraniti. Malo-pomalo i ja sam počeo javno govoriti. U početku uglavnom o mojim Hrvatima u Boki. Uspjeli smo dobiti i jednu emisiju "U krupnom planu" o Hrvatima Boke na kojoj sam sudjelovao. Sredinom 1992. godine otišao sam na poziv sveučilišta La Trobe na devet mjeseci u Melbourne (Australija). Tamo je i puno naših sunarodnjaka. Odmah sam se povezao s čelnim ljudima Hrvatskog narodnog vijeća **Tomislavom Bošnjakom** i

Matom Verkićem. Upoznali su me s mnogo naših ljudi. Na neki način kao profesor sa Zagrebačkog sveučilišta smatrao sam se obaveznim da na mnogobrojne upite naših ljudi odgovorim na najbolji mogući način. Sate i sate sam provodio analizirajući sve one informacije koje su nam bile dostupne. Postavio bih sam sebi pitanje: Zašto je to i to uradio dr. **Tuđman**? Odgovor koji bih dao sam sebi davao bih i njima, prvo u osobnim kontaktima, a kasnije na hrvatskim radio programima. Naši ljudi su bili toliko oduševljeni mojim komentarima, pogotovo s mojim objašnjenjima sukoba između Hrvata i Muslimana u BiH, da su me nagovarali da ostavim matematiku i posvetim se politici. Kada sam se vratio u Zagreb, počeo je i stvarni rat između Hrvata i Muslimana. Slušao sam Predsjednikova objašnjenja i shvatio koliko sam bio u pravu. Moja objašnjenja su doslovno bila istovjetna njegovim. Svake godine sam odlazio u Australiju i bio stalni gost hrvatskih radio programa.

- Iz svega bi se se moglo zaključiti da je nama Hrvatima politika - sudbina.

- Da doista je politika nama Hrvatima usud. U Australiji, kao zemlji čiji je poglavar engleska Kraljica, možda se to moglo i brže shvatiti nego doma. Ljudi su se bili ujedinili, ali sam brzo osjetio da postoje dvije vrste Hrvata. Oni koji pričaju crne priče i oni drugi koji se istinski bore za Hrvatsku. Tek kasnije sam doznao da su ti prvi bili oni koji su ranije išli u jugoslavenske, a ne u hrvatske klubove. Bitno je primijetiti da sam mnoge crne priče čuo prije u Australiji nego u Hrvatskoj. Zato sam odmah i upozoravao naše ljude da će veliki svijet koji je bio protiv stvaranja Hrvatske, i koji je u biti "naručio" srpski genocid nad Hrvatima, sada kada je uvidio da na taj način nije spasio Jugoslaviju, ići na politiku podjele Hrvata. Ona je uvijek i bila uspješna, a priznanje Hrvatske oni su doživjeli samo kao izgubljenu bitku, a ne rat. Zato smo i danas ponovo odvučeni na Balkan, i moramo ponovo strahovati od obnova novih Jugoslavija, zvali ih vi Balkanijama ili kako god hoćete.

Borba za Boku

- Vaša prva političko-publicistička knjiga »Borba za Boku Kotorsku« očito je i rezultat osjećaja duga prema vašem bokeljskom porijeklu. Kakve su bile reakcije na nju, osobito među tamošnjim Hrvatima, posebno s obzirom na otežane mogućnosti komuniciranja s njima tijekom protekloga desetljeća?

- Zanimljivo je ovo: dok su australski Hrvati često puta željeli prije čuti neke moje političke komentare nego intervjuirati hrvatske političare, u Hrvatskoj bi me novinari uglavnom pitali o Hrvatima iz Boke. Sjećam se da sam neposredno poslije povratka iz Australije, dakle 1993. godine imao dva intervjua. Prvi je objavljen u *Vjesniku* i odnosio se samo na Hrvate u Crnoj Gori i Crnogorce. U *Slobodnoj Dalmaciji* sam zato tražio da bude i poneko političko pitanje. Intervju su jedva objavili. U intervjuu sam "oprao" i vladajuću stranku i oporbu. Iako sam

znao mnogo više oporbenih političara, jedino me je HDZ-ovac **Kazimir Sviben** nazvao i čestitao mi na intervjuu. Nastavio sam u Hrvatskoj pričati o Boki, a u Australiji o hrvatskoj politici općenito. Jasno je da je meni osobno bilo i te kako važno što sam uopće i mogao govoriti o mojim Hrvatima iz Boke. Velikosrpska politika u zemlji kakva je bila Jugoslavija uspjela je izvršiti memoricid nad hrvatskim narodom u cjelini, tj. iz svijesti hrvatskih ljudi skoro u potpunosti istisnuti Boku kotorsku, Hrvate Boke i njihovu veliku baštinu. I tako, prije Domovinskog rata malo ljudi u Hrvatskoj je uopće znalo da postoje Hrvati u Boki kotorskoj. Bilo je pravilo u Hrvatskoj da ako netko od nas Hrvata iz Boke kaže odakle je, ljudi su ga automatski identificirali kao Crnogorca. Zato je Hrvatska bratovština "Bokeljska Mornarica 809." postavila sebi kao primarnu zadaću povratak Hrvata Boke kotorske u svijest i savjest Hrvata općenito i hrvatske države.

Kada smo u Hrvatskoj matici iseljenika organizirali 3.2.1994., povodom blagdana sv. Tripuna, skup "Hrvatska i Zaljev hrvatskih svetaca," bio sam gost emisije "Slikom na sliku", ali to je išlo nekim osobnim kanalima, a krajem iste godine je to išlo normalno, jer sam tada bio koordinator (zajedno s dr. **Njavrom**) savjetovanja "Interesi Hrvata Boke kotorske" koji je organizirala Hrvatska vlada. Tada me je počeo nagovarati i akademik **Vladimir Paar** da počnem pisati o tome što sam govorio na HTV-u, a kada je to isto tražio od mene g. **Ante Beljo**, doista sam počeo mnogo više i pisati. U izdanjima HMI i HIC sam se često javljao. U *Hrvatskom Slovu* također. Međutim u ostalim hrvatskim novinama i tjednicima nije bilo lako iako sam bio član suradnik HAZU. Ipak, uspio sam objaviti dovoljno tekstova da bi se od njih mogla napraviti knjiga. Objavljena je 1999. ali je još uvijek Hrvati iz Boke traže. Oni primjerci koji su već tamo idu iz ruke u ruku.

- Znači, nešto se ipak kreće.

- Naravno, kad se radi, onda se nešto i uradi. Danas već u Hrvatskoj mnogi smatraju da je moja izreka i podnaslov moje knjige "U Boki kotorskoj svaki kamen govori - hrvatski", stara hrvatska narodna izreka. Uspjeli smo u svijest naših ljudi i u Boki i u Hrvatskoj vratiti ime Zaljev hrvatskih svetaca. Doista se mnogo više zna o velikoj hrvatskoj kulturnoj baštini u Boki. Sjetimo se samo nedavnih proslava povodom obnove katedrale sv. Tripuna i samog blagdana sv. Tripuna.

- U kojoj mjeri relativno nova i drugačija politika Mile Đukanovića olakšava položaj bokeljskih Hrvata?

- U spomenutoj knjizi tiskano je i moje predavanje na Međunarodnom simpoziju Jugoistočna Europa 1918.- 1995. (Zadar 28.- 30. rujna 1995.) koje završava tvrdnjom da je "vitalni interes Hrvatske da Crna Gora bude neovisna država, kao što su, uostalom, i sve druge republike bivše Jugoslavije. Nadamo se da će mnogi naši saveznici aktivnije pomagati crnogorsku oporbu u njezinoj borbi za slobodu, za neovisnost Crne Gore.... Europska Crna Gora bila bi AMAC-RB za sve hrvatsko u Boki kotorskoj, a to hrvatsko u njoj je ulaznica u zapadni svijet. Sadašnja situacija, tj. srpska Crna Gora, predstavlja hranjenje velokosrpskih

apetita, i znači nastavak velikosrpske politike, a time će vitalni interesi Hrvata Boke biti stalno ugroženi."

Jasno je da ova politika **Mila Đukanovića** predstavlja upravo ovo o čemu sam tu govorio. Zato je normalno što bokeljski Hrvati u potpunosti podržavaju njegovu politiku osamostaljenja Crne Gore. Prilikom nedavnog posjeta Hrvatskoj, predsjednik Đukanović imao je večeru i sa članovima Hrvatske bratovštine "Bokeljska Mornarica 809." Tom prigodom sam mu i poklonio moju knjigu "Borba za Boku kotorsku". Naravno, svjetski moćnici pokazuju svoju prljavu politiku i kada je Crna Gora u pitanju, jer su je stalno podsticale na politiku osamostaljenja, a danas kada su i u Beogradu dobili vladu koja im odgovara, preko noći su okrenuli leđa Đukanoviću. Ipak, za nadati se je da će Đukanović uspjeti, i da će njegovi Crnogorci smoći snage i na referendumu izglasovati neovisnost. Da će u tome imati potporu Hrvata, uopće ne treba sumnjati.

Revizionist Bulajić

- Niste povjesničar po struci, pa ipak ste se žustro uhvatili u koštac - i to metodom »knjigom na knjigu« (pače dvjema) - sa zloćudnim srpskim, i ne samo srpskim, mitom o Jasenovcu, osobito glavnim srpskim »genocidologom« Bulajićem. Promjena režima u Srbiji, čini se, nimalo ne mijenja njihovu optiku, što poznavatelje njihove ćudi ni malo ne čudi. Ali, kakvom vam se čini »uporaba Jasenovca« u hrvatskoj dnevnoj politici?

- Mit o Jasenovcu koriste svi kojima je bio i još uvijek jest interes očuvanje odnosno povratak Jugoslavije. Ja ipak naglašavam da je to srpski mit jer su ga Srbi koristi za pripremu Srba za genocid i u Domovinskom ratu i u ratu u BiH. A doista je točno da zbog svojih interesa nevjerojatnu tvrdnju o 700.000 žrtava Jasenovca koriste svi oni kojima je Jugoslavija u snovima, iako dobro znaju da je ta brojka za 100.000 veća od one iz popisa žrtava iz 1964. godine za cijelu Jugoslaviju, dakle uključujući i Jasenovac. Pri tome treba znati da je taj popis pravljen zbog dobivanja reparacije od Njemačke, pa je tadašnjoj državi u interesu bilo imati što veću brojku. Možda takve stvari i ne smiju čuditi nikoga, jer danas tu u BiH imamo situaciju kada nas uvjeravaju da nije demokracija da su na vlasti Hrvati za koje glasuje 87 posto birača, već oni koji su po volji svjetskim moćnicima pa makar oni dobili i stotinjak glasova.

Zato ste potpuno u pravu kada kažete da promjena režima u Srbiji nimalo ne mijenja srpsku optiku, što poznavatelje njihove ćudi ni malo ne čudi. Nemaju ni potrebe mijenjati svoju politiku, jer do promjene u Srbiji nije došlo zato što je Milošević vodio genocidne ratove, već zato što ih je izgubio. U biti on je kažnjen što nije ispunio očekivanja svjetskih moćnika u očuvanju Jugoslavije. **Koštunica** zato i može sprovoditi velikosrpsku politiku, kao i Milošević, jer je interes svjetskih moćnika obnova Srboslavije, što je pravi naziv i za Jugoslavije, Balkanije, Zapadni Balkan ili kako sve već mogu nazivati zemlju koja odgovara velikosrpskim apetitima. A Jasenovac općenito služi jer je glavna poluga u očuvanju Jugoslavije bila dokazivanje genocidnosti hrvatskog naroda. Zato je

normalno da se danas, kada je u Hrvatskoj ponovo najprofitabilnije biti Jugoslaven, i Jasenovac koristi i u dnevnoj politici. Ako pogledate Bulajićeve knjige vidjet ćete mnoge sličnosti s današnjim rječnikom "hrvatski" povjesničara, pa i političara. Poistovjećivanje tzv. detuđmanizacije (čitaj: dekroatizacije) i deustašizacije je samo nešto što je uzeto iz Bulajićevih knjiga. Slično se koristi Bulajićeva "revizija istorije". U biti danas u Hrvatskoj doista imamo na djelu puno Bulajićevih učenika.

_____

Bulajićevi splitski učenici

A koliko je priglup rad bulajićevih učenika pokazat ću na jednoj crtici iz nedavnog članka Tonia Gabrića i Igora Lasića (*Feral Tribune*, 17. ožujka 2001.) Oni pokušavaju dokazati da Hrvatski institut za povijest nije podoban da se bavi pitanjem žrtava tvrdeći da su dva podatka iz knjige Jura Krišta "Katolička crkva i NDH", i dva podatka iz moje knjige "Srpski mit o Jasenovcu" netočna. Već sama takva konstrukcija je smiješna, ali to postaje još smiješnije kada se analiziraju same tvrdnje. Ovdje ću samo spomenuti kako oni komentiraju Krištovu tvrdnju da je Pavelićeva žena bila židovskog podrijetla. Gabrić i Lasić će ovu dobro poznatu činjenicu "negirati" tvrdeći da "je provjereno da gospođa poglavnikovica ni u ludilu nije bila Židovka". Novinarima *Ferala* nije jasno nešto što vjerojatno jest pučkoškolcima, a to je da tvrdnja da je neko židovskog podrijetla ni u ludilu nije istovjetna s tvrdnjom da je netko Židov. Pače, govor o židovskom podrijetlu sadrži u sebi implicitno i tvrdnju da dotična osoba nije Židov. (Inače, Ljubica Štefan u knjizi "Stepinac i Židovi" na str. 15 piše "da je dr. Jošua Frank bio Židov, kao i punica dr. Ante Pavelića, tj. majka njegove supruge Marije Lovrenčić, Ivana Herzfeld (r. 1859). Njezina druga kćerka Vera, bila je udana za zagrebačkog Židova Weibergera. Slavko Kvaternik oženio se kćerkom dr. Josipa Franka, Olgom. Sin im je bio Eugen Dido Kvaternik.") Slične naravi su i ostali "dokazi".

_____

- Jedan od najzanimljivijih dijelova knjige čini se vaše dugo (čak 41 stranicu) sučeljavanje sa spomenutim srpskim »genocidologom« u emisiji »Most« američkoga Radija Slobodna Europa u srpnju 1998. godine. Vi ste tada bili doista rijedak primjer prilježna i djelotvorna borca protiv one silne bujice kleveta koje svih ovih godina kod kuće i u svijetu prate Hrvatsku i Hrvate. Zašto smo u tome tako neuspješni i je li moguće u tome išta promijeniti?

- U biti radi se o stvarnom razgovoru, dok je u samoj emisiji dana skraćena verzija. Moj dojam je da je razgovor organiziran s uvjerenjem da ću ja biti taj koji će biti do nogu potučen, pa je unaprijed dogovoreno tiskanje razgovora u Soroševim publikacijama u Hrvatskoj, BiH, Srbiji i Crnoj Gori. Razgovor je tiskan iako je rezultat bio suprotan očekivanom. Zato Bulajić u svojoj novoj knjizi govori o tzv. "Ideologiji genocida **Cohen-Pečarić**". Kako se poslije moje knjige doista i dogodio jedan genocid - onaj srpski na Kosovu, ispada da su ideolozi tog

genocida jedan Židov i jedan Hrvat. Ali slične prirode su i drugi srpski "dokazi" koje veliki svijet podržava.

Slobo - "dobar čovjek"

U *Slobodnoj Dalmaciji* je tada objavljen intervju sa mnom. Također i u *Nacionalu*, s tim što su svi dijelovi u kojima sam afirmativno govorio o politici dr. Tuđmana, izbačeni iz njega. O tome sam pisao u više tekstova:

" Njihova novinarka je htjela zbog rata u BiH izjednačiti predsjednike Tuđmana i Miloševića. Upitao sam je:

- Znači, Vi mislite da su Tuđman i Milošević dijelili BiH u Karađorđevu?

- Da - odgovorila je.

- Dakle, i Vi spadate u one koji vjeruju kako je Milošević dobar čovjek!

- Ne, to nisam rekla. Odakle Vam tako nešto?.

- Pa Vaša tvrdnja o podjeli BiH istovjetna je tvrdnji da je Milošević dobar čovjek.

- !?

- Kako Vi zamišljate razgovor u Karađorđevu? Vjerojatno ovako: Kaže Slobo Franji: Znaš Franjo, ja Ti imam toliko i toliko aviona, toliko i toliko tenkova, toliko i toliko teške artiljerije, toliko i toliko…. . A Ti ono imaš nekoliko stotina kalašnjikova koje ste ono skoro prokrijumčarili preko Mađarske, nekoliko topova, dva-tri oklopna vozila koje ste na brzinu sklepali. Ali Franjo. Ja sam Ti, bre, dobar čovek. Evo ruke! Pola Bosne meni pola tebi!

Naravno, kako to često biva, i u ovoj šali ima puno istine. Svima onima koji pričaju o podjeli BiH, Franjo i jest mnogo gori čovjek od Slobe. Pa on im je glavni krivac što im nema Juge. A to javno ne smiju priznati, pa im je priča o podjeli BiH dobar izgovor."

Napomenut ću da ovu priču nisam mogao objaviti u Hrvatskoj u tzv. Tuđmanovim tiskovinama!

Ima više razloga zbog čega smo neuspješni u borbi za istinu o Hrvatima u svijetu. Prije svega činjenica je da taj svijet kojemu želimo dokazati istinu tu istinu ne želi znati jer ona ne odgovara njihovim interesima. Sami Hrvati su naučili hvaliti se time da nikada nisu vodili osvajačke ratove, pa su zaboravili da se to uopće ne kosi s tvrdnjom da je napad najbolja obrana. Također ne treba zaboraviti ni Matoševe riječi da među Hrvatima ima više izdajica nego među svim ostalim europskim narodima zajedno. Ili pak Šenoine da Hrvati znaju biti samo sluge. Teško je, dakle, imati uspješnu promidžbu kada je Hrvatska prepuna Bulajićevih učenika, koji optužuju svako hrvatstvo i hrvatski narod gore od samog Bulajića i drugih srpski **Göbbelsa**.

Naravno to ne znači da se ne treba i dalje boriti za istinu o nama. Tako su australski Hrvati prošle godine sproveli akciju koja za cilj ima objavljivanje i

distribuciju engleske verzije mojih knjiga o Jasenovcu. Međutim, nama je mnogo veći problem što današnje hrvatske vlasti zbog svoje sluganske politike prema svjetskim moćnicima i ne pomišljaju da se bore za istinu o nama u svijetu. Pače, svjedoci smo pokušaja kriminaliziranja i samog Domovinskog rata. Dakle, oni imaju zadaću da slične neistine nametnu hrvatskom narodu kada je u pitanju i tako nešto. Čak i general **Stipetić** mora svjedočiti kao okrivljenik pred Haaškim sucima za akcije oslobađanja okupiranih hrvatskih teritorija. Samim tim, on posredno priznaje da Domovinski rat nije bio obrambeni. A slična je i formulacija optužbi Gospićanima na čelu s generalom **Norcem**. Ne čudi onda što cijela državotvorna Hrvatska očekuje da se i posljednji plamičak slobodne javne riječi utrne. Čekaju što će biti sa *Slobodnom Dalmacijom*. Nažalost, naš problem danas nije kako da svijet zna istinu o nama, već kako će je znati Hrvati.

Pošteni i nepošteni četnici

Nedavno sam u *Hrvatsko Slovu* uspoređivao dr. Bulajiću s njegovim hrvatskim učenicima. U vezi s tim objavljen je u *Feralovom Greatest shitsu* slijedeći tekst pod naslovom "Feralova Ravna Gora od gorega": "U stvari, i Puhovski i Pusićka i svi oni koji smatraju da treba detuđmanizirati hrvatsku državu jer je nastala na zločinu nad nekoliko desetaka srpskih civila, što je mnogo užasnije od nekoliko tisuća hrvatskih, samo su dobri učenici dr. Milana Bulajića, koji je mnogo prije njih definirao sve to propagirajući srpski mit o Jasenovcu. Ali, njega ipak treba više poštivati od raznih pusićki, puhovskih i sličnih, jer on to ne radi na uštrb svog naroda. Zato me sve to uvijek podsjeti na pitalicu:

- Znaš li koja je razlika između četnika i Jugoslavena?
- Koja?
- Četnik je pošteni četnik, a Jugoslaven je pokvareni četnik."

Ne čudi što *Feral* nije prenio integralni tekst. Recimo između prve dvije rečenice možete naći i slijedeće:

"Umjesto da se ponose Domovinskim ratom, mnogi se danas ispričavaju pred svijetom što su živjeli u to vrijeme. U pravu je dr. Andrija Hebrang kada ističe kako je to zato što nisu ni sudjelovali u njemu ili su ideološki duboko suprotstavljeni ideji slobodne Hrvatske. Za to ne treba optuživati Zuroffa. Sviđalo se nama to što on radi ili ne, činjenica je da on promiče interese svog naroda. Bulajić, istina, ne promiče interese svog crnogorskog naroda, već srpskog**.** Ali, njega ipak treba više poštivati ...."

- Knjiga ukazuje i na doista nevjerovatan fenomen zatajenoga srpskog antisemitizma, osobito u 2. svjetskome ratu, sasvim različitog od permanentnoga potenciranja svih mogućih hrvatskih povijesnih krivnja. Kako u tome sklopu gledate na takav egzotičan detalj kao što je nedavni intervju ratnoga zločinca Slobodana Miloševića jednome izraelskome listu?

- Ništa čudno jer i Izraelci provode ono što je njihov interes. Kako je Milošević samo neuspješan i na kraju i neposlušan izvršitelj želja ili naredbi svjetskih moćnika, zašto mu ne bi objavili intervju. Kako su Srbi oni koji izvršavaju prljave zadaće svjetskih moćnika, oni "ne žele znati" za srpske zločine nad srpskim Židovima. Pogledajte samo kako je tek strašno Bulajić uvrijedio sve Židove. Naime u mojoj knjizi dan je i sljedeći citat: *" 'Te iste 1943. godine, kada je* ***Himmler*** *zatražio odvođenje svih Židova u logore, nadbiskup Stepinac ponudio je rabinu dr.* ***Miroslavu-Šalomu Freibergeru*** *da se s obitelji skloni k njemu u nadbiskupski dvor do kraja rata. Poruku je prenio tadašnji nadrabinov tajnik dr.* ***Amiel Shomrony****, ali Freiberger je ponuđenu pomoć otklonio rekavši kako će dijeliti sudbinu svojega naroda. Odveden je u Auschwitz i odmah tamo pogubljen.' Ne čudi zato zašto se dr. Shomrony već više od 50 godina bori za istinu o kardinalu Stepincu i zajedno s dr.* ***Igorom Primorcem*** *(profesor na sveučilištu Hebrew u Jeruzalemu, inače emigrant iz Beograda!) i drugima za proglašenje Stepinca pravednikom (na primjer, slično Stepincu djelovao je poglavar Grčke pravoslavne crkve patrijarh* ***Papandreu Damaskinosu*** *i proglašen je pravednikom)."*

Bulajić to negira pozivajući se na suca iz staljinističkog procesa nadbiskupu Stepincu. A doista je izuzetno ono što je učinio nadrabin dr. Miroslav-Šalom Freiberger: Otklonio je ponuđenu pomoć rekavši kako će dijeliti sudbinu svojega naroda! Zar to nije dostojno bilo čijeg velikog divljenja?. Ne samo Židovi u Hrvatskoj ili bilo gdje u svijetu već svi mi moramo biti ogorčeni na činjenicu što ga je dr. Bulajić opisao tako da se navodno sklonio kao kukavica kod nadbiskupa Stepinca, ne vodeći računa o svojem narodu, a onda je bio ubijen kada je, navodno, nadbiskup Stepinac to želio. Valjda - po dr. Bulajiću - jedan Židov ne može napraviti tako izuzetno djelo kao što ga je napravio dr. Freiberger. Nacisti jesu ubili dr. Freibergera, ali ovo što čini dr. Bulajić je još gore. Njegov postupak je tim morbidniji što on kao svoje "jevrejske suradnike" u svojoj knjizi navodi (str. 814.) "**Simona Wisenthala**, dr. **Bernarda Kleina**, dr. **Ela Rosenbauma**, dr. **Eiframa Zuroffa**, **Aleksandra Mošića** i druge". Nije mi poznata nikakva reakcija hrvatski Židova, niti reakcija Bulajićevih suradnika.

Ponosna Hrvatska

- Vaša najnovija knjiga nosi rječit naslov »Za hrvatsku Hrvatsku«. U kojoj je mjeri Hrvatska nakon 3. siječnja 2000. doista hrvatska ?

- Knjiga je i posvećena uspomeni na dr. Franja Tuđmana, Oca hrvatske države. Čitam nedavno u *Večernjem listu* kako akademik **Slobodan Novak** kaže: "Ja sam iskreno iskazivao svoje poštovanje ličnosti i djelu osnivača slobodne hrvatske države, Franji Tuđmanu i osjećam duboku zahvalnost tomu hrvatskom velikanu, bez ikakvih naivnih iluzija o njegovoj nepogrešivosti i nadzemaljskoj čistoći, i bez ikakva strančarenja. S jedinim žaljenjem sto mu sudbina nije dala vremena da nam državu zaštiti od globalizacije, onakve kakvu, čini se, priželjkuju veliki, da zaštiti našu nezavisnost od fiktivne Europe, a Domovinski rat od haškoga Usuda i njegove sramotne pravde. U tome sam se još više učvrstio nakon prizemne komunističke hajke na prvoga hrvatskog predsjednika, kojemu ni ovi

predavci ni njihovi pajdaši nisu ni do gležanja, i nakon nečasne harange, kakvu u ovoj tužnoj Hrvatskoj nije doživio ni **Pavelić**." Treba li ovim riječima išta dodati osim možda da nije čudno što je mnogo veća haranga na Tuđmana nego na Pavelića. Pa Tuđman je dobio, a Pavelić izgubio rat. Tuđman je i mrtav stvarna prijetnja pokušaju ponovnog ujedinjenja pod srpskom hegemonijom. Zato se knjiga i zove "Za hrvatsku Hrvatsku", za razliku od ove sluganske Hrvatske kakvu smo dobili nakon 3. siječnja 2001. Hrvatska Hrvatska je ponosna i gorda Hrvatska. Hrvatska kojoj nitko ne bi mogao nametati krivnju za pobjedu i obrambenom i oslobodilačkom ratu. Hrvatsku koja ne bi dopustila da se poništava volja 87 posto birača hrvatskog naroda u susjednoj državi.

- Kako će se u Vašem osobnom slučaju nastaviti Vaš suživot matematike, povijesti i politike ?

Matematika je moj život. Postoji nešto što u svijetu zovu Pečarićeva ili Hrvatska škola u teoriji nejednakosti. Već imam deset svojih doktora, a bit će ih još. Časopis koji smo pokrenuli u Zagrebu, gdje sam ja Editor-in-Chief, ima u Editorial Boardu šezdesetak najznačajnijih znanstvenika u toj oblasti iz cijelog svijeta. Već je - kao jedan od rijetkih hrvatskih časopisa - uvršten u Citation Index, s koeficijentom 0,250.

Slijedeća knjiga koju sam napisao u koautorstvu sa svojom suprugom i jest povijesna. Zove se "Strossmayerova oporuka". Nedavno sam o Strossmayerovom jugoslavenstvu pisao u *Tjednu*. I tu se radi o našem pokušaju razbijanja još jednog mita. Supruga je sada nezaposlena. Teško će ubuduće biti prepoznatljiv u toj oblasti bez njezine pomoći.

Politika? Na prvi pogled izgledat će čudno ako kažem da odgovor na to pitanje ovisi o sudbini *Slobodne Dalmacije*. Naime, ako uspije današnja vlast promijeniti uređivačku politiku u vašem listu i tako ugušiti i posljednje mjesto gdje se može pročitati i poneka kritika na njen račun, značit će da je u Hrvatskoj nastupilo jednoumlje. Jednoumlje su oni stalno i najavljivali optužujući dr. Tuđmana da je tako nešto on uveo u Hrvatskoj. Inače u velikosrpskoj politici osnovno je pravilo: optuži protivnika za ono što sam radiš ili namjeravaš raditi. Hoće li ovi naši Bulajićevi, bolje reći srpski učenici ustrajati na primjeni naučenog? Recimo Tuđmana su optuživali da krivotvori izbore. Sadašnja vlast sada samo bježi od izbora ukidajući Županijski dom Sabora. Hoćemo li doživjeti i istinsko krivotvorenje? Sve je moguće, jer izbori u BiH i tamošnja interpretacija izbornih rezultata govori da se nešto slično uz blagoslov međunarodnih moćnika može dogoditi i kod nas. Ali neovisno od toga ostaje činjenica da smo dočekali i deset godina živjeli u ponosnoj Hrvatskoj. Poslije toga teško je prihvatiti činjenicu da od tebe ponovo hoće napraviti slugu. U svojim tekstovima sam podržavao stvaranje hrvatskog bloka i sigurno ću na svaki mogući način pomoći i u borbi za ponovno stvaranje ponosne i gorde Hrvatske - hrvatske Hrvatske. Umjesto da se sa stvaranjem neovisne Hrvatske mogu u potpunosti vratiti svojoj matematici - ništa od toga. Hrvatima je, bar državotvornim, politika doista usud.

U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI HRVATSKI / BORBA ZA BOKU KOTORSKU 2, ZAGREB, 2004.

OČUVANJE HRVATSKOG IDENTITETA KROZ STOLJEĆA57

Na krajnjem jugoistoku Jadrana nalazi se prelijepi zaljev – Boka kotorska (na talijanskom Bocca = usta, otvor). Njen pjesnik kotoranin Viktor Vida, jedan od najvećih hrvatskih pjesnika, za nju će reći: "Ništa ne može pokolebati moga uvjerenja, da je Boka kotorska ostvarenje božanske priče, koja se tu više nego i u jednom kraju svijeta dotakla zemlje i ostavila na tom moru i u tom kamenju svoj vječni trag." Boka kotorska zahvata čitav zaljev s okolnim kopnom, a njeno ime je zamijenilo antički naziv Risanski zaljev. Na tom prostoru, ilirskom području, sačuvano je dosta kulturnih tragova još iz IV. st. p.K. 228. g.p.K. u Risnu, u Boki kotorskoj, sklonila se pred Rim-ljanima ilirska kraljica Teuta, koja je bila udovica osnivača ardijejske države Aragona. Rimljanima je kao izlika za napad na Teutu poslužilo ilirsko gusarenje, ali je u stvari pravi razlog bila želja Rimljana da unište prekojadransku državu. To im je i pošlo za rukom 168. g.p.K.

Na ovim područjima Rimljani su vladali do 476. g. Za to vrijeme doselilo se dosta Rimljana tako da se latinski utjecaj toliko uvriježio da je duboko obilježio kasnija bokeljska stoljeća. Još u tom periodu nastala je različitost Zaljeva od zaleđa u mentalitetu, kulturi, običajima i izvanjskim obilježjima. Za vrijeme provala Gota, Avara i Slavena mnogobrojno romansko stanovništvo je stradalo, a preostali su pobjegli u Kotor, koji je tada postao glavni grad Boke. U tom periodu podlogu za autonomnost Kotora činili su rimski municipalni poredak, gradska

[57] Predavanje **J. Pečarića** na "Tjednu hrvatske knjige", Vankouver, studeni 2002.;

politička i crkvena organizacija. Upravo u tom periodu i počinje povijest bokeljskih Hrvata.

Najstariji domaći ljetopis Popa Dukljanina spominje na tom području Crvenu Hrvatsku ili Gornju Dalmaciju, u kojoj su među ostalima utemeljenje biskupije u Kotoru i Budvi i koja je barem do polovice X. st. bila jedna država sa zapadnom Bijelom Hrvatskom ili Donjom Dalmacijom. Sve do XII. st. tu je bio dominantan utjecaj i s prekidima vlast Bizanta, ali nije zanemariva niti uloga zapadne hrvatske države i njezinih krajeva. Kralj Tomislav je na cijeloj istočnojadranskoj obali pa i u Boki imao jaku mornaricu sa 180 brodova s više od 5000 mornara. Tako poznavalac bokeljske povijesti Peraštanin Pavao Butorac piše o crkvenim vezama: "Drevnu je crkvenu povezanost grada Kotora sa zapadom, a time I sa zapadnom civilizacijom, definitivno učvrstio moćni utjecaj prvoga hrvatskog kralja Tomislava." Antun Milošević, na knjizi Vjekoslava Klaića "Opis zemalja u kojima obitavaju Hrvati" (III., 1883., str. 5; biblioteka kotorskoga Istorijskog arhiva) olovkom je zapisao: "Boka kotorska glavna čest Crvene Hrvatske bez dvojbe naseljena Hrvatima. Ovo potvrđuje povijest, narodni običaji i bokeško narječje." O Crvenoj Hrvatskoj pisali su mnogi pisci, napr.: Pavao Riter Vitezović – Croatia Rediviva; anonimni pisac iz 1718. g. – "Alter und neuer Staat des Königreichs Dalmatien", Ladislav Antal – "Geographica Globi terraquei Synopsis"; Mihajlo Bonhardi s početka XVIII. st. i drugi. O autohtonosti Hrvata na tom području govore nam i bizantski pisci iz XI. i XII. stoljeća.

U drugoj polovici XII. stoljeća Bizant slabi, što je iskoristio raški veliki župan Stafan Nemanja te 1185. godine zauzima Kotor i primorje. U sastavu srpske države Boka je ostala sve do nestanka Nemanjića 1371. godine. Iako su oni postavljali gradskog kneza, Kotor je ipak zadržao autonomiju i postao glavna luka njihove države. S druge strane, Nemanjići su trajno razlikovali osvojeni uzmorski pojas od svoje matične države, što se vidi i iz njihovih titula ("kralj svijeh srpskih zemalj i pomorskih"). Isto tako Nemanjići nisu uspjeli niti znali iskoristiti posjed Kotora, tako da su se Kotorani pretežno bavili kopnenom trgovinom, a Dubrovčani su držali pomorski prijevoz, kao i Talijani i Zadrani. Ipak je Boka u tom periodu sačuvala katolički značaj i orijentaciju, što će hrvatskom narodu osigurati kroz sve političke mijene i neprilike bokeljsku zajednicu. Spomenimo da je fra Vita Kotoranin izgradio Visoke Dečane.

U periodu između 1371. i 1391. godine ni Hrvatska, ni Ugarska a ni Bosna nisu mogle pružiti dovoljnu zaštitu Kotoru od prijetnji uglavnom iz zetskog zaleđa, a ni sam nije sebi to mogao iako je od 1391. do 1421. godine imao svoju kratkotrajnu nezavisnost. Zato su Kotorani zatražili pomoć od Mlečana koji ih prihvaćaju pošto su osigurali svoju vlast u Dalmaciji 1420. godine. Mlečani su uspjeli osloboditi Kotor od pritisaka zetskog zaleđa, ali su ga podvrgli svojoj imperijalnoj politici, usmjeravaju gospodarske i trgovačke putove u korist metropole, a služili su se i strateškim položajem Boke i njezinim flotnim potencijalom u ratovima. Iako su Mlečani slali u Kotor svoga kneza i biskupa, ipak su tolerirali i poštivali lokalne prilike te osobne povlastice i prava I dopuštali su razvoj brodarstva. Tako je Kotor sačuvao svoju autonomiju, upravljajući se prema svome statutu. U društvenom životu veliku ulogu imala je staleška

pomorska bratovština – Bokeljska mornarica. Bokelji su zajedno s drugim Hrvatima 1491. godine u Veneciji osnovali Bratovštinu sv. Jurja i Tripuna čija je zgrada jedna od atrakcija grada. Članovi bratovštine bili su s hrvatskih prostora bez obzira u kojim državama su bili tada hrvatski krajevi, što i pokazuje da su svi oni znali da pripadaju istom narodu – hrvatskome. Vremenom pomorsko značenje Kotora je slabilo, a raslo značenje Perasta, Prčanja i Dobrote. Spomenimo da je u XV. stoljeću živio je i Andrija Paltašić prvi hrvatski južnoslavenski tiskar.

Krajem XV. stoljeća Osmanlije su zauzele Herceg-Novi i dijelove Boke (Morinj, Risan Glogovac nad Perastom, Orahovac, Grbalj i Spič). Do dolaska Osmanlija Boka je bila potpuno Katolička, a sada se na teritorij koji su oni zauzeli počelo naseljavati pravoslavno pučanstvo, koje vremenom postaje podloga srpskom nacionalnom elementu. Još u XVII stoljeću turski putopisac Evlija Ćelebija u HercegNovom većinu stanovništva vidi u "arnautskim, bosanskim i hrvatskim junacima". U toku XVI i XVII stoljeća Osmanlije su više puta uzalud napadali Kotor i Perast. Peraštani su odnijeli sjajnu pobjedu nad Osmanlijama 1654. godine, čime su zadivili kršćanski svijet. I sam veliki protuturski borac Petar Zrinski brodom je iz Bakra doplovio u Perast da ga pozdravi i da mu u znak pažnje i zahvalnosti daruje mač s psalmističkim natpisom: "Sudi Gospodine onima koji me napadaju i protivi se onima koji se bore sa mnom, uzmi oružje i štit i stani na pomoć meni".

Bokeljske pobjede protiv gusara opjevali su hrvatskim jezikom domaći pjesnici Ivan Nenadić, Andrija Kačić Miošić u "Razgovoru", slikari, kao Tripo Kokolja i dr. Svoju pjesmu "Kotorski vitezovi" Kačić ovako počinje:

Ej Kotore, gnizdo sokolova,
na visokoj grani savijeno,
di se legu zmaji i sokoli,
koji caru puno dodijaše!
Svijeno je na jeli zelenoj
ter pokriva Buku od Kotora,
kojano je dika od Hrvata
i viteško srce od junaka.

Iz Boke Osmanlije su potisnute za vrijeme velikog rata krajem XVII st., a iz Grblja 1725. godine.

Upravo za vrijeme turskih ratova u Boki je živnula kulturna djelatnost. Boka će se za vrijeme humanizma i po svojoj latinskoj, i po svojoj talijanskoj, i po svojoj hrvatskoj sastavnici uklopiti u hrvatski kulturni krug i postepeno prerasti u trajnu pripadnost hrvatskoj kulturi i zajamčiti cjelovit hrvatski narodni razvitak i pripadnost bokeljskih katolika – starosjedilaca i autentičnih predstavnika starine i duha.

Još je Butorac uočio kako je temeljni bokeljski sloj, pomorski, "davno shvatio, da je zemlja bez tradicije zemlja bez vrijednosti, a narod bez tradicije narod bez budućnosti". U Boki se rano pojavljuju pisci koji pišu hrvatski: Maro Drago, Vicko i Ivan Bolica Kokoljić, Jeronim Pima, Krile i Marko Ivanović, Andrija Zmajević, Josip Matović, Ivan Nenadić, Antun Kojović, Nikola Modruški ili

Kotoranin koji je branio glagoljicu, pisao je o ljubavi prema domovini, pa su mnoge njegove misli prožete istim duhom kojim je poslije pisao otac hrvatske književnosti Marko Marulić. U predgovoru svojim talijanskim pjesmama Ludovil Paskvalić Boku naziva "skrajnjim kutom Dalmacije", a poeziju Hanibala Lucića na hrvatskom jeziku pozdravlja kao "novu dalmatinsku liru".

Dalmatinac je bio i Helije Tripo Bizanti, a Dominik Buća povezan je bio i s hrvatskim piscima humanistima od Dubrovnika do Trogira. Zatim Jerolim Kavanjin, a Maro Dragović posvećuje pjesmu Bartolu Kašiću. Početak uvodne posvete glasi:

Složitelju (Bartolu Kašiću)

Slavno si uzvisio – pridragi Boro moj
Kada si navjestio – u pjesnih svud glas tvoj.
Mudrost tva vlastita – Božje Pjesni složi,
A rič pričestita – hvaljena uzmnoži.
Naši Dalmatini – i vas Rod Hrvatski.

Značajan je i Ivan Bolica koji je održavao književne veze i sa Dubrovnikom i sa Šibenikom, a jednu pjesmu posvjećuje u čast posvećenja Andrije Zmajevića za barskog nadbiskupa 1671.. Tu su i Krile Ivanović i Julije Balović, a rukopis Marka Balovića sadržava najsta-rije bokokotorske skupine hrvatskih pasionskih tekstova. Antun Bizanti govori da su "naši Hrvati", tj. Kotorani, pobijedili u nekom okršaju sa Turcima. Zatim, Andrija Balović preveo je crkvene pjesme na hrvatski i pisao povijest Dalmacije, kao i kroniku Annali di Pirusto.

Upravo po tim predstavnicima kulture Boke kotorske se vidi koliki je bio hrvatski osjećaj u njoj. To su posvjedočili i Petar Tolstoj i Bronevskij koji su putovali po njoj. Naime, Petar Tolstoj je 1698. posjetio ruske pitomce u Perastu, pa je u svom putopisu "Putovanje u Italiju i na otok Maltu 1697-1698." Zapisao kako su bokeljske gore "naseljene Hrvatima", u Boki nalazi hrvatsku narodnost, ime jezik, običaje i nošnju, zatim, za Perast kaže da tu žive Hrvati, pomorski kapetani, astronomi i mornari, da su im kuće građene od kamena i da imaju mnogo vrtova. "On je opazio, da su "Srbi koji su pod mletačkom državom nedavno izbjegli iz ruku prokletih busurmana, iz države turskog sultana", jer je doista do naseljavanja iz zaleđa došlo, čim je 1687. od turske vlasti oslobođeno područje od XIX st. kaže da su Dobroćani hrabri, poduzetni, gostoljubivi, revni katolici i da u starije vrijeme nisu pravoslavcima dopuštali da u njihovu mjestu ostanu više od jednog dana".

Propast Mletačke Republike 1797., francuska revolucionarna zbivanja, kao i Napoleonovi ratovi imali su odjeka i u Boki, odnosno uzdrmali su je društveno-gospodarski, ali i potaknuli narodni razvitak, kao i pitanje državne pripadnosti. 1797. mirom u Campoformiju Boka je pripala Austriji, mirom u Požunu 1805. došla je pod vlast Francuske. Međutim, 1806. Boku su zaposjeli Rusi a 1807. Francuzi. Poslije Napoleonovog poraza kod Leipziga 1813. protiv francuske vlasti u Boki ustali su i Bokelji i Crnogorci, ali se francuska posada u Kotoru održala sve do početka siječnja 1814. Boka je, po odluci Bečkog kongresa, pripala Austriji

i bila pod njenom vlašću sve do 1918. godine, odnosno sve do propasti Austro Ugarske Monarhije.

Kako zbog svog strateškog položaja tako i zbog svoje moćne mornarice Boka je bila plijen velikih sila što se odrazilo i na njeno brodarstvo, te se mnogo pomoraca iselilo iz Boke, čime je Boka gubila ljude, kapital i brodove. Mnogi brodovi nestajali su u ratovima, zatim u gusarskim akcijama, kao i u pljenidbi. Od oko 600 brodova i od oko 300 jedrenjaka duge plovidbe poslije austrijskog bankrota u 1810-im ostalo je oko 50 jedrenjaka duge plovidbe. Sredinom stoljeća s jedrenjakom "Nemirna" potonulo je i posljednje bokeljsko jedro, kao i slava hrvatskog pomorstva općenito. U to doba Bokelji su se različito orijentirali: jedni su bili za Mletačku Republiku, drugi za austrijsku vlast, a pravoslavci se povezuju sa Crnom Gorom, jer su u mitropolitu Petru I vidjeli ne samo crkvenog poglavara nego i političkog vođu, pošto je glavni cilj crnogorske politike bio domaći se Boke uz rusku pomoć. Početkom srpnja 1797. bokeljske općine izjašnjavaju se za austrijsku vlast, dok su stanovnici Budve čak mitropolitu Petru I pokazali i spis o dragovoljnoj predaji caru Franji I. Kao ugarskom kralju i izrazili želju da se razvije ugarska zastava. Time su ustvari Bokelji izrazili svoju težnju za sjedinjenjem s Hrvatskom. To se očitovalo i u pozdravima Bokelja sredinom osmog mjeseca 1797. Matiji Rukavini kada je posjetio Boku, a on je nastupao u ime kralja Ugarske i Hrvatske, i u stvari samo pod tim naslovom su se Bokelji predali Austriji. S toga su crnogorske pristaše nadzirale u Budvi Miroslava Zanovića kao i peraškog načelnika Josipa Viskovića, te su se tako već 1798. u Crnoj Gori širile glasine o tobožnjoj ugroženosti pravoslavne vjere u Boki. Tako Tripo Smeća u svojim "Uspomenama" iz 1805. govori da su pravoslavni prvaci iz Boke na skupštini u Crnoj Gori rekli "da se svi katolici po Boki pobiju, da se tako ukloni smetnja njihovoj nakani, i da se dočepaju bogata plijena, ali se poglavice Crnogoraca tome usprotive".

Ali to je bio i prestanak prve austrijske vlasti Bokom te je u njoj zavladao strah od Crnogoraca, a 1807. peraško općinsko vijeće je konstatiralo da su "bili ugroženi od Crnogoraca i od grčkog obreda ove pokrajine". Bokelji su isticali da prihvaćaju svaku zakonitu vlast, pa i želju da "ostaju svoji vlastiti gospodari", samo su Crnoj Gori nijekali svako pravo da zaposjedne njihov zavičaj. Prihvaćali su i rusku vlast koja je pokazivala razumijevanje za zaštitu bokeljskih Hrvata, te je proglasom od 13.IV. 1806. zabranila "uvredljive izraze protiv katolika kao da su oni neprijatelji domovine, a u Rusiji su uvaženi i dostižu najčasnija mjesta u državnoj službi; i ovdje su dobrovoljno spremali brodove u ruskoj službi".

Pred kraj francuske vladavine 10. XI. 1813. u Dobroti su Crnogorci sazvali sastanak s predstavnicima bokeljskih općina i osnovali Centralnu komisiju pod predsjedništvom samog Vladike. Ta komisija je zatražila sjedinjenje Boke sa Crnom Gorom pod protektoratom Rusije. Za bokeljske općine je to tada bilo kompromisno rješenje kako bi se osigurale od crnogorskog pustošenja, od anarhije i dok velike sile ne odluče o Boki. Kao i u Dalmaciji, i bokeljske općine bile su za sjedinjenje sa Hrvatskom, te su u Dobroti 9. XII. 1813. sastavile izjavu kojom se dragovoljno predaju austrijskom caru u kojoj ga mole da ih u slučaju neuspjeha ne prepusti zajedničkom neprijatelju, "jer bi (…) odstup ove pokrajine u njegovu

korist nanio našoj Otadžbini očaj i najtragičniju propast mnogim čestitim nevinim obiteljima". Crnogorci su s 3000 mletačkih cekina ucijenili glave Andrije Dabovića i Stanislava Burovića Zmajevića koji su bili protivnici sjedinjenja s Crnom Gorom. Kada su austrijske trupe ušle u Boku 1814. pravoslavci su ponovo pljačkali i ubijali Hrvate.

Poslije boravka Vuka Stefanovića Karadžića u Boki 1835-36. pojavila se velikosrpska propaganda kojom se svojatalo Boku kao srpsko područje. Naime, i sam Karadžić piše: "U cijeloj Boki ima oko 33 hiljade duša, sve pravijeh Srba, kakovi i gdje biti mogu, jedva četvrt od ovoga biće zakona Rimskoga, a ostalo je sve Grčkoga". Slično je govorio i književnik Simo Matavulj, dok predstavnik pravoslavne crkve Jakov Popović čak traži da se uvede srpski jezik i ćirilica u škole.

U prvoj polovici XIX stoljeća u Boku počinju prodirati i vijesti o narodnom preporodu u Hrvatskoj, te je 1840-ih u Boki boravio Mavro Broz koji je pisao o narodnim razmišljanjima i Peraštana i Herceg-Novog. Mihajlo Florio, liječnik i slikar iz Prčanja dopisivao se s Ljudevitom Gajem, susreo se i s Ivanom Kukuljevićem, dok je Tripo Tripković, kapetan iz Dobrote, 1845. napisao "Pozdrav Zori dalmatinskoj" jer je bio svjestan bokeljske pripadnosti Dalmaciji. Naime, glavna tema joj je radost što se izdaje list Zora, čija svjetlost zrači cijelom Dalmacijom. Tom svjetlošću Dalmacija se povezuje i ujedinjuje. U Dobroti se prepisuju preporodne pjesme, brodovi sve češće dobivaju hrvatska imena (Javor, Iskra, Zora, Ban Jelačić, Majka Slavija, Krunoslava, Zvonimir), čitaju se Gundulićev "Osman", kao i Kačićev "Razgovor".

1848. god. Hrvatski sabor traži sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom. Bokokotorske općine su na velikoj skupštini u Prčanju, svi jednoglasno zaključili "da se imamo pridružiti trojednoj kraljevini". U Boki je s velikim oduševljenjem dočekano imenovanje Josipa Jelačića za upravitelja Dalmacije i u tom povodu upućene su mu čestitke i u njegovu čast ispjevane pjesme i posvećene mu zbirke. Tako Bogdan Ivanović Moro u pjesmi hvali njegovu hrabrost i popularnost u domovini i izvan nje. Luka Tripković i biskup kotorski Marko Kalođera posvećuju mu pjesme koje su tiskane u izdanju dubrovačke općine 1851. godine. Čestitke upućene Jelačiću svjedoče o domoljublju i o pojačanoj svijesti i nadi da bi moglo doći da sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom.

Bokeljski Hrvati godine 1848./49. nastupaju kao Slavljani. Obilježje tog "slavljanstva" je crveno-bijelo-plava trobojnica koju su zvali "slavenska bandjera". Ta se zastava pojavila na novoutemeljenoj Slavljanskoj čitaonici u Kotoru 1848., koja je bila prva čitaonica u Boki, a drugu u Dalmaciji. Od 1849. godine bokeljski brodovi uz austrijsku nose i slavljansku odnosno hrvatsku zastavu. U to vrijeme Srbi uz slavensko naglašavaju i srpsko ime.

1851. god. ban Josip Jelačić posjetio je, na putovanju po Dalmaciji, i Boku. Dok je plovio po zaljevu Bokelji su ga pozdravljali puškama i maškulima, na vrhu Veriga Rišljani su ga dočekali s 30 lađa, dok je na odlasku iz Risna rekao: "Ja vam braćo mnogo zahvaljujem i preporučujem, da živite u miru i ljubavi i da budete vjerni našemu caru kao i doslije, i da vam je preporučen vaš Ban". Poslije odlazi u Kotor gdje među činovnicima nije bilo "velikog veselja", jer im nije bilo drago

što je sa svima govorio hrvatski. Ostat će zapamćena i adresa dobrotske općine, u kojoj se ističe Jelačićevo hrvatsko podrijetlo i junaštvo te bratske veze što spajaju Boku s Hrvatskom. Prilikom posjeta Kotoru obećao je poslati svoju sliku "Slavjanskoj čitaonici", koja ju je i dobila 1854.g.

U Boki su snažno odjeknuli kako obnova ustavnog stanja u Monarhiji tako još više širenje preporoda. Otvaraju se nove čitaonice (Slavjanske) u Prčanju 1861., kao i u Dobroti 1862. god. Istovremeno, bokeljski zastupnici u Dalmatinskom saboru biraju se na listi Narodne stranke koji u Saboru zastupaju ideju sjedinjenja s Hrvatskom, kao i uvođenje hrvatskog jezika u javni život. Tako se kotorska skupština bokeljskih općina od 21. siječnja 1861. izjasnila za sjedinjenje s Hrvatskom, a prilikom posjeta Dubrovniku 22. siječnja 1861. vijorila se hrvatska trobojnica i bio istaknut natpis "Dubrovnik s Kotorom". Iste godine jedno od dva mjesta iz Dalmacije u Hrvatskom saboru dobio je kapetan Luka Tripković, te je on zajedno sa Mihom Klaićem dočekan s velikim ovacijama u sabornici.

Srbi vide svoju budućnost u sjedinjenju Boke sa Srbijom, što se više puta očituje u njihovim novinama Svetovidu Srbobranu, Vidovdanu i drugim novinama. Godine 1870. Stjepan Mitrov Ljubiša kao predsjednik Dalmatinskog sabora i bokeljski zastupnik izjavljivao je da će "branit do svake zgode državno pravo trojedne kraljevine kojoj po historičnom i prirodnom pravu spada sva današnja Dalmacija, ne izuzimam nijedne česti njezine ni pojedinoga okoliša", te nastavlja da će "nastojati na sve moguće načine da se Dalmacija sjedini na temelju saborske adrese sa Hrvatskom i Slavonijom". Već 1877. godine otvoreno ustaje u dalmatinskom saboru protiv sjedinjenja tvrdeći da sva Dalmacija osobito Dubrovnik i Boka nema prava pripadati ugarskoj pa prema tome ni hrvatskoj kruni.

Kasniji narodni razvitak učvrstio je Bokelje u hrvatskom narodnom osjećaju. Ali i u brošuri "Izvori obćinskog zastupstva Kotora" (Split, 1892.) nalazimo podatak o srpskoj propagandi u Kotoru, o nastojanjima da se grad posrbi, kao i općina i da "nas starosjedioce Crvene Hrvatske iznerode", o zabranjivanju isticanja općinskog barjaka hrvatskih narodnih boja. Treba istaći da je Anton Verona uzeo pseudonim Hrvatovski. Kao i u Dubrovniku, na izborima 1899. godine i u Kotoru pobjeđuje hrvatska stranka.

Prisutnost hrvatske nacionalne svijesti u Boki svjedoče i članstva u Matici hrvatskoj. Prvi njeni članovi javili su se 1878. godine. Tako je don Srećko Vulović, kateheta Velike Gimnazije u Kotoru, bio povjerenik Matice, a Grgur Urlić iz Risna prinosnik. Članstvo Matice se postupno povećavalo, tako da je uoči Prvog svjetskog rata u Boki bilo 82 člana. To su uglavnom bile fizičke i pravne osobe, gimnazijski profesori, učitelji, svećenici, Narodna čitaonica u Kotoru, Slavljanska čitaonica u Dobroti i gimnazijalci. Oni su imali zadaću širiti hrvatsku knjigu u primorskim mjestima Zaljeva. U devedesetim i sljedećim godinama javljaju se društva i u drugim mjestima. Tako je u Tivtu 1897. osnovano "Glazbeno društvo Sloga", 1899. u Donjoj Lastvi osnovana je "Hrvatska čitaonica", u Kotoru 1898. "Hrvatsko radničko društvo 'Napredak'", 1903. u Škaljarima "Hrvatski sastanak", u Bogdašićima 1910. "Hrvatska seoska zadruga",

1911. Muo je dobio "Hrvatsko katoličko mladenačko društvo", a iste godine Tivat "Hrvatsko glazbeno prosvjetno društvo".

U to vrijeme je u Boki kotorskoj osnovano preko trideset kulturnih društava. Oko polovice tih društava je pod hrvatskim predznakom i imala su zadatak čuvanja i razvijanja nacionalne svijesti. Tako primjerice, Pravila "Hrvatskog pjevačkog društva Zvonimir određivala su šest glavnih ciljeva i to tri glazbena i tri opća cilja. Glazbeni su ciljevi da "goji hrvatsku pjesmu", a pri tom se osim nacionalne orijentacije misli i na svjetovnu glazbenu literaturu, zatim crkveno pjevanje i da "pripravlja elemente za orkestru". Opći ciljevi su da "širi među članovima moralni uzgoj i književnu prosvjetu i goji bratsku ljubav i slogu".

Dijeleći sudbinu Kraljevine Dalmacije i Boka je 29.10.1918 ušla u Državu Slovenaca, Hrvata i Srba, a 1.12. u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca. 1922. bokeljsko područje izdvojeno je iz Dalmacije i pripojeno Zetskoj oblasti, a 1929. uključeno u Zetsku banovinu, tako da ni 1939. nije sa ostalom Dalmacijom ušla u Banovinu Hrvatsku. Sjetimo se da je 1925. u Boki na veličanstven način proslavljena tisućita godišnjica krunisanja kralja Tomislava, pa je o tome postavljena i ploča na katedrali sv. Tripuna iz 1166., najstarijoj katedrali koju su izgradili Hrvati ili pak kako je odred Bokeljske mornarice bio na pogrebu Stjepana Radića u Zagrebu. Bokelj Anton Milošević u svom "Dnevniku" pod nadnevkom 23.03.1925. piše da je na općinu postavljena jugoslavenska zastava te dodaje: "Do sad je bila općinska zastava crveno-bijelo-modra (narodna zastava), koju su naši stari zvali 'slavjanskom' zastavom, a mi mlađi 'hrvatskom' zastavom, sa općinskim grbom". U 1927-oj godini registrira pobjedu Hrvatske seljačke stranke u Kotoru, kao i osnivanje Hrvatskog doma, zatim 30.04.1931. zrinsko-frankopansku proslavu i zadušnice u Sv. Tripu-nu u Kotoru i po Boki, a 10.05.1937. piše, da su 9.05 podignute hrvatske zastave i izmijenjeni općinski pečati u Prčanju, Mulu, Stolivu, Perastu, Lastvi i Tivtu, dok je u Risnu podignuta srpska zastava. Tako se u Boki sve više učvrstila hrvatska svijest koju je konačno formirao nacionalni pokret između dva svjetska rata što se očitovalo na izborima glasovanjem za Hrvatsku seljačku stranku.

Ugovorom o određivanju granica između Kraljevine Hrvatske i Kraljevine Italije 1941. bilo je zaključeno: "Priznaju se sastavni dijelovi Kraljevine Italije (…) kotar koji obuhvaća cielu Boku kotorsku prema crti, koja ostavlja obalu u jednoj točki između mjesta Cavtat i Vitaljine i izlazi prema sjevero-istoku uključivši mjesto Grudu i masiv planine Orjen, dok ne dostigne granicu s Crnom Gorom". 1943. Nezavisna Država Hrvatska uključila je Boku kotorsku u Veliku župu Dubravu, ali tamo nije uspjela uspostaviti vlast. S druge strane, u svim partizanskim dokumentima se govori o Crnoj Gori i Boki kotorskoj. Po završetku rata komunisti su ono "i Boka kotorska" jednostavno prekrižili i priključili Boku Crnoj Gori, pri čemu su maknuli s položaja one kotorske komuniste koji su tek počeli favorizirati njezin autonomni status. Poratna Boka u Crnoj Gori doživjela je velike demografske promjene što je uz općenit nacionalni pritisak rezultiralo kako iseljavanjem Hrvata, tako i njihovim promjenljivim nacionalnim izjašnjavanjem. Računa se da je 1931. u Boki bilo 35,14 posto Hrvata, koji su činili više od ¾ gradskog stanovništva, a 1991. samo sedam posto, uz nepoznat

broj onih koji su se izjasnili Jugoslavenima ili Crnogorcima. Naime, podaci Katoličke crkve se znatno razlikuju od podataka dobivenih prigodom popisa iz 1991. Ako se usporede popisi pučanstva iz 1910. i taj iz 1991. lako je ustanoviti kako se broj pučanstva udvostručio dok se broj Hrvata smanjio tri puta. A kada se pogledaju veliki bokeljski centri onda su ti odnosi izuzetno nepovoljni. Tako se u rodnom gradu sv. Leopolda Mandića Herceg Novom broj Hrvata smanjio od 70 na dva posto, u Kotoru od 69 na sedam posto, a u Tivtu od 95 na 23 posto.

Specifičan hrvatski narodni razvitak Bokelja uvjetovali su odvojenost od matičnog područja, malobrojnost pučanstva, zatim nejednolik politički razvitak, te različiti utjecaji. U Boki se skupio katolicizam i zapadnjačka civilizacija na samom rubu Balkana, tu se gnjezdilo hrvatstvo od starohrvatskog pletera i romantičnih crkava do renesansnih i kasnijih palača i vrtova, od nautičkih do modernih učenja-ka, od pučkih bratovština do sadašnjih stanovnika, od najstarijih do modernih pjesnika Frana Alfirevića, Jeronima Kornera, Viktora Vi-de, Vjecenslava Čižeka i Luke Brajnovića. Po ovom posljednjem dobila je ime i međunarodna nagrada za novinstvo koju dodjeljuje udruženje novinara Španjolske, pa ga danas svojataju i u srpskim i u crnogorskim novinama. A Boka je poznata i kao Zaljev hrvatskih svetaca. Naime, od današnjih šest hrvatskih svetaca i blaženika – tri su iz Boke: sv. Leopold Bogdan Mandić, blž. Gracija iz Mula i blž. Ozana Kotorska. A iz Boke je podrijetlom i sl. B. Ana Marija Marović, kao i jedan možda od najznačajnijih papa u povijesti – Siksto V.

Boka teritorijalno jeste mala, ali je njen doprinos hrvatskoj kulturnoj baštini nemjerljiv. To najbolje pokazuju i zvanični crnogorski izvori koji kažu kako se od ukupnog spomeničkog blaga te republike, više od 40 posto nepokretnog i dvije trećine pokretnog nalazi u Boki kotorskoj. U pravu je Frano Alfirević kada kaže: "Krajevi kao i bića imaju dušu." A duša Boke kotorske su baštinici njene ogromne kulturne baštine – bokeljski Hrvati.

Literatura:

1. **Trpimir Macan**, Pogled u bokeljsku povijest, Hrvatska revija, 43, Zagreb, siječanj 1993.
2. **Stijepo Obad**, Razvoj hrvatske političke i nacionalne integracije u Boki kotorskoj u preporodno doba, Dubrovnik 4, 1993.
3. **Vanda Babić**, Don Srećko Vulović o starosjediocima Boke kotorske, Zagreb, 2001.
4. **A. Pečarić** i **J. Pečarić**, Očuvanje hrvatskog identiteta kroz stoljeća, Glas Ravnice, glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, br. 87-89., veljača-travanj 1998.

Razgovor s članovima "Bokeljske mornarice"

KAKO JE HRVATIMA U "ZALJEVU SVETACA"

Glas Koncila, 16. veljače 1992.

Bokokotorski zaljev, danas u sastavu Crne Gore, jedno je od područja izvorišta hrvatske povijesti i kulture. Katedrala sv. Tripuna iz 1166., brojne crkve i spomenici neprocjenjive vrijednosti i najstarija hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica" dokazi su dvanaeststoljetne opstojnosti hrvatskog i katoličkog življa na tom prostoru. Nekadašnji katolički vitalitet ogleda se i u činjenici da je iz Boke potekao jedan od dva hrvatska sveca (Leopold Bogdan Mandić), dva od pet hrvatskih blaženika (Gracija iz Mula i Ozana Kotorska) te jedini papa s ovih prostora, Siksto V. Zato je Boka dobila i naziv "Zaljev hrvatskih svetaca".

Na razmeđi dvaju svjetova, dviju kultura i civilizacija, izložena neprekidnom pritisku zaleđa koje se željelo dokopati pomorskih putova, Boka je kroz povijest promijenila brojne vladare, uspijevajući uvijek zadržati svoju autonomiju i identitet. U novovjekoj povijesti, ulaskom u jugoslavensku zajednicu 1918., počinje sustavna politika srbizacije Boke, koja svoju kulminaciju doživljava za komunističke vladavine, kada se u Boki skoro potpuno gubi hrvatski živalj.

O prošlosti i sadašnjosti Boke, te o tome hoće li najnovija okupacija od strane jugoarmijskog brodovlja dovesti do potpunog zatiranja svega hrvatskog na tim prostorima, razgovarali smo s prof. Dr. Zvonimirom Janovićem, mr. Dejanom Škanatom i prof. Dr. Josipom Pečarićem, predsjednikom, dopredsjednikom i članom zagrebačkog društva "Bokeljska mornarica 809".

GK. Što je to "Bokeljska mornarica" i kako to da se danas njen glas snažnije čuje u Zagrebu negoli u Boki?

Janović: Bratovština bokeljskih mornara osnovana je 809 godine, i od prvih dana to je bilo staleško udruženje mornara, katolika i Hrvata. U prošlom stoljeću čak je sugestijom jednog biskupa bilo "zabranjeno" drugima, osim katolicima, da budu članovi bratovštine. Bilo je to u nastojanju da se tako očuva nacionalni identitet, ali ipak, članstvo je dozvoljavano i drugima. Zbog rubnog položaja, u stalnom okruženju snažnijih susjeda, suradnja s drugim narodima i snošljivost za Bokelje je bila način života, njihov zahtjev i potreba. Jedno vrijeme nakon II. svj. rata "Bokeljska mornarica" bila je i zabranjena. U nastojanju da sačuvaju svoje društvo, Bokelji su uspjeli, ali brišući dominantni hrvatski pečat. Čak se nije smjelo spominjati sv. Tripuna kao pokrovitelja bratovštine i grada Kotora. Želja komunista bila je da, zahvaljujući prekrasnoj i osobitoj nošnji i oružju kojima se bratovština odlikuje, od "Bokeljske mornarice" naprave obično folklorno društvo. Kako se velik broj Hrvata, osobito intelektualaca, iseljavao iz Boke, u Zagrebu, Splitu, Rijeci, pa i u Beogradu stvorene su podružnice "Bokeljske mornarice". Društvo Bokelja u Zagrebu broji 500 članova, međutim računa se da Bokelja Hrvata ima u Zagrebu oko 1.500 do 2.000. Prijašnja povezanost s maticom bila je puno snažnija i izravnija, a danas, možda i zbog političke situacije ta udruženja su

malo odvojena, tako da se zagrebački ogranak osamostalio kao posebno društvo. Treba shvatiti, Boka je još uvijek u starom režimu, pa je jasno da tamo ne mogu djelovati kao mi ovdje.

GK: Ima li danas u Boki nekih drugih udruženja s hrvatskim nacionalnim predznakom?

Škanata: Između dva rata u Boki je postojalo 17 hrvatskih kulturnih društava. Samo u Tivtu postojalo je Hrvatsko tamburaško društvo "Napredak" osnovano 1919, Hrvatski sokol iz 1919, Hrvatsko kulturno-povijesno društvo "Ljudevit Gaj" iz 1933, Hrvatski dom iz 1919. i Hrvatsko tamburaško društvo "Starčević" iz 1906. Jedno kraće vrijeme uoči II. svjetskog rata djelovao je i nogometni klub "Zrinski", a osnovan je i Hrvatski stolnoteniski klub. Na izborima 1939. u Boki je pobijedila Hrvatska seljačka stranka. Nakon II. svjetskog rata ne postoji u Boki više niti jedno hrvatsko društvo! Tivat je nakon II. svjetskog rata proglašen ustaškim gradom. Između hrvatstva i ustaštva stavljen je znak jednakosti i bauk ustaštva nadvio se nad tamošnjim Hrvatima. Bilo je i javnih suđenja. 4 čovjeka osudili su na smrt, 3 su bila obješena, jedan je počinio samoubojstvo u zatvoru. Ljudi su se prestrašili, velik je pritisak bio da se izjasne kao Crnogorci i pomalo je utihnuo rad svih tih društava.

GK: Koliki je danas postotak Hrvata u stanovništvu Boke?

Škanata: G. 1910., prema popisu Austro-Ugarske, u Boki je stanovalo 40 % Hrvata katolika. U najvećem broju oni su stanovali u samim centrima gradova, koji su bili nosioci kulturnih i civilizacijskih dosega. Pravoslavni živalj i ostali naseljavali su ruralna područja Boke. Danas je sljedeća situacija: 1991. samo je 8 % Hrvata od ukupnog stanovništva, tj. 4900 – 5000 Hrvata. To su službeni podaci. Za objašnjenje te pojave treba promotriti i ostale popise. G. 1948. vrlo je malo onih koji se deklariraju kao Hrvati. Pritisak komunističkih vlasti je u to vrijeme bio izuzetno snažan i velik broj Hrvata se onda izjasnio Crnogorcima. Poslije, negdje do g. 1961., broj Hrvata počinje pomalo rasti, kada ih ima 10.700. Međutim, 1971. označava velik pad Hrvata i velik porast Jugoslavena kojih tada ima 31.000. Danas, uz nevjerojatno mali broj od 5.000 Hrvata, pao je i broj Crnogoraca, broj Jugoslavena se zadržao, međutim broj Srba je porastao. Dakle, prema službenim popisima, u odnosu na 1910. godinu broj stanovnika Boke porastao je gotovo dva puta, a broj Hrvata istodobno je opao 3 puta! Sa 13.500 dočlo se na 5.000! Mi ne vjerujemo tim popisima, zapravo ti se podaci mogu razmotriti i u drugom svjetlu. Točno je da se Hrvati iseljavaju, ali tko je drugi, osim Hrvata, imao je 1991. razloga izjasniti se Jugoslavenima? Ubrajajući i njih došli bismo do 34 % Hrvata.

Pečarić: Činjenica je da se Hrvatima na raznorazne načine davalo do znanja da moraju otići iz Boke. Ima svakojakih primjera i sudbina. Jedan učitelj Hrvat morao se izjasniti kao Crnogorac jar da nije, ostao bi bez posla. Jedan drugi, professor matematike, iako je bio stipendist kotorske općine i iako su svi njegovi sugrađani bili sretni što dolazi u Kotor na slobodno mjesto u gimnaziji, posao nije dobio jer je šef Udbe otkrio da on redovito odlazi u crkvu. Danas je sveučilišni professor u Hrvatskoj. Ili, zna se što sv. Tripun znači za Kotorane. Običaj je bio da na "lode", na blagdan sv. Tripuna, u 12 sati neki viđeniji Kotoranin diže barjak na crkvu.

Nakon rata, kako je koji digao zastavu, sutradan je ostajao bez svoga radnog mjesta. Za Božić, pak, često je zatvor u Kotoru bio pun ljudi koji su pjevali "U sve vrijeme godišta". Komunistički pritisak i srbizacija Boke bili su glavni razlozi iseljavanja. O iseljavanju diktiranom ekonomskim razlozima nema ni govora, jer Boka je bogat pomorski i turistički kraj.

GK: Hoće li najnovijom okupacijom tzv. Jugomornarice biti konačno zapečaćena sudbina Hrvata u Boki?

Škanata: To se ne bi smjelo dogoditi, ali tendencija je katastrofalna. Danas, uz neshvatljivo puno "željeza" u tom malom zaljevu, u samom Tivtu ima 4.000 vojnih doseljenika. Uključujući njih, Hrvati u Boki ispadaju iz statistika. Manje od 2 %, to znači da nas više nema u popisu, postajemo statistički beznačajni. Sada se tek pokazuje koliko je tragična situacija to što su se Hrvati deklarirali kao Jugoslaveni. Statistike su preduvjet da biste mogli tražiti ova ili ona prava. Paradoksalna je to situacija. Postoji jedna dvanaeststoljetna tradicija i kultura koja pripada hrvatskom življu, a s druge strane više praktički nema baštinika te civilizacije. U novije vrijeme pravoslavci su ti koji su pisali povijest Boke, i naročito žele istaknuti povijesni trenutak, doduše dvjestogodišnji, vladavine Srba i nemanjićkog carstva. No i tada, kao i pod vlašću Bizanta, Austro-Ugarske ili Mletaka, Boka je bila slobodna, sa svojim statutom. Srbi su tada bili najmoćniji susjed Boke i Bokelji su im plaćali godišnje kontribucije. I Srbi nisu bili ni prvi ni posljednji kojima su Bokelji to plaćali. To je bio način njihova preživljavanja i očuvanja kulture i civilizacije. Srbi na tome inzistiraju da bi afirmirali načelo: "Čija je zemlja njegova je i vjera". Već se pojavljuju priče koje žele reći da je to područje oduvijek bilo srpsko, samo što su Srbi pod utjecajem raznih povijesnih prilika prešli na katoličku vjeru. Po njima, dakle, baštinici dvanaeststoljetne tradicije Boke i bokeljskih mornara su "katolici Srbi".

Pečarić: Pravoslavaca na tom području nije bilo sve do pred 300 godina. U Kotoru i danas ima tridesetak katoličkih crkava i samo dvije pravoslavne. Kada su se pravoslavci u 17 st., bježeći pred Turcima, sklonili u Kotoru, katolici su im na korištenje dali crkvu sv. Luke iz 12 st. Usprkos postojećem latinskom natpisu na njenom pročelju, da ju je sagradio kotorski građanin 1195. godine, danas je predstavljaju kao srpsku, kako stoji i u njihovoj povjesnici crkve.

Janović: Kad je riječ o crkvama, zanimljiv je i primjer Tivta koji je u staroj Jugoslaviji bio gotovo 100 % hrvatski. Crkva je bila malo izvan grada, na jednom brežuljku i planirala se izgradnja nove crkve u središtu grada. Kad je dobiveno mjesto za gradnju, umjesto katoličke crkve, na tom reprezentativnom mjestu došlo je do gradnje pravoslavne crkve. Usred Tivta! Ipak, ta crkva za vrijeme stare Jugoslavije nije bila izgrađena jer je došlo do rata, a priča se i da su ljudi, neskloni toj gradnji, tijekom noći "razgrađivali" ono što je po danu sagrađeno. Jednostavno, nije bilo pravoslavaca. Međutim, nakon rata završili su je bez problema, što nije bio slučaj s katoličkom crkvom. Sedam-desetih godina moj stric don Luka Janović, koji je bio župnik u Tivtu, želio je sagraditi novu crkvu. Pisao je Bokeljima po svijetu tražeći pomoć za gradnju. Na njega osobno policija je neprekidno vršila pritisak. Došli bi k njemu pa bi tražili nekakve "knjige i materijale", i to je trajalo satima. Tražili su imena ljudi kojima je pisao, govorili

su da su ti ljudi neprijatelji države. Jasno, jedino važno bilo je da odustane od gradnje crkve.

GK: Koliko su zatomljivanju nacionalnog identiteta pridonije-li sami Bokelji?

Pečarić: Boka nakon rata postaje dijelom Crne Gore, ona je druga federalna jedinica. Tu se zbivaju dva istodobna procesa. Boka ostaje napuštena od strane Hrvatske zato što je osnovna karakteristika poslijeratne hrvatske politike, sve do 1971. potpuna anacionalnost. Hrvatska ne vodi nikakve brige o Boki i Bokeljima. Isti takvi anacionalni komunisti na vlasti su i u Boki, i svako društvo koje bi imalo konotaciju nacionalnog, bilo je zabranjivano. Ni danas u Hrvatskoj nema puno ljudi koji znaju da u Boki ima Hrvata, jer je i u Hrvatskoj iz svijesti naroda izbrisano koje je značenje Hrvata u Boki i njihov doprinos cjelokupnoj hrvatskoj kulturi. Čak i političari u svojim govorima sjetit će se Hrvata iz svih krajeva izvan matične države, a Bokelje gotovo redovito zaboravljaju.

GK: Koliko Bokelji danas znaju istinu o ratu nametnutom Hrvatskoj i kako su se postavili prema mobilizaciji u redove tzv. JA?

Janović: Od samih izbora u Hrvatskoj u Boki je velika propaganda da se radi o ustašoidnoj, fašističkoj vlasti. Ipak, ljudi su, vezanošću uz iseljene Bokelje, dosta dobro informirani o pravoj istini. Bokelji su masovno bili mobilizirani u ratu protiv Hrvatske, a postoje podaci o velikom broju zarobljenih u trebinjskim logorima koji su odbili poziv za mobilizaciju, ne prihvaćajući da se bore protiv vlastitog naroda. Bokelji najbolje znaju kakvu su sudbinu doživjeli u "naručju" socijalističkog bratstva i jedinstva koje im je oduzelo tradiciju autonomnog statusa i povezanosti s hrvatskom maticom i zato ih osobito boli da danas neki misle kako su Bokelji ti koji napadaju Dubrovnik.

GK: Kako zamišljate budućnost Boke, što učiniti da se potpuno ne zatre svaki trag hrvatstva i katoličtva u "Zaljevu hrvatskih svetaca"?

Škanata: Osnovni uvjet da bi bokeljski Hrvati postavili političke zahtjeve bio bi da imaju političku stranku. Postojalo je jedno vrijeme nastojanje da se osnuje hrvatska politička stranka, međutim to je propalo u sukobu komunista koji su pobijedili na izborima i onih koji su zagovarali nacionalnu stranku. Bokelji u ovom trenutku nisu organizirani tako da bi mogli jasno artikulirati svoje zahtjeve. Tako se mi, kao kulturno društvo, silom prilika moramo baviti i politikom, pa smo odlučili napraviti program za Boku i predložiti ga Vladi Hrvatske. Hrvatska, sada kad je postigla svoju samostalnost i suverenost, postaje odgovornija za budućnost Hrvata u Boki. Jasno nam je da ta inicijativa treba doći od Vlade, međutim ona mora biti prihvaćena u Boki. Radimo na tome da bismo u Boki osigurali prihvat te informacije i tog koncepta, da bi se i u Boki stvorila odgovarajuća inicijativa – govori se o kulturnoj autonomiji i drugim pravima koja idu uz to, a kakva već danas mogu uživati nacionalne zajednice i manjine u Hrvatskoj.

Pečarić: Hrvatska vlada i država ima ne samo pravo nego i obvezu da se brine o Hrvatima izvan granica, a osobitu pozornost treba obratiti na Hrvate u Boki, baš zato što je to najslabiji dio tog dijela izvan matice i što je pritisak na Boku tijekom cijele povijesti bio najveći. Istina je, uvijek će druga strana naći Bokelja koji će tamo, pod pritiskom, reći da ovo što mi govorimo nije točno, ali obveza nas

iseljenih je da ne zaboravimo Boku. Čak i da nema niti jednog Hrvata u Boki, Hrvatska mora brinuti o toj bogatoj kulturnoj baštini koja pripada hrvatskom narodu i povijesti. Jednom mi je netko rekao kako u Boki nije čuo ni jednu riječ na hrvatskom jeziku. Odgovorio sam mu: “Istina, ali vjerojatno niste dobro slušali, jer tamo svaki kamen govori hrvatski”.

ISKONSKA HRVATSKA PRIPADNOST BOKE

Glasnik, 3. ožujka 1992.

Vladimir FARKAŠ

Prof. Janoviću, najstarija hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809." Uplovila je u zagrebačke vode. Da li stalno ili privremeno?

Naša bratovština utemeljena je u Kotoru i tamo je imala sjedište kroz gotovo punih dvanaest stoljeća, otuda i pretpostavljena godina osnutka – 809. Prema sačuvanim pisanim statutima, posebno onome iz g. 1463., vidljivo je da je riječ o vrsti pomorsko-staleške zadruge kojoj su temeljna načela bili međusobno pomaganje i čuvanje staleških interesa. Primjerice, prema pisanim spomenicima iz toga doba na čelu bratovštine bili su jedan gastaldus, tri prokuratora, dva sindika i jedan admiral. Od g. 1859., u razdoblju kad je bokeljska mornarica bila na vrhuncu svoje moći sa svojih 300 brodova i oko 3000 pomoraca, bratovština prestaje biti samo staleškom organizacijom, pa postaje i kulturno udruženje Bokelja – kaže prof. Dr. Zvonimir Janović.

Međutim, ta bratovština čiju su većinu činili Hrvati, katolici, iz Boke kotorske širila je, posebno poslije drugoga svjetskoga rata i AVNOJ-skog dara što je u obliku Boke učinjen Crnoj Gori, svoje ogranke i u drugim dijelovima svijeta. Takav njezin ogranak postoji u Zagrebu od 1965., u gradu koji je udomio, prema našim prosudbama, blizu pet tisuća Hrvata iz Boke kotorske. Na žalost, takva se statutarna povezanost s kotorskom središnjicom pokazala na određen način ograničavajućom, a djelovanje zagrebačkog ogranka svedeno je na godišnji susret uz Dan Svetog Tripuna, bokeljskog vjerskog blagdana, ali i to sa strogim nadzorom da se ne bi previše razaznalo izvorno katoličanstvo Boke i njenih Bokelja. Od 1990. godine zagrebački ogranak, odlukom svoje skupštine, djeluje samostalno, prije svega posvećen zadaći njegovanja i očuvanja navada i kulturne baštine. Međutim, pokazalo se to zadaćom koja nužno zadire u politiku.

U posljednje vrijeme uočeno je više javnih istupa i priopćenja Vaše bratovštine. Jeste li na to mislili, kad spominjete politiku? Da li je i koliko povod tome i sadašnji rat?

Trebate razumjeti da je sve politika, s ratom i bez rata. Bokelji, neovisno o nacionalnosti i vjeroispovijesti, posebice Hrvati iz Boke, osjetili su to mnogo prije.

Za razliku od ciljano proizvedene navodne ugroženosti Srba u Hrvatskoj, Hrvati-katolici u Boki kotorskoj doista su ugroženi već desetljećima plaćajući ceh kako prvoj Jugoslaviji, tako posebno svojoj nasilnoj simbiozi s Crnom Gorom, republikom a prije državom, kojoj u cijeloj povijesti zapravo nikada nisu pripadali. Nad Hrvatima u Boki izvršen je tihi genocid, gotovo su izbrisani s demografske karte. Primjerice, dok je g. 1910. u cijeloj Boki bilo 50 posto katolika/Hrvata, g. 1991. jedva ih je 8 posto. Međutim, činjenica je da se dobar dio Bokelja izjasnio kao Jugoslaveni (26 posto), a za pretpostaviti je da su to

uglavnom Hrvati, koji su to učinili pod pritiskom, što nije slučaj kod drugih nacionalnosti.

No, kako je za Boku karakteristično da je katolički/hrvatski živalj nastavao upravo gradove, dok je pravoslavno i ino pučanstvo useljavalo u ruralna područja unutrašnje Boke, daleko će Vam biti jasnije ako sačinimo okvirni uvid u udjel katoličkog življa 1910. u gradovima. Primjerice, Herceg Novi je g. 1910. imao 70 posto katolika, a 1991., analogijom Hrvat-katolik, ima ih samo 2 posto! Kotor je sa 69 posto katolika devastiran na samo 7 posto, dok se Tivat relativno dobro držao sa 23 posto katolika/Hrvata s obzirom na 95-postotni udjel g. 1910.

Monstruozan plan odnarođivanja

Na žalost, i laiku je očigledno da je Boka nekim monstruoznim planom odrođivana od svog temeljnog stanovništva Hrvata. Činjeno je to sustavno i promišljeno, a posljedica je iseljavanje Hrvata iz Boke ili njihovo "prekvalificiranje" u univerzalne Jugoslavene.

Tragično je reći, ali istinito, da je kreatorima toga djelotvornoga plana eliminacije Hrvata i hrvatskoga/katoličkoga iz Boke, pomogao i usud u obliku potresa iz g. 1979. Kako su bokeljski gradovi i otprije bili kulturna i religijska središta koja su nastavali većinom Hrvati, potres je iskorišten da se autohtoni hrvatski živalj raseli u montažne kućice duž obale zaljeva, tako da mnogi i danas tamo žive ili su umrli očekujući povratak u gradove. Istodobno, u njihove se kuće i stanove useljuju predstavništva srbijanskih poduzeća ili se nađe kakva druga isprika ili namjena.

I rat je donio posljedice. Prvo, u svijesti prosječnoga hrvatskog pučanina Boka kotorska, taj Zaljev hrvatskih svetaca, postala je sinonim za Vojno-pomorski sector Boka iz kojeg su se obavljali napadaji na Dubrovnik. Perfidno su u pamćenju i svijesti Hrvata u Hrvatskoj zatrli sjećanje na iskonsku hrvatsku pripadnost Boke. No, tome nema kraja, jer je praktično gotovo cijela mornarica bivše JNA preselila u Boku kotorsku, okupirala je i od nje napravila velik logor. I Tivat, koji smo s nešto ironije spomenuli kao u postotcima najsačuvaniji hrvatski grad u Boki, više to nije. U Tivtu je sada doseljeno oko 4000 osoba iz srbijanskih oficirskih obitelji, pa bi temeljem jednoga takvoga poteza lako bilo zaključiti kakva je sada demografska karta Boke. Ne zaboravimo, također, u Boki su zasnovani i pravi logori za hrvatske vojnike, u Morinju, Kumboru, tko zna koliko ih zapravo ima.

Izostala svečana večera

Dozvolite da Vas podsjetim da smo mi Bokelji, sa svojim prijateljima, svečanosti Sv. Tripuna slavili u Zagrebu već desetljećima, osim uz Svetu misu koja se tradicionalno održavala u crkvi Sv. Marije na sam Tripun-dan, 3. veljače. Također, i tradicionalnom svečanom večerom, kojom prigodom smo se bolje upoznavali, družili i veselili. Svečana je večera ove godine izostala iz razloga naše posebne stvarnosti: Hrvatska je u ratu, Hrvatska krvari, pojedini njezini dijelovi

su izloženi nečuvenim, neljudskim, barbarskim i onkraj svake pameti stradanjima i razaranjima. Ovo se odnosi i dobrim dijelom na naše sunarodnjake u najljepšem zaljevu svijeta – Boki kotorskoj. No, održan je koncert 8. veljače u "Mimari", a prihod s koncerta namijenjen je Fondu "Sv. Vlaho" i Fondu "Zrinski i Frankopani".

Prof. Dr. ZVONIMIR JANOVIĆ

Hrvati, iako navikli da šapću u vlastitim domovima kroz desetljeća, sada su suočeni s potpunim gubljenjem kako nacionalnog, tako i vjerskog i kulturnog identiteta. Mnogi su prisilno mobilizirani i poslani na trebinjska logorišta sa spremnom puškom za leđima, mnogi su mobilizirani nakon manje nevinoga telefonskoga razgovora sa svojima iz Hrvatske, kad su nastojali saznati točne i istinite informacije o ratu.

Spomenuli ste da se Boka kotorska naziva i Zaljevom hrvatskih svetaca. Otkuda prof. Janoviću taj naziv?

Plašim se da je i to izbrisano iz svijesti prosječnoga Hrvata. Dok ostatak Hrvatske ima jednoga sveca i dva blaženika, i katolička Boka kotorska dala je svijetu jednoga sveca (Leopold Mandić) i dva blaženika (blažena Ozana Kotorska i blaženi Gracija iz Mula, a službenica božja je Ana Marija Marović), te čak jednoga papu (papa Siksto V.). Ili da spomenemo, da je najstarija hrvatska katedrala upravo ona Svetoga Tripuna u Kotoru iz g. 1166. Da kažemo da je u Kotoru bilo 38 katoličkih crkvi, a samo dvije pravoslavne. Nije li ovo dovoljno da se shvati koliko je Boka kotorska hrvatska, koliko je dijelom zapadne civilizacije?!

Dakako, da je već danas teško razaznavati istinu iz povijesnih izvora, pisali su je većinom srpski i crnogorski povjesnici temeljeći svoje nalaze na bezočnim falsifikatima, pretvarajući hrvatske pisce u crnogorske, prisvajajući kulturnu baštinu u prekrojenom obliku. Plašimo se i za ono što je od sačuvanih dokumenata i spomenika i ostalo na području Boke, ali se nadamo da će predani katolički svećenici, poput don Branka Sbutege, spasiti ono što se može.

Ni avnojski krojači nisu ukinuli Boku

Boka je, proizlazi iz Vaših navoda, nedvojbeno hrvatska.

Boka je, bolje reći, predivan i Unescom zaštićen prirodni zaljev koji su od dolaska slavenskih plemena većinski nastavali katolici-Hrvati. I kroz cijelu povijest Boka je uživala punu autonomiju, dijelom nalik i na slobodnu Dubrovačku Republiku. Iako je u raznim razdobljima bila pod nizovima formalnih zavojevača ili zaštitnika, pa i u razdoblju kad je bila pod fiktivnim teritorijalnim nadzorom srpskog cara Uroša Nemanjića, zadržala je punu autonomiju i samoupravu te sama birala svoje knezove. I dok je Boka pristajala staviti se pod zaštitu mnogih država i vladara (Ugarska, Mleci, Vladislav Napuljski, Austrija, Francuska), susjedna Zeta (Crna Gora) živjela je svoj "turski" život dodirujući se s Bokom kotorskom

tek krajem 1813., kad je u Dobroti osnovana prva zajednička crnogorskobokeljska vlada, ali je taj pokušaj trajao samo godinu dana.

Ne donosi li se 1848. na Bokelskoj skupštini zaključak da se traži ujedinjenje Dalmacije kojoj je Boka dijelom, s Hrvatskom i Slavonijom? Nisu li bili glasni predlagači stvaranja državne zajednice svih Hrvata? Mnogi to danas zaboravljaju iako se čak ni avnojski krojači nisu usudili odmah "ukinuti" Boku, već je u prvim dokumentima ta republika ponijela naziv "Crna Gora i Boka kotorska". Ipak, kasnije je hrvatska vlast u potpunosti dopustila oduzimanje Boke i prepustila tamošnji hrvatski živalj već spomenutom tihom genocidu.

Najviše Vašu bratovštinu, čini se, tišti spoznaja da nestaju iz svijesti i savjesti Hrvata nove Hrvatske države?

Kako biste se Vi osjećali da Vas ljudi na odgovor da ste iz Boke kotorske, ili Bokelj, automatski identificiraju kao Crnogorca?! Ali, vjerujte mi, manja je tragedija za same Hrvate iz Boke, one u Boki ili raseljene svijetom, ako ih se zaboravi. Bila bi tragedija za sav hrvatski narod te za njegovu nezavisnu i suverenu državu da se odrekne svoje povijesti, njenoga onoga dijela – a koji nije mali – čijim je izvorištem hrvatski katolički živalj iz Boke. Zato naša bratovština među prvim zadaćama ima i djelovanje na aktivnosti koje bi pomogle povratku Boke u, kako kažemo, svijest i savjest Hrvata. To, dakako, ovisi o od hrvatske današnje vlasti.

Pružiti potporu Hrvatima Boke

Zatražili ste od hrvatske vlade da se, u sklopu pregovora u Haagu, založi i za sada manjinska prava Hrvata u Boki kotorskoj.

Nizom razgovora s predstavnicima Vlade i čelnicima hrvatskih političkih stranaka, zatražili smo da se u svim političkim pregovorima o sudbini i razdiobi država na teritoriji bivše Jugoslavije, hrvatska vlada izričito založi i za zaštitu ljudskih prava Hrvata u Boki, jamčeći im – principom reciprociteta – sva ona prava kakva smo hrvatskim zakonodavstvom omogućili manjinama u Republici Hrvatskoj. Dopunski predlažemo i mogući oblik rješenja, kao i povezivanje s matičnicom, a to je "model" zaštite talijanske manjine u Hrvatskoj. Naime, kako smo svjesni da je Hrvata u Boki malo, ali da je njihova kulturna i civilizacijska baština golema, rješavanje njihova statusa moralo bi polaziti od kriterija kvalitete, a ne kvantitete.

Poradi toga pozdravljamo sve demokratske procese koji se momentalno odvijaju u Crnoj Gori, jer vjerujemo da bi samostalna, demokratska vlast Crne Gore znala i htjela razumjeti težnje i vrijednosti Hrvata Boke kotorske. Ujedno, bio bi to most suradnje Crne Gore prema Hrvatskoj, Mediteranu i Europi.

Uz to, držimo da bi uspostava određene kulturne autonomije u Boki bila od interesa i za svjetsku baštinu, a omogućila bi očuvanje običaja, religijske tradicije, jezika i pisma. Naravno, Hrvatska država se obvezala da priznaje postojeće granice, i utoliko joj je veća obveza da pruži potporu Hrvatima u Boki. Također, zalažemo se, očekujući da i hrvatska Vlada potakne takvo pitanje, za demilitarizaciju Boke kotorske, a u tome bi nam mogle pomoći i ugledne svjetske

organizacije poput Unesca, koje su zainteresirane za baštinu u Boki kotorskoj. Ne treba naglašavati što znači militarizacija jednoga tako uskoga područja, koje je i prirodni i kulturološki fenomen. Znači, nedvojbeno, njeno uništenje i propast!

Vjerujemo da će država Hrvatska imati interesa i mogućnosti odrediti znanstvenike i stručnjake da izuče, posebice očiste je od falsifikata SANU, povijest Boke u svim dimenzijama. I to je način da je vratimo tamo gdje i pripada, barem na razini spoznaje i svijesti! Kad ne može drugačije… Ipak, ne treba zaboraviti ni potrebu gospodarskog povezivanja s Bokom kotorskom, kao i neposredno potpomaganje kulturnih inicijativa i ustanovljena kulturnih zajednica u samoj Boki.

Kad će, prof. Janović, "Bokeljska mornarica 809" opet ploviti punim jedrima baveći se pitanjima poradi kojih je i osnovana?

Mi nismo političko udruženje, pa ni ovim svojim zahtjevima ne dajemo političku konotaciju. Naša je bratovština prije svega kulturno društvo i svi ovi zahtjevi imaju uporište u njenoj zadaći očuvanja kulturnih običaja i baštine. Činjenica, da je matičnica svih Hrvata postala suverenom Hrvatskom državom, daje nam nade da će se prekinuti šutnja o sramotnoj prodaji Boke Crnoj Gori, te da će se na nov način kroz političke pregovore utvrditi njen budući položaj, kao i zaštita ljudi i baštine. U tome ćemo i mi pokušati surađivati s kotorskom "Bokeljskom mornaricom", kaže prof. Dr. Zvonimir Janović.

Prof. dr. Zvonimir Janović, predsjednik Bokeljske mornarice 809 Zagreb

ZALJEV HRVATSKIH SVETACA

Večernji list, 2. svibnja 1992.

Vukašin ĐURIČIĆ

Naš je sugovornik sveučilišni professor dr. Zvonimir Janović, predsjednik Bokeljske mornarice 809, Zagreb. Razgovaramo o Boki, zaljevu hrvatskih svetaca, Bokeljskoj mornarici, najstarijoj hrvatskoj bratovštini, Boki nekada i danas, egzodusu Hrvata, kulturocidu, današnjoj "zagađenosti" toga jedinstvenog remek-djela prirode i ljudskih ruku, kršenju ljudskih prava, i o mnogo čemu još.

Što znači broj 809 uz ime bratovštine, čiji ste vi predsjednik u Zagrebu?

To je godina kada je osnovana Bokeljska mornarica. To nije do kraja povijesno istraženo i dokazano, ali se smatra da su te godine kosti Sv. Tripuna bile prenesene u Kotor. To je poznati svetac, on je patron Kotora i Boke. Nakon toga je osnovana Bokeljska mornarica. Za to postoje dokazi kao što su statut i razni pisani dokumenti koji se nalaze u muzeju u Kotoru. Ta bratovština se uspjela održati do danas.

Bokeljska mornarica je najstarija hrvatska bratovština?

Da, po svim tim dokumentima smatra se da je tako. Nigdje nije nađeno da je ranije negdje u Hrvatskoj osnovana neka bratovština. Vjerujem da je dosta godina nakon ove osnovana jedna slična na Korčuli, u Dubrovniku nije nijedna, koliko je poznato.

Što znači biti predsjednik Bokeljske mornarice u Zagrebu?

Mogu reći da se povijest Hrvata iz Boke dosta podudarala s povijesti Dalmacije i Hrvatske. Hrvati iz Boke su se dosta selili kroz stoljeća zbog ekonomskih prilika, naročito za vrijeme Austro-Ugarske monarhije, najviše u Južnu Ameriku. Zbog sporih komunikacija i daljine mnogi obiteljski kontakti su se vremenom prekinuli. No, egzodus Hrvata se pojačao u prvoj Jugoslaviji i naročito poslije 1945. godine. Veliki dio Hrvata je iselio prema Hrvatskoj, u Dubrovnik, Split, Rijeku i Zagreb. Tako danas imamo društva Bokelja u Splitu, Rijeci i Zagrebu. Društvo Bokelja postoji i u Beogradu!

Biti predsjednik u ovim teškim vremenima znači jednu veliku obvezu i dužnost, posebno s aspekta zaštite našega naroda koji živi u Boki Kotorskoj. Danas nije nimalo lako biti Hrvat u Boki Kotorskoj. Zamislite samo kolika je danas koncentracija tzv. JNA u tome malom i prelijepom zaljevu. To je jedan strašan kulturocid. Kako je uopće moguće zamisliti da se u jedan takav zaljev smjesti ta silna željezarija i svi ti silni ljudi koji imaju drukčije običaje i navike. Pripadnici te soldateske zagadili su Boku!

Bokeljska mornarica ima izuzetno bogatu povijest i tradiciju. Vaša dužnost je da to njegujete i održavate.

To je zapravo osnovna dužnost. Mnogima nije poznato da Bokeljska mornarica ima svoje originalne starinske uniforme, oružje, folklorni dio i svoje poznato i karakteristično kolo. Imamo i admirala Bokeljske mornarice. Od prošloga stoljeća do danas Bokeljska mornarica redovito nastupa na svim značajnijim svečanostima. Nedavno je "Večernji list" objavio jednu fotografiju na kojoj se vidi da je Bokeljska mornarica bila na pogrebu Stjepana Radića. Inače, vrata naše bratovštine su otvorena svakome dobronamjernom čovjeku, bez obzira na vjersku, nacionalnu i druge pripadnosti.

Boka je rubni prostor, prostor gdje se prožimaju dvije kulture, istočna i zapadna. Nikada nije dolazilo do nesporazuma i zapravo je postojala jedna harmonija odnosa dviju kultura. Moglo bi se reći da se stvorio tip Bokelja, vrlo kulturnog i tolerantnog prema susjedima. Međutim, sada su se ti odnosi jako promijenili. Svjedoci smo što se događa u Hrvatskoj, pa se i u Boki događaju slične stvari. Ima slučajeva prisilne mobilizacije, pa se pod prisilom šalju Hrvati iz Boke u agresiju na Hrvatsku. Zamislite, iz Boke se napada Dubrovnik, napada se Hrvatska. To je nezamislivo, ubija se, pljačka i pali Dubrovnik i njegova okolica, najbliži susjedi.

Vratimo se malo u povijest. Zaleđe Boke, nekadašnja Crna Gora, bilo je nekada katoličko. Pred nadiranjem Barbara katolicizam se zadržao samo na rubnome dijelu, uz more?

Činjenica je da je s Istoka uvijek dolazio jedan vjetar koji je nastojao da zatre sve i da prodre prema moru. Stjecajem raznih okolnosti to im nije uspijevalo. Boka nije nikada bila dio Srbije ili Crne Gore, osim jedno kratko vrijeme. Recimo, Kotor je dugo vremena bio nešto slično poput Dubrovnika, bio je samostalan. Bio je i pod Venecijom, a nakon Napoleona bio je pod Austro-Ugarskom sve do 1918. godi-ne. Bitno je reći da je Boka uvijek bila korpus Dalmacije, odnosno Mediterana. To je bitno, jer je to formiralo cjelokupnu kulturu Boke. Mogu reći da zaista postoji granica, što se tiče kulture, između Boke i Crne Gore.

Kroz stoljeća Boka je bila izlaz Crne Gore u svijet. Danas je uništena Crna Gora, a preko nje i Boka.

Da, to je ono najgore. To je dio jedne prljave politike, koja je već poodavno smišljena. U prvome redu, cilj je uništiti i potpuno potisnuti katoličanstvo. Trebalo je učiniti sve da se iz Boke potisnu katolici, odnosno Hrvati. U Boki se tako u jednom kratkom razdoblju potpuno izmijenila nacionalna struktura i slobodno se može govoriti o etnocidu. To je, kao što sam već rekao, počelo u prvoj Jugoslaviji, a značajno se pojačalo nakon 1945. godine. Aspiracije Srbije su se pojačale preko Crne Gore, za izlazak na more, valjda od onoga dana kada je nakon 1945. godine naziv Crna Gora i Boka promijenjen u samo Crna Gora. Čitavo to vrijeme, pogotovo danas, Hrvati su u Boki izloženi stalnim pritiscima i šikaniranju. To danas dostiže kulminaciju i više zaista nije lako biti Hrvat u Boki.

Da li vam je poznato koliko danas Hrvata živi u Boki, odnosno u Crnoj Gori?

Statistički podaci su porazni. Austrija je još 1910. godine obavljala popise. Tada je u većini gradova Boke bio hrvatski živalj, nešto više od 80 posto. Kasnije je zbog raznih vrsta prisile počeo egzodus Hrvata. Danas je u Boki porazna situacija i prema posljednjem popisu samo je 8 posto Hrvata. No, ima i 26 posto Jugoslavena, za koje se smatra da su ipak većinom Hrvati. Takvo izjašnjavanje je posljedica stalnih presija. Deklarativno je bilo tzv. Bratstvo i jedinstvo, a često se govorilo: "Kako to, ako je to Crna Gora, da se netko izjašnjava Hrvatom!" Zatirao se tako hrvatski živalj, koji je bio nosilac jedne kulture i tradicije. Željelo se zatiranjem te kulture i iseljavanjem Hrvata dokazati da je to dio Crne Gore.

Netko je jednom prilikom rekao da je u Boki svaki kamen hrvatski. Koliko je od toga danas ostalo i što poduzeti da bi se to obnovilo i sačuvalo?

U Kotoru, gdje su nekada bogate obitelji gradile crkve, u jednom malom Kotoru bile su od ukupno 30 crkava samo dvije pravoslavne, a sve ostale katoličke. Jedna od te dvije pravoslavne, crkva Sv. Luke, darovana je. Na drugoj strani postoji malo drukčija priča. Priča se kako je jedna manja skupina pravoslavaca otišla kod jednoga Napoleonovog generala, moleći ga da im on sagradi crkvu. On im je navodno odgovorio: "A što ćete tamo graditi crkvu, kad ih toliko ima. Neka vam oni katolici daju"! To su te priče. Katolici su im i bez Napoleonovog generala darovali crkvu. No, oni su to jako brzo zaboravili, pa čak poslije i negirali.

Svi ti problemi vezani su uz Srpsku pravoslavnu crkvu, koja je okupirala Crnu Goru. Mislite li da Katolička crkva u Crnoj Gori ne bi imala problema da postoji Crnogorska crkva?

Slažem se s tom tvrdnjom, a i sami Crnogorci na taj način to tretiraju. Želim ovom prilikom reći da su sve spomenike u Boki istraživali pripadnici SANU. S obzirom na sve njihove velike "doprinose" koji su znani svima, ja uopće ne vjerujem u njihove znanstvene metode. Znanstvene metode se koriste da bi se nešto dokazalo, a ne falsificiralo. No, ako to dolazi od najveće znanstvene institucije u Srbiji, onda to nije neznanje, nego je to sve smišljeno i tendenciozno.

Boka se često naziva i zaljevom hrvatskih svetaca?

Da, to je slabo poznato široj javnosti. Poznato je da se u Katoličkoj crkvi sveci ne proglašavaju ad hoc, nego je to dugotrajna procedura. To još više daje značenje Boki. Taj zaljev u katoličkim krugovima nazivaju zaljevom hrvatskih svetaca. Iz Boke je više svetaca nego što ih je dao ostali dio hrvatskog naroda. To su blažena Ozana, blažena Ana Marović, blaženi Gracija, sv. L. Mandić. Prema nekim podacima iz Boke je i Papa Siksto V. Boka je, dakle, dala puno, to se ne smije zaboravljati i ne smije se olako prelaziti preko svega što se događa u Boki.

Prof. dr. Zvonimir Janović, predsjednik Hrvatske Bokeljske mornarice 809

BOKA JE ZALJEV HRVATSKIH SVETACA

Nedjeljna Dalmacija, 14. listopada 1994.

Vuk ĐURIČIĆ

Poznati hrvatski pjesnik i putopisac Frano Alfirević, veliki zaljubljenik Boke, u svojim zapisima i pjesmama posvećenim bokeljskim krajevima na jedinstven način nam dočarava taj, po mnogima, najljepši zaljev na svijetu. U jednom od mnogobrojnih svojih zapisa posvećenih Boki on je zapisao: "Ulazeći u taj zaliv, ulazi se kao u neki san. S pučine, na kojoj u nedogled blagih, maglovitih crta plešu pjenaste glave valova, lađa prelazi u vode, koje imaju nešto neuobičajeno svečano u nepomičnosti, zarobljene među brdima. Ostavljamo za sobom bez uspomena krajeve, kojima smo prošli, kao da dođosmo u neki novi svijet. Boka – to je usamljeni kut zemlje i kraj ljepote tajanstvene, čija se prava, mitka slika ne može odraziti ni u kakvom putopisu…"

Ove riječi mogu razumjeti samo oni koji su "osjetili" Boku, oni koji joj znaju dušu, koji je vole i štuju, a takvih je u samoj Boki, nažalost, sve manje i manje. Boka je jedan veliki muzej, remek-djelo prirode i ljudskih ruku. Pečat svemu tome dali su Hrvati koji na tim prostorima žive od stoljeća sedmog! Hrvatska povijest i kultura nezamislive su bez Boke, a u svemu tome svakako značajno mjesto zauzima i najstarija hrvatska bratovština Bokeljska mornarica 809, nastala u Boki, u Kotoru. Ta bratovština danas organizirano djeluje u državi Hrvatskoj, a predsjednik joj je ugledni profesor Zagrebačkog sveučilišta prof. Dr. Zvonimir Janović. S prof. Janovićem razgovaramo o Boki nekada i danas, Bokeljskoj mornarici 809, položaju Hrvata u Boki, Zaljevu hrvatskih svetaca, prisilnom iseljavanju Hrvata iz Boke, Boki bez Hrvata, djelovanju Bokeljske mornarice 809 u Hrvatskoj i u Boki, te o mnogo čemu još što je povezano s Bokom.

Može li se danas reći da je hrvatskoj javnosti poznato da je Bokeljska mornarica 809 najstarija hrvatska bratovština?

Danas se to već može reći. No, do prije nekoliko godina nije bilo lako. Naša Bratovština je zadnjih nekoliko godina bila, možda, najviše aktivna na području promidžbe Hrvata iz Boke, odnosno Boke općenito. Puno se pisalo i govorilo o Boki, mnogi su upoznati s tim pitanjem i čini mi se da je ipak došlo u svijest i savjest hrvatskog naroda da postoji Boka kotorska, neki je još nazivaju i Zaljevom hrvatskih svetaca, da tamo još uvijek žive Hrvati i da Boka ima bratovštinu od 809. godina.

Otežana i riskantna stvarnost

Bokeljska mornarica je osnovana 809.?

Da, to je godina osnutka naše Bratovštine. Moram reći da to povijesno nije jako utemeljeno, temelji se na predaji. Točno se zna da su tada posmrtni ostaci Sv. Tripuna prevoženi brodom iz M. Azije za Veneciju. Taj brod je zbog nevremena bio prisiljen da se skloni u mirnu Boku. Kotorani, odnosno mornari organizirano su dočekali taj brod, pa se misli da od tada organizirano počinje da djeluje Bokeljska mornarica. Nadalje, netko je tada rekao da je "Svetac zaželio da ovdje ostane", tako se i desilo, ostao je. Sv. Tripun je pokrovitelj i zaštitnik grada Kotora i Boke.

Vi ste na čelu Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 koja djeluje na području Hrvatske. Međutim, "srce" Bokeljske mornarice je u Kotoru?

Svi smo mi vezani za Boku, svi se vraćamo, makar u mislima, u taj naš rodni kraj. Hrvati Boke su jako povezani, no rat i agresija na Hrvatsku su nam, mnogo toga zakomplicirali, kako nama ovdje tako i Hrvatima koji žive u Boki. Komunikacije i odlasci su vrlo otežani i riskantni te je malo ljudi koji se odlučuju na jedan tako neizvjestan i nesiguran put. Teško je to podnijeti, teško se pomiriti s činjenicom da je izvršila agresiju na Hrvatsku.

S obzirom na sve to je li danas Bokeljska mornarica dobrodošla u Boki?

Vjerujem da u današnje vrijeme nije dobrodošla. Koliko je nama poznato djelovanje Bokeljske mornarice je gotovo u cijelosti zamrlo. Čitavi rad je sveden samo na jednu paradu u crkvenim svečanostima za vrijeme proslave Sv. Tripuna, dakle jednom godišnje. Nekada je bilo puno više aktivnosti, često su mornari u svojim tradicionalnim nošnjama igrali predivno bokeljsko kolo.

Znači li to da se više u Boki ne igra bokeljsko kolo?

Nažalost, igra se samo zasad, jednom godišnje. Sve druge aktivnosti su zamrle, a jedno ovakvo društvo mora djelovati na očuvanju običaja i kulturne baštine; ono okuplja i povezuje svoje članove, djeluje otvoreno za sve ljude dobre volje. Tamo je danas totalitarni režim, pa je teško i očekivati da se dozvoli rad i djelovanje jedne organizacije koja je hrvatska.

S obzirom na sve to može li se desiti da Boka ostane bez Bokeljske mornarice?

Teško je proricati bilo što, a najteže budućnost, ali pokazatelji su loši i situacija nimalo nije dobra. Posebno nije dobra zbog toga jer se puno ljudi iseljava, a ako nema ljudi onda je teško njihovu tradiciju sačuvati i održati. Danas su, nažalost, mnogi Hrvati prisiljeni da na-puste Boku zbog raznih pritisaka kojima su svakodnevno izloženi. To su šikaniranja i otpuštanja s posla, ugrožena egzistencija, prijetnje i sl., zbog čega trenutačno Hrvati u Boki uopće ne vide svoju perspektivu.

Ako kulturološki promatramo Boku onda je tamo na svakom koraku pečat hrvatske kulture, štoviše mnogi tvrde da je Boka jedan veliki muzej kojega bi trebalo konzervirati. Danas je Boka devastirana i zagađena. Što bi se

moralo poduzeti da bi se ta velika kulturna baština spasila i sačuvala za budućnost?

Ta to, nažalost, danas, na postoje velike mogućnosti. Istina je da je u Boki jedna velika kulturna baština, i to prije svega hrvatska; Boka je oduvijek bila korpus Dalmacije, Mediterana, to je formiralo njezinu cjelokupnu kulturu, bilo da se radi o crkvi, slikarstvu, kiparstvu, graditeljstvu, načinu življenja i svemu ostalome. Kulturna baština danas, još uvijek, stoji tamo, miruje, ali sve se to devastira na više načina. Prvo, ratno vrijeme i smišljena politika uništavanja svega što je hrvatsko u Boki učinili su svoje. Boka je posebno ugrožena zbog velike koncentracije vojske na jednom tako malom prostoru. Tu mislim na ostatke bivše JRM koji danas zagađuju Boku. Ne postupa se po međunarodnim konvencijama, sve je podređeno dnevnoj politici, a ta velika koncentracija željeza je opasnost za Boku. Uz sve to, u Boku je doselio i veliki broj ljudi, tako da se bitno promijenila struktura stanovništva. Nekada je u Tivtu bilo više od 95 posto Hrvata, a danas ih je samo 40 posto. Ta statistika nije pouzdana i ona se svakim danom mijenja. Tako su danas, odjednom, Hrvati u općini Tivat postali manjina.

"Srpski radio-Tivat"

Tivtom vladaju, što je apsurd, srpske četničke stranke?

Da, to je zaista apsurd. To se može tumačiti na ovaj i onaj način, ali tko ima silu taj ima i vlast, ima statistiku. Govorilo se da su Hrvati bojkotirali izbore, i desilo se ono najgore što se moglo desiti, četnici vladaju Tivtom.

Jeste li mogli zamisliti da će u Tivtu biti radio-postaja koja će se zvati "srpski radio Tivat"?

Nikada nisam vjerovao da je moguće da se to dogodi. No, kaže se "svaka sila do vijeka", to nisu radili Talijani za vrijeme okupacije, pa je za vjerovati da se ni današnja sila neće moći dugo održati, iako koriste opasnije metode. Najgore je od svega što se ljudi iseljavaju, i to iz područja gdje je nekada bilo isključivo hrvatsko stanovništvo.

Je li uopće moguće danas reći precizno koliko Hrvata živi u Boki?

Teško. Nedavno je Crkva objavila neke podatke. Prema tim podacima danas u Boki živi oko 11.000 katolika, to su uglavnom sve Hrvati, možda je tu i jedan manji broj Crnogoraca katolika. Uglavnom to je samo 20 posto cjelokupnog stanovništva Boke, uz trend stalnog smanjenja zbog iseljavanja.

Poslije svega ovoga što ste rekli nameće se zaključak da se u Boki radi o jednom sustavnom genocidu i kulturocidu nad Hrvatima i nad hrvatskom kulturom?

Već duže vrijeme u Boki su na djelu organizirani genocid i kulturocid, čiji korijeni, moglo bi se reći, sežu još u vrijeme osnutka Jugoslavije 1918. godine. Iseljavanja je bilo i prije, no, od tada se ono pod pritiskom znatno povećalo. Dobro je poznata vječna želja Srba za izlaskom na more. U ostvarenju toga cilja puno su im pomogli i oni Crnogorci kojima nije bilo stalo do Crne Gore i njezine

samostalnosti. Tako je, nažalost, i danas. Unatoč svemu moram istaći da je ipak sretna okolnost da danas jedan dio Crnogoraca ima zajedničke stavove i interese s Hrvatima Boke kotorske, neki kažu da se radi o ozbiljnim spregama ta dva naroda. Tu se svakako radi o pravim i nacionalno svjesnim Crnogorcima. To donekle olakšava život Hrvata u Boki i zaustavlja radikalnije iseljavanje.

Obespravljeni Hrvati

Što ste Vi u Hrvatskoj poduzeli da se zaštite prava Hrvata u Boki?

Danas se sve više spominju prava Hrvata koji žive u tzv. SRJ, pa tako i u Boki kotorskoj. Mi smo u prvim našim akcijama nastojali da upoznamo hrvatsku javnost s položajem Hrvata u Boki. Obišli smo sve od Vlade do predstavnika raznih stranaka, imali smo puno tekstova, intervjua i nastupa na televiziji. Hrvatska vlast je vrlo sklona da se o tom pitanju povede računa i da se ono riješi na zadovoljavajući način. Međutim, u ovom se trenutku ne može napraviti puno. Mi smo upoznali i naš Ured u Beogradu s tim problemom i oni su već, koliko je bilo moguće, obišli Boku. Kad rat završi morala bi se tražiti stroga poštivanja prava nacionalnih manjina. Onoliko prava koliko daje Hrvatska svojim manjinama, a ona ih već daje, treba tražiti i za Hrvate u tzv. SRJ. Od toga ne smijemo manje tražiti. Kad bi se to dogodilo onda ja ne bih uopće bio zabrinut za Hrvate u Boki, uz uvjet da se to sve ispoštuje. Međutim, to je sve daleko od realizacije, s obzirom na srpsku politiku. Nedavno je netko iz njihove vlasti, mislim da se radi o izvjesnoj ministrici Margit Savović, izjavio da u njihovoj tvorevini tzv. SRJ ne postoje manjine!?

Boka bez Hrvata više ne bi bila Boka. Kako unatoč svemu raditi na tome da se Hrvati koji su se iselili vrate u Boku?

Teško je tu bilo što napraviti. Mnogi bi se ljudi rado vratili, mnogi žele da tamo budu pokopani, da prožive svoje umirovljeničke dane. Za sada ja ne vidim mogućnost. Pretpostavka za sve to je da se tamo uspostavi nekakva normalna i demokratska država.

Ako bi došlo do uspostave nezavisne države Crne Gore onda bi i pitanje Boke bilo puno lakše riješiti. Mislite li da bi u tom slučaju Boka morala dobiti neki oblik autonomije?

To bi bilo rješenje. Pazite, tako bi se i čitava Crna Gora mogla okrenuti Mediteranu i Europi. Siguran sam da bi se u tom slučaju Hrvati vratili u Boku, te da bi ona opet zasjala punim sjajem.

Bokelj papa Siksto V.

Na početku ste rekli da Boku još nazivaju i Zaljevom hrvatskih svetaca. Otkud to ime?

Ne zove se slučajno tako! Najveći broj hrvatskih blaženika je iz Boke kotorske. Istina je da su crkveni krugovi koji su mjerodavni, bili prvi koji su taj zaljev tako nazvali. Nedavno je prilikom posjete, Papa donio kao dar Hrvatskoj jedan dio ruke, relikviju, Sv. Leopolda Mandića koji je rođen u Herceg Novome. Uz Sv.

Leoplda tu je još i blažena Ozana, službenica Božja Ana Marović i blaženi Gracija.

Uz sve ovo, moram istaći da je najstarija katedrala u Hrvata, katedrala sv. Tripuna u Kotoru. Ta katedrala je sagrađena 1166. godine na ruševinama stare crkve.

Govori se da je i papa Siksto V. porijeklom iz Boke?

I to je točno. Izgleda da su njegovi roditelji porijeklom iz Boke, a on je, pretpostavlja se, rođen u Italiji. Tako je izgleda, po svemu sudeći, Vojtila drugi Slaven papa.

Što vaša Bratovština planira dalje?

Čujte, uvijek postoji puno planova i želja, ali sve to ide relativno sporo, a nemamo još ni svoje prostorije u Zagrebu. S obzirom na okolnosti, mi se ne ljutimo previše, nekako se snalazimo. Vjerujemo da ćemo uskoro dobiti i svoje prostorije.

Govorili smo o velikom kulturnom blagu Boke. Da li bi bilo moguće, recimo u Zagrebu organizirati izložbu "Blago Boke kotorske"?

Što se tiče organizacije, to bi bilo moguće i bilo bi predivno, ali što se tiče stvarnosti mi ne možemo doći do toga blaga. Prije ovoga rata, don Branko Sbutega, koji je puno radio na očuvanju te baštine, bio je dogovorio veliku izložbu u Zagrebu, koja bi nakon toga išla u Beč. Sve je bilo pripremljeno, bila je zatvorena financijska konstrukcija. Nažalost, to se zbog rata nije uspjelo realizirati. U nekim boljim budućim vremenima vjerujemo da ćemo to ostvariti. Što se tiče naših drugih aktivnosti moram istaći da je u pripremi veliki simpozij "Hrvati Boke kotorske, prošlost i sadašnjost" u organizaciji Filozofskog fakulteta u Zadru i pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Mi smo idejni začetnici i suorganizatori. Odaziv za ovaj simpozij je veliki, sada se radi na pripremi i organizaciji. Ako sve bude kako smo planirali trebao bi se održati na proljeće iduće godine.

Nedavno sam listao monografiju "12 vjekova Bokeljske mornarice", izdavač te monografije je Beograd. Planirate li Vi izdati monografiju o Boki i Bokeljskoj mornarici?

Na tome se radi. U planu imamo izdavanje nekoliko knjiga, na tome radi više autora. Ove prilike u kojima svi danas živimo donekle nam otežavaju situaciju, ali to nam je sve u planu i to ćemo ostvariti. Moram ovdje istaći još i to da je na Medvedgradu prilikom otvaranja Oltara domovine bio postrojen i odred Bokeljske mornarice u svojoj poznatoj bokeljskoj nošnji.

Profesore, nedostaje li vam Boka?

Nedostaje i to puno, no ja nju nosim uvijek sa sobom, ona je uvijek u mom srcu. Bokelji bez Boke ne mogu i mi ćemo opet "uploviti" u Boku, to neće biti tako daleka budućnost!

Iz hrvatske povijesti

HRVATSKA BOKA

Hrvatski Domobran, br. 5 (39), listopada 1996.

Otkako je Hrvatska ponovo uspostavila svoju južnu (avnojevsku) granicu, ne prestaju srpske i crnogorske žalopojke, i ne samo one, za Prevlakom. Pa tako ni sporazum s "Jugoslavijom" nije to mogao izbjeći. Hrvatska strpljivo dokazuje da su i južna granica s Prevlakom kao uostalom i istočna s Podunavljem, hrvatske! Strpljivo, sve zbog "mira u kući". Zbog tog mira i ne spominjemo naše, hrvatske krajeve koji su ostali izvan "avnojevskih granica". A, trebalo bi pa makar i ovakvim putovima.

Kako bismo načeli tu temu, zamolio sam g. dr. Zvonimira Janovića, prof. Na tehnološkom fakultetu, danas predsjednika društva Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809", Zagreb, da kaže nešto o Boki kotorskoj što je vrlo susretljivo prihvatio. Razgovor je vodio Milan Sremčević, gl. Urednik glasila HRVATSKI DOMOBRAN.

Profesore Janoviću, kažite za naše čitatelje nešto o hrvatskoj Boki.

Boka kotorska, geografski to je zaljev, fjord, smješten na krajnjem jugu Dalmacije, iz Jadrana prodire kod poluotoka Prevlake i rta Oštro, oko 24 km do krajnje točke, grada Kotora, ispod oštrih hridi planine Lovčen. Za taj zaljev poznati hrvatski pjesnik iz Kotora, Viktor Vida pripominje: "Ja vjerujem slaviteljima sjevernih fjordova kad tvrde, da su prirodne ljepote Skandinavije jedinstvene, ali ništa ne može pokolebati moje uvjerenje da je Boka kotorska ostvarenje Božanske priče koja se tu više nego i u jednom kraju svijeta dotakla zemlje i ostavila na tom kamenju svoj vječni trag". U novijoj povijesti to područje se sastoji iz tri općine: Kotor, Tivat i Herceg Novi, a nastanili su ga Hrvati, kao i druge krajeve, dakle u VII. Stoljeću. Kako zaključuje naš poznati povjesničar dr. Mustač, od spomenika Kralja Tomislava i Baščanske ploče pa preko ljetopisa popa Dukljanina, starih povijesnih kronika i suvremenih povjesničara, očito je da su Hrvati po dolasku u ova područja nastanili krajeve duž Jadrana. Od Istre do Albanije te od Jadrana do Drave na sjeveru i na istok od Sutle do Drine.

Najznačajniji grad Boke Kotorske, svakako je Kotor, po nekim povjesnicima, prethodio mu je rimski grad Catarum, a po njemu je nazvano čitavo područje Boke. Kotor je kroz dugi niz stoljeća bio središte političkoga, ekonomskog i kulturnog života čitavog područja Boke. Taj stoljećima hvaljeni grad posjeduje veliko bogatstvo duhovnih i materijalnih spomenika od grčkih i rimskih natpisa i skulptura do hrvatskih pletera. Grad je opasan jednim od najsačuvanijih bedema i vrijedan je primjer fortifikacijske arhitekture Europe. Čitavo brdo Sv. Ivana, visine 260 m i grad obuhvaćeni su pojasom bedema visine do 20 m i širine oko 10 m, ukupne duljine 5 km. U Kotoru je 1166. godine na ruševinama istoimene male crkve sagrađena i posvećena katedrala Sv. Tripuna, zaštitnika grada i čitave Boke kotorske. Smatra se najstarijom katedralom u Hrvata, a starija je dakle i od pariške

Notre Dame. Poznata je po dekorativnoj skulpturi i fragmentima fresaka iz 14. stoljeća i uopće po arhitektonskim rješenjima.

Povijest Boke kotorske kroz stoljeća vrlo je bliska povijesti Dubrovnika, pa iako nije imala svoju Republiku, ipak je uvijek imala svoju određenu samoupravu, komunu, svoj senat i upravu. Dugo vremena, oko 400 godina, bila je vazal Venecije, do pada Mletačke Republike 1797. godine, kratko vrijeme pod Napoleonom a zatim pod Austro-Ugarskom monarhijom. Godine 1918. kao jedna od hrvatskih zemalja ulazi u sastav Jugoslavije, da bi 1945. bila nazvana "Crna Gora i Boka" a kasnije je samo dio Republike Crne Gore. Sve zbog tzv. "bratstva i jedinstva" jer su Hrvati i tako imali previše mora. Raspadom iste Jugoslavije, Hrvatska je iz objektivnih razloga priznala tzv. Avnojevske granice, tako da je stvaranjem Jugoslavije Boka ušla u njezin sustav kao dio Hrvatske, ali eto njezinim raspadom, nije nažalost ponovo postala dio samostalne Hrvatske.

Kakvim bismo obilježjima mogli poduprijeti hrvatstvo Boke?

Boka iskonski pripada Hrvatskoj, međutim, od osnutka Jugoslavije stalno se, svim sredstvima nastojalo smanjiti broj Hrvata. Primjerice, dok je 1910. godine u cijelom području bilo više od 50 posto Hrvata, danas je njihov broj sveden na nekoliko postotaka. Međutim, činjenica je da se u dosadašnjim popisima jedan dio njih izjasnio kao Jugoslaveni, očito pod pritiskom. Za Boku je karakteristično da je katolički/hrvatski živalj nastanio upravo gradove, dok je pravoslavno i ino pučanstvo boravilo u ruralnim područjima unutrašnjosti, što je vidljivo iz navedenog popisa 1910. g. gdje Herceg Novi ima 70 posto katolika, Kotor 69 posto, a Tivat više od 95 posto. Budući su baš priobalna naselja i gradovi bili žarište pomorstva koje je stoljećima bilo pokretač razvitka područja, te da je isto to stanovništvo bilo nosiocem kulture koja je dosegla zavidnu razinu i zbog koje je u novije vrijeme cijeli zaljev proglašen Svjetskim kulturnim i prirodnim nasljeđem pod skrbi UNESCO-a, za to je povijesno najzaslužnije katoličko, dakle hrvatsko pučanstvo. Na svakom je koraku u Boki pečat hrvatske kulture – to je velika, prije svega kulturna baština i to hrvatska. Boka je oduvijek bila korpus Dalmacije, Mediterana i to je formiralo njezinu cjelokupnu kulturu, bilo da se radi o crkvi, slikarstvu, kiparstvu, graditeljstvu i uopće načinu življenja. Od povijesnih da spomenem samo neke. Na pročelju crkve Sv. Nikole u Perastu urezan je natpis u kamenu koji podsjeća na pobjedu Peraštana nad Turcima 1654. godine. Natpis je na hrvatskom jeziku, napisan latinicom. To je ujedno najstariji vanjski natpis latinicom na hrvatskom jeziku na cijeloj obali od Istre do Bara. Nadbiskup Andrija Zmajević, 1674. g. svoje djelo "Crkovni ljetopis" također je napisao na hrvatskom. O tome svjedoče (obilježja hrvatska!) reljefi s pleternom ornamentikom na ostacima crkava iz IX. i X. stoljeća. Kada je riječ o katoličkim crkvama i kapelicama, čitava je Boka u njihovoj sjeni, najvećim dijelom izgrađena od pomoraca. Tako u Kotoru, gdje su nekada bogate obitelji gradile crkve, u jednom malom Kotoru bilo je preko 30 crkava, od toga samo dvije pravoslavne s tim da je jedna, crkva sv. Luke na poticaj Napoleonova generala, darovana. U franjevačkom samostanu u Kotoru čuva se knjižnica s oko 20.000 knjiga i 50 inkunabula, najstarijih tiskanih knjiga prije 1500 godine. Glas Koncila je Boku

kotorsku nazvao i "Zaljevom hrvatskih svetaca" jer ih je ondje razmjerno najviše (Sv. Leopold Mandić iz Herceg Novog, blažena Ozana Kotorska, blaženi Gracija iz Mula i Službenica Božja Ana Marija Marović iz Kotora). Prema nekim podacima, podrijetlom iz Boke je, kao jedini hrvatski papa, Siksto V.

Vi ste predsjednik društva "Hrvatska bratovština – Bokeljska mornarica 809 – Zagreb", osnovanog 809. u Boki. Je li ondje bilo i drugih hrvatskih društava?

Hrvati Boke, da bi očuvali svoj identitet, stvarali su i nove kulturne, vjerske i političke udruge, posebno u novijoj povijesti. U staroj Jugoslaviji stvaraju se ogranci Hrvatske seljačke stranke koja je 1938. godine u Boki pobijedila na izborima. Prije Drugoga svjetskog rata u Boki kotorskoj djelovalo je 17 hrvatskih društava. U Herceg Novom "Hrvatska čitaonica" i "Hrvatsko tamburaško društvo", u Perastu Hrvatsko društvo "Zmajević", u Kotoru "Hrvatsko društvo Napredak" i Muški pjevački zbor sv. Tripuna, u Mulu "Hrvatski pjevački zbor – Zvonimir", u Tivtu "Hrvatsko glazbeno društvo – Starčević" i "Prosvjetno društvo – Ljudevit Gaj" u Lastvi, "Hrvatsko pjevačko društvo Tomislav" u Škaljarima i drugo.

Što mislite o današnjem stanju na tom hrvatskom prostoru?

Taj sporazum pozdravljam jer smatram da ne može biti sporan, budući da je to document kojim se poštuje Hrvatska kao neovisna, suverena i ravnopravna država u okviru međunarodnih granica. Taj sporazum pozdravljam jer smatram da ne može biti sporan, budući da je to document kojim se poštuje Hrvatska kao neovisna, suverena i ravnopravna država u okviru međunarodnih granica. To je ujedno i kraj, za sada, velikosrpske agresije i iluzija. Sporazum će nadam se omogućiti i zaštitu prava tamošnje Hrvatske manjine dakle i Hrvata u Boki Kotorskoj, koja bi trebala dobiti sva prava prema europskom civilizacijskom obrascu. Osobno se zalažem da to bude na osnovi reciprociteta, što mi Srbima ovdje, oni moraju osigurati Hrvatima ondje. Međutim, protuslovan je članak 4. Sporazuma, koji nakon priznanja međunarodnih, avnojevskih granica, govori o Prevlaci kao o spornom teritorijalnom pitanju. To je dakle izmišljeno pitanje još uvijek velikih srpskih apetita prema našoj obali, moru, tj. Hrvatskom teritoriju. Naše društvo "Hrvatska bratovština – Bokeljska mornarica 809 – Zagreb", smatra da se cjelovito, dugoročno mirno rješenje može naći samo obostranom demilitarizacijom područja kako Prevlake, u državnom prostoru Republike Hrvatske, tako i u čitavom Bokokotorskom Zaljevu, koji je, nakon što je 1945. godine oduzeto Hrvatskoj, pripalo državnom prostoru Crne Gore. Vjerujem da bi takvo rješenje pozdravile i sve demokratske snage Crne Gore a posebice svi stanovnici Boke, kojima je i previše "okupacije" mornarice bivše Jugoslavije, koja se nakon bijega iz Hrvatske smjestila i sada devastira taj prekrasni Zaljev.

Vidite li uopće nekakvu perspektivu za još preostale Hrvate u Boki?

Hrvate Boke Kotorske neće održati broj već želja da sačuvaju prošlost i svjedočanstvo koje su nam ostavili pradjedovi kroz prohujala vremena. To se nameće kao imperativ u ovaj povijesni trenutak. Također, hrvatska politika i

diplomacija morale bi što više i što glasnije problematizirati Boku, kao hrvatski etnički i kulturni prostor, ne da bi se diralo u postojeće granice već da to područje bude multikonfesionalno i multinacionalno ali se s hrvatskom kulturnom autonomnošću. Drugim riječima, moramo vratiti Boku u svijest i savjest Hrvatske, kao uostalom sve Hrvate izvan matične zemlje Hrvatske. Naime, kako smo svjesni da je preostalih Hrvata u Boki sada malo, ali da je njihova kulturna i civilizacijska baština golema, rješavanje njihova statusa moralo bi polaziti od kriterija kvalitete, a ne kvantitete. Vjerujemo da će Hrvatska imati interesa i mogućnosti, odrediti znanstvenike i stručnjake da prouče: posebice očiste od falsifikata SANU (Srpske akademije nauke i umetnosti), povijest Boke u svim dimenzijama. U tom smislu i naša bratovština priprema znanstveni skup. Ne treba zaboraviti ni potrebu gospodarskog povezivanja Hrvatske s Bokom Kotorskom, kao i neposredno potpomaganje kulturnih inicijativa i ustanovljenje kulturnih zajednica.

Gospodine profesore Janoviću, zahvaljujem Vam na iscrpnom razgovoru i želim Vam da se Vaša nadanja u potpunosti ostvare.

Priopćenje Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809"

BOKA KOTORSKA NE SMIJE BITI ZABORAVLJENA

Slobodna Dalmacija, 1. veljače 1997.

ZAGREB - Veliko vijeće Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809. najstarije vjerske, cehovske i kulturne udruge u Hrvata, osnovane početkom 809. godine u Kotoru, u drevnom hrvatskom gradu u Boki kotorskoj, obraća se hrvatskoj javnosti u povodu 3. veljače - Tripundana - kad se slavi sv. Tripuna, sveca zaštitnika ove bratovštine i svih Hrvata katolika u Boki i iz Boke, priopćeno je iz bratovštine.

Boka kotorska kao zemljovidna cjelina, kao kraj koji Hrvati nastanjuju od svog dolaska na obale Jadrana, ali i kao izvorište neupitnog povijesnog i civilizacijskog prinosa hrvatskom narodu, prepuštena je zaboravu, podjednako kao i sve malobrojniji Hrvati koji tamo ostaju živjeti - unatoč tome što su obespravljeni i zapostavljeni ne samo kao starosjedioci već i bez temeljnih manjinskih prava.

Hrvati u Boki i iz Boke ne znaju hoće li Prevlaka u nekom od političkih pregovora biti prepuštena ili zamijenjena; Hrvati u Boki i iz Boke ne znaju hoće li preostalim Hrvatima u Boki biti omogućeno uživanje punih manjinskih sloboda i prava, pa i prava na vlastiti jezik i pismo, pravo na školovanje prema dodatnim posebnim programima, pravo na organiziranje kulturnih udruga, ali i pravo na gospodarski i socijalni opstanak. Hrvati u Boki ne znaju hoće li konačno u svojoj matičnoj domovini, Republici Hrvatskoj, imati stvarnog zagovornika svih svojih prava, te hoće li im prava biti i međunarodno zajamčena.

Hrvati iz Boke, pak, ne znaju hoće li povijest konačno revalorizirati prinos Bokelja, hoće li se izbrisati falsifikati pisani od srpsko-crnogorskih "akademika" i nadopuniti prešućena poglavlja u hrvatskim školskim udžbenicima. Na žalost, ni danas ne znaju hoće li časna i vjerna istina tog hrvatskog kraja biti prepuštena memoricidu u ime nekih dnevnih političkih ciljeva ili će Republika Hrvatska jasno iskazati svoj interes za taj dio svog povijesnog prostora, za svoje povijesno rubno područje s raskrižja dviju civilizacija, vjera i tradicija. Mediteransko obilježje koje su Boki dali njezini starosjedioci Hrvati, zajedno s nasadima katolicizma pretočenima u imena svetog Leopolda Mandića, te blažene Ozane i blaženoga Gracije iz Mula, nešto je čega se u ime hrvatskog naroda nitko nema pravo odreći.

Veliko vijeće Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" poziva sve političke snage u Republici Hrvatskoj da u svojim programima i aktivnostima jasno odrede svoj interes za povijesne prinose Hrvata iz Boke te za njihov današnji položaj u toj istoj Boki, premda u drugoj državi, stoji u priopćenju koje su potpisali dr. Zvonimir Janović i Jasna A. Petrović.

Dr. sc. Zvonimir Janović, predsjednik društva Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809"

JAKA HRVATSKA UVJET JE OPSTANKA BOKELJSKIH HRVATA

Glas Slavonije, 31. listopada 1998.

Vesna KLJAJIĆ

Nedavne izjave crnogorskog predsjednika Mila Đukanovića o tome kako "Hrvatska pokazuje aspiracije prema Boki kotorskoj" alarmantno su odjeknule Hrvatima tog kraja. Naime, vrlo često su slične izjave u ekstremnim srpskocrnogorskim krugovima bile shvaćane kao otvoreni poziv na linč.

Svojedobno je član Đukanovićeve stranke Koprivica, u saveznoj skupštini u Beogradu izjavio kako Hrvati putuju iz SRJ u Hrvatsku da bi tamo ratovali kao "vikend ustaše", nakon čega je uslijedilo šikaniranje Hrvata na graničnim prijelazima, a sličnih primjera ima još.

- Tijekom rata se dio ljudi iz Boke morao iseliti. Šešelj je u Herceg Novom osnovao "Društvo za obranu srpstva", pa se mislilo da sprema čistke Hrvata. Srećom, on se više sukobljavao s crnogorskim liberalima i drugim neistomišljenicima. Hrvate su maltretirali verbalno, prijeteći im da su "ustaše" i da se "moraju seliti", ali srećom nije bilo masovnijeg egzodusa. Mi smo nastojali upoznati hrvatsku javnost s tamošnjim problemima i mislim da će se otvaranjem hrvatskog konzulata u Kotoru mnogi problemi normalizirati. I držimo vrlo značajnim gradnju pastoralnog centra i nove crkve u Tivtu. I mi smo se priključili akciji prikupljanja sredstava za tu namjenu – kaže dr. Zvonimir Janović, predsjednik Društva hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809", na početku našeg razgovora.

Hrvatski radio Tivat

Kako danas žive Hrvati u Boki kotorskoj?

Žive dosta loše. Nema razvoja industrije, turizam je zamro. Kotor je 1979. godine doživio potres, nakon čega je iseljen, pa su lokalne vlasti kuće davale kome su htjele, tako da su Hrvate manje-više maknuli u predgrađe i susjedna sela. U Tivtu gdje je bilo najviše Hrvata stalno su naseljavali nehrvate. Gradnjom vikendica masovno su izmijenili etnički sastav kraja, a pogotovo u vrijeme rata, kada su se doselili i Srbi iz Hrvatske. Tivat je imao lokalni radio, s kojeg su, protjerani djelatnici Hrvati. Žalili su se, i od Vrhovnog i Ustavnog suda dobili presudu u svoju korist, ali ih nitko nije vratio na posao. Oni imaju presudu koju nitko ne želi provesti. Situacija je loša, a narod se snalazi kako zna, netko radi na brodovima, netko ima nešto zemlje, netko ima nekoga u inozemstvu, netko prima mirovinu. Međutim, perspektiva, posebno za mlade ljude je sumorna.

Je li se s novom vlasti nešto promijenilo nabolje?

A koja je to nova vlast? Čini se da se nije mnogo promijenilo. Interes Crne Gore je otvaranje prijelaza Debeli Brijeg, jer su i prije zarađivali od turističkih izleta iz Dubrovnika u Kotor, koji je kao i Dubrovnik, grad pod zaštitom UNESCO-a. Novac je novac, a tamo se danas živi od šverca. Osim toga, kontakt s Hrvatskom za njih bi predstavljao kontakt s Europom. Ali, čini se da ih Milošević koči i drži po strani, pa onda prave probleme s Prevlakom, premda problema zapravo nema. Oni traže demilitarizaciju Prevlake, a kad mi zatražimo demilitarizaciju Boke kotorske, šute. Pogotovo što je Boka kotorska katastarski nekada bila 85 posto hrvatska. Druga je stvar što je poslije provedene nacionalizacije i zemljište pravno i bespravno oduzimano. Ljudi kažu: "Općina je dala moje zemljište za gradnju vikendica – i nikom ništa!"

Blagdan svetog Tripuna je Dan Bokeljske mornarice

Proslava Dana Bokeljske mornarice je 3. veljače. To je blagdan svetog Tripuna, pokrovitelja Boke kotorske. Predsjednik republike ima i povijesnu gardu, u čijoj se postrojbi nalaze i pripadnici Bokeljske mornarice. Kod postrojavanja Povijesne garde, Bokeljska mornarica zauzima prvo mjesto, kao povijesno najstarija.

Žig splitskog suda

Prije nekoliko godina neki je čovjek ugovor o kupnji kuće ovjerio falsificiranim žigom splitskog suda, pa je potom tu kuću preprodao. Vlasnica kuće živi u Zagrebu i ni o čemu nije imala pojma dok je nisu pozvali rođaci i javili joj. Sada joj preostaje dugo hodanje po sudovima i dokazivanje da je riječ o falsifikatu. Ovo je jedan od tipičnih primjera pritiska na naše ljude. Broj Hrvata u Boki kotorskoj se smanjuje. Srbi su to imali u planu još od 1918. godine. Prvo su planirali dobiti izlaz na more preko sjeverne Albanije, da bi uspostavljanjem Jugoslavije iskoristili priliku i lukavstvom počeli doseljavati svoje ljude i tako mamo-pomalo mijenjati etnički sastav. K tome treba dodati i represivne mjere koje su provodili protiv nesrpskog pučanstva, kako je to bila opća praksa s Hrvatima u toj tvorevini.

Iseljava se intelektualna elita

Ljudi rođeni poslije Drugog svjetskog rata pitaju se kako se hrvatska Boka kotorska našla u sastavu Crne Gore?

Stvaranjem tzv. Nove Jugoslavije, Boka kotorska je u prvo vrijeme bila ravnopravna jedinica s Crnom Gorom, pod nazivom Crna Gora i Boka, ali su poslije, određivanjem granica republika, komunističke vlasti od toga odustale, zaboravile na Boku kotorsku, pa je taj dio postao sastavnim dijelom Republike Crne Gore. Nama se dogodio i Neum, ali na žalost na suprotni način, i premda u cijelosti hrvatski kraj, ostao je u sklopu Republike BiH. Osim Bangladeša i Pakistana, vjerojatno u svijetu ne postoji zemlja koja se sastoji od odvojenih dijelova. To vam je sudbina Boke kotorske, u kojoj danas živi približno 11 tisuća

Hrvata. Od stvaranja Jugoslavije, u tom kraju povećao se broj stanovnika tri puta, a broj Hrvata se smanjio dva puta.

Koliko se Hrvata iselilo iz Boke?

Teško je reći, jer još ne postoji precizni popisi. Iselilo se desetak posto Hrvata, i najveći je problem što se iseljavala intelektualna elita – liječnici, znanstvenici, glazbenici, pomorci, profesori, jer su vjerojatno najveće presije vršene baš nad njima, kao intelektualcima. Poznajem ljude koji danas žive u Zagrebu, Splitu, Rijeci, veliki se val doselio u Dubrovnik… Loše je to što su ljudi koji mogu nešto učiniti morali otići.

Crna Gora do Neretve

Kako komentirate paranoičnu izjavu gospodina Mila Đukanovića o tome da Hrvatska ima pretenzije prema teritoriju Boke kotorske?

Pokušavam u životu uvijek biti realist, ali mi je jasno da bi oni htjeli sve do Neretve. Sad im je dobro došlo da mogu ucjenjivati Prevlakom. Đukanović se predstavljao demokratom i davao izjave kao da nikada nije bilo nikakvih nesuglasica između Hrvatske i Crne Gore, a dobro znate da je kao predsjednik Vlade vršio smotru trupa koje su kretale na Dubrovnik. To njegovo sadašnje nastojanje da odvoji Crnu Goru, možda kroz ovu izjavu, pokušaj je davanja signala Beogradu u smislu da oni sami trebaju voditi brigu o tom dijelu granice, a ne Beograd. Političari vjerojatno žele ponekad uzburkati stvar, premda on zna da Boka neće izaći iz sustava Crne Gore, jer su tamo promijenili strukturu stanovništva. Osim toga, Đukanović dobro zna da se Hrvatska pridržava potpisanog Sporazuma o normalizaciji odnosa kojim je priznala međusobne granice. "Čudno" je da se oni toga ne pridržavaju. Slično se odnosi i na Zemun i na Srijem. I to im nije dosta, pa bi htjeli i Prevlaku i još štošta.

Optimalno ili realno rješenje

Što bi bilo optimalno rješenje za Hrvate u Boki kotorskoj?

Optimalno bi bilo da pobijedi demokratska struja u Crnoj Gori, ako je ima. Na svakome je koraku u Boki kotorskoj pečat hrvatske kulture, to je velika kulturna baština, i to hrvatska. Boka je oduvijek bila korpus Dalmacije, odnosno Hrvatske, dakle Mediterana, i to je formiralo njezinu kulturu, bilo da je riječ o crkvama, slikarstvu, kiparstvu, graditeljstvu i uopće načinu življenja. Od povijesti – da spomenem samo neke stvari – na pročelju crkve svetog Nikole u Perastu urezan je napis u kamenu koji podsjeća na pobjedu Peraštana nad Turcima 1654. godine. Natpis je na hrvatskom jeziku, napisan latinicom. To je ujedno najstariji vanjski natpis latinicom na hrvatskom jeziku na cijeloj obali od Istre do Bara. Nadbiskup Andrija Zmajević, 1674. godine svoje djelo "Crkovni ljetopis" također je napisao na hrvatskom. O tome svjedoče reljefi s pleternom ornamentikom na ostacima crkava iz IX. I X. stoljeća (obilježje hrvatstva!). Kada je riječ o katoličkim crkvama i kapelicama, cijela je Boka u njihovoj sjeni, najvećim dijelom sagrađena od pomoraca. Tako je u jednom malom Kotoru, gdje su nekada bogate obitelji gradile crkve, bilo ukupno 30 crkava i kapelica, od toga samo dvije pravoslavne.

U franjevačkom samostanu u Kotoru čuva se knjižica s dvadesetak tisuća knjiga i 50 inkunabula, najstarijih tiskanih knjiga prije 1500. godine. Glas Koncila je Boku kotorsku nazvao i "zaljevom hrvatskih svetaca", jer ih je ondje razmjerno najviše (sv. Leopold Mandić, Blažena Ozana Kotorska, Blažena Anamarija Marović i Blaženi Gracija). Prema nekim izvorima, podrijetlom iz Boke je, kao jedini hrvatski papa, bio i Siksto V.

Blago Boke kotorske čini 40 posto pokretnog i 60 posto nepokretnog blaga u Crnoj Gori! To su crkve, muzeji, palače, to je pomorska tradicija, to su umjetnici … Tu je 37 kulturnih društava koja su početkom stoljeća nosila hrvatska imena. Boka kotorska predstavlja Crnoj Gori most prema Mediteranu. Crnogorci su uočili da njihovo uključivanje u Europu može ići samo preko Hrvatske, a to bi najbolje mogli ostvariti preko Hrvata Boke kotorske. To bi bilo ono što kažete – "optimalno rješenje" i za Hrvate.

"Drugo oko u glavi"

Gdje je tu onda "drugo oko u glavi"?

Ovo bi bilo optimalno rješenje, a realno je često različito od ovoga. Nezahvalno je biti prorok, ali u jedno sam siguran. Samo jaka Hrvatska garancija je opstanka Hrvata i u Boki kotorskoj, kao i u Vojvodini te u BiH. Hrvate Boke kotorske neće održati broj, nego želja da očuvaju prošlost i svjedočanstvo koje su nam ostavili pradjedovi kroz prohujala vremena. To se nameće kao imperativ u ovom povijesnom trenutku. Također, hrvatska politika i diplomacija morale bi što više i što glasnije problematizirati Boku kao hrvatski kulturni i etnički prostor, ne da bi se diralo u postojeće granice, nego da to područje bude multikonfesionalno u multietničko, ali s hrvatskom kulturnom autonomnošću. Drugim riječima, moramo vratiti Boku u svijest i savjest Hrvatske, kao uostalom sve Hrvate izvan matične zemlje Hrvatske. Naime, kako smo svjesni da je preostalih Hrvata u Boki sada malo, ali da je njihova kulturna i civilizacijska baština golema, rješavanje njihovog statusa moralo bi polaziti od kriterija kvalitete, a ne kvantitete. Vjerujemo da će Hrvatska imati interesa odrediti znanstvenike i stručnjake da prouče, posebice očiste od falsifikata SANU povijest Boke u svim dimenzijama. Ne treba zaboraviti ni potrebu gospodarstvenog povezivanja Hrvatske s Bokom kotorskom, kao i neposredno potpomaganje kulturnih inicijativa i ustanovljenje kulturnih zajednica.

S povodom – akademik Josip Pečarić

TKO JE POPIO, A TKO NIJE, KAVU NA STRADUNU?

Dubrovački vjesnik, 16. studenoga 2002.

Razgovarala: **KATE ŠUTALO**

Vi ste ugledni profesor matematike, ali vaš znanstveni rad pro-širili ste i na područje povijesti, posebice vašeg rodnog kraja Boke kotorske. Često vašem objašnjavanju pojma Boke Kotorske često rabite termine Boka, Zaljev hrvatskih svetaca i u Boki svaki kamen govori Hrvatski?

- U biti najveći je moj opus u svezi s Drugim svjetskim ratom. I prva moja knjiga bila je *Srpski mit o Jasenovcu* iz 1998. godine. Po njenom objavljivanju imao sam polemiku s velikosrpskim "genicidologom" dr. Milanom Bulajićem na radiju *Slobodna Europa*. Po općem uvjerenju Bulajić je bio deklasiran, pa je napisao novu knjigu u kojoj je jedno poglavlje posvetio mojoj knjizi i tom razgovoru. To poglavlje je nazvao smiješnim imenom: *Ideologija genocida Cohen-Pečarić*, tvrdeći da su moja knjiga i Cohenova *Srpski tajni rat* dvije najantisrpskije knjige u povijesti. Drugo izdanje moje knjige kao i odgovor na tu novu Bulajićevu knjigu u kome je dan cjelokupan razgovor s Bulajićem, tiskan je 2000. godine. Prirodan nastavak na te knjige je i najnovija knjiga *Brani li Goldstein NDH?*. Naime, posao deklasiranog Bulajića morali su preuzeti istomišljenici u Hrvatskoj. To su učinili otac i sin Goldstein. Prva njihova knjiga *Holokaust u Zagrebu* tiskana je 2001., a najavljuje se cijela serija knjiga o holokaustima u raznim hrvatskim gradovima. Osnova cjelokupnog njihovog rada je želja dokazati da su za progon Židova svugdje u Europi krivi Nijemci, osim u Hrvatskoj gdje su krivlji Hrvati od Nijemaca. Dakle isto što je tvrdio i Bulajić. Tako su po njima ustaše i fašisti i rasisti i antisemiti. Oni su se po njima mogli suprotstaviti Hitleru, a nisu. Kao da se ne radi o državi u nastajanju koja je odmah bila suočena s četničkim i partizanskim ustancima. Zato im je prvi među "revizionistima" dr. Franjo Tuđman koji je prvi raskrinkao takve nebuloze. Upravo se ovih dana Carl Gustaf Ströhm u tekstu *Zabrana izmišljenog neprijatelja (Hrvatsko slovo, 8. studenog 2002.)* sjetio jednog svog razgovora s Tuđmanom i naveo predsjednikove riječi: "Znate li koliko je pravih, uvjerenih fašista bilo u Hrvatskoj 1941. godine? Najviše pedeset. Svima ostalima fašizam nije značio ništa – oni su samo željeli neovisnu i suverenu Hrvatsku. Budući da su im tadašnje fašističke sile nudile državu, oni su se preobukli u njihove odore. Da su im Amerikanci, Englezi, Francuzi ili čak Sovjeti nudili hrvatsku državu, oni bi išli s njima." A sigurno je sam početak bavljenjem povijesnim temama bio vezan uz Boku kotorsku, tj. uz činjenicu da je tijekom postojanje Jugoslavija s Hrvatskom u njima izvršen memoricid nad hrvatskim narodom kada su u pitanju Hrvati Boke kotorske i ogromna njihova kulturna baština. Početkom rata malo je ljudi u Hrvatskoj uopće znalo za njih. To pokazuje i termin "Zaljev hrvatskih svetaca" za Boku kotorsku koji spominjete. Ima naših

ljudi koji misle da sam ja izmislio taj termin, pa čak se znalo dogoditi da se to kaže na nekim tribinama. Naravno, intervenirao bih jer se radi o imenu koji se mnogo ranije pojavljivao u hrvatskom katoličkom tisku. Prvo sam s njim morao upoznati moje Hrvate iz Boke, a potom je Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" inzistirala na dosljednoj njegovoj uporabi. Danas je taj termin doista poznat u Hrvatskoj. Uostalom, pogledajmo i na zadnjem popisa pučanstva koliko je veliki broj katolika među Hrvatima, a uspjeli su im istisnuti iz svijesti da je Boka kotorska zaljev njihovih svetaca. Kao što znate radi se o vv. Leopoldu Bogdanu Mandiću, blaženicima Ozani kotorskoj i Graciji iz Mula, službenici božjoj Ani Mariji Marović, a ne treba zaboraviti da je i jedan od najvećih papa u povijesti Siksto V. bio podrijetlom iz Boke.

Dubrovnik napadan iz Boke

Jasno je da taj memoricid nad hrvatskim narodom nije mogao biti uspješan kada se radi o vama iz Dubrovnika i okolice zbog samog položaja i stoljetnih veza s Bokom. Zbog toga mi dopustite citirati jedan dio iz moje knjige tj. iz teksta "Kakve su uspomene nakon susreta s Papom ponijeli Hrvati iz Boke kotorske?":

"Ujutro 5. listopada krenuli su natrag. Posjetili su Dubrovnik, grad koji je tijekom Domovinskog rata napadan upravo iz njihove i naše Boke. Oni koji su ga napadali govorili su kako će uskoro piti kavu na Stradunu. Nisu je popili! Hodočasnici iz Boke, baštinici velikog kulturnog naslijeđa hrvatskog naroda u Boki, popili su kavu na Stradunu, što su tako dugo priželjkivali. Dubrovčani su ih na Stradunu čekali s glazbom. Bokelji su zamolili da im se odsvira “Lijepa naša”, pa dok su je slušali, plakali su, a Dubrovčani su im pljeskali. Potom su se uputili prema granici, no sustigao ih je župan Dubrovačko-neretvanske županije, dr. Jure Burić. Ušao je u jedan od autobusa te počeo govoriti o tome kako su Hrvati Boke kotorske uvijek u mislima Dubrovčana i svih Hrvata te da ih nikad neće zaboraviti. No nije mogao nastaviti svoj govor - zaplakao je. U svim je intervjuima uvijek spominjao i bokokotorske Hrvate, svojedobno je predložio da dan Dubrovačko-neretvanske županije bude dan sv. Leopolda Bogdana Mandića, dan hrvatskog sveca iz Boke kotorske, iz obližnjeg Herceg Novog. Tako taj dan ostaje kao trajno sjećanje na neraskidivu vezu Dubrovnika i Boke kotorske, Dalmacije i Boke kotorske, odnosno Hrvatske i Boke kotorske."

Suprotno je s tvrdnjom da "U Boki kotorskoj svaki kamen govori - hrvatski". To je i podnaslov moje knjige *Borba za Boku kotorsku* iz 1999. godine. Za tu moju izreku tvrdi se čak i da je stara hrvatska narodna izreka. To samo pokazuje da je odigrala veliku ulogu u našoj borbi da se "u svijest i savjest hrvatskog naroda i hrvatske države vrate Hrvati Boke kotorske i njihova ogromna kulturna baština".

Ima još jedna knjiga u kojoj se dosta spominje i Boka. To je knjiga *Strossmayerova oporuka* koju sam napisao zajedno sa suprugom Ankicom i koju je ove godine izdala moja Akademija. Tu se mnogo više raspravlja o tzv. Svetojeronimskoj aferi, vama u Dubrovniku interesantna tema o Srbima katolicima, bolje reći o tome kako se uspjelo od Hrvata u Baru napraviti prvo Srbe katolike, potom Crnogorce katolike. Posebno nas je obradovalo kada nam se javio g. Vladimir Marvučić, pomoćnik Ministra vjera RCG za katoličku vjeru i kazao

nam da je do istih rezultata došao i on. Nadam se da će uskoro upravo on predstaviti našu knjigu u Akademiji, i tako hrvatskoj javnosti skrenuti pozornost i na Hrvate Bara i okolice.

U Vašim radovima često ste se bavili sustavnim odnarođivanjem i iseljavanjem starosjedilaca Hrvata iz Boke kotorske?

- Sigurno je itekako važna tema za Hrvatsku znati kako se vrši sustavno odnarođivanje i iseljavanje iz onih hrvatskih krajeva koji nisu danas u sastavu hrvatske države. Brojkama se sigurno to najjasnije može pokazati pa smo ukazali na činjenicu da se tijekom postojanja prve i druge Jugoslavije broj pučanstva u Boki udvostručio, a broj Hrvata – po zvaničnim popisima – tri puta smanjio. Podatci za velike gradove, tj. usporedbe popisa iz 1910. i 1991. to pokazuju na još drastičniji način. Naravno tu imamo veliki nesklad između podataka Katoličke crkve i ovih s popisa, ali to upravo pokazuje koliko je veliki problem odnarođivanja. Brojke smo koristili i kada je riječ o spomeničkom blagu Crne Gore. Evo priče o tomu iz moje knjige:

"Još kada smo bili primljeni kod ministra Cesara, crnogorska TV je prenijela sliku sa HTV-a uz svoj komentar. Slijedili su napadi na nas. Otišao sam u *Vjesnik* želeći naći tekst za koji sam znao da je izašao u beogradskoj *Ekspres politici*. Umjesto toga našao sam njihove zvanične podatke kako se 40% nepokretnog i više od 2/3 pokretnog spomeničkog blaga današnje Crne Gore nalazi u Boki kotorskoj. Kao da su htjeli da mi olakšaju u objašnjavanju moje priče da tamo svaki kamen govori Hrvatski. Jer to je uglavnom smješteno po katoličkim crkvama, a u Boki su katolici odvajkada bili Hrvati! A kada je, praktično, više od 50 posto spomeničkog blaga te republike smješteno u Boki, kada se tolika hrvatska kulturna baština nalazi u njoj, pa zar zaista može netko biti tamo i ne "čuti" kako to kamenje govori Hrvatski. Ipak znao sam da je memoricid učinio svoje.

Jednom se na hrvatskom radiju u Melbourneu, gdje sam odgovarao na pitanja, javio i jedan Srbin (to znamo po psovki - nije išlo izravno u eter). Inzistirao sam na njegovom pitanju pa ga je voditelj i postavio: 'Javio se jedan naš slušatelj, očito iznenađen Vašom tvrdnjom da je 50% spomeničkog blaga današnje Crne Gore hrvatsko, pa Vas pita ima li tamo što srpsko.' Odgovor je bio: 'Očito me naš slušatelj nije dobro razumio. Ja sam rekao da je toliko po službenim crnogorskim izvorima. A ne daj Bože da me neki moj Hrvat iz Boke čuo da sam ja rekao da je samo toliko! A da je to zaista tako vidljivo je i iz slijedeće priče. Naša bratovština je organizirala predavanje u Zagrebu 'Hrvatska kulturna baština Boke kotorske'. Predavač je počeo svoje predavanje konstatirajući da je teško govoriti o tome jer toga u Boki ima jako mnogo, pa će on govoriti o srpskoj kulturnoj baštini u Boki kotorskoj. Zatim je konstatirao da tamo postoji pet spomenika za koje se smatra da su srpski, a da će on na tom predavanju pokazati da niti jedan od njih nije srpski!' "

Kasnije, na mojim čestim nastupima na radio programima australskih Hrvata znali su mi reći: "Bez obzira što te pitaju kaži ponovo ono što si odgovorio onom Srbinu."

Zašto se nije očuvala Jugoslavija

Kako su hrvatski Bokelji djelovali, odnosno kako su se organizirali za vrijeme Domovinskog rata?

- U Boki kotorskoj bilo je najvažnije preživjeti. Međutim, organizirali su se i na razne načine pomagali okupiranim hrvatskim krajevima. O tome i o njihovim stradanjima često je pisao vaš sugrađanin novinar Luka Brailo. Hrvati Boke kotorske moraju mu biti zahvalni na svemu što je učinio za njih. O našoj borbi sam već govorio. U nizu intervjua u novinama, na radiju i televiziji govorili smo o Hrvatima Boke kotorske, uspijevali dobiti i poneku emisiju o njima i organizirali, zajedno s Filozofskim fakultetom u Zadru dva znanstvena skupa, itd.

Primijetimo još jednu dimenziju te naše borbe. Možda se ona najbolje može vidjeti opet kroz jednu moju izreku, koja je istovremeno i naslov razgovora sa mnom u *Dubrovačkom Vjesniku* 17. veljače 1996.: *Dubrovnik se brani Bokom*. To sam često sam ponavljao i objašnjavao, pa i u tom intervjuu: "Za vrijeme ovog rata neprestano se dokazivalo kako je Dubrovnik hrvatski, umjesto da se stalno ponavlja kako je Boka hrvatska zemlja oduzeta Hrvatskoj. Međutim, to Srbima nije bilo dovoljno pa su htjeli i Dubrovnik. Često sam ponavljao da Srbi "boluju" od dva velika kompleksa: jedan je more, a drugi – hrvatska kulturna baština."

To se moralo raditi zbog toga što je moralo biti jasno da svjetski moćnici znaju o čemu se radi, ali oni su željeli po svaku cijenu, dakle i lažima, očuvati svoje čedo - a tamnicu hrvatskog naroda – Jugoslaviju. To je najočitije kada je u pitanju sud u Haagu koji optužuje Hrvate za agresiju, izmišlja države na kojima je izvršena agresija (kao što je Republika srpska krajina, iako je po rezolucijama UN-a to okupirano područje RH), oslobađa čovjeka koji je odgovoran za bombardiranje Dubrovnika, generala Pavla Strugara, a Hrvatska im je kriva zbog "prekomjernog bombardiranja" Knina, itd. Još uvijek nije riješeno pitanje Prevlake, iako znaju da stvaranjem druge Jugoslavije Hrvatska nije imala ni zajedničku granicu sa Crnom Gorom jer je između hrvatske i crnogorske granice bio izlaz BiH na more u Boki kotorskoj. Zauzimaju se za nepromjenjivost granica iz vremena druge Jugoslavije, a čine sve samo da bi Hrvatskoj oduzeli što više, i pokazali Hrvatima da im je bilo bolje u njihovom čedu - Jugoslaviji. Sve je to zbog toga što su priznanje RH doživjeli kao izgubljene bitku, a nikada nisu odustali od obnove nekakve četvrte Jugoslavije/ Zapadnog Balkana.

Svjesni su i toga da im se i sada, kao i 1991. kada su pomagali agresiju na Dubrovnik i Hrvatsku, plan može ostvariti samo ako uspiju neutralizirati hrvatski narod – podijeliti ga. Samo od nas ovisi hoće li uspjeti. Hoćemo li opet umjesto hrvatskog mora imati "naše more". Hoće li opet Srbi biti gazde u Hrvatskoj?

Hrvati u Tivtu

Nakon 64 godine Hrvati u Boki, odnosno u Tivtu, ponovno su na izborima nastupili s vlastitim političkim programom.

To se i moglo jedino dogoditi u Tivtu. Tamo je 1910. bilo 95 posto Hrvata, a na popisu iz 1991. samo 23 posto. Međutim, ni to nije mala brojka pogotovo ako znamo da ima puno onih koji su se bojali izjasniti kao Hrvati. Iako se puno Hrvata iselilo vjerojatno će na slijedećem popisu biti više Hrvata. Jer imamo državu. Ti

ljudi su izuzetno hrabri. Ne, gledajući sadašnji trenutak. Ali, ne daj Bože, da u Crnoj Gori opet pobijedi četnička opcija. Ja volim kroz dosjetke objašnjavati stvari, pa moje Hrvate u Boki uspoređujem s onima iz Hercegovine: Znate li koja je razlika? Pa, kada bi Hrvatu iz Boke netko rekao da je ustaša, prvo bi od njega pobjegli svi Hrvati. A kada bi to rekli nekom Hercegovcu, postao bi narodni heroj. To i nije čudno kada znate koliko je malo naših ljudi ostalo u Boki i kakvim je pritiscima izloženo. Zato je bilo pravo zadovoljstvo upoznati mnoge naše Hrvate iz Boke, pogotovu iz Tivta, koji su ostali uspravni i ponosni u svom Hrvatstvu. Ti su i polučili uspjeh na nedavnim izborima.

A onih drugih ima i u Hrvatskoj. Nemajući državu kod naših ljudi se nekako usadilo sluganstvo. Još je Šenoa rekao da Hrvati znaju biti samo sluge. Neki od naših ljudi u Boki misle: "Bolje da budemo skupa u zajedničkoj državi". Što će reći: "Bolje da polagano propadamo svi, a ne samo mi". Neki su pod utjecajem ideologija izgubili svaki kompas. Nedavno sam i ja bio napadnut iz "Hrvatskog građanskog društva" iz mog rodnog Kotora zbog mojih povijesnih radova. Valjda misle: "Zahvaljujući vama ljudi iz Hrvatske znaju za nas, dobili smo i konzulat, ali sada se promijenila vlast, došli su naši drugovi i vi nam više ne trebate." Moja sestra se dosta angažirala oko stvaranja tog društva. Tako je dobila materijale u kojima se na smiješan i uvredljiv način komentira moj rad. Valjda su mislili da neće pročitati, a oni će moći tvrditi kako eto i ona misli o svom bratu isto što i oni. Doista ružno. Prevarili su se jedino što je ona pročitala i poslala mi. Raščlambu tog njihovog napada dao sam u tjedniku *Fokus.* Poslao sam i našem Konzulatu u Kotoru, koji i postoji najviše zahvaljujući radu Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809." Slučajno ili ne, moja sestra ove godine nije iz Konzulata pozvana na Dan državnosti.

Nekako je taj napad prethodio ovim današnjim napadima na moju knjigu *Brani li Goldstein NDH?.* Vjerojatno će biti nesretni kada čuju da za razliku od njih Dubrovčani znaju da tijekom rata nikada nisam zaboravljao na njih, iako i nisam imao puno šanse govoriti. Gospodin Božo Vodopija je svoju emisiju o Hrvatima Boke kotorske svojevremeno i počeo razgovorom sa mnom. I završio je na isti način našavši me u Adelaideu (Australija) u četiri sata ujutro i snimio intervju. Na mom nedavnom predavanju *Sramotni sud u Haagu* bilo je nazočno nekih 250 slušatelja, što bi i za Zagreb bio impozantan broj (recimo najviše ih je bilo na predstavljanju moje knjige s istim nazivom - oko 800). Očito puno je ljudi u Hrvatskoj koji pozdravljaju moj nematematički angažman. To na "špici" u Zagrebu znaju komentirati: "Akademik Pečarić je jedini hrvatski akademik koji javno priznaje da je Hrvat." Naravno, znaju oni da ja nisam jedini, ali žele to što kažu reći duhovito.

Posebno sam ponosan zbog toga što sam neke od ljudi koji su sudjelovali na ovim izborima u Tivtu spominjao u svojoj knjizi, dajući im podršku i diveći se njihovom radu.

Neovisna Crna Gora – lakše Hrvatima

Kakva bi po Vama mogla biti budućnost Hrvata u Boki, odnosno čitave Boke kotorske?

- Naravno, to je tijesno povezano sa sudbinom Crne Gore. Ako pobijedi crnogorska opcija i Crna Gora postane neovisna država onda će i Hrvatima biti mnogo lakše. Jer neovisna Crna Gora mora biti okrenuta Europi i Hrvatskoj. U njoj će prava Hrvata biti zaštićena i ne bi se trebalo bojati i za njihovu sudbinu i za sudbinu ogromne hrvatske kulturne baštine u njoj. Naravno, to ne znači da Hrvatska ne mora ispunjavati ono što po Ustavu i mora. Brinuti se za Hrvate i u Bosni i Hercegovini i u Srbiji i u Crnoj Gori. Na žalost vidimo da današnja hrvatska vlada to ne radi kada su u pitanju Hrvati u BiH, dakle odgovor na vaše pitanje je veoma kompleksan. Pogotovu zato što smo svjedoci činjenice da oni svjetski moćnici koji su pomagali velikosrpsku agresiju i njihove zločine i danas vode glavnu riječ u rješavanju problema na ovim prostorima. Bolje reći sudjeluju u stvaranju i nerješavanju problema na ovim prostorima. Oni žele vratiti sve na početak tj. vratiti nas u nekakvu zajedničku državu. Već je uvelike u tijeku stvaranje "zajedničkog kulturnog prostora", na vidiku je carinska unija, a do države ponovo sa Srbima kao gazdama jedan je korak od toga. U takvom scenariju pravo pitanje je kakva je budućnost Hrvata uopće.

PRIZNAJEM, HRVAT SAM!ZAGREB, 2005.

PREDSTAVLJANJE KNJIGE *SUBJEKT SLOBODE*

Nova knjiga kolumniste Sarajevskog "Katoličkog tjednika" Ivice Relkovića *Subjekt slobode* sastavljena je od njegovih kolumni u ovom tjedniku počevši od 20. srpnja 2003. pa do 14. ožujka 2004. Kako sam autor u svom Uvodu kaže, te kolumne "tematski dotiču razna područja društvenog izazova pred kojima se nalazimo i kao pojedinci i kao nacionalna zajednica i kao Crkva". Sam naziv knjige je istovjetan s nazivom njegove kolumne, a sam Relković ga je svojim čitateljima ovako prokomentirao (str. 29-30):

"Kad smo kolumni dali ime "subjekt slobode", željeli smo time istaknuti i pojedinačnu osobnu odgovornost u slobodi za sebe samoga, ali i izazvati u samoj zajednici (a to je pravo svake identitetske zajednice!) pitanje o svojoj subjektnosti (ne subjektivnosti!) i o svojem subjektivitetu. Subjektnost je način ostvarivanja vlastita subjektiviteta. Možeš ga i kao osoba i kao zajednica živjeti podložnički, neautentično, plašljivo i neodgovorno, a možeš ga živjeti odgovorno, s jasnom vizijom svojih "prava i dužnosti". Samo ovaj drugi način ostavlja prema drugim identitetima prostor za istinski dijalog, razumijevanje i toleranciju. Onaj prvi, možda drugima kratkoročno draži, neminovno i kad-tad rađa frustracijama, a zatim i nasiljem. Samo međusobna identitetska sloboda i odgovornost u slobodi rađa pravednim mirom, a čak i mir nasilju klica je nasilju. Ja svojoj identitetskoj zajednici koja je većinski nacionalno određena hrvatstvom, a duhovno kršćanstvom-katoličtvom, želim spoznaju i življenje vlastite subjektnosti u suradnji i miru s drugim identitetima."

A tekstovi Ivice Relkovića pokazuju ono što mi koji ga poznajemo znamo: on sigurno nastupa autentično, hrabro i odgovorno. Sigurno ne podložnički. Pogledajmo samo naslove nekih njegovih kolumni: *Tinejdžeri u raljama medija*,

Matematika terorizma, Donacija prava nije prava donacija, Nova medijska strategija, Izbori (se), Del Ponte više ne želi u Zagreb!, Sloboda se ne da utamničiti, Poslijeizborni inženjering, Crkva i politika, Dekontaminacija Hrvata, "Urbani govor mržnje, Hrvatski "izbor": Papa ili Rodman, Vrijeđanje kršćana (katolika) kao demokratska norma. Već iz ovih naslova očito je kako Relković u svojim kolumnama komentira pitanja bitna za hrvatski narod i u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj. Sjetimo se da naši biskupi u BiH javno govore o tome kako su im razni predstavnici međunarodnih organizacija govorili da se Hrvati trebaju iseliti iz BiH ili promijeniti nacionalnost. Jasno je da i zato Relkovič puno piše o njima. Ali neće on zaboraviti ni moju Boku kotorsku tj. Zaljev hrvatskih svetaca a ni Hrvate u Australiji i diljem svijeta. Sve nas tište isti problemi.

Dugo je već Hrvatska izložena agresiji tzv. detuđmanizacije. Relković to komentira ovako (str. 70): "Zamislimo jednu situaciju: prvi hrvatski predsjednik, svjestan da će nakon smrti biti gažen kao 'najveća nesreća koja se dogodila Hrvatskoj, da će pozitivnost njegova imena biti prizivana samo u pojmu 'detuđmanizacije' – dakle, s tom proročkom sviješću, staje on pred razne 'generale poslije bitke' i pred cijeli narod (...) i kaže: ne želim vam nezahvalnicima biti ni predsjednik ni ratni zapovjednik! Nađite si vi drugu 'budalu' za to! I, tako redom, odbiju to svi hrabri i sposobni, jer nitko ne želi biti 'budala' usred takvog međunarodnog rašomona i 'balkanskog bureta'. I kamo će narod? Lijepo će sjesti na ledinu i s 'marković-protektorima' trgati latice tratinčice 'bit će rata' – 'neće biti rata'. Oni koji nisu imali snage, uz svu međunarodnu potporu koju mi još dandanas plaćamo omčom oko vrata, spasiti ni šačicu rudara na Kosovu, sada su odjednom 'vizionari' na čijim će 'sjećanjima' međunarodna zajednica oprati svoje 'Srebrenice', za koje – a tako su blizu Carli del Ponte i Den Haagu (u istoj državi!) – još nije podignuta nikakva optužnica."

Zar nas ovaj Relkovićev komentar ne podsjeća na pismo koje je svojevremeno Henry Kissinger uputio predsjedniku Tuđmanu: *"G. Predsjedniče, kao i svi veliki ljudi, za života nećete dočekati pravilnu interpretaciju zasluga za svoj narod. To će učiniti tek buduća pokoljenja. Ali, vjerujte, učinit će! Vi ćete biti velik čovjek hrvatske povijesti, ali ne za života, već kada ocjene budu donesene hladnom glavom."*

Ili na isto tako duhovitu zgodu vezanu za bivšeg podpredsjednika vlade Bosiljka Mišetića. Naime, poslije trećesiječanskih izbora 2000. godine mnogi su se HDZ-ovi dužnosnici ograđivali od politike predsjednika Tuđmana. jedna novinarka je tako upitala g. Mišetića je li i on jedan od tih. Odgovorio joj je:

- Ne! Sada vidim da je Predsjednik bio genij!
- Zašto? – upitala je zaprepašteno.
- Pa stvorio je državu s ovakvim narodom!

A i iz ovog citata vidimo da Relković ne zaboravlja komentirati sramotnu ulogu suda u Haagu. Treba posebno podvući da su namjere tvoraca ovog suda u samom početku bile nepoštene. Naime sud je stvoren prema tzv. Nürnberškim načelima, a osnovni i najveći zločin – zločin protiv mira, tj. zločin agresije – nije ušao u statut ovog suda. Ako pogledamo same optužnice protiv hrvatskih generala, vidimo da je upravo njima najveći zločin – zločin agresije. Zločin

izmišljene agresije na BiH, pa čak i agresije na izmišljenu državu Republiku Srpsku Krajinu. A znamo da svaka država ima pravo i obvezu oslobađati okupirana područja svoje države. A osnivač suda u Haagu, Vijeće sigurnosti UN-a je u dvije svoje rezolucije konstatirao da se radi o okupiranim područjima hrvatske države. Zato sam duboko uvjeren da s pravom mogu tvrditi, da su optužnice protiv Hrvata samo zločinački pothvat suda u Haagu.

Mogao bih navesti čitav niz sličnih Relkovićevih citata koji oduševljavaju. Ali onda bih oduzeo svima nazočnima koji će tek čitati Relkovićevu knjigu da ih sami otkrivaju i uživaju u njima. Zato sam sebi postavio neobičnu zadaću, neuobičajenu za predstavljanje knjiga: mogu li u knjizi naći nešto s čime se možda ne slažem? Je li to kolumna *Pismo bratu Marku* u kojoj Relković govori o tzv. slučaju Thompson? Tako Relković kaže (str. 126):

"Ti si, Marko (a to nije samo tek Perković, a još manje Thompson), veći od sviju o čijim hrabrostima pjevaš! Ti si, Marko, iznad svakoga smisla tih starih i novih opterećujućih stihova! (...) Hrvatski branitelju Marko (ne tek Perkoviću, a još manje Thompsone), naša bi povijest bez tebe bila neizmjerno manja i zato se ne pozivaj na povijest koja je od tebe manja i koja te umanjuje! Ostani radikalan i stani na branik još jednom s jednom jedinom lozinkom: 'Domovina naprijed, a sve povijesne zastrane stoj!' I pjevaj o Bogu, o ljubavi i Domovini i javno i privatno na isti način."

Može li se zahtijevati od nekog jednak nastup u javnom i privatnom životu? Zar nije veći problem nečiji privatni život pretvarati u javni? Ja sam o ovome govorio na predstavljanju knjige dr. don Josipa Čorića *Crveni je crveni,* 27. siječnja o.g. na Kaptolu:

"I danas stvaraju slučaj 'Thompson' (misli se na medije o kojima je Relković u više navrata govorio u ovoj knjizi, pa je i ova kolumna o Thompsonu pisana u svezi s 'Latinicom', tj. 'Ćirilicom'). Kada je neki HDZ-ovac tajno snimao svoju ljubavnicu i to dao u javnost – napadoše ga i zatvoriše. Kada stave na Internet nešto što je Thompson pjevao na nekoj veselici, očito u cilju da mu se naškodi, ne spominje te koji su prekršili zakon, već se lažno u medijima spominje "Thompsonova pjesma". Kao da ju je on komponirao. Thompson pjesmu nije javno izvodio, a Slavko Goldstein će to usporediti s masovnim javnim srpskim pjevanjem pjesme "Slobodane, šalji nam salate, bit će mesa, klat ćemo Hrvate". Valjda će ti "genocidni" Hrvati čim čuju da je Thompson to zapjevao na nekoj veselici prije tri, četiri godine, odmah postati zločinci kao Srbi u Vukovaru, Škabrnji i gdje sve nisu! A u udarnim TV-emisijama citiraju napad nekog Engleza na Thompsona, pa im je Thompson fašist i zato što pjeva na koncertima uz sliku Oca hrvatske države dr. Franje Tuđmana. I nitko na to ne reagira! Mene samo interesira kada će na internetu osvanuti tajno snimljena snimka recimo predsjednika Vlade ili Sabora gdje na nekoj veselici pjeva "Juru i Bobana". Hoće li biti kažnjeni zbog veličanja fašizma?"

Tri dana kasnije, 30. siječnja 2004., naš poznati odvjetnik Željko Olujić je komentirao napade na Thompsona: "Pitam ja vas koja je tu zapravo tema? Nitko zdrav i trijezan ne može biti zadivljen tim tekstom. A kakve smo sve gluposti i vjerojatno svi zajedno činili i pjevali pijani, to stvarno ne može biti tema od

državnoga značaja. Ono što je činjenica jest da Thompson nije snimio kasetu, nego se netko uvukao u njegovo društvo i tajno snimio njegov (možda) glas. I to je ključna tema!"

Istog dana sam Marko Perković Thompson (*Ne dam svoje dostojanstvo*) u "Večernjem listu" kaže:

"Neka svima bude jasno: nisam autor te pjesme, nisam pridodavao nikakve svoje stihove, nisam je snimio i nikada nije bila dio mojih službenih koncerata. U vrijeme Domovinskog rata neke su pjesme služile kao sredstvo izražavanja bunta, otpora i zastrašivanja neprijatelja, što je po meni sastavni dio svakog rata.

- A dio o Račanu i Mesiću?

Nakon '3. siječnja', kada je došlo do nemilih događaja – obezvrjeđivanja Domovinskoga rata, proganjanja hrvatskih branitelja i hrvatskih generala, proglašavanja Hrvatske vojske agresorom, proglašavanja hrvatskih branitelja koji su izgubili dijelove tijela lažnim invalidima, raspisivanje tjeralica za našim junacima braniteljima, generalima, - koji su izazvali ogorčenje i nezadovoljstvo naroda, ljudi su svoja neslaganja s osobama i događanjima izražavali ponekad i vulgarno."

Jedan sličan događaj odigrao se nedavno na OTV-u na sam Dan holokausta. Gost Bolkovićeve emisije bio je Slavko Goldstein. Na postavljeno pitanje treba li se utvrditi istina o broju žrtava Jasenovca 40 posto gledatelja – na zaprepaštenje samog voditelja – odgovorilo je sa: NE!

A razlogu zaprepaštenu nije trebalo biti. Jednostavno je Bolković izborom gosta sugerirao gledateljima kakva ta istina treba biti. Dakle i tih 40 posto gledatelja nisu bili protiv istine o Jasenovcu, već protiv "istine" Slavka Goldsteina. Onih 60 posto koji su odgovorili s DA, vjerojatno i nisu znali kakva je to Goldsteinova istina. Ja u svojim tekstovima pokazujem da je brojka koja se danas koristi (80-100.000) u stvari velikosrpska brojka Goldsteinovih i Draže Mihajlovića.

Ali, vratimo se Reilkovićevom tekstu. Može li se zahtijevati od nekoga jednak nastup u javnom i privatnom životu? Očito je da Relković misli jedno, a recimo i Olujić i ja mislimo drugačije. A u biti mi se tu i ne razlikujemo, jer nije pravo pitanje o kome govorim, dakle "Može li se zahtijevati od nekoga jednak nastup u javnom i privatnom životu?" Bolje je: "Tko može postaviti takvo pitanje?"

I Olujić i ja nikada tako nešto sebi ne bi dopustili. Međutim, Relković sigurno može. I to ne zato što je kolumnist jednog katoličkog tjednika, već isključivo zato što se radi o njemu, o Ivici Relkoviću! Naime, on je tijekom Domovinskog rata bio 113 dana zatočen u srpskom logoru u Vojniću u kojem se našao kao hodočasnik na putu u Međugorje kroz okupirane dijelove domovine. Svojevrstan dnevnik iz logora je njegova knjiga *ZAGREB – MEĐUGORJE: 113 dana tamnice* (HKZ MI, 1995., Susret 2001). O tome on piše i u ovoj knjizi (vidjeti tekst *Logoraško sjećanje na Svetog Oca*).

"Usred logora bio je zajedno s još devetoricom logoraša, a zatim i pojedinačno, tjeran da psovkama pogazi vlastito dostojanstvo i vlastitu vjeru. Odbio je, a učinila je to i jedna grupa logoraša. Rezultat je bio: čudesan prestanak torture za sve logoraše i skorašnje oslobađanje iz logora! Usred logora tako su

ponovno dodirnuli subjektivitet slobode do granice spremnosti da tu slobodu plate životima. Posebno tjeran da psuje majku kardinalu Kuhariću, Svetom Ocu i Vatikanu, Relković je – odbivši to oči u oči s tamničarima – dobio jednu tada, usred logora, nezamislivu milost upravo s obzirom na ono na što je bio tjeran. Naime, nekoliko godina poslije, za prvog Papina posjeta Hrvatskoj bio je inicijator velike molitvene akcije 'Milijun krunica za Svetog Oca' koju je proveo Pokret krunice za obraćanje i mir, osobno ju je svojim potpisom podržao upravo kardinal Franjo Kuharić, a na koju se povratkom u Vatikan osvrnuo i sam Sveti Otac: *Predragi, ostvareni je pohod očekivan vrlo mnogo vremena. Prethodilo mu je živo razdoblje molitve, obilježeno brojnim pothvatima od kojih valja spomenuti i 'milijun krunica' za dobar uspjeh putovanja*"

Da, Relković sebi može dopustiti nešto što mnogi drugi ne smiju! Hvala mu i na ovoj izvrsnoj knjizi!

Govor na predstavljanjima u Davoru i Novoj Gradišci
23. svibnja 2004.

D. JELČIĆ I J. PEČARIĆ, POVIJESNI PRIJEPORI, ZAGREB, 2006.

PREDSTAVLJANJA KNJIGE *U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI HRVATSKI* U SPLITU

Prije svega zahvaljujem se svima nazočnima što ste svojim dolaskom uveličali ovo predstavljanje. Dozvolite mi ipak da posebno izdvojim dvojicu. Prvi je nazočan, novoimenovani generalni konzul RH u Kotoru g. Ivica Škarić, a drugi je predsjednik Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809." iz Splita koji je danas u Boki, pa je poslao telegram podrške ovom predstavljanju. Posebnu zahvalnost dugujem organizatoru Matici hrvatskoj iz Splita kao i njihova predsjednika i prvog današnjeg govornika Josipa Botterija. Vidjeli smo koliko je puno svojih slika napravio g. Botteri i sigurno je veoma zaslužan za spoznaju o hrvatstvu Boke. Još ga moram podsjetiti na obećanje da će napraviti i izložbu tih svojih slika koja bi se zvala "Zaljev hrvatskih svetaca". Posebnu zahvalnost dugujem predstavljačima knjige Josipu Joviću i Jošku Čelanu. Kao što vidimo svi smo redom imenjaci, a planirao sam da među nama bude još jedan imenjak dr. don Josip Ćorić. Nije jer nije bio u Splitu u vrijeme kada je predstavljanje dogovarano, ali je večeras tu s nama.

Knjiga koju danas predstavljamo jest o Boki, ali je posvećena jednom Hercegovcu: dragom prijatelju generalu Slobodanu Praljku. Kada su u Haagu skupili hrabrosti suočiti se s njim, da ponovim riječi koje sam napisao na dan kada je otišao u Haag, pitao sam ga mogu li mu posvetiti svoju knjigu. Mislio je da hoću pisati o njemu i odbio je. Pristao je tek kada sam mu objasnio da se ne radi o tome, već ću mu – kao prijatelju – posvetiti ovu knjigu. Istina, da nije bilo toga, tko zna kada bih je završio.

Knjiga o Boki je dakle posvećena jednom Hercegovcu. Čini mi se čak i prirodno ako se zna da je moja prethodna knjiga, ona posvećena Dariju Kordiću, bila "Hercegovac iz Boke". A tu paralelu Boka – Hercegovina, znao sam često spominjati. Dobro je Josip Jović uočio tu paralelu sudbine Boke i BiH, o čemu sam pisao u knjizi "Hercegovac iz Boke".

A i u ovoj knjizi vidjet ćete kako ja svoje Hrvate iz Boke volim usporediti s onima iz Hercegovine:

"Kada Hrvatu iz Boke netko kaže da je ustaša, onda prvo od njega pobjegnu svi Hrvati. Kada to netko kaže Hercegovcu, ovaj ima besplatno piće do kraja života."

To ne znači da smo mi najlošiji, već da je pozicija naših ljudi u Boki vrlo, vrlo teška.

Međutim, zar vas i današnja situacija u Hrvatskoj ne podsjeća na to? Ne čini li vam se da će uskoro svi bježati od vas ako netko kaže samo da ste Hrvat?

Slično je danas s našim apelom "O Mili Budaku, opet - Deset činjenica i deset pitanja s jednim apelom u zaključku". Dodatni poticaj našoj inicijativi su očita nastojanja da se od strane jugokomunističkih ideoloških struktura i čitav Domovinski rat i njegovi heroji proglase zločincima, a hrvatska država nastala 1991. poistovjeti s onom iz 1941., bolje reći s onim što su jugokomunisti napisali o NDH. Ta nasilna analogija sama sobom otkriva prave inspiracije i pobude svih onih koji bi zločincem i na vješalama rado vidjeli Antu Gotovinu jednako kao i Milu Budaka. Nadam se da nam se i danas još ponetko pridružiti i supotpisati taj naš apel.

Meni je, priznajem, teško prihvatiti logiku tvrdnje da netko može imati spomenike, po njemu se mogu davati imena ulicama, trgovima i sl., uz tvrdnju: "Jest bio zločinac, ali je bio i antifašist." Ako takve rehabilitira antifašizam, zašto druge ne rehabilitira to što su htjeli slobodu svome narodu? Pa zar nam prva poruka zadnjeg posjeta Svetog Oca Hrvatskoj nije bila o vrijednosti slobode?

Što reći o samoj knjizi? U naslovu je moja simbolička izreka: "U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski". Sadržaj te simbolične izreke je ono što je još 1941. g. rekao zagrebački nadbiskup dr. Alojzije Stepinac tijekom posjeta Boki kotorskoj: "Svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa, ujedno je najbolji dokaz, tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske."

Ta nadbiskupova rečenica tiskana je kao "strašan" krimen u poznatoj antihrvatskoj knjizi Viktora Novaka "Magnum crimen", Zagreb, 1948., str. 503. Interesantno je da jedan Srbin Vasko Kostić u svom tekstu na internetu "Protivljenje silovanju nevjeste Jadrana", poistovjećuje ovu izjavu nadbiskupa Stepinca s tom mojom simboličkom izrekom: "To, da svaki kamen u Boki govori hrvatski, Stepinčeve su riječi." Smiješno poistovjećivanje moje simbolične izreke sa sadržajem iste. Ali, najvažnije je da je razumio što je pisac htio reći, zar ne?

Knjiga je nastavak na moju knjigu "Borba za Boku kotorsku". Proslov te knjige završio sam tvrdnjom kako "izgubljena ognjišta ne podrazumijevaju njihov zaborav, kako su svi osvajači to pokušavali nametnuti Hrvatima. Jer kada naučiš

zaboraviti jednu izgubljenu hrvatsku zemlju, naučit ćeš gubiti i druge. Zato je povratak Hrvata Boke kotorske u svijest hrvatskih ljudi i hrvatske države itekako važan i za sve hrvatske ljude i za samu hrvatsku državu i njenu opstojnost."

U istoj knjizi dan je i dio koji je danas veoma aktualan. Naime u "Matici, časopisu Hrvatske matice iseljenika" 1997. tiskao sam tekst koji počinje ovako: "Prije dvije godine posjetio me je jedan Hrvat iz Boke kotorske. Rekao mi je: 'Za Crnogorce su ti Konavle - elementarna nepogoda. Oni s tim nemaju ama baš ništa!' Ispričao sam mu kako sam i ja tih dana imao jedan interview na Hrvatskom radiju u kome sam isto tako ustvrdio kako će se oni i ponašati kao da nije ništa bilo, jer i znaju iz povijesti da su Hrvati štošta olako zaboravljali. A kad Hrvati opet zaborave oni će opet udariti. Slično se događa i u Hrvatskom Podunavlju s onim čuvenim srpskim: 'A ko nas, bre, to zavadi'. Ni oni jadnici nemaju pojma o čemu se radi."

A da doista Hrvati štošta olako zaboravljaju podsjetio nas je nedavno predsjednik države ustvrdivši, prilikom nedavnog posjeta crnogorskog ministra vanjskih poslova Miodraga Vlahovića: "S Crnom Gorom, uostalom, nismo nikad ratovali, a ni sa Srbijom sve do ovog rata koji je izazvao Milošević."

Moj Bokelj i ja rugali smo se crnogorskoj i srpskoj zaboravljivosti, a eto prvi je "zaboravio" predsjednik Hrvatske!

Ali navikli smo na krivotvorenje Domovinskog rata kada je on u pitanju. Zbog njegova lažnog svjedočenja u procesu Blaškić, Hrvatska je okrivljena kao agresor na BiH, a dilanje i falsificiranje transkripata je zahvaljujući njemu nešto najuobičajnije kod nas. Sjećamo li se njegove sramotne šale dane francuskom "Le Mondu" 9. veljače 2000. godine: "Znate li (smije se) koja je razlika između Tuđmana i Miloševića? Jedan je u zemlji, a drugi ne može iz zemlje!" Zar to nije bila najava izjednačavanja krivnje agresora i žrtve u tom ratu? HINA je 21. rujna 2000. prenijela Mesićev intervju novosadskom listu "Vojvodina" u kome stoji:

Na pitanje "tko bi se trebao kome i zašto ispričati za sve ono što je učinjeno u proteklih deset godina", Mesić je odgovorio da bi se "svi trebali ispričati svima". "Hrvatima su bili krivi svi Srbi i Muslimani. Srbima svi Hrvati i Muslimani. Svi su svima bili krivi, a u stvari nitko nikome nije bio kriv, jer je na djelu bila pogrešna politika koja je počivala na ideji kako na ruševinama Jugoslavije treba stvarati veliku Hrvatsku i veliku Srbiju", kazao je Mesić.

Pa ima li neke razlike između ovih izjava i onoga što govori danas?

Ali vratimo se knjizi. U njoj su dane i neke reakcije mojih Hrvata iz Boke povodom tiskanja te moje prve knjige. U Proslovu sam dao i pismo jednog studenta iz Boke:

"Dragi dondo Jozo,

ispričavam se ako sam bio previše intiman s dragi dondo ali to proističe samo iz osjećanja koje je u meni probudilo čitanje Vaše knjige *Borba za Boku kotorsku*. Prije svega da se predstavim - ja sam Hrvat iz Boke zovem se (…) i student sam

(…) u (…) (redoslijed je važan). Pišem Vam ovo pismo prije svega da Vam se zahvalim na svemu što ste uradili i što radite za Boku. Znam da bi lakše bilo: jednostavno zaboraviti, kao što su mnogi - opet hvala što Vi niste. Hvala Vam što ste otrgnuli od zaborava velikane kao što su Vjenceslav Čižek ili Luka Brajnović. U dijelu kako su komunisti prodali... odgovorili ste mi na to kako je bilo zakonski omogućeno odklanjanje opasnosti kakva su bili hrvatski intelektualci za projekat - zaliv nemanjića.
(…)

Situacija u Boki je naizgled bolja: otvaraju se udruge, političke stranke i kulturna društva s predznakom: hrvatski. Naizgled - jer treba vidit kako će to biti prihvaćeno ali prvi korak je napravljen (uzgred i to zahvaljujući Vama). Na kraju bih Vas želio pozdraviti i reći da bih vas puno želio upoznati i da bi za mnoge u Boki bila čast imati vas barem u posjetu!"

Takve reakcije i motivirale su me da sakupim one tekstove koji nisu ušli u prvu knjigu, uglavnom koautorski, kao i neki najnoviji tekstovi, predavanja, govori i polemike. Kao prilog dani si intervjui dugogodišnjeg predsjednika Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" prof. dr. Zvonimira Janovića i neki od mojih intervjua.

HRVATSKI GENOCID: NAPRAVILI ZEČEVE OD SRBA, ZAGREB, 2014.

NEOBIČNA POHVALA

Doista me je nedavno na neobičan način pohvalio moj prijatelj i suradnik Mate Kovačević. Naime, Mate je u svojoj sjajnoj knjizi *Pet stoljeća borbe za Hrvatsku* pisao o *Spomenici 600. obljetnice Crkve Male Gospe u Gornjoj Lastvi*. Naslov teksta je *U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski.* Tekst počinje ovako:

Kad je zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac još prije Drugog svjetskog rata za svog pohoda Boki kotorskoj izjavio kako u Boki svaki kamen govori hrvatski, možda nije ni slutio kako je proročki sve do prije koju godinu taj hrvatski govor ostao gotovo samo u kamenu. Spletom povijesnih okolnosti i političkih igara Boka nije samo izdvojena iz sastava Hrvatske, nego su Hrvati poratnom populacijskom politikom dobrim dijelom nestali sa svoga povijesnog područja, a preostali dio u Boki bio je izložen snažnoj asimilacijskoj politici te pod utjecajem suvremenih priopćajnih prometala gotovo zaboravio i vlastiti dijalekt.

Izlaskom Crne Gore iz sastava Jugoslavije i uspostavom samostalne države došlo je do promjene odnosa pa su i tamošnji Hrvati počeli obnavljati svoja društva, u kojima njeguju vlastitu etničku tradiciju i nacionalnu svijest. U razdoblju dugoga mraka, a posebice jugoslavenskoga komunističkog vremena, tek je Katolička crkva bila kakav-takav jamac hrvatske opstojnosti u tom Zaljevu hrvatskih svetaca, na čiju su se kulturnu baštinu zadnjih 200 godina ustremljivali nemanjićki jastrebovi svojom velikosrpskom politikom.

Da se zadnje Kovačevićeve tvrdnje mogu koliko-toliko proširiti i na današnje vrijeme svjedoči vijest *NAPADNUTA HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA U TIVTU,* koja je dana u Prilogu ovog teksta.

Međutim, meni je posebno draga pohvala koju sam dobio od Mata Kovačevića. Pohvala, a da uopće nije spomenuo moje ime? Upravo je u tome riječ. Naime, gdje će te veću pohvalu od činjenice da takav poznavalac hrvatske povijesti i hrvatske književnosti kakav je Mate Kovačević tvrdi da je Stepinac izgovorio moje riječi: *U Boki Kotorskoj svaki kamen govori hrvatski.*

Stepinac je, naime, rekao:

Svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa, ujedno je najbolji dokaz, tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske.

Nema dvojbe da je moja tvrdnja zapravo isto što je tvrdio i naš blaženik. Ali moja izjava je ipak drugačija. Kao takva ušla je u uši naših ljudi, pa ne čudi kako je i Mate Kovačević pripisuje Stepincu.

Kako je nastala?

Još krajem 1991. godine na osnivanju Zajednice izbjeglih i prognanih Hrvata iz Vojvodine ispričao sam sljedeću priču: "Jedan čovjek mi je po povratku iz Boke rekao da tamo nije čuo niti jednu riječ na hrvatskom jeziku. Rekao sam mu da očito nije dobro slušao jer tamo svaki kamen govori hrvatski!" Priču sam ponovio i u intervjuu koji smo dali Glasu Koncila. Neposredno poslije toga bila je u KIC-u tribina o Hrvatima u drugim dijelovima Jugoslavije. I opet je bila zaboravljena Boka. Pozvali su me na sam dan održavanja tribine. i tada sam ispričao tu priču. Jedan slušatelj me poslije upitao da li sam ja to rekao i u intervjuu u Glasu Koncila. Potvrdio sam i konstatirao da mu je vjerojatno bilo dosadno to ponovo čuti. Odgovorio je: "Ne, uvijek kada nastupate ponovite tu priču". I zaista, danas je u Hrvatskoj poznato da u Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski.

Istina, ne kao moja izreka – ali tim bolje! Tako je desetak godina kasnije bila na HTV-u emisija *Kola sreće* posvećena Hrvatskoj Bratovštini "Bokeljska mornarica 809". I prvo što je trebalo otkriti bila je ta moja rečenica, za koju je rečeno da je to stara hrvatska narodna izreka. Poslije emisije nazvao me je brat koji je stariji od mene i to prokomentirao šalom:

– *Nisam znao da si stariji od mene*.

– *Od tebe? Ma stariji sam i od našeg tate* – prihvatio sam šalu.

Naravno, nije ni važno čija je ova izreka. Najvažnije je da je ljudi znaju. Jer početkom domovinskog rata mnogi naši ljudi nisu ni znali za Hrvate Boke kotorske. Zato sam i napisao knjige:

Borba za Boku kotorsku / U Boki kotorskoj svaki kamen govori – Hrvatski, Element, Zagreb, 1999.

U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski / Borba za Boku kotorsku 2, Zagreb, 2004.

Danas je situacija oko nas Hrvata iz Boke kotorske bolja i u Hrvatskoj i u Crnoj Gori. Ali, sigurno bi Hrvatska trebala reagirati i na slučajeve kakav je ovaj o kome

govori prilog ovom tekstu. Međutim, znamo da u Hrvatskoj imamo drugačijih problema. Ako ne riješimo takve probleme, ne će biti nikoga tko može i pomoći mojim Hrvatima u Boki. Zato više i ne pišem o mojim bokeljskim Hrvatima. To mi i nije teško zato što to sustavno i sjajno radi jedan drugi moj prijatelj – Đuro Vidmarović, kojega Mate Kovačević i spominje u svom tekstu.

Glas Brotnja, 23. prosinca 2013.

‘AKO VOLIŠ HRVATSKU SVOJU’, ZAGREB, 2014.

VJEROVALI ILI NE: BRIŠU PRIDJEV “HRVATSKA” U NAZIVU! (2.)

Uredništvo Dragovoljca mi javlja da će moj komentar koji sam poslao na preko 1000 adresa sutra objaviti na svom portal. Zapravo, moj tekst je trebao poslužiti kao informacija mnogim novinarima koje imam na svom popisu da istraže o čemu se tu radi, ali i objavljivanje na portalima može pomoći, zar ne? Naravno, dobio sam i niz komentara, pa se svima koji su ih poslali najljepše zahvaljujem. Ipak moram izdvojiti jedan:

-------- Izvorna poruka --------
Naslov: Re: VJEROVALI ILI NE: BRIŠU PRIDJEV “HRVATSKA” U NAZIVU!
Datum: Sun, 18 May 2014 09:11:23 +0200
Šalje: Djuro Vidmarovic
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Dragi Joško,
rastužila me vijest o brisanju pridjeva "hrvatska" iz naziva Bokeljske mornarice, ali me nije iznenadila. Riječ je o autocenzuri, odnosno strahu od hrvatskoga etnonima. Ova pojava snažno se ugradila u reflekse etničke elite Hrvata u Boki kotorskoj. O tome sam pisao i još ću pisati. S druge strane, sada kada je politička situacija u Crnoj Gori lišena jugoslavenskog ideologema, na djelu je borba za kulturnu baštinu bokeljskih Hrvata. Bez hrvatskog pridjeva Bokeljska mornarica se pretvara u jednu od crnogorskih kulturnih udruga i kao takva uskoro će se pokazivati svijetu.

Tužno je što tako reagiraju naši Bokelji koji žive u Zagrebu.
Dragi Joško,
čujem da si predložen za člana Dukljanske akademije. Postoji prijedlog da Ti i ja održimo predavanje u Donjoj Lastvi. Morali bi se naći i o tome malo popričati. Sutra putujem u Bugarsku, a vraćam se 25. svibnja, pa ako ćeš biti slobodan tada ću Te nazvati.
Uz izraze poštovanja:
Đuro Vidmarović

Koristim ovu prigodu da odgovorim dragom prijatelju:
Dragi Đuro,
Doista me je obradovao Tvoj komentar. Podsjetio me je na onu emisiju na HTV-u o Hrvatima Boke kotorske od prije više od 22 godine. Tada je prvi prilog bio "Zaljev hrvatskih svetaca". Tada si sudjelovao kao predsjednik Saborskog odbora za Hrvate u drugim republikama bivše države. Od tada si toliko toga uradio i napisao o nama da Ti svi mi moramo biti jako jako zahvalni.
Drago mi je kada vidim koliko Te cijene Hrvati u Boki. Mogu slobodno reći – ako sam išta dobro učinio za Hrvate Boke kotorske onda je to što sam "krivac" što Ti toliko pišeš o nama.
I ja često na svojim tribinama govorim o "autocenzuri" koju spominješ. Naime, našalim se na naš račun tako što usporedim nas Hrvate iz Boke s onima iz Hercegovine:
"Znate, kada nekom Hrvatu u Boki netko kaže da je ustaša, onda od njega prvo pobjegnu svi Hrvati. A kada netko Hercegovcu kaže da je ustaša – onda čovjek ima besplatno piće do kraja života.
Naravno i Ti i ja znamo da ima Hrvata u Boki na koje se to ne odnosi. Neki su nam zajednički prijatelji. Vjerujem da si od njih i doznao za želju nekih Crnogoraca da im se pridružim u Dukljanskoj akademiji. Prihvatio sam, vjerujem da to znaš, jer su to tražili upravo Tvoji i moji prijatelji tvrdeći da je to dobro za naše Hrvate u Crnoj Gori.
Smatrao sam da je dobro prihvatiti, bez obzira postanem li njihov član, i zato da bi i u Hrvatskoj shvatili kako ima puno Crnogoraca kojima ne smeta moja tvrdnja kako u Boki kotorskoj svaki kamen govori Hrvatski. Takvi sigurno ne podržavaju posezanje za Prevlakom kakvo imamo i danas. Očito su neki u Crnoj Gori povjerovali drugu Mesiću i onima koji su to isključili iz Hrvatske tužbe u Haagu kako Crna Gora nije agresor.
Smiješno je i vidjeti kako to smeta nekom Hrvatu Bokelju koji živi u Hrvatskoj, kao da moja tvrdnja nije "pjesnički" iskaz tvrdnje blaženog Stepinca koji je, kada je prije Drugog svjetskog rata bio u Boki, rekao:
„Svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa, ujedno je najbolji dokaz, tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske."
Bit će mi drago vidjeti te kada se vratiš iz Bugarske. Ja ću biti samo 29. i 30. u Hercegovini. Prvo će u Posušju biti predstavljanje mojih knjiga, a sutradan na hrvatskom sveučilištu u Mostaru je obrana prvog doktorata iz matematike. S

obzirom da znaš da sam ja i "Hercegovac iz Boke", kako glasi naslov jedne moje knjige, znaš koliko mi je drago da je to produkt moje znanstvene škole.
Tvoj,
Josip

-------- Izvorna poruka --------
Naslov: Fwd: Nije to samo provokacija
Datum: Sat, 31 May 2014 10:47:44 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima:nepoznati-primatelji:;

NISU USPJELIIZBRISATI PRIDJEV "HRVATSKA" U NAZIVU!

Dana 28. 05. 2014. održana je Izborna skupština Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica – 809 Zagreb", na kojoj je dosadašnje vodstvo željelo izbrisati pridjev „hrvatska" iz naslova. Nisu uspjeli! Za novog predsjednika izabran je Ivo Škanata, koji se protivio toj promjeni i koji je zbog toga odstupio s mjesta podpredsjednika Bratovštine.
Tada uputio članovima Predsjedništva u kome je dao svoj pogled na hrvatstvo Bratovštine. Njegova raščlamba je doista izuzetna, pa ne moramo dvojiti da je Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica – 809 dobila doista izuzetnog predsjednika. Nadam se da će to pismo jednom i objaviti, jer ono to doista i zaslužuje.

PROPADE IM CRVENA HRVATSKA, ZAGREB, 2015.

Dr. Zvonimir Šeparović
Predsjednik Hrvatskog nacionalnog etičkog sudišta

RECENZIJA KNJIGE

Josip Pečarić „Propadne im crvena Hrvatska“, Zagreb 2015.

Akademik Josip Pečarić daruje nam opet jedan novi naslov, jednu od svojih publicističkih knjiga. Taj Hrvat iz Boke Kotorske, akademik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti svjetski autoritet u matematici (teorija nejednakosti), Hrvat koji dobar dio vremena provodi u velikom svijetu koji ima svoje studente i doktorande u Pakistanu i Australiji, ali koji je i član *The New York Academy of Scidence*, koji objavljuje u svjetskim časopisima i za kojega kažu da je „veliko ime u teoriji nejednakosti“, pa je tako izrastao u svjetsku figuru matematičara koji je prošle godine proslavio objavljivanje tisuću objavljenih znanstvenih radova. Naš akademik Pečarić nije se zadržao samo na istraživanju i objavljivanju knjiga iz područja svoje znanosti, u kojoj je svjetska klasa već se, osobito posljednjih desetak godina, posvetio društvenim temama od velike važnosti za razumijevanje stvaranja i očuvanja Hrvatske države. Već sami naslovi njegovih publicističkih dijela govore o njegovoj djelatnosti i širini njegovih interesa: *Srpski mit o Jasenovcu - o Bulajićevoj ideologiji genocida hrvatskih autora*, „*Sramotni sud u Haagu*“, „*Pronađena polovica duše: deset godina s australskim Hrvatima“*, napisao je dvije knjige o „*Trijumfu tuđmanizma*“, o Budaku, o diskusiji s Goldsteinom, o Thompsonu, o rasizmu svjetskih moćnika i domaćih slugu, o

Vukovaru i njegovom Stožeru. Posljednja knjiga prije ove bila je ona *„Ako voliš Hrvatsku svoju*“, 2014.godine.

Posebna mu je ljubav njegova rodna Boka. O Boki kotorskoj napisao je izvanredne tekstove: *„Borba za Boku kotorsku: U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski“*. 1999., „*Hercegovac iz Boke: Što sam govorio o Hrvatima BiH“,* 2003.. U dodatku na kraju ove knjige, pod naslovom: „*Zaljev hrvatskih akademika*“ piše o tome kako je predsjednik *Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“* po uzoru na poznati naziv *Zaljev hrvatskih svetaca*, Boku nazvao Zaljev hrvatskih akademika. Pečarić u svom tekstu spominje znamenite bokeljske akademike među kojima su da spomenem samo trojicu. Prof. Dr. Karlo Radoničić, rektor Sveučilišta u Zagrebu Vladislav Brajković koji je i mene i mnoge druge generacije učio Pomorsko pravo i Ivan Brkanović skladatelj koji je napisao između ostalog simfonijsku pjesmu *Zemljo Hrvatska,* operu oratorij *Zlato Zadra,* pet simfonija i veličanstvenu operu Ekvinocij prema Vojnovićevoj drami. Ovoj plejadi pridružio se i veliki Bokelj naš akademik Josip Pečarić.

Njegova najnovija knjiga *Propade im crvena Hrvatska* krajnje je aktualno djelo u kojoj objavljuje i tekstove o nedavnim zbivanjima. Posebno ga je ponijela tema izdaje nacionalnih interesa i veleizdaja u Hrvatskoj. Nije ni čudo jer on je jedan od osnivača i najistaknutijih članova uz akademika Slobodana Novaka, Hrvatskog nacionalnog etičkog sudišta (HNES). U pisanju naš autor ne štedi protivnike *(Josipović je glup ili bolestan u glavu*?) kad piše o ispadu Ive Josipovića, koji je za profesore Zdravka Tomca i Josipa Jurčevića, koji su iznijeli u javnost etičku osudu HNES-a protiv Ive Josipovića, izjavio da su oni bolesnici i da su luđaci. Popratio je i smrt istaknutog člana HNES-a prof. dr. Branimira Lukšića. Pečarić se pita tko je najveći veleizdajnik Hrvatske, i ima teškoća odlučiti se između svih pet etički optuženih (Josipović, Mesić, Pusićeva i Pupovac) Jedno poglavlje glasi: „*Znate li da je predsjednik RH osuđen za veleizdaju“*. U slijedećem naslovu kaže „*Veleizdajnik stalno pokazuje kako ne voli ni Hrvate ni Hrvatsku*“. Posebno ga impresionira javna djelatnost sisačkog biskupa Vlade Košića za kojeg kaže da je „*hrvatska vertikala“.* U prilogu knjige objavljuje tekst biskupa Košića: „*Možda su Milanović, Josipović krenuli putem obraćenja, ali neka mi ne dolaze na božićnu misu“.* Ovaj prvi dio završava čestitkama na pobjedi prve predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović pod naslovom „*Pobijedila je ljubav za hrvatski narod i svoju državu“.* U svojoj aktivnosti akademik piše pisma upozoravajući na različite pojave: tako predsjedniku Vlade šalje već trinaesto pismo, a objavljuje zajedno s nama „*Otvoreno pismo potpore i Domovinske zahvalnosti Božidaru Aliću“* piše i tekst: „*Hrvatski velikan Željko Sačić: Zagrebačko županijsko državno odvjetništvo u agresiji na Domovinski rat“ .Na kraju* i objavljuje predgovor knjige; „*100 posto za Hrvatsku*“.

U prilogu ove knjige ponavlja i svoje dvije tematske velike ljubavi, u poglavljima s naslovom: „*Ako voliš Hrvatsku svoju“ i „Hajka na Thompsona“*. U prvom piše: “*Josipović je izdao svoj narod, državu i svoju struku“.* Objavljuje i tekst Zdravka Tomca: „*Josipović ne samo da ne voli Hrvatski narod, on ga prezire – u Srbu*

rekao kako je crvena zvijezda petokraka i kapa partizanka simbol demokracije, slobode i ljubavi". Prikazuje i predstavljanja svoje knjige u Mostaru u suradnji s Matom Kovačevićem.

Hajka na Thompsona je prava riječ o ovom našem junaku. Akademik piše da nitko nije kao Thompson, navodeći i i tekstove Damira Pešorde i don Anđelka Kaćunka. Nije propustio registrirati da su novinari Jutarnjeg lista priznali pisanje neistina i ispričali se Thompsonu i da je čak „*The Jerusalem Post"* odao veliko priznanje Thompsonu. Knjiga završava naslovom Čavoglave ili Knin/Thompson ili protudruštvo. Thompsona prikazuje i u odnosu s Franjom Tuđmanom zatim „*Hrvatskim šovinistom Aleksandrom Stankovićem*" bavi se Thompsonom i međunarodnom politikom, navodi i tekst mladog Mladena Kostića, uspješnog Hrvata iz Stuttgarta, s njegovim tekstom: „*Sramotna šutnja hrvatskih diplomatskih predstavništava u Njemačkoj o sustavnom širenju laži o Marku Perkoviću Thompsonu".* Naš je autor uvijek na strani Thompsona kad piše udar na Thompsona – udar je na Hrvatsku i kako ubiti domoljubnog pjevača ili kako ubiti Hrvatsku.

U jednom tekstu na internetu objavljen je tekst: „*Hrvatski nacionalist akademik Josip Pečarić"* Kada ga proglašavaju nacionalistom oni ne misle da je to nešto dobro. Oni ga kude, oni mu predbacuju to što u svojim publicističkim radovima istupa uvijek u zaštitu i s ljubavlju za Hrvatsku. Taj „nacionalist" nije ništa negativno to je samo potvrda da je akademik Pečarić prepoznat kao onaj koji uvijek štiti i ljubi svoj narod i svoju Hrvatsku. Da ima velike ljudske kvalitete vidi se i po tome što mu je jedan od studenata dr. G. Hulan Farid, kada je proglašen doktorom znanosti, pročitao svoju pjesmu na engleskom jeziku: „*Kada pričam s Vama (posvećeno akademiku Josipu Pečariću"*. To je dirljivo. Nitko od nas drugih koji smo imali sreću odgojiti i unaprijediti mlade doktore znanosti ne može se pohvaliti da mu je njegov doktorand napisao pjesmu zahvale koja počinje dirljivo:
„*Osjećam da pričam sa svojom dušom, kada pričam s Vama*
Dobijam neopisivi mir, kada pričam s Vama
Srećom, našli ste se u mom životu da ga uljepšate…
Pjesma završava stihom:
„Kada pričam s Vama, uviđam da ste savršeni čovjek".

Lijepo je dobiti tako rijetko produhovljeno priznanje. Mi koji imamo sreću i zadovoljstvo surađivati s akademikom Josipom Pečarićem uživamo u njegovoj blizini, u njegovoj mudrosti u njegovoj veličini i posebno u njegovom rodoljublju.

Najtoplije preporučam knjigu Josipa Pečarića, Propade im crvena Hrvatska, jer je to istina. Crvene Hrvatske nema, nadajmo se više biti neće. U tome je i značajan doprinos i akademika Josipa Pečarića kao pisca i kao člana Hrvatskog nacionalnog etičkog sudišta.

Damir Kalafatić,

AKADEMIK JOSIP PEČARIĆ NA TRIBINI U OMIŠU

U organizaciji MH-Omiš u pastoralnom centru crkve sv. Petra, Priko-Omiš, pred punom dvoranom predstavljene su dvije najnovije Pečarićeve knjige:

Hajka na Thompsona i *Rasizam domaćih slugu.*

Moja pitanja ustvari su bila uobličena u komentar, a to su pitanja koja svaki hrvatski čovjek često postavlja samom sebi…..sam komentar se odnosio na prvu knjigu, na 'hajku'!

Dakle, publicist, povjesničar, matematičar, dodao bih i filozof, Josip Pečarić, Hrvat je iz naše Boke Kotorske, Zaljeva hrvatskih svetaca-gdje, citiram autora: *svaki kamen govori hrvatski.*

Akademik Pečarić bez sumnje je polivalentna ličnost hrvatskog društva, čovjek nepresušne energije, ličnost koja bi svakom narodu služila na čast i diku. Nažalost u Hrvatskoj je etiketiran opasnim nacionalistom pa je zahvaljujući nehrvatskim medijima metaforički rečeno bačen na margine hrvatskih mrežnih portala. Njegove briljantne knjige prodaju se ponajviše među prijateljima za razliku od svekolikog 'šunda' koji se nametljivo plasira medijskom propagandom!

Jeste li kada vidjeli ovo markantno lice na tv-u?

-Sumnjam, a zašto niste?

-Pa, mediji ga se jednostavno boje!

Diplomirao je 1972., magistrirao 1975. (oboje elektrotehniku) a doktorirao je 1982. godine matematičke znanosti disertacijom 'Jensenove i povezane nejednakosti'. Redoviti je profesor na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, voditelj seminara 'Nejednakosti i primjene' na Matematičkom odjelu PMF-a i glavni istraživač istoimenoga projekta Republike Hrvatske. Osim što je redoviti član HAZU, aktivni je član Njujorške akademije znanosti.

Jedan je od vodećih svjetskih stručnjaka u području teorije nejednakosti, pa u svjetskim referativnim žurnalima (SAD i Njemačka) za njega kažu da je 'veliko ime u teoriji nejednakosti'.

Jedan je od deset svjetskih matematičara čiji broj znanstvenih radova u inozemstvu prelazi brojku 500. Najplodniji je hrvatski znanstvenik s više od 800 znanstvenih radova iz područja matematike, te više od dvadeset publicističkih knjiga, u kojima se bavi temama ključnim za razumijevanje stvaranja hrvatske države.

Osim toga predaje i u dalekom Lahoreu-Pakistan doktorandima matematike s Bliskog i Dalekog istoka.

'Hajka na Thompsona' i 'rasizam domaćih slugu', knjige koje bi se po naslovu mogle objediniti pod jednim imenom: kao 'rasistička hajka domaćih slugu na mpt-a'…..

Međutim, hajka na pjevača i hrvatskog branitelja hajka je na slobodu a sloboda je jedna od najvećih stečevina demokracije; još je Gundulić pjevao: 'O

lijepa, o draga, o slatka slobodo'! Tri su razine slobode: društvena, državna, osobna; ako je jedna ugrožena ugrožene su sve tri!

-A metode hajke na Thompsona su raznovrsne, od klasičnih zabrana svojstvenih nedemokratskim društvima, preko prljavih i podlih podmetanja pa sve do 'Al Kajin'-ovog terorizma!

-Sjetimo se 2008., kad mu je zabranjen koncert u Stella Maris-Umag, akteri te zabrane bili su Stipe Mesić i tadašnji potpredsjednik IDS-a Damir Kajin; umjesto Thompsona pjevala je četnikuša Lepa Brena. Stipe Mesić je tada kazao: ako Marko dođe u Umag ja neću tamo biti kod predaje nagrade za Croatia-open, ili on ili ja!

-Te iste godine za Božić-boćarski dom-Pazin:

Umjesto zabrane, u boćarskom domu postavljena je bomba po plaćenom bombašu Vili Bonu ali je prerano eksplodirala ranivši atentatora; dakle radilo se o terorizmu u organizaciji 'Al Kajin'-a. Dakako, nalogodavac tog terorističkog čina nikad nije i službeno označen a može se zaključiti tko je iza toga stajao-dakako, naš bivši predsjednik Stipe Mesić i tadašnji vicepredsjednik IDS-a, kao nalogodavac atentata, Damir Kajin.

-Sjetimo de prljavog podmetanja kod suđenja Sanaderu pri čemu Jutarnji list piše o pola milijuna eura koje je Sanader dao Thompsonu za šutnju-nepjevanje; Jutarnji se u lipnju og. ispričao za tu laž….i nikom ništa!

-Marko Perković plaća više poreza nego cijela estrada-uključivo i Severinu a vlasnik antihrvatskog EPH, Nino Pavić danas je državi i raznim financijskim institucijama dužan više od 500 milijuna kuna!?

-Sjetimo se i nedavne represije kad je policija izvršila pretres Markova stana u Splitu zbog, navodno, ilegalnog držanja trofejnog oružja!

-Za razliku od proganjanog Thompsona danas se Hrvatskom bezbrižno šeću i pjevaju Momčilo Bajagić-Bajaga, Arkanov bliski prijatelj Bora zvani čorba u Čakovcu, četnički rock-sastav 'Jandrino jato' pjeva u Udbini pokraj crkve Hrvatskih mučenika, Arkanova udovica Ceca 'peva' u Vukovaru ….koje li nacionalne sramote-jesu li to surogati Thompsonu?

Zaključak:

-Podjela na 'ustaše' i 'partizane'….podjela je na one kojima su životni postulati Bog, obitelj i domovina i na one kojima hrvatska teško pada, koji hrvatsku nikad i nisu željeli niti su je voljeli.

Tuđman je rekao, davne 1992.g.: čuvajmo se onih 20 posto koji ne vole Hrvatsku ….a danas tih 20 posto udbo-mafijaša 'drma' Hrvatskom!

-U Kninu se na proslavi 'Oluje' okupilo 5.000 zviždača spram razdraganih 120.000, mahom mladeži, u Čavoglavama!

Na tom uistinu veličanstvenom koncertu hrvatska policija traži ustaške kape a u 'ustaničkom' Srbu puna livada komunističkih zvijezda petokraka i posprdni ćirilični natpis na engleskom jeziku: 'ovo je hrvatska'….sprdnja!

Što na kraju reći?

-Aktualna i permanentna hajka na Thompsona ujedno je i negacija slobode javne riječi a ksenofobično izmišljanje državnih neprijatelja-po predsjedniku RH

ustaških guja-podsjeća na neka stara vremena kad je manjinska oligarhija na jednak način tražila pokriće za svoje nedemokratske postupke represije!

Hrvatskom se slobodno šeću četnici a progone se hrvatski domoljubi umjesto da se u zatvor strpaju krivokletnici, tuđi sluge i izdajnici hrvatskog naroda poput Stipe Mesića, Damira Kajina i ine antihrvatske klateži.

Ali, *'ni jedna nije do zore gorjela'* pa neće ni njihova!

Ps.:

Jasno, ovoj Tribini nije nazočio nitko od aktualne gradske vlasti jer na vlast dođoše oni koji ne poštuju ni Boga, ni obitelj ni Domovinu!

Hrsvijet, 30. 08. 2013.

ZALJEV HRVATSKIH AKADEMIKA

Izabran sam za redovitog člana HAZU 2000-e godine, dakle u vrijeme kada je u Hrvatskoj došlo do povratka bivših komunista i jugonostalgičara na vlast. Govorio sam da mi je izbor za hrvatskog akademika drago iz dva razloga. Prvo svakome je drago postati redovitim članom nacionalne akademije. Međutim, znajući što promjena vlasti u Hrvatskoj donosi znao sam da će antihrvatskim vlastima moja riječ kao akademika mnogo više smetati. I doista, to je obistinilo tako da praktično danas u Hrvatskoj ne postojim, ako se uzme u obzir moja nazočnost u glavnim hrvatskim medijima. Čak se i moji uspjesi u znanosti sustavno prešućuju. Međutim, zaboravio sam još jedan razlog. Mojim Hrvatima iz Boke, bez obzira žive li oni u Hrvatskoj ili u Boki, to puno znači. To je ponajbolje pokazao novi predsjednik *Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb* koji je nedavno, po uzoru na poznati naziv Zaljev hrvatskih svetaca, Boku nazvao Zaljev hrvatskih akademika, a to prenio kotorski radio DUX (vidjeti Portal Radia DUX, 29. 11. 2014.):

Održana „Večer bokeljske poezije" u Zagrebu

Sinoć je u Zagrebu, u organizaciji Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb, u povodu devedesete obljetnice njezina djelovanja, u Muzeju za umjetnost i obrt održana poetska večer pod nazivom „Večer bokeljske poezije“. Pred više od 100 uzvanika predstavljena je nova knjiga poezije kotorske pjesnikinje Dubravke Jovanović, pod nazivom „Iza koltrine“. O knjizi su nadahnuto govorili Jasminka Grgurević, Željko Brguljan i akademik Tonko Maroević, a stihove pjesama recitirala je sama autorica. Umjetniču večer upotpunio je Mješoviti zbor pod vodstvom Hede Gospodnetić izvodeći arije renesansne glazbe.

U ime Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb, prisutne je pozdravio predsjednik te udruge Ivo Škanata, riječima:

"Dopustite mi da vas pozdravim u ime organizatora ove kulturne manifestacije, Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb, 90 godina stare udruge Bokelja koji, eto, kroz cijelo jedno stoljeće kontinuirano nastanjuju ovaj prostor podno Sljemena i s obje obale Save.

Osnovana, možemo reći sada već davne 1924. kao zavičajno društvo, 1956. udruga je smisao svog postojanja pronašla u njegovanju uspomena na slavne dane bokeljskog pomorstva, održavanjem tradicionalnih obreda Bokeljske mornarice u čast sv. Tripuna, zaštitnika grada Kotora. Večerašnji kulturni događaj prilika je i da se podsjetimo da je te 1956. predsjednik naše udruge, koja je tada i promijenila ime u Bokeljska mornarica 809 Zagreb, bio veliki hrvatski skladatelj Ivan Brkanović, naše Boke list.

A kada već spominjemo njega, iznijet ću još jedan zanimljivi podatak, koji možda nije poznat široj javnosti, da iz naše sredine potječu i četiri člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. To su: već spomenuti maestro ***Ivan Brkanović,***

za kojega je veliki Dmitrij Šostakovič, jedne zgode za boravka u Hrvatskoj kada je čuo njegovu operu Zlato Zadra, rekao da je najveći skladatelj među južnim Slavenima, prof. ***Karlo Radoničić,*** *Rektor zagrebačkog sveučilišta i dekan medicinskog fakulteta u Zagrebu dvadesetih godina prošloga stoljeća, zatim prof.* ***Vladislav Brajković,*** *profesor Pomorskoga prava i u više navrata dekan Pravnog fakulteta u Zagrebu sredinom i u drugoj polovici prošloga stoljeća i član Stalog međunarodnog arbitražnog suda, te, na koncu, od njih jedino živući, još uvijek vrlo aktivni, svjetski poznati matematičar, jedan od samo nekoliko njih u svijetu koji su imali više od 1.000 objavljenih znanstvenih radova, ovdje nazočni prof.* ***Josip Pečarić.*** *S obzirom na malobrojnost zajednice iz koje potječu, mogli bismo reći da je to pravi raritet, pa u tom smislu, kao što Boku često nazivamo Zaljevom hrvatskih svetaca, tako bismo isto mogli reći i da je Zaljev hrvatskih akademika.*
U posljednjih petnaestak godina aktivnost udruge se proširuje i u značajnoj mjeri usmjerava ka predstavljanju kulturne baštine Boke, posebice onog dijela koji su stvarali pripadnici Hrvatskoga naroda.
Ta, mogli bismo reći posvećenost naših 450 članova Bokeljskoj mornarici i hrvatskoj kulturnoj baštini u Boki nije slučajna i ne treba čuditi, jer su to vrijednosti koje dokazuju autohtonost hrvatskog življa u tom dijelu današnje Crne Gore.
S druge strane, uvjereni smo, da se prikazivanjem Boke isključivo opisom njezinih, doista, prekrasnih pejzaža i njezinim smještanjem unutar državne granice Crne Gore, a izvan hrvatskog konteksta, svijetu šalje dvodimenzionalna slika Boke. Njezin reljefni izgled, ljepota njezine mozaična struktura ne može se doživjeti ako se ne upoznaju njezine autohtone vrijednosti. A jedna od njih je, siguran sam, i riječ, pjesnička riječ, domaća bokeška riječ koju ćemo večeras upoznati naklon što razmaknemo koltrine, a koltrine su u ovom slučaju korice knjige naše gošće, pjesnikinje iz Kotora – gospođe Dubravke Jovanović.
Hvala vam lijepa."

http://www.radiodux.me/vijesti/vijesti/odrzana-vecer-bokeljske-poezije-u-zagrebu

Oni koji će čitati ovaj tekst znaju dovoljno o meni, pa smatram da trebam nešto reći o ostalim članovima HAZU zbog kojih je moja Boka Zaljev hrvatski akademika.

Ivan Brkanović
skladatelj (Škaljari, Boka kotorska, 27. XII 1906 — Zagreb, 20. II 1987).
Sin siromašnih seljaka. U Kotoru završio osnovnu školu, potom sudjelovao kao glazbeni amater u kulturno-umjetničkom društvu Sastanak pod vodstvom Tripa Tomasa, od kojega je dobio prvu glazbenu poduku. Hoteći se posvetiti glazbi, došao je 1927. u Zagreb i, da bi namaknuo sredstva za školovanje, uposlio se kao tvornički radnik. Usporedo je učio privatno klavir i pohađao tečaj za zborovođe. Po završetku tečaja djelovao kao zborovođa (Hrvatsko pjevačko društvo Maksimir, Hrvatsko pjevačko društvo Zagreb). Uz to je od 1928. polazio srednju

muzičku školu, a od 1931. studirao na Muzičkoj akademiji kompoziciju kod B. Berse, zatim kod F. Lhotke. Diplomirao 1935, potom prihvatio mjesto nastavnika glazbe u zagrebačkoj Građanskoj školi. Prvi veći uspjeh doživio praizvedbom I Simfonije, 1937 (pod dirigentom K. Baranovićem). Nakon toga dobio stipendiju za usavršavanje u Parizu, kamo odlazi 1938. te u Scholi cantorum radi godinu dana s profesorom Lefebreom. Vrativši se u Zagreb, postao je 1941. profesor teoretskih predmeta srednje škole Hrvatskoga državnog konzervatorija, a po završetku rata premješten je u Gradsku muzičku školu. Istodobno je predavao glazbu i u I klasičnoj gimnaziji (1945–51). Od 1951. do 1954. djeluje kao operni dramaturg HNK, a 1954–57. kao direktor Državnoga simfonijskog orkestra (sada Zagrebačka filharmonija). God. 1957. postaje profesorom kompozicije na Muzičkoj akademiji u Sarajevu, gdje predaje do umirovljenja 1961. Tada se ponovno nastanio u Zagrebu i posvetio stvaralaštvu. Od 1983. izvanredni je član JAZU. — Prve skladateljske pokušaje napisao je još kao amater za potrebe kotorskog društva Sastanak. Potom je kao polaznik srednje muzičke škole pobudio pažnju svojih nastavnika nizom zborskih skladbi (*Hrvatsko kolo, Pri kamenih vratih* i dr.), a tijekom studija sklada prvi gudački kvartet (1931) te zborove i solo-popijevke (*Bokeljsko kolo, Konavosko pirovanje, Koleda, Uspavanka,* 1932–34) s kojima će ubrzo postati poznat i široj glazbenoj javnosti. Međutim, u doba stvaralačke zrelosti u središtu su njegova zanimanja veći oblici oratorijske, operne i simfonijske glazbe. Tada nastaje Triptihon »narodni obred kod smrti« za sole, zbor i orkestar (1936), opera Ekvinocij (na libreto Tomislava Prpića prema Vojnovićevoj drami, 1945), svih pet simfonija (1935–50), simfonijska pjesma *Zemljo Hrvatska* (1951), opera-oratorij *Zlato Zadra* (prema srednjovjekovnoj legendi o škrinji Sv. Šimuna, 1954) i dr. — B. se zarana predstavio kao skladateljska ličnost izvorne, samonikle stvaralačke snage, izrasle i oblikovane na rodnome tlu te je do konca svojega vijeka ostao dosljednim pobornikom nacionalnog glazbenog izraza. Nadahnjujući se gotovo redovito sadržajima iz narodnog blaga on je uspio u svoje skladbe pretočiti ne samo tematiku, doživljaje ili događaje već i specifičnosti prostora, dah podneblja i psihu ljudi svoje uže domovine, južne Dalmacije. No u njegovim skladbama nema doslovce preuzetih glazbenih motiva iz folklora, već su svi elementi – melodika, ritmika, harmonije – prožeti osobitostima narodne glazbe. Čak je i u oblikovanju izražena sklonost preobrazbi tradicionalnih umjetničkih forma u oblike bliske narodnom nasljeđu (requiem kao narodni posmrtni obred Triptihon) ili pak prilagođivanja pučkog nasljeda oblicima umjetničke glazbe (karakter hrvatskih crkvenih prikazanja u operi *Zlato Zadra*). Međutim, folklorni idiom Brkanovićeve glazbe zapravo je samo odraz njegove trajne, korjenite veze sa zavičajem, dok svoj osobni stil izgrađuje vlastitim, autentičnim stvaralačkim darom. Među obilježjima njegova stila izdvaja se: stvaranje monumentalnih zvukovnih struktura sa stalno prisutnim dramatskim nabojima te elementima sceničnosti; neprekidno protjecanje simfonički zasnovane građe, temeljeno na lančanom nadovezivanju manjih cjelina koje izrastaju iz jedne motivičke (tematske) jezgre; oblikovanje melodijskih linija pretežito mikrointervalske strukture i manjih opsega, poput šture melodike dalmatinskog krša; bujno, u osnovi

kasnoromantičko harmonijsko tkivo s naznačenim tonalnim središtima, oko kojih se slobodno kreću kromatski i disonantni pomaci, alterirani akordi, prelazeći mjestimice u bitonalne sklopove; složeno, katkad gusto polifoničko vođenje dionica, napose u orkestralnoj građi; ponavljanje ritmičko-melodijskih obrazaca u tehnici ostinata ili varijacije; slojevita, većinom romantičarski razgranata orkestracija gdjekad s oporim i oštrim zvučnim bojama u duhu južnodalmatinskog folklora. Sva ta obilježja daju pečat jake, uvijek prepoznatljive osobnosti Brkanovićevu glazbenom stvaralaštvu te ga svrstavaju među najosebujnije skladateljske ličnosti nacionalnog izraza u suvremenoj hrvatskoj glazbi. B. je na početku karijere (1932–41) pisao i muzičke kritike, prikaze, polemičke članke u *Hrvatskom dnevniku, Novostima, Evoluciji, tjedniku 15 dana, Sv. Ceciliji,* u kojima je i riječju zagovarao suvremeni nacionalni stil u hrvatskoj glazbi. Svoje autobiografske zapise – Sjećanja, objavio je u časopisu Muzička kultura (1986, 4–5; 1987, 1–2, 3–4). Za svoje je stvaralaštvo više puta nagrađen: za skladbu Triptihon, 1937. Nagradom Zagrebačke filharmonije, za operu Ekvinocij, 1953. Nagradom Saveza kompozitora Jugoslavije, za IV Simfoniju, 1960. Nagradom grada Sarajeva, za balet Heloti, 1961. Nagradom HNK, za životno djelo 1975. Nagradom »Vladimir Nazor« te za Stabat Mater i III Gudački kvartet, 1983. Vjesnikovom nagradom »Josip Slavenski«.
http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2833

Karlo Radoničić
Rođen je u Trstu 15. studenoga 1879. u obitelji roditelja iz uglednih pomorskih obitelji iz Dobrote u Boki Kotorskoj. Otac Filip bio je kapetan u austrijskom Lloydu, a mati Karolina rođena Ivanović. Pučku školu na talijanskom jeziku završio je u Trstu. Nakon očeva odlaska u mirovinu, s obitelji se preselio u rodno mjesto svojih roditelja Dobrotu. Otac mu je bio načelnik u Kotoru od 1897. do 1905. godine. U istom gradu Radoničić je završio gimnaziju. Maturirao je s odličnim uspjehom. Izabrao je studij medicine u Beču. Studirao je od jeseni 1899. godine, a promoviran je 24. srpnja 1905. godine "vrlo mladi rodoljubivi Hrvat, promoviran na čast doktora sveukupnog liečništva, na korist, ponos i diku čestite svoje obitelji, našeg mjesta i cjelokupnoga hrvatskoga naroda". Nakon promocije volontirao je na Trećoj medicinskoj klinici u Beču, a nakon odsluženja vojnog roka radio je u bečkoj javnoj općoj bolnici njem. "Allegemeines Krankenhaus". Radio je na Trećem internom odjelu. Od jeseni 1907. do srpnja 1911. godine bio je klinički asistent prof. Norbertu Ortneru na Internoj klinici sveučilišta u Innsbrucku. U časopisima "Wiener klinische Wochenschrift" i "Medizinische Klinik" objavio je prve znanstvene radove. Suautorom je prvog kliničkog rada kojim se preporučivala primjena termopenetracije u terapijske svrhe. Time je osnovana nova fizikalna metoda liječenja dijatermija.
Za Prvog svjetskog rata bio je mobiliziran. Boravio je u Beču gdje je vodio radiološki odsjek klinike prof. Eiselberga, bio je primarni liječnik odjela Druge klinike za tuberkulozu te primarnim liječnikom ratne bolnice br. 2 u Beču.
Prigodom otvaranja hrvatskog medicinskog fakulteta u Zagrebu, Radoničić je pristupio iz Beča Pripomoćnoj blagajni Zbora liječnika kao utemeljitelj. Dne 22.

svibnja 1919. imenovan je i potvrđen za prvoga javnog redovnoga profesora interne medicine na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Potkraj godine preselio se u Zagreb. Rektor Zagrebačkog sveučilišta bio je 1920.-1921.
Među najzaslužnijima je osobama što se u prva dva desetljeća svog rada afirmirao zagrebački Medicinski fakultet. Bio je prvi predstojnik Klinike za unutarnje bolesti. Utemeljio je prvu katedru za internu medicinu u Hrvatskoj. Bio je dekan zagrebačkog Medicinskog fakulteta u više navrata (1926./1927., 1930./1931. i opet 1931./1932.). Godine 1927. izabran je za podpredsjednika odbora Liječničke komore za Hrvatsku, Slavoniju i Međimurje u Zagrebu za razdoblje 1927.-1929. Zalagao se za gradnju Liječničkog doma. Dne 30. svibnja 1930. izabran je za člana dopisnika JAZU u radnom sastavu. Dne 13. siječnja 1935. na skupštini Društva Bokeljske mornarice izabran je za admirala plemenitog tijela Bokeljske mornarice.
Umro je 12. studenog 1935. od moždanog udara kao posljedice arterioskleroze. Pokopan je u obiteljskoj grobnici u Dobroti.
http://hr.wikipedia.org/wiki/Karlo_Radoni%C4%8Di%C4%87
(http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2833)
Grad Zagreb je u godini 2008. u spomen na skladatelja imenovao ulicu u naselju Novi Jelkovec (Sesvete).
Mnogo više o ovom izuzetnom hrvatskom znanstveniku možete pronaći u časopisu STUDMEF, Medicinski fakultet:
http://www.mef.unizg.hr/studmef/znanost/ucimo-znanost/dragutin-karlo-radonicic-2.html
Izdvojit ću samo ovo:

Ugledni Bokelj

Sačuvao je ljubav prema užoj domovini i sa zanimanjem je pratio razvitak bokeljskih prilika. U Zagrebu je sudjelovao na tradicionalnim proslavama Tripundana. "Kad je zbor bokeljskih mladića zasvirao na mandolinama i gitarama starinsko kolo Bokeljske mornarice ustao je i kolo poveo vrlo ugledni Bokelj dr. Karlo Radoničić". Na skupštini Društva Bokeljske mornarice izabran je Radoničić 13. siječnja 1935. za Admirala Plemenitog Tijela Bokeljske mornarice.

Vladislav Brajković
pomorskopravni pisac (Knin, 24. I 1905. — Zagreb, 9. IX 1989). Potječe iz stare bokeljske obitelji iz Perasta. Klasičnu gimnaziju pohađao u Splitu i Kotoru. Pravni fakultet završio 1927. u Beogradu. Studije nastavio u Francuskoj, na Sveučilištu u Aixu (Aix-Marseille), gdje je 1933. obranio doktorsku disertaciju *Étude historique sur le droit maritime privé du Littoral Yougoslave*, koja se drži klasičnim djelom povijesti našega pomorskog prava. Od 1934. radi u Pomorskom odjelu Ministarstva saobraćaja u Beogradu, gdje ostaje do 1937, a kao honorarni

savjetnik sve do 1941. U međuvremenu izabran je za privatnog docenta na Pravnom fakultetu u Subotici (trgovačko i mjenično pravo), gdje je od 1937. stalni docent, a od 1940. izvanredni profesor. God. 1941. prelazi na Pravni fakultet u Zagrebu. Kao suradnik NOP-a bio je početkom 1945. uhapšen od ustaške policije te oslobođenje Zagreba dočekuje u zatvoru na Savskoj cesti. Od 1945. redoviti je profesor zagrebačkoga Pravnog fakulteta (pomorsko i opće saobraćajno pravo). Umirovljen je 1975. Dopisni je član JAZU od 1961, redoviti od 1968, član CANU i SAZU te više međunarodnih udruženja među kojima i Academie des Sciences, Arts et Belles lettres u Aixu. Od 1967. član je stalnoga međunarodnog arbitražnog suda. Jedan je od osnivača, a 1954–75. predsjednik Jugoslavenskog udruženja za pomorsko pravo, koje je u svojim podružnicama na obali okupilo mnoge pravnike i znatno pridonijelo razvitku naše trgovačke mornarice. On je ujedno protagonist aktivnog udjela tog udruženja u Međunarodnomu pomorskom odboru (Comité Maritime International – CMI), u kojemu je od 1951. stalni član, a 1969–73. njegov potpredsjednik. Za zasluge na unapređenju pomorskog prava u svijetu odlikovan je francuskim ordenom Chevalier a l'Ordre du Mérite Maritime (1961). Također je jedan od osnivača i animatora Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva (osnovanog u Splitu 1962) te njegov počasni predsjednik (od 1965). Kada je nakon oslobođenja pokrenuta inicijativa za oživljavanje povijesne Bokeljske mornarice, B. je na skupštini u Kotoru 1964. izabran za »admirala Bokeljske mornarice«. Predsjednik je Znanstvenog savjeta za pomorstvo JAZU (od 1981) i glavni urednik časopisa Uporedno pomorsko pravo i pomorska kupoprodaja Zavoda za pomorsko pravo, ekonomiku i historiju pomorstva JAZU (od 1960). God. 1977. dobio je Nagradu AVNOJ-a. — U pedesetogodišnjem bavljenju pomorskim i općeprometnim pravom B. je obrađivao javnopravne i imovinskopravne institucije te probleme pomorskog prava. Urednik i suradnik *Pomorske enciklopedije* JLZ-a (1954–64) te glavni urednik njezina drugog izdanja (od 1972). Surađivao je u mnogim domaćim i stranim stručnim časopisima i zbornicima: *Arhiv za pravne i društvene nauke* (1929–31, 1939, 1961), *Annales de la Faculté de Droit d'Aix* (1931), *Saobraćajni pregled* (1934–35), *Pomorski Lloyd* (1934–36), *Ekonomist*(1935, 1937, 1939), *Pravna misao* (1935), *Naš saobraćaj* (1939), *Pomorstvo* (1947, 1950, 1952, 1955, 1957–60, 1962–63, 1966–67. i 1971), *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* (1948, 1956–57, 1959, 1963, 1967, 1973), *Dubrovačko pomorstvo* (1952), *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* (1952),*Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* (1953, 1957), *Vjesnik Jugoslavenskog udruženja za pomorsko pravo* (1955–56, 1959–60), *Zbornik za pomorsko pravo* (1955, 1957, 1961, 1967), *Jugoslavenska revija za međunarodno pravo* (1956, 1958–60, 1979), *Međunarodni transport* (1956, 1959, 1961), *Uporedno pomorsko pravo i pomorska kupoprodaja* (1958), *Naše more* (1959, 1962, 1966, 1968, 1977), *Le nouveau droit yougoslave* (1959), *Pravni zbornik* (Titograd 1960), *The Journal of Business Law* (London 1960), *Ljetopis JAZU* (1959, 1963), *Naša zakonitost* (1961), *Pomorski zbornik* (1962–63, 1980), *Il Diritto Marittimo* (Genova 1962, 1964), *Osiguranje i privreda* (1964, 1968–69, 1973) ,*Armenopulos* (Solun 1966), *Zbornik radova o stranom i uporednom pravu* (1966, 1981), *Jadranski zbornik* (1968–69), *Radovi Instituta*

JAZU u Zadru (1969), *Privreda i pravo* (1974), *Brodogradnja*(1980). Autor je skripta *Pomorsko pravo* (Zagreb 1950, 19652) i *Pravo mora i ribolova* (suautor N. Katičić, Zagreb 1961). Posebno je važan Brajkovićev prinos u određivanju pojma brodara u pomorskom pravu kao specifičnom institutu plovidbene djelatnosti zasnovanu na povijesno-razvojnoj i teorijsko-sistematskoj specifičnosti pomorškog poduzetništva.
http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2686

Dodao bih kako je još jedan ugledni bokeljski Hrvat bio kandidiran za člana HAZU. Osobno sam predložio nedavno preminulog admirala Bokeljske Mornarice dr. sc. Miloša Miloševića za dopisnog člana HAZU (prijedlog možete naći u mojoj knjizi „Zločinački sud u Haagu“, Zagreb, 2008., str. 275.-276.). Nažalost, iako sam posebno naglasio, kako HAZU nije u svojim redovima imala Hrvata iz Boke kotorske koji je tamo živio, a ne nazire se tko bi osim dr. Miloševića u dogledno vrijeme to mogao postati, dr. Milošević zbog godina nije izabran.

akademik dr. Miloš Milošević, admiral Bokeljske mornarice, istaknuti znanstvenik - povjesničar, arhivista i romanista kao i svestrani umjetnik - pjesnik i glazbenik. Rođen 1920. godine u Splitu. Od 1953. godine radi u Povijesnom arhiv u Kotoru u kome ostaje do odlaska u mirovinu 1985. godine. Specijaliziranje arhivistike je obavio u Parizu 1970. godine, a 1974. god. doktorirao je na filozofskom fakultetu u Zadru sa temom "Boka Kotorska za vrijeme mletačke vladavine (1420-1797)". U Povijesnom arhivu u Kotoru stekao je sva arhivistička zvanja, a 1978. godine zvanje znanstveni savjetnik i od tada do odlaska u mirovinu 1985, je i bio ravnatelj Povjesnog arhiva Kotor.
Kao priznati znanstveni radnik, arhivista, romanista i teoretičar arhivistike, bio je, pored ostalog, predstavnik Jugoslavije na međunarodnim kongresima arhivista u Briselu, Madridu, Moskvi, Vašingtonu, a 1980. godine u Londonu je izabran za predsjednika Sekcije profesionalnih arhivskih društava MAS pri UNESCO-u. Objavio je 24 knjige a publikovao je preko 230 znanstvenih radova koji, kako za znanstvene krugove, tako i za sve one čitaoce zainteresirane za prošlost i povjest Boke kotorske predstavljaju nezaobilazan znanstveni izvor. On je izabrao da bude posrednik između prošlosti i sadašnjosti, slikar kolektivne sudbine ljudi na obalama zaliva Boke, odnosno svega onoga što karakteriše Mediteran, naš zajednički svijet kome pripadamo, a u stvari zajedničko i univerzalno sudbinama brojnih generacija. Među brojnim priznanjima i odličijima dr. Miloševića je odlikovan 2008. god. Redom Danice Hrvatske s lentom i likom Katarine Zrinske.

http://www.radiodux.me/naslovnica/1473-in-memoriam-milo-miloevi-1920-2012

BOKELJI PROSLAVILI SVOGA ZAŠTITNIKA-BOKA U KOTORU

Ove godine smo mi Bokelji proslavili našeg zaštitnika sv. Tripuna. U prilogu je Proglas našeg biskupa Ilije Janjića:

Svim štovateljima sv. Tripuna

Predmet: Proglas vjernicima Kotorske biskupije u Boki i Bokeljima izvan Boke za svečanosti sv. Tripuna

Dragi vjernici Kotorske biskupije,

Dragi Bokelji i dragi prijatelji Boke,

blagdans v. Tripuna nas svake godine podsjeća na našeg mučenika Tripuna, na velikana mjesta Kampsade u Maloj Aziji, na velikana opće crkve i zaštitnika Kotorske biskupije i grada Kotora. .

Mladi Tripun je u osamnaestoj godini svoga života 250. Godine imao hrabrosti i smjelosti legitimirati se kao kršćanin koji dobro zna riječi Svetoga Pisma: "Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, a duše ne mogu ubiti, nego se više bojte onih koji mogu ubiti i dušu i tijelo." (Mt 10,28).

Ove riječi učitelja Krista bile su Tripunu tako uvjerljive i one su bile hrana i snaga njegovom vjerničkom Životu, bile su pečat njegova srca. Kao kršćanin pred neprijateljima vjere nije skriven, nije pokleknuo pred kipom poganskoga boga, pred kipom poganske kultne osobe, pred kipom rimskoga cara Decija, koji je svojim vojnicima zapovjedio progonstvo kršćana do istrjebljenja u svim rimskim pokrajinama, pa tako i u pokrajini Male Azije. Tripunove riječi ,,Ja se klanjam jedino Bogu" i ,,Ja sam kršćanin i slobodan sam" bit će za sva vremena znak prepoznatljivosti Tripunova kršćanskog identiteta, znak njegove duboke vjere i povjerenja u Isusa Krista. Tripun ostaje mučenik – svjedok vjere za sva vremena. Kada su moći svetoga Tripuna iz njegovog rodnog mjesta Kampsade prenesene u Carigrad, nije poznato, ali dobro znamo da su njegovi posmrtni ostaci stigli u Kotor 13. siječnja 809. godine, na opću radost Božjeg puka grada Kotora, tako veliku radost da je Bokeljska mornarica zaigrala svoje kolo, o čemu postoji pisani dokaz. Dragi Štovatelji svetoga Tripuna,,. ponosimo se našim zaštitnikom, mučenikom svetim Tripunom. On nije bezimena kultna osoba, on ima svoje ime, on ima svoje mjesto rođenja, on ima svoje mjesto mučeništva i ima svoje mjesto gdje su pohranjene njegove moći. Napominjem, trebali bi se ponositi vjerom i čašću (fides et honor) što je i geslo grba Bokeljske mornarice. Te riječi imaju svoju puninu, svoj sadržaj, koji možemo čitati u mučeništvu našeg Sveca. Radi vjere u Boga – Tripun daje svoj život. Vjerom i čašću kroz stoljeća su se ponosili kršćani najljepšega zaljeva na svijetu, koji se nisu stidjeli ni Boga, ni vjere, ni svoga identiteta. Više puta u povijesti vjera i čast, ponos ove mjesne Crkve bila je s raznih strana napadana i je opstala na čvrstom temelju koji nosi Tripunovo ime u srcima njegovih štovatelja. Neka nas blagdan svetoga Tripuna još više približi Bogu i Crkvi, te u slobodi djece Božje ohrabreni u vjeri ne zaboravimo čast i svoj kršćanski identitet , bez obzira na napasti današnjega vremena' To približavanje

Bogu će na's još više povezati i u nama potaknuti međusobno poštovanje. Neka Boka osjeti da Tripunova vjera živi u svima nama, iako smo rasuti svuda po svijetu. Zajedništvom u vjeri i slavljenju našeg mučenika postajemo hrabri svjedoci Krista u svim prilikama i neprilikama, po njegovom primjeru i zaslugama. Na sve Vas zazivam blagoslov Božji po zagovoru svetoga Tripuna.
Zabrinjava biskupova rečenica:
"…Dragi štovatelji svetoga Tripuna, ponosimo se našim zaštitnikom, mučenikom svetim Tripunom. On nije bezimena kultna osoba…"
Naime poslije rata je Bokeljka mornarica kao i druga hrvatska društva zabranjena, da bi poslije Mornarica bila obnovljena ali u znaku "bratstva i jedinstva". To je značilo da se sv. Tripun ne spominje pa je dan sv. Tripuna 3. 2. postao "određeni dan". Što se promijenilo od tada kada vidimo da je danas sv. Tripun postao "kultna osoba", pa čak Biskup mora upozoravati da on nije bezimena osoba?
Osobno mi nije draga bilo kakva paralela s onim vremenima, jer je moj otac zbog jedne takve proslave sv. Tripuna završio u zatvoru, a stric, kum niz drugih kotorskih Hrvata je znalo izgubiti posao zbog tih proslava.
Mi smo u Zagrebu imali da se po prvi put na naš blagdan ispred crkve sv. Marije igra kolo Bokeljske mornarice. To je i najavljeno na portalu **narod.hr**, ali je meni posebno drag tekst o Sv. Tripunu na istom portal:
http://narod.hr/hrvatska/tko-je-sveti-tripun/
Na neki način i mala satisfakcija za mog oca, koji nije dugo živio po izlasku iz zatvora (umro je u 47. godini života). Naime, vjerojatno su moje zasluge doista velike za to da mnogi u Hrvatskoj znaju da je moja Boka Zaljev hrvatskih svetaca. A spomenuti tekst završava upravo s tom činjenicom. A moje su zasluge velike I za to što mnogi u Hrvatskoj danas znaju ogromnoj kulturnoj baštini Crne Gore koja pripada hrvatskom narodu jer sam na to tako često upozoravao:
Poziv oca biskupa Janjića na nezaboravno hodočašće u Boku Kotorsku 60% kulturnog blaga Crne Gore je hrvatsko kulturno blago, a od toga je 40% u Kotorskoj biskupiji. Mnogi Hrvati nisu upoznati sa velikim duhovnim i kulturnim blagom koje posjeduje nekada većinski hrvatski kraj Boka kotorska. Samo mala mjesta poput Perasta i Prčinja imaju na desetke crkava i kapelica, dok sam Kotor ima 33 katoličke crkve.
Kulturne ljepote Boke kotorske mahom su gradili katolička vjera i pomorstvo, ističe kotorski biskup Ilija Janjić. Otac biskup je u pravu kada preporuča hrvatskim hodočasnicima da posjete Zaljev hrvatskih svetaca. Osim prirodne ljepote i brojnih starodrevnih crkava, tu su čudesno svetište Majke Božje „Gospa od Škrpjela" na umjetno stvorenom škoju, i najstarija hrvatskastolnica neprolazne ljepote, katedrala svetog Tripuna u Kotoru.
Tako je posjet „zaljevu hrvatskih svetaca" sigurno jedan od većih izazova za hrvatskog čovjeka i hodočasnika.
Naravno, glavna proslava održana je u nedjelju u Kotoru. Pogledajte kako je to bilo na:
http://www.radiodux.me/vijesti/drustvo/boka-u-kotoru
Kada sam prijatelje upozorio na taj link, nisu izostali ni komentari. Evo jednoga:

Zahvaljujem se na e-pošti i naravno na lijepim fotografijama u svezi s proslavom sv. Tripuna.
S poštovanjem,
Tvrtko Andrija Mursalo, veleposlanik RH u m.

akademik Josip Pečarić

Glas Brotnja, 11. 02. 2015**.**

PIŠEM PISMA ODGOVORA NEMA! 2. / JE LI AKADEMIJI VAŽNA ZNANOST, ZAGREB, 2017.

LICEMJERNA ČESTITKA

Poštovani Predsjedniče HAZU-a g. akademiče Zvonko Kusiću,
Dobio sam Vašu čestitku:
Poštovani,
U svoje ime i uime članova Uprave akademika Jakša Barbića, Velimira Neidhardta i Pavla Rudana te gospođe Marine Štancl, zahvaljujem Vam na uspješnoj suradnji u protekloj. 2016, godini,
U posljednje vrijeme aktivnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti sve je intenzivnija i zapaženija u javnosti, što jača utjecaj i ugled Akademije kao najviše znanstvene i umjetničke ustanove u Republici Hrvatskoj i omogućuje joj kvalitetno ispunjavanje njene misije u očuvanju hrvatskoga nacionalnog identiteta, promicanju najviših vrijednosti nacije i razvoju hrvatskog društva. Dragocjen doprinos tome dali ste i Vi osobno i svaki pojedini član svojim znanstvenim i umjetničkim djelovanjem. Vjerujem da će tako biti i u sljedećoj godini.
Želim Vam sretan Božić te sretnu i uspješnu novu, 2017. godinu!
S poštovanjem i zahvalnošću,
Predsjednik
Akademik Zvonko Kusić
U Zagrebu 12. prosinca 2016.
Mislim da je doista licemjerno poslati mi je poslije riječi koje je o meni, a i o akademiku Stanku Popoviću, izrekao u ime Akademije Glavni tajnik akademik Pavao Rudan u Hrvatskom saboru (na dan kada su na FER-u tri moja doktora znanosti birani za redovite profesore):

„Mi imamo različite ljude u Akademiji i ti ljudi predlažu različite stvari. Neki ljudi na primjer iz Akademije, dvojica, predlažu i predložili su gospođi predsjednici Republike da se u Hrvatsku vojsku uvede pozdrav „Za dom spremni“ i iz ureda gospođe predsjednice odlično su odgovorili: To je neozbiljno i na granici provokacije!
Ja bih rekao da je to stvarno možda i provokacija, jer čovjek koji je to predložio je rođen 1948. godine u Socijalističkoj Republici Crnoj Gori. Završio je studij na Univerzitetu u Beogradu 1975. godine(netočno: 1972. godine, JP)*. Završio je magisterij nauka na Univerzitetu u Beogradu 1977. godine* (netočno: 1975. godine, JP)*. Postigao je stupanj doktora nauka na Univerzitetu u Beogradu 1982. godine i onda dolazi nama ovdje i predlaže nam takve stvari* (podcrtao JP).
Onaj drugi, koji je uz njega to također napravio, član je Saveza komunista i sekretar na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu. Ja kao liječnik shvaćam kolege što znači identifikacija s agresorom i da su se neki ljudi uistinu uplašili nekih stvari.“
Dakle, Akademiji, koja bi trebala biti znanstvena ustanova, nije važno što sam došao 1987. g. i od tada za Zagrebačko sveučilište – dakle za hrvatski znanost - napisao više od 1000 znanstvenih radova u znanstvenim časopisima (Ima li tko više u RH?), nije važno što je iz moje znanstvene škole izašlo preko 40 doktora znanosti, stvorio 3 znanstvena časopisa koji su na svjetskim listama najboljih svjetskih časopisa, a od 6 najboljih hrvatskih po Scopusu pola je mojih, već je Akademiji važno što sam rođen u *Socijalističkoj Republici Crnoj Gori*, a posebno je važno pa tri puta ističete što sam sve završio na *Univerzitetu u Beogradu.*
Zapravo i ne iznenađuje takav stav Akademije. Ne samo zbog toga što je u Akademiji zabranjeno slanje obavijesti moje knjige koju su predstavljali admiral Davorin Domazet Lošo i general prof. dr. sc. Miroslav Tuđman, a naslov je ismijavao agresore na Hrvatsku kroz tvrdnju Slobodana Miloševića (poslao sam vam je misleći da za nju u Akademiji ne znaju) da su u „Oluji“ njegovi „hrabri“ vojnici bježali kao zečevi!
Naime dobio sam sljedeća pisma od akademika Davorina Rudolfa:
Datum:Wed, 5 Oct 2016 15:57:32 +0000 (UTC)
Šalje: Davorin Rudolf
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Osobito poštovani kolega,
Želim Vas obavijestiti da sam danas, u funkciji predsjednika Znanstvenoga vijeća za mir i ljudska prava HAZU-a uputio pisma predsjedniku Akademije akademiku Kusiću i rektoru Sveučilišta u Zagrebu prof. Borasu, a u povodu diskriminacijskih postupaka i kršenja ljudskih prava i sloboda vaših, uvaženog akademika i hrvatskog znanstvenika. .
Kopije pisama poslao sam i tajniku vašega Razreda akademiku Dujelli radi obaviještenosti.
Srdačno Vas pozdravljam,
s poštovanjem,
Davorin Rudolf

Naslov:Re:
Datum:Tue, 18 Oct 2016 17:08:11 +0200
Šalje: Davorin Rud <davorin.rudolf@yahoo.com>
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Poštovani i dragi kolega,
Nisam dobio do danas odgovore našeg predsjednika ni rektora Zagrebačkog sveučilišta. Sačekat ću još neko vrijeme, potom ću - ako ne dobijem odgovore - uputiti nova pisma i zatražiti obavijesti jesu li, i ako jesu, što su poduzeli radi zaštite vaših temeljnih prava i digniteta svoga člana.
Žao mi je zbog vaših teškoća. Osobno ću učiniti sve da se predmet, tužan za naše dvije najviše znanstvene i znanstveno-obrazovne institucije, pokrene i riješi kako nalažu i naš status i naše osobne odgovornosti.
Hajde da Vas barem malko umirim: ova naša reagiranja kazuju da ipak ne vlada duboka hrvatska šutnja.
Želim Vam svako dobro,
Davorin Rudolf

Zapravo riječi koje je izgovorio Glavni tajnik u ime Akademije, samo pokazuju da se u Akademiji ne slažu s mišljenjem Predsjednika Znanstvenoga vijeća za mir i ljudska prava HAZU-a. Dapače postupa se upravo u skladu s onim pojavama zbog kojih predsjednik Znanstvenoga vijeća za mir i ljudska prava HAZU-a smatra da su kršenje mojih prava. Istina, pljesak koji je na Skupštini dobio Glavni tajnik zbog svog nastupa u Hrvatskom saboru i ponašanje nekih akademika na Skupštini HAZU-a, kada su ometali moju obranu od tih napada, pa sam zbog toga odustao održati je do kraju, također pokazuju kakav je doista stav Akademije.
Dapače, liječnička dijagnoza u ime Akademije da je moj dolazak u Zagreb u vrijeme kada je Milošević došao na vlast u Srbiji i to poslije dva neuspjela pokušaja povratka u moj Kotor, u Zaljev hrvatskih svetaca (iz Akademije bi rekli u Crnu Goru), zapravo nekakva „identifikacija s agresorom“ je sama po sebi vrlo znakovita!
Koliko je apsurdno da npr. Akademiji, a ni mom Razredu, ništa ne znače tvrdnje iz HRZZ-a o tome kako spomenuti časopisi nisu dobri već se u Hrvatskom saboru daje, zapravo, podrška tim napadima i važnija im je Peticija ZDS. Akademiji je čak problem gdje sam se rodio ili gdje sam školovan. Pri tome se u Saboru lažno tvrdi *da smo mi* (kolega Popović i ja) *predložili da se u Hrvatsku vojsku uvede pozdrav „Za dom spremni“*. To je prijedlog legende Domovinskog rata Branka Borkovića – Mladog Jastreba, a moja ideja je Peticija ZDS kojom smo podržali njegov prijedlog, kao da je to nekakva nečasna ili protuzakonita radnja. Znači li to da Akademija, korisnik državnog proračuna, nije upoznata sa člankom 46 Ustava RH ili ga naprosto ne priznaje? Onako čisto antropološki!? A Peticija je pisana u cilju obrane Marka Perkovića Thompsona i njegove legendarne pjesme „Bojna Čavoglave“, ali i HOS-ovaca.
O tome pogledajte nastup Mladog Jastreba u „Bujici“:

BUJICA 19.12.2016. BRANKO BORKOVIĆ - MLADI JASTREB: "ZA DOM SPREMNI" UVESTI U HV!
https://www.youtube.com/watch?v=JV_QONklt3U
Meni je strašno vidjeti takav odnos Akademije, dok Mladi Jastreb priča kako su HOS-ovci svojim tijelima krčili put kroz minska polja za naše ljude u bijegu iz grada-heroja!

Zato mislim da je ovakva Vaša čestitka, blago rečeno, licemjerna!

S poštovanjem,
Akademik Josip Pečarić

U Zagrebu, na dan kada brani svoj doktorat još jedna kolegica iz „moje“ znanstvene škole

Pismo šaljem s molbom za komentar:
Gđi Kolindi Grabar-Kitarović, Predsjednici RH, s obzirom da se iz Akademije pozivaju na njenu izjavu, a već sam je upozorio na slične pojave;
G. Boži Petrovu, Predsjedniku Sabora RH, s obzirom da se radilo o Izvješću Hrvatskom saboru o radu HAZU;
Generalu Ivanu Tolju, koji je predstavljao moju knjigu „Oba su pala“ u kojoj je dosta tekstova oko Peticije ZDS za njegovo mišljenje i po mogućnosti za dobivanja mišljenja Hrvatskog generalskog zbora;
Saborskom zastupniku dr. sc. Miroslavu Tuđmanu s obzirom da su u Akademiji odbili poslati obavijest o predstavljanju knjige koju je on predstavljao, a u Saboru se sada pozivaju na Oca moderne hrvatske države akademika Franju Tuđmana;
prof. dr. sc. Vladu Jukiću, zbog liječničke dijagnoze iz Akademije izrečene u Hrvatskom saboru.

"ROĐEN 1948. GODINE U SOCIJALISTIČKOJ REPUBLICI CRNOJ GORI"

Poštovane kolegice akademkinje,

Poštovane kolege akademici,

Veliki pljesak na Skupštini dali ste Glavnom tajniku za «vehementnu» obranu Godišnjeg izvješća u Hrvatskom saboru, a dobacivanjem nekih od vas je praktično spriječen pokušaj moje obrane od njegovih, ničim izazvanih, napada.
Jasno je da njegove riječi najbolje govore o njemu samom. Danas ću se samo pozabaviti njegovim riječima danim u naslovu ovog mog pisma vama: "Rođen 1948. godine u Socijalističkoj Republici Crnoj Gori".
Pitanje: Što mislite koje razdoblje od 1945. godine je najdraže Glavnom tajniku HAZU?
Da vam pomognem. Kada je riječ o Crnoj Gori lako možete provjeriti kako se Crna Gora nazivala od te godine:

- *2. decembar 1945. - Narodna Republika Crna Gora*
- *7. juli 1963. - 1990. - Socijalistička Republika Crna Gora*
- *12. oktobar 1992. - Republika Crna Gora*
- *4. februar 2003. - 19. maj 2003. - Državna unija Srbije i Crne Gore*
- *3. juni 2006. - Nakon 88 godina Crna Gora ponovo postaje nezavisna Država Crna Gora.*

https://bs.wikipedia.org/wiki/Crna_Gora

Doista treba biti izuzetno inteligentan pa smjestiti 1948. godinu u razdoblje 7. juli 1963. - 1990., zar ne?
Možda to i opravdava Glavnog tajnika što je štitio Slobodana Miloševića od ironičnog naslova moje knjige i od mrskih mu predstavljača koji su itekako krivi što je to, njemu tako drago, razdoblje završilo.
Možda su mu samo zato, dok sam bio u Beogradu, Srbi bili moji sunarodnjaci.
Očita uvreda nikome u Akademiji nije zasmetala, pa na ponovni zahtjev da se pozivnica proslijedi svima vama nije mi ni odgovoreno!
A kada već imamo takvo stanje u Akademiji jasno je zašto nikome nije zasmetala naglašavanje Glavnog tajnika o mom rođenju u Crnoj Gori. Zna čovjek godinu, ali ne zna mjesto. Ne daj bože da zna da je to u Zaljevu hrvatskih svetaca, zar ne?
Sam Predsjednik Akademije vas je izvijestio na samoj Skupštini da je bio izaslanik Predsjednice Republike na proslavi 850 godina posvete katedrale Svetog Tripuna. U KOTORU!
Na! velikoj proslavi Hrvata Boke kotorske i cijele Crne Gore!
S takvim Glavnim tajnikom ne čudi što je na mnogim portalima to potpuno ignorirano.
Ako i nije uglavnom bi ispustili i ime i samu ustanovu iz koje dolazi:

"Proslavi su prisustvovali: kardinal, nadbiskup barski u miru, Zef Gaši, đakovačko–osječki nadbiskup Đuro Hranić, biskup hvarsko-bračko-viški Slobodan Štambuk, Tomo Vukšić–vojni ordinarij u BiH, mon. Đuro Franjić, nadbiskup đakovačko-osječki, mons. Ivan Penzeš, biskup subotički, mons. biskup Ratko Perić, mostarsko-duvanjski, trebinjsko-mrkanski, apostolski administrator u Prizrenu, biskup Dode Đerđi, admiral Bokeljske mornarice Anton Sbutega, izaslanici predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića i predsjednice Hrvatske Kolinde Grabar- Kitarović, ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović (HGI), gradonačelnici Tivta i Kotora i druge ličnosti kulturnog i javnog života."
http://www.bokanews.me/featured/kotorska-biskupija-obiljezila-850-godina-posvete-katedrale-svetog-tripuna/
http://www.zg-nadbiskupija.hr/dokumenti/aktualnosti/kardinal-bozanic-na-proslavi-850-godine-posvete-katedrale-svetog-tripuna
http://www.kotorskabiskupija.me/pontifikalna-sv-misa-proslavi-850-godina-posvete-kotorske-katedrale/
Ime izaslanika predsjednika, ali ne i da je predsjednik HAZU, spominje se na:
http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=182993
Ali ima i ovoga:
"Ante Pusić izaslanik predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović"
http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/141560/obiljezava-se-850-godina-katedrale.html
Zar nas sve treba čuditi kada je Akademiji važnija činjenica o mjestu mog rođenja, ili gdje sam dobio neku diplomu?
Zar nikome od vas ne smeta što je takav tretman Predsjednika HAZU, a time i svih nas, već ste velikim pljeskom pozdravili sramotan nastup u kojima Glavni tajnik uime Akademije napada dvojicu kolega, a ne štiti trećeg, već onoga koji ga lažno napada.
Zar vama ne smeta takav odnos i prema Predsjednici, jer Predsjednik HAZU je bio njen izaslanik. Zar je mogla izabrati nekoga tko bi bio više na čast i ponos našim ljudima u Boki?
Ja sam dao maleni doprinos onome što sam očekivao od toga: na molbu Predsjednika poslao sam mu svoje predavanje na "Tjednu hrvatske knjige", Vankouver, studeni 2002.;

Naslov: jedan moj tekst iz knjige "J. Pečarić, U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski / Borba za Boku kotorsku 2, Zagreb, 2004."
Datum: Tue, 30 Aug 2016 16:47:16 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: Kabinet Predsjednika <kabpred@hazu.hr>

HRVATSTVO BOKE KOTORSKE
Očuvanje hrvatskog identiteta kroz stoljeća

Na krajnjem jugoistoku Jadrana nalazi se prelijepi zaljev – Boka kotorska (na talijanskom Bocca = usta, otvor). Njen pjesnik kotoranin Viktor Vida, jedan od najvećih hrvatskih pjesnika, za nju će reći: "Ništa ne može pokolebati moga uvjerenja, da je Boka kotorska ostvarenje božanske priče, koja se tu više nego i u jednom kraju svijeta dotakla zemlje i ostavila na tom moru i u tom kamenju svoj vječni trag." ...

Tekst je objavljen, ali ako ga netko od vas želi pročitati proslijedit ću mu/joj cijeli e-mail.

Naslov: Re: jedan moj tekst iz knjige "J. Pečarić, U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski / Borba za Boku kotorsku 2, Zagreb, 2004."
Datum: Wed, 31 Aug 2016 08:50:21 +0200
Šalje: Kabinet Predsjednika <kabpred@hazu.hr>
Odgovori na: Kabinet Predsjednika <kabpred@hazu.hr>
Organizacija: HAZU
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Poštovani gospodine akademiče Pečariću,
zahvaljujem na poslanom tekst.
S poštovanjem,
Gordana Matić
Kabinet predsjednika
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Naslov: Govor?
Datum: Sun, 2 Oct 2016 11:20:35 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: zvonko.kusic@zg.t-com.hr

Dragi kolega Kusić,
Mislio sam tražiti od Vas (jesam li?) Vaš govor iz Kotora da bih ga poslao na svoje adrese. Možda će neki portal i objaviti. Neka ostane zabilježen, jer nisam baš vidio da su mediji objavili da ste bili tamo.
Pozz

Josip Pečarić

Moj Bokelj koji je bio nazočan napisao mi je o govoru Predsjednika na večeri za uzvanike:

"Nema se tu što posebno napisati. Održao je govor u kojemu je naglasio hrvatsku komponentu Boke, i to je bilo OK. Ono što je, međutim, meni zasmetalo je što je

govor počeo riječima otprilike: "prije nego sam došao dolje, malo sam se interesirao o Boki i nešto pročitao..." To sam naveo kao pokazatelj nepoznavanja Boke i nedovoljnog zanimanja intelektualaca u Hrvatskoj za nju."

I dok sam ja nezadovoljan što je IZASLANIK PREDSJEDNICE RH i PREDSJEDNIK HAZU govorio na svečanoj večeri, dakle pred malim brojem naših ljudi, Vi nagradite Glavnog tajnika velikim pljeskom zato što izbjegava spomenuti Kotor i moju Boku! i uopće, zbog čega je to bilo važno spominjati?

Možda zato jer niste sretni čuti riječi kardinala Bozanića s te proslave:

"Poslije otpjevanog Tebe Boga hvalimo, kotorski biskup mons. Ilija Janjić uz zahvalu predvoditelju slavlja i svima okupljenima, uručio kardinalu Bozaniću biskupski štap kao dar za njegov treći pohod Kotoru. «Lijepo je svaki put doći u Kotor, jer se ovdje osjeća da je kršćanstvo, katoličanstvo tako duboko zasađeno. Sve govori o našoj vjeri, ne samo ova katedrala, nego i ulice, natpisi i znakovi po gradu. I kad se prolazi zaljevom, crkve, zvonci, sve govori o vjeri, o Crkvi, sve govori o onima koji su ovdje živjeli i svjedočili. To je vaša baština, to su vaši korijeni. Nije uvijek lako nositi ovakvu baštinu, ali je časno. I ova je obljetnica poziv da ostanemo vjerni i svojoj Katoličkoj Crkvi, i da ostanemo vjerni svom identitetu, onome što jesmo i po vjeri i po rodu. Da ostanemo svoji ovdje u svom Kotoru, u svojoj Boki. Čestitajući, želim da ovo slavlje bude zalog naše pripadnosti, našeg identiteta, vjernosti Bogu, te osobito u ovo vrijeme da budemo pozorni na obranu i poštovanje obitelji» kazao je kardinal Bozanić, te je uručio kotorskom biskupu medaljon Sv. Ivana Pavla II, velikog zagovornika i ljubitelja našeg naroda."

Kakva smo mi akademija kada šaljemo takove poruke, a znamo koliko je ljudi obišlo mog Bokelja sv. Leopolda Bogdana Mandića.

U svom Dnevniku iz tih dana (Portal HKV-a) napisao sam:

"Zahvaljujući biskupu Košiću i njegovoj jučerašnjoj propovijedi Hrvatska zna koliko je sv. Leopold ljubio svoj hrvatski narod: "Premda je sv. Leopold kao svećenik veoma kratko djelovao u Domovini, on nikada nije zatajio da je Hrvat. Kada je 1917. bjesnio rat između talijanskih i austro-ugarskih snaga, talijanska je vlada naredila da svi državljani Austro-ugarske u pograničnom području trebaju prihvatiti talijansko državljanstvo ili će biti zatočeni u južnoj Italiji. Kada su ga njegova redovnička braća nagovarala da uzme talijansko državljanstvo, jer da je to tek puka formalnost, on je odlučno odgovorio: „Ne, krv nije voda! Ne može se izdati krv!"... Molimo ga za naš hrvatski narod, da se nitko ne stidi svoga roda ni svoje domovine, da istinski ljubimo svoj narod, činimo dobro svima i da ponosno znamo, poput njega – pa ako treba i trpjeti zbog toga – isticati tko smo i kome pripadamo. Molimo za naše narodne vođe da ne savijaju šiju pred nepravdama i

neistinama, već da ponosno služe svojem narodu." (poveznica) Biskup poslije mise piše: “Krv nije voda, ne može se izdati krv!”
Moj Bože, koje divno iskustvo – blizina sa svecem, i to još Hrvatom koji je ljubio svoj narod!”

http://www.hkv.hr/izdvojeno/nae-teme/dnevnik/23615-josip-pecaric-dnevnik-srijeda-13-travnja-utorak-19-travnja-2016.html

Ili vam to nisam smio navesti? Pa i biskup dr. sc. Vlado Košić je potpisnik Peticije ZDS? Ipak treba više vjerovati Glavnom tajniku i Akademiji: nije sv. Leopold bio Hrvat, i ove njegove riječi ništa ne znače!

A možda bi bilo dobro da promijenimo takav stav Akademije i prihvatimo riječi hrvatskog sveca iz moje Boke:

„Ne, krv nije voda! Ne može se izdati krv!“

Tada na hrvatskim portalima ne bi bila “Navodna Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti”.

Pa ni u propovijedima hrvatskih biskupa. Naime mnogi od vas koji su svojevremeno dobili moju knjigu s tim nazivom znaju da je to uzeto iz jedne propovijedi biskupa prof. dr. sc. Valentina Pozaića. Ili vam to nisam smio navesti? Pa i biskup Pozaić je također potpisnik Peticije ZDS? Ipak treba više vjerovati Glavnom tajniku i Akademiji. Pogledajte po hrvatskim portalima komentare u svezi s njegovim istupom. Npr.

http://www.dnevno.hr/vijesti/hrvatska/akademik-paar-odgovorio-na-klevete-jovanovic-je-pobrkao-loncice-nisam-ni-lagao-ni-plagirao-985187/#axzz4TUc6Dx1R
http://www.hkv.hr/vijesti/hrvatska/25621-pismo-akademika-paara-predsjedniku-hrvatskog-sabora.html
http://hrvatskonebo.com/hrvatskonebo/2016/12/21/pismo-akademika-vladimira-paara-predsjedniku-hrvatskog-sabora/

Tada nam ne bi hrvatski kolumnisti o nama pisali, kao Mirela Pavić u Hrvatskom tjedniku od 22. 12. 2016., kao o “hrpi naših ‘akademika’ iz JAZU-a”. Istina neki su malo pošteđeni:

“Čast Pečariću i nekolicini ostalih zvučnih, hrvatskih imena, sve mlakonje i mutikaše zapregnute gujice u fotelju iz koje nit što dobra narodu sugeriraju, nit opravdavaju uopće postojanje te ‘zajednice’.”

Umjesto da neki, očito ne previše inteligentan akademik, uči jednog matematičara što je logika, zar vam ne bi bilo bolje pročitati komentar našeg poznatog odvjetnika Željka Olujića o presudi Ustavnog suda u slučaju Šimunić koji ima podnaslov ("Hrvatski tjednik, 22. 12. 2016.): *Šimunića su osudili zato što ljevičari znaju što je mislio kad je uzviknuo "Za dom".* Zar u tri otvorena pisma Ustavnom i Vrhovnom sudu nisam pisao to isto? I onda oni ti sudci (čast Miroslavu Šumanoviću) sramote i sebe i svoju struku.
http://narod.hr/hrvatska/akademik-pecaric-li-ustavnom-sudu-domovinski-rat-poticanje-mrznje
http://kamenjar.com/akademik-pecaric-li-ustavnom-sudu-domovinski-rat-poticanje-mrznje/
Javlja mi se puno ljudi. Ne vjeruju da je to razina Akademije. Ali već je nastup Glavnog tajnika i opjevan. Naime, Vicko Goluža, pomoćnik ministra rada i socijalne skrbi za žrtve rata (1992.-2000.) je i pjesnik. Objavio je zbirku pjesama *Ruka na srcu – Srce u ruci*. On piše:
Naslov:RE: Fwd: Za g. predsjednika HAZU: LICEMJERNA ČESTITKA
Datum: Thu, 22 Dec 2016 11:40:14 +0100
Šalje: Vicko Goluža
Prima:'Josip Pecaric' <pecaric@element.hr>

Uvaženi i poštovani akademiče!
Po nalogu savjesti (u kojoj prebiva čovjek ili njegova nakaza), a povodom žalosnog istupa i zloporabe Saborske govornice tajnika HAZU, želim postaviti neka pitanja ogoljelim dušama, kojima nikakva akademska zvanja ne mogu prekriti svu bijedu gadljivog ljudskog poltronstva i licemjerja.

IMA LI PRAVO HRVATSKU VOLJET
SRCEM U KOJEM LJUBAV GORI,
ILI HRVAT MORA OBOLJET
U TUĐOJ ZEMLJI KOJA GA MORI?

IMA LI PRAVO ISTINU ZBORIT
PEČARIĆ U KOJEM ČOVJEK BLISTA,
IMA LI PRAVO ZA DOM SE BORIT
S LJUBAVLJU ŠTO JE OD LAŽI ČISTA?

IMA LI PRAVO DOMOLJUB BITI
IZ DIČNE BOKE HRVATSKI SIN,
ILI SE TREBA PRED GADOM KRITI
DA MU NE STAVI USTAŠKI ČIN?
Vicko Goluža

Zapravo, on sam odgovara na pitanje koje je davno postavio Akademiji:

ZAŠTO?

Zašto Pečarić smeta,
zašto se ljubavi boje,
hrvatski mediji javni
što lažnu povijest kroje?

Zašto ne mogu glasno
bijednici glasila javnih
slaviti velika djela
Hrvatskih sinova slavnih?

Zašto ih mora mori
kada se domoljub javi,
zašto ih tisuću radova
znanstvenika sjajnog davi?

Zašto „antifašisti“ grakću,
I na hrvatsku zastavu reže,
zašto od Pečarićeve Hrvatske
petokolonaši bježe?

Zašto u HAZU šute,
zašto se Pečarića boje,
zašto se i u društvu takvom
bezglavi akademici roje?

Upravo zato, zna se,
što Hrvatsku u srcu nosi,
i granatama ljubavi čiste –
mrzitelje domoljublja kosi!

Vicko Goluža
http://glasbrotnja.net/vicko-goluza-zasto/
Na kraju još jedno pitanje: Zar nije nemoralno u Hrvatskom saboru uime Akademije prozivati potpisnike Peticije ZDS u sklopu obrane Izvješća o radu HAZU, a onda ići i nastupati zajedno s potpisnicima te iste peticije na HTV, kao što radi Predsjednik HAZU kada na HRT4 dana 22. 12. 2016. nastupa zajedno s prof. dr. sc. Ivanom Karlićem s KBF Sveučilišta u Zagrebu? Može zato što prof. Karlić nije rođen u Socijalističkoj Republici Crnoj Gori?

Akademik Josip Pečarić

22. 12. 2016.

RUDAN KAO PILSEL?

Poštovane kolegice akademkinje,
Poštovane kolege akademici,

Kao što znate obećao sam pomoći akademiku Pavlu Rudanu u njegovom proučavanju moje biografije. Znamo kako se tim svojim istraživanjima pohvalio u Hrvatskom saboru u sklopu obrane Izvješća o našem radu u prošloj godini. Zapravo mi nije jasno zašto se hvalio, ali činjenica je da je tako pokazao kako mi u HAZU baš i nismo ponekad imuni od pogrješaka.
Sjetimo se što je Glavni tajnik rekao iz moje biografije:

rođen 1948. godine u Socijalističkoj Republici Crnoj Gori (netočno: Narodna Republika Crna Gora, JP).
Završio je studij na Univerzitetu u Beogradu 1975. godine (netočno: 1972. godine, JP).
Završio je magisterij nauka na Univerzitetu u Beogradu 1977. godine (netočno: 1975. godine, JP).
Postigao je stupanj doktora nauka na Univerzitetu u Beogradu 1982. godine.

O rođenju, o Zaljevu hrvatskih svetaca (akademiku Rudanu je draže reći: o rođenju u Crnoj Gori) već sam vam pisao

(http://hrvatskonebo.com/hrvatskonebo/2016/12/22/akademik-josip-pecaric-roden-1948-godine-u-socijalistickoj-republici-crnoj-gori/).

Želeći ispuniti obećanje listao sam svoje publicističke knjige i podsjetio se kako je više novinara, kolega pa i članova HAZU-a već istraživalo moju biografiju. Čini se da akademik Rudan nije sebi postavio jednostavan zadatak. Nije ni meni samo kada govorim o mojim beogradskim diplomama, pa ću nadam se uspjeti upozoriti na ona istraživanja koja mi se čine najkorisnija našem Glavnom tajniku.

Tko je uzor Rudanu: Prosperov ili Pilsel?

Zanimljivo je kako je akademik Rudan svoje izlaganje u Saboru povezao s peticijom ZDS, baš u vrijeme kada se ZDS vezuje s pločom u Jasenovcu, šarafcigerom koji je za nju potreban (pretpostavljan onaj isti koji su upotrijebile ubojice jednog od 11 HOS-ovaca s te ploče i vadili mu oči), pa i one ploče koje je Sanader dao skinuti.
Dakle i one za dr. Mila Budaka. Povodom toga smo 2004. godine zatražili obnovu političkih procesa. O tome vidjeti knjigu:
D. Jelčić i J. Pečarić, *Književnik Mile Budak sada i ovdje*, Zagreb, 2005.
I tada je istraživana moja biografija. Tomislavu Klauškom iz Slobodne Dalmacije sam zreo za kaznenu prijavu pa "onda konstatira kako je javnosti *"malo poznato*

da je novopečeni Hrvat iz Boke sve do 1991 godine (netočno: 1987. godine, JP). *živio u Beogradu, gdje je diplomirao i predavao na fakultetu".*
Čini se ipak da je Glavni tajnik proučio taj članak jer je godina netočna (ili je to uobičajeno kod proučavatelja moje biografije?), ali znamo kako je i akademik Rudan tvrdio da su Srbi moji sunarodnjaci dok sam živio u Beogradu, a postao Hrvat kada sam došao u Zagreb.
Moj odgovor dan je u spomenutoj knjizi na str.80.-86., a odmah potom na str. 87.-96. moj odgovor na sličan napad Draga Pilsela. Taj tekst sam nedavno ponovno objavio i izazvao niz pohvala
(http://www.safaric-safaric.si/ndh/20150421%20Pecaric%20PILSELOVE%20Budalastine.htm).
Glavni tajnik je, vjerujem, koristio Pilselova istraživanja moje biografije, a vjerojatno nije proučio moj odgovor na njih jer sam ja slučajno vidio taj tekst tek poslije godinu dana, pa evo dijela mog odgovora:

Naime, on (Drago Pilsel, JP) *je istog dana na internetu "Index.hr" objavio tekst Sveti Ante Pavelić. Zanimljivo je da istog dana njegov tekst prenosi (?) mreža s jugoslavenskom adresom http://www.pcnet.cg.yu/.*
"Jedan od autora peticije, akademik Josip Pečarić, bokeljski Hrvat, obrazovan u Beogradu koji se, prema meni dostupnim izvorima, izjašnjavao i kao Srbin, a u Hrvatsku stigao sredinom osamdesetih uz pomoć struktura JNA (pomogle su mu, naime, veze supruge, kćeri oficira te vojske), da bi se danas žestoko busao u svoja hrvatska prsa i grlato galamio protiv navodnih širitelja tvrdnje o genocidnosti hrvatskog naroda, a to su isti oni koji zagovaraju uklanjanje spomenika Budaku i svih ulica koji taj ratni zločinac ima po Hrvatskoj ("Novi list" podsjeća da ih trenutno ima u 17 gradova), smatra da Mile Budak nije i ne smije biti smatran ratnim zločincem."
Tako sam doznao da sam se izjašnjavao kao Srbin. Vjerojatno zato i nisam mogao u Beogradu godinama napredovati s doktoratom iz matematike i velikim brojem objavljenih radova (moj petogodišnji stvaralački rad imao je po tamošnjim kriterijima koeficijent 158,5 dok je prvi matematičar poslije mene imao koeficijent manji od 50!). Očito su Pilselovi "izvori" dobro znali da samo njemu mogu prodati takvu glupost, ili barem da je on jedini toliko priglup da to i objavi. Pilselu tako dragi Srbi nisu mi mogli oprostiti što sam se "izjašnjavao kao Srbin". Valjda sam zato tek dvije godine poslije predaje doktorata uspio doktorirati i to poslije niza javnih napada na moj rad? A uspio sam samo zato što sam pokazao da nije pogrešan moj doktorat već doktorat njihovog glavnog eksperta, koji je i dobio zaduženje da mi onemogući doktoriranje!
A možda su Pilselu njegovi izvori samo ispričali jednu moju priču (ili je on sam pročitao) iz koje je on zaključio da sam se ja izjasnio kao Srbin. Naime, kada smo svojevremeno doznali za srpsku priču kako je cijela Dalmacija srpska zemlja, rekli smo majci: "Mama, pa Ti nam nisi rekla da si Srpkinja!" A ona će nama: "Pa ja vam to ne znam ni izgovoriti!" Razina inteligencije g. Pilsela je takva da je on ovo i mogao razumjeti kao izjašnjavanje Srbinom.

A koliko li tek Pilsel obožava JNA. Doista, kako se neki znanstvenik s velikim brojem objavljenih radova, koji kao Hrvat nije mogao napredovati u Srbiji, može doseliti u Hrvatsku. Pa naravno: pomoću JNA! Zna se tko se borio za bratstvo i jedinstvo: JNA. Kada su vidjeli da jedan takav Hrvat ne može biti izabran u Beogradu, JNA mu je odmah našla mjesto u Zagrebu. A s obzirom na njihovu izuzetnu vrijednost lako su mogli prevariti matematičare u Zagrebu. Uvjerili su ih da je to što radi Pečarić dobro, iako to očito nije kad objavljuje u imperijalističkim zemljama kao što su SAD i sl. Ovi, znajući da su ovi iz JNA mnogo bolji matematičari od njih samih, odmah su napisali pozitivno izvješće. Vjerojatno su i upozorili ostale na Matematičkom odjelu PMF-a da su Pečarićev rad pozitivno ocijenili vrhunski matematičari kakvi su oni iz JNA, pa ga je Fakultetsko vijeće jednoglasno izabralo u zvanje izvanrednog profesora, preskočivši zvanje docent, a ubrzo prijevremeno i u zvanje redovitog profesora. Vjerojatno su za te preporuke iz JNA znali i u HAZU pa je vjerojatno to i bilo ključno u izboru za akademika. Puno voli JNA ovaj naš Pilsel, zar ne?
Ili možda Pilsel zna da je za moj dolazak u Zagreb važnu ulogu odigrao profesor Hrvoje Kraljević, kasnije ministar u Račanovoj vladi? Hoće li nam sa svojom tvrdnjom sugerirati na nekakve veze Kraljevića s JNA? Ali, zar i to ne bi bilo priglupo? U tom trenutku je možda samo jedan matematičar u Hrvatskoj mogao imati stotinjak objavljenih radova koliko sam ih imao ja. Pa valjda Kraljević zna da je ta činjenica itekako dovoljna da budem izabran, i da mu za to ne treba nikakva veza s JNA? Tko je doista mogao uvjeriti Pilsela u neki takav podatak? Je li mu se samo netko narugao, a on pametan koliko jeste, povjerovao da je istina nešto tako priglupo i smiješno?
Moja supruga se oduševila kad je od Pilsela doznala da je kćer oficira JNA. Misli da će Pilselova preporuka pomoći da joj tata dobije mirovinu oficira JNA. Ona u stvari ne razumije što Pilsel hoće reći. Naime, kako je lako ustanoviti da joj otac nije oficir JNA očito je kako Pilsel zna da joj je majka petljala nešto s nekim oficirom JNA. Jasno je da Pilsel mora znati što je neki oficir JNA radio po slavonskim selima tamo neke 1947. godine, zar ne?"

Spomenuta mreža s jugoslavenskom adresom zapravo je crnogorska adresa i oni su prenijeli cijeli moj tekst s komentarom:

Bravo za akademika Pečarića!

Posebno je zanimljivo da je Pilsel upleten i u priču oko mojih časopisa, pa sam taj tekst dao u knjizi:

J. Pečarić i M. Kovačević, *Kraj vremena veleizdajnika?*, Zagreb, 2009.

Možda akademik Rudan nije u Saboru spomenuo moj znanstveni rad jer je od Pilsela doznao kolika je uloga JNA u svemu tome.

A možda je znao kako sam ismijao prof. dr. sc. Slobodana Prosperova Novaka zbog istraživanja mog rada u matematici:

Gospodine predavaču, nastavite pisati o svemu i svačemu, jer time činite uslugu Hrvatskoj, vidjeti npr. knjigu: J. Pečarić, *Brani li Goldstein NDH?* Zagreb, 2002. str. 197.-202.

Tu sam rođenom Beograđaninu komentirao one njegove opaske o meni kao beogradskom matematičaru, odnarođenom bokeljskom Hrvatu i sl. Doista je puno uzora mogao imati Glavni tajnik, zar ne? Ja sam isključio iz podnaslova Klauškog zato što je priglupo on ponovio ono što je tvrdio Prosperov. Očito nije ni pogledao moj odgovor Prosperovu, pa sam na potpuno isti način ismijao i njega. Dakle, ostaje pitanje tko je uzor Rudanu: Prosperov ili Pilsel? Ipak Pilsel.

HAZU i napadi u Saboru zbog izvješća za 2005.-u godinu

Zanimljivo je da je Izvješće HAZU-a za 2005.-u godinu napao saborski zastupnik, prof. dr. sc. Ivo Banac inače Dopisni član HAZU-a. Posebno se osvrnuo na akademike Vladimira Paara (i tada je napadnut!) i Dubravka Jelčića, a mene nije imenovao (kao ni Rudan!) već spominje histerizirajućeg matematičara, a spominje i moje doseljenje iz Beograda. Moj odgovor je u HAZU iskopiran u 150 primjeraka i podijeljen svim saborskim zastupnicima. Poslije me je jedan saborski zastupnik iz HNS-a (vjerovali ili ne) rekao da je više od 80% zastupnika na mojoj strani.

Banac je svoj tekst tiskao u Feral Tribune-u, a ja sam ga prenio u knjigu, tiskanu kao vlastita naklada, *Kako su rušili HAZU?,* Zagreb 2006. U istoj knjizi je tiskano i to moje pismo saborskim zastupnicima, ali i odgovor akademika Paara, koji je također tiskan u Feral Tribune-u.

Knjiga govori i o napadima na HAZU, poglavito povodom neizbora dopisnog člana HAZU-a Miroslava Radmana u redovitog člana HAZU-a.

Akademija je našla i sponzora tako da su knjigu dobili svi akademici. Kako je kolega Rudan te godine izabran za redovitog člana HAZU, vjerojatno je i on dobio.

Kako su se napadi na HAZU nastavljali akademik Petar Strčić mi je predložio da knjigu proširim i da to prošireno izdanje izda Akademija, ali meni se to nije učinilo zanimljivim.

Neizbor prof. dr. sc. Iva Goldsteina

Iako sam već dosta pisao u svezi s ovim neizborom, dodao bih da se i tu spominjao Beograd. To je dano u mom tekstu „Beogradski doktori“, a može se naći u knjizi (str. 92.-100.) koju imamo i u akademijinoj knjižnici: J. Pečarić, *Zabranjeni akademik – Prijevarom u HAZU!?*, Zagreb, 2012.

U tom tekstu pišem kako Davor Krile pita prof. dr. Iva Goldsteina (*Slobodna Dalmacija* od 30. 5. 2012.):

Njegova nekompetencija ostala je u sjeni činjenice da vas je za promoviranje „genocidnosti hrvatskog naroda“ optužio čovjek koji je, gle stereotipa, svoju karijeru izgradio u Beogradu?

Goldstein je odgovorio: *Ni na to nemam komentara.*

Morao sam se narugati:

Ali Krile se u ovom pitanju ruga Goldsteinu kada spominje kako sam ja navodno karijeru izgradio u Beogradu. Krile zna da ja u Beogradu nisam mogao sa stotinu objavljenih radova dobiti nikakvu poziciju u matematici, tj. bio sam asistent iz fizike, pa je jasno da zapravo misli na samog Goldsteina, koji je doista, poslije neuspjeha u Zagrebu, doktorirao u Beogradu.

Peticija ZDS

Kako sam već konstatirao nekako se slučajno Glavni tajnik HAZU akademik Pavao Rudan sjetio Peticije HOS-a i reagiranja Predsjednice RH Kolinde Grabar Kutarović u vrijeme velikih napada njegovih istomišljenika na ploču u Jasenovcu. Pogledajte kako danas, unatoč stavu Glavnog tajnika HAZU (i Akademije), o pozdravu ZDS i o samoj ploči ona odgovara na pitanje:

Je li distrakcija i stalno vraćanje na pozdrav “Za dom spremni”?

“Mislim da je dobro što je premijer Plenković predložio osnivanje povjerenstva stručnjaka i povjesničara koje bi definiralo odnos prema svem znakovlju totalitarnih režima. Dakle, i nacističkog, i fašističkog, i komunističkog. Pravna smo država i moramo poštovati pravne norme. Činjenica je da grb postoji u statutu udruge koji je na snazi u periodu nekoliko hrvatskih vlada i nijedna ga nije dovela u pitanje. Ovdje je bitno da je riječ o spomeniku 11-orici poginulih hrvatskih branitelja i to nema nikakve veze s bivšim ustaškim logorom. To nije poruka Jasenovcu ili Srbiji, već iskaz pijeteta prema 11 mladića koji su poginuli pod tom zastavom braneći Hrvatsku*. Želim jasno naglasiti, u Hrvatskom saboru nijedna strana ne zastupa proustašku ideologiju koja bi se otvoreno*

zalagala za ustaški režim. U našem susjedstvu ima parlamentarnih stranaka i visokih dužnosnika čiji je program zapadna granica Srbije na liniji Virovitica - Karlovac - Karlobag, i to se ondje smatra legitimnim političkim programom Nemojmo, dakle, dopustiti da nam stalno nabacuju tu "ustašku guju", a onda se mi u Hrvatskoj šutamo međusobno i od toga radimo prvorazredno političko pitanje, što u konačnici iskrivljuje percepciju o samoj državi."

http://www.hkv.hr/razgovori/25639-predsjednica-rh-kad-bi-taj-grb-s-bijelim-poljem-bio-upitan-morali-bismo-preslagati-crijepove-na-krovu-crkve-sv-marka.html.

O Peticiji ZDS pisao sam u knjigama:
J. Pečarić. Dva pisma koja su skinula maske / Na hrvatsku šutnju nismo spremni!, Zagreb, 2015. pp.406.
J. Pečarić, *Oba su pala*, Zagreb, 2016., str.392.

Naravno, kada je krenula hajka zbog Peticije ZDS spominjalo se i vrijeme koje sam proveo u Beogradu. Jedan tekst tu posebno treba izdvojiti jer je pokazao koliko nisko može biti sluganstvo nekih u RH. Dok akademik Rudan kao Glavni tajni ne dozvoljava najavu knjige kojom se ismijava srpski kukavičluk u „Oluji", a još k tome predstavljaju je ljudi koji su itekako zaslužni što imamo državu (admiral Davorin Domazet Lošo i prof. dr. sc. Miroslav Tuđman), dotle novinar „Slobodne Dalmacije" Ivica Ivanišević pokušava uvjeriti svoje čitatelje kako neki hrvatski matematičar ne može uraditi puno ako mu šef nije netko iz Srbije. Ne smeta mu ni to što taj iz Hrvatske ima 3 do 4 puta više znanstvenih radova od onog iz Srbije. Morao sam mu se narugati, nazvao ga gospodinom 2+2 i Slobodnoj poslao tekst koji ona nije objavila. Tekst je dan u prvoj knjizi na str. 106.-110.

Međutim, toliko sluganstvo i to onima koji su od hrvatskih ratnika bježali kao zečevi natjeralo me da napišem sjećanja na te Beogradske dane. Tekst KAKO JE BILO BITI HRVAT-MATEMATIČAR U BEOGRADU dan je na str.238.-268. iste knjige, a dostupan je i na Internetu:

http://glasbrotnja.net/kako-je-bilo-biti-hrvat-matematicar-u-beogradu/

S poštovanjem,

Akademik Josip Pečarić

Zagreb, 26. 12. 2016.

"ROĐEN 1948. GODINE U SOCIJALISTIČKOJ REPUBLICI CRNOJ GORI", 2.

(Drugo pismo akademiku Rudolfu)

Poštovani kolega akademiče Davorine Rudolfe,

Rado se sjetim Vaših riječi: *ova naša reagiranja kazuju da ipak ne vlada duboka hrvatska šutnja,* iako je doista katastrofa da Glavni tajnik uime HAZU zastupa takove stavove. Kao što znate na više adresa sam poslao moja reagiranja, možemo reći "isprike" ako ljudi nisu znali za te, po meni nove, vjetrove u RH. Izrečene u Saboru bez ikakvog reagiranja, uz veliki pljesak na Skupštini HAZU, praktično bez mog prava na obranu doista djeluje zastrašujuće. Pogledajte samo u mom Razredu. Kažu mi:
Neki su diskutirali tako da se činilo kao da bi možda podržali prijedlog da Razred od Predsjedništva Akademije traži da se ogradi od nekorektne rasprave glavnog tajnika (nitko nije rekao ništa u obranu Rudanove rasprave). Ali kad je trebalo dignuti ruku…
Hrvatska šutnja, ili nešto gore?
Zato i ne čudi sljedeće reagiranje jednog poznatog hrvatskog svećenika na moje jučerašnje pismo Vama:
Želim ti obilje Božićne radosti i blagoslova!
A kao poseban Božji dar neka ti bude hrabrost da konačno "zmiju udariš u glavu", jer jugo-komunisti to nisu (oni su tijelo ili rep "zmije" koja iz lože upravlja i njima i mnogim drugima, a ti i tebi slični ste im uvijek na udaru i "na žulju"...)...
Mojim suradnicima sam 21. 12. 2016. napisao

Poštovani i dragi članovi Seminara za teoriju nejednakosti,
Evo napokon smo nakon godine i pol dana doznali razlog zašto smo diskriminirani i maltretirani na razne načine.
Pisao sam na razne adrese i nisam to uspio doznati do nastupa Glavnog tajnika HAZU u Hrvatskom saboru. Kako je on i član Upravnog odbora HRZZ-a, sve je mnogo jasnije, zar ne?
Svo ovo vrijeme niste mogli koristiti sredstva koja smo i imali (dobili smo ih za godinu i pol, po kazni je i to umanjeno, a nismo za drugu polovicu druge godine jer smo opet imali jako puno radova unatoč tomu da nismo sve ni prijavili, a i da smo dobili ne bi ih koristili :)).
Međutim, činjenica da je stvarni razlog ovaj koji je izrečen u Saboru, moram vas upozoriti da o tome itekako morate voditi računa i morate promisliti što dalje!
Svi vi znate kako je prof. dr. Miroslav Tuđman upozoravao da moja kćerka ode surađivati s nekim drugim ako misli ostati na fakultetu kada on bude umirovljen. Nije ga htjela poslušati i znate da su je, iako je viša znanstvena suradnica kojoj fali još jedan uvjet da postane znanstveni savjetnik, najurili s fakulteta.

Ja sam ponosan na nju zbog toga. Ali vi niste u istoj situaciji i morate razmisliti što je najbolje za vas i vaše obitelji. Meni neće smetati ako odete surađivati s nekim drugim. Dapače! Mnogi od vas ste ipak moja znanstvena djeca, unučad i praunučad, pa mi je vaša dobrobit itekako važna.
A činjenica je i da nikad nisam mogao ni pomisliti da će u hrvatskoj znanosti postati najvažnija činjenica mjesto rođenja, završetka fakulteta, stjecanja magisterija i doktorata. Itekako morate voditi računa o tome.
Sretan Božić i novu godinu vama i vašim obiteljima želi,
Vaš,
Joško

Evo dva odgovora mojih suradnika, koji zapravo predstavljaju odgovore kakve HAZU i zaslužuje. Vaša Splićanka izv. prof. dr. sc. Milica Klaričić Bakula odgovara 22. 12. 2016. , duhovito kako samo ona to zna:

Onda nam je najbolje da Vas se javno odreknemo, ustvrdimo da ništa od toga nismo znali te da na koljenima molimo oprost za suradnju/druženje s Vama pa nas možda unatoč našim grijesima uzmu pod okrilje. Naročito bi to bilo uputno za mlade članove seminara. Majke mi mile, da me nije strah da će te osobe s manjkom smisla za humor (jer da ga imaju smijali bi se sami sebi po cijele dane) shvatiti ozbiljno takav dopis napisala bih nešto u stilu "da Vas se odričem, da obustavljam svaku komunikaciju s Vama, da sam napokon otvorila oči i shvatila odakle ste, gdje ste završili fakultet i doktorirali (prije mi je to nekako bilo u magli) te da ih svih skrušeno molim da mi oproste (važno je biti skrušen a ne drčan, to smo naučili) jer da ću se popraviti i više neću griješiti..." Pozdrav, Milica.

Rođeni Splićanin, inače profesor na FER-u u Zagrebu dr. ec. Neven Elezović ne zaostaje za njom:

Draga Milice, pokušala si, ali nije dovoljno. Najvažniju stvar si zaboravila. Svoje cipele. Za pokoru, sljedeći članak pisat doma, u cipelama, sa ili bez Joška. Mene je ćopila viroza/gripa i u tom stanju pišem našem Ministarstvu ljubavno pismo, povodom odluke da ne financiraju nijedan od naših časopisa. Interesantno, unutra ne spominjem Joška, jer je svaka pomisao da takva odluka ima ikakve veze s njegovim djelovanjem potpuno neutemeljena. Baš je krasno živjeti u Hrvatskoj. Svaki tren neko novo iznenađenje. Ali ja sam pripremljen, spavam u cipelama.
Pozdrav svima, Neven

O tome sam pisao 21. 12. 2016. i Ministarstvu, ali i drugima, da ih upozorim na najnovija događanja. Ipak pogledi Akademije moraju biti uvažavani, zar ne?
Izgleda mi da sam ipak bio nepravedan prema Ministarstvu kada sam tvrdio da oni već više od godinu dana ne rješavaju pitanje napada na moje časopise od strane HRZZ. Pokazalo se da je problem mnogo kompleksniji i da su sva tri moja časopisa još uvijek dobro plasirana na svjetskim listama, a časopis Glavnog tajnika HAZU je izbačen s njih. Doista je njima trebalo načina da smisle kako

popraviti takvo loše stanje. Vidimo da je rješenje na vidiku. Bez financiranja tih mojih časopisa valjda će i oni proći kao časopis Glavnog tajnika.
Kolega Rudolf, ipak će te morati priznati da se tu nije radilo o kršenju mojih prava, nego ispravka velike nepravde prema Glavnom tajniku, zar ne?
Ljudi se zgražavaju nad činjenicom da Glavni tajnik nije branio akademika Vladimira Paara od napada zastupnika dr. sc. Željka Jovanovića.
Ljudi se zgražavaju nad činjenicom da je Akademija tako nisko pala da joj je važnije država rođenja (ipak je nezgodno spomenuti Zaljev hrvatskih svetaca ili ne daj Bože ono moje "U Boki kotorskoj svaki kamen govori Hrvatski!") i mjesto stjecana diploma. Ali ne vide kako je to išlo "u paketu" s napadom na pozdrav ZDS.
Pa time je Akademija pokazala koliko je politički na pravom putu. Tamo netko napada na bivšeg ministra, a on je– kao nitko, pokazao kako se treba Hrvatska ponašati:
Kad u Beogradu pale hrvatsku zastavu – to je ok.
Kad u Beogradu vidite srpsku zastavu na kojoj je ćirilicom ispisano Vukovar – to je ok.
Kad u Zagrebu delegate iz svijeta traži da se ukloni hrvatska zastava na kojoj piše Vukovar – to je ok.
Ali ako poslije utakmice Šimunić 4 puta vikne ZA DOM, pa mu još masa odgovori SPREMNI – e to je strašno!
Naravno, da Akademija mora braniti Jovanovića koji je prvi digao svoj glas protiv takovog ponašanja Josipa Šimunića, a ne nekakve akademike Paara, Popovića i Pečarića!
Kolika je veličina Jovanovića najbolje pokazuje izvješće HHO-a o utakmici u Beogradu. Navest ću samo dio koji se tiče Šimunića:
U 66' gol za Srbiju publika skandira „jebi ustaše" što se ponavlja u 68' i 70'. U 78' stadion skandira „ubi ustaše", baklja na južnoj tribini. Potom slijedi topovski udar usmjeren prema hrvatskom igraču Šimuniću (80') nakon što zbog isključenja napušta teren, počinje bacanje boca sa vodom te trganje sjedala sa sjeverne tribine i bacanje njihovih dijelova u njegovom pravcu, uz skandiranje „Ubi ustaše".
http://www.politikaplus.com/novost/86345/Pogledajte-sto-HHO-kaze-o-utakmici-Srbije-i-Hrvatske-na-Marakani
Pa zar i Ustavni sud nije bio u pravu kada je znao što je mislio Šimunić kada je uzviknuo 4 puta ZA DOM. Par zar nije jasno to rečeno u Beogradu? Pa ne mogu i ustavni sudci zatvoriti oči pred takovom istinom, zar ne?
Pa zar nije dužnost Akademije da ljude usmjeri na pravi put?
Pa pogledajte samo koliko su ljudi neuki.
Tako je naslov najnovije kolumne glavnog urednika "Hrvatskog tjednika"
Zakon ostavlja „Za dom spremni" i „Smrt fašizmu, sloboda narodu".
http://www.hkv.hr/hrvatski-tjednik/25652-i-marijacic-grandiozne-lazi-koje-hrvatsku-drze-u-pokornosti.html
A poznati hrvatski odvjetnik Zvonimir Hodak svoju najnoviju kolumnu završava ovako:

"...zato je HOS nešto sasvim drugo od Crvene zvijezde. HOS je pobjednik. a crvena zvijezda je nestala sa traktorima 5.kolovoza 1995.g. Kaže Jelena Lovrić da je "zvijezda" simbol autentičnog antifašističkog pokreta"... I onih tri tisuće autentičnih mučenika koje su žive zazidali u Hudu jamu zadnje što su vidjeli prije mraka jame je bila upravo zvijezda na glavama njihovih ubojica, valjda simbol tog Lovričkinog "autentičnog antifašističkog pokreta". Bojim se da taj ideološki rat između zvijezde i ZDS neće dobro završiti za crvene. Omjer je još uvijek 70 prema 30. Bojim se da onima koji se toliko bore za opstojnost svoje "zvijezde" više ni masovni mediji neće moći pomoći. Kao što nisu pomogli ni Hillary Clinton protiv Donlanda Trumpa."
http://www.dnevno.hr/kolumnisti/zvonimir-hodak/hrvati-su-uvijek-znali-braniti-nacionalne-interese-beograda-peste-beca-i-sada-bruxellesa-986150/#axzz4TUc6Dx1R

S velikim poštovanjem,
Akademik Josip Pečarić

28. 12. 2016.

DNEVNIK U ZNAKU 'ZA DOM SPREMNI', ZAGREB, 2017.

12. 08. 2016.

PREDSTAVLJANJE KNJIGE „OBA SU PALA" U SKRADINU

mr. sc. Antonijo Brajković

Poštovani sugrađani, dragi prijatelji,
hvala vam što ste večeras ovdje i predstavljate svoj Grad, iskazujući tako na najbolji način dobrodošlicu i gostoprimstvo našim večerašnjim gostima.
Skradin je naselje čiji urbani kontinuitet seže u doba antike, doba u kojem je ovaj grad bilježio svoje vrhunce kao upravno, gospodarsko i kulturno središte ovog dijela Dalmacije, zadržavajući taj istaknuti položaj i važnost kroz srednjovjekovno i novovjekovno doba. Danas, u suvremenoj Hrvatskoj, iako brojčano malen, duga povijesna tradiciju i kulturna ostavština bile su razlog da se naselje Skradin titulira gradom. Iako svjesni da možda nikad neće zasjati nekadašnjim sjajem, važnosti i veličinom, organizacijom ovakvih manifestacija doprinosimo njegovom kulturnom razvoju i opravdavamo urbane atribute na ponos svih onih koji ga vole.
Jedan od onih koji ga vole i posjećuju je i gospodin Josip Stjepandić, dr. strojarstva, porijeklom iz Modriče a na privremenom radu u Njemačkoj, koji je ovdje s obitelji na odmoru. Budući da ga s akademikom Pečarićom veže akademska srodnost, društvena angažiranost, domoljubni interes i prijateljstvo, predložio nam je mogućnost predstavljanja njegove knjige, što smo sa vrlo rado

prihvatili. A upravo će dr. Stjepandić u uvodnom ekspozeu najaviti večerašnju temu i njenog glavnog protagonista, akademika Pečarića, koji je večeras ovdje da bi s nama podijelio misli, stavove, ideje... iz svoje knjige ***Oba su pala***.

Akademik Pačarić iznimna je osoba hrvatske znanstvene scene, rođen u zaljevu hrvatskih svetaca, gradu Kotoru 1948, diplomirao je 1972., magistrirao 1975., a doktorirao je 1982. godine matematičke znanosti disertacijom "Jensenova i povezane nejednakosti". Redoviti je profesor na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, voditelj seminara "Nejednakosti i primjene" na Matematičkom odjelu PMF-a i glavni istraživač istoimenoga projekta Republike Hrvatske. Osim što je redoviti član HAZU, aktivni je član The New York Academy of Science i dopisni član Dukljanske akademije znanosti i umjetnosti. Jedan je od vodećih svjetskih stručnjaka u području teorije nejednakosti i najcitiraniji hrvatskih matematičar s objavljenih preko 1100 znanstvenih radova i više desetaka znanstvenih i publicističkih naslova u kojima se bavi temama ključnim za razumijevanje suvremenih procesa i stvaranja hrvatske države.

Samo ovih nekoliko biografskih crtica akademika Pečarića jasno ukazuju da ispred nas stoji čovjek grandiozne intelektualne snage i kreativne produktivnosti. Čovjek kojeg je životni i profesionalni put uspeo na znanstveni Olimp, dajući mu pravo na besmrtnost kao dar za ustrajnost i napor iz kojeg su stvorene ideje.

Nažalost, široj javnosti gotovo je nepoznat po idejama i talentu koji mu je podarila Providnost, dakle prirodnim znanostima i matematici, koja u svojoj kompleksnosti sadrži niti neraspletive i nedokučive za većinu nas običnih smrtnika, ali zbog zakonitosti i egzaktnosti koja je određuje, te ideološkoj bjelini, za istraživača i znanstvenika kao što je akademik Pečarić neusporedivo je lakša od puta zbog kojeg je ovdje i zbog kojeg ga poznajemo. A poznajemo ga po snažnom domoljubnom angažmanu i dobrim idejama, baš kao ono biblijsko stablo što se prepoznajemo po plodovima. *Dobro stablo dobre plodove rađa.*

Promišljajući o sudbini vlastitog naroda, o nametnutim mu ideološkim zabludama i paradigmama, te moralnim i vrijednosnim inverzijama, akademik Pečarić namjerno izabire teži put, put služenja Domovini i naciji, put čija je misija širenja ideje koje imaju uporište u istini, pravdi, ljubavi prema Domovini i vrijednostima koji jednu naciju čine jačom i spremnijom na izazove koje u sebi nose suvremeni civilizacijski tokovi.

Taj put je teži jer ulazi u područje koje snažno ideološki kontaminirano i u posjedu onih koji streme biti gospodari prošlosti i sadašnjosti, a čiji monopol na istinu ugrožava budućnost ove nacije. U to područje akademik Pečarić ulazi beskompromisno i hrabro, donoseći znanstvenu objektivnost, nove ideje i drukčiju paradigmu u kojima nema mjesta za laži i programirane istine.

Metodološki precizno, primjenjujući iskustva znanstveno istraživačkog rada iz područja prirodnih znanosti, akademik Pečarić u svojim ostvarenjima (koja imaju nacionalno, povijesno i političko opravdanje) ulazi u polemike, iznosi činjenice, objavljuje rezultate, objašnjava i stvara ideje koje mogu biti temelj za razvoj društvenih i političkih vrijednosti na kojima treba počivati zdravo i prosperitetno društvo.

Kao i svaki beskompromisni znanstvenik i istraživač, akademik Pečarić je predmet osporavanja, napada i difamacije, s druge strane, njegov rad predmet je hvaljenja, divljenja i neskrivenog obožavanja svih onih koji vjeruju u istinu njegovih ideja.

A metafizička istina je samo jedna i kao organizatoru nam je drago što smo u prilici predstaviti vam akademika Pečarića i njegov dosadašnji znanstveni i publicistički rad, odnosno dati priliku za prosudbu o tome koliko su ideje koje ćemo ovdje čuti blizu istini.

JE LI POLITIČARIMA KRIVA MATEMATIKA? ZAGREB, 2019.

TUŽNA VIJEST

Od Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 Zagreb dobio sam tužnu vijest:

Poštovane članice i članovi,
javljamo tužnu vijest da nas je napustila dugogodišnja članica Dubravka Raffaelli.
Ispraćaj Dubravke bit će na krematoriju u petak 04.10.2019. u 13:35.
Sv. misa u crkvi Krista Kralja na Mirogoju u 14:30.
Prema njezinoj želji urna će biti položena u obiteljski grob na Prčanju.
Iskrena sućut obitelji,
HBBM 809 Zagreb

Dubravka Rafaell je bila umirovljena redovita profesorica u trajnom zvanju na Tekstilno Tehnološkom fakultetu. Zapravo jedna je od utemeljitelja tekstilnog studija. Umrla je u 88. godini života.

Zaljubljenica u Boku kotorsku objavila je I knjigu o njoj:

NEDOSANJANA BOKA FRANA ALFIREVIĆA I VIKTORA VIDE
Dubravka Raffaelli
HGDCG - Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, 2007 - Broj stranica: 141
S Dubravkom sam objavio i jedan znanstveni rad kojim ona povezuje svoju struku i našu Boku.
Za oproštaj dajem ga malo šire (slike čipke) od onoga kako je objavljen u mojoj knjizi *U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski / Borba za Boku kotorsku 2*, Zagreb, 2004

TEKSTIL U POVIJESTI HRVATA BOKE KOTORSKE

Izvorni znanstveni rad **Dubravke Raffaelli** i **Josipa Pečarića**

Tekstil, 45 (5) (1996.), 249-254.

U Boki kotorskoj, zaljevu južno od Dubrovnika, koji danas pripada Crnoj Gori, a koji su ne tako davno naseljavali pretežno Hrvati, nalazi se značajna povijesna tekstilna baština za koju postoji opasnost da se pripiše današnjim stanovnicima, Srbima i Crnogorcima. Bokeljski Hrvati uglavnom nisu sami izrađivali tekstilne materijale. Poznato je jedino da su još od srednjeg vijeka uzgajali dudov svilac (prvi zapis o tome potječe iz 1333. god.). U 19.st. postojala je mala svilarska industrija koja se krajem stoljeća ugasila. No zato su na uvezenim materijalima ostavljali svoj trag. Bogata zbirka veza i čipaka od 15. st. na ovamo, koja se čuva po crkvama Boke Kotorske, a veći njen dio nalazi se u crkvi sv. Eustabija u Dobroti je najveća takva zbirka u bokeljskih Hrvata. Većina predmeta nosi svojevrstan ukras u tzv. dobrotskom vezu ili dobrotskoj čipki. U crkvi Gospe od Škrpjela ispred Perasta čuva se predivno djelo veziljskog umjeća – zavjetna Gospina slika Hijacinte Mijović-Kunić vezena kosom i srmom. Bogata nošnja bokeljskih Hrvata je potpuno iščezla i danas se teško može naći čak i u kućama. Čuva se jedino još kao nošnja povijesno-kulturnog društva Bokeljska mornarica.

1. Uvod

O povijesnom razvoju tekstila kao i o izradi i primjeni tekstilnih materijala u Hrvata malo je pisano u tekstilnim časopisima (1,2). To su nesumnjivo pionirski radovi u istraživanjima povijesti izrade hrvatskog tekstila. I dok rad pod (1) analizira i uspoređuje uzorke starog tekstila izrađenog srmom (9. do 10. st) koje je u starohrvatskim grobovima u okolici Knina našao dr. Stjepan Gunjača (1954.) s uzorcima na odorama sinjskih alkara (18. st.) i odorama vojske bivše druge Jugoslavije, dotle rad (2) daje pregled razvoja proizvodnje i prerade tekstila od narodne, ručne proizvodnje do današnjih suvremenih tvornica na teritoriju cijele Hrvatske.

Upravo nas je taj drugi rad potakao da prikažemo jedan mali, ali značajni segment izrade tekstilnih proizvoda Hrvata koji nastanjuju Boku Kotorsku. Boka Kotorska je zaljev južno od Dubrovnika, koji danas pripada Crnoj Gori. To je ujedno i najjužniji dio ovih naših prostora koje su u ne tako davnoj prošlosti nastanjivali pretežno Hrvati. Ovaj zaljev nazivaju još i zaljevom hrvatskih svetaca (sl. 1), jer su odatle potekla tri naša sveca: blaženi Gracije iz Mula (1438-1508.), blažena Ozana Kotorska (1493-1565.) i sveti Leopold Bogdan Mandić iz Herceg Novog (1866-1942.).

Dostupna literatura tiskana je u vrijeme bivše Jugoslavije, pa su autori u pravilu nastojali da cjelokupnu baštinu hrvatskog naroda u Boki Kotorskoj dovedu u svezu sa Srbijom i Crnom Gorom. A koliko je velika ta kulturna baština, najbolje svjedoče službeni crnogorski izvori kada kažu da se oko 40% nepokretnog i oko

70% pokretnog kulturno-spomeničkog blaga današnje Crne Gore nalazi u Boki Kotorskoj. U pokretno blago između ostalog pripadaju i tekstilni proizvodi.

Težak mornarski kruh i propast pomorskog gospodarstva krajem 19. st. natjerali su mnoge Hrvate iz Boke Kotorske kao i iz drugih dijelova Dalmacije, da se isele širom svijeta. A u krajeve uz more spuštalo se stanovništvo iz okolnih brdskih krajeva Crne Gore. Međutim, odlazak hrvatskog stanovništva iz Boke Kotorske pojačan je nakon I. a naročito nakon II. svjetskog rata, ne samo iz gospodarskih već i političkih razloga, kada je Boka Kotorska uključena u republiku Crnu Goru bez ikakve autonomije.

Sa smanjenjem broja Hrvata u tim krajevima, raste i svojatanje hrvatske kulturne baštine (3), a unutar nje, i ne malog opusa tekstilnih predmeta. Upravo je to razlog da autori ovoga rada podrobnije opisuju povijesne tekstilne proizvode Hrvata iz Boke Kotorske.

2. Ručna i industrijska proizvodnja tekstila u Boki Kotorskoj

U radu I. Soljačić i R. Čunko (2) zorno je prikazana uloga Dubrovnika u povijesti proizvodnje tekstila. Boka je kroz cijelu svoju povijest bila usko vezana s Dubrovnikom. Bila su to dva grada prijatelja i dva rivala istovremeno. Tako kotorski i dubrovački biskup Pavao Butorac u svojoj raspravi o doprinosu jačanja hrvatske narodne svijesti u južnim dijelovima Hrvatske piše: *"... možda, svetkovanje sv. Tripuna u Kotoru i sv. Vlahe u Dubrovniku u isti dan, nije slučajan simbol kulturnog jedinstva..."* (4).

Kao i u Dubrovniku, i u Boki je pomorstvo i trgovina predstavljalo izvor života. Trgovački putovi su iz Kotora vodili s jedne strane preko mora, a s druge u Crnu Goru (Zetu), Bosnu, Srbiju (Raška), i dalje na istok. Prirodno je da su najjače veze bile s neposrednim zaleđem. Iz zaleđa su kotorski trgovci dovozili pored rudnog blaga također drvenu građu, stoku, kože, suho meso, mast, sir, loj, vosak itd., a od tekstilnih proizvoda vunu i laneno platno. Izvozili su proizvode svojih obrtnika, u prvom redu zlatara, kovača i kožara te od prekomorske uvozne robe svilene tkanine, platno, skerlet, nakit, bisere, staklo, sapun, mirise i lijekove. Pisanih spomena o kotorskim tekstilnim obrtnicima (krojačima, krznarima i veziljama) ima od početka 14. st. (5), no može se pretpostaviti da su ovi obrti cvjetali i ranije.

Žitelji Boke Kotorske kao i južnih krajeva (Skadar) već su u srednjem vijeku započeli s proizvodnjom prirodne svile. O tome, pored ostalog, svjedoči jedan bilježnički zapis iz kotorskog arhiva od 17. listopada 1333. u kojem se spominje neka "Dobroslava sviloprella" (6). Iako u ovom zapisu nema podataka o njenom životu, radu i obiteljskim prilikama, privlači pažnju njeno zanimanje. Može se pretpostaviti da se ona nije samo bavila uzgojem dudova svilca nego i proizvodnjom svilene pređe, kojom je možda i vezla.

Tradicija uzgoja dudova svilca održala se sve do najnovijeg vremena. Žene pomoraca, čekajući muževe da se vrate s dalekih putovanja, imale su dovoljno

vremena da se bave uzgojem dudova svilca. Mnogo dudovih stabala po cijeloj Boki i njenoj okolini, još i danas svjedoče o toj proizvodnji.

Prvu svilarsku industriju u Boki Kotorskoj, tj. gušenje čahura i odmatanje niti, osnovala su braća Sbutega oko 1860. god. u Prčanju. Ova je predionica postojala sve do 1890. god. U njoj je bilo uposleno oko 50 radnica i radnika. Da bi savladali tehniku izrade svilenih tkanina, vlasnici su doveli iz Furlanije (Italija) stručne radnike. Osim ove u Prčanju, bilo je još nekoliko manjih predionica, ali se one nisu razvile. Od prodaje svile u centre svilarske industrije Milano i Lyon, braća Sbutega imala su godišnji prihod od 7 do 8 tisuća zlatnih franaka. Postoje podaci da se u Boki, naročito u Prčanju, gajila jedna posebno otporna vrsta dudova svilca, koja je davala svilu visoke čvrstoće. Tako se i dogodilo da su Talijani, kada je u sjevernoj Italiji došlo do pomora dudova svilca, svoja uzgajališta obnovili svilcem iz Boke (7). Ova unosna grana gospodarstva propala je kao i u drugim krajevima Hrvatske zbog bolesti dudova svilca, zbog promjene mode jer su građanski slojevi smanjili upotrebu svile u odjevnim predmetima, te zbog konkurencije Kine i Japana i nezainteresiranost austrougarske vlade da podupire domaću proizvodnju.

Industrijska proizvodnja tekstila, karakteristična za 19. i 20. st. u Boki Kotorskoj nije se značajno razvila. Jedino je u Perastu, početkom 50-ih godina ovog stoljeća osnovano manje konfekcijsko poduzeće Jadran, koje se razvilo iz radionica za popravak i izradu mornaričke odjeće koje je osnovala austrougarska ratna mornarica kad je Boka Kotorska u 19. st. postala značajna baza ratne mornarice.

3. Vez i čipka Boke Kotorske

U povijesnoj ostavštini tekstilnih predmeta Hrvata Boke Kotorske najznačajnije mjesto pripada čipkarstvu i vezu. Znanje vezenja i čipkanja prenosilo se uglavnom po kućama, premda je još 1286. god. u samostanu Male braće u Kotoru osnovana škola ručnog rada (4). Kako su Bokelji bili poznati pomorci, za rana su dolazili u doticaj s novim tehnikama izrade raznih proizvoda. Naročito je to vidljivo kod umjetničkih zanata kao što su zlatarstvo i čipkarstvo koje je potpuno pod utjecajem stranih, zapadnjačkih i bizantskih odnosno istočnjačkih stremljenja (8).

Po crkvama u Boki Kotorskoj nalaze se mnogi sačuvani dijelovi misnog ruha i oltarnika. U najstarijoj hrvatskoj katedrali, katedrali sv. Tripuna u Kotoru, čuvaju se dva primjerka najstarijeg veza na području Boke Kotorske. Potječu iz 15. st., a izrađeni su zlatnom i srebrnom srmom te pamučnim koncem. Jedan od tih vezova pripisuje se blaženoj Ozani Kotorskoj.

Najveća zbirka umjetničkog veza i čipke bokeljskih Hrvata čuva se danas u crkvi sv. Eustahija u Dobroti (8). Izradile su je vrijedne ruke bokeljskih žena, pa i djevojčica, koje su živeći na razmeđu istoka i zapada i čekajući godinama svoje muževe i zaručnike da se vrate s dalekih putovanja, duge večeri ispunjale pričom, molitvom i vezom. To je zbirka bijelog crkvenog ruha, koja se sastoji od 52 predmeta koji pokrivaju razdoblje od 16. st. do sredine prošlog stoljeća. U zbirci

se nalaze oltarnici, manji pokrivači za oltare, ručnici, misne košulje, te nekoliko fragmenata čipke visoke kvalitete.

Najveći broj predmeta nosi svojevrstan ukras u tzv. dobrotskom vezu odnosno dobrotskoj čipki (sl. 2). Po stilu i tehnici taj vez predstavlja u razdoblju bijelog dekora onaj prvi korak koji u odvajanju raspleta i veza dovodi do renesansne čipke, izrađene iglom (9). Bokeljske vezilje bile su izvanredne čipkarice, pa su kao i žene Dalmacije, Istre i užeg venecijanskog područja bile uključene u snažnu organizaciju čipkarske proizvodnje za vrijeme cvata glasovite mletačke čipke. Tako su i u Boki Kotorskoj nastala središta čipkarske proizvodnje. Ali dok za vanjsko tržište bokeljske čipkarice izrađuju čipku izvanredne ljepote, koju od njih traži naručilac, dotle im je za vlastito ruho draži starinski dobrotski vez, koji zadržava stilski sadržaj predrenesansne čipkarske tvorbe.

Najveličanstvenije djelo veziljskog umijeća ujedno je i jedno od najslavnijih umjetničkih djela u Boki Kotorskoj. To je slika Gospa os Škrpjela, koju je 1890. god. Ana, kći Jacinte Kunić-Mijović, kao zavjetni dar svoje majke predala tom čuvenom svetištu. Samo svetište je još jedno čudesno ostvarenje hrvatskog naroda u Boki Kotorskoj. Naime, Gospa od Škrpjela (Gospa od Hridi) je jedan od dva otočića koji se nalaze ispred Perasta. Otočić je djelo ruku stanovnika Perasta i ostalih žitelja Boke Kotorske. Oko jedne hridi, koja bi tek za oseke izranjala iz mora, oni su izgradili otok, dovozeći kamenje pa i potapajući zaplijenjene turske galije napunjene kamenjem. Na tom su otočiću izgradili crkvu posvećenu Gospi. (Ovo je svetište u hrvatskim umjetničkim krugovima poznatije po tome što se u njemu čuva 68 uljanih slika velikog hrvatskog baroknog slikara, Bokelja, Peraštanina Tripa Kokolje).

Sl. 1. https://www.bokanews.me/featured/28518/

Jacinta Mijović (Hijacinta Mihovich) rođena je u malom bokokotorskom mjestu Stolivu 1802. god. Udala se u brojnu perašku obitelj Kunić, no u župnim knjigama nema podataka o njenoj udaji. Vjerojatno se udala u Trstu, gdje je kasnije i živjela. Prema predaji Jacinta je tu sliku vezla vlastitom kosom i srmom punih dvadeset i pet godina, čekajući da joj se muž vrati s dalekih putovanja. Vezući je oslijepila ne dočekavši svog muža. Jedno je sigurno: slika je rađena vrlo dugo i zaista je jedinstvena. Riječ je o slici veličine oko 0,5x0,5 m koja prikazuje Djevicu Mariju s malim Isusom u naručju, okruženu s deset anđelčića. Portreti su(ukupno njih 12) prava remek-djela. Evo kako je to djelo opisao hrvatski književnik Stjepo Mijović Kočan (10): *"Anđelčići su zapravo minijature, ne mnogo veće od dna šalice (2-3 cm). Lica tih anđela izvezena su krajnje precizno, s rumenim obraščićima, kako je to imanentno nazarenskom stilu. Svaki portret, uključujući Isusa i Madonu, izvedeni su bravurozno, s punim unutarnjim izrazom, na čemu bi joj mogli pozavidjeti kasniji ekspresionisti. Iako su formalno tipizirani, ti su anđelčići gledani izvan pučkobaroknog okoliša i kiča svojega vremena, upravo zadivljujuće dojmljivi. Na tako maloj površini iskazati toliko slikarskog i veziljskog umjeća – neponovljivo je. Ali, i cijela je kompozicija izvanredno majstorski dorađena. I stoga nije ni malo pretenciozno nazvati je hrvatskim ženskim Klovićem".*

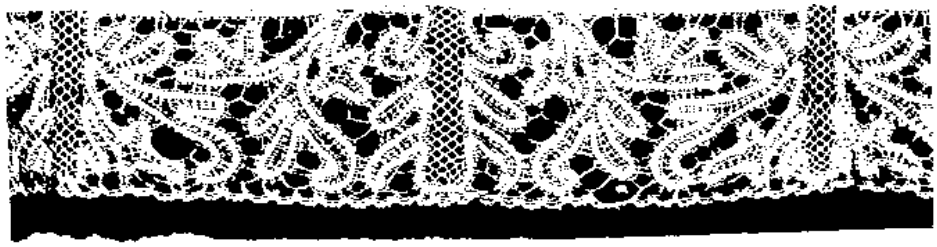

Sl. 2 Dobrotska čipka (detalj)

4. Bokeljska odjeća i narodna nošnja

Nošnju bokeljskih Hrvata, koja je vremenom postala bogata i skupocjena uglavnom su izrađivale žene za sebe i svoju obitelj, no bilo je i krojača narodnih odijela. Ona se više ne može sresti na ulici a i rijetko ju koji Bokelj još posjeduje u kući. Iščezla je dijelom i zbog običaja da se u njoj sahranjuju mrtvaci. Takvih je slučajeva bilo čak i poslije drugog svjetskog rata, pa se poneko sahranjivao s mornarskom kapom (11). Sačuvala se još jedino kao nošnja povijesno-kulturnog društva "Bokeljska mornarica", koje čuva uspomenu na srednjevjekovno pomorsko-obrambeno, a kasnije i cehovsko udruženje bokeljskih mornara.

Nošnja bokeljskih mornara imala je u narodu višestruko značenje; bila je glavno obilježje Bokelja, uspomena na njihov slavni pomorski život, preko kojeg su upoznali svijet i stekli golemo materijalno i kulturno bogatstvo (sl. 3). Kad bi se bokeljski brod vraćao u Boku, pozdravio bi je hicima iz topova, a kapetan "*bi*

sa sebezbacio latinsku nošnju" i navukao bokeljsku, da bi dostojanstveno, kao pravi Bokelj uplovio u svoj zavičaj.

Trgujući svijetom, Bokelji su se susretali s raznim utjecajima pa su u elementima njihove nošnje vidljivi utjecaji Španjolske i Italije, ali i Turske. Iznad bijele košulje (često s čipkom) oblači se prsluk, obično crvene boje (*ječerma*) ukrašena zlatnim kitama i vrpcama a preko nje crni kratki kaputić s rukavima (*koret*). Koret je sprijeda jako otvoren i bogato ukrašen da se dobro vidi ječerma i oružje. Hlače (*gaće*) su od crnog platna i sežu do ispod koljena. Veoma su široke, pa je za jedne gaće trebalo 6 do 8 metara platna. Na gornjem dijelu su gusto nabrane, a pri koljenu se jako sužavaju do uz samu nogu. Ispod koljena se danas nose crne čarape, dok su ranije to bile vezom ukrašene pustene navlake – *gete*. Oko struka nosi se nekoliko puta omotan crveni svileni pojas dugačak oko 4 m. Danas se nosi i leptir-kravata, ali ona izvorno nije bila element stare nošnje, nego je prihvaćena vjerojatno negdje u 19. st. Oružje je značajan dio nošnje. Najčešće se nose dvije male puške i nož. Na glavi se nosi okrugla kapa crne boje ukrašena na vrhu zlatnim vezom i cvijetom. Na nogama su nosili niske crne cipele bez vezica – *gondolete*.

Ženska odjeća je bila živopisna i nije imala nekih čvrstih zajedničkih karakteristika koje bi ju izdvajale od odjeće svoga doba. Razlikovala se u selu i gradu, ali i od naselja do naselja, ovisno o bogatstvu stanovništva. Danas se tako govori o dobrotskoj, lastovskoj, tivatskoj i drugim nošnjama. Međusobno se razlikovala uglavnom po boji i bogatstvu ukrasa i nakita.

Materijali za izradu i ženske i muške nošnje bili su platno, svila i čoha. Nabavljali su se još od 13. i 14. stoljeća u raznim sredozemnim zemljama, a najviše u Italiji, a kasnije krajem 14. i početkom 15. st. i u Zadru i Dubrovniku. Ima podataka da su se u 15. st. izrađivali dijelom i u Kotoru i Herceg Novom.

Pravoslavno pučanstvo, koje dolazi u Boku s turskim osvajanjem ili kao posljedica tih osvajanja, naseljava one dijelove Boke Kotorske koji su bili pod turskom vlašću (npr. Risan). Ono je uglavnom nosilo svoju nošnju, no s vremenom su prihvatili bokeljski način odijevanja, pa risanska narodna nošnja ima elemente i bokeljske, i hercegovačke i crnogorske nošnje.

Zbog burne prošlosti Boke, nazivi dijelova odjeće bokeljskih Hrvata preuzeti su iz talijanskog, francuskog, a dobrim dijelom i turskog jezika.

Evo nekih naziva tekstila, obuće i nakita:

abit – odijelo, odora
bareta – kapa
bječve – čarape
brageše – gaće
brnice – naušnice
bumbak – pamuk
bumbažina – čvrsta tkanina od sirovog pamuka – žutica
bustina – ženski donji prsluk

crevlje – cipele
ćemer – kožni nosač oružja
ćeverica – muška kapa karakteristična za bokeljsku nošnju
feraruo – ogrtač, plašt
fustanj – flanel
gaće – muške hlače
gete – muške navlake za noge do koljena(izvorno od pusta)
gondolete – muške cipele izduljena oblika bez vezica
gunj – vrsta pokrivača, dio odjeće
ječerma – muški prsluk
kamižola – podulja košulja (služi kao potkošulja ili noćna košulja)
koret – muški kratki kaputić
merlo – čipka
opregljača – pregača
pontapet – broš
sfila – svila
svita – haljina, odjeća
skorlat – skrlet, crvena tkanina
štuker – oškrobljeni ovratnik
traversa – pregača
valjanice – hlače od vunenog pusta
župet – ženski gornji kratki prsluk

5. Zaključak

Hrvati iz Boke Kotorske, pretežno pomorci, susreću se s bogatim gradovima Mediterana i istovremeno živeći prisno sa svojim siromašnim zaleđem, nastojali su se načinom života i svojom vanjštinom održati kao posebnost u takvom okruženju. To se odrazilo i na odnos prema tekstilu. U povijesti Hrvata Boke Kotorske, tekstilni predmeti zauzimali su veoma cijenjeno mjesto. Na izgled, bogatstvo i čistoću nošnje mnog se polagalo, pa je odijevanje često bilo važnije od hrane. Tako je gradska nošnja u Kotoru u 17. st. bila toliko bogata da su se morale propisati granice njene raskoši.

Bokeljski Hrvati tijekom svoje povijesti nisu samo izrađivali tekstilne materijale, ali su zato na njima ostavljali svoj trag. O tome svjedoči i bogata zbirka veza i čipaka od 15. st. na ovamo po crkvama Boke Kotorske, koja je najveća u bokeljskih Hrvata.

Bokeljski vez i vezilje ostale su kaoraminiscence djetinjstva nesretnog pjesnika Bokelja Viktora Vida (1913. do 1960.), kada u dalekom Buenos Airesu misleći na svoju domovinu, sjetno i proročanski pjeva:

Sačuvajte čistu, kod ovih pokolja,

ljubav za sve drage prosanjane stvari,

nada u iduća pokoljenja bolja,

stihove praveć, kao stari zlatari
ili djevojački zlatni vez na svili,
dok s pučine stignu ljupkiji aprili.

Literatura:

(1) Raffaelli D. i sur.: Istraživanje srme s tla Dalmacije u razmaku od tisuću godina, Tekstil 31 (1982) 12, 827-838.

(2) Soljačić I., Čunko R.: Hrvatski tekstil kroz povijest, Tekstil 43 (1994), 584-602.

(3) Banac I.: Prosanjana Boka u knjizi: Stara književnost Boke, Slon, Zagreb 1993, 299.

(4) Butorac P.: Je li propast Dubrovačke republike doprinijela jačanju hrvatske narodne svijesti, Dubrava 45, siječanj 1936.

(5) Radojković B.: Umjetnički zanati, monografija: Kotor, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1970., !04-105.

(6) Kovijanić R.: Kotorski medaljoni, Književne novine, Beograd 1980.

(7) Luković N.: Prčanj, Narodni univerzitet Boke Kotorske, Kotor 1937.

(8) Milošević M.: Pomorstvo Dobrote, monografija: 12 vijekova Bokeljske mornarice, Monos, Beograd1972., 90-103.

(9) Gušić M.: Dobrotska čipka, monografija: Kotor, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1970., 140-141.

(10) Mijović-Kočan S.: Preljepa bokeška madona, Vjesnik Danica 23, 1994.

(11) Vukmanović J.: Narodna nošnja, monografija: Kotor, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1970., 137-140.

(12) Milošević M.: Kolo Bokeljske mornarice, monografija: 12 vijekova Bokeljske mornarice, Monos, Beograd, 1972., 186-189.

SUMMARY

Textiles in the History of Croats of Boka Kotorska

D. Raffaelli, J. Pečarić

A significant historical heritage, in danger tobe attributed to the current inhabitants of the place, Serbs and Montenegrins, can be found in Boka Kotorska, a fiord south of Dubrovnik, belonging to Monte Negro today, but which used to be mostly populated bu Croats not such a long time ago. Croats of Boka did not, in most cases, manufacture textile materials theyused. The only exception is mulberry silkworm, which they reared in Middle Ages already (first written document dates as far back as A. D. 1333). A small serriculture industry developed

in the 19th century, which ceased to work by the end of the century. But the Croats have left their trace on the materials imported. A rich collection of embroidery and lace, produced from the 15th century up to the present days, has been kept in churches all over Boka Kotorska, with the biggest collection kept in St. Eustahije church in Dobrota, the biggest collection of the kind found among the Croats of Boka Kotorska. Most products that can be found there are decorated with so called "Dobrota embroidery" or "Dobrota lace". Devastatingly beautiful piece of embroidery is kept in the church of Madonna od Škrpjela, in the vicinity of Perast – a picture of Madonna done by Hijacinta Mijović- Kunić, embroidered with human hair and srma. Rich folk costumes of Boka Croats have almost completely disappeared, and can hardly be found i neven the oldest families. They are still preserved only as costumes belonging to historical-cultural society "Bokeljska mornarica".

University of Zagreb,

Faculty of Textile Technology,

Zagreb, Croatia

Received November 20, 1995.

Textilien in der Geschichte der Kroaten aus Boka Kotorska

In Boka Kotorska, in der südlich von der kroatischen Adriastadt Dubrovnik liegenden Bucht, die heute zu Montenegro gehört, die aber vor kurzem überwiegend von Kroaten bewohnt wurde, befindet sich eine bedeutende historische Textilerschaft, die in Gefahr ist, weil sie den heutigen Bewohnern, Serben und Montenegrinern, zugeschrieben werden könnte. Die Kroaten in Boka Kotorska erzeugten im großen und ganzen Textilien nicht selbst. Es ist nur bekannt, daß sie seit dem Mittelalter den Maulbeerspinner (der erste schriftliche Beleg aus 1333.) züchteten. Im 19. Jahrhunderts existierte eine kleine Seidenindustrie, die gegen Ende des Jahrhunderts geschlossen wurde. Aber auf importierten Textilien wurden Spuren hinterlassen. Eine reichhaltige Sammlung von Stickereien und Spitzen seit dem 15. Jahrhundert, die in den Kirchen von Boka Kotorska aufbewahrt wird, deren größerer Teil sich in der Kirche des Heičigen Eustahius zu Dobrota befindet, ist die größte solche Sammlung der Kroaten aus Boka Kotorska. Die meisten Gegenstände enthalten einen einzigartigen Schmuck in der sogenannten Dobrota Stickerei oder Dobrota Spitze. In der Marienkirche von Škrpjela vor Perast wird ein Meisterwerk der Stickereikunst – das mit Haar und silbernem Zierfaden gestickte Muttergottesbild, geschenkt von Hijacinta Mijović-Kunić, aufbewahrt. Die reiche Tracht der Kroaten aus Boka Kotorska ist völlig verschwunden und ist heute sogar in Häusern kaum vorzufinden. Sie wird nur noch als Tracht des historisch-kulturellen Verbandes "Bokeljska mornarica" (Boka Kotorska Marine) aufbewahrt.

M. DUGEČ I J. PEČARIĆ, VJENCESLAV ČIŽEK, ZAGREB, 2019.

ŽIVOT I DJELO HRVATSKOG PJESNIKA VJENCESLAVA ČIŽEKA

"Istina se ne nalazi u činjenicanma,
već u skladu između činjenica."
Rabindranath Tagore

Pjesnik, filozof, likovni umjetnik, buntovni sanjar, samozatajni borac za slobodu Hrvatske i za slobodu svakog čovjeka, mučenik, uznik, svjedok još neposvjedočenog vremena, to je Vjenceslav
Čižek, čovjek, čiji bi se životni put mogao ukratko opisati sljedećim suhoparnim riječima:

Vjenceslav Čižek rođen je 28. veljače 1929. god. u Đenovićima, u Boki Kotorskoj. Pučku i srednju školu završio je u Crnoj Gori. Iako mu obitelj 1947. godine seli u Sarajevo, on još ostaje na Cetinju i radi kao urednik jednog omladinskog lista.

1952. biva po prvi put uhićen, a 1954., zbog objavljivanja članaka protiv jednopartijskog političkog sustava, prognan iz Crne Gore.

U Sarajevu završava najprije Učiteljsku školu, a zatim upisuje studij književnosti pri Filozofskom fakultetu. Iz želje za proučavanjem svjetske književnosti, posebno poezije i filozofije Kine, Japana te biblijskih spisa, upućuje se u Beograd i upisuje na Univerzitet. Zbog sudjelovanja u studentskim demonstracijama u Novom Beogradu, pisanja proturežimskih letaka, pjesama-rugalica i drugih članaka, biva uhićen i osuđen na dvije godine strogog zatvora. U istražnom zatvoru Sremske Mitrovice provodi godinu dana, a u samici, gdje već počinje

gubiti vid, 6 mjeseci. 1956./57. bio je najmlađi robijaš. Pri izlasku s robije zatvorske vlasti mu oduzimaju 2 zbirke pjesama, 1 knjigu pripovijesti i dnevnik.
Vraća se opet u Sarajevo gdje, želeći odgonetnuti izvor i uzroke svojih sukoba s vladajućim režimom, upisuje čistu filozofiju. Brižno izučava marksizam te završava studij u redovitom roku. Nakon završenog studija radio je na raznim školama i u raznim mjestima.
Zbog dosljednog tumačenja komunističke ideologije dobiva otkaze i tako je za 9 godina morao promijeniti 6 radnih mjesta. Tijekom cijele 1971. god. je bez posla, bez sredstava za život te odlučuje emigrirati.
12. svibnja 1972. god. stiže u Njemačku, u svoju 1. emigraciju. Bori se s neimaštinom i tuberkulozom. Živi u mjestu Saeckingen. Piše pjesme, političke eseje i dr. te sve to objavljuje u hrvatskom emigrantskom tisku, pretežito u časopisu "Republika Hrvatska", glasilu Hrvatske republikanske stranke. Pristupa u redove HRS.
11. studenog 1977. namamio ga je neki Hasan Milić te s njim putuje u Italiju. Na prijevaru bude ugrabljen, bestijalno mučen i odveden u Jugoslaviju. 1978., nakon što ga je Okružni sud u Sarajevu osudio na 15 godina robije, izdržava kaznu u tzv. KPD Zenica. U međuvremenu Hrv. republikanska stranka (danas: Hrvatska republikanska zajednica) i sva hrv. politička emigracija diljem svijeta organiziraju prosvjede. Tek na intervenciju njemačkih vlasti i tadašnjeg ministra vanjskih poslova Hans Dietricha Genschera, a nakon skoro 11 godina robije, bude pomilovan.
7. studenog 1988. stiže opet u Njemačku, svoju 2. emigraciju. Dobiva pravo političkog azila, socijalnu pomoć i stan. 1989. HRS izdaje mu (u Buenos Airesu) njegovu prvu zbirku pjesama
"Krvopisi predsvanuća" - s predgovorom Malkice Dugeč. Iako slijep, nastavlja objavljivati članke, eseje, pjesme i dr. najprije u časopisu "Republika Hrvatska" i hrv. emigrantskom tisku, a od uspostave slobodne države Republike Hrvatske i u hrvatskom tisku: najviše u "Republici Hrvatskoj" koja sada izlazi u Zagrebu, u "Hrvatskom slovu" kao i u ostalim hrvatskim listovima.
1994. u izdanju Školskih novina u Zagrebu mu izlazi 2. zbirka pjesama "Bosonoga prašina" - s predgovorom Stijepe Mijović Kočana.

Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne objavljuje mu u Mostaru 2000.god. knjigu satire "Ljekovito trnje", a posthumno u Nakladi Jurčić u Zagrebu 2001. god. izlazi mu zbirka pjesama "Sok od kiše" - s pogovorom Vjekoslava Bobana.
27. prosinca 1997. god. u Dortmundu, u već poodmakloj životnoj dobi, nalazi sreću i vjenča se sa Zorom Trek-Čižek, ženom -Hrvaticom koja ga je vjerno pratila i pomagala mu sve do časa njegove smrti: 25. studenog 2000. godine.
Nakon dostojanstvenog ispraćaja u Dortmundu, prevezen je i pokopan u Sinju, gdje mu je odana supruga dala podići bijeli mramorni spomenik s epitafom koji je sam V. Čižek pred sam kraj svoga života izdiktirao: 13.srpnja 2000.

TRAGOM ISTINE

Poruka velikog indijskog pjesnika i filozofa, dobitnika Nobelove nagrade za književnost 1913. godine, Rabindranatha Tagore: "Istina se ne nalazi u činjenicama, već u skladu između činjenica" možda je najsigurniji putokaz kojim treba krenuti kako bi se osvijetlili lik i djelo prof. Vjenceslava Čižeka, kako bismo ga, iznošenjem poznatih i još nepoznatih činjenica iz njegova života, često vlastitim mu, na zvučnoj vrpci snimljenim riječima, što više približili hrvatskoj javnosti, posebno hrvatskim književnicima i kulturnim djelatnicima.
Krene li se tim putokazom, neće se ugasiti nada da će upravo oni, jer su za to i pozvani, prihvatiti i širiti istinu o V. Čižeku, tom suptilnom lirskom pjesniku iz Zaljeva hrvatskih svetaca, uspravnom svjedoku svoga vremena, emigrantu u "Domovini bez slobode" i u "slobodi bez Domovine", čovjeku koji je cijeloga života, pa i nakon gubitka vida, vidovito prodirao kroz nevidljivo, u dubine i visine, umom putujući zamršenim labirintom svjetova, a prije svega, čak i bez hrvatske putovnice, bespućima hrvatske zbilje. Jedino tako će tragači istine moći donijeti svoj meritorni sud o njegovu neveliku, ali značajnu književnom opusu, dati mu zasluženo mjesto u općoj i književnoj povijesti hrvatskoga naroda.

Davne 1989. godine, kada mi se pružila prilika osobno upoznati V. Čižeka (a bilo je to neposredno nakon njegova dolaska u Njemačku, u 2. emigraciju) i kada sam, pišući pogovor njegovu poetskom prvijencu "Krvopisi predsvanuća" pomnije zavirila u njegov život i djelo, spontano mi se nametnuo zaključak da je sve ono što je taj čovjek napisao i rekao zapravo preslik njegova životopisa, slijed nametnutih ili izborenih životnih situacija iz kojih je izrastao produhovljeniji i čovječniji, sve spremniji na nove kušnje te da se niti jedna njegova pjesma, niti jedan filozofsko-politički esej, niti jedna satira pa čak ni jedna njegova izgovorena riječ ne mogu i ne smiju promatrati odvojeno, jer su nerazdvojni dio njegove svijesti, njega samoga i vremena u kojem je živio i djelovao.
Nenarušeni sklad između njegovih riječi i djela, između činjenica, sam se od sebe nametao.
Zato ni ovoga časa, slijedeći trag istine, ne želim niti nehotično narušiti taj sklad, već samo osvijetliti, slijediti životni put prof. V. Čižeka, progovoriti njegovim ili svojim - pa i riječima drugih mu suputnika - o njegovu djetinjstvu, o ljepoti i dubini pjesama koje je čarolijom riječi živio ili kao vrstan jezikoskrbnik, kakovim se smatrao, zapisivao, o mučeništvu zbog istine i za istinu, zbog Hrvatske i za Hrvatsku.

Jedva što je naučio pisati prva slova, dječak Vjenceslav želio se dokazati. Tek što je kročio u život pun opasnih stupica, šarolik i loše skrojen za domoljuba i poštena čovjeka, za volju opstanka - morao se dokazati. A nakon što je spoznao da "na poprištu povijesnih zbivanja nema milosti i nema popravnih ispita" (Republika Hrvatska br. 95, 1973.) osjetivši na vlastitu tijelu i duši oštricu nepravde i bezakonja - uspio je dokazati da i osamljeni pojedinac, ako ljubi Domovinu iznad svega, ako su mu kršćanske zasade dobrote, čovječnosti i pravde jedino mjerilo raznolikosti življenja te ako mu stečena naobrazba i znanje služe samo da bi osobnim primjerom oplemenio, očovječio odnose među ljudima, može

i ima moralno pravo krenuti "na sastanak sa slobodom" (Karol Wojtyla), podrazumijevajući pod tim pojmom sve ono što dovodi u pitanje opstanak i dostojanstvo pojedinca kao i naroda kojemu pripada, znajući unaprijed da "za slobodu plaćaš čitavim sobom". (Karol Wojtyla: "Dopirem do srca drame", Poezija, drame, eseji, Zagreb, 1980.)

Nakon parole "Živio Maček!" koju je šestogodišnji Vjenceslav napisao po želji svoga oca, kako bi ga uvjerio da je odista savladao sva slova, slijedile su druge, političke, ispisivane po plotovima a od čijih je posljedica strahovala cijela njegova obitelj. Mnogo kasnije, iz svoje 1. emigracije 1973.god. opravdat će V. Čižek svoje prve političke korake ovim riječima: "Moje političko iskustvo jednako je mojem životnom iskustvu, jer sam se politikom počeo baviti otkako sam naučio čitati i pisati, a to znači od svoje šeste godine, a prve antimonarhističke parole ispisivao sam po plotovima već u svojoj sedmoj godini." ("Dolazak u emigraciju", RH br. 128, Buenos Aires, 1980.)

Životopisi mnogih hrvatskih književnih stvaralaca nisu uvijek i u svako doba pouzdani izvori spoznaja o njima, jer kadikad prešućuju (često i od drugih bivaju prešućeni), mijenjaju, preskaču ili jednostavno prilagođuju vremenu pojedine segmente svoga života. Istina, bilo ih je i ima još uvijek onih, čiji su životopisi čisto, neiskrivljeno zrcalo istine, sklada misli i djela, činjenica te njihovim proučavateljima mogu poslužiti kao vjerodostojan izvor spoznaja. Oni mogu poslužiti i kao zrcalo duše koja upućuje i na klonuća, obične ljudske slabosti bez čijih makar i uzgrednih spominjanja bi svaki životopis bio nedorečen. U ovu kategoriju može se uvrstiti i životopis V. Čižeka.

Odmah po dolasku u emigraciju V. Čižek je odvažno započeo pričati svoju životnu priču:

"Rodio sam se i svoju mladost proživio u Boki Kotorskoj. To je najjužniji dio Hrvatske. Nažalost, danas je pod Crnom Gorom, ("Dolazak u emigraciju", RH br. 128, 1980.) da bi zatim skrenuo pozornost i na svoje prve književne radove: "Već kao srednjoškolac počeo sam objavljivati pjesme, priče, članke i sl." Nakon završene srednje škole odlazi na odsluženje vojnog roka: "Trećinu svog vojnog roka proveo sam u takozvanom kaznenom bataljonu"(RH br. 128, 1980.) - svjedoči on, da bi odmah zatim upozorio da je povratak u Crnu Goru, na Cetinje, gdje je postao urednikom jednog omladinskog lista i gdje ga je, zbog pisanja protiv jednopartijskog sustava, 1954. "rulja pred tiskarom htjela kamenovati" te protjerivanje iz Crne Gore bilo tek blagi početak kalvarije koja je uslijedila.

Prvi sukob s tadašnjim režimom duboko je povrijedio mladog senzibilnog idealista, željnog znanja te odlazi u Sarajevo, upisuje se na Filozofski fakultet i pokušava studirati književnost no ubrzo uvidjevši da taj studij ne zadovoljava njegove unutarnje potrebe za sveobuhvatnim, širokim horizontom spoznaja, odlazi u Beograd i na Univerzitetu upisuje studij svjetske književnosti.

Želja za upoznavanjem filozofije Kine, Indije, Japana i sl. nije se ostvarila. Po prirodi osjetljiv na nepravdu, piše pjesme-rugalice, aforizme kao npr. "Vođa", "Sloboda" - uperene protiv režima.

I doživljava izdaju. Student koji je jedne noći kod njega prenoćio (po iskazu Čižeka bio je to: Jevrem Brković) prokazao ga je policiji i predao im sve Čižekove

pjesme-rugalice. Tako je, ne samo zbog sudjelovanja u studentskim demonstracijama u Novom Beogradu, pisanja letaka, već i zbog plemenite mladenačke namjere da "širi rubove pjesničke slobode" (misli sa kasete, snimljene u Dortmundu 1996.) doživio svoj pravi sukob između "pjesnika i društva, pjesničke slobode i ograničenosti društvene zbilje". Dvije godine strogog zatvora, od čega 6 mjeseci u mračnoj samici kazna je koju je platio i početkom gubitka vida, ali ne i gubitkom svoga buntovničko-sanjarskog duha.

Mnogo kasnije on će samo reći: "Ja sam želio slobodu sebi i svima drugima. Želio sam slobodu širiti."(Razgovor koji je s njim vodio Stijepo Mijović Kočan, snimljen na kasetu 1996. u Dortmundu.)

Usprkos potresnom sukobu s tadašnjim jugoslavenskim režimom, V. Čižek nikoga nije mrzio, nije se želio osvećivati, već je samo htio doznati istinu, pronaći uzroke toga sukoba. Zato je i odlučio, odmah po izlasku iz zatvora u Sremskoj Mitrovici, u Sarajevu upisati studij čiste filozofije.

Brižno izučavajući marksizam kao "temelj tadašnjeg režima koji je i uspjehe i devijacije svoga jednoumlja upravo njime i opravdavao," (M. Dugeč: "Buntovni sanjar", Marulić br.3, 2001.) uzdržavajući se prodajom skripata logike i dijalektike "u rekordnom roku i s najboljim ocjenama" (V. Čižek) završava studij. O tome razdoblju, boraveći u sanatoriju u Schwarzwaldu, gdje se liječio od tuberkuloze, još 1972. on je pisao: "Stipendiju, naravno, nisam mogao dobiti niti sam je tražio. Mjesto toga radio sam i studirao. Bio sam tehnički sekretar Udruženja književnika Bosne i Hercegovine. Predsjednik je tada bio pok. Mak Dizdar. No moguća sveučilišna karijera ipak mi je bila onemogućena." (V. Čižek: "Dolazak u emigraciju", RH br.128, 1980.)

Vjerovanje da će studiranjem filozofije pronaći odgovore na "svoje bitno životno pitanje" - se obistinilo: "I našao sam ga. A kad sam ga našao, moje razočaranje je bilo potpuno. Svi su filozofi, barem oni koje sam pomnije čitao, svi su oni pjesnici. Filozofiju sam doživio kao racionalnu poeziju. Za mene je poezija - iracionalna filozofija." (Dortmund, 1996.)

Nastupilo je vrijeme kada je mladi prof. Čižek u praksi trebao početi primjenjivati stečeno znanje, dakle, mladim naraštajima prenositi političke i filozofske spoznaje. I činio je to tako temeljito i dosljedno, uvjerljivo, da je - radeći na školama u Sarajevu, Kaknju, Kotoru, Podgorici, Foči - za 9 godina promijenio 6 radnih mjesta, jer je svagdje dobivao otkaze i bio otpušten s posla.

Nije ovaj put bio uhićen, ali čitavu 1971. god. nije dobio posla i životario je bez sredstava za život.

"Nisu me mogli uhapsiti, jer nisam među đacima govorio ama baš ništa protiv režima. Naprotiv, tumačio sam toj djeci njihovu komunističku ideologiju i to najdetaljnije. Nevolja je pri tom bila u tome, što sam uz tu teoriju primjere uzimao iz života." (Iz pisma vodstvu Hrv. rep. stranke, 1973.)

Postupajući tako ne samo kao izvrstan pedagog, već prije svega kao visoko moralan čovjek koji ne odstupa od usvojenih etičkih načela, kao filozof koji je intelektom (i životom) proniknuo u bit marksizma i komunizma gdje, kako je

rekao "samo Bog ne terorizira", nije se mogao pomiriti s njihovom čudovišnom, ponižavajućom ulogom čovjeka u životu tadašnje Jugoslavije.
"Kad jedan narod nema svoje države, kad nije suveren, svi pripadnici toga naroda moraju, svaki na svoj način, podnositi dio tragedije." I dodaje: "Ja sam bio antikomunist davno prije nego su to komunisti mogli verificirati. Moje antijugoslavenstvo i antikomunizam nisu bili samo moj politički stav; bili su mnogo više: bili su moj životni stav." (RH br.128, 1980.)
Nikoga od Čižekovih kasnijih istomišljenika i prijatelja-suboraca nije začudila izjava: "Ne bih mogao reći da je postojao nekakav neposredni povod za moj odlazak u inozemstvo, jer tamo u Jugoslaviji meni se je godinama događalo isto...Vjerojatno više nisam mogao izdržati."
Naprotiv, shvatili su ju kao izjavu običnog, ali časnog i već nepravdama previše izranjavanog Hrvata koji je odlučio na drugom mjestu i drugačije nastaviti svoju osamljeničku borbu protiv daleko nadmoćnijeg neprijatelja: Jugoslavije.

PRVA EMIGRACIJA

12. svibnja 1972. god., dok je diljem Hrvatske divljala hajka velikosrpskog jugoslavenskog režima protiv hrvatskih intelektualaca, Matice hrvatske i svih drugih slobodoumnih i hrabrih sudionika Hrvatskog proljeća, dok su opet po tamnicama Jugoslavije pucale kosti Hrvata a Tito prijetio da se "ne treba držati zakona kao pijan plota" - Vjenceslav Čižek stupa na tlo Njemačke, u svoju 1. emigraciju. Nastanjuje se u Saeckingenu, mjestu koje je, kako je pričao, u svojim čudnim, vidovitim snima usnuo, u kući koju je upravo po tome snu i prepoznao.
Na ovom mjestu treba naglasiti kako će sni, pogotovo oni u kojima se pojavljuje križ kao simbol vjere, muke, izbavljenja - imati i specifičnu ulogu u njegovom daljnjem životu, kako će ne samo intuicija, sposobnost logičnog zaključivanja, već i duboka vjera u Isusa Krista usmjeravati njegove buduće korake.
Kao i mnogim Hrvatima prije i poslije njega - nisu mu bili laki početci emigrantskog života. Izbjeglički logor, prijetnje izgonom iz Njemačke, tri godine čekanja na dobivanje političkog azila, naporan rad na najtežim građevinskim poslovima, tuberkuloza zbog koje 6 mjeseci boravi u jednom sanatoriju, materijalna bijeda, ali i izvorno upoznavanje s životom i radom hrvatskih političkih emigranata - put je koji je morao prijeći. Ni upoznavanje hrvatskog emigrantskog tiska, objavljivanje članaka i stihova nisu bitno umanjili gorke spoznaje tuđišta. O tim svojim prvim spoznajama bezdomovinstva V. Čižek nam kaže: "Teže je u duši čovjeka biti slobodan bez domovine, nego biti u domovini bez slobode - to je bio moj najjači dojam, najuvjerljiviji zaključak koji mi se nametnuo u prvim danima vlastite emigracije." Zatim obrazlaže: "U tuđini ostajemo s domovinom nasamo. U domovini, domovina je široka i prostrana u jeziku i običajima, u navikama i prepoznavanjima.... U domovini, domovina je svuda. U tuđini, ona je svedena na čovjeka." ("Domovina i tuđina", RH br. 94, lipanj 1973.)
Premda je u emigraciju stigao kao politički već izgrađena osoba čiji je najpotpuniji smisao života, najdublja moralna obveza bila "borba za slobodu i oslobođenje"

11.12.1973.), nije prestao učiti, nadograđivati stečeno znanje i iskustvo. Upoznavši časopis "Republika Hrvatska", (glasilo Hrv. republikanske stranke, pokrenuto 1951. god. u Buenos Airesu), a kroz knjigu "Oslobođenje i sloboda" ideje ideologa i osnivača HRS-a prof. Ivana Oršanića kojima se nadahnjivao kao istinom koju je sam spoznao, pristupa u redove te stranke. "Moje opredjeljenje za HRS zapravo je opredjeljenje za istinu", pisao je obrazlažući: "Ono što sam u nejakoj samostalnoj borbi protiv ljudskog zla namjeravao vlastitim snagama utemeljivati, našao sam kao već načinjeno." A o Ivanu Oršaniću kaže: "Nitko tako temeljito i široko nije ponirao u naše filozofsko-sociološke i nacionalno-političke istine." (Iz pisma HRS-u od 4.1.1974.)
Ovim činom započinje i njegova vidljiva, osmišljena politička i književna djelatnost o kojoj svjedoče brojni filozofsko-politički i satirički tekstovi, pjesme i članci objavljivani pretežito u "Republici Hrvatskoj" te u "Rakovici", "Hrvatskoj reviji", "Hrvatskom putu", "Hrvatskoj borbi" i dr. Svjestan da je hrvatski narod "bezbrojnim zlima bio predestiniran čak i na gubitak svojega imena", da je "sloboda temeljni uvjet ljudskosti" a "država jedino mjesto gdje čovjek (zajednica) slobodu može realizirati" (RH br. 96, 1973.) on uspješno, hrabro i uvjerljivo širi hrvatsku državotvornu ideju među Hrvatima raspršenim na sva četiri kontinenta.

OTMICA

Tek što su njegovi duhoviti satirički tekstovi, objavljivani u "Rep. Hrvatskoj" kao npr. "Samoupravljačka gramatika s rječnikom", "Jugo-ustav", "Narodni narod" bili prihvaćeni kao hrvatsko narodno blago, kao dio osobne istine i osobne sudbine Hrvata u tuđini, zloglasna jugoslavenska Udba počela je plesti mreže u koje bi uhvatila ovog tijelom krhka ali duhom nesalomiva Hrvata. Premda upozoren od strane njemačke policije da ne napušta njemačko područje, on ipak odlučuje poći u Italiju na susret s prijateljicom iz studentskih dana. Njegova dobra i brižna stanodavka gospođa Luise Hertzberg suznih očiju ga odvraća od toga puta, a on, nešto prije odlaska usnuvši mučan san i križ koji će ga pratiti na putu u nepoznato te misleći da je to njemu, iskrenom vjerniku, Božja poruka koju mora slijediti - 11. studenog 1977. kreće na put zajedno sa Hasanom Milićem, ne sluteći da se predao u ruke udbašu.

"I ranije se događalo", kazuje nam V. Čižek tek pri izlasku iz zeničkog gulaga, "da u snu ili polusnu vidim sebe u budućnosti točno u istom položaju koji će uslijediti. Bilo mi je jasno da moram podnijeti žrtvu. Kleknuo sam ispod raspeća u svojoj sobi, zaplakao i nakon nekoliko minuta molitve, osjetio sam se preporođenim, spremnim na sve." ("Moje tamnovanje", RH br. 165, 1989.)
Zlogukim snom predviđena tragedija zaista se dogodila: vozeći se cestom od mjesta Lago di Como prema Milanu, načas su zastali. I čim su otvorili vrata automobila, "nahrupili su sa svih strana, izvukli me i pretukli." ("Moje tamnovanje", RH br. 165, 1989.)

Tom su mu prilikom zlikovci slomili ključnu kost i povrijedili oči a zatim ga omamili eterom i ugurali u drugi automobil. Tako je, eto, bila izvršena otmica prof. V. Čižeka, Hrvata koji je već uživao pravo političkog azila u Njemačkoj, pjesnika-liričara, čovjeka koji je propovijedao ljepotu i čovječnost a svojim člancima raskrinkavao nepravdu, zastupajući pravo svih Hrvata i svakog čovjeka da živi i djeluje u slobodi. Za sve to bio je spreman i na osobnu žrtvu.
Teško je opisati sve fizičke i psihičke muke kojima je bio izložen, svu bestijalnost njegovih mučitelja a koja je trajala sve od dana njegova kidnapiranja pa do 8. kolovoza 1978., kada je izveden pred Okružni sud u Sarajevu i po članu 114 jugoslavenskog Krivičnog zakona osuđen na 15 godina robije. Dovoljno je citirati njegove vlastite riječi koje je (na kaseti) odmah po dolasku na slobodu uputio predsjedniku HRS-a dr. Ivi Korskom i tajniku HRS-a mr. Kazimiru Kataliniću :
"Čim počnem govoriti o tome, jako se uzbuđujem i doista mi je teško. Tri puta su me izvodili na strijeljanje. Nemojte mi zamjeriti što zapinjem, jer je teško, teško Vam mogu sve to predočiti. Možda sam to bolje opisao u svojim pjesmama." ("Moje tamnovanje", RH br. 165, 1989.)
Prizor odvođenja na strijeljanje zaista je uvjerljivo oslikao u svojoj pjesmi "Bezakonje":

"Slijep, svezan, između dvojice
razbojnika crvenog podzemlja...
Gluha ura vrhbosanske šume
po nauku azijatskog Kremlja
strojnice su uperene u me."

("Krvopisi predsvanuća", str. 44, Buenos Aires, 1989.)

38. RUPETINA PAKLA

"Iste noći, nakon izrečene osude, odvezli su me u Zenicu" nastavlja Čižek svoje potresno svjedočenje. "Zenički zatvor zapravo je logor, ludnica, stočna farma i škola kriminala istodobno. Tu se regrutiraju i ubojice za potrebe jugoslavenske tajne policije. Svi su zatvorenici naoružani hladnim oružjem te možete lako poginuti. Često se vješaju, sakate se, bježe, ubijaju jedni druge i umiru, jer nema liječničke intervencije." ("Moje tamnovanje", RH br. 165, 1989.)
Zatečeni otmicom prof. V. Čižeka, Hrvati slobodnog Zapada ne bez razloga su se pitali: Što je to sagriješio pjesnik i filozof V. Čižek? Čime je izazvao tako bezumnu mržnju na prijevari i teroru građenog režima, da ga je, prekršivši sve međunarodne pravne norme, s tuđeg teritorija oteo i strpao u tamnicu? Zar su obična pjesma i napisana hrvatska riječ, istina, do te mjere poljuljali samopouzdanje tirana, da u svojim prljavim namjerama nije prezao ni pred očevidnim zločinom?
Jednoglasan odgovor je glasio: Njegov jedini grijeh bila je ljubav.
Bio je Hrvat i ljubio je Hrvatsku. Bio je pjesnik-filozof i ljubio je istinu!
Poučeno činjenicama da se po tamnicama Jugoslavije primjenjuju isprobane staljinističke metode po kojima se uhićenike nastoji po svaku cijenu najprije psihički slomiti, a zatim ih se izlaže zvjerskim fizičkim mučenjima, ne da bi se

doznala, već da bi se u korijenu ugušila prava istina, a u strahu da mu svojom možebitnom nepromišljenošću pogoršaju samu po sebi očajnu situaciju u zeničkoj tamnici, vodstvo HRS-a sve do pravomoćne osude 8.8.1978. suzdržavalo se javnih izjava.

Od toga trenutka, da Čižekova žrtva za Hrvatsku ne bude uzaludna, započinje sustavno obavještavati svjetsku javnost o njegovoj sudbini. Dr. Ivo Korsky i mr. Kazimir Katalinić ne samo da sada još jednom proučavaju sve što je V. Čižek objavljivao u "Republici Hrvatskoj", već i one, tiskane u ostalim glasilima hrv. političke emigracije kao npr. u "Hrvatskoj borbi", "Hrvatskom putu", "Otporu", "Rakovici" i dr. U većini ovih glasila javljao se pod pseudonimima kao npr. Mak Bardak, Meho Bukara, Alija, Stipe Sikirica i dr.
Već u "RH" br. 128 od prosinca 1980. gosp. Katalinić objavljuje tekst V. Čižeka: "Dolazak u emigraciju" a zatim slijede tekstovi - pisma koje je sabrao, priredio i pod naslovom "Vjenceslav Čižek - borac i mučenik" objavio u istom časopisu. Ovaj tekst ne samo da je širen kroz tzv. Domovinsko izdanje "RH", već je bio preveden na engleski, njemački, francuski pa čak i na ruski jezik. (Ruski prijevod tiskan je u najelitnijem časopisu ruske emigracije "Kontinentu" br. 34, 1982. god.)
I dok je prof. V. Čižek dostojanstveno, stoički trpeći fizičke i duševne boli u "38. rupetini pakla", kako je sam u svojoj istoimenoj pjesmi nazvao prostoriju u koju je bio smješten zajedno sa još 100-120 osuđenika, već gotovo slijep u sjećanju prebirao stravične trenutke svojih "susreta s državom" ili samo u svijesti skladao stihove i pamtio ih služeći se samo sebi poznatom mnemotehničkom metodom, dok su čak i "vladari tame" ostajali zapanjeni pa i zadivljeni njegovom dosljednošću, dotle su se Hrvati diljem slobodnog Zapada javnim prosvjedima, pismima, letcima, zauzimanjem kod nadležnih lokalnih i međunarodnih te vjerskih ustanova zalagali za njegovo oslobođenje.
Činile su to i udruge kao Amnesty International, koja ga je bila proglasila zatvorenikom savjesti, IGFM (Internationale Gesellschaft für Menschenrechte), vjerske organizacije, mnogi novinari i strani uglednici pa čak i jedna švedska udruga slijepih. A jedna starija gospođa, Njemica Helene Klein, obijajući pragove mnogih njemačkih ustanova i skrećući pozornost na utamničenog V. Čižeka, jednom je pala na stepenicama i - umrla od posljedica toga pada. (Upravo njoj je pjesnik Čižek posvetio svoj poetski prvijenac "Krvopisi predsvanuća".)
Prolazile su godine. Uznik s matičnim brojem 6146 V. Čižek nastavljao je svoj krvavi križni put u zeničkoj tamnici. Premda već gotovo slijep, nije molio za milost, nije se klanjao ni dodvoravao svojim mučiteljima. Nisu to samo prazne riječi. Imao je on više svojih uzničkih supatnika kao što su npr. bili Pero Tadić, Miljenko Pehar, Drago Pezer, Perica Milišić, Ivica Novaković, koji su, dočepavši se slobode, svjedočili o njegovu beskompromisnom držanju "među nakotom zloduha". Jedan od njih bio je i Edhem Zećo koji u "Novoj Hrvatskoj" br. 7 od 10. travnja 1983. o njemu kaže: "Velika je čast pisati o velikom čovjeku. Meni je i dužnost da kažem riječ o prof. Čižeku s kojim sam još nedavno dijelio sudbinu u paklu Zenice.

Čovjek velike duše koji je u svakom trenutku pripravan nesebično pomoći i žrtvovati sebe da bi pomogao drugome. Čovjek koji ne poznaje strah pred zeničkim krvnicima, koji ni jednog trenutka nije klonuo duhom, ustrajan u svojim idealima. To je prof. Vjenceslav Čižek, politički zatvorenik u Zenici." Kada su mu, nakon 8 godina robije, ponudili operaciju očiju, odbio je. Nije im vjerovao.
Znao je da je temelj njegove izdržljivosti saznanje da je ne samo buna pravi čin, već da se bori za istinu te da je zatvor za njega "visoka čast", "pravo mjesto za susret s državom."
"Nema časnije zgode ni prilike nego kad pred pojedincem stane čitava država sa svojim cjelokupnim nasilničkim aparatom, kad vas želi poniziti, zdrobiti, uništiti, a vi stojite mirno i samouvjereno."(V. Čižek: "Moje tamnovanje", RH br. 165, 1989.)
I dok su tek škrte, neprovjerene vijesti o njemu i zeničkom gulagu stizale u javnost, HRS ni hrvatska politička emigracija nisu sustajali u širenju istine o Hrvatima u Jugoslaviji, u zauzimanju za njegovo oslobođenje. Pronalazili su čak i tajne kanale preko kojih su mu pokušavali dostaviti vijesti, novac, pomoć - no ti pokušaji činili su se gotovo uzaludnima sve do onog trenutka kada se tadašnji njemački ministar vanjskih poslova Hans Dietrich Genscher zauzeo za njega i od jugoslavenskih vlasti ultimativno zatražio njegovo puštanje na slobodu.

Usnuvši svoj zadnji san u 38. rupetini pakla u kojemu mu se ukazao čak i broj registarskih tablica automobila koji će ga izvesti iz zeničkog zatvora, dana 29. srpnja 1988. uzniku broj 6146 prof. V. Čižeku priopćeno je da je pomilovan. Ipak, na putu do željenog cilja bilo mu se ispriječilo još jedno gorko iskustvo. "Istoga dana uputio sam se u Sarajevo, a zatim sam pošao u Zagreb", priča on. "Nakon izlaska iz zatvora bio sam u Zagrebu dvadesetak dana, a ostalo vrijeme bio sam u Sarajevu." (V. Čižek: "Moje tamnovanje", RH br.165, 1989.)
Nasuprot susretu sa dr. Markom Veselicom u čijem je stanu proboravio 3 dana i kojega ističe kao "doista neobičnu osobu po svojoj temeljitosti, po svom rodoljublju, po svojoj odanosti Hrvatskoj i spremnosti da pomogne svakom Hrvatu" te dviju Hrvatica u Sarajevu koje su ga dva mjeseca čuvale i njegovale, a koje spominje samo zato da bi istaknuo ženu kao primjer hrabrosti i požrtvovnosti, dakle, nasuprot njima ne zaboravlja susret s trojicom književnika u prostorijama zagrebačkog PEN kluba: I. Aralicom, S. Mihalićem i P. Matvejevićem. Ne samo da mu nisu niti ponudili svoju pomoć, već - kako tvrdi "nakon kratkog razgovora razbježali su se." Njihove postupke on ne osuđuje već jednostavno, tražeći istinu u skladu među činjenicama, obrazlaže Njegoševim riječima: "Strah životu kalja obraz često."

DRUGA EMIGRACIJA - SLOBODA BEZ DOMOVINE

I dok mu je njemački konzulat u Zagrebu pružio novčanu i inu pomoć, zajamčio slobodan ulazak u Njemačku, dotle su jugoslavenske vlasti pokušavale spriječiti izdavanje putovnice. Zahvaljujući oštroj noti njemačke diplomacije - nisu u tome uspjeli.

Dana 7. studenog 1988. god. oslijepjeli prof. V. Čižek ponovo je stupio na njemačko tlo - u svoju 2. emigraciju. Dobivši od njemačkih vlasti stalnu socijalnu pomoć i stan, nastanio se u Dortmundu, gradu u kojem je živjela i njegova sestra Tonka. "Hrvatskoj borbi za slobodu ne mogu dati toliko, koliko sam nekada davao, ali možda će ovo biti vrjednije" kaže u svom pismu vodstvu HRS-a, snimljenom na zvučnu kasetu samo tri tjedna po dolasku. (RH br. 165, 1989.)
Opet se, kao i do sada, pokazalo da je sklad između činjenica, između rečenog i učinjenog, zamišljenog i ostvarenog, često uvjetovan društvenim, političkim previranjima te zdravstvenim mogućnostima - nezaobilazna konstanta Čižekova života i djela, karaktera, njegova čitava bića.
I ne samo da je novom snagom, svježim idejama i još dubljom, prekaljenom ljubavi prema Hrvatskoj nastavio pisati (diktirati) i objavljivati po svojoj objektivnoj raščlambi i kritici suvremenih zbivanja zapažene tekstove, već je i osobno sudjelovao u prosvjedima hrvatske emigracije zajedno s njima dajući potporu suverenitetu Hrvatske. (Koeln, 26.1.1991.)
U časopisu "Republika Hrvatska", a nakon osamostaljenja Hrvatske u "Hrvatskom slovu", "Glasu koncila", "Hrv. političkom zatvoreniku", "Živoj zajednici", "Matici", "Večernjem listu" i dr. nižu se članci i intervjui prof. Čižeka i dokazuju da je pomno pratio zbivanja u Domovini i svijetu, da ih je uočavao a ponekada i predviđao ili pak blagom satirom karikirao, ismijavao kao što je to učinio u svom poznatom članku "Toljaga bez mrkvi", objavljenom u "Hrvatskom slovu" 21.5.1999. godine.

Kada je 1989., zahvaljujući dr. Ivi Korskom i mr. K. Kataliniću, u izdanju časopisa "RH" ugledala svjetlo dana Čižekova prva stihozbirka "KRVOPISI PREDSVANUĆA", svi njeni čitatelji ostajali su zadivljeni poetskom snagom, lirskom a ipak ljudskom jednostavnošću krvopisom u doslovnom smislu te riječi bilježenih (tek u svijesti) stihova, čijim je objavljivanjem hrvatskoj javnosti zapravo predstavljen najdojmljiviji dio životopisa ovog nesvakidašnjeg patnika, borca za slobodu ne samo Hrvatske, već "svakog čovjeka, čitavog čovječanstva"(dr. Ivo Korsky), vođenog vjerom u pobjedu Dobra.

Da bi literarna i dokumentarna vrijednost ovih pjesama bila što bliža i jasnija proučavateljima lika i djela V. Čižeka, dobro je čuti što o njima kaže sam autor: "Najteže mi je bilo što nisam mogao čitati ni pisati. U zatvoru, tek u deset sati navečer, kad se gase svjetla, imao sam prilike ostati sam sa sobom, misliti, sačinjavati stihove... dakle, imao sam prilike pisati na svoj način pjesme u tom mraku. Tako sam bio razvio tehniku matriciranja, da sam već mogao pamtiti i stihove koji su otpali.
No teško je to išlo... Tjednima i tjednima ne bih uspio sačiniti jednu ili dvije strofe. U tijeku jedne godine možda jednu ili dvije pjesme, ali te su bile, vjerujem, briljantne. To su najljepši stihovi koje sam napisao i koje ću ikada napisati. Toliko me uzbuđuju da kad ih reproduciram, a znam ih sve napamet, osjetim toliko uznesenje, toliku samopotvrdu, toliko dostojanstvo, tako visoku čast. (RH br. 165, 1989.)

I doista: 40 pjesama, 40 lirskih reminiscencija vlastitom sudbinom nenametljivih, ritmom i glazbom hrvatske poetske riječi razigranih otkucaja jednog patničkog, ušutkivanog srca podijeljenih u samo 3 ciklusa: Udasi Boke, Daljina bliskog i Iskre tmice - zaslužuju ne samo zahvalnost za neponovljiv ugođaj bliskosti, za ozračje hrabrosti i ljudske topline, već još veću zahvalnost autoru koji ih je zapamtio i neoskvrnjene zlobom prenio u slobodu.

Udasi Boke ciklus je pjesama koje je pjesnik morao po sjećanju napisati, jer su i one bile zaplijenjene od strane njemačke policije - nakon što je V. Čižek bio otet. Kako ih nije zapamtio po naslovu, dao im je imena po sjećanju na sadržaj kao npr." Ružmarin", "Limun", "Naranča", "Oskoruša" itd.

Sve su one, kao i 4 pjesme u prozi, pisane slobodnim stihom, jednostavne, prpošne, ali ritmom i dubinom osjećaja za ljepotu, nenametljivom životnom filozofijom dostojne svake antologije.

Među takove spada i "Oskoruša"

"Sa svega tri proljetna srka
zasladi čitav naraštaj
grkih siromaha
u kamenjaru."

Pjesma u prozi "Kotor" za koji kaže da je "od kamena, u kamenu, pod kamenom" kao i mnoge druge nerazdvojni su dio autorova života. Tako je i pjesma "Očitovanje" slutnja, predviđanje životnog puta: "Što jači zov, dubina muklija. Nad tuđištem mladi čempres svitanje povija, tražeći izgubljene papuče snova." (Iz ciklusa Daljina bliskog)

Tko bude slijedio taj stihovima opisan životni put, doživjet će ga ne samo kao razmišljanje pjesnika o sebi i drugima ("Nasamo, "Uskoro"), već i kao razigrani ples ljepote u surovoj zbilji:

"Imala je pjesma susret sa ljepotom
bestjelesno istom u predvorju nesna.
Zbilja moja tek je uspomena o tom
što protiče mnome vječna i čudesna." ("Modro pa rumeno")

Ciklus Iskre tmice najvrjednije su, najdosljednije i najdojmljivije poetsko svjedočenje istine o njegovu životu. To je impresivan danteovski, autobiografski doživljaj stvarnog, ovozemaljskog mučilišta kojim je autor, za razliku od Dantea, stvarno prošao. Ne proklinjući. Ne žudeći osvetu.

Ne spominjući imena mučitelja. Neka nam o tome posvjedoči samo nekoliko stihova:

"Sama bješe pjesma, bez mača i štita,
na četiri mlada državna bandita" ("Lago di Como") -

stihovi su kojima oslikava trenutak svoje otmice, nakon čega slijedi:

"Slijep, svezan između dvojice
razbojnika crvenog podzemlja,
... strojnice su uperene u me." ("Bezakonje")

te opis, viđenje zatočenika pod matičnim brojem 6146 koji stoji:

"u psovačkom stroju što nikamo vodi
sa uzničkim žigom sred balkanske mlake,

gdje se zakonito samo zloduh plodi." ("Matični broj 6146")

U "Tridesetosmoj rupetini pakla" samo je "zrno svjetla u čeljusti mraka", a u "Samici"

"uz odar mi straže pukovnije tame".

U tome paklu vjernik V. Čižek dočekuje Božić strahujući ne za sebe, već nad "sinom u jaslicama":

"U mračaju ovom skupne paranoje
s obje strane zida, preko mnogih žica,
sutra će za Sinom, u jaslicam što je,
razaslana biti javna tjeralica." ("Božić u Zenici") -

i znajući dobro da

"Sve oteše podlo, samo dušu nisu,
... sve uzeše zemno, a mi smo na visu,
sloboda je mene htjela za ortaka." ("Predsvanuće")

ili gotovo razdragano, govoreći o "crnoj i crvenoj neveri", zaključuje:

"obgrljeni lišćem, oba ponapiti :
jedan pjevat hoće, drugi pjesma biti." ("Suputnici")

Zadnja pjesma ove zbirke "Sin i mati" nije samo alegorijsko viđenje domovine Hrvatske, tog "svetog slova glagoljskog misala", te "trnove krunidbe", već je to tiha, gotovo bezrječna oda njenoj dobroti i ljubavi :

"oku mome Ti bi svjetlost dala
da i Tvoju zlotvor nije tmicom izbo."

U drugoj zbirci Čižekovih pjesama "BOSONOGA PRAŠINA" koju je "priredio te pogovor i bilješku o piscu napisao Stijepo Mijović Kočan", a objavljena je u izdanju Školskih novina u Zagrebu 1994. - od ukupno 41 pjesme samo je 6 novih. Sve ostale su, s neznatnim izmjenama, preuzete iz stihozbirke "Krvopisi predsvanuća" te nije neophodno ponavljati već rečeno i napisano.

Kao što je i predvidio, prof. Čižek, iako slijep, (liječnici u Njemačkoj ni u SAD-u nisu mu mogli spasiti ostatke vida) pružao je hrvatskoj borbi za slobodu sve od sebe. Novostečenim prijateljima, a kasnije i svojoj supruzi Zori diktirao je svoje stihove, svoja političko-filozofska razmatranja te su ti tekstovi bili objavljivani u "RH" sve od 1989. do 1998. Vjerovao je u pobjedu dobra, u dolazak svjetla. U toj vjeri odazivao se na pozive pojedinih hrvatskih udruga i organizacija pa je tako na poziv hrvatskih republikanaca bio posjetio Hrvate SAD-a, Kanade i Australije, bodreći ih vjerom u slobodu Hrvatske i propovijedajući, alegorijski rečeno, dolazak svjetla koje je za njega "ljubav, koje je riječ i koje je istina".

"Mene je svjetlo vodilo, mene je svjetlo branilo. Ja sam ga otkrivao u najdubljoj tami duše zločinaca. I ja sam u ime toga svjetla lako pred neprijateljem svjetla bio spreman i umrijeti" - rekao je na predbožićnom slavlju, na koje ga je u ime Hrvatskog kulturnog društva u Koblenzu pozvala predsjednica, inače poznata i neobično zaslužna Hrvatica, gospođa Ivona Dončević. (Koblenz, 13 prosinca 1996.)

I bje svjetlo! Iz krvi i iz ljubavi hrvatskog puka uskrsnula je neovisna, slobodna država Republika Hrvatska - jedina i najveća nagrada svima nama pa tako i hrvatskom pjesniku i borcu V. Čižeku.

"Ono što sam pišući i govoreći naviještao - dogodilo se. Ono što sam buntovnički sanjario, ostvarilo se" - napisao je. A pomalo već i razočaran što ova, nova država Hrvatska nije onakva kakovom su je on i svi njegovi istomišljenici i suborci sanjali, opravdava taj nedovršeni san:
"Kada bi se snivano ozbiljilo, ljudi bi prestali sanjati." ("Ideološki dronjci i političke krhotine", RH br. 194, 1996.) Skroman, kakav je bio po prirodi, nije ni od koga i nikada očekivao priznanja, pohvale, nagrade, ali ga je, bez sumnje, duboko boljela i pogađala činjenica da je i sada umjesto s putovnicom slobodne države Hrvatske, za čiju je slobodu čitava sebe darovao, u nju mogao dolaziti jedino s vizom i svojim sivim emigrantskim "pasošem".
"Mali bolovi govore, a veliki šute" reče Seneka Lucius Annaeus, rimski filozof, rođen 4. godine prije naše ere. V. Čižek nikada nije progovorio o svojoj velikoj boli zbog još i na slobodi zabranjivane mu Domovine, isto tako kao što nikada nije otkrio imena svojih mučitelja i prokazivača.
Svoju prirođenu, gotovo pretjeranu skromnost dokazao je i jednim nesvakidašnjim primjerom:
Nakon što sam bila napisala pogovor njegovim "Krvopisima predsvanuća", poslala sam tekst njemu u Dortmund, na uvid. Bila sam iznenađena kada sam pri izlasku knjige, pročitavši još jednom isti svoj pogovor, ustanovila da je jedan dio moga teksta nestao, izbačen. Nazvala sam gosp. Čižeka i upitala, zašto je to učinio. Njegov jednostavan odgovor je glasio: "Zato, što je previše prijateljski."

Iako ni o svojoj velikoj boli, gubitku vida, nije govorio, nije teško zamisliti, kako mu je bilo pri duši što nije mogao vidjeti ni pjesmu, ni stih, ni slovo koje su mu drugi stavljali na papir.
"Slovo je za mene sveti znak, pokušaj čovjeka da ostavi trag svoga bitisanja", rekao je u razgovoru sa Stijepom Mijović Kočanom, u srpnju 1996. I nastavio je "pisati" pjesme ljubomorno ih čuvajući u svojoj svijesti sve do trena kada su, na nagovor drugih, osvanule na bjelini papira.
"Moje sadašnje stanje je tako, da je meni pjesništvo postalo lijek" kaže autor i dodaje: "Moj odnos prema pjesmi je sebičan. Ja pjesmu živim. Ja ljepotu živim. Ja sam toliko radostan i u toj radosti se osjećam odabranim, nagrađenim i ne treba mi svjedoka ni čitatelja." (Dortmund, srpnja 1996.)
A da nije iskreno vjerovao kako je "pjesnička riječ i danas neophodna ljudima i svijetu da bi se obratili svome iskonu, svrsi svoga života" te da "ono što pjesma želi reći nije u riječima, nego između riječi", jer je "pjesništvo međurječno" - ne bismo danas imali čast i zadovoljstvo čitati njegovu posthumno izdanu stihozbirku "SOK OD KIŠE".
Da nije vjerovao u čarobnu moć hrvatske pisane riječi što i preko državnih pa i preko granica ljudskoga dopire do srca čovjeka, do svijesti naroda kojemu je namijenjena kako bi mu olakšala put do samospoznaje, ne bi bilo ni njegovih satira koje je, nakon što ga je primilo u svoje članstvo, pod naslovom "LJEKOVITO TRNJE" izdalo Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne u Mostaru 2000. godine, pred samu smrt pjesnikovu.
Preko tri godine s nestrpljenjem je iščekivao da će mu Matica hrvatska, s kojom je čak i ugovor bio potpisao, objaviti autobiografske zapise iz zeničke tamnice

"MEĐU NAKOTOM ZLODUHA". Tek danas, nakon 6 godina čekanja, MH je izdala tu knjigu. Opaka bolest rak pomalo je nagrizala izmučeno tijelo. A on je, usprkos jezivim bolovima koji bi nastajali u trenutcima prestajanja djelovanja morfija, šutnjom govorio, bez gorčine i suza prelistavajući svoju sudbinu u slobodi bez domovine i bio svjestan da je svojom žrtvom uvijek krčio put hrvatskoj slobodi i čovječnosti.

U svome zadnjem pismu što mi ga je poslao 22. veljače 2000. god. rekao mi je: "Eto, činio sam što sam mogao po nalogu Duha i po svojoj savjesti, vjerujući da ću time pomoći ljudima" i dodao:

"Opet će, za dvadesetak godina, ispostaviti račun hrvatskim nacionalistima. Mene tada neće biti među živima da bih mogao dočekati još jedno Hrvatsko proljeće".

Već 25.11.2000. u teškim fizičkim mukama ugasnuo je život ovog slobodoumnog Hrvata, mučenika i borca za Hrvatsku, pjesnika čiji je "krik duše" probijao tamničke bedeme a ljudska se toplina i ljubav prema svome hrvatskome narodu, prema svakom čovjeku, stapala s vjerom u Svjetlo, u Isusa Krista.

Nakon svečanog ispraćaja u Dortmundu, prevezen je i uz nazočnost malobrojnih prijatelja i rodbine pokopan u hrvatskom alkarskom gradu Sinju. U domovini slobode!

Pišući o "utišanoj, šopovskoj" poeziji V. Čižeka, poeziji koja "ide u red najvećih pjesnika" te o njegovu životu i djelu, gospođa Đurđica Ivanišević u svom članku "Sloboda u tamnicama", objavljenom u "Fokusu" od 23. svibnja 2002., spominjući zapažanja autora predgovora stihozbirke "Sok od kiše" Vjekoslava Bobana koji je u Čižekovu životu otkrio "motiviku akcijskog filma i trilera" te upozoravajući hrvatske književnike da trebaju pronaći vremena "za jednog tihog pjesnika, velikog i po djelu i patnji" - s pravom zaključuje: "Čižekovo vrijeme tek dolazi."

A da bismo o tome vremenu mogli i znali meritorno svjedočiti, otkrijmo ne samo "istinu u činjenicama", već i u "skladu među činjenicama." I zavirimo u dostupne nam spoznaje o Vjenceslavu Čižeku, zapisane npr. u

1. Hrvatskom biografskom leksikonu (HLZ),
2. Leksikonu hrvatskih pisaca ("Školska knjiga"),
3. Leksikonu hrvatskih književnika Bosne i Hercegovine (Matica hrvatska Sarajevo i HKD Napredak Sarajevo, 2001.),
4. Bio-bibliografskom Leksikonu suradnika Hrvatske revije - Milana Blažekovića (Školske novine - Pergamena, Zagreb, 1996.)

Zavirimo i u antologije hrvatske poezije u koje su uvršteni Čižekovi ponajbolji stihovi :

a) 45 hrvatskih emigrantskih pisaca - Šimuna Šite Ćorića,
b) Cvrčak u boriku - Hrvatske revije,
c) Mila si nam ti jedina.

Prelistajmo i Bibliografiju časopisa "Republika Hrvatska" u izdanju HRZ-a, Zagreb, 2001. - kako bismo znali slijediti tragove Čižekovih političkih, filozofskih i etičkih razmatranja.

Pročitajmo i 6 njegovih eseja koje je HRZ posthumno objavila (Zagreb, 2001.) pod naslovom "Borba za istinu".
Čitajući njegovu satiričku prozu "Ljekovito trnje", podsjetimo se na svoju nedavnu prošlost, prošlost koja još nije prošla!
Otvorena srca pročitajmo stihozbirke "Krvopisi predsvanuća", "Bosonoga prašina" i "Sok od kiše".
I ne zastidimo se zavedu li nas svojom dirljivom ljepotom ili nas čak rane čistoćom, ritmom, bojom pjesme kao npr. "Međutim", "Kotor", "Modro pa rumeno", "Lago di Como", "Rajnska školjka" ("Krvopisi predsvanuća") te "Lutka Lara, "Australska rapsodija" ili "Rodio se da ne umre" ("Sok od kiše"). A tada priznajmo makar sami sebi da pjesništvo ovog pjesnika nevine dječje duše, nije samo zagledanost u sebe, već i u život koji je usprkos svemu volio, da ono nije samo "pokušaj dokučivanja univerzalnog"(V. Čižek 1996.), već da "kao najdublja ljudska težnja, nazočna u svim kulturama, nadvisuje smrt kao fatum i vječnost, kao obećanje". (Dortmund, 1996.)
Doslovno pisano krvopisom iza zatvorskih zidina, osmišljavano i darivano nam u vremenu obilježenom bunom, genocidom i kulturocidom kojima je bio izložen njegov hrvatski rod, u vremenu iz kojega se kao žudnja, potreba i povijesna neminovnost rađala slobodna država Hrvatska - djelo Vjenceslava Čižeka ugrađeno je u njene temelje.

"Bijah samo jedno zrno
u Božjoj žitnici,
tek jedan kamičak
u Katedrali hrvatske slobode"

riječi su koje je, predosjećajući skoru smrt, izdiktirao 13.7.2000. i koje su uklesane u njegov nadgrobni spomenik.
Zasadimo to jedno zdravo zrno u plodnu i svetu zemlju hrvatsku, da od njega "Od domaćeg zrna" bude "pogača široka !" A na njegov "tek jedan kamičak" dodajmo i svoj da bismo učvrstili temelje Katedrale hrvatske slobode, da bismo ju sačuvali za nadolazeće hrvatske naraštaje i darovali
Vječnosti!

Malkica Dugeč, prof.

BUNTOVNI SANJAR – TRAGOM POLITIČKIH PORUKA PROF. VJENCESLAVA ČIŽEKA

"Smrt nije posljednja istina"
Rabindranath Tagore

Kada bi povijest čovječanstva bila čistim zrcalom koje u svijest svakog pojedinca reflektira neiskrivljenu sliku zbivanja, pravde i nepravde, dobra i zla, s pravom bi mogla biti smatrana "učiteljicom života" koja ne dozvoljava da se neizmjernost istina raznih naroda i pojedinaca pretvori u konglomerat netočnih podataka točne statistike o ratu i miru, velikima i malima, o narodima i pojedincima.

Iskustvo poučava da se povijest svakoga naroda, pa tako i hrvatskoga, najviše bavi velikim, poznatim, karizmatičnim ljudima koji su bilo kada i bilo gdje pronosili slavu naroda i zemlje kojoj pripadaju - zapostavljajući pri tome zbivanja na pozornici života na kojoj glavnu ulogu najčešće imaju bezimeni, obični ljudi prepoznatljivi jedino po svome trpljenju zbog ideala za koje se zalažu, po istančanom osjećaju za pravdu i čovječnost.

I tek kada netko od tih tihih, skromnih, običnih smrtnika, prije nego što zauvijek preseli na "drugu obalu", čitavim sobom ureže prepoznatljive tragove koji se, da ne bismo zalutali u bespuću mijena, mogu i moraju slijediti - postane bjelodano da povijest naroda nije knjiga zbilje i istine, jer sadrži bezbroj prešućenih, zaboravljenih ili pak namjerno zaobiđenih istina o životu i umiranju. Ipak, "ni smrt nije posljednja istina" - poručuje nam veliki indijski pjesnik i filozof, dobitnik Nobelove nagrade za književnost (1913.) Rabindranath Tagore.

Koliko god bilo utješno uvjerenje da smo i sami svjedoci mijena u raznolikosti življenja u toj beskrajnoj "Božjoj žitnici" gdje ljudski um još nije uspio prebrojati svo zrnje, razdvojiti zdravo od trulog, dobro od zlog - kako bi ono, po mjeri čovjeka najbolje, postalo plodonosnim sjemenom novih spoznaja o sebi i drugima, utješnije je svom puninom svoga bića živjeti istinu prenoseći je onima koji su časovito s nama kako bi doprla i do onih koji neminovno dolaze poslije nas, jer i po riječima Karola Wojtyle:

"Traje čovjek koji je otišao
U onima koji dolaze za njim" a
"U trenu odlaska svaki je veći
Od povijesti koje je djelić"

(Karol Wojtyla: "Otpočinje razgovor s Bogom")

Osobno iskustvo me počesto uvjerilo da ima istina koje zanesu. Ima ih - koje do vriska zabole. Ima istina iskrivljenih, zatrovanih sumnjom. Ima istina sa tisuće lica.

Ima ih bez uočljive poruke. Ima i onih istina koje se urežu u svijest te cijeli život traju neoskvrnjene. Također ima istina koje poučavaju, ushićuju, zavode

sanjarskim buntovništvom protiv zla, potiču na dobrotu i uvijek iznova začuđuju svojim gotovo proročanskim predviđanjima onih novih, još uzvišenijih.
Među takove nedvojbeno spada i istina o hrvatskom pravedniku i mučeniku, pjesniku, filozofu, političaru, samozatajnom borcu za slobodu Hrvatske, za dobro svakoga čovjeka.
Prof. Vjenceslavu Čižeku.

Govoriti ili pisati o tom još u redovima vlastita naroda nedovoljno poznatom ratniku s perom u ruci, značilo bi dobro poznavati i pravedno prosuđivati povijest Hrvata na cjelokupnom njihovom povijesnom i etničkom teritoriju, zadirati u srž katoličanstva, islama, judaizma - religija koje su se susretale ili sukobljavale na hrvatskom tlu; značilo bi isto tako znanstveno utemeljeno raščlanjivati njihovu kulturu i civilizacijska dostignuća kroz stoljeća rata i mira, svađa i pomirbe, pjesme i plača.
A govoriti ili pisati o V. Čižeku - majstoru hrvatske poetske riječi, "jezikoskrbniku" (kako je sam sebe nazivao), hrvatskom liričaru iz otete Boke, iz Zaljeva hrvatskih svetaca, buntovnom sanjaru čije su zanosne pjesme, srcem odnjihane bubrile čak i u mraku tamničkih zidina da bi lijepe i uznosite, bilježene tek u svijesti, uskrsle u "slobodi bez domovine" te snagom svoga istinskog doživljaja prokrčile put i do slobodne Domovine, nezamislivo je bez povezanosti sa V. Čižekom - borcem bez puške, V. Čižekom - političkim djelatnikom čiji brojni tekstovi, objavljivani u hrvatskom emigrantskom tisku - prave riznice osobnih kao i spoznaja hrvatskoga naroda - još i danas čekaju na književno i političko vrednovanje te uvrštavanje u matičnu hrvatsku književnost.
Kako su, dakle, politička i književna djelatnost prof. V. Čižeka toliko isprepletene i srasle, jer su međusobno uvjetovane, prožete neraskidivim uzročno-posljedičnim odnosima i vezama nametnutim življenjem u neobičnu, zlu vremenu - bilo bi nepravedno govoriti ili pisati samo o jednoj od njih, ne uvažavajući drugu. Takav pristup umanjio bi veličinu njegovog sveukupnog stvaralaštva.

Nije lako slijediti put pravednika, jer zahtijeva i osobnu žrtvu. Mučno je razglašavati istinu kojom nas pravednici poučiše, jer nije svako vrijeme ujedno i vrijeme govora i hrabrosti! No još je teže šutjeti. Besramno je i čovjeka nedostojno šutnjom zanijekati svoje Jučer, svoje Danas. Onaj, tko to čini - ni svoga Sutra neće imati!
Zato danas, kada rastuženi slijedimo tragove čovječnosti, odajući dužnu počast svome prijatelju, subratu, suputniku i suborcu, "simbolu Zaljeva hrvatskih svetaca" (tako ga nazva književnik Stijepo Mijović Kočan) - prof. Vjenceslavu Čižeku, iz dna duše iskreno želeći da se ni sam pokušaj memoricida (ubojstvo pamćenja) u hrvatskom narodu nikada više ne dogodi, osvrnimo se makar načas na njegov politički rad, slijedimo u duhu sve njegove postaje mučna hoda prema svjetlu, progovorimo o porukama slobode i ljubavi, zanesimo se pitomošću buntovnih snova kako bismo ih i sami nastavili snivati!

1. POSTAJA

"Moje političko iskustvo jednako je mojemu životnom iskustvu, jer sam se politikom počeo baviti otkako sam naučio čitati i pisati, a to znači od svoje šeste godine, a prve antimonarhističke parole ispisivao sam po plotovima već u svojoj sedmoj godini" ("Dolazak u emigraciju", Republika Hrvatska br. 128, 1980.) - napisao je V. Čižek još davne 1973. godine.
U svom članku "Fenomen političkog otuđenja čovjeka u uvjetima komunističke diktature", objavljenom u glasilu Hrvatske republikanske stranke "Republika Hrvatska" br. 107, 1976. još dodaje: "Sjećam se, dobro se sjećam onoga dana kada sam kao sedmogodišnjak doletio iz škole doma i uskliknuo: Od danas znam sva slova! Zatim sam, da bih pokazao umijeće, upitao oca, što da napišem. Odgovorio je: Piši, sine: Živio Maček!"
Tako je, eto, zaneseni sanjar, dječak Vjenceslav potpuno nesvjesno stupio na okrutnu političku scenu, na poprište nadljudske borbe između dobra i zla - niti ne sluteći da će na tom poprištu uspravno ostati do kraja života.
Vjenceslav Čižek rođen je 28.veljače 1929. god. u Đenovićima, Boki Kotorskoj.
"Rodio sam se i svoju mladost proživio u Boki Kotorskoj. To je najjužniji dio Hrvatske.
Nažalost, danas je to pod Crnom Gorom." - doznajemo iz njegova teksta "Dolazak u emigraciju" RH br. 128, 1980.

Zbog svoga buntovničkoga duha, osjećaja za pravdu te ničim nezaustavljive potrebe da brani osobna uvjerenja, već kao mladi učitelj (bio je prvotno završio Učiteljsku školu) doživljava na vlastitoj koži prve udarce jugoslavenskih vlastodržaca: "U proljeće 1954. protjerali su me iz Crne Gore - zbog pokušaja objavljivanja nekih članaka protiv jednopartijskog političkog sustava. Rulja me je pred tiskarom htjela kamenovati." ("Dolazak u emigraciju" RH 128, 1980.)
Billa je to ne samo životna, već i zorna politička pouka da se protiv nadmoćnog neprijatelja čijoj velikosrpskoj megalomaniji sa staljinističkom ubojitom palicom u rukama, treba oduprijeti njenim vlastitim oružjem a do kojega se može doći učenjem, proučavanjem uzroka i posljedica Hrvatima nametnutog zla. Tako se već tada u glavi V. Čižeka bila rodila ideja o potrebi studiranja filozofije tj. marksizma i lenjinizma kao temelja tadašnjeg režima koji je i uspjehe i devijacije svog jednoumlja upravo njima "opravdavao".

2. POSTAJA

Iako čovjeku uvijek nisu vidljivi putevi koje mu Providnost odredi, on ipak ne zastaje. I kreće na put ne znajući dokle će stići.
Zbog činjenice što ga "usud otrovom pričesti" i što ga je "sloboda htjela za ortaka" (Iz pjesme "Predsvanuće") umjesto na studij filozofije, V. Čižek se 1955.god. našao u Beogradu gdje počinje studirati svjetsku književnost. Već iste godine, zbog organiziranja studentskih demonstracija i pisanja (rugalice "Vođa" i "Sloboda") - bude uhićen.

Umjesto poezije i filozofije Dalekog Istoka, Kine, Indije, Japana; umjesto biblijskih spisa bješe mu suđeno i predodređeno nastaviti političku školu u kojoj se kroz duševne i psihičke torture bestijalnih čuvara tamnice Jugoslavije, isprobane na vlastitu tijelu i vlastitoj duši - najviše nauči. Osuđen na dvije godine tamnice - prof. Čižek proveo je 6 mjeseci u samici gdje je već tada počeo gubiti očni vid. Ostatak kazne odslužio je u zatvoru Srijemska Mitrovica.
Doznavši tek 1980.god. da su mu tada, pri izlasku "na slobodu" zatvorski čuvari oduzeli 2 zbirke pjesama, 1 knjigu pripovijesti i Dnevnik (u zatvoru je smio čitati i pisati) - s gorčinom u duši pomislih: Htjedoše ga fizički dotući, smrviti tijelo i dušu. Zaludu im bješe trud. Čovjek, Hrvat, robijaš koji je u tamnici uspio napisati 2 zbirke pjesama, pripovijesti i Dnevnik - nadvisio ih je sve i izašao iz zatvora duhom jači, uzvišeniji.
Možda upravo stoga što do nas nikada nisu mogle niti stigle poruke otetih Čižekovih rukopisa, a upoznavši se sa kasnijim njegovim pjesničkim, političkim i filozofskim djelovanjem - vjerujem da one i danas poput Damoklova mača prijete zatiračima istine, ljudskog dostojanstva i slobode.

3. POSTAJA

Uvjeren da je osobnim činom već pokazao kako se suprotstavlja zlosilju, da je posvjedočio kako je bio "među malobrojnima koji su stajali na poprištu tada, kada se dostojanstvo čovjeka i pravo na slobodu moglo polizati u svakoj balkanskoj slastičarnici" ("Ideološki dronjci i političke krhotine" RH 194, 1996.)
V. Čižek se vraća u Sarajevo gdje u rekordnom roku i s najboljim ocjenama na Filozofskom fakultetu završava studij čiste filozofije.

Nastojeći da se više ne sukobljava sa jugo-komunističkim vlastima kako opetovano ne bi dospio u tamnicu i bio stavljen pred kušnju da tijelom i duhom provjerava svoju čvrstu volju i izdržljivost - sljedećih nekoliko godina proveo je radeći kao profesor filozofije na školama u Sarajevu, Kaknju, Kotoru, Podgorici i Foči. Škole je morao mijenjati, jer je skoro svake godine dobivao otkaz.
Iza njega su ostali naporno učenje iz filozofskih znanstvenih priručnika i knjiga, preživljavanje prodajom vlastoručno izrađenih skripata. Ugasnula je i nada da bi zahvaljujući svojim sposobnostima te sada već savršenom poznavanju filozofskih istina - mogao dobiti posao sveučilišnog profesora.
Ispred njega redale su sada mladi naraštaji kojima je trebalo prenositi političke i filozofske spoznaje, dakle, u praksi primjenjivati stečeno znanje, potkrijepiti ga primjerima iz stvarnog života, a što je prof. Čižek i činio. A kako, primjerice, objasniti svojim učenicima da religija nije "uzdah potlačenog svijeta, duša svijeta bez srca", da nije "opijum puka" - kako je naučavao Karl Marx, već da je ona "u svakome narodu temelj njegove kulture, kao što je kultura temelj njegova civilizacijskog obraza, a u konačnici prepoznatljivi način političkog ophođenja i događanja"? ("Ideološki dronjci i političke krhotine" RH 194, 1996.)
I zašto, konačno, lagati kad je istina na dohvat ruke: vidljiva i gotovo opipljiva?!

Premda ovaj put nije dospio u tamnicu, prof. Čižek opet je morao ispaštati zbog istine.
Čitavu burnu ali i slavnu godinu 1971. bio je bez posla, a to znači i bez sredstava za život.

4. POSTAJA

Kada je u svome radom i neimaštinom izmučenu tijelu počeo osjećati znakove slabosti, a u duši se bilo nakupilo odveć gorčine, bez nekog novog povoda (nevolje su ga stalno pratile) - napustio je Jugoslaviju.
12. svibnja 1972. god. našao se u svojoj prvoj emigraciji, u SR Njemačkoj.
Misao da je "teže u duši čovjeka biti slobodan bez domovine, nego biti u domovini bez slobode" objavljena u njegovu prvotiskanom članku u "Republici hrvatskoj" br. 94, 1973.godine - bila je ne samo njegov "najjači dojam, najuvjerljiviji zaključak" koji mu se "nametnuo u prvim danima vlastite emigracije", već do kraja života sudbinska predodređenost potvrđivana u njegovu cjelokupnom poetskom, političkom, filozofskom i ljudskom djelovanju. Pune tri godine, čekajući na dobivanje političkog azila i provevši nekoliko mjeseci u jednom santoriju u Schwarzwaldu, gdje se liječio od tuberkuloze, upoznavao je tzv. "demokratski i kapitalistički, kršćanski zapad" s one najcrnje strane. U jednom svom pismu upućenom vodstvu Hrv. republikanske stranke 27.9.1974. sav zdvojan, nakon izlaska iz sanatorija obavljajući teške građevinske poslove te razočaran zbog odbijanja njemačkih vlasti da mu priznaju pravo političkog azila - pisao je:
"Ne vjerujem više onako kao nekad. U crkvu odlazim samo kad je prazna. Možda je ipak preostao samo Bog, jer ljudi skoro da i nema. A Nijemcima nikad neću zaboraviti. Doživio sam ih kao pod-ljude, a htjedoše biti nad-ljudi."(Iz pisma od 27.9.1974.)
No kao što je još u razdoblju iščekivanja priznanja polit. azila, iako u strahu od najgoreg (Izručenja hrvatskih političkih emigranata nisu bila rijetkost) bio počeo surađivati najprije u glasilu HRS-e "Republika Hrvatska" i "Rakovica" te gotovo u svim drugim glasilima hrv. političke emigracije kao npr. "Hrvatski put", "Hrvatska borba", "Hrvatska revija" i dr. te svojim satiričnim tekstovima, pjesmama, filozofsko-političkim razmatranjima utemeljenim na osobnom doživljaju jugo-režima "sveuništavajuće diktature komunizma" ("Komunizam ostaje za mene doživotni neprijatelj" pisao je 10.3.1973.) ukazivao na uzroke, upućivao na put prema slobodi, isto je činio i kada je konačno dobio pravo političkog azila.

Došao je u emigraciju kao stamena, politički već izgrađena osoba čiji je jedini i najpotpuniji smisao života, najdublja moralna obveza bila "borba za slobodu i oslobođenje" (11.12.1973.). Upoznavši se sa idejama ideologa i osnivača HRS-e prof. Ivana Oršanića, a koje je upijao iz tzv. plave knjige tj. knjige Ivana Oršanića "Oslobođenje i sloboda", nadahnjujući se njima kao istinom koju je i sam spoznao" u nejakoj, samostalnoj oporbi protiv ljudskog zla" - pristupa u redove

HRS-e naglašavajući: "Moje opredjeljenje za HRS zapravo je opredjeljenje za istinu" i "Otkrivajući republikance, otkrio sam sebe."
Tim činom započela je zapravo Čižekova vidljiva, uspješna, iskrenom vjerom u pravo hrvatskoga naroda na slobodu osmišljena politička djelatnost. Brojni satirični tekstovi, objavljivani pretežito u "Republici Hrvatskoj", obilježeni neupitnim smislom za humor, bez obzira da li bili tiskani pod pseudonimima Meho Bukara, Mak Bardak ili pod pravim imenom, postajali su pravom duševnom hranom Hrvata sa sva četiri kontinenta.
Čižekov "Jugo-ustav", "Samoupravljačka gramatika s rječnikom", "Narodni narod" - koliko god svjedočili istinu "smijehom kroz suze", prihvaćali su svi Hrvati u dijaspori kao dio svoje osobne sudbine, svoje osobne istine.
U članu 35 "Jugo-ustava" autor kaže:

"Ne priznaje se postojanje čovjekove savjesti".

Čl. 49.

"Građanima je zajamčena sloboda iskazivanja nacionalne pripadnosti i nacionalnih odlika, ukoliko nisu Hrvati."

Čl. 59.

"Kad se radi o političkim okrivljenicima, odluka suda poznata je sudu prije početka suđenja."

Čl. 73.

"Rušiti iznutra i izvana jugo-tamnicu, dužnost je i čast svakog građanina."
I dok u "Samoupravljačkoj gramatici" pišući o oblicima, vrstama i tvorbi riječi u hrvatskom jeziku navodi npr. da ima općih, vlastitih i - besmislenih imenica kakove su: zakon, sud, izbori; dok pridjeve dijeli na opisne, gradivne, prisvojne, političke pa čak i na one, koje radnici pridjevaju, ali ne na javnom mjestu - a brojeve na lažne, jeftine i beskonačne kojima se "iskazuje broj zatvorenih hrvatskih nacionalista"; dok u "Rječniku" objašnjava da je "Hrvat - grobar Jugoslavije", "Marksist - vještak za pretakanje iz šupljeg u prazno" - u svojim epigramima "Narodni narod" oštrim, britkim humorom dirnuo je u najosjetljiviji živac, u temelje jednog nečovječnog, nemoralnog i ne samo Hrvatima mrskog velikosrpskog okupatorskog sustava:

"Ako kihneš malo jače,
Iz zasjede žbir iskače.
Ako ljubiš Domovinu,
Psi-špijuni na te zinu" ("Narodni neprijatelj") Ili:
"Na pet ljudi- tri agenta,
Na dva sela - sto pisara" ("Narodna vlast")

Još je oštriji kritičar u epigramu "Narodni izbori":

"Razdragan svijet hrli.
Vatrogasna klapa svira,
Jugo-glasač čili, vrli
Od jednoga - jednog bira."

Naglasi li se činjenica da su svi spomenuti satirični tekstovi nastajali i tiskani u razdoblju od 1973. do 1977. godine, dakle, u jeku najžešćih represivnih mjera protiv hrvatstva i Hrvata (to je razdoblje neposredno nakon gušenja

Hrvatskog proljeća), protiv svih onih koji su se usuđivali govoriti ili pisati istinu o zbivanjima unutar Jugoslavije - neće nikoga ostaviti ravnodušnim politička zrelost, ali i bezumna hrabrost njihova autora.
Istina, sve je to prof. V. Čižek pisao u svojoj "prvoj emigraciji" na tzv. slobodnom Zapadu gdje su pravo i demokracija - samo ako nije bila riječ o Hrvatima - imali prioritet nad nepravdom i diktaturom. Već tada on se usudio reći da nikakve reforme Jugoslavije neće osloboditi Hrvate od okova te ne njihovom voljom nametnute državne tvorevine, jer
"Ono što sada bukti i kipti u potlačenom biću hrvatskog naroda nije tek samilosna pobuna duha, nego silno pregnuće prema izvršenju vlastite povijesne zadovoljštine, koja ne može nikud drugo nego preko oštrice." (RH br. 94) I pok. prof. Ivan Oršanić bio ga je već poučio da se "Jugoslavija ima slomiti zadavljena hrvatskom voljom za slobodom."
"Na poprištu povijesnih zbivanja nema milosti i nema popravnih ispita" (RH br. 96.) izjavio je prof. Čižek odlučno i uvjerljivo prije nego što su i oko njega, usprkos zaštićenosti političkim azilom, jugo-agenti počeli plesti svoje otrovne mreže.
Instinktivno predosjećajući zlu kob koja mu prijeti, a živio je tada u njemačkom gradiću Saeckingenu, njegova stanodavka, dobra gospođa Luise Herzberg, molila ga je da ne ide na planirano putovanje u Italiju, gdje se trebao susresti sa prijateljicom iz studentskih dana. Nešto prije odlaska usnuo je mučan san i križ koji će ga pratiti na njegovu putu u nepoznato. Slutio je da se taj san mora ozbiljiti, jer je to njemu, iskrenom vjerniku, Božja poruka koju mora slijediti. I zato nije poslušao svoju stanodavku. Mnogo kasnije odgovorio joj je stihovima:

"Podmukli su vjetri otpuhali našu
Bezrječno satkanu korablju od svile.
Zalud su Vam suze znakovite bile,
Otkloniti nisu mogle kušnje čašu." ("Rajnska školjka")

I zaista, 11. studenog 1977. godine, kada je zajedno sa nekim Hasanom Milićem, za kojega tada nije znao da je udbaš, krenuo za Italiju, u mjestu Lago de Como dočekali su ga jugoslavenski tajni agenti, pretukli i - oteli. Prilikom otmice slomili su mu ključnu kost, povrijedili oči pa je tako izmučen opet bio prepušten po beznađu zapamćenom - gradu Sarajevu. Kraj njegove mučne "via dolorosa", kraj njegova sudbinom predodređena križnog puta još nije mogao nazrijeti.

Od 5. do 12. POSTAJE

U zapadnoeuropskim zemljama a među koje spada i Njemačka, oduvijek je postojalo pravno utemeljeno pravilo da se i tamo uhićuju pojedini ljudi ali samo kako bi se pod svaku cijenu doznala prava istina o počinjenom deliktu, pa na što god se ta istina odnosila. Neki tvrde da je ista praksa bila primjenjivana i u zloglasnim nacističkim zatvorima. Kobna 1977./1978. godina pokazala je da je potpuno utemeljeno bilo uvjerenje na Zapadu živućih Hrvata da se u tzv. socijalističkoj Jugoslaviji na slobodoumnim ljudima primjenjuju već isprobane starokomunističke staljinističke metode (Sibir, gulazi u bivšem SSSR-u) po

kojima se zatočenike nastoji prije svega i po svaku cijenu psihički slomiti, a zatim ih se izlaže zvjerskim fizičkim mučenjima - samo kako bi se zataškala i u korjenu ugušila prava istina.
Zatečena otmicom prof. V. Čižeka, Hrvata koji je već uživao pravo polit. azila u Njemačkoj, hrvatska politička emigracija, a pogotovo vodstvo HRS-e kojoj je i on pripadao, s dr-om Ivom Korskym i prof. Kazimirom Katalinićem na čelu - strahovala je za njegov život. Iz iskustva mnogih se već dobro znalo da velikosrpski jugo-režim, da bi se održao, ide i preko ljudskih leševa. Isto tako se znalo da torture po jugoslavenskim tamnicama izdrže samo malobrojni, hrabri, dosljedni i beskompromisni svjedoci istine.
I nije se sumnjalo u istinitost tvrdnji da takovi svakog poštovanja dostojni ljudi, a među kojima su Hrvati bili najbrojniji, ako izađu na slobodu, samo su - fizički gledajući - sjene onih prošlih, krhotine, doživotni duševni ili fizički invalidi.
I ne bez razloga pitali su se Hrvati slobodnog Zapada: Što je to sagriješio pjesnik i filozof V. Čižek? Čime je izazvao tako bezumnu mržnju jednog na prijevari, mržnji i teroru građenog režima, da ga je, prekršivši sve međunarodne pravne norme, sa tuđeg teritorija oteo i strpaju u tamnicu? I zar se - do tada još prilično stabilna državna tvorevina, u paničnom strahu za svoj opstanak, smije upustiti u bitku s nemoćnim pojedincem?
Boji li se toliko obične hrvatske pisane riječi da progoneći ju zapravo i sama srlja u propast? Može li obična pjesma-rugalica do te mjere poljuljati samopouzdanje tirana, da u svojim zločinačkim namjerama ne preza ni pred očevidnim zločinom?
Odgovor se sam po sebi nametao: Jedini "grijeh" V. Čižeka bila je -Ljubav.
Bio je Hrvat i ljubio je Hrvatsku. Bio je pjesnik i filozof. I ljubio je istinu. Za sve to uvijek je bio spreman i na osobnu žrtvu.
Kako mu svojom možebitnom nehotičnom nepromišljenošću ne bi pogoršalo već i samu po sebi očajnu situaciju u zeničkoj tamnici iz koje su u javnost dopirale samo škrte, neprovjerene vijesti - vodstvo HRS-e sve do trenutka kada je V. Čižek 8.8.1978. god. pravomoćno, na temelju čl. 114 Krivičnog zakona u Sarajevu bio osuđen na 15 godina robije te odmah otpremljen na izdržavanje kazne u Zenicu - suzdržavalo se od javnih izjava. A tada, svjesni da Čižekova žrtva za Hrvatsku ne smije biti uzaludna, da se njegovim primjerom moraju snažiti svi borci za slobodnu Hrvatsku, počelo je sustavno obavještavati svjetsku javnost o njegovoj sudbini. Počelo je - a to su s najviše osjećaja za mjeru i s najvećim uspjehom opet činili Dr. Korsky i prof. Katalinić - proučavanje svih do tada u glasilima hrv. političke emigracije (s težištem na časopisu RH) tiskanih političkih rasprava, pjesama, satira pa čak i pisama.
Tako su već u RH br. 128 od prosinca 1980. bili objavljeni tekstovi prof. V. Čižeka pod naslovima: "Dolazak u emigraciju" te tekstovi i pisma koje je prof. Katalinić sabrao i priredio pod naslovom: "Vjenceslav Čižek - borac i mučenik" a koji su širenі kao tzv. Domovinsko izdanje "Republike Hrvatske".
Ovi zadnji bili su prevedeni na njemački, engleski, francuski pa čak i na ruski jezik. (Ruski prijevod objavio je najelitniji časopis ruske emigracije "Kontinent" br. 34, 1982. godine.)
Svi su ovi tekstovi širenі diljem Europe i u prekomorskim zemljama.

Osvrnemo li se na sadržaj i naslove nekih Čižekovih političko-filozofskih razmatranja kao što su npr. "Država i ateizam" (RH br. 99, 1974.), "Hrvatsko proljeće" (RH br. 102, 1975.), "Političke ustanove u komunističkom političkom sustavu" (RH br. 105, 1976.), "Fenomen političkog otuđenja" (RH br. 107, 1976.); pročitamo li iznova neke njegove lirske reminiscencije ili ironično-sarkastično-satirične stihove - moći ćemo zaključiti da - iako nije otkrio neku novu, nama nepoznatu istinu - bio je jedan od malobrojnih koji je smogao hrabrosti izgovoriti i napisati poruke od kojih se svojom oršanićevskom konciznošću i neosporivošću pa i dalekovidnošću primjerice ističu:
"Jugoslavija može biti samo srušena i to samo unutarnjom snagom revolucije" (5.2.1974.) "Bez Bosne nema Hrvatske." (2.5.1973.)
"Pravo se ne traži. Ono se uzima." "Hrvatska ne smije biti nikakav zid i ničije, pa ni kršćansko predziđe", "Sloboda je temeljni uvjet ljudskosti." (2.2.1975.)
"Na poprištu povijesnih zbivanja nema milosti i nema popravnih ispita." RH br. 96)

"U Kraljevstvu Ćiri-Biri
Već večernjak svježi piri.
Skoro hoće granut bura
Od plamena iz čahura." ("Narodno bratstvo i jedinstvo")

I dok je prof. V. Čižek dostojanstveno, stoički trpeći fizičke i duševne muke u "38. rupetini pakla" zeničke tamnice, već gotovo slijep, u sjećanju ponavljao stravične trenutke kada su ga njegovi mučitelji tri puta zaredom vodili na strijeljanje) ili samo u svijesti skladao stihove i pamtio ih služeći se samo sebi poznatom mnemotehničkom metodom, dok su čak i "vladari tame" ostajali zapanjeni njegovom dosljednošću, otvorenošću i ničim nepoljuljanom uvjerljivošću u obrani slobodarskih ideja ("Nema časnije zgode ni prilike nego kad pred pojedincem stane čitava država sa svojim cjelokupnim nasilničkim aparatom, kad vas želi poniziti, zdrobiti, uništiti, a vi stojite smireno i samouvjereno. To je doista čast" - pisao je u RH 165, 1989. - nakon svoga oslobođenja.) - dotle su se Hrvati diljem slobodnog svijeta bilo javnim prosvjedima, pismima, lecima, zauzimanjem kod nadležnih vlasti - borili za njegovo oslobođenje. Bilo je čak i stranaca koji su se zalagali za slobodu ovog nevino osuđenog pjesnika. Jedna je žena - Njemica, gospođa Helene Klein zaslužila ne samo zahvalnost prof. Čižeka i svih slobodoljubivih Hrvata, već i divljenje čitavog demokratskog Zapada. Ona je, obijajući vrata mnogih njemačkih ustanova, skrećući pozornost na utamničenog prof. Čižeka, jednom zgodom pala na stepenicama i - umrla od posljedica toga pada. (Po dolasku u slobodu, u Njemačku, prof. Čižek posvetio joj je i svoju prvu zbirku pjesama: "Krvopisi predsvanuća".)
Usprkos činjenici da su u tom pravcu djelovale i međunarodne organizacije poput IGFM (Internationale Gesellschaft fuer Menschenrechte) ili Amnesty International - a koja ga je bila proglasila zatočenikom savjesti - naš subrat i suborac V. Čižek prolazio je zeničkom VIA DOLOROSA svoju 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. i 12. postaju. I nije molio za milost. Nije se klanjao niti dodvoravao moćnicima

čak ni u času kada su mu bili ponudili liječničku pomoć tj. operaciju očiju. Premda već oslijepio, odbio je pomoć. Njima nije vjerovao.
Jedina njegova vjera i nada bili su: Isus Krist i - Hrvatska.
Po riječima hrvatskog pjesnika Slavka Mihalića Hrvatska se "poput repatice vraća svake stote godine". Za utamničenog Čižeka, i kada mu je bilo najteže, kada je bio "u lancima, pretučen i obnevidio u udbaškim jazbinama" Hrvatska je bila i ostajala utemeljenom nadom "mati, koja ga je rodila, potom jezik hrvatski" te "obični, često i nepismeni supatnici i suborci po tamnicama i progonstvu" ("Živa zajednica" 138, 1993.)
U zeničkoj robijašnici nije mogao niti smio čitati (čitali su mu njegovi uznički supatnici), nije mogao ni pisati te slati političke poruke pa ipak, bilo je svjedoka kao što su npr. Edhem Zećo, Pero Tadić, Miljenko Pehar, Drago Pezer, Perica Milišić, Ivica Novaković - koji su prenijeli istinu o njegovu ljudskom poštenju među pokvarenjacima, o njegovoj čovječnosti među "nakotom zloduha", o njegovu hrvatstvu među mrziteljima svega hrvatskoga i iznad svega o njegovu beskompromisnom držanju u odnosu na vlast.
A zar i to nije bila nedvosmislena Čižekova poruka otposlana iza krvavih, neprobojnih zidina besmisla?

5. POSTAJA

Kao što obično ideje velikih filozofa, utemeljene na stečenom iskustvu, u životu čovječanstva nađu svoju primjenu, ozbilje se kada-tada, tako je i u životu V. Čižeka misao rimskog filozofa iz 4. god. prije naše ere - Seneke da "zloba sama ispije najveći dio svoga otrova" (Seneka: "Pisma") našla svoju potvrdu.
Dogodilo se, nakon što je 11 godina proživio "među nakotom zloduha", a na osobnu intervenciju tadašnjeg njemačkog ministra Hans Dietricha Genschera, da je zenički uznik sa matičnim brojem 6146 - prof. V. Čižek morao biti oslobođen. Dana 29. srpnja 1988. godine saopćeno mu je da je pomilovan.

Da li su njegovi mučitelji zaista i ispili svoj zasluženi dio otrova tj. odgovarali za počinjena zlodjela - ne može se sa sigurnošću utvrditi. Ako jesu, pravedno je. A ako još nisu - kršćanski je: praštati, a ljudski: pamtiti!
Ne osvrćući se detaljno na sve neprilike koje je V. Čižek doživljavao sve od trenutka kada je napustio zidine zeničke kaznionice, preko razočaranja u stare prijatelje u Sarajevu, ali i divljenja spram hrabrosti i požrtvovnosti dviju Hrvatica koje su ga dva mjeseca čuvale i njegovale pa preko boravka u Zagrebu gdje su se neki poznati hrvatski književnici od straha pred njim razbježali, okrenuli mu leđa (Ivan Aralica, Slavko Mihalić, Matvejević) dok su ga neki poput Marka Veselice, zadivili "svojom odanosti Hrvatskoj i spremnosti da pomognu" - treba ipak reći da je povratak u Njemačku (7. studeni 1988.) u Čižekovu 2. emigraciju - bio zapravo opetivani povratak u "slobodu bez domovine" A "Zar možemo svoju slobodu mjeriti slobodom drugih"- pitao se već i K. Wojtyla u svojoj pjesmi "Dopirem do srca drame".
Prekaljeni i svjesni hrvatski borac za slobodu, mislilac V. Čižek stekao je nove spoznaje te je svoju novostečenu slobodu (nastanio se u Dortmundu) počeo

koristiti samo za rad, za pisanje istine o sebi i svome hrvatskome narodu kako bi "Sloboda bez domovine" što prije prerasla u domovinu slobode. I tako su se, na opće zadovoljstvo, počeli nizati njegovi politički tekstovi u časopisu "Republika Hrvatska", u jedinom tjedniku za hrv. kulturu "Hrvatskom slovu", intervjui raznim hrvatskim glasilima ("Glas koncila", "Živa zajednica", "Matica") a 1989. god. zahvaljujući zalaganju Dr-a Ive Korskog i prof. Kazimira Katalinića u izdanju "Republike Hrvatske" ugledala je svjetlo dana i njegova prva, u doslovnom smislu krvopisom pisanih pjesama: "Krvopisi predsvanuća". Koliko je nadljudskog napora morao uložiti u taj rad ovaj oslijepljeli umnik - možda nitko od nas ne može i neće moći doznati.
Istina, našlo se počesto ljudi koji su mu pomagali čitati, pisali ono, što bi im diktirao no zar može biti zadovoljan i sretan autor koji ne može ugledati svojom vlastitom rukom napisane članke, pjesme, osvrte...?
Usprkos svemu brojni članci ovog još uvijek buntovnog sanjara svjedoče o njegovoj nesalomljivoj energiji i čvrstoj volji da čitava sebe posveti borbi za slobodu Hrvatske, slobodu koja se nikada i ni po čemu neće moći ni smjeti mjeriti slobodom drugih.
Slijedeći tragove Čižekovih političkih članaka, napisanih u njegovoj 2. emigraciji, nedvojbeno će se sam od sebe nametnuti zaključak da je autor bio izvanredno dobro informiran, da je s posebnom pozornošću pratio zbivanja u Domovini te bio - kao i u ranijim tekstovima - ne samo pravedan kritičar sadašnjeg, već i prorok budućeg, nadolazećeg doba. A da ne bismo posumnjali u istinitost navedene tvrdnje, spomenimo barem po naslovu neke njegove članke:
"Hrvatska između Istoka i Zapada" (RH, 1993.)
"Ideološki dronjci i političke krhotine" (RH, 1996.)
"Nova blagovijest za hrvatski narod" (RH 1998.)
"Idejni i politički utemeljitelj" (RH 1998.)
"Mozaik domaćih sučeljavanja" (RH 1999.
"Toljaga bez mrkve" ("Hrvatsko slovo" 1999.)
"Bosna darovana Papi" ("Hrvatsko slovo" 29.10.1999.)

Skroman, kakav je po prirodi bio, nije očekivao nagradu za svoje patnje i rad, ali je ipak imao sreću i čast doživjeti najveću nagradu u životu: uskrsnuće neovisne, slobodne države Republike Hrvatske.
"Ono što sam pišući i govoreći naviještao - dogodilo se. Ono što sam buntovnički sanjario, ostvarilo se.

Kada bi se snivano ozbiljilo cjelovito, ljudi bi prestali sanjati. "napisao je V. Čižek 1996. u trenucima već pomalo jenjavajuće hrvatske euforije, izazvane Domovinskim ratom te poratnim uvjetima života u Rep. Hrvatskoj.
Kao što se 26. siječnja 1991. god. našao među Hrvatima-prosvjednicima, koji su u njemačkom gradu Koelnu mirno izražavali svoju potporu suverenitetu Hrvatske te sa pozornice "ukazao na sudbonosnost hrvatskog političkog trenutka i vjeru u pobjedu hrvatskog naroda" ("Nova matica" br. 1-2, 1991.) - tako ni kasnije nije prestajao biti "buntovnim sanjarom" kritičarom, a počesto čak i zlogukim prorokom.

U članku "Hrvatska na razmeđu Istoka i Zapada" (RH 181, 1993.) pišući - između ostaloga - o napadu srpsko-crnogorske vojske na Dubrovnik, a za što okrivljuje njihove vođe, oštro kaže: "To je najsramnija ljaga koja na jedan narod može pasti. Na narod kojemu su se u prokletom času našli na čelu intelektualne hulje i povele ga u beščašće."
Pišući, u istom članku, o Bosni i Hercegovini, zloguki prorok V. Čižek poručuje: "Ono što će Srbi i Hrvati, Muslimani, Albanci i Makedonci morati međusobno ratovanjem i pregovorima, hajdučijom i diplomacijom, sa ili bez pomoći ostale Europe odlučivati, potrajat će još jedno stoljeće."
Iako se, prema osobnom kazivanju, nikada nije radovao tuđoj nesreći, onu samozasluženu znao je sažalnički ironizirati i opravdavati. Tako i svoj tekst "Toljaga bez mrkve" (Hrv. slovo, 1999.), opisujući savezničko bombardiranje Srbije, započinje ovako: "Proljeće je, posljednje proljeće u ovom barbarskom stoljeću. Već tjednima saveznički zrakoplovi i rakete tuku goropadne ostatke jedne bivše države koju sam ja, pred četiri desetljeća, samotno upucavao - stihovima.... Od klice jednog požarevačkog umobolnika, eto, zaražen je cijeli narod koji danas pred političkom sviješću Europe više i nije politički nego psihijatrijski slučaj prepušten generalu Clarku."
U nastavku naglašava: "Srpski narod, srpska nacija. mogla je i čestita obraza zakoračiti u 21. stoljeće, da se obazirala na vlastite duhovne vrijednosti, kojih nesporno ima.... No, nesretno predvođeni, nužno su zaglibili u mržnji prema drugima."
Duhovito konstatirajući da među "krvno, vjerski i kulturološki" stoljećima zavađenim narodima (misli na Bosnu, Hrvatsku, Srbiju) - "Zapad uzaludno pokušava zasijati djetelinu sa četiri lista", ističući srpsku "patološku ljubav prema slavnom propadanju" te činjenicu da im se na čelu nalazi(o) "denhaški klijent" i prognozirajući da će se Crnogorci "morati uskoro odrediti između svetosavlja i sebe", s ogorčenjem uočavajući da na Balkanu postoji "novootkrivena endemična bolest nazvana SERBOPOZITIV i da će "Balkanizacija Balkana zadugo ostati utopijski pokušaj spajanja nespojivog i razdvajanja povijesno nedospjelog" ("Hrv. slovo" 29.10.1999.) - prof. Čižek već pomalo umoran a i duševno iscrpljen strepnjom nad sudbinom naše Hrvatske, usprkos tome što je sada uz njega njegova životna družica Zora, u iščekivanju objave knjige "Među nakotom zloduha" svoga autobiografskog svjedočenja o zlosilju nad njim i nad hrvatskim narodom, nad humanošću uopće - zastaje na svojoj 13. postaji upirući zagonetan pogled prema tuđem nebu. Možda je to upravo trenutak potpune osviješćenosti u kojemu sada oblikuje nove, sveobuhvatnije zaključke o Njemačkoj i njemačkom narodu? Možda se pita, kako je moguće da mu domovina Hrvatska za čiju slobodu je čitava sebe darovao, nije ni koru kruha dala? I zašto nije bio primljen u Društvo hrvatskih književnika, zašto ugledna Matica hrvatska niti nakon 3 godine čekanja nije objavila njegovu autobiografsku prozu "Među nakotom zloduha"? A možda je u tom trenutku nevidljive veze s tuđim i nebom hrvatskim opet "bio na visu", opraštajući, snujući ne više buntovne, već nove, pitomije sanje u kojima se zauvijek udomljen ostaje?

1. POSTAJA

Puna neizvjesnosti i iznenađenja kako na tlu Hrvatske tako isto i u cijeloj Europi - nastupila je godina 2000.

Možda predodređena za molitvu i nadanja, za solidarnosti vjeru u ljudsku dobrotu - kako bismo novo stoljeće dočekali pročišćeni i oplemenjeni, a možda i kao veliko iskušenje, nametnuto svima nama - poput nezaustavljive ponornice protjecala je godina dvijetisućita. I prof. Čižek, zajedno sa prvim znacima razorne bolesti, osjetio je svu njenu težinu. Već u veljači pisao mi je kako "ni sam sebi ne može pomoći". Iz razgovora i pisama (sva pisma diktirao je svojoj vjernoj i brižnoj supruzi Zori) bilo je vidljivo da će poslije psihičkih, duševnih muka nastupiti i tjelesne, jer su liječnici nemoćni u borbi sa nepoznatim uzročnicima bolesti. V. Čižek nije se podavao očaju. S bolesničkog kreveta, već prikovan nadljudskim naporom u savladavanju fizičkih bolova, mislio je opet na druge i slao poruke, savjete. Slušao je kako mu njegova Zora čita pojedine psalme, molitve, ali čak ni prekrasna Molitva Aleksandra Solženjicina, koju je osobito cijenio, nije više bila ljekovita.

Doznavši da je primljen u Društvo hrvatskih književnika Herceg-Bosne, zadovoljstvo mu je načas ozarilo lice, no kada je svjetlo dana (u izdanju DHK HB - Mostar) ugledala njegova knjiga satire "Ljekovito trnje" koju mu je gospođa Zora stavila u ruke poput novorođenčeta, ne bi li je osjetio, ne bi li mu došla do svijesti spoznaja da ipak nije zaboravljen, bilo je već kasno.

Preminuo je 25. studenog 2000. U Dortmundu. U "slobodi bez domovine". Svoj vječni mir našao je u ponosnom, hrvatskom alkarskom gradu Sinju. U svojoj i našoj Hrvatskoj. U slobodnoj Hrvatskoj.

Mnogo neozbiljenih sanja, mnogo neizgovorenih poruka i mnogo nenapisanih istina ponio je na svoje putovanje u Vječnost. Smrt ipak "nije posljednja istina". Znao je to i Vjenceslav Čižek. Znao je da će uvijek biti slobodoumnih i u Hrvatsku besmrtno zaljubljenih tragača istine koji će ju i budni sanjati sve dotle, dok je ne otkriju u njedrima dobre zemlje Hrvatske.

U Stuttgartu, 10. ožujka 2001.

MALKICA DUGEČ

Malkica Dugeč

VJENCESLAV ČIŽEK - JEDAN ŽIVOT ZA HRVATSKU

"Za slobodu plaćaš čitavim sobom"
Karlo Wojtyla

Slijediti tragove pravde i nepravde, dobra i zla, a ne uočiti da između njih i na putu prema njima postoje tisuće i tisuće međuprostora ljudskih sudbina još neotkrivenih svjetlosnim godinama, ne osjetiti bujno šarenilo tek naslućenih spoznaja - bio bi neoprostiv promašaj.
Krenuti u potragu za istinom, a ne uvjeriti se da u središtu svega ovozemaljskog postoji Č O V J E K - to po svijesti, dobroti, ali i podlosti, po gipkosti duha, suosjećajnosti, ali i bestijalnoj bezobzirnosti, to kako po ljepoti tako isto i po ružnoći još nikada i ničim nenadmašeno čudesno Živo biće - bilo bi jalovo pa čak i besmisleno, jer se ne bi pokazalo kao put olakšanja, nego kao teret - pretežak za putovanja kroz labirinte Nepoznatog.
Imajući na umu spoznaju da i najplemenitije pobude tragaoca istine prestaju biti plemenitima ako nisu poduzete s namjerom da, tragajući za prošlosti, posluže kao pouka današnjima, kao čitljiv putokaz u budućnost u kojoj će Dobrota i slobodoumlje biti prepoznatljiva odlika slobodnog Čovjeka u slobodnom, zlobom neomeđenom duhovnom i stvarnom životnom prostoru zvanom -domovina, odlučih progovoriti o čovjeku i mučeniku, borcu za slobodu Hrvatske, vjerniku, filozofu, "liriku suptilnih i njezinih stihova" (Stijepo Mijović Kočan). autoru poznatih i nepoznatih epigrama i inih satiričkih tekstova -Hrvatu izvan Domovine, prof. Vjenceslavu Čižeku.
A da zaborav, hotimično ili nehotično zaobilaženje saznanja po kojemu domovina čovjeka nije neki imaginarni kutak ili individualna sanjarska vizija na sagu ovozemaljskom, već "izboreni životni prostor jednoga naroda" (V. Čižek), dakle, zemlja, nebo, jezik, i da ne bi zaveli tragače skoro četrnaestostoljetne istine hrvatske, pogotovo ne istine ovostoljetne - osjetih se izazvanom da kroz svoja osobna viđenja i impresije zavirim u nepoznato o već poznatom, da ponovim istinu o jednom životu za Hrvatsku.
Nastojeći se svojim raščlambama i razmišljanjima barem približiti, ako ne i proniknuti u duhovnu i moralnu čistoću ovog zbog siline ljubavi prema Domovini obnevidjelog svjedoka zle kobi hrvatske, a služeći se ujedno njegovom maksimom da "ne dobiva onaj koji prima, već onaj koji daje" ("Živa zajednica" br. 138, 1993.) dotaknuh se srcem i sviješću tek jednog zrnca spoznaje o "Krvopisu predsvanuća", "Bosonogoj prašini", "Nenarodnom narodu", "Samoupravljačkoj gramatici", "Novom jugo-ustavu" - kako bih ga oplođena kroz riječ hrvatsku umnožila te oplemenjena darivala današnjim graditeljima Sutrašnjega.
Premda životopis prof. Vjenceslava Čižeka - od samoga rođenja 28.2.1929. (Denovici, Boka Kotorska) preko školovanja sve od mladih dana kada je bio naučio prva slova, te da bi svoje znanje i dokazao, po želji oca napisa i svoju prvu

rečenicu: "Živio Maček!", pa preko Učiteljske škole, Filozofskog fakulteta u Sarajevu, otpuštanja s posla, policijskih pretraga, uhićenja i tamnovanja (17 godina svoga života proveo je po jugo-kazamatima) - obiluje raznolikošću i tragikom trpljenja, njegov život i rad od 12.5.1972. godine kada je stupio u svoju prvu političku emigraciju na tlo Njemačke te počeo pronicljivim, često smijehom kroz suze, a najčešće uvjerljivim i na istini utemeljenim iznošenjem istine o diktatorsko -totalitarističko-velikosrpskom režimu bivše Jugoslavije, da bi kobnoga 11.11.1977. na putu u Italiju bio kidnapiran od strane jugoslavenske UDBE te skoro 11 godina - a nakon montiranog suđenja - proveo u zeničkom zatvoru, gdje je kao posljedicu zlostavljanja izgubio i očni vid - pa sve do onog žalosno-radosnog 7.11.1988. god. kada je - na zauzimanje i uporno diplomatsko angažiranje tadašnjeg njemačkog ministra vanjskih poslova Hans D. Genschera - bio oslobođen i stupio opetovano na njemačko tlo u svoju drugu emigraciju - taj period njegova života najbliži je i najvjerodostojniji izvor upoznavanja osobnog udjela ovog neslomljivog čovjeka u mučnu ali časnu radu za slobodu Hrvatske. Slijedeći najznačajnije postaje ovog uspravnog "hoda po mukama" nije se moguće oteti uvjerenju da je često citirana Čižekova misao "Teže je u duši čovjeka biti slobodan bez domovine, nego biti u domovini bez slobode", a koju je izrekao 1973. u svome protiskanom članku u Republici Hrvatskoj" (glasilu Hrvatske republikanske stranke) - bila upravo sudbinski determinirana i potvrđivana u njegovu cjelokupnom poetskom, filozofskom i ljudskom življenju.

Tri godine čekao je prof. Čižek na dobivanje političkog azila u Njemačkoj. Kroz to vrijeme, suočavan ne samo s materijalnom bijedom, gladu i neizvjesnošću, već i s prijetnjama protjerivanja, upoznavao je i njemu još nepoznatu stranu života na tzv. slobodnom Zapadu.

Oboljevši od tuberkuloze kao neminovne posljedice ranijih duševnih i tjelesnih patnji, nekoliko mjeseci provodi na liječenju u jednom sanatoriju - u Schwarzwaldu.

"Doživio sam taj demokratski i kapitalistički (kršćanski) Zapad u pravom smislu" - pisao je tada vodstvu Hrvatske republikanske stranke, započinjući svoju suradnju u glasilima te stranke, no ne gubeći niti u tim teškim trenucima smisao za humor: "Svaka tuberkuloza je, kao i sva druga zla: originalna! Od čovjeka do čovjeka!" (26.5.1973.). Naravno, tada još nitko nije mogao niti naslutiti što će se dogoditi četiri godine kasnije i kako će strašno zlo koje je na vlastitoj koži već doživio prof. Čižek - zamijeniti još jezivije, ljudskom maštom nezamislivo zlo.

Kada mu je nakon svih birokratskih zakonom propisanih postupaka, a koje su iskusili mnogi Hrvati u tuđini, konačno odobreno pravo političkog azila u S R Njemačkoj - smjestio se bio u gradiću Saeckingenu nastavljajući živjeti životom punim odricanja i gotovo asketske skromnosti: "Dosta mi je dnevno za osnovne troškove 5 DM, to je jedan kruh, jedna sardina i - jedna kutija cigareta" - pisao je 21.7.1976. godine.

Usprkos činjenici što je u emigraciju stigao kao svjestan Hrvat i politički izgrađena osoba - to je ujedno i vrijeme njegove u drugim uvjetima stasale političke nadgradnje, a iz koje je rezultirala svjesna odluka da se organizirano suprotstavi zlu zvanom Jugoslavija. On je, naime, već bio uvjeren da "hrvatski

narod ima pravo na svoju nezavisnost" te da je nezavisna država Hrvatska ono najsvetije i najvrednije što možemo ostaviti u nasljeđe budućim generacijama. Upoznavši se kroz knjigu "Oslobođenje i sloboda" (priredio ju je tiskao u Buenos Airesu 1973. dr. lvo Korsky u suradnji s prof. Kazimirom Katalinićem) s filozofsko-sociološkim, nacionalno-političkim i drugim idejama prof. lvana Oršanića, ideologa i jednoga od utemeljitelja Hrvatske republikanske stranke (1951.), nadahnjujući se njima kao istinom koju je i sam spoznao "u nejakoj, samostalnoj oporbi protiv ljudskog zla" - pristupa u redove HRS-e naglašavajući: "Moje opredjeljenje za HRS zapravo je opredjeljenje za istinu".

Započinjući iskreno, produhovljeno i znalački-argumentirano pisati o moralnim i političkim devijacijama totalitarističko-diktatorskog jugo-režima - prof. Čižek se sve više predstavljao hrvatskoj javnosti kao beskompromisan borac za slobodu Hrvatske.

No bez obzira koliko njegovi tekstovi, objavljivani u "Republici Hrvatskoj", "Hrvatskom putu", "Hrvatskoj borbi", "Rakovici" i "Hrvatskoj reviji" - bilo pod pravim imenom ili pod pseudonimima Meho Bukara i Mak Bardak - bili originalni izrazom autentičnog svjedoka prilika i događaja na tlu povijesne i etničke Hrvatske koja je stenjala u okovima jugoslavenstva, bez obzira na svu dubinu i širinu misli, hrabrost izraženu kroz satiričke tekstove, na unikatni lirski mikrokozmos njegovih pjesama - sve bi to bilo polusvjesno registrirano kao usputna epizoda tek jednog od brojnih hrvatskih političkih emigranata; ostalo bi nepoznato pa možda i prešućeno da nije bio svanuo onaj zloguki 11.11.1977. – dan, koji je doslovno i alegorijski rečeno, svjetlo njegova života pretvorio u mrak, a mrak i sumaglicu površnih čitača njegovih poruka osvijetlio žarkim snopom svjetlosti pravedne žrtve jedne neizmjerne ljubavi prema Hrvatskoj: prema Dobru, Istini i Slobodi.

Prve škrte vijesti o otmici Vjenceslava Čižeka izazvale su čuđenje, ogorčenje pa i nemoćan bijes u redovima hrvatske dijaspore, tim više što on nije bio poznat kao zagovaratelj nasilja i terora, a uživao je već i pravo političkog azilanta u Njemačkoj.

Ubrzo se pokazalo da je priznati status političkog emigranta, pa odnosio se on ne samo na pripadnika hrvatskoga naroda, nego i na osobu bilo koje druge narodnosti, vjere ili rase - tek mrtvo slovo na papiru, ako dođu u pitanje tzv. bilateralni odnosi taj. egoističko-etatistički interesi zemlje-domaćina i zemlje-goniča.

Uvjerivši se da je prof. V. Čižek 11.11.1977. kod mjesta Lago di Corno (kamo ga je dovezao neki Hasan Milić, agent UDB-e) zaista otet od strane jugoslavenskih agenata, da mu je prigodom otmice slomljena ključna kost, povrijeđeno oko, te da je u međuvremenu već i osuđen na 14 godina tamnice - vodstvo Hrv. republikanske stranke s predsjednikom dr. Ivom Korskym i tajnikom prof. Kazimirom Katalinićem (danas predsjednikom domovinskog nastavka HRS-e pod imenom Hrvatska republikanska zajednica) - s najvećim mogućim oprezom, kako mu se niti nehotično ne bi otežalo i onako preteško stanje, započinje upoznavati hrvatsku i svjetsku javnost s istinom o njemu.

lako su vijesti iz zeničkog zatvora jedva dopirale u javnost, a potpuno svjestan da

borba za Čižekovo oslobođenje neće preko noći uroditi plodom, časopis "Republika Hrvatska" je preko svojih kanala doznavao i objavljivao saznanja o mučeničkom ali dostojanstvenom držanju čovjeka koji je čak i nekoliko puta bio stavljan pred puščane cijevi, kojemu je uza sva psihička i fizička zlostavljanja prijetilo i potpuno sljepilo.

Prosvjedni skupovi širom europskih i prekomorskih zemalja, organizirani s ciljem skretanja pozornosti međunarodne javnosti na kršenja temeljnih ljudskih prava na tlu bivše Jugoslavije a posebno na slučaj prof. Čižeka, povezivanje s lokalnim i svjetskim humanitarnim organizacijama kao npr. IGFM-om (Internationale Gesellschaft fuer Menschenrechte), Amnesty International koja ga proglašuje zatočenikom savjesti, kontakti s drugim međunarodnim forumima svjetovnog vjerskog karaktera kako bi mu se u zatvor dostavili paket s hranom i lijekovima te barem malo ublažili nečovječni uvjeti tamnovanja u samici ili u prostoriji koju je i sam kasnije nazvao "tridesetosma rupetina pakla" - sve je to bio samo dio plemenitog i požrtvovnog rada kako za oslobađanje ovog istinskog borca za slobodu Hrvatske, tako isto i za svjedočenje istine o ugroženosti cjelokupnog hrvatskog narodnog bića.

Ipak, kada su svi, pa čak i zločinci uvidjeli da ga ne mogu duhovno slomiti pa ma kako perfidne metode mučenja izmišljali te su mu se potajno morali i diviti (Čižekov tzv. istražitelj, udbaš Vinko, prilikom preslušavanja je u jednom trenu i sam uzviknuo: "Profesore, Bog te j…, što nisi naš?!) -zamisao prof. K. Katalinića da kroz sabrane tekstove V. Čižeka, već objavljene pretežno u hrvatskim republikanskim glasilima, osvijetli i uzdigne žrtvu ovog hrvatskog borca i mučenika, kako bi hrvatska državotvorna ideja i kroz usta prof. Čižeka doprla do svijesti čitavog hrvatskog naroda, ubrzo je i oživotvorena postavši zapaženim i nezaobilaznim vrelom informacija.

Najprije objavljeni u "Republici Hrvatskoj" br. 128, 1980. god. pod naslovom "Vjenceslav Čižek - borac i mučenik", zatim prevođeni na njemački, francuski i engleski jezik te širenі u vidu letaka po svim kontinentima - isti su tekstovi prevedeni čak i na ruski jezik te tiskani u najelitnijem časopisu ruske emigracije "Kontinent" br. 34, 1982.

I dok je Vjenceslav Čižek, premda rapidno gubeći sada već ostatke očinjeg vida i nakon 8 godina mučenja odbijao liječnički pregled govoreći: "Odbijam liječenje, jer nemam povjerenja", dok su mu drugi zatočenici povremeno čitali tekstove iz novina ili knjiga a on sve više razvijao i usavršavao tehniku memoriranja služeći se samo njemu osobno poznatim mnemotehničkim sredstvima "pisanja stihova", kako bi ipak ostali zabilježeni, osjećajući se i u tim i takvim uvjetima iskreno počašćenim što je, eto, sam samcat uzdignute glave stajao pred jednom državom, ne moleći ni za što, već optužujući svojim nepokolebljivim držanjem utemeljenim na dubokom uvjerenju da se borio i bori za istinu i "slobodu svakog čovjeka i svakoga naroda" ("Republika Hrvatska" br. 165) - ne jednom se upitah: Zar je zaista samo pisana riječ mislioca i pjesnika Čižeka bila toliko opasna za jednu, istina na teroru i strahovladi građenu, no ipak prilično uhodanu državnu tvorevinu, da je od straha pred njom posegnula za najbrutalnijim metodama mrvljenja i ubijanja prije svega psihe a zatim i njegova tijela?

I zar je njegov jedini i najveći grijeh što je, ljubeći Domovinu iznad svega i čeznući za slobodom svoga naroda, imao intelektualne snage i građanske hrabrosti kroz pisanu hrvatsku riječ javno očitovati tu ljubav?

Danas, 7 godina nakon njegova ponovnog dolaska u "slobodu bez domovine" i 5 godina poslije oživotvorenja vjekovnog sna svih Hrvata: slobodne i neovisne države Republike Hrvatske, treba priznati da je gotovo panični strah jugo-režima od pisane riječi uopće, a ne samo od hrvatske pisane riječi, bio i te kako utemeljen, jer je taj otrovni konglomerat bio stvoren na nepravdi i zločinu kako prema Hrvatima, tako i prema drugim narodima nasilno utrpanima u tu tamnicu, a prof. Čižek je iznosio činjenice i nedvosmisleno upućivao kako izaći iz te tamnice, kako se dočepati slobode: "Jugoslavija može biti samo srušena i to unutarnjom snagom revolucije" - pisao je po svoj prilici nadahnut i Oršanićevom tvrdnjom da se "Jugoslavija ima srušiti zadavljena hrvatskom voljom za slobodom" te dodajući: "a ono što sada bukti i kipti u potlačenom biću hrvatskoga naroda nije tek samilosna pobuna duha, nego silno pregnuće prema izvršenju vlastite povijesne zadovoljštine, koja ne može nikud drugo nego preko oštrice". ("Republika Hrvatska" br. 94)

Čižekovi tamničari nisu, doduše, bili čvrsto uvjereni da on bespogovorno prihvaća tolstojevsko "neprotivljenje zlu nasiljem", ali nisu poznavali niti približnu istinu o njegovom pravom, iskrenom mišljenju i odnosu prema državi koja nije bila njegova.

U svome satiričkom tekstu "Novi jugo-ustav", posvećenu najvećem državnom cirkusu na svijetu" - doslovno je pisao:

Član 55

> "Obrana Jugoslavije je zločin, kao što je zločin i njeno postojanje u bilo kojem obliku."

Član 57

> "Rušiti iznutra izvana jugo-tamnicu, dužnost je i čast svakog građanina."

A u Članu 58

> još je jasniji: "Svaki građanin, koji s oružjem u ruci bude učestvovao u rušenju Jugoslavije, svrstava se u redove boraca za ljudska prava i nacionalnu slobodu."

Kada su ga njegovi mučitelji u Sarajevu ispitivali o planovima hrvatske političke emigracije za rušenje Jugoslavije, samouvjereno je odgovarao da takovi planovi uopće ne postoje, ni u snu ne pomišljajući da su možda njegova ljubav prema Hrvatskoj i slobodarske težnje uopće bili dijelom toga plana, jedan blistavi, nezamjenjivi kamenčić u mozaiku duhovnog i fizičkog nagona hrvatskog narodnog bića za kidanjem okova koje mu je nametnula Jugoslavija.

Svatko, tko je bio pažljivo pročitao posuvremenjena filozofska razmatranja prof. Čižeka kao npr. "Državni ateizam", objavljen u "Republici Hrvatskoj" br. 99, 1974. god. a gdje tvrdi da "u komunizmu samo Bog ne terorizira" i da su "ateisti znanstvenog tipa, bez izuzetka intelektualni mediokriteti" ili pak tekst "političke ustanove u komunističkom političkom 'sustavu'" (RH br. 105) kojim jasno upozorava da stalnost demokratskih težnji niti u komunizmu ne zamire te da će ga upravo one "kada dođe vrijeme, iznutra oboriti"; svatko, tko je pročitao

Oršanićevim dalekovidnim mislima nadahnut Čižekov članak "Fenomen političkog otuđenja čovjeka u uvjetima komunističke diktature", a u kojemu podvlači bitne odlike komunističkog poretka: dvoličnost, laž i diktaturu te činjenicu da je "u svim istočnoeuropskim zemljama pa i u Jugoslaviji, samo Crkva mogla ostati na poprištu i u oporbi - kao nacionalna utješiteljica" - morao je dokučiti dubinu i opravdanost iznesenih misli, a nije, zacijelo, mogao ostati niti ravnodušan prema Čižekovoj britkoj satiri, jer su i jedno i drugo samo plod doživljavanja nepravde. Zato nije začuđujuće što i danas, čitajući njegove epigrame, a zbog kojih je još kao student bio osuđivan, gotovo svatko od nas nalazi i dio sebe, jer kroz Čižekovu proživljava i svoju osobnu, ali i narodnu tragediju:

"Ako kihneš malo jače,
Iz zasjede žbir iskače.
Ako ljubiš Domovinu,
Psi-špijuni na te zinu." ("Narodni neprijatelj")

Gotovo svi epigrami iz zbirke V. Čižeka "Narodni narod" gorkim smijehom aludiraju na crnu zbilju crvene tiranije kao što je to npr. vidljivo i u "Narodnoj vlasti":

"Na pet ljudi - tri agenta,
Na dva sela -sto pisara"

No ipak, možda je svojim nenametljivim sarkazmom te svevremenskim sadržajem najvredniji i pozornosti "Narodni vođa":

"Svaki od nas
Po glavu da ima,
S kojim to pravom?
Priznajte sami,
Sasvim je dosta
narod sa jednom glavom."

Da je kojim slučajem hrvatskoj javnosti u Domovini mogla doći u ruke "Samoupravljačka gramatika sa rječnikom", nastala "u Zagrebu, o Pokladama 1977." - kako u Uvodu kaže Meho Bukara, taj. sam Vjenceslav Čižek, ne bi je zasigurno bila mimoišla sudbina samizdatske tradicije te bi tako bila postala najtraženije hrvatsko štivo. A tko bi se mogao oteti iskušenju da makar najbližim prijateljima u povjerenju ne ispripovijeda o Čižekovom novom pristupu vrstama riječi u hrvatskom jeziku i njihovoj tvorbi?! Tako kada govori o imenicama, dijeleći ih na opće, vlastite, zbirne i mislene - dodaje im još i besmislene kao npr. "zakon", "sud", "izbori" te zastarjele i ukinute imenice kao npr. Hrvat, Hrvatska.
Pridjevima - uz regularne - dodaje i -političke pridjeve. Brojeve dijeli na: lažne, jeftine i beskonačne, priloge na: umirujuće, ublažujuće, otežavajuće i olakšavajuće. Ni "Rječnik" kao dodatak "Samoupravljačkoj gramatici" ne bi bio mogao ostati nezapažen. Trebalo je ne samo boljeg dara, već i goleme hrabrosti još prije skoro dva desetljeća, makar i u tuđini, napisati da je npr. Hrvat - grobar Jugoslavije, Hrvatska -zasad, srpska devizna kolonija, Jugoslaven - strašilo bez rodnog lista, S K - savez kriminalaca itd.
Taj ljudski opravdan buntovnički duh utkan u "Ljekovito trnje", kako je pod

zajedničkim naslovom već sabrao i uskoro namjerava objaviti sve svoje "negdašnje satirične priloge, prenesen na papir ne samo s ciljem davanja oduška osobnom mučno-tragičnom doživljaju stvarnosti u bivšoj Jugoslaviji, nego i s namjerom ukazivanja na njene korijene, uzroke i neminovne posljedice - nije bio poljuljan niti slomljen čak ni nakon svih proživljenih muka u "zeničkom gulagu". A kako bi inače, odmah po izlasku na slobodu mogao diktirati u pero svoj još malo kome poznati "Jugo-bećarac" u kojemu samo sebi tipičnom i prepoznatljivom nedužnošću pravednoga pjeva:

"Jugovino, ne stoji ti fino
Ni kokarda, niti avangarda.
Jugovino, ni voda ni vino,
Tko te voli - od raka oboli."

Ne smije se zaboraviti, a pogotovo se ne smije prešutjeti činjenicu da je istih onih godina dok je prof. Čižek u zeničkoj mučionici, premda sveden na tjelesnu krhotinu, svojom moralnom čvrstinom, čistoćom i postojanošću branio uvjerenje da Hrvati mogu i moraju slobodno živjeti samo u svojoj slobodnoj narodnoj državi. Zbog istih i sličnih uvjerenja po raznim tamnicama bivše Jugoslavije čamilo je mnogo uspravnih hrvatskih sinova poput dr. Franje Tuđmana, dr. Marka Veselice, Vlade Gotovca te mnogi drugi znani i neznani pripadnici hrvatskoga roda, a što nedvojbeno i zorno potvrđuje činjenicu da je prošla, kao i ova današnja svim srcem žuđena i pravicom Boga blagoslovljena država Hrvatska - plod žrtava mnogih svjesnih pojedinaca i volje čitavoga hrvatskoga naroda.

Vlastitim življenjem oćutjevši da se "sloboda ne dariva", već da se uzima - kako je i sam govorio, te da "za slobodu plaćaš čitavim sobom" kako napisa poljski pjesnik Karol Wojtyla i nas današnji Sveti otac Ivan Pavao Drugi (Karol Wojtyla: "Poezija, drame, eseji", Zagreb 1980. Pjesma: "Dopirem do srca drame") - pjesnik Vjenceslav Čižek nije ni u najneljudskijim trenucima tamnovanja, dijeleći "tridesetosmu rupetinu pakla" s kriminalcima, ubojicama, šizofreničarima i drugim tipovima s dna života, propuštao priliku da od nemogućeg stvori moguće: da bez olovke i papira pa čak već i bez svjetla svojih očiju ostavlja za sobom tragove istine progovarajući stihom kroz krvopise predsvanuća slobode, prekoračujući uzničkom pjesmom hrvatskom zidove tamnice, natkriljujući čovječnošću nečovještvo.

Tri tjedna nakon svoga povratka na slobodu, u Njemačku, poslao je vodstvu Hrvatske rep. stranke na magnetofonsku vrpcu snimljeno izviješće u kojem - uz ostalo - kaže i slijedeće: „Toliko sam bio razvio tehniku matriciranja, da sam već mogao pamtiti stihove koji su otpali.

No teško je to išlo, veoma, veoma teško. Tjednima i tjednima ne bih uspio sačiniti jednu ili dvije strofe, u tijeku jedne godine možda jednu ili dvije pjesme, ali te su bile, vjerujem, briljantne. To su najljepši stihovi koje sam napisao i koje ću ikada napisati. Toliko me uzbuđuju da kada ih reproduciram, a znam ih sve napamet, osjetim toliko uznesenje, toliku samopotvrdu, toliko dostojanstvo, tako visoku čast" ("Republika Hrvatska" br. 165, 1989.)

Zahvaljujući zalaganju dr. Ive Korskog i prof. Kazimira Katalinića u izdanju "Republike Hrvatske" u Buenos Airesu je 1989. god. Ugledao svjetlo dana poetski

prvijenac V. Čižeka: "Krvopisi predsvanuća". Zbirka je to osebujnih lirski intoniranih rimovanih ili pak slobodnih prozom uokvirenih stihova, zbirka u doslovnom smislu riječi krvopisom i svjetlom srca skladanih hrvatskih stihova jednog zlobom povrijeđenog pravednika.

"Prava pjesma začinje se ili u dubokoj povrijeđenosti ljudske duše ili je pak izričaj Životne radosti. Kod mene ovih drugih nema" - rekao je 1988. godine autor "Krvopisa predsvanuća".

Prepuštajući hrvatskim književnim kritičarima znanstveni i meritorni sud o poetskim i literarnim vrijednostima ove zbirke od ukupno 40 pjesama, podijeljenih u tri ciklusa: "Udasi Boke", "Daljina bliskog" i "Iskre tmice" - njihovi čitatelji bit će do dna duše ganuti sadržajima, zaneseni adekvatnošću, ljepotom i ritmom izričaja, a i rastuženi ako su i sami slijedili pjesnikov put u slobodu.

"Sama bješe pjesma, bez štita i mača,
Od zloumne sile svojom žrtvom jača" –

kaže on u svojoj pjesmi "Lago di Corno", misleći zacijelo na stvarno postojeće mjesto odakle su ga "loše sluge goreg gospodara" otpremile u ralje beskrupuloznih zlikovaca. A ranije:

"Imala je pjesma susret sa ljepotom
Bestjelesno istom u predvorju nesna" - da bi zaključio:

"Zbilja moja tek je uspomena o tom
Sto protiče mnome vječna i čudesna." ("Modro pa rumeno")

Usprkos svemu on, ne sumnjajući, proriče:

"Nadolazi žetva velika,
Od domaćeg zrna pogača široka.
Pričest gladnima Slobode." ("Uskoro")

Dok "Udasima Boke", posvećenim gospođi Heleni Klein, Njemici koja se i sama žrtvovala zauzimajući se za njegovo oslobođenje, sluti "nebo, kada ga nema", doziva u sjećanje svoj Kotor "od kamena, na kamenu, pod kamenom"; dok u "Daljinama bliskog" "nad tuđištem mladi čempres svitanje povija, tražeći izgubljene papuče snova" - on sam sebi postaje "tek prigoda za zaborav u molitvi" no ipak misli i na svoju bivšu stanodavku (gđu Hertzberg) koja ga je, instinktivno predosjećajući zlo, odvraćala od puta za Italiju i tješi je:

"Hrabra nježnost plovi po pučini šutnje,
Doplovit će, gospo, do obala Rajne".

I dok gotovo skamenjen surovošću jave doživljava da i njegovi stihovi zadavljeni bivaju kao "nerođene mrtve ptice-uzletnice", dočekuje i deseti Božić u tamnici. Tada nastaje jedna od najdirljivijih pjesama koju je zatočenik s matičnim brojem 6146 ispjevao "među nakotom zloduha". u svojoj "tridesetosmoj rupetini pakla" i dao joj naslov "Božić u Zenici".

U svetom času unutarnjeg božićnog zanosa "Vjenceslav rob", filozof i vjernik ne misli na sebe nego promatra svoje supatnike i strahuje za "sina u jaslicama" :

"Umukle su psovke iz smotuljka mesa,
tek poneka krnj a iz sna im izleti.
To golaći hine juriš na nebesa
dok po kalu plaze sebi oduzeti.

U mračaju ovom skupne paranoje ,
s obje strane zida, preko mnogih žica,
sutra će za Sinom, u jaslicama sto je,
razaslana biti javna tjeralica."

Pjesnik Vjenceslav Čižek, taj "Job iz zaljeva hrvatskih svetaca" kako ga s pravom nazva hrvatski književnik Stijepo Mijović Kočan, inače priređivač druge Čižekove zbirke pjesama "Bosonoga prašina" - nije manje ljudski i poetski uvjerljiv ni u svojim pjesmama u prozi, a nije manji patnik niti manji domoljub kada se izrazito lirskim minijaturnirn reminiscencijama dotiče ružmarina, lovora ili oskoruše, jer sve su to plodovi zemlje hrvatske.

Premda niti jednim stihom izravno ne spominje ime Hrvatske, svaki čitatelj ipak osjeti da je on jedina vjera u njemu, jedina nada za koju se kao utopljenik slamke hvata da bi se othrvao očaju ili zatomio bol, da bi se uzdigao u naviru klonuća.

Ona je bunt u njemu, žar u zjenici oka, ubod noža u srce, ali i utjeha, melem duši u paklu ljudske zlobe, svo dobro što je imao i što će opet njegovo biti.

A tko i ne bi otkrio ime Hrvatske u pjesmi "Sin i mati", jer kome će, ako ne Hrvatskoj, pjevati:

"Domovino moja trnova krunidbo,
sveto slovo glagoljskog Misala,
oku mome Ti bi svjetlost dala
da i Tvoju zlotvor nije tmicom izbo."

Druga knjiga pjesama V. Čižeka "Bosonoga prašina", tiskana 1994. god. u izdanju "Školskih novina" i s nadahnutim pogovorom Stijepe Mijovića Kočana - gotovo da je pretisak i prepjev Krvopisa predsvanuća", jer od ukupno 41 pjesme uokvirenih u 4 ciklusa: "Bokeljska svitanja", "Konavoski spomenak", "Iskre tmice" i "Daljine bliskog" -samo ih je šest novih: "Katica", "Moj prvi grijeh", "Vranica", "Monolog s gospodinom", "lza iza" i "Pozdrav suncu".

Namjerno ili slučajno, da li zbog činjenice da sam autor ne može vidjeti napisano ili iz nekog još nepoznatog razloga - dobro je što se makar i na taj način književno stvaralaštvo nastalo izvan Domovine ipak vraća na svoje pravo mjesto: u sveukupnu hrvatsku kulturnu baštinu. Samo tako možemo slijediti različite putove jednog te istog naroda, samo tako možemo upoznati svoje hrvatsko jučer i danas te istinu o sebi prenijeti i budućima.

U dijaspori uzdignuto u tron mučenika i beskompromisnog borca za slobodu Hrvatske, borca oštra pera i nježne pjesničke ćudi - ime prof. V. Čižeka nije više nepoznato ni u Hrvatskoj. Tako je s 8 pjesama zastupljen u antologiji Š. Šite Ćorića "45 hrvatskih emigrantskih pisaca". U posebnom poglavlju, pod nazivom suputnici" spominje se i u knjizi Vinka Grubišića "Hrvatska književnost u egzilu" (KHR 1990.) Dobio je zasluženo mjesto i u Hrvatskom biografskom leksikonu - a da se i ne spominje kako ga ne zaboravljaju niti "Glas Koncila", niti "Matica", niti "Živa zajednica", niti njegova i naša "Hrvatska revija" s dragim čovjekom i pjesnikom Vinkom Nikolićem na čelu.

I eto, približavajući se još jednoj, nadajmo se, sretnijoj postaji Čižekova življenja, evocirajući sjećanja na zapise o njegovu trp1jenju, ali ne samo "Za Hrvatsku, nego i za čovječanstvo" kako je to ustvrdio dr. lvo Korsky, zavirivši srcem u sadržaje

njegovih poetskih krvopisa, vjerujem da ću, pročitavši najavljene prozne zapise o zeničkom gulagu "Među nakotom zloduha", moći bez dvoumljenja samo ponoviti istinu po kojoj je taj gotovo svetac iz grada hrvatskog sveca Leopolda Mandića, taj pjesnik iz grada pjesnika Ane Marije Marović, Jeronima Kornera i Viktora Vide za slobodu Hrvatske proživio čitav svoj život i platio čitavim sobom. A "nikada nije mrzio. Nije snovao osvetu. ljubeći domovinu svim žarom pravednika nije se klanjao ni dodvoravao moćnicima. Niti pred oštricom noža, niti pred bezakonjem nije pao na koljena. Ostao je uspravan čak i u časovima kada je kroz stihove krvopisom pisane snatrio uskrsnuće i čitava sebe darovao za vječnost Hrvatske". (lz Pogovora M. Dugeč "Krvopisima predsvanuća")

Republika Hrvatska, Zagreb, 190 (1995), 63-73.

MOJIH STO KNJIGA, ZAGREB, 2020.

ĐURO VIDMAROVIĆ

ZBORNIK PRILOGA O VJENCESLAVU ČIŽEKU (Malkica Dugeč i Josip Pečarić: *Vjenceslav Čižek*, „Vlastita naklada“ i „Hrvatski svjetski kongres“, Zagreb, 2019.

Vjenceslav Čižek pripada skupini hrvatskih književnika-rodoljuba koji su platili strašnu cijenu nepokoravanja komunističkim vlastima i njihovoj ideologiji. Rođen je u 28. veljače, 1928. u Đenovićima u Boki Kotorskoj. Osnovnu školu pohađao je u susjednom Kumboru. Nižu gimnaziju i učiteljsku školu pohađao je u Herceg Novom, a studij filozofije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Još kao student objavio je dvije pjesmice – rugalice zbog kojih je osuđen na dvije godine robije. Za današnje pojmove ovo je drastična staljinistička kazna, zapravo bezrazložna. Riječ je o pjesmicama – aforizmima:

Sloboda
ostvarenje naših snova
Prozračna je, ljupka, nova
Sva – od slova.

Vođa
Svatko od nas po glavu da ima,
s kojim to pravom?
Priznajte sami, sasvim je dosta
Narod sa jednom glavom!

Vlasti su, očito, u ovim aforizmima pročitale nešto što ime je bilo nepoćudno. Stoga nastavljaju progoniti Čižeka i kao profesora filozofije. Osam je puta bio otpušten sa radnoga mjesta, a rukopise i knjižicu tadašnja milicija mu je plijenila i uništavala. Premda je želio ostati u rodnoj Boki Kotorskoj, tek je godinu dana mogao raditi na gimnaziji u Kotoru. Njegovim istjerivanjem odstranjen je jedan važan hrvatski intelektualac.

Čižek je počeo pisati pjesme i prozu već u ranoj mladosti. Velika je šteta što je veći dio njegovih rukopisa zbog premetačina uništen. Od 12. svibnja 1972. pa do 11. studenog 1977. boravio je u prvoj emigraciji u Saveznoj Republici Njemačkoj, gdje je dobio politički azil. U emigraciju je otišao nakon sloma Hrvatskog proljeća zajedno sa mnogo tadašnjih hrvatskih intelektualaca. Nastanio se u Saeckingenu, mjestu koje je, kako je pričao, u svojim čudnim, vidovitim snovima usnuo, u kući koju je upravo po tome snu i prepoznao. Kao i mnogim Hrvatima prije i posije njega – „nisu mu bili laki početci emigrantskoga života. Izbjeglički logor, prijetnje izgonom iz Njemačke, tri godine čekanja na dobivanje političkog azila, naporan rad na najtežim građevinskim poslovima, tuberkuloza zbog koje šest mjeseci boravi u jednom sanatoriju, materijalna bijeda, ali i izvorno upoznavanje sa životom i radom hrvatskih političkih emigranata – put koje je morao prijeći“ (M. Dugeč). Tada je Čižek izgovorio odnosno napisao čuvenu rečenicu: „Teže je u duši čovjeka biti slobodna bez domovine, nego biti u domovini bez slobode – to je bio moj najjači dojam, najuvjerljiviji zaključak koji mi se nametnuo u prvim danima vlastite migracije“. Zatim je dodao obrazloženje koje vrijedi čuti i ljudima u današnje vrijeme: „U tuđini ostajemo s domovinom nasamo. U domovini, domovina je široka i prostrana u jeziku i običajima, u navikama i prepoznavanjima … U domovini, domovina je svuda. U tuđini, ona je svedena na čovjeka“.

Jugoslavenska tajna policija (UDBA) kidnapirala ga je u Italiji te prisilno vratila u tadašnju Jugoslaviju. O tome događaju Čižek svjedoči: „Vozeći cestom od mjesta Lago di Como prema Milanu, načas smo zastali. Čim smo otvorili vrata automobila, nahrupili su sa svih strana izvukli me i pretukli“. Tom prilikom su mu slomili ključnu kost, a zatim ga omamili eterom i ugurali u automobil. Dne 18. kolovoza 1978. osuđen je na stravičnih 15 godina robovanja. Teško je opisati sve fizičke i psihičke muke kojima je bio izložen, svu bestijalnost njegovih mučitelja, a koja je trajala sve od trenutka kidnapiranja pa do 18. kolovoza 1978. kada je izveden pred Okružni sud u Sarajevu. Razlog: „Obaranje vlasti radničke klase i radnih ljudi“, „podrivanje ustavom utvrđenog društvenog – ekonomskog uređenja, društveno – političkog sistema i sistema samoupravljanja i vlasti, njihovih izvršnih organa, razbijanje bratstva i jedinstva i protivustavne promjene federativnog uređenja u Socijalističkog Federativnoj Republici Jugoslaviji“. Tome je dodano kako je „u Njemačkoj radio na omasovljenju emigrantskih organizacija“.

Vjenceslav Čižek bio je u zeničkom zatvoru podvrgnut mučenju. Od fizičkog zlostavljanja u zatvoru je oslijepio. Tako slijep i bolestan prisiljen je bio boraviti više godina u mračnoj, vlažnoj i hladnoj samici, s ciljem da ga se na taj način eliminira. Zabranjeno mu je pisanje pa on izmišlja vlastita mnemotehnička

sredstva da bio zapamtio svoje pjesme kako bi ih, ako dočeka slobodu mogao objaviti. U pjesmi „Bezakonje“ Čižek opisuje stravičan oblik torture kojoj je bio izložen, fiktivno odvođenje na strijeljanje.

Slijep, svezan, između dvojice
razbojnika crvenog podzemlja…
Gluha ura vrhbosanske šume
po nauku azijatskog Kremlja
strojnice su uperene u me.

Koliko je velika bila mržnja komunista prema prof. Čižeku svjedoči činjenica da nisu prihvatili molbu Amnesty International i PEN – a za njegovim oslobađanjem. Osim toga molbu za njegovo oslobađanje i pomilovanje upućivale su vjerske organizacije, mnogi novinari i strani uglednici pa čak i jedna švedska udruga slijepih. Sam Čižek, premda slijep i teško bolestan nije želio moliti za milost. A mogao je napisati takav podnesak, ili pjesmu drugu Titu i patnje bi prestale. Njegovo intelektualno poštenje i moralna principijelnost mogu se mjeriti s onom prof. dr. Ljudevita Juraka. Nastavljao je svoj krvavi križni put u zeničkoj tamnici. Tek nakon 11 godina proživljenog pakla SR Njemačka se zauzela za Čižeka i uspjela prisiliti beogradski režim da ga oslobodi. No, nakon toga vlasti mu nisu željele izdati putovnicu premda mu je njemački konzulat u Zagrebu pružio novčanu pomoć i zajamčio slobodan ulazak u Njemačku. Uslijedila je oštra nota njemačkog ministarstva vanjskih poslova, nakon čega jugoslavenske komunističke vlasti popuštaju. Tito je tada trebao kredit od SR Njemačke. Prof. Čižek je otpušten iz zatvora 29. srpnja 1988. i vraćen u Njemačku – na žalost slijep..

Godine 1989., dakle godinu dana nakon oslobođenja, prof. Čižek objavljuje u Buenos Airesu zbirku pjesama „Krvopisi pred svanuća“, dok mu je prva knjiga u domovini objavljena 1995. godine. Riječ je o izabranim pjesmama koje je pripremio Stijepo Mijović Kočan. On je u svome predgovoru ustvrdio: „Odgovorno tvrdim da svaka antologija hrvatske pjesme u prozi u kojoj nema 'Kiše' ili 'Kotora' ili 'Neba', čini veliki propust i veliku nepravdu autoru i našem pjesništvu! Čižek je suptilan poput svoga zemljaka Jeronima Kornera, poput drugoga svoga zemljaka, Viktora Vide, on poznaje i ćuti Boku kao i oni u tančinama“. U završetku ovog eseja Kočan zaključuje: „Što smo učinili da Domovina, koja je poslije stoljeća i stoljeća mraka napokon progledala, da svjetlost oku svoga mučenika? Što smo učinili da njegova Boka, bokeljski Hrvati, njihova velika baština, pa i sam pjesnik budu zauvijek u srcima i duši svakog Hrvata? Jer samo tako mu se i možemo pridružiti na visu i samo tako Domovina može dati svjetlost oku njegovu.“
Zbornik *Vjenceslav Čižek* donosi priloga koje su o pokojnome pjesniku napisali Malkica Dugeč i Josip Pečarić. Maklica Dugeč je bila njegova prijateljica i suradnica tijekom izgnanstva u Njemačkoj dok je akademik Pečarić njegov suzavičajnik.

Malkica Dugeč u uvodnome tekstu daje uvid u Čižekov književni rad i zaključuje: „Nikada nije mrzio. Nije snivao osvetu. Ljubeći Domovinu svim žarom pravednika nije se klanjao ni dodvoravao moćnicima. Niti pred oštricom noža niti pred bezakonjem nije pao na koljena. Ostao je uspravan čak i u časovima kada je kroz stihove krvopisom pisane snatrio uskrsnuće i čitava sebe darovao za vječnost Hrvatske“.
U eseju „Život i djelo hrvatskog pjesnika Vjenceslava Čižeka“ Malkica Dugeč s pravom naziva ga pjesnikom, filozofom, likovnim umjetnikom, buntovnim sanjarom, samozatajnim borcem za slobodu Hrvatske i za slobodu svakog čovjeka, mučenikom, uznikom, svjedokom još neposvjedočenog vremena“.
Godine 1994. u izdanju Školskih novina iz Zagreba izlaze druga Čižekova zbirka „Bosonoga prašina“ – s predgovorom Stijepe Mijovića Kočana. Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne objavljuje mu u Mostaru 2000. knjigu satire „Ljekovito trnje“, a posthumno u *Nakladi Jurčić* iz Zagreba 2001. izlazi mu zbirka pjesama „Sok od kiše“ s predgovorom Vjekoslava Bobana.

Zbornik koji predstavljamo je dobrodošao štoviše vrlo potreban hrvatskoj književnoj javnosti. Pisac ovih redaka je mišljenja kako je neophodno otkriti što je pjesnik ostavio u vlastitoj pismohrani odnosno stupiti u vezu s njegovom gospođom Zorom Trek – Čižek s kojom je sklopio brak već u poodmakloj životnoj dobi. Ona je bdjela uz njega sve do njegove smrti 25. studenoga 2000. godine. Umro je u Dortmundu, a na dostojanstven način ispraćen i pokopan u Sinju.
Drugi dio zbornika o Vjenceslavu Čižeka donosi tekstove akademika Josipa Pečarića. Pišući o pjesniku on je priložio i tekstove o stradanju Hrvata Boke Kotorske u obje Jugoslavije. U uvodnom tekstu „simbol zaljeva hrvatskih svetaca“ akademik piše: „A čini mi se da se kroz njegovu tragičnu sudbinu ogleda i sudbina hrvatskih intelektualaca Boke kotorske. Jer jasno je da je velikosrpska politika u svom osvajanju Boke posebnu pažnju posvetila upravo hrvatskim intelektualcima u Boki. Jasno im je bilo da će lakše uspjeti u svojoj prljavoj nakani ako hrvatski narod tamo ostane bez svojih intelektualaca. Naravno, u njihovoj državi, kakva je bila Jugoslavija, to i nije bilo teško ostvariti. Tako, na primjer, Kotor poslije Drugog svjetskog rata bilježi godine i godine, a da se niti jedan svršeni student Hrvat – nije tamo vratio. A ako bi se i vratio, činilo se sve da ode“.
Prof. Čižek je volio Boku, kako piše u pjesmi istoga naslova „Do zadnjega daha“, prof. Malkica Dugeč:

Hrvatsko mu ime
Bilo drago, sveto.
Dičio se njime
I ne bje oteto.
(…)
Ni slutio nije
Da vidjeti neće
Ni plam smrtne svijeće

Malkica Dugeč u nadahnutoj pjesmi „Pjesma o Vjenceslavu Čižeku“ zaključuje tužnu životnu priču hrvatskog proljećara, zatočenika savjesti, književnika kojega su surovo kažnjavali zbog slobode izražavanje. Konačno, prof. Vjenceslav Ćižek zbog dužine zatvorske kazne zaslužuje častan naziv Hrvatski Mandela, uz napomenu kako Nelson Mandela nije prošao fizička i psihička mučenja kroz koje je prolazio Čižek.

Bila mu je Boka
Svjetlost oba oka
I skrivena nada
Da će kada – tada
Opet svjetla biti

Monografija „Vjenceslav Čižek“ nadopunjava prazninu koju osjećamo glede ubaštinjavanja književnog djela ovog hrvatskog manjinca i emigranta. Njezino objavljivanje i sadržaj upućuju na potrebu znanstvenog pristupa književnom djelu dvostrukog pripadnika hrvatske dijaspore: pripadnika hrvatske manjine u Crnoj Gori i pripadnika skupine fizički i psihički mučenih hrvatskih političkih emigranata.
Pohvala autorima: Malkici Dugeč, pjesnikinji (članica DHK) i posljednjoj hrvatskoj Proljećarki u izbjeglištvu koja se zbog egzistencijalnih razloga ne može vratiti u Domovinu, te Josipu Pečariću, bokeljskome Hrvatu, repatrijantu u državu matičnoga naroda.

Đuro Vidmarović: Vrijedna literarna ostavština stradalnika iz Boke kotorske, „Matica“ . mjesečna revija Hrvatske matice iseljenika, volumen LXX, broj 5, Zagreb, 2020., str. 53.-55**.**

MATE KOVAČEVIĆ

MALKICA DUGEČ - JOSIP PEČARIĆ, VJENCESLAV ČIŽEK, VLASTITA NAKLADA I HRVATSKI SVJETSKI KONGRES, ZAGREB, 2019.

Predstavljanje knjige u Domu HVIDR-e, Slovenska ulica, Zagreb

Pjesnik, publicist i hrvatski politički emigrant Vjenceslav Čižek rođen je u Đenovićima u Boki kotorskoj 1929. Učiteljsku školu je završio 1949. u Herceg-Novom. Godine 1953./54. uređivao je u Cetinju list "Omladinski pokret" te osnovao Klub mladih pisaca.

Zbog objavljivanja podrugljivih epigrama na račun totalitarne komunističke vlasti protjeran je 1954. iz Crne Gore.

Iste je godine započeo studij svjetske književnosti u Beogradu, a u proljeće 1955. je zbog pisanja proturežimskih satiričnih pjesama osuđen na dvije godine strogog zatvora i utamničen u Srijemskoj Mitrovici.

Nakon izdržane kazne 1957. na Filozofskom fakultetu u Sarajevu upisao je studij filozofije i povijesti. Diplomirao je 1961. pa otada do 1969. radio je kao gimnazijski profesor u Sarajevu, Kaknju, Kotoru, Titogradu i Foči.

Domovinu je napustio 1972. i otišao u emigraciju. Kao pjesnik, publicist, novinar i kolumnist surađivao je u iseljeničkim listovima "Hrvatska borba", "Hrvatski put", "Republika Hrvatska", "Hrvatska revija", a uređivao je i mjesečnik "Rakovicu".

U studenom 1977. u Italiji ga je kidnapirala Udba i dopremila u Jugoslaviju, gdje je u Sarajevu, 1978. na montiranom političkom procesu osuđen na 15 godina robije. U zatvoru je smješten s najgorim kriminalcima, a od posljedica torture i mučenja u zatvoru je oslijepio.

Zauzimanjem svjetske organizacije Amnesty International, međunarodnoga PEN-kluba i službenih njemačkih državnih tijela pušten je nakon desetak godina iz zeničke tamnice i vraćen u Njemačku.

Kao "zatočenik savjesti" svojedobno je bi iznimno poznat u Europi i svijetu, no o njemu se danas u hrvatskim medijima ne može gotovo ništa pročitati. Umro je u Dotrtmundu u Njemačkoj 2000., a pokopan je u Sinju.

Prve stihove i prozne sastavke počeo je objavljivati kao srednjoškolac, a dvjema pjesmama zastupljen je i u zborniku Stihovi mladih na Cetinju 1952.

Čižek je, prema HBL-u, pjesnik pobune protiv totalitarnih režima i mehanizama vlasti koji određuju i nadziru strukturu svijesti. Poetiku svojih satiričnih pjesama i proza, stoji u HBL-u, gradi na rastvorbi ispraznosti i besmisla samoupravnog nazivlja (Narodni narod, Novi Yugo ustav, Samoupravljačka gramatika s rječnikom).

Nasuprot motivici i vezanom stihu satiričnih društvenih pjesama stoje lirske minijaturne reminiscencije na rodnu Boku.
Pjesme piše u razdoblju od pedeset godina. Međutim, sveukupni mu je pjesnički opus ipak malen, svega stotinu i dvadesetak naslova. Književno mu je djelo, osim pjesničkoga, uglavnom satiričko i esejističko, na razmeđu književnosti, politike i filozofije, te publicističko.
Pjesništvo mu je raznorodno, od slobodna stiha lirike krajolika do misaonih i nostalgičnih pjesama djelomično vezana stiha, pisanih potkraj života. Pjesme su mu vrlo često maleni, sažeti i hermetični zapisi, zatim satirični stihovi, a neke su pisane u prozi.
Poznavatelji Čižekova djela smatraju pjesme posvećene Boki najboljim što je napisao. Kratki ciklus od samo sedam naslova, potvrđuje ga kao izvrsna pjesnika, jedinstvena senzibiliteta upravo za bokeljske posebnosti.
U političkim tekstovima analizira političko otuđenje, državni ateizam, pluralizma, načine učvršćivanja vlasti.
Likovno djelo Vjenceslava Čižeka, sastoji se od ponešto crteža i slika te skulptura koje su njegovom rukom obrađeni prirodni drveni artefakti. da skulpture
Njegov esejistički opus čine filozofska odredbenica kojom otkriva misao o čovjeku, politička – usmjerena prema demokraciji i pravu hrvatskoga naroda da stvari hrvatsku samostalnu državu te etička, u kojoj je sve usmjereno slobodi pojedinca i naroda te istini.
Satiričko djelo od rugalice narodu sa samo jednom glavom pa do likovnih kolaža, osmišljeno je borbom za istinu.
Memoaristika ("Među nakotom zloduha" i "Moje tamnovanje") je također vrlo zanimljiva sastojnica Čižekova djela.
Čižek između 1991. i 2001. objavio šest knjiga, dvadeset i dva članka i ogleda te je zabilježeno devet u tisku objavljenih razgovora s njim. Tri knjige su pjesničke, s time da Bosonoga prašina donosi zapravo izabrane pjesme iz prve knjige Krvopisi predsvanuća (Buenos Aires, 1989.), a ostalo su satire, zapisi iz tamnice i politički ogledi.
Knjiga pak koju večeras predstavljamo, sastavljena je od tekstova dvaju auktora - književnice Malkice Dugeč i akademika Josipa Pečarića.
Zato, ali i ne samo zato, knjiga se može podijeliti na dva dijela.
U prvom dijelu koji započinje posvetnom pjesmo Vjenceslavu Čižeku Malkice Dugeč niz je od osam autoričinih tekstova - Vjenceslav Čižek - čovjek i pjesnik, Život i djelo hrvatskoga pjesnika Vjenceslava Čižeka, Buntovni sanjar - tragom političkih poruka prof. Vjenceslava Čižeka, Prema sretnijoj Hrvatskoj, Vjencislav Čižek - Misli uz 10. obljetnicu smrti, Ljudsko lice istine, Vjenceslav Čižek - jedan život za Hrvatsku.
Prvi dio knjige završava nizom od četiri pjesme koje je auktorica posvetila ovom hrvatskom stradalniku, pjesniku i emigrantu.
U svojim tekstovima Dugeč prikazuje uglavnom životni put, stradanje i stvaralaštvo Vjenceslava Čižeka, zapravo riječ je o fragmentarnom životopisu te prikazu njegova književno-umjetničkoga i političkoga djela.

Neki su joj tekstovi publicirani u glasilu Hrvatske narodne zajednice "Republika Hrvatska", a neki su pripremljeni u obliku izlaganja prigodom obljetničkih skupova posvećenih Čižeku.

Zbog gotovo općega zaborava koji prekriva hrvatsku političku borbu, a posebice sudbinu i djela hrvatske političke emigracije, dobrodošlo je publiciranje Malkičinih tekstova, koji na obavijesnoj razini upućuju ne samo stručnu javnost, nego i sve čitatelje na vrijednosti što su ih živeći u gotovo nemogućim uvjetima stvarali istaknuti hrvatski pojedinci, među kojima posebno mjesto zauzima i Vjenceslav Čižek.

Tako je ona natuknica o Čižeku u HBL-u iz 1993. nastala na temelju Dugečina eseja "V. Čižek - čovjek i pjesnik" objavljen kao pogovor u njegovoj zbirci "Krvopisi predsvanuća".

Tekstovi akademika Pečarića, njih 12 - Simbol Zaljeva hrvatskih svetaca, Čižek - pjesnik hrvatske Boke, Velikosrbi svojataju i po Španjolskoj, Boka i Hrvfati, Očuvanje hrvatskoga identiteta kroz stoljeća, Hrvati u Crnoj Gori, Egzodus iz Boke, U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski, Stradanja Hrvata Boke kotorske u Jugoslavijama, Tko je Kočanova 'kumica' iz Akademije?, Vole svojatati hrvatsko, Čižek i Pečarić.

Niz ovih tekstova opet završava govorom Malkice Dugeč "Nad odrom prof. Vjenceslava Čižeka".

Ako je prvi dio knjige posvećen ponaprije tragičnoj sudbini pjesnika Čižeka, onda je drugi posvećen sudbini njegova zavičaja - Boki kotorskoj, tom Zaljevu hrvatskih svetaca, hrvatskih pjesnika, u kojem, kako akademik Pečarić, parafrazirajući biblijski tekst, stalno opetuje kako u Boki svaki kamen govori hrvatski.

Pečarićevi tekstovi, kojima nastoji upoznati hrvatsku javnost o položaju Hrvata u Boki kotorskoj i Crnoj Gori te položaju i značenju Boke u hrvatskoj kulturnoj i političkoj povijesti, nastajali su tijekom devedesetih i ranih 2000.-tih.

Procesi potaknuti stvaranjem Kraljevine SHS i dviju Jugoslavija demografski su opustošili te hrvatske zemlje, a naknadnom srpskom kolonizacijom taj povijesni hrvatski prostor pretvaran je u ekskluzivne prostor srpske države.

Na taj su način slikovite mediteranske urbane cjeline, tako karakteristične za hrvatski jadranski prostor, doseljavanjem pravoslavnoga pučanstva pretvarane u mjesta sa srpskom većinom.

Uz programirano doseljavanje nehrvatskoga stanovništva, razvijen je sustav pritisaka, zastrašivanja, zlostavljanja, progona i ubojstava starosjedilačkih Hrvata, što je kod njih trebalo potaknuti posrbljivanja ili montenegrizaciju.

Pečarić precizno uočava dva cilja te velikosrpske politike - pokušaj da Srbija od kontinentalne postane pomorska zemlja, a zbog četiristoljetne kulturne oskudice, i prisvoji hrvatsko kulturno nasljeđe, kojim bi se u međunarodnim odnošajima etablirala kao europska, a ne orijentalna zemlja.

Kulturno nasljeđe bokokotorskih Hrvata nije samo sastavni dio integralne hrvatske kulture, nego je i po mnogim svojim elementima i dosezima njezin bolji dio.

Pečarićevi tekstovi ne ostaju samo unutar Zaljeva hrvatskih svetaca. Oni se duž obale protežu sve do Bara pa i okolice Skadarskoga jezera oko kojeg su još u 19. stoljeću živjeli Hrvati.

Upravo su ovi Pečarićevi tekstovi bili poticajni jednom dijelu hrvatskih znanstvenika i kulturnih djelatnika da se upute u Boku pa i južnije kako bi napokon istražili jedan potpuno prešućeni dio hrvatske kulturne baštine.

Osim toga, stvaranjem neovisne države Crne Gore stvoreni su preduvjeti i za slobodnije očitovanje hrvatske nacionalne svijesti u toj državi, a otvaranjem hrvatskoga konzulata u Kotoru, osnivanjem HNV Crne Gore te ulaskom u crnogorski parlament zastupnika hrvatske manjine u CG dobri su znaci otopljavanja stogodišnje zime.

Pečarić je, osim državno-pravnoga izlučivanje Boke iz sastava Dalmacije odnosno Hrvatske, svojim tekstovima zahvatio i stradanje hrvatskih ljudi u Boki kotorskoj, posebice neposredno poslije Drugoga svjetskog rata te tijekom i poslije Domovinskog rata.

Glavna je poruka ove knjige, a o tomu svjedoči pojedinačna sudbina Vjenceslava Čižeka kao i skupna sudbina Hrvata Boke kotorske, da je svaki narod bez vlastite države osuđen na propast, negdje brže, negdje sporije, ali ga na kraju čeka smrti i potpunu nestanak.

Pečarić je oslikao sudbinu Boke, a slično je s istim protivnikom završio i istočni Srijem sa Zemunom. Danas pak slike hrvatskoga nestajanja svakodnevno možemo gledati u sudbini hercegbosanskih Hrvata.

Njihov bi nestanak s političke pozornice kao državotvornoga čimbenika u pitanje doveo teritorij južne Hrvatske. Naime, Dubrovnik i cijeli prostor do Splita brane se upravo na tom području.

Što se pak tiče Vjenceslava Čižeka, kroatistika i kroatologija već su davno trebale odraditi svoj dio posla. Premda imamo šest Filozofskih fakulteta i Hrvatske studije gotovo je nemoguće povjerovati da se od tolikih stručnjaka gotovo nitko nije uhvatio u koštac s Čižekovim književno-publicističkim djelom, pomno ispitao njegovu poetiku i stavio ga u konteksti povijesti hrvatske književnosti.

No Čižek nije zanimljiv samo po svom književnom djelu. Njegova bi biografija moga biti trajni poticaj za različita umjetnička stvaralaštva - ponajprije filmsko, dramsko i mnoga druga.

Valja nam se nadati kako u nezavisnoj Hrvatskoj zaborav i memoricid ne će, kao nacionalne značajke, biti trajni pratitelji hrvatske znanosti, izobrazbe, školstva i javnosti.

Tomu bi vrlo poticajno mogla doprinijeti i ova knjiga!

U protivnom, osuđeni smo na smrti!

http://ogranakmaticehrvatskeuzadru.hr/wp-content/uploads/2020/04/Zadarska-smotra-1-3-2020..pdf

CRTNUH, O ONOMU KOGA TEK UPOZNAJEMO

Kategorija: Osvrti (Publicistika)
Objavljeno: Srijeda, 12 Veljača 2020

MALKICA DUGEČ – JOSIP PEČARIĆ, *VJENCESLAV ČIŽEK*, VLASTITA NAKLADA – HRVATSKI SVJETSKI KONGRES, ZAGREB, 2019.

Ima hulja o kojima u hrvatskom društvu i književnosti znamo sve i više od toga, a ima i uzora o kojima znamo malo i manje od toga. Ovima drugima nažalost pripada Vjenceslav Čižek, a to ničim nije zaslužio. Naprotiv!

Malkica Dugeč i Josip Pečarić ovom knjigom pokušavaju razbiti tu silom nametnutu maglu oko Čižekova lika i djela. Zle sile rano su ga dohvatile i nisu ga puštale čitavog života. A on je rastao, rastao i izrastao u hrvatsku ikonu.

Malo je poteško ocjenjivati jedno ovakvo djelo u kojemu dvoje pisaca govori o nekomu trećem. No, i to je prilog izrečenoj Čižekovoj sudbi. Skrili su ga, a mi ga nastojmo otkriti da nas obogati i ukaže nam na važne stvari.

Govor o Čižeku neodvojiv je od govora o Boki kotorskoj. Nju još nazivaju Zaljevom hrvatskih svetaca te s pravom domeću da u njoj svaki kamen govori hrvatski. Kad još k tomu dodamo da se tu, u Kotoru, nalazi najstarija hrvatska katedrala, još iz 1166., posvećena Sv. Tripunu, onda nam je sve jasno. Naš je čovjek tamo na svome.

Ali lako je nešto takvo reći, puno je teže takvo nešto živjeti. Zna to dobro Vjenceslav Čižek. U 6. godini pohvalio se ocu da je naučio pisati sva slova pa ga je on poslao da na ogradi napiše Živio Maček ako zna. I prošao je uspješno taj svoj prvi ispit, no samo kod oca, kod društva je potpuno propao. Sredinom pedesetih godina prošloga stoljeća sudjeluje u studentskim prosvjedima u Novom Beogradu. Uhićen je i osuđen na dvije godine stroge tamnice. Od toga je 6 mjeseci u samici gdje počinje gubiti vid. Završivši studij zapošljava se po raznim školama i mjestima jer zbog dosljednog tumačenja komunističke ideologije brzo dobiva otkaze. Pritiješnjen sa svih strana emigrira u Njemačku 1972. Naravno, nastavlja s pisanjem, često se rugajući jugokomunistima kao što je to i prije činio. Oni ga, pak, 1977. otimaju, muče i zatvaraju u Zenicu na 15 godina. Njegovo zdravstveno

stanje se pogoršava, ali ne i duhovno. Svoje pjesme, jer nema drugih sredstava, piše i pamti u glavi. Zahvaljujući mnogim prosvjedima oslobođen je 1988. pa ponovno stiže u Njemačku gdje i umire 2000. Takav ukratko bi njegov životni put.

Kada se danas pogledaju književna mu djela, lako je zaključiti da ih nema puno. No, i A. B. Šimić je iza sebe malo toga ostavio pa ga ipak naveliko slave. A Čižek je zaista zavrijedio da njegov lik i djelo budu itekako izučavani i predstavljani. Kad je prvi put izlazio iz tamnice, oduzete su mu 2 zbirke pjesama, knjiga pripovijesti i dnevnik. Nije bolje prolazio ni kasnije. Uhićivali su revnosno pisca, uhićivali su revnosno njegovu književnost. Početkom devedesetih počele su mu izlaziti knjige, ali ga DHK nije željelo primiti u svoje redove. Primili su ga u DHK HB te mu čak izdali i jednu knjigu. Radovao se njezinu izlasku pred samu smrt. Nije se, vjerujem, prisjećao kolege pisca koji ga je prokazao nakon onih prosvjeda u Beogradu, a kojega danas slave u hrvatskom društvu. Čižek je opraštao.

Dvoje autora sretno su usuglasili svoje prinose knjizi. Malkica Dugeč govori o Vjenceslavu Čižeku dotičući se usputno i Boke kotorske. Činila je to u različitim prilikama i različitim mjestima. Josip Pečarić, pak, poglavito govori o Boki kotorskoj dotičući se i njezinog velikana Vjenceslava Čižeka. I on to čini u različitim prilikama i mjestima. Ponekada se sav taj govor ponavlja, ali u jednom ovakvom djelu na to ne treba previše gledati. Njegova je svrha izreći što više o Vjenceslavu Čižeku i Boki kotorskoj, a ne stvarati zaokruženo djelo. To se očekuje nakon ovoga, jer premalo je do sada rečeno o Vjenceslavu Čižeku.

Bijah samo jedno zrno,/ U Božjoj žitnici,/ Tek jedan kamičak/ U Katedrali hrvatske slobode Stihovi su ovo posljednje Čižekove pjesme uklesani kao epitaf na njegov nadgrobni spomenik u Sinju. Pustimo ih da odjekuju u nama, da tu prave crte koje će ispisivati istinu o domoljubu i pjesniku, čovjeku koji se ne treba stidjeti, a za nas ne znam, hoda pod ovozemaljskim zvijezdama, naravno Božjima ne njihovima.

Miljenko Stojić

Miljenko Stojić, *Jasnoća pogledâ*, Radiopostaja »Mir« Međugorje, Međugorje, 12. veljače 2020

https://www.miljenko.info/index.php/knjigozori/osvrti-publicistika/2334-crtnuh-o-onomu-koga-tek-upoznajemo
http://hrsvijet.net/index.php/kultura/74-knjigozori/56626-crtnuh-o-onomu-koga-tek-upoznajemo
http://www.hrvatski-fokus.hr/index.php/iseljenistvo/27199-razmaknuta-magla-oko-cizekova-lika-i-djela

PROSLAVA BL. OZANE 2020. GODINE

27.04. 2020.

Ivo Škanata,
Predsjednik Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809.

DANAS JE BLAŽENA OZANA

Drage članice i članovi bratovštine,
nadam se da ste i nadalje dobro i puni vjere da ćemo se ubrzo moći slobodno približiti jedni drugima i nastaviti živjeti bez maski.
Danas je blažena Ozana, rođena 25. studenoga 1493. u Crnoj Gori kao Katarina Kosić. Prevladava stajalište da je rođena u pravoslavnoj obitelji, ali ima i suvremenih povjesničara, koji smatraju da je odgajana u katoličkom duhu (dr. sc. Tomo Vukšić, u siječnju ove godine imenovan nadbiskupom koadjutorom Vrhbosanske nadbiskupije). Umrla je u Kotoru 27. travnja 1565. i sahranjena u crkvi sv. Pavla. Kada je za francuske vladavine 1807. ta crkva porušena, njezino tijelo preneseno je u kolegijalnu crkvu sv. Marije, gdje se i danas nalazi. Godine 1665. proglašena je zaštitnicom grada Kotora i biskupije. Pripisuju joj se mnoga dobra djela i čudesa, među kojima i da je 1526. spriječila širenje kuge iz Dubrovnika u Kotor, a i da je zaslužna da 1539. Hajrudin Barbarosa nakon 15-dnevne opsade nije uspio osvojiti Kotor, kao što je prije toga pokorio Herceg Novi i Risan. Blaženom je proglašena 21. prosinca 1927.
Nekima od vas bit će, vjerojatno, zastarjela vijest da je prije mjesec dana iz crnogorske prijestolnice (Cetinje) u francusku opremljena kuverta sa sadržajem koji njegovi sastavljači i potpisnici nazivaju „Dopuna nominacije Bokeljske mornarice od prije dvije godine za UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne

baštine“. Radi li se o dopuni stare ili posve novoj nominaciji, odlučit će UNESCO kada ih bude uspoređivao i utvrdio da je prije dvije godine nominirana „Bokeljska mornarica – tradicionalna organizacija pomoraca“, a da se ove godine nominira: „Kulturno nasljeđe Bokeljske mornarice Kotor: svečane prezentacije tradicije i identiteta“. Ako za predmet nominacije (stručni naziv: element) možemo reći da se razlikuje od prvotnog, što se obrazloženja tiče, možemo konstatirati da je izmijenjeno neznatno, a u bitnome ništa.

Ove godine se otvara dosje naše kandidature Tripundanskih svečanosti i kola sv. Tripuna pa ćemo saznati hoće li UNESCO zauzeti stajalište da se radi o istoj tradiciji, što bismo mi, naravno, željeli, a u Kotoru s velikim negodovanjem primili.

U prvosvibanjskom broju Hrvatskog slova izaći će moj tekst pod naslovom: „Treba li se Bokeljska mornarica sramiti sudjelovanja u osvajanju Lovćena 1916.“. Kao uvod u temu, spomenut ću da je uvaženi povjesničar, Slavko Mijušković priključenje dragovoljačkog odreda Bokeljske mornarice austro-ugarskoj vojsci i pismo njezina admiraliteta bokeljskim općinama s pozivom da zajedno s Tripundanom proslave i osvajanje Lovćena, nazvao „aktom srama i izdaje“. Eto, ako nekoga zanimaju detalji, može ih pročitati već u četvrtak.

Vaš Gastald

DANAS SLAVIMO BLAŽENU OZANU KOTORSKU

Danas slavimo **blaženu Ozanu Kotorsku.** Sretan blagdan svim Hrvatima Boke kotorske i sretan imendan svim Ozanama.
Mene osobno uz blaženu Ozanu ne veže samo to što sam Kotoranin i Hrvat iz Boke kotorske što je posebno naglasio Mladen Pavković u samom početku razgovora sa mnom „*koji za sebe jednostavno kaže da je prije svega Hrvat, Hrvat iz Boke kotorske, a potom matematičar, znanstvenik, publicist Domovinskog rata i da ne nabrajamo dalje"*.
O čemu se radi?
Moja tvrdnja „U Boki kotorskoj svaki kamen govori Hrvatski" često se pripisuje blž. Alojziju Stepincu, koji je doista rekao nešto slično, što je meni i poslužilo kada sam izrekao svoju tvrdnju. Nedavno mi ju je u razgovoru i jedan moj Bokelj također pripisao blž. Stepincu.
Zato ću vam dati propovijed našeg HRVATSKOG biskupa dr. Vlada Košića koji je i to spomenuo:

Homilija na blagdan bl. Ozane Kotorske u Zagrebu 27.4.2017.

Subota, 28 Travanj 2018

Mons. Vlado Košić, biskup sisački
Homilija na blagdan Bl. Ozane Kotorske
D. V. bl. Ozane u Zagrebu, 27. travnja .2018.
Drage sestre Dominikanke, draga djeco iz vrtića Bl. Ozane, dragi roditelji, draga braćo i sestre, dragi slušatelji Radio Marije,
Radost mi je slaviti s vama ovu svetu Misu na blagdan bl. Ozane Kotorske, vaše zaštitnice. Hvala na pozivu!
Rekao bih nekoliko stvari koje me zadivljuju kod ove ugodnice Božje:
Prvo, njezin ime „Ozana" – dolazi od „Hosana!", što je židovski usklik „hošiana", što znači „pomozi!", a kojim se pozdravljalo voljenu osobu s dobrim željama. Mi bismo to mogli prevesti na hrvatski: „Živio! Sretno!" Sjetimo se da su i našega Gospodina Isusa Krista Židovi, osobito djeca, pozdravljali kod njegova ulaska u Jeruzalem tim pozdravom: „Hosana Davidovu Sinu! Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!" Ovu riječ pozdrava i radosnog klicanja izgovaramo, ili pjevamo, u svakoj svetoj Misi moleći „Svet – Sanctus": kada ponavljamo „Hosana u visini!"
Time se izražava radost zbog dolaska Sina Božjega, našega Spasitelja Isusa, koji želi biti s nama, koji je došao i ostaje među nama „do svršetka svijeta", kako nam je obećao. I bl. Ozana bila je sretna što je smjela drugovati s Isusom u kojem je pronašla svoju radost i mir.
Ona mu se posvetila kao sveta djevica početkom 16. stoljeća. Bilo je to na Veliki Petak 1513. kada je u katedrali sv. Tripuna u Kotoru sudjelovala na obredima

muke Gospodnje. Otada je posebno štovala Muku Kristovu i o njoj uvijek razmišljala.
Iz ljubavi prema Isusu koji je za nas trpio djevica Ozana je prihvatila posebno strogi život pokore. Mogli bismo nazvati Ozanu velikom pokornicom: živjela je zazidana u maloj sobici uz crkvu sv. Bartola i potom uz crkvu sv. Pavla u Kotoru, gdje se neprestano molila i činila pokoru. I to punih 44 godine. To nije moglo ostati sakriveno ljudima pa su mnogi dolazili k njoj po savjet i preporučivali su joj se u molitve, te su ju Kotorani prozvali „trubljom Duha Svetoga“ i „učiteljicom mistike“, a jer je posredovala za pomirenje posvađanih velikaških obitelji, pučana i vlastele nazvaše ju i „djevicom miriteljicom“ i „anđelom mira“. Kako je i sama potjecala iz kraja gdje žive i pravoslavni vjernici, mnoge je vjernike poticala na pravi kršćanski život, tako da ju zovemo i apostolicom kršćanskog jedinstva, odnosno zaštitnicom ekumenskog pokreta.
Kako su sve to lijepi atributi koje su vjernici dali blaženoj Ozani!
Biti „trublja Duha Svetoga“ može samo ona osoba koja i sama sluša Duha Božjega te je kadra prenositi njegove poticaje i drugima.
„Anđeo mira“ pak je prelijepi naziv za onu koja je pomirivala zavađene pojedince i obitelji. Kako je svijet potreban takvih anđela! Zar nije posvuda toliko razdora, nerazumijevanja, osuđivanja, pa čak i mržnje i ubijanja u ratovima i sukobima diljem našeg planeta, i to ne samo u prošlosti nego i još danas, upravo sada! Gdje su ti anđeli mira i tko ih sluša? Jedan je sigurno i naš Sveti Otac papa Franjo. On nagovara svjetske vođe da odustanu od nasilja, da se mirno dogovore i da prestanu s ratovima i nasiljem. Ali ne slušaju ga.
Zar ne pamtimo i mi kako su bile strašne ratne godine, prije četvrt stoljeća, kada je na našu Domovinu izvršena strašna agresija, a narod je bio goloruk no želio je slobodu više od vlastitih života. Hrabri branitelji bili su spremni žrtvovati se. Zanimljiva je jedna zgoda iz života bl. Ozane kad je 9.kolovoza 1539. Kotor napao turski admiral, koji je već osvojio Herceg Novi. Bl. Ozana je hrabrila tada građane Kotora da se junački bore govoreći im da grad neće pasti u neprijateljske ruke. I to se dogodilo. Zanimljivo, ona koja je postala poznata kao velika mirotvorka, hrabrila je sugrađane na obranu grada, dakle na borbu! Čini se da mira nema bez borbe, dakako najprije duhovne, ali ako treba i tvarne, jer nasilnike se često ne može nikako drukčije spriječiti da čine zlo nego kad im se branitelji suprotstave i pokažu odlučnost da im neće dopustiti to što su zlo naumili.
Često su velikani znali u sebi povezati, ujediniti i spojiti ono što izgleda nepovezivo, nespojivo i suprotno. Evo, tako i ona: i zalaganje za mir, i borbu za slobodu, tj. obranu od osvajača.
Ona je spojila još jedno, veoma važno područje, a to je pripadnost jednoj, svetoj, katoličkoj i apostolskoj Crkvi. Ona je došavši u Kotor u obitelji Buća dobila dobar vjerski odgoj i zaželjela je primiti sakramente u Crkvi u Kotoru. To je i ostvarila i zavjetovala se kao „zazidana djevica“ u Crkvi, u koju je pozivala i vjernike iz pravoslavlja. Zapravo to u njezino vrijeme i nije izgledalo tako

podijeljeno kršćanstvo, a ona je željela da svi uđu u jedno Kristovo stado pod jednim pastirom, rimskim biskupom tj. papom.
Shvaćanje ekumenizma u njezino vrijeme sigurno se razlikovalo od današnjeg katoličkog shvaćanja, poslije Drugog vatikanskog sabora, kada mi želimo poštivati vjernike drugih Crkvi i ne pozivamo ih da prijeđu u Katoličku Crkvu, nego zajedno tražimo načine kako da se međusobno približimo i postignemo jedinstvo. To međutim do danas nismo uspjeli.
A zašto? Jer onima koji pregovaraju u ime svojih Crkvi i zajednica nije stalo do Kristovih koliko do nacionalnih i političkih probitaka. Motivi bi trebali biti oni koji su vodili bl. Ozanu da se žrtvuje za približavanje svih kršćana i promiče kršćansko jedinstvo.
Zanimljivo je da je bl. Ozana bila i vrsna vezilja, tako da se i dan-danas u kotorskoj katedrali čuva korporal (tjelesnik) koji je ona napravila. U tom ručnom radu surađivala je i s drugim gospođama u gradu i tako promicala marljivost i brigu za obitelji, za njegovanje ljepote i vještine vezenja što ukrašava domove, crkve i javna obitavališta.
Tako nam bl. Ozana poručuje i što je ljudski rad i njegova vrijednost: služiti zajednici, promicati ljepotu, marljivost i zajedništvo.
Nadalje, ne možemo se ne osvrnuti i na to da je bl. Ozana bila dominikanka, dominikanska trećoredica. Redovništvo, osobito žensko, u Crkvi je bilo uvijek u velikoj cijeni. Bogu posvećene osobe žrtvovale su svoje živote za Crkvu, za svoje bližnje i tako posvetile svoj život i rad na zemlji, da bi bile dostojne zajedništvo s Bogom i Crkvom na nebesima. Znak, koji redovništvo jest u Crkvi i svijetu, i danas je neophodno potreban, znak da život na zemlji nije sam sebi svrha. Redovnici i redovnice taj su znak svojim životom. Oni pozivaju „sursum corda – gore srca!“
Zagledani danas u redovnicu, dominikanku bl. Ozanu Kotorsku i mi pronalazimo ljepotu života s Bogom jer nas njezin primjer poziva i potiče da i mi u svom životu dademo prvenstvo duhovnim nad materijalnim vrijednostima, neprolaznim nad prolaznim stvarnostima, životu nad smrću, ljubavi nad mržnjom, dobru nad zlom, svetosti nad grijehom.
Bl. Ozana naziva se „Kotorkom“ jer je bila iz Boke Kotorske, koji volimo zvati i „zaljevom hrvatskih svetaca“. Činjenica je da je Boka Kotorska bila neraskidivi dio hrvatskog nacionalnog teritorija sve do dolaska komunista na vlast 1945. kada je nasilno odijeljena od matice domovine. U Boki imamo troje Hrvata, svetaca. To su: sv. Leopold Bogdan Mandić, bl. Gracije iz Mula i bl. Ozana Kotorska.
Za Boku Kotorsku akademik Josip Pečarić, koji je i sam rodom iz Boke, napisao je da u Boki svaki kamen govori hrvatski. Ipak, jer je već dugo ovaj hrvatski kraj izvan domovine, on je ostao sveden – gledajući hrvatski i katolički – na ostatke ostataka. Pa ipak, i takav, premda malen brojem velik je po svijetlom primjeru blaženika i svetaca. Mogli bismo s bl. Alojzijem Stepincem reći kako se ne može slomiti narod koji vjeruje i kako naša Hrvatska mora biti Kristova ili je neće biti.
Današnja čitanja nas u tome utvrđuju:

Prvo je čitanje iz Knjige proroka Hošee (Hoš 2,16b.15b.19-20). Tu prorok prenosi Božje riječi kako će progovoriti srcu svoga naroda koga će odvesti u pustinju. To je slika tišine i osobnog susreta koji je ostvarivala na poseban način upravo bl. Ozana. Njezin život „zatvorenosti" u jednoj maloj prostoriji uz crkvu bio je takvo življenje blizine s Bogom koji je govorio njezinu srcu. Prorok također iznosi Božju namjeru da svoj narod zaruči poput zaručnice, i to u „pravdi i pravu, u nježnosti i ljubavi… u vjernosti".

Posvećene djevice takav su znak pripadanja Bogu, prema riječi svete Terezije velike: Samo Bog je dosta! Je li doista samo Bog dovoljan našem životu? – to pitanje upućuje nam danas i sveta Ozana. On je jedini sve, sve drugo je samo dio – života, sreće, mira, blaženstva. U njemu je moguće naći sav smisao i svu radost života. Bez njega dakle ništa ne bi bilo potpuno, ništa savršeno, ništa vrijedno. Takve nam osobe, Bogu posvećene do kraja, govore o tome, o toj dubljoj stvarnosti i najvećoj ljubavi.

Čitanje iz poslanice sv. Pavla Efežanima (Ef 4,1-7.11-13) poziva na odgovornost za druge. Ako smo pošli za Kristom, tada se treba oboružati „poniznošću, blagošću, strpljivošću" i „živjeti dostojno poziva kojim smo pozvani", a to se vidi prije svega u našim međusobnim odnosima. Zato Apostol poziva: „Podnosite jedni druge u ljubavi, trudite se sačuvati jedinstvo Duha u svezi mira!" Doista, kakvo je to kršćanstvo zagledano samo u sebe, bez odnosa prema braći i sestrama, prema svim ljudima, i dapače prema čitavom stvorenom svijetu? To nije moguće! Upravo je bl. Ozana imala osjećaja za probleme svojih bližnjih, pa premda naizgled daleko od njih, i udubljena u samoći svoje sobe samo u Boga, ona je duboko patila s patnjama svojih sumještana, svih koji su joj dolazili po savjet i preporučivali su joj se u molitve. Oni koji su bili posvađani, dobili su savjet kako da se pomire, oni koji su se odijelili od svojih najbližih, odlazeći od nje imali su u srcu snagu da oproste, da započnu nov život povjerenja i prihvaćanja svojih najbližih. Čitave su se obitelji velikaša upravo pred njom izmirivale jer je ona bila „anđeo mira", Božje stvorenje koje je svojim životom najviše pozivala na mir i jedinstvo.

Upravo je jedinstvo bio njezin poziv, jedinstvo kršćana, jedinstvo čitavog ljudskog roda: „jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje.."

U prispodobi o ludim i mudrim djevicama (Mt 25,1-13) Isus je upozorio na ono najvažnije. Kada se ide za njim, nije dovoljno biti u nekom staležu – npr. djevica – nego imati u posudi ulje. Nije li to upravo milost Božja, o čemu govori sv. Pavao kada kaže da u „glinenim posudama" nosimo veliko blago! To je blago sam Gospodin. Povezanost s njime milost je vjere bez koje ne možemo biti dionici vječne radosti. Molimo svetu Ozanu da zagovara za nas, za sve posvećene osobe, za jedinstvo svih kršćana, ali i za čitav naš narod hrvatski! Amen.

„RAZGOVOR“ SA STIJEPOM MIJOVIĆEM KOČANOM

Naslov:RE: DANAS SLAVIMO BLAŽENU OZANU KOTORSKU
Datum: Tue, 27 Apr 2020 19:09:41 +0200
Šalje: Mirjana Pejakovic <mirjana.pejakovic@zg.t-com.hr>
Prima:'Josip Pecaric' <pecaric@element.hr>

Dragi Joško,

Lijepo je i hvala što si nas podsjetio na Blaženu Ozanu Kotorsku. U mojemu ciklusu ogledničkih pjesama BOKA IZBLIZA I SVISOKA, djelomično objavljivanom u Hrvatskom glasniku u Kotoru, a i drugdje; bit će, akobogda, i u mojoj slijedećoj knjizi. PRVA TRI tematiziraju blaženu Ozanu, možeš ih objaviti sve, neka vidi koga zanima!
Mi smo u Konavlima
Naiđi!
LP
Stijepo

BOKA IZBLIZA I SVISOKA

(Bokin lik i krajolik, ogledničko-pjesnički triptisi)

Stijepo Mijović Kočan

Novi Vinodolski, lipanj-srpanj-kolovoz 2014.

Kada nebesa u Boku siđu blaženici u njih uziđu

Kada nebesa u Boku siđu blaženici u njih uziđu a sva stoljeća iziđu na placu i pozdravljaju prolaznike/ pitaju za zdravlje pa kako ste/ Bokelji su počesto zbunjeni to je teško pitanje/ jer stoljeća su ponekada kraća od godine ponekada dulja od milenija/ no bilo kako prolazna oblače se uvijek pristojno/ i stalno se smješkaju moguće čak i s posprdom/ bolje da zasja trenutak/ no u svaki kutak grada taj smjesta rasporedi osmatrače/ oštrim pogledom što jače ošine i stoljeća i milenije/ sve to skupa doista mogli ste napraviti i smislenije
Tada na placu iziđe i blaženica Ozana/ rođena je tamo iza crnogorske planine u zjenici joj sine bljesak opće dobrote/ to te učini smirenim i u trenutku i zavazda/ blažena Ozana od svojih vrlina sazda vjeru u Svevišnjeg/ nad glavom joj se vije stijeg koji lepršа poljubcima/ poljubi obraz grješniku i grješnici riječima im povija rane
Blaženici Ozani s neba koje je sišlo u Boku priđu jaganjci božji od tamo iza planine/ skromnoj pastirici tad sine da sve preda Bogu/ Svevišnji to sve je što mogu i vraća se opet Kotoru i moru te smirena liježe u kamenu grobnicu/ Bog je upravo čita u tvojemu pogledu i šapuće ti je po obrvama i po licu

Blaženica i ti na planini čuvate ovce i koze
Nebo je sišlo u Boku gore nad planinom ga nema/ zvijezde su zlatni dukati žudnja ti svaku dohvati i nad glavom ti sjaji/ livade su dio nebeskoga prostora/ umjesto priviđenja neba stadu i pastirici treba sklad i sjaj visina/ tada u nebo uziđe i prečista kristalna vedrina/ čaranje svetačkih vrlina/ i ovce i koze su blažene i rajski mirne u toru/ uskoro će se pisati biblija/možda već u zoru/ uz obilja priviđenja moguće i poneka zbilja
U bezkraju planinske noći Isus će od onuda doći pokazuje sitna Ozana taj privid u dubini/ lahor je sa svih strana ispleo ponoćne čipke/ i tebi se tada pričini da pastirica bistra oka ne gleda noć odozdo nego odnekuda svisoka/ gdje privid se vidi jasno/ ona pogledom strasno slijedi sve višu visinu
Ali zašto nema Isusa u neko doba ćeš ti/ kako ga nema pa tu je začuđena je Ozana/ budi-bog-s-nama zar ne vidiš eno ga s blagom u oboru/ evo ga vidiš i tu je pa upravo je prošao kroza te/ dopusti mu da te prihvati/ krhka pastirica ti lagano rame

i čelo dotakne tada se sklupča i zaspi/ zvijezde se umire sve je tiho/ ti blaženicu obavijaš stihom i prenosiš je u ova vremena/ jer sva i jesu njena

Ozana još uvijek blaženica a ne i svetica

Crnogorska pastirica a hrvatska katolička blaženica to nije dobitna kombinacija/ ispriječi se čvrst pleter kardinala razno-raznih korelacija/ još u početku petnaestoga stoljeća ognjem i mačem spaljena je vjera i prezvana nacija/ o katoličkoj Blaženici nema tko brinuti nema je tko promaknuti/ kroz onaj čvrsti pleter kardinalske plutokracije do Svetoga Oca dopiru samo salve i ovacije/ Ozanu mu nitko i ne spominje/ svatko iz svojih razloga/ no ona već sjedi uz Boga/ njeguje mu umorne korake nježno mu povija stopala/ izvan svih i svačijih i ovakvih i svakakvih zala

Ako i nije svetica ocjena je čista petica i u znanju i u vladanju/ zna da Svevišnji je mjerilo ma kamo i ma kako se jedrilo/ a kada je bilo stani-pani prva je bila u obrani slavnoga Kotora grada/ tako i onda i sada

Katarina Kosić Hozana* u crkvi u Hrvata svakoga božjega stvora zbrinjava kao brata u Gospodinu/ tako svi imamo zajedničku nebesku domovinu/ nagnutu nad svemirski ponor gdje krhak svaki je stvor/ Ozana ga uzima u zagovor/ dok nju ne zagovara nitko ali ljudsko ponašanje često je plitko/ eno - ponekada i crkveno/ no obilje božjih uzdarja istinite prizore stvara koji se odasvuda vide/ stvarni su/ čak i kad su otisnuti u privide

**Katarina Kosić (Relezi, kod Podgorice, 25. 11. 1493. - Kotor, 27. 4. 1565.), poznata kao Blažena Ozana Kotorska, pastirica, rođena u pravoslavnoj obitelji, nakon ukazanja Isusa sišla je u Kotor gdje je prihvaćena i podučavana u katoličkoj vjeri. Uzornim životom i predanim javnim djelovanjem stekla je veliko poštovanje Kotorana; sprovod je predvodio biskup osobno, a papa Pio XI. proglasio je blaženom 1927. godine. Njezini tjelesni relikviji čuvaju se u Kotoru.*

Tripo pitur molim

Oltarna slika se otvara iz nje izlaze anđeli/ svi su bucmasti i bijeli maloga Tripa veseli poigrati se s njima/ u vrtu ih nigdje nema ali bili su noćas u snima/ u žardinu je šareno cvijeće/ Uskrsenje će jer već je proljeće i dečkić Tripo meće cvjetove na pengana jaja/ mama ih pokazuje župniku a ovaj biskupu te na skupu za večerom neka dovedu tog malog/ možda je Svevišnjemu stalo da oslikamo crkvu tamo na našemu škrpjelu/ da je u paletama cijelu predamo u božje ruke/ možda se u Perastu rodio novi *il pittore*/ otvore se nekada nenadno svakakvi božji naumi

Zaumni svijet postoji/ a nikada ne znaš koji je od znanih nam svjetova važniji/ poriv za slikanjem je snažniji od svakoga od njih i od svih te se maleni Tripo trkom penje gore na montanju/ u još skromnu znanju tu u malenu zdanju oslikava kapelicu/ svoju mamu u Gospinu licu/ *u molitvah svojijeh spomenise imene grjesnika Tripo Cocoglia pitur molim **

Poslali su ga učiti slikarstvo u Mletke/ tamo se pletu spletke podmuklih Latina/ suviše je nadaren znači da nam je opasan/ zaključak je jasan i jednoglasno izglasan

vratite ga kući/ u povijest bi mogao ući a nije jedan od nas/ iako nam je podanik sigurno je fals/ ta lažna obtužba iskrenika prati svakoga od nas do dana današnjega / tražimo spas

**Ovako je napisano uz jednu od najranijih Kokoljinih slika, na fresci u kapelici visoko u planini iznad Perasta, gdje se bježalo pred gusarima. Tripo Kokolja, alias Tripun Kokoljić (Perast, 1661.- Korčula, 1713.), Cocoglia, kako se podpisivao kao tadašnji mletački državljanin,"najznačajniji predstavnik hrvatskog baroka u Dalmaciji" (Wikipedija) oslikao je znamenitu crkvu Gospe od Škrpejla na istoimenomu otočiću pred Pereastom, ali je, zbog sukoba u Perastu, u koje je bio umiješan i biskup, njegov mecena, morao bježati. U Bolu na Braču u tamošnjoj crkvi uz Dominikanski samostan sačuvana su njegova platna, a ostavio je traga i na Korčulu, gdje je, u dominikanskoj crkvi, i pokopan. Ovaj potpisnik snimio je o svemu tomu i film, u vlasništvu je HRT-a.*

<u>Sve prema biskupovu naumu</u>
Domoljubni biskup nema na umu uzdizati daleke Mletke/ on piše skromne redke o Perastu i o Boki/ Tripa podučava Bibliju/ likova je tu u izobilju zajedno ćemo izabrati/ Tripo molim Te shvati vazda budi svoj/ i vazda budi naš i budi božji jer znaš sve je božja nakana/ a moja ti je želja znana da oslikaš čitavu bogomolju/ Svevišnjemu na volju nama na slavu i diku/ imaš jedinstvenu priliku
U najvažnijemu liku i u vjernu obliku Tripo je naslikao biskupa/ njih dva skupa grade hrvatski barok/ davni rok je prošao mnogi lupež se našao lagati i krasti/ ali odani vjernosti i časti biskup i Tripun rodoljubni čun usmjeruju vlastitoj obali/ cijela Boka je zbor/ pjeva se *fides et honor**
Kokolja od slikarskoga kukolja plijevi svoja platna/ barokna manira je suvišna ali i suviše znatna budimo kao i oni/ vjerski zakon zvoni u svakom portretu/ i kada slika Krista i njih okolo trista i više/ ali iz majčina vrta miriše i u lahoru se njiše onaj nježni proljetni cvijet/ Tripo ga stavlja uz portret/ Bogu u boji prinosi svoj svijet/ vrt iz Perasta sve ih nadrasta

**Vjernost i čast, slogan Bokeljske mornarice iz 809. godine.*

<u>Sibile su bile žestoke cure</u>
Proročice sibile* uz proroke su se sljubile svaka uza svoga/ i njih mole i Boga da tu i ostanu/ i one navješćuju rođenje Spasitelja/ i tumače obilja želja sve sa znanjem proroka/ ništa one odoka nego prava navještenja/ i ina čudovita znamenja/ iskupljenja i spasenja čim se Božji Sin pojavi/ dalje bit će na javi

Tripo razumije biskupa i njegove priče ali kojima te sibile sliče i kako ih naslikati/ a onda shvati vidi Peraštanke/ u struku tanke u prsima bujne nečije kćeri ili ujne ni jedna zazidana djevica/ zamamnih koraka iskričavih zjenica kud prođu stvaraju pomutnju raspiruju slutnju navode na grijeh/ eh itekakav grijeh/ žestoke cure su bile te Peraštanke sada sibile na Tripunovim platnima

Među njima ima jedna posebna/ sluškinjicu sirotu muslimančicu dubrovački biskup daruje peraštanskom kolegi/ čim tračevi su se slegli ona ide na plac prekrivena velom/ ali njezino tijelo nije moguće sakriti ni lijepost mu zakloniti/ junak u borbi protiv Turaka plemić i razbojnik taj bogataš je tad uhiti biskupu prkoseći/ i nemoj mi reći ona se zaljubi u svojega otimača/ posta gospođa i plemkinja u njoj oduvijek tinja želja za slavom i razvrat/ izbija gradski rat/ na jednoj strani Tripov mecena biskup na drugoj bogati svat krsni mu kum ali tat i otimač/ da sukob ne plati glavom slikar bježi na Brač/ nastaje novi trač/ nastaje i nestaje ali zbirka portreta ostaje i u Bolu i na Korčuli/ rijetki su za to čuli još rjeđi i vidjeli/ a u crkvi Gospe od Škrpjela koja od sibila je ona to ne kažu ni svjedoci ni zapisi ni šumori mora ni lebićade ni šapati za utihe ni jutarnja misna zvona/ ukratko ne zna se/ ali eno nje tamo je/ sibila/ a zna se tko je bila

> **Sibile su proročice, spisateljice i zapisivačice proročanstava iz predkristovskoga doba, navjestiteljice Isusova rođenja, predočavane obično uz proroke, a nazivane prema gradovima, u antičko vrijeme*

Ne postoji crnogorski barok

Dok Dobrota spi u fetalnomu zaljevu Miloš u pradjedovskoj palači kako plemenitu čovjeku i priliči od zapisane pljeve zaklanja istine/ ahrivske listine i ine povelje od lažljivih slojeva odvaja i štiti/ u noći ovdje u zabiti svašta se može zgoditi/ o i usred bijela dana zgodi se nevjerojatna nakana/ Miloš upravo čita vlastite rečenice utiskane među tvrde korice novonastale knjige o baroku u Boki
Brige se lako udvajaju i doista nikad ne prestaju/ ni pokušaji svojatanja/ pridjev «crnogorski» podcrtava i na margini bilježi «ovo je dodano»*/ unuci jesu crnogorski ali barok nije/ glasovali smo da bude i država ponosna i prava plačući od sreće kad postala crnogorska ali barok u Boki je hrvatski/ Miloš izlazi iz Akademije ulazi samo u Arhiv i u bogomolju/ Svevišnjemu na volju prepušta sva dalja zbivanja/ on je ozbiljan znanstvenik
Ni Marko Polo ne može naknadno postati Hrvat/ naprosto nije tako/ ako se obmanjujemo manje time smo samo veći/ znali su tako reći i crnogorski i hrvatski preci/ i ti si jedan od njih i ti tako reci/ od obmana očišćen poteci u historijskoj rijeci riječi/ zaljev spi fetalno/ umrljan i umoran/ Miloš u istini spokojan sklapa ruke na počinak

**Podatak je dokumentaran i dokumentiran; ta stranica knjige o baroku u Boki snimljena je kao zaseban kadar u tv-filmu „Miloš Milošević – moralna vertikala" koji je emitiran i više puta reemitiran na Prvom programu Hrvatske radio-televizije. (Autor mu je ujedno i podpisnik ovih zabilježaka. Ponosan na prijateljstvo s Milošem koji ga je triput posjetio u njegovu domu u Konavlima i osobno mu darovao „Statut grada Kotora")*

Svjedoci su: dz, đ, ś, i, ź

Od Neretve do Bojane nikad i ne smrkne i ne svane a da se ne osjete nakane i razdjela i podjela/ u povijesti djela i nedjela osvajačka krv je uzavrela pitomi narod

utonuo u naplavinu vlastite nesreće/ više se nigdje i ne sreće itko tko o ičem išta zna

Zovješe dzora dan pjeva dubrovački pjesnik u prolitju i cvitju/ *Djore i Gjuro* slave *Đurđevdan*/ kad nego u *neđeju*/ galeb je i*źjeo* goluba pošto je na nj sletio pa ga ubio vazda jači slabijeg/ *šutra* je jučer *prekošutra* a *šekira* nikad ne svira nego samo udari/ nas je udrila nevera s istoka i sa sjevera/ i nevera i nevjera svakoga tjera vjerovati da njegovo je samo njegovo/ a naše je zajedničko slovo i *dz* i *đ* i *ś* i *ź/* ma kako se zvalo i pisalo u nekada jednomu narodu i u istomu rodu i porodu od Neretve i Cetine do Valone i Bojane/ moja baba Primorka i ona baba Crnogorka iz onoga sela kraj Skadra i druga baba Konavoka –sve su isto kazivale/ *šutra* dođi u *dzoru* i ponesi kosijer i *śekiru* da očistimo divljinu i uredimo našu pitominu/ uzmi *štogođ* za *iźesti* jer idemo *doje* u *poje đe* rabota *more* potrajat i *prošutra* do *dzore*

Vojislav* je sve shvatio iz lažnih knjiga vratio kormilo u narodski položaj/ Crveni Hrvati pa Dukljalni pa Zećani pa Crnogorci/ Crmnica i crljenica a oživjela zjenica užiže crmno u crnom/crmno je ujedno i crno i crveno te svakako njeno/ ali Hrvati su osvajačima crvena krpa i u zaborav ih se trpa i kada nijesu crveni/ nije tako i meni niti ikomu razumnu/ suvremeni narodi i države i njihovi vijećnici i državnici sebe kada slave rado zaborave da postoje svjedoci: *dz đ ś* i *ź*/ Crnogorci su ih sačuvali Hrvati ne/ osim u pučkomu govoru**/ to sve zahvaljujući bečkim špijunima/ vucima u gaju i hrvatskim i srpskim/ ali što s tim/ tek da se zna/ možda s manje zla sve bude biti bilo/ ili se stihu tek prisnilo/ kada čin prijeđe u pričin a pričin u čin i istina se prometne u zločin/ tad pričin zajaši čin/ odgalopiraju oba bezglavi

**Akademik Vojislav P. Nikčević (Stubica, Nikšić,1935.- Beograd, 2007.) crnogorski jezikoslovac, studirao i doktorirao u Zagrebu, glasove dz, đ, ś i ź utjelovljuje u suvremeni crnogorski jezik koji je on i utemeljio, napisavši mu slovnicu i pravopis, u ćiriličnomu i latiničnomu pismu, kao i povijest crnogorskoga jezika. (Ovaj podpisnik pratio je prijateljev rad o njegova početka, još od brucoških dana.)*

*** Uz moju malenkost ponekada, u hrvatskoj književnosti ove grafeme (dz, ś i ź, đ, zadnji se koristi na drugi način), pišu i drugi. Ti grafemi živi s još i danas kao fonemi u govorima hrvatskog jugoistoka, čitave davnašnje Crvene (u značenju „južne") Hrvatske još uvijek živi. Tako spontano pučki piše i Antun Švago, pjesnik i novinar, u novinarsko-filozofskoj kolumni „Mato Mali i Pero Njiov", trenutno najboljoj u Hrvatskoj („Glas Grada", glasilo Dubrovačko-neretvanske županije. Srest će ga se i u mojemu romanu „Čoek zlatnije ruka", u Matici hrvatskoj u Zagrebu, 2018.).*

Boka bez Miloša

Boka bez Miloša* je loša nedostaje joj i znanje i pokajanje/ nedostaju i plemenite sanje i ono onakvo nadanje i uzdanje u Boga/ nedostaje mnogo toga a osobito zametnute istine koje kriju listine kotorskoga arhiva/ historija je svakidanje živa

ona hoda s Milošem/ brojni mali lučonoše osvjetljavaju zbunjene građane/ Boka je vježbalište za gađanje iz brojnih opakih usta/ dok istina ne ostane pusta svačija umotvorina/ bit će godina i godina
A zbog čega bismo se imali kajati/ ionako je bolje ne znati/ ili se moguće predati zamotani u zaborav u *marketu* uz povrće i voće/ u istine sumnjive kakvoće/ u ne bdij i ne misli nego spavaj i jedi/ i baš te briga što slijedi/ ima li našega išta/ zatim to tvoje išta postane svačije ništa / a nigdje uporišta
Uporište neka bude Boka/ s Milošem se uspinjemo do visoka/ Bože pomozi nam/ mi se jalovo upinjemo/ silazimo li sve niže još uvijek u nadi da se uspinjemo/ nijemo je stoljećima nijemo/ onda još i njemije/ bez ikakva smisla sve mi je kad je krađa i laž nadvladala dobrotu iz Dobrote pod teretima zala/ istina je Miloša zvala već stoljećima ga priziva/ njega/ a ne lažna štiva

**Miloš Milošević (Split,1920.- Kotor, 2o12.) hrvatski pjesnik, glazbenik i znanstvenik, moralna vertikala svojega doba, dugogodišnji ravnatelj Arhiva u Kotoru.*

Zvoni u Pamploni ja čujem u Boki
Ni Boka nije nijema/ u žamor je utonula posvema/ prodaje se i kupuje u nadvikivanju nitko ne čuje daleku neku zvonjavu/ ali ja je čujem u svijesti mi je u ušima/ tu nešto istinski ne štima već stoljećima/ zvoni u Pamploni ja čujem u Boki/ i zvonici Navarre su visoki te do mene dopire zvon da profesor Brajnović* umne piše kolumne u Diario de Navarra/ *etica causas informatica* zvoni tamošnjim sveučilištem
Dok sunarodnjake svijetom ištem Luka je Brajnović objavio *Prvo jutro u tuđini/ I tada su zastrte daljine svanule/ suze na travi su oživjele i planule/ Krist i apostoli strše na tribini/* u Madridu i Rimu meni se pričini da negdje zvoni hrvatski
Sve to čujem u Boki/ nepopravlji i uspravan slušam daleki zvon da mi se ne satare ni jezik ni vjera ni nada/ još dalje od prvoga nikada

**Luka Brajnović (Kotor, 1919.- Pamplona , 2001.), politički emigrant od 1945. U Zagrebu uređivao „Luč“ i „Hrvatsku stražu“ u Pamploni, Navarra, postao čuveni profesor novinarstva, čije ime nosi i ugledna novinarska nagrada u Španjolskoj. Hrvatski i kastiljski pjesnik, oglednik i romanopisac, do osnutka samostalne hrvatske države (1991.) u Hrvatskoj nepoznat, tek je (1988.) antologiziran u „Skupljenoj baštini“, hrestomatiji pola stoljeća hrvatskoga pjesništva, 1940.- 1990. (Školske novine, Zagreb, 1993., u izboru ovoga podpisnika).*

Stijepo Mijović Kočan (Đurinići, Konavle 1940.), književnik i filmski redatelj, školovao se u rodnomu selu, (doslovno na granici prema Sutorini), u Dubrovniku, kratko u Beogradu te u Zagrebu, gdje je i doktorirao o temi „Josip Pupačić u književnosti i novinarstvu“. Petnaestak je godina na Sveučilištu u Zagrebu predavao novinarske vrste i načine (žanrove i stilove). BOKA IZBLIZA I SVISOKA, napisana je načinom *Izravno u stroj,* kako se zove i jedna od njegovih

pjesničkih zbiraka. (Vidi u SEDMOGLASNIK, *Nolit*, Beograd 1982. i u SEDMOGLASJE, izabrane pjesme, *Matica hrvatska*, Zagreb, 2016., 496 str.) To je dakle jedan od sedam njegovih načina pjesničkog djelovanja koji on sam naziva *ritamsko kazivanje*. BOKELJSKI CIKLUS, koji predhodi ovomu, objavio je u knjizi ČIM UMREŠ RODIT ĆEŠ SE („Hrvatski Parnas“ *Naklada Đuretić*, Zagreb, 2016. Kočanov književni opus sačinjava oko 40 knjižnih naslova, najviše pjesničkih, ali i romana, kritika, eseja, putopisa, znanstvenih radova... U pjesmama, šest od njih su u *Zlatnoj knjizi hrvatskoga pjesništva od početaka do danas*, i inače ima i tema o Boki , osobito u onima za djecu. O Boki je snimio i 10 (deset) dokumentarnih filmova; svi su emitirani na Provom programu HRT-a. Prije toga, još kao student, 1962., s pokojnim Marijom Perušinom, znamenitim snimateljem, napravio je prvu ikada snimljenu 20-minutnu tv-reportažu o Boki na c/b šesnaestici; i ona je emitirana, tada na saveznom jugoslavenskom tv-programu. Radnja romana ČOEK ZLTNIJE RUKA, radnja se velikim dijelom zbiva i u Boki. Herceg Novi je grad Kočanova djetinjstva, a i otac mu je stanovito vrijeme tu živio. Na inicijativu Stijepa Mijovića Kočana, dvije Matice, hrvatska i crnogorska, te crnogorski i hrvatski državni povijesni/historijski instituti, 2007. u Kotoru održali su veliki znanstveni skup s temom o Hrvatima u Crnoj Gori; i sam je na njemu sudjelovao znanstvenim radom o Vjenceslavu Čižeku, te uvodnim ogledom , skupa s pof. dr. Stijepom Obadom, Konavljaninom, profesorom povijesti iz Zadra, no taj ogled kasnije se nje našao u Zborniku radova (!?) Tiskan je naknadno u časopisu *Dubrovnik.*

BLAŽENA OZANA KOTORKA EKUMENSKA SVETICA

Dr. sc. Tomo VUKŠIĆ

Pitanje njezina podrijetla te tradicionalno katoličko i pravoslavno štovanje

Za početak ovog izlaganja želio bih podsjetiti da su svetost i ekumenizam dva pojma, naznačena u samom naslovu predavanja o blaženoj Ozani Kotorki (1493.-1565.), čiji bi sadržaj i poruka u nastavku ovog izlaganja trebali biti povezani kroz primjer ove blaženice. Zapravo, blažena Ozana pojavljuje se kao jedan od primjera svetosti koji potvrđuje tu potrebnu intimnu vezu. Naime, prožetost i međusobna ovisnost ekumenizma i svetosti tema je koja je vrlo prisutna u ekumenskoj teologiji. I ne samo prisutna u teologiji, i povezana s obraćenjem i molitvom, već nju Drugi vatikanski sabor u svom Dekretu o ekumenizmu "Unitatis redintegratio" smatra središtem svih ekumenskih nastojanja kada kaže: "To obraćenje srca i tu svetost života, zajedno s privatnim i javnim molitvama za jedinstvo kršćana, valja smatrati dušom cijeloga ekumenskog pokreta te se s pravom mogu nazvati duhovnim ekumenizmom."1 Uz to, da bismo lakše uokvirili svoju temu, dobro će nam doći i jedan odlomak na istu temu iz enciklike o ekumenskom nastojanju "Ut unum sint", koju je Sveti Ivan Pavao II. objavio 25. svibnja 1995. On kaže: Premda na nevidljiv način, još nepotpuno zajedništvo naših zajednica uistinu je čvrsto usidreno u puno zajedništvo svetih, to jest onih koji su na koncu života vjerna milosti prispjeli u zajedništvo slavnoga Krista.
Ovi sveci dolaze iz svih Crkava i crkvenih zajednica i otvorili su im ulaz u zajedništvo spasenja. Kad se govori o zajedničkoj baštini, u nju se ne smije upisati samo ustanove, obredi, sredstva spasenja, tradicije koje je sačuvala svaka pojedina zajednica i iz kojih su se oblikovale, nego u prvom redu i prije svega ova stvarnost svetosti. U ižaravanju koje proizlazi iz 'baštine svetih' koja pripada svim zajednicama, 'dijalog obraćenja' prema punom vidljivom jedinstvu pojavljuje se tada u svjetlu nade. Ova sveopća prisutnost svetih daje naime dokaz transcendencije snage Duha. Ona je znak i dokaz pobjede Božje nad snagama zla koje dijele čovječanstvo, kako to opijeva liturgija, 'kruneći svete, Bog kruni svoje vlastite darove'. Gdje god postoji iskrena volja slijediti Krista, Duh zna uliti svoju milost putovima koji nisu redoviti. Ekumensko iskustvo omogućilo nam je to bolje razumjeti. Ako se u duhovnom nutarnjem prostoru, kojega sam opisao, zajednice budu znale uistinu 'obratiti' traženju punog i vidljivog zajedništva, Bog će po njima učiniti ono što je učinio po svecima. On će znati nadvladati zapreke baštinjene iz prošlosti i dovesti ih na put koji on želi: k vidljivoj 'koinoniji' koja je u isto vrijeme hvala njegove slave i služenje njegovu naumu spasenja.2 Navedene misli pomažu nam uočiti i prepoznati kako među kršćanima, iako pripadaju različitim i odvojenim vidljivim Crkvama i crkvenim zajednicama, ipak postoji, uz mnogo drugih zajedničkih elemenata, također zajedništvo svetosti i

svetaca, o kojemu se ne govori baš često. Danas, kad želimo upravo pod tim vidom razmišljati o blaženoj Ozani Kotorki, onda se čini da se ova tema nameće pod dva vidika. Prvo, zanima nas njezino podrijetlo, za koje se obično kaže da je bilo pravoslavno, i drugo, zanimljiva nam je ova blaženica i po tomu što joj štovanje tradicionalno iskazuju i katolički i pravoslavni vjernici.

Pitanje podrijetla blažene Ozane Kotorke

Najstariji objavljeni životopis blažene Ozane napisao je talijanski dominikanac Serafino Razzi i objavio ga 1592. godine. Bilo je to 27 godina nakon Ozanine smrti, a pri tomu se Razzi, kao izvorom, služio usmenim kazivanjima u Kotoru i već postojećim rukopisnim tekstom koji se danas smatra zagubljenim.3 U tom svom djelu Razzi piše: "Rodila se službenica Božja sestra Ozana, čiji život sada namjeravamo opisati, u Komanima, selu ne više od pola dana, po zemlji daleko od Kotora, grada na granici Dalmacije, i na početku Makedonije. Njezina rodbina bijahu kršćani, ali su zahvaćeni (irti, prevladani) ipak od sekte Grka zvanih Rašani, koje mi danas smatramo kao šizmaticima, jer se u mnogim stvarima ne slažu s Rimskom Crkvom."4 Dvojba da li su ipak Releze, a ne desetak kilometara udaljene Komane, rodno mjesto Ozane Kotorke, već je riješena.5 No teza o njezinu pravoslavnom podrijetlu, iako nije nikada dokazana, niti ju spominje ijedan izvorni dokument, ponavljana je kroz prošlost, a ponekad i u naše vrijeme. Na primjer, u zapisniku Vijeća građana Kotora od 25. travnja 1685. nalazimo sljedeću zabilježbu: "Svidjelo se uzvišenoj Božjoj Providnosti (osim drugih dragocjenih darova, koje po svojoj beskrajnoj dobroti dade ovom svom vrlo pobožnom gradu Kotoru) ukrasiti ga još dragocjenim blagom časnoga tijela bl. Ozane. Rođena u Kumanima, udaljenima pola dana od ovoga grada od roditelja grčkoga obreda, ali raške sekte, uzdižući se od stvorenih stvari u kontemplaciju nebeskih, prosvijetljena
Božanskim svjetlom koje joj se više puta vidljivo ukazalo, prešla je u ovaj grad da bi se još više poučila u kršćanskim dogmama."6 U ostavštini don Andrije Zubazzi-Balovića, doktora filozofije i teologije, koji je živio oko 1700. godine, koju je čuvala kneževska obitelj Visković iz Perasta, i koja obitelj ju je početkom 20. stoljeća uljudno ustupila za potrebe istražnoga postupka beatifikacije, nalazimo sljedeću tvrdnju o podrijetlu bl. Ozane: "Rodi se ona godine našega obnovljenoga spasenja 1493. u Monte Scordo ili Crnoj Gori u selu Kumani pola dana hoda udaljenom od Kotora od roditelja seljačkih uvjeta, i zatrovanih srpskom šizmom."7 U novije vrijeme, u povodu Ozanine beatifikacije, moglo se pročitati sljedeće: "I naša svetica iz Kotora, koja svojim porijeklom i obraćenjem povezuje u jednu dušu dva razdijeljena svijeta – istočni i zapadni, po svome je značaju nebotična naša gora, stalna i nepokolebljiva u kršćanskim disciplinama duše, nepomična pri udarcu svih nesmiljenih oluja života."8 Jedan drugi pisac veli da "sveta Hozana, nije pravila nikakve razlike između Pravoslavne i Katoličke crkve, niti joj je ko od rodbine zamjerao što je prešla Katoličkoj crkvi".9
U povodu njezine beatifikacije napisano je također: "Svakako vrlo je važna činjenica, da je naša Ozana prva jugoslavenka podignuta na oltar univerzalne

katoličke Crkve. Genialan muž sadašnjosti papa Pio XI. tim je povijesnim činom očito pokazao, da je vođen ljubavlju prema našem narodu učinio značajan gest, kada je podigao na čast blaženice ženu, koja je rođena u eminentno pravoslavnom plemenu i kraju."10 Čak je i Anđeo Maria Miškov, vicepostulator, tijekom istražnoga postupka beatifikacije izjavio: "Posvema se slaže s istinom da je blažena Ozana rođena u Komanima u Crnoj Gori, udaljenima od Kotora pola dana hoda, godine 1483., dana 25. studenoga, od šizmatičkih i vrlo siromašnih rođaka, […], bi odgojena i othranjena u šizmi."11 Međutim, bez obzira na iznesene tvrdnje, ipak ne proizlazi kao dokazano da su roditelji bl. Ozane bili pravoslavci i da je ona krštena i odgojena u pravoslavlju, a kasnije da bi prešla na katoličku vjeru. Naime, ni jedan od izvornih dokumenata i starih zabilježbi, koje sam imao priliku pročitati, ali uz napomenu da treba biti otvoren daljnjim istraživanjima, uopće ne spominje čin prijelaza bl. Ozane iz pravoslavlja na katoličku vjeru. No, postoji podatak da je bl. Ozana, "a da nije prošlo mnogo vremena" nakon njezina dolaska u Kotor, zajedno s drugim ženama, prvi put u životu pristupila sakramentu ispovijedi, i to kod katoličkoga svećenika.

Nakon toga je bila i na Misi.12 Isto tako, možebitni prijelaz bl. Ozane iz pravoslavlja u katoličanstvo ne spominje se ni u izvještajima, koji govore o njezinu stupanju u treći red Sv. Dominika (25. siječnja 1515.) i o njezinu polaganju redovničkih zavjeta, kada je svoje krsno ime Katarina promijenila u Ozana.13 Zanimljivo je također da pitanje nespominjanja konkretnoga čina prijelaza bl. Ozane iz pravoslavlja u katoličanstvo, pa ni kod polaganja njezinih zavjeta katoličke redovnice, a što bi bilo potrebno obaviti ako je bila krštena u pravoslavlju, nisam uočio kod njezinih katoličkih životopisaca, osim kod Marijana Biškupa.14 No, pronašao sam da je jedan od rijetkih pravoslavnih pisaca, koji se malo bavio bl. Ozanom, to uočio i izrazio riječima: "Zanimljivo je pomenuti da ne postoji nijedan podatak da je stupivši u dominikanski samostan primila ponovno krštenje i miropomazanje, iako rana žitija govore jasno da su joj roditelji bili grčkoga zakona."– Ovaj pravoslavni pisac dobro uočava da ne postoji ni jedan podatak o činu prijelaza bl. Ozane iz pravoslavlja u katoličanstvo. No pogrešno misli da se prijelaz iz pravoslavlja u Katoličku crkvu čini tako da ovakav prijelaznik biva ponovno kršten i miropomazan (krizman), kao što se to ponekada čini kad netko prelazi u pravoslavlje. To je, međutim, u Katoličkoj crkvi kod primanja pravoslavaca u puno katoličko zajedništvo apsolutno zabranjeno, jer je sakramente krštenja i miropomazanja (krizme), primljene u Pravoslavnoj crkvi, kao i sve druge sakramente podijeljene u toj Crkvi, Katolička crkva uvijek smatrala valjanima. Stoga se prijelaz iz pravoslavlja u katoličanstvo uvijek obavljao tako da je prijelaznik posebnim činom, pred ovlaštenim službenikom Katoličke crkve, samo ispovjedio katoličku vjeru, a nakon toga bi mu mogli biti podijeljeni samo oni sakramenti koje dotada nije primio. znati povjesničar, književnik i političar sa kraja 19. i početka 20. vijeka. Među najpoznatijim knjigama koje je napisao je knjiga "Arbanaško pitanje i srpsko pravo". Usp. http://www.prometej-beograd.rs/ i www.magazintabloid.com/casopis – 14.4.2015. 10 ALFIREVIĆ, Stjepan. Značenje beatifikacije bl. Ozane Kotorke. U: Gospina krunica. Zagreb, 7/1930., str. 112-114. 11 Biskupijski arhiv Kotor

(BAK), Miscellanea b. Ozana. – "È pienamente conforme alla verità, che Beata Osanna sia nata in Komane nel Montenegro, distante da Cattaro mezza giornata di camino, nell'anno 1483, il giorno 25 novembre, da parenti scismatici e poverissimi, […], venne educata ed allevata nello scisma." 12 Usp. RAZZI, Serafino. Vita della reverenda serva di Dio, la madre suor Ossanna da Cattaro, dall'Ordine di San Domenico. Firenze, 1592., str. 14. ― Biskupijski arhiv

No od posebne je važnosti da ni taj prvi životopis bl. Ozane,20 koji je napisao neki njezin nepoznati suvremenik, a ni Farlatijeva skraćena verzija toga životopisa,21 uopće ne spominju Ozanino pravoslavno podrijetlo, već u predgovoru toga "bezimenoga životopisca" u hrvatskom prijevodu čitamo samo da je bl. Ozana "od roditelja u kršćanskom nauku ne izučenih odgojena".22 Međutim, pravoslavno podrijetlo bl. Ozane čak dva puta spominje fra Anđeo Miškov, priređivač hrvatskoga prijevoda ovoga životopisa, čiji je autor anonimni suvremenik bl. Ozane, a koji je Miškov objavio 1900. godine. U tom prijevodu Miškov najprije u uvodu, koji je sam napisao, tvrdi: "…roditelji su joj bili Pero i Urša iz porodice Kosić grčkoiztočne vjere…", a da se pri tomu ne poziva ni na kakav izvor.23 Isto tako, malo kasnije, u bilješci br. 7, koja također nije dio izvornoga teksta već se radi vjerojatno o Miškovljevim dodatcima uz ovaj hrvatski prijevod, tvrdi se: "Roditelji su joj bili hrišćani t. j. sljedbenici grko-istočne vjere od Rima odieljene: otac joj se zvao Petar a mati Urša, kućom su se zvali Kosić.

Ipak, naspram vrlo raširenu mišljenju da je bl. Ozana pravoslavnoga podrijetla, već u vrijeme njezine beatifikacije moglo se pročitati također i sljedeću rečenicu Stjepana Vukašinovića: "Mišljenje da je Hozana rođena u pravoslavlju nije ujamčeno, a Crkvi koristi samo istina".25 Međutim, nisam pronašao da je ovaj pisac dokumentima obrazložio svoju tezu. U novije vrijeme Marijan Biškup piše da se ne može "oteti dojmu da neki, zbog ekumenskih razloga, katoličku redovnicu i dominikansku pokornicu Ozanu, pod svaku cijenu žele vidjeti kao bivšu pravoslavku, koja je potom prešla u Katoličku crkvu", što je, prema njegovu mišljenju, "zbog nedostatka povijesnih vrela, vrlo teško dokazati".26 Bez obzira što Razzijeve "parenti" (tj. rodbina), krivo prevodi s "roditelji", Niko Luković je, u povodu 400. obljetnice smrti bl. Ozane, pozivajući se na znanstvene izvore, napisao također: "No, sa sigurnošću ne može se tvrditi da su joj roditelji bili pravoslavci u današnjem smislu. Imamo dokaza da u to doba u Zeti još nije bila naglašena razlika između katolika i pravoslavne braće. Npr. godine 1459. u Čeklićima, plemenu udaljenom 6 km od Cetinja prema sjeveru, obavljalo se katoličko bogoslužje ma staroslavenskom jeziku, koje je vršio katolički svećenik iz Kotora Matej 'ćurilica' (glagoljaš) sa službom u spomenutom plemenu."27 Ovdje je korisno podsjetiti također na rezultate istraživanja Krunoslava Draganovića, koji se bavio masovnim prijelazima katolika na pravoslavlje u vrijeme otomanske vladavine, uključujući i Crnu Goru. On donosi nešto više podataka o katolicima na području rijeka Zete i Morače, koji su tamo živjeli još desetljećima nakon smrti bl. Ozane i poslije toga prešli na pravoslavlje ili islam. U tim krajevima je i Lješanska nahija, u kojoj se nalaze Releza, i Katunska nahija, u kojoj je mjesto Komani

Prema izvještaju misionara Jurja Vuškova koji je, nakon svoga povratka iz Rima, 1633. godine posjetio ove krajeve, on je bio primljen s neopisivom radošću od tih katolika koji su jadikovali što su napušteni od svih. Žalili su se, kako su mu govorili, što umiru kao životinje, bez ispovijedi i pričesti i bez najvažnijega, to jest bez krštenja, jer je među njima tijekom proteklih dvanaest godina svećenik bio samo dva puta, i to po noći. Samo u plemenu Bjelopavlića Vuškov je tada našao 200 katoličkih obitelji, barem po imenu, kako kaže, a bilo je to cijelih 40 godina nakon smrti bl. Ozane. No zbog općega nedostatka svećenika stvarno su otpali od katoličke vjere i prešli na pravoslavlje, a 90 obitelji je primilo islam. Međutim, prema nešto starijem izvještaju barskoga nadbiskupa Marina Bizze iz 1610. godine, u unutrašnjosti Crne Gore tada je bilo više plemena katoličke vjere, i to: Bjelopavlići, Piperi, Bratonožići u potpunosti, a Kuči samo jedna polovica. No, samo 25 godina kasnije ista plemena su već bila ili posvema ili oko polovice pravoslavci. U tom prevođenju katolika na pravoslavlje, prema Draganovićevoj studiji, početkom 17. st. posebno se isticao tadašnji crnogorski pravoslavni metropolit Rufin (1593.-1639.), tako da u drugoj polovici toga stoljeća u unutrašnjosti Crne Gore nije bilo više nikakva traga katolicizmu.28 Ako se, u okviru navedenih podataka povijesnih izvora, dobro analizira već navedeni odlomak iz Razzijeva životopisa bl. Ozane, koji je napisan sto godina nakon Ozanina rođenja i krštenja, onda nije sigurno da se može zaključiti da je Razzi mislio da bi Ozanina rodbina bila šizmatička u času njezina rođenja. Iz toga Razzijeva teksta još manje rezultira kako je Razzi tvrdio da bi Ozanini roditelji bili pravoslavci, kako misle neki autori. Dapače, Razzi uopće ne spominje njezine roditelje.29 Za razliku od teze da Razzi tvrdi kako su Ozanini roditelji bili pravoslavci, prije će biti da je Razzi mislio na Ozaninu "šizmatičku" rodbinu, koja je živjela u času kad je on, Razzi, pisao njezin životopis, a to je bilo sto godina nakon Ozanina rođenja, te da za tu rodbinu kaže da nekada "bijahu kršćani", to jest katolici. Ti bivši kršćani, u međuvremenu, to jest kroz proteklih stotinu godina, "su zahvaćeni (irti, prevladani) ipak od sekte Grka zvanih Rašani, koje mi danas smatramo kao šizmaticima, jer se u mnogim stvarima ne slažu s Rimskom Crkvom". Naime, iz teksta je očito da Razzi razlikuje nekadašnju vjerničku pripadnost Ozanine rodbine, i naziva ju kršćanskom, od vjerničke pripadnosti njezine rodbine "danas", to jest u času pisanja životopisa, koju naziva šizmatičkom. Ako se Razzijev tekst shvati, kako je upravo izloženo, onda bi bl. Ozana bila rođena u "kršćanskom" rodbinskom okruženju koje je do Razzijeva pisanja njezina životopisa, to jest kroz proteklih sto godina, postalo "šizmatičko". Uz to, ovakvo tumačenje, slaže se s ondašnjim ustaljenim načinom, na koji su katolički pisci koristili pojmove: kršćanin, šizmatik i nevjernik, te s njihovim ondašnjim značenjem. To jest, u vrijeme kad je Razzi pisao životopis bl. Ozane, imenom "kršćani" (christiani, tal.) katolici su nazivali sebe, članove Rimske Crkve, nazivom "šizmatici" (scismatici, tal.) ili "Grci" nazivali su sljedbenike pravoslavlja, a muslimane se označavalo pojmom "nevjernici" (infedeli, tal.), ili "Turci". Uporaba naziva pravoslavni (ortodossi) pojavila se i ustalila među katoli cima mnogo kasnije, a još krajem 19. stoljeća vođene su teološke rasprave o dopuštenosti uporabe toga naziva za "šizmatike". Uz to, nema nikakve logike

smatrati da je Razzi pod nazivom "christiani" mislio na pravoslavce. On ustvari za Ozaninu rodbinu kaže "furono christiani" (tj., bijahu kršćani). Odnosno, u času kad on piše Ozanin životopis, njezina rodbina za njega nisu više "christiani" nego oni to "bijahu", a u tom času njezina rodbina su "scismatici". Naime, upravo zato što u času njezina rođenja nisu bili "šizmatici", nego "christiani", koji su u međuvremenu otpali, njezina rodbina jesu šizmatici "danas", kad Razzi piše, jer nisu više "christiani", to jest nisu više katolici, jer su u međuvremenu postali pravoslavci. K tomu, ako su Relezi kraj za koji znamo da ga već dugo nastavaju pravoslavci, to nikako ne znači da je tako bilo i u vrijeme bl. Ozane. Isto tako, ako je njezina rodbina bila pravoslavna 1592. godine, kad je Razzi pisao Ozanin životopis, iz toga nije dopušteno zaključiti da je tako bilo i sto godina prije toga, kad je bl. Ozana rođena i krštena, a da se za to ne prilažu dokazi. Osim toga, nije jasno kako se dogodilo da je u preuzimanjima Razzijeva teksta, kod svih već spominjanih autora izostavljena riječ "irti" (zahvaćeni, prevladani), koja je od vrlo velikoga značenja. U Razzijevu životopisu bl. Ozane se samo u još jednom odlomku spominju pravoslavci. U skladu s ondašnjom crkvenom terminologijom koja je već spominjana, bivaju nazvani "grci" i "grčka Crkva", dok se katolike naziva "rimska Crkva". Radi se o odlomku u kojemu je preneseno mišljenje bl. Ozane da se i "grci", koji su se odvojili od Rimske Crkve, mogu spasiti. Taj odlomak u hrvatskom prijevodu glasi: "U obiteljskim razgovorima o stanju grka, koji su se odvojili od Rimske crkve, raspravljajući se kojiput u njezinoj prisutnosti, i nastojeći da o tomu rekne svoje mišljenje, s poniznom i kratkom molitvom, ovako odgovori. Istinito se mora smatrati, i slobodno braniti, da se sva djeca, koja su vodom svetoga krštenja, prema običaju grčke crkve, bila oprana, mogu spasiti. A osim toga, može se mirno, i bez ikakve pogreške tvrditi da svi odrasli, koji odlaze iz ovoga života, kao prastari grci, bez druge ne i dodatka: ne vjerujući druge stvari izvan onih, koje se moraju vjerovati i držati, mogu se spasiti: a drugi vrlo, vrlo teško."30

Katolici i pravoslavni štuju bl. Ozanu Kotorku

Poznato je da bl. Ozanu rado štuju i katolici i pravoslavci i da su se oko njezina groba i posmrtnih ostataka od pamtivijeka rado okupljali na molitvu. Čak i vatikanski Zbor obreda u svom dekretu o štovanju (20. prosinca 1927.), koje joj se iskazuje, spominje činjenicu da i pravoslavci štuju bl. Ozanu: dolaze na njezin grob, štuju njezine relikvije i s povjerenjem ju zazivaju kao nebesku zaštitnicu,31 o čemu postoje razna i stara svjedočanstva. Stjepan Pulović, kotorski biskup, piše 27. veljače 1848. da se u crkvi Svete Marije od Rijeke čuva tijelo službenice Božje Ozane, koja je umrla 1565. godine i koja "otada pa do današnjega dana nastavlja buditi pobožno štovanje ne samo kod katolika, nego također i kod inovjeraca".32 U jednom ovjerenom prijepisu iz staroga rukopisa, vjerojatno kronike Dominikanskoga reda koja spominje i bl. Ozanu, čiji se izvornik čuvao kod gosp. Josipa Jelčića u Dubrovniku, a koji je napravljen tijekom istražnoga postupka 1903. godine, kaže se: "Njezino tijelo je sačuvano neraspadnuto sve do ovoga vremena i od pobožnoga naroda dapače i od šizmatičkih Rašana od kojih je vukla lozu pobožnim čašćenjem je prihvaćeno".33 Ozanino tijelo preneseno je 1807.

godine iz crkve Sv. Pavla u crkvu Sv. Marije od Rijeke. Opat te crkve Vinko Balović za potrebe postupka beatifikacije izjavio je da su javno štovanje prema njezinu tijelu iskazivali i pravoslavci te da se to štovanje među njima sačuvalo u Crnoj Gori, odakle je bila podrijetlom. Kad se njezino tijelo izloži javnom štovanju, oni dolaze u velikom broju a obitelji, koje smatraju da od njih vuče korijen, svake godine u svibnju prikazuju joj vosak i drugu milostinju Marko Kalođera, splitski i makarski biskup, pisao je 11. veljače 1887. da su Ozanini rođaci i zemljaci dolazili i iskazivali joj štovanje i polagali iznad nje na oltar kruh, sir i vosak što je možda prestalo 1821. godine kad su pravoslavci u Dalmaciji izjavili da ne će sjedinjenje.35 U istražnom postupku početkom 20. st., na pitanje istražitelja o štovanju prema Ozani, a to je bilo pitanje br. 19, saslušani svjedoci su redom potvrđivali da su i nekatolici iskazivali štovanje bl. Ozani tako što su davali milostinju, palili svjetiljke i svijeće, prinosili ulje, vosak i priloge za svete Mise.36 Da je sve gore rečeno zaista istina službeno je, za potrebe postupka beatifikacije, u jednom svom izvještaju potvrdio i fra Anđelo Maria Miškov, vicepostulator.37 U povodu beatifikacije bl. Ozane pojavilo se više tekstova koji potvrđuju činjenicu da joj i pravoslavci iskazuju štovanje. Tako na primjer Josip Jedlowsky, koji je bio član odbora za beatifikaciju, kao očevidac opisuje kako je to štovanje izgledalo: "Iz prikrajka sam promatrao par dana prije i poslije svečanosti hodočasnike. Vidio sam Crnogorca, koji je Blaženici donio dar bolju voštanicu i koji je izlazeći iz crkve udario u plač… Neka starica iz Groblja dugo se krstila ispred rake, cjelivala skaline oltarske, pa stolnjak i konačno izvadi iz torbe dva krumpira, položi ih na oltar i sretna ode, jer ju nitko ne vidje. Ja vidjeh u njoj udovicu, koja je Učitelju poklonila cijelo svoje blago: dva dinarčića… Dolaze tako žene žuljevitih ruku, koje ne znaju čitati iz molitvenika, koje ne znaju za krunicu, vične jedino teškoj motici i tvrdoj ledini; gledao sam mlade snahe sa zdravom dječicom u krilu i sinove vrleti, koji u dvadesetoj godini ne znaju za starost, i od kojih sam učio pravu molitvu i istinsku žrtvu, od njih, koji nijesu znali nikakove molitve, kao ni Hozanina majka, gore u brdima, kad ju je kćerka pitala: 'Majko, tko je to Bog, gdje on stanuje?' Ne smijem reći ni za sebe, ni za druge, koji previše volimo svoj 'ja', kako mi je u duši odjekivalo, kad bi na staklo krovića sarkofaga padao triput cjelivani dinarčić inih bogatih sirotana."

Na samoj svečanosti proglašenja blaženom sudjelovali su i Ozanini daleki rođaci iz Releza o čemu svjedoči sljedeći zapis: "Najsvečaniji su bili momenti štovanja blažene Hozane. Tako je glagoljaška pontifikalna Misa bila nadasve dobro posjećena. Naročito se opazio velik broj Crnogoraca, među kojima su osobito zapaženi Relezani, sumještani i rodbina bl. Hozane. Oni su kasnije prisustvovali i svečanom dočeku preuzv. gosp. dra Antuna Bauera nadbiskupa zagrebačkog i hrvatskog metropolite. Ovaj doček je bio najsvečanija točka svečanosti. Čitav put preuzv. nadbiskup kroz Boku Kotorsku sličio je triumfu. Od Perasta je nadbiskup bio praćen zastavama i zvonjavom zvona, dok je u Kotoru bio dočekan od šestorice biskupa, brojnog svećenstva, glazbe, mnogobrojnog građanstva, predstavnika općine; Crnogoraca iz Releze. Pri ulazu nadbiskupa u grad zvonila su sva zvona. Sam gradski načelnik je pozdravio preuzv. nadbiskupa, koji je bio nadaren cvijećem."39 Katolički biskupi, koji su 6. srpnja 1930. bili na proslavi

beatifikacije u Kotoru, a sutradan 7. srpnja stigli poslije podne na Lovćen, susreli su i pozdravili u Njegušima neke od članova Ozanine daleke rodbine iz Releza, koji su se vraćali s kotorskih svečanosti.

Crnogorski i srpski pisci o bl. Ozani

O bl. Ozani kao temi u stranoj i domaćoj književnosti do 400. obljetnice njezine smrti pisao je Niko Luković.41 U tom prikazu Luković spominje i neke srpske i crnogorske pisce koji su svoje retke posvećivali bl. Ozani. To su: Pavle Popović, Petar Kolendić i Miroslav Pantelić, čiji tekstovi ne dodiruju područje teme koju obrađuje ovaj tekst. Mitar Vukčević je objavio tekst s naslovom "Vladika Mardarije Kornećanin", za kojega vladiku se na mnogo strana ponavlja da je bio stric bl. Ozane, a da nisamnaišao na pokušaje da se to dokaže. Boško Dumović je tvrdio da je njegov rod jedan od potomaka obitelji u kojoj je rođena bl. Ozana.42 Đorđe Nikolić je, ustvrdivši da bl. Ozana potječe od roditelja koji su bili pravoslavne vjere, prepričao sadržaj postojećega "Života blažene Ozane" koji je bio "rasturen među verne, kako katoličke tako i pravoslavne vere",43 a o onomu što su pisali Vuk Karadžić i Tomo Oraovac bit će govora u nastavku ovoga teksta. Ovdje nije moguće podrobnije posvetiti se ovoj temi, niti je to nakana, već se želi samo podsjetiti da je bl. Ozana i danas povremeno prisutna u spisima nekih pravoslavnih pisaca. No prije negoli spomenemo koju suvremenu publikaciju, želio bih podsjetiti da Vuk Karadžić navodi jednu narodnu poslovicu čiji se nastanak, kako tamo piše, u Crnoj Gori povezuje s bl. Ozanom. Karadžićev opis te poslovice donosi Luković, ali iz nekog razloga ispuštena je sama poslovica pa je, zbog toga propusta, ovdje ponavljam. Taj Karadžićev odlomak glasi: "Metla došla, metla pošla. Pripovijeda se – u Kotoru – da je odgovorila nekakva kaluđerica svetoj Jovani kad ju je ona zamolila da je nauči kako će se Bogu moliti. Kaluđerica je mislila: 'kakva si – prosta – došla takva ćeš i otići; sveta Jovana pak misleći u prostoti svojoj da joj se na molbu njezinu upravo odgovara, govoreći tako molila se Bogu i njemu, koji ne gleda na riječi, nego na misli i na đela, bude ta molitva ugodna, i ona se posveti."

Nedavno se pojavilo reprint izdanje knjige Tome Oraovca s naslovom "Znamenite Crnogorke" u kojemu je svoje mjesto dobila i naša blaženica pod naslovom "Sveta Ozana".45 Jevrem Brković, suvremeni crnogorski književnik, objavio je tijekom posljednjega rata pjesmu s naslovom "Blažena Ozana", koja je prema zabilježbi ispod nje, nastala 1966. godine.46 Vesna Vičević napisala je svoje "sentimentalno žensko sjećanje na cetinjsko djetinjstvo" s naslovom "Predskazanje blažene Ozane" i objavila ga 2003. godine u "Crnogorskom književnom listu".47 Marko Popović je u svojoj zbirci pjesama "Lovćenska vila" (2011.) objavio pjesmu "Svetica" u kojoj pjeva o blaženoj sestri Ozani, koju su anđeli odmamili s vrhova Crnih Brda da prigrli bedeme Staroga Grada.

(...)

Zaključne misli

Bivši kotorski biskup Pavao Butorac napisao je tekst s naslovom "Bokeljski sveci i ekumenizam" i objavio ga u povodu obilježavanja 400. obljetnice smrti bl. Ozane. Učinio je to u vrijeme kad je završavao Drugi vatikanski sabor, prvi u povijesti sabora koji je objavio poseban dokument posvećen ekumenskom pokretu i sjedinjenju kršćanaBudući da smo se, u povodu 450. obljetnice smrti iste blaženice, okupili u Kotoru, gdje je Butorac nekada bio biskup, čini se vrlo prikladnim, kao završetak ovoga prikaza, dodati i njegovo mišljenje o bl. Ozani u okviru ekumenskoga pokreta. Pisao je Butorac: Je li Hozana klasičan ekumenistički lik […]? Odgovaram čisto negativno u punu uvjerenju. Obično se naše ekumenističko shvaćanje prislanja na čisto vanjske okolnosti baš kad se radi o životu naše blaženice. Ovdje nije riječ o kultu naše pravoslavne braće prama Hozani, a to je zapravo i jedino ozbiljno i stvarno u našem pitanju, ali o tome kasnije. Da li je blaženica crnogorskog ili arbanaškog porijekla? Ima ih, koji tvrde, da je arbanaškog. Na značajnom Hozaninu portretu, koji se čuva u moćniku kotorske katedrale, a nastao je malo godina po njezinoj smrti, ne da se ništa zaključiti. To je tipična ljepota crnogorskog i arbanaškog krša. Samo je začudo, da se onakva svježina u izrazu očiju i lica mogla očuvati pod k[o]rovom vrlo teškog Hozanina pokorništva. To se, psihološki, ipak dade objasniti: oštra tjelesna i duboka duhovna samozataja kadikad potenciraju svježinu tjelesne strukture, koju se samozatajom spiritualizira i stanjuje u organizmu pritisak materije. Nego, da li je Hozana crnogorskog ili arbanaškog podrijetla, to u konkretnom slučaju ne znači ništa za ekumenizam, jer je katolički arbanaški sjever imao redovito veze s krajem, gdje se blaženica rodila, a opet je povijesno utvrđeno, na osnovu rimskih isprava u prvome redu, da je Crna Gora sve do u drugu polovicu 17. vijeka u većini bila katolička. Ova je zadnja okolnost vrlo simptomatična i za drugo pitanje: da li je Hozana rođena i od malih nogu podignuta u katoličkoj sredini ili u pravoslavnoj? Dosad se mislilo, da je Hozana rođena i u djetinjstvu odgojena u pravoslavnoj sredini i da je u Kotoru kao služavka prešla u katolicizam. Svakako, i u pretpostavci da je to tako, taj se prijelaz ne smije uzeti kao neka formalna procedura ili postupak. Hozana je naprosto prešla u katoličku sredinu i nastavila živjeti svojim jednostavnim životom, združena s Bogom i revna u vršenju svojih dnevnih dužnosti. Zar je nevino pastirče i priprosta služavka mogla imati smisla za neku vjersku ili konfesijsku diskriminaciju? Bila je u dobroj, pače u najboljoj vjeri, kako je pisac ovih redaka u svom dugom svećeničkom iskustvu mogao konstatirati u premnogih pravoslavaca, osobito onih što ne dolaze u dodir sa gradskim lukavstvom. Hozana nije osjetila senzaciju formalna prijelaza, nego se sasvim prirodno i neprisiljeno saživila s katoličkim duhom u svome shvaćanju i u svojim odnosima s okolinom. […] Svakako, makar se te vanjske okolnosti i ne mogle uzeti u obzir za ekumenizam, ima nešto u naše blaženice upadno, zanimljivo, stvarno i djelotvorno, a to je kult, koji se njoj iskazuje u Kotoru od njezine smrti do danas od strane pravoslavne braće iz Boke i okoline, a posebno od strane Crnogoraca, koji ju smatraju svojom. Značajno je i poučno, kako ovaj jednostavni svijet, koji i inače u svom užem krugu nije bez svetaca (na prvom mjestu metropolit Sv. Vasilije Ostroški, unijat), ima skoro instinktivno visok

pojam o svetosti. Ponose se svojom blaženicom, odabranim cvijetom svoga krša, jer svetačka veličina duševnog herojstva nadilazi svaku drugu. Pa kako i ne bi, kad u Hozaninoj pokorničkoj tvrdini odsijeva nesalomljiva tvrdina crnogorskog kraja i kad se vjekovna epopeja muke i borbe sintetizirala u neku ruku, u uzvišenu svrhunaravskom okviru, u njezinu patničkom duhu i isposničkom značaju? Crnogorci dolaze pred Hozaninu kotorsku raku i odlaze utješeni i smireni. Pale svijeće, da posvjedoče svoju vjeru i nadu, kako i u njihovim srcima tinja taj besmrtni žižak vjerovanja, a počesto razbukti i u živ plamen odanosti Božjoj stvari i duhovnim vrednotama, na kojima su se ogrijali sveci i odnjihali geniji. A genijalnosti ima i u onih velikana duha, koji nijesu nikad napisali nijednog retka, ali su u svom impulsu k svrhunaravskoj veličini raskinuli sve, što je moglo da zamagli njihov herojski uspon k Vječnoj Ljubavi. Crnogorci prilažu zavjete svetici i daju prinositi njoj u čast svetu žrtvu, i to ovdje u Kotoru, trajno kroz vjekove. Jesu li oni time prejudicirali zaključcima drugog ekumenskog vatikanskog sabora ili su ih nesvijesno naslutili? Nije li ovaj zamah crnogorske vjere i nade u blaženičin zagovor s katoličkom susretljivošću s druge strane oblikovao jedno pravo, iskreno, čisto naravno i neprisiljeno ekumenističko raspoloženje i zatišje bez diskriminatorskih finesa i teoloških diskusija? Kad bi evropski Zapad i američko kopno i koncilski Oci, pogotovu oni, što posvetiše svoj um i svoje srce ekumenističkoj ideji, znali za ekumenističku oazu pod Lovćenom, ne sumnjam, da bi ostali osupnuti pred pojavom, koja uglavnom kod njih spada u ‘pia desideria’, pa bi se besumnje poslužili svim suvremenim saobraćajnim pomagalima, da joj dadu i prošire

https://zbh.hr/2020/04/29/blazena-ozana-kotorka-ekumenska svetica/

Ovo je skraćeni tekst predavanja koje je održano na Međunarodnom studijskom danu “Blažena Ozana Kotorska”, 28. travnja 2015. u Kotoru. Sva predavanja s toga skupa Kotorska biskupija namjerava izdati u posebnom zborniku, a ovo predavanje se objavljuje ovdje s dopuštenjem organizatora Skupa.

Naslov:RE: Još o Boki
Datum: Thu, 30 Apr 2020 21:55:35 +0200
Šalje: Mirjana Pejakovic <mirjana.pejakovic@zg.t-com.hr>
Prima: 'Josip Pecaric' <pecaric@element.hr>

Dragi Joško,
Ništa JA ne tvrdim; drugih podataka nisam našao. A ni tražio. Tu raspravu sam pogledao; ni ona ništa ne rješava o tomu posve suvišnom pitanju; često se za tadašnje obitelji i nije pouzdano znalo jesu li prešle na pravoslavlje i u kojim je to bilo okolnostima ... Da je cijela današnja Crna Gora nekadašnja Crvena Hrvatska, to također ja ne tvrdim, ali objavljujem i ponavljam. Da je sva bila katolička, i to se čini nedvojbeno. Bitno je kako je bl. Ozana, odgojena, a ne u kojoj je obitelji rođena. Nedavno, još pedesetih prošloga stoljeća, kada me majka 13. 6. vodila na sv. Antuna u Herceg Novi, slušao sam kako je u toj crkvici i pred njom „više pavoslavaca nego katolika“ . Moji roditelji nisu se skanjivali pozvati pravoslavce na Krstovdan, naš katolički seoski blagdan, („krst“ je riječ hrvatskoga jezika „za krst časni i slobodu zlatnu“/ Mažuranić) niti uzvratiti poziv na neki pravoslavni porodični blagdan. Klerici raspravljaju, to je dobro, neka se sve zna, ali bitnije je (meni) nešto drugo.
Čim sam čuo da „papa dolazi u Crnu Goru“, a znam da su on i crnogorski vladika Mihajlo znanci, a čini se i prijatelji već godinama, svratio sam (bilo mi je uzput) do Glasa koncila upitati Miklenića tko je zadužen za beatifikaciju bl. Ozane. Rekao mije koliko je znao, nazvao sam, taj me uputio na drugoga, drugi na trećega ... konačno sam došao do imena i prezimena nekoga hrvatskoga klerika u Njemačkoj „koji brine o tomu“, uputio sam mu e-poruku. Nije odgovorio. Neću griješiti dušu, imam obavijest da nisam primio 12 e-poruka, možda je „lažna vijest“... Nemoj imati iluziju da živimo u slobodi! Pričati/govoriti/pisati možemo što hoćemo, bitno je tko je državni odvjetnik, koga će i kako štititi!
Dakle „poduzeo sam korake“, poticao sam da se bl. Ozana u jedinstvenoj prigodi koja moguće predhodi, proglasi svetom (u toj raspravi kojoj je konfesiji pripadala njezina obitelj, (sve „navodno“), koju mi stavljaš pod nos, čitam da je bila pobornica objedinjavanja kršćana, kao i aktualni somnambul, kao i Križanić... pa bi to time moglo biti još izglednije. Međutim: svi hrvatski klerici mukom zamuknuše! Ili ja ne čujem dobro?
Ne uvlači me, molim Te, u jalove razprave u kakvoj je obitelju Ozana Kosić rođena. Ja potežem pitanje tko od hrvatskih katoličkih klerika brine, osobito kako brine o tomu da konačno dobije što je i zaslužila: aureol svetosti. Zanima li to i hrvatske klerike? Koliko sam do sada shvatio, osim mene, to ne zanima nikoga. Ili se svi lome o napora, a da ja to ne uspijevam vidjeti?
Iskreno, draže bi mi bilo da si uočio kakve su moje pjesme i bl. Ozani.
Kako doći do te Tvoje i Malkičine knjige o Čižeku? (Moja znanstvena rasprava o njemu i Boki je u onomu Zborniku Matice hrvatske nakon simpozija u Kotoru 2007.!) U Konavlima sam, ali vrijedi zagrebačka adresa.
Pozdravi gospođu Ankicu i kćeri i unuke, a ja pozdravljam Tebe
Stijepo

„RAZGOVORI“ S ĐUROM VIDMAROVIĆEM I BISKUPOM TOMOM VUKŠIĆEM

Naslov: Odg: DANAS SLAVIMO BLAŽENU OZANU KOTORSKU
Datum: Mon, 27 Apr 2020 21:14:54 +0200
Šalje:dvidmarovic@a1net.hr
Prima:'Josip Pecaric' pecaric@element.hr
Hvala na obavijesti. Velika svetaca. Nije mi jasno kako već nije kanonizirana.
Pozdrav:
Đuro V:

Naslov: Odg: Još o Boki
Datum: Wed, 29 Apr 2020 15:53:25 +0200
Šalje:dvidmarovic@a1net.hr
Prima:'Josip Pecaric' <pecaric@element.hr>

Dragi Joško,
Zahvaljujem na prilogu koji si mi poslao. Blažena Ozana doista zaslužuje naše divljenje i ja se čudim kako već nije kanonizirana. Znadeš li možda Ti je li u Kotorskoj biskupiji pokrenut proces njezine beatifikacije, odnosno utemeljena kauza za to? Bez toga neće biti kanonizacije. Nažalost, nisam siguran je li Ozana Kotorka službeno beatificirana ili je to učinio vjernički puk svojom pobožnošću i svojim zagovorima? Slično je i s posljednjom bosanskom kraljicom Katarinom Kosača koju je narod beatificirao a crkva nije premda je svojim vjerskim i kreposnim životom to zaslužila. Kao i švedska kraljica Kristina.
Bratski:
Đuro Vidmarović

Naslov: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Wed, 29 Apr 2020 17:20:11 +0200
Šalje: Tomo Vuksic <ordinarijat.bih@gmail.com>
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Poštovani Josipe,
Ozana Kotorka je službeno proglašena blaženom 21. prosinca 1927. godine, a dekret tadašnje rimske Kongregacije obreda, kojim je proglašena naći ćete na str. 39-42 u "Acta Apostolicae Sedis" (godište 1928.) koji Vam šaljem u prilogu.

Pozdrav i blagoslov

Don Tomo

Naslov: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Wed, 29 Apr 2020 17:29:56 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: Tomo Vuksic <ordinarijat.bih@gmail.com>

Poštovani Oče biskupe,
Hvala na poslanom.
G. Vidmarovića je, koliko sam ja razumio, zanimalo što je dalje urađeno na proglašenju blž Ozane svetom.
Vaš,
Josip

Naslov: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Wed, 29 Apr 2020 17:41:58 +0200
Šalje: Tomo Vuksic <ordinarijat.bih@gmail.com>
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Eeeeeeeeee, to se tek treba dogoditi. Deo volente! I nakon što se dokažu barem dva stvarna čuda, koja su se dogodila po zagovoru kandidata za kanonizaciju.
O tomu pak najviše je upućena vicepostulatura, koja bi trebala postojati pri upravi Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu.

Don Tomo

Naslov: Odg: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Thu, 30 Apr 2020 13:50:38 +0200
Šalje:dvidmarovic@a1net.hr
Prima:'Josip Pecaric' <pecaric@element.hr>

Dragi Joško,

Hvala na brzom i sadržajnom odgovoru. Kao velik čovjek, upitao si o onome što ne znaš, osobu koja znade – oca biskupa. Ova mi je obavijest o beatifikaciji Ozane Kotorke važno, obzirom na knjige koje sam napisao. Dakle: „Ozana Kotorka je službeno proglašena blaženom 21. prosinca 1927. godine, a dekret tadašnje rimske Kongregacije obreda, kojim je proglašena naći ćete na str. 39-42 u "Acta Apostolicae Sedis" (godište 1928.) koji Vam šaljem u prilogu“.
Po meni, važna je beatifikacija, jer to znači da joj možemo podizati oltare i posvećivati crkve u okvirima jurisdikcije HBK. Je si li zaboravio – oprosti što gnjavim – upitati oca biskupa što je s kraljicom Katarinom Kosača? Je li službeno beatificirana, ili ju je narod proglasio blaženom?
Dalje: kako se službeno naziva: „Ozana Kotorska“, „Ozana Kotorka“ ili „Ozana od Kotora“?
I dalje gnjavim: je li službeno beatificiran fra Gracija iz Mua?
Zadnje pitanje: tko je imenovan, ili naviješten kao novi biskup Kotorske biskupije? U ovom je trenutku administrator Barski nadbiskup, što je neubičajeno. Očekivati je bilo da će ta čast pripasti Dubrovačkom biskupu? Nije li na djelu akcija Sancta Sede u okviru „istočne politike“ da se Kotorska biskupija izdvoji iz Splitske metropolije i HBK, nakon što bi se utemeljila nova crnogorska crkvena provincija u Podgorici – treća po redu, čime bi se stekli uvjeti za stvaranje Biskupske konferencije Crne Gore.

Bratski:
Đuro Vidmarović

Naslov: Re: Odg: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Thu, 30 Apr 2020 15:40:18 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima:dvidmarovic@a1net.hr
CC: Tomo Vuksic <ordinarijat.bih@gmail.com>

Dragi Đuro,
Mislim da bez toga ona ne bi bila blažena, tj. u Crkvi je nebi takvom zvali.
Dakle sigurno je i blž. Gracija iz MuLa:)
„Ozana Kotorska“i „Ozana od Kotora“ mi je isto.
Drago mi je da biskup koristi KOTORKA, što znači da je to žena iz Kotora.
Mislim da je i Katarina na isti način blažena, ali šaljem ovo i biskupu da opovrgne ako nisam u pravu.
Drugo je kad mi kažemo da je netko svet, a nije. Kao recimo Stepinac koji je "samo" blaženi. Bolje da to ne komentiram.
Slično Tebi odmah sam pisao nekim našim biskupima oko novog kotorskog biskupa.
Naravno nisu mi ni mogli reći ništa o tome. To je ipak nešto što se rješava među njima.

Pozz
Joško

Naslov: Re: Odg: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Thu, 30 Apr 2020 20:34:33 +0200
Šalje: Tomo Vuksic <ordinarijat.bih@gmail.com>
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Katarina Vukčić (neki pišu Vukšić) Kosača, kćer hercega Stjepana Vukčića (Vukšića) Kosače i žena kralja Stjepana Tomaša, nije nikada beatificirana, ali se u nekim zajednicama i u nekim krajevima kao takva časti, što ej slučaj i s dosta drugih osoba iz prošlosti.
A u prilogu Vam, za informaciju, šaljem jedan svoj tekst koji je dijelom posvećen Katarini i njezinu vremenu. Također drugi tekst o odnosu papa i hrvatskoga naroda, gdje ćete naći imena svih hrvatskih blaženika i svetaca, uključujući bl. Gracija, te datume njihovih beatifikacija ili kanonizacija i imeana papa koji su to učinili.
Pozdrav i blagoslov Vama i gosp. Vidmaroviću.
Don Tomo

SUDBINA KATARINE VUKČIĆ KOSAČA

Naslov: Fwd: Uz spomendan smrti bl. Katarine Kosače-Kotromanić, posljednje bosanske kraljice.
Datum: Sun, 25 Oct 2020
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Dragi svi,

sjetimo se da je na današnji dan zaklopila umorne oči, slavna žena, posljednja bosanka kraljica,
Katarina – Kosača Kotromanić. Počivala u miru.

Marija Dubravac

BISER GRANA, BOSNE POROBLJENE (Uglazbila Alemka Hazler)

Rode mile, klikni sretnim grlom
Blaženici današnjega dana,
Katarini, anđelu nam vrlom -
Ženi kralja, Tomaša-Stjepana.

Kćer čestita, pradjedova svita,
Loza trsa Vukčića - Kosača,
Jelena joj majka plemenita,
Otac Stjepan, junak slave, mača.

Čednost, skromnost, ukras Hrvatici,
Domoljublja neugasiv plamen,
Vjerna Bogu, stijegu, trobojnici,
Spom kraljevstvu upisao kamen.

Dvoje djece mužu darovala
Sigismunda, malu Katarinu
S duhom Božjim mudro kraljevala
K srcu svila dragu Domovinu.

Došo Turčin, ajme groznog jada,
Bosnu našu u okove stegnu.
Muž pogibe, Bosna šaptom pada,
Katarina u Dubrovnik bjegnu.

U roblje joj Turčin djecu uze,
Svenu stabla Vukčić – Kosač, grana.
Do kraj žića tekle gorke suze,
S ljutog bola krvarila rana.

Tek Raspelo Kati snaga bila,

Volja Božja u Rim ju poslala.
Dobra djela narodu činila,
Hrvaticom do smrti ostala.

Svrati rode crkvi Araceli,
Grobu zadnje bosanske kraljice.
Gdje upisa ime mramor bijeli
S poštovanjem pokloni se nice.

Dok je svijeta, nemoj zaboravit
Tko bijaše Kosač-Katarina.
Velikane ne prestani slavit
Darova ih Bog i Domovina.

Zakiti se povješću Hrvata,
Biser granom Kate, Zvonimira.
Kad ti dušman prošlosti se hvata,
Nek ti ponos srce, dušu dira.

Marija Dubravac

Uz pjesmu hrvatske pjesnikinje dodajem dio teksta biskupa Tome Vukšića o Katarini iz njegovog članka:
Papa Pio II. (1458.-1464.) i kraljevi Stjepan Tomaš, Stjepan Tomašević te kraljica Katarina
.

Sudbina Katarine Vukčić Kosača

Ovdje se, naravno, nikako ne smije prešutjeti posljednje godine Katarine Vukčić Kosače, kćeri hercega Stjepana i žene pretposljednjega bosanskoga kralja Stjepana Tomaša koju se često pogrešno naziva posljednjom bosanskom kraljicom.
Naime, ne ulazeći u raspravu o tome je li posvema opravdano ženu jednoga kralja nazivati "kraljicom" na način kako se to nerijetko čini u ovom slučaju, ovdje je prilika upozoriti da Katarina nije bila posljednja bosanska kraljica. Ustvari, posljednja je bila žena posljednjega kralja Stjepana Tomaševića, sina Katarinina muža Stjepana Tomaša kojega mu je rodila njegova prva žena Vojača, koju je Tomaš oženio na nekatolički način dok je bio "krstjanin", a s kojom se razišao prije negoli je oženio Katarinu. Ta posljednja kraljica, žena Stjepana Tomaševića, zvala se Mara i bila je kćer srpskoga despota Lazara koju je Stjepan Tomašević oženio 1. travnja 1459. godine. Ta Mara koja je, nakon turskoga zauzeća Bosne i pogibije svoga muža, mogla imati oko 16 godina, kao udovica preko Splita, Istre i Ugarske vratila se u Srbiju te je kasnije dopirala čak do Istambula. Bila je živa još 1495. godine jer se posljednji put spominje u jednom dubrovačkom dokumentu, kojim Republika svom izaslaniku kod Porte Martolici Rastiću, 24. siječnja te godine, daje upute da Turcima, ako ga budu pitali za bosansku kraljicu

Maru i za milostinju koju Dubrovnik daje crkvi sv. Mihovila u Jeruzalemu, on treba kazati da o tim pitanjima nije dobio nikakva naputka.[58[1]]

Kraljica Katarina je sa svojim pokojnim mužem Stjepanom Tomašom imala dvoje djece: sina Sigismunda koji je, u trenutku pada Bosne pod Turke, mogao imati između 12 i 14 godina i kćer Katarinu, djevojčicu od 10 godina. Kraljica Katarina je iz Kozograda kod Fojnice, gdje je živjela, pobjegla u Konjic. Odatle je, prema nekim izvještajima, pješke stigla do Stona gdje ju je preuzela jedna dubrovačka lađa kojom je doplovila u Grad. U tim previranjima Turci su zarobili i odveli u ropstvo i njezina sina Sigismunda i kćer Katarinu koji u času zarobljavanja najvjerojatnije nisu bili s materom. U listopadu 1463. kraljica Katarina sigurno je još bila u Dubrovniku ali, nezadovoljna svojim položajem, otplovila je do Ancone te se uputila u Rim gdje je ostala do kraja života. Osobito je zanimljiva činjenica da je ona, kao grad u koji će se skloniti, izabrala upravo Rim, središte kršćanstva i glavni grad papine države. U tom gradu, uzaludno nastojeći spasiti barem svoju djecu, Katarina je živjela sve do svoje smrti 25. listopada 1478.

Papa Pavao II. (1464.-1471.) brinuo se o kraljici Katarini dajući joj za vrijeme njezina boravka u Rimu mjesečnu potporu od 100 forinti a od 1467. godine i doplatu od 240 forinti godišnje. Sljedeći papa Siksto IV. (1471.-1484.) isto tako pomaže kraljicu s mjesečnih 100 forinti u zlatu odredivši da tako bude pomagana sve do njezine smrti. Poslije njezine smrti odredio je da ta pomoć pripada njezinim dvorkinjama koje su kraljicu pratile za čitava njezina izbjeglištva služeći joj vjerno.

Prije smrti Katarina je napisala svoje posljednje želje. Međutim, najzanimljiviji dio oporuke Katarine Vukčić Kosača je onaj koji donosi odredbe o nasljedstvu u bosanskom kraljevstvu, bez obzira na pitanje pravne valjanosti toga odlomka. U oporuci, napisanoj 20. listopada 1478., tj. pet dana prije svoje smrti, Katarina imenuje papu Siksta IV. i njegove zakonite nasljednike baštinicima bosanskog kraljevstva. Moli ih da bosansko kraljevstvo u potpunosti predaju njezinu sinu Sigismundu, ako se vrati na kršćanstvo. A ako pak Sigismund ne bi ponovno postao kršćanin, kraljica moli pape da bosansko kraljevstvo predaju njezinoj kćeri Katarini, bude li se ona vratila u kršćanstvo. Ako bi pak oboje ustrajalo u muslimanskoj vjeri, na koju su u ropstvu bili prevedeni, kraljica Katarina odlučuje da Sveta stolica postaje vlasnica bosanskog kraljevstva te da, u tom svojstvu, o tom kraljevstvu može odlučivati prema svojoj uviđavnosti. Katarina je sa sobom u Rim bila donijela mač svoga muža kojega je oporukom sada ostavila sinu Sigismundu, ako bi se on vratio kršćanskoj vjeri. A ako bi ostao u islamu, taj mač ona određuje da se preda Balši, sinu njezina brata Vladislava, koji se jedini od svih velikaša bio digao protiv Turaka.

Katarinina oporuka ima još dosta odredaba ali one nam ovdje, zbog naravi članka i prigode u kojoj nastaje, nisu zanimljive. Uglavnom, pet dana nakon što je napisala oporuku, Katarina je umrla. Izvršitelji njezine oporuke nekoliko dana poslije toga predali su je papi. Njih je papi predstavio kardinal Rodrigo Borgia.

[58[1]] Usp. *Povijest Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463*., Hrvatsko kulturno društvo Napredak, Sarajevo 1991., str. 547-587.

Papa je primio oporuku i predao je potkancelaru da je čuva u svome uredu. Potkancelar ju je prepisao u knjigu papinske riznice i potpisao sa svojim suradnicima. Taj prijepis sačuvan je do danas a original se u međuvremenu izgubio.[59][2]

Katarina je pokopana ispred oltara u franjevačkoj crkvi Aracoeli u Rimu. Tu je njezin grob s nadgrobnom pločom ostao sve do 1590. godine kad je oltarište preuređivano. Na nadgrobnoj ploči je bio Katarinin lik a ispod lika izvorni natpis na bosančici. Taj natpis je ili stradao tijekom spomenutih radova ili je bio sklonjen te poslije nestao. Uglavnom, tada je napravljen prijevod na latinski a nadgrobna ploča s Katarininim likom prenesena je na obližnji stup gdje se i danas nalazi. Međutim, prevodilac na latinski jezik, vjerojatno zbog običnoga previda jer ga se ne može optužiti zbog nedovoljna poznavanja jezika na kojemu je bio napisan izvornik, napravio je veliku pogrešku. Naime, na kraju drugoga retka ovoga natpisa prevodilac je dodao riječ "sestri" (*sorori*), koje u izvorniku nije bilo, čime je Katarinu proglasio sestrom hercega Stjepana kojemu je ona, ustvari, bila kćer. U prijepisu taj natpis na latinskom, bez ovdje unesenih uglatih zagrada, izgleda ovako:

CATHARINAE REGINAE BOSNENSI
STEPHANI DUCIS SANTI SABBAE [SORORI]
ET GENERE HELENE ET DOMO PRINCIPIS
STEPHANI NATAE THOAME REGIS BOSNAE
UXORI QUANTUM VIXIT ANNORUM LIIII
ET OBDORMIVIT ROMAE ANNO DOMINI
MCCCCLXXVIII DIE XXV OTEOBRIS
MONUMENTUM IPSIUS SCRIPTIS POSITU.

U hrvatskom prijevodu taj latinski tekst bi glasio: "Katarini bosanskoj kraljici, [sestri] Stjepana Hercega od sv. Save, kćeri Jelene i hercega Stjepana, ženi Tomaša bosanskog kralja. Živjela je 54 godine, a umrla je u Rimu godine Gospodnje 1478., dneva 25. listopada. Spomenik je postavljen po njezinoj oporuci."[60][3]

No, na sreću, sačuvan je prijepis izvornoga hrvatskoga natpisa na bosančici koji nam dopušta napisati gornje primjedbe. Načinio ga je 1545. godine rimski kaligraf Giovanbattista Palatino i, zajedno s prijepisom na ondašnjoj latinici te svojim

---

[59][2] Usp. raspravu na ovu temu Bazilije PANDŽIĆ, "Katarina Vukčić Kosača (1424-1478)", u *Povijesno teološki simpozij u povodu 500. obljetnice smrti bosanske kraljice Katarine održan 24. i 25. listopada 1978. u Sarajevu*, Franjevačka teologija-Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1979., str. 15-29; Isti, "Katarina Vukčić Kosača", u *Bosna Argentina. Studien zur Geschichte des Franziskanerordens in Bosnien und der Herzegowina*, Böhlau Verlag, Köln-Weimar-Wien 1995., str. [144-145].

[60][3] I latinski tekst i njegov prijevod na hrvatski preuzeti su iz *Povijest Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463*., str. 590 s napomenom da su uglate zagrade, i u latinskom izvorniku i hrvatskom prijevodu, moj dodatak.

prijevodom na latinski, objavio ga u Rimu dvije godine kasnije (1547.) u svome djelu o raznim starim i modernim pismima.[61[4]]

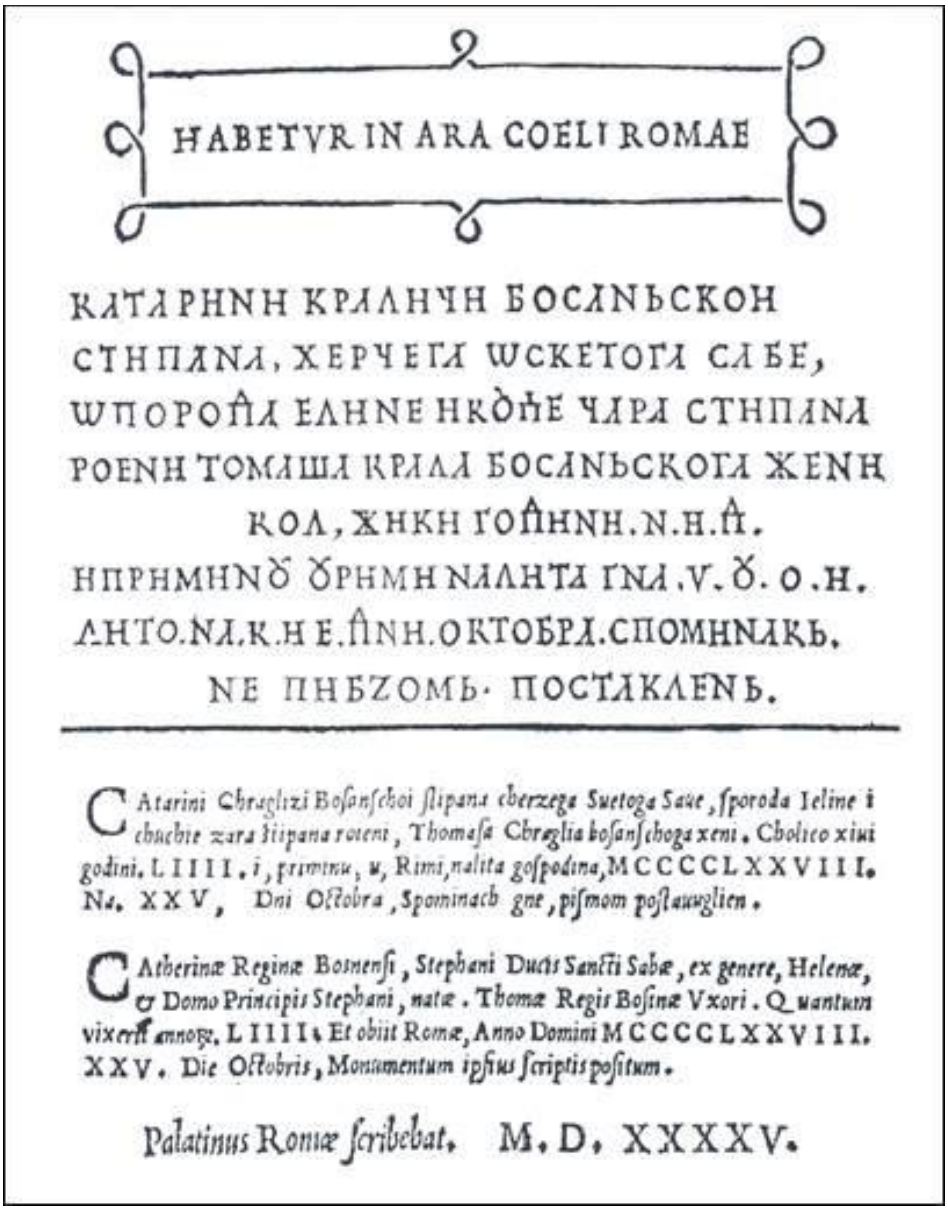

HABETVR IN ARA COELI ROMAE

КАТАРИНИ КРАЛИЧИ БОСАНЬСКОИ
СТИПАНА, ХЕРЧЕГА ѠСКЕТОГА САБЕ,
ѠПОРОПА ЕЛИНЕ ИКОНЕ ЧАРА СТИПАНА
РОЕНИ ТОМАША КРАЛА БОСАНЬСКОГА ЖЕНИ
КОЛ, ЖИКИ ГОПИНИ. N. И. П.
ИПРИМИНОУ ОУРИМИ НАЛИТА ГНА. V. О. О. И.
ЛИТО. НА. К. И Е. ПНИ. ОКТОБРА. СПОМИНАКЬ.
НЕ ПИБZОМЬ· ПОСТАКЛЕНЬ.

Catarini Chraglizi Bosanschoi stipana cherzega Suetoga Saue, sporoda Ieline i chuchie zara stipana roieni, Thomasa Chraglia bosanschoga xeni. Cholico xiui godini. LIIII. i, priminu, u, Rimi, nalita gospodina, MCCCCLXXVIII. Na. XXV, Dni Octobra, Spominach gne, pismom postauuglien.

Catherinæ Reginæ Bosnensi, Stephani Ducis Sancti Sabæ, ex genere, Helenæ, & Domo Principis Stephani, natæ. Thomæ Regis Bosinæ Vxori. Quantum vixerit annorum. LIIII. Et obiit Romæ, Anno Domini MCCCCLXXVIII. XXV. Die Octobris, Monumentum ipsius scriptis positum.

Palatinus Romæ scribebat. M. D. XXXXV.

Natpis na grobu Katarine Vukčić Kosača (Giovanbattista Palatino)

[61[4]] Usp. *Libro di M. Giovanbattista Palatino, cittadino Romano, nel qual s'insegna a scrivere ogni sorte di lettera, antica e moderna, di qualunque natione*, Roma 1547., str. 353.

Palatinov prijepis, transkripciju i prijevod na latinski reproducirao je i prokomentirao Bazilije Pandžić u svome navedenom članku[62][5] a poznat je i Krunoslavu Draganoviću.[63][6]
Prema Palatinovu prijepisu izvornoga natpisa na bosančici,[64][7] koji je bio postavljen na grobu kraljice Katarine, taj epitaf u mojoj transkripciji na sadašnju hrvatsku latinicu glasio je:

Katarini Kralici Bosanskoi
Stipana, hercega Svetoga Sabe,
sporoda Jeline i kuće cara Stipana
roeni, Tomaša krala bosanskoga ženi
kol, živi godini 54
i priminu u Rimi nalita Gna 1478
lito na 25 dni oktobra spominak
ne pizmom postavlen.

Međutim, unatoč želji majke kraljice, kćer Katarina je ostala u islamu no o njoj nema sigurnih podataka. Ne zna se pouzdano ni gdje je živjela. Međutim, prema nekim pretpostavkama pokopana je u Skoplju gdje je, navodno, još polovicom 20. st. postojalo njezino turbe, tj. muslimanski nadgrobni spomenik, u groblju pored puta na brežuljku koji se zvao Urjan babi. Naime, prema predaji tu je pokopana "Kralj K'zi" koja bi bila nesretna Katarina. S druge strane, o sinu Sigismundu zna se nešto više. Preveden je na islam i dobio ime Ishak a po njegovu ocu, koji je bio kralj, zvan je "Kral Ogli" (Kraljević). Još 1487. živio je kao beg sandžaka Karasi u Maloj Aziji no ne zna se pouzdano kada je umro.[65][8]

[62][5] Usp. Bazilije PANDŽIĆ, "Katarina Vukčić Kosača (1424-1478)", str. 25.
[63][6] Usp. Krunoslav DRAGANOVIĆ, *Katarina Kosača bosanska kraljica*, str. 38-39.
[64][7] Usp. Bazilije PANDŽIĆ, "Katarina Vukčić Kosača (1424-1478)", str. 25; Isti, "Katarina Vukčić Kosača", str. [146-147].
[65][8] Usp. *Povijest Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463*., str. 591.

TOMO VUKŠIĆ

RIMSKI PAPE I CRKVA U HRVATSKOM NARODU

(...)

2.9. Još neke veze s papama

Nakon prodora turske vojske i njihova zauzimanja cijele jugoistočne Europe, krajevi naseljeni Hrvatima ne samo da su se sami našli na udaru te iste osvajačke vojske već su se pretvorili u područje na kojemu je branjen onaj dio evropskih krajeva koji su sljedeći bili na redu. I zbog toga su pape, posebice u to vrijeme, vrlo blizu Crkvi na ovom području. Ujedno, to je vrijeme kad će Zapad Hrvatsku, zbog njezina hrabra držanja i otpora, nagraditi naslovom "predziđa kršćanstva" (*antemurale christianitatis*). Ustvari, prema nekim starim izvještajima, papa Leon X. je 1519. godine kazao trogirskom biskupu Tomi Nigeru, nakon što je ovaj njega i kardinale izvijestio o nevoljama koje su pogodile Hrvatsku i bana biskupa Petra Berislavića: "Sinko, pođi i pozdravi svoga bana i sav narod hrvatski! I javi svima: Glavar Crkve katoličke neće dopustiti da propadne Hrvatska, najčvršći štit i predziđe kršćanstva."[66] Međutim, u pismima Leona X., kojima je na raznim stranama tražio pomoć za ugroženu Hrvatsku preko koje je prijetila opasnost i talijanskim zemljama, nema izraza "antemurale christianitatis". Prvi ga je u pisanom obliku za Hrvatsku upotrijebio Krsto Frankopan Brinjski 1523. godine u jednom svome memorijalu koji je uputio papi Hadrijanu VI. a, ustvari, taj naziv poznat je još od 1143. godine kad ga je Bernard iz Claurvauxa dodijelio hrabrim braniteljima grada Edese protiv nekršćanskih Seldžuka.[67]

Osobito živi, a za hrvatski narod od iznimne važnosti, bili su odnosi papa s Dubrovačkom republikom koja je u Vatikanu imala i svoga veleposlanika. Bilo je to važno posebice nakon što je država Hrvatska bila izgubila međunarodni politički subjektivitet. No, Dubrovnik je zanimljiv i po tome što je jedan njegov nadbiskup kasnije postao papa. Radi se o nadbiskupu Giovanniu Angelu Medici, rođenom u Milanu 1499., koji je bio dubrovački nadbiskup od 1545. do 1553. godine. Imenovan je kardinalom 1548. godine. Za papu je izabran 25. prosinca 1559. te je nosio ime Pio IV. a umro je 9. prosinca 1565.[68]

S druge strane, kroz sva stoljeća političke okupacije hrvatskog naroda i nedostatka drugih predstavnika njegovo pravo veleposlanstvo u Europi - crkveno, kulturno, pa i političko – bile su različite jeronimske hrvatske ustanove u Rimu. Naime, hrvatska prisutnost u Rimu zapažena je vrlo rano i zabilježena na stranicama najljepše svjetske literature. Poznato je tako da je slavni Dante pjevao:

---

[66] Citirano prema Fran BINIČKI, *Predziđe kršćanstva*, Društvo sv. Jeronima, Zagreb 1924., str. 3. – Usp. također Ivica MLIVONČIĆ, *Pape i Hrvati*, str. 79; Marijo MILIĆ, *Pape od sv. Petra do Ivana Pavla II.*, str. 210 koji se pozivaju na Biničkoga.

[67] Usp. Franjo ŠANJEK, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata*, str. 351.

[68] Usp. John N. D. KELLY, *Vite dei papi*, str. 447-449. – Papu Pija IV. spomenuo je Ivan Pavao II. u svojoj propovijedi 6. lipnja 2003. u Dubrovniku. – Usp. bilten Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine "Vijesti", posebno izdanje, lipanj 2003., str. 9.

"Ko čovjek možda iz Hrvatske, koji / Veroniku nam vidjet došao je / da pred tom slavom starodavnom stoji / zabezeknut, a misli mu se roje: / Gospodine moj, Isukrste Bože, / takvo je dakle bilo livce tvoje."

No, korijeni organizirane hrvatske bratovštine u Rimu sežu u 1441. godinu. Papa Nikola V. darovao im je 1453. crkvicu sv. Marine koja je kasnije obnovljena i 1566. preimenovana u crkvu sv. Jeronima. Na prijedlog kraljice Katarine toj je crkvi papa Siksto IV. darovao veći zemljišni posjed[69] a Katarina je svojom oporukom ovoj crkvi *pro natione Sclavonorum* ostavila sve stvari iz svoje kapelice: misal, kalež s patenom i korporalom, kazulu i ostalo misničko odijelo zajedno sa svilenim oltarnikom.[70] Papa Siksto V. (1585.-1590.), hrvatskoga podrijetla, prema nekima potomak doseljenika u Italiju najvjerojatnije negdje iz okolice Kotora, koji je kao kardinal bio naslovnik ove crkve, kad je postao papa, naredio je rušenje ove stare crkve i na njezinu mjestu dao sagraditi današnju crkvu sv. Jeronima. Njezina gradnja započela je u lipnju 1588. a već u rujnu sljedeće godine u njoj je svečano proslavljen blagdan sv. Jeronima. Isti je papa uz ovu crkvu 1589. osnovao i kaptol čiji su članovi mogli biti samo svećenici iz hrvatskoga naroda ili oni koji su barem znali hrvatski jezik. No, osobito je zanimljivo da je ova crkva jedina sagrađena u Rimu za vrijeme Siksta V. a da je spomenuti kaptol bio jedini kaptol strane nacije u Rimu.[71] Sve te različite hrvatske ustanove, koje su u tom gradu nastajale i djelovale s dopuštenjem rimskih prvosvećenika, na početku 20. st. objedinjene su u današnji Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima.[72]

2.10. Papa Siksto V. (1585.-1590.)

Podizanju ugleda hrvatskih narodnih ustanova u Rimu osobito je doprinio papa Siksto V. (1585.-1590.). Njegovi preci, koji su pobjegli pred opasnostima od Turaka, bili bi doseljenici iz ondašnje Dalmacije,[73] čime bi se protumačila velika briga i ljubav ovoga pape prema hrvatskom narodu, odnosno prema Hrvatima u Rimu. On je, kao što već bilo rečeno, sagradio današnju hrvatsku crkvu sv. Jeronima a već od samoga početka njezine gradnje zamislio ju je kao dar Hrvatima u Rimu. Ova impresivna građevina podignuta je za samo jednu godinu dana što je rekord na kojemu bi i danas pozavidjeli mnogi graditelji i jedina je crkva koju je Siksto V. dao sagraditi u Rimu. Tijekom 1588./1589. godine, u kojoj je građena, Siksto V. je barem tri puta posjetio gradilište nove crkve a četvrti put je osobno

---

[69] Ljudevit Anton MARAČIĆ, *Malo čudo hrvatsko. Hrvatski tragovi u vječnom gardu*, Teovizija, Zagreb 2001., str. 17.

[70] Usp. Bazilije PANDŽIĆ, "Katarina Vukčić Kosača", str. [145].

[71] Usp. Giovanni BIASIOTTI-Ivan BUTKOVIĆ, *Crkva sv. Jeronima u Rimu*, Tiskom vatikanske tiskare, Rim ²1925.; Josip BURIĆ, *Iz prošlosti hrvatske kolonije u Rimu*, Knjižnica "Novoga života" – 1, Rim 1966.

[72] Usp. Giorgio KOKŠA, *S. Girolamo degli Schiavoni (chiesa nazionale croata)*, Marietti, Roma 1965.; Jure BOGDAN (prir.), *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901-2001)*, Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima, Rim 2001.

[73] Usp. Marijan ŽUGAJ, *Sisto V tra Oriente ed Occidente*, Edizioni Miscellanea Francescana, Roma 1987.

sudjelovao na svečanosti njezina otvorenja 30. rujna 1589. kad ga je pratilo 25 kardinala.[74]

Inače, taj je papa bio seljačkoga podrijetla a rođen je u Grottamare kod Ancone 13. prosinca 1520. godine. Pravo ime mu je Felice Peretti s kasnijim dodatkom di Montalto. Stupio je u red franjevaca konventualaca te godine 1547. bio zaređen za svećenika. Sljedeće godine je doktorirao teologiju u Fermu a papa Pio V. imenovao ga je 1566. godine biskupom i 1570. kardinalom.

Kardinal di Montalto izabran je za papu 24. travnja 1585. godine. Kao upravitelj Crkve bio je autoritativan, strog i nepopustljiv. Vraćajući red u papinsku državu znao je primjenjivati i represivne mjere. Bio je vrlo dobar organizator. Poticao je zemljoradnju te isušivao močvarna područja. Sredio je vatikansku kasu koju je preuzeo u velikim poteškoćama. Osobno je živio vrlo skromno i papinske troškove sveo na najmanju moguću mjeru ali je Crkvu u financijskom smislu učinio posvema neovisnom o velikašima.

Osobita je zasluga Siksta V. što je posvema reorganizirao središnju crkvenu upravu. Godine 1586. odredio je da može biti najviše 70 kardinala a to je pravilo ostalo na snazi sve do Ivana XXIII. Dvije godine kasnije ustanovio je 15 kardinalskih kongregacija što je sustav uprave koji je gotovo nepromijenjen djelovao sve do Drugoga vatikanskoga sabora. Taj novi sustav služio je prije svega kao sredstvo za provođenje zaključaka Tridentinskoga sabora koji je malo prije toga bio završio. Simpatizirao je franjevce a nije volio isusovce. Pomagao je ugroženo katoličanstvo u Poljskoj i podržavao misionarski rad u Japanu, Kini, na Filipinima i u Južnoj Americi. Zbog svoga načina rada imenovan je "željezni papa" (*il papa di ferro*). Pod njegovim vodstvom Rim je postao sjajan barokni grad. Obnovio mu je urbanističku strukturu povezujući širokim ulicama sedam najvažnijih crkava koje su hodočasnici trebali posjetiti. Podigao je obeliske, nove vodovode, preuredio je lateransku palaču i dovršio baziliku sv. Petra. Podigao je novu vatikansku biblioteku i utemeljio vatikansku tipografiju. Umro je 27. kolovoza 1580. od malarije. Zbog njegove strogosti nisu ga voljeli njegovi podčinjeni ali stručnjaci za papinstvo Siksta V., usprkos kratkom pontifikatu, svrstavaju među velike pape.[75]

2.11. Nastavak papinske brige i poštovanja

Ni pape poslije Siksta V. ne zaobilaze hrvatski narod. Rado su se služili uslugama uglednih Hrvata u prošlosti. Da, radi ilustracije, spomenemo samo neke: npr. dominikanski teolog, biskup i kardinal Ivan Stojković u 15. st. drži uvodni govor na saboru u Baselu, zatim dubrovački svećenik, diplomat, pisac itd. Stjepan Gradić u 17. st., potom isusovački fizičar, astronom i filozof Ruđer Bošković koji je, između ostaloga, sanirao vrlo opasne pukotine na kupoli bazilike sv. Petra u

[74] Usp. Ratko PERIĆ (a cura di), *Chiesa sistina 1589-1989*, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, I.-II., Roma 1989.-1990. – Izvještaj o četiri posjete Siksta V. s odnosnim datumima nalazi se u sv. II. na str. 64-65 dok Giorgio KOKŠA, *S. Girolamo degli Schiavoni*, str. 18 zna samo za dva posjeta ovoga pape novoj crkvi sv. Jeronima.

[75] Usp. John N. D. KELLY, *Vite dei papi*, str. 455-457.

Rimu izračunavši prethodno da ta kupola teži 56.207.837 kilograma, itd. Pape to čine i u novije vrijeme (npr. Josip Juraj Strossmayer, Josip Stadler, Franjo Šeper, Franjo Kuharić, Josip Uhač itd.).

Grgur XIII. je o svome trošku 1581. godine dao podići četiri franjevačka samostana u Bosni a 1575. sjemenište s bogoslovskim učilištem u Loretu gdje su se pripravljali budući hrvatski svećenici. Grgur XV. je 1622. godine osnovao Kongregaciju za evangelizaciju naroda koja vodi brigu o Crkvi u BiH već od svoga osnutka. Klement XII. je 1735. za turske pokrajine BiH osnovao apostolski vikarijat kojemu je sve do 1881. na čelu bio vikar s biskupskim redom. I tako redom sve do naših dana.

Posebice pak treba istaknuti zasluge pape Leona XIII. u poznatoj krizi s kraja 19. i početka 20. st. oko ustanova sv. Jeronima u Rimu kad je, svojim razboritim postupanjem, unatoč protivnim zahtjevima tadašnjih najvećih europskih država, osnovao Zavod sv. Jeronima i sve to sačuvao Hrvatima. Pio X. je 1911. odobrio pravila Družbe Služavaka malog Isusa, koju je 1890. godine u Sarajevu osnovao nadbiskup Josip Stadler a koja je tako postala redovnička zajednica papinskoga prava, jedina ikada nastala u BiH. Pape Pio X. i Benedikt XV. podržavali su općecrkveni program Katoličke akcije koja se u to vrijeme sve više širila također u Crkvi među Hrvatima. Ovaj posljednji je 1925. godine u audijenciju primio velik broj naših hodočasnika u povodu proslave tisućite godišnjice hrvatskoga kraljevstva. Tridesetih godina 20. st. Vatikan je nastojao sklopiti konkordat s tadašnjom državom kako bi zaštitio katolike u njoj u čemu, zbog protivljenja iz Beograda, nije uspio. Tijekom Drugoga svjetskoga rata, kao i poslije njega, pape su učinili sve što je bilo u njihovoj moći da pomognu stradalnicima. Ivan XXIII. je nakon mnogo godina posvemašnje izolacije izveo sav hrvatski episkopat na Drugi vatikanski sabor a Pavao VI. je kardinala Franju Šepera imenovao prefektom Kongregacije za nauk vjere. K tome, svi su pape ovoga stoljeća vrlo rado izlazili u susret hrvatskim hodočasnicima u Rimu. Vrlo često su ih za vrijeme audijencija javno pozdravljali. Bilo je to od osobite važnosti u poticanju narodnog samopouzdanja i ponosa, posebice u posljednjih pedesetak godina 20. st. kad je napast pojedinačne i kolektivne frustracije, zbog različitih objektivnih razloga, bila vrlo velika. Osim toga, tijekom posljednjih desetljeća više hrvatskih živućih biskupa i teologa bili su članovi različitih vatikanskih komisija te djelatnici ili savjetnici nekih dikasterija a neki su aktivni vatikanski diplomati.

Nad to trajno uzajamno poštivanje između rimskih prvosvećenika i hrvatskoga naroda u nekoliko navrata ipak je pala i sjena. Bilo je to, da nabrojimo samo neke, prije svega još u davna vremena kad su Hrvati za vrijeme kneza Zdeslava (878.-879.) na kratko vrijeme, umjesto papinske, bili prihvatili bizantinsku jurisdikciju. Kriza se pojavila i na početku 20. st. kad je Leon XIII., zbog velikih pritisaka iz različitih europskih središta moći, privremeno brisao hrvatsko ime jeronimovskih ustanova u Rimu koje im je prethodno sâm bio dao. Isto tako, ni danas nisu dokraja jasne neke formulacije famoznoga protokola iz 1967. godine o razgovorima vatikanskih i jugoslavenskih predstavnika koje su tada naišle na žestoke kritike svećenika u inozemstvu i tiho negodovanje kod kuće.

No, stara kratkotrajna sklonost Bizantu već odavno je zaboravljena a oba novija "nesporazuma" prošla su bez ikakvih trajnih negativnih posljedica po vjernost Crkve među Hrvatima prema Apostolskoj stolici. Otišla su zauvijek u povijest posebice nakon zauzimanja Apostolske stolice i Ivana Pavla II. za pravedno rješenje političkih pitanja na Balkanu i priznanja hrvatske države ali to bi mogla biti tema posebnoga predavanja.

Od velike je važnosti stvaralaštvo i prisustvo djela istaknutih hrvatskih umjetnika u Rimu. Među njima svakako se ponajviše ističe Julije Klović (†1578.), sitnoslikar svjetskoga ugleda, odnosno "slikar bez premca", koji je uz svoje ime i prezime pridodao "Croata". Od ne manje važnosti je činjenica da se djela nekih naših suvremenih umjetnika nalaze u "Galeriji suvremene umjetnosti" Vatikanskoga muzeja. Tamo se mogu vidjeti tri djela Ivana Meštrovića: brončani odljev Rimske *Pietà*, Krist i Samaritanka te Madona s djetetom. Također dva originala Ive Dulčića i po jedan Joze Kljakovića, Zlatka Šulentića, Emanuela Vidovića, Franje Kršinića i Đure Pulitike a zastupljeni su i hrvatski naivci: Ivan Lacković-Croata, Ivan Večenaj, Mijo Kovačić i Ivan Rabuzin.[76] U novije vrijeme tamo su dospjeli radovi i još nekih naših slikara i kipara a nikako se ne može zaboraviti veliku izložbu hrvatske kulture u Vatikanu u povodu velikoga jubileja 2000. godine kršćanstva.

2.12. Proglašenje svetaca

Postoji jedno područje crkvenoga života, možda čak i najvažnije sa stanovišta duhovnosti i potrebe nove evangelizacije, koje nikako ne smijemo zaobići. Radi se o službenom priznavanju svetosti hrvatskih katolika, muževa i žena a svetost je izvorni put Crkve. Naime, Crkva među Hrvatima nema mnogo službeno proglašenih svetaca i blaženika, ali zbog toga ne možemo kriviti središnju crkvenu vlast jer, tko god je odovuda bio ozbiljno predložen i proučeno dokazan, u Rimu nije bio zaustavljen. Prema tome, za mali broj službeno proglašenih naših blaženika i svetaca najveću odgovornost snosi naša domaća Crkva.

Ipak, dosada imamo tri sveca i šesnaest blaženika. Osim toga, u još jedanaest slučajeva završen je biskupijski dio postupka i spisi predani Kongregaciji za kauze svetaca.

Sv. Nikola Tavelić (Šibenik 1340.-Palestina 1391.), franjevac iz Šibenika, misionar u Bosni i Svetoj zemlji, prvi je hrvatski proglašeni svetac i mučenik. Beatificirao ga je papa Leon XIII. 6. lipnja 1889. godine a kanonizirao Pavao VI. 21. lipnja 1970. zajedno s još trojicom njegovih sudrugova mučenika.

Sv. Leopolda Bogdana Mandića (Herceg Novi 1866.- Padova 1942.), kapucina iz Herceg Novoga, blaženim je proglasio papa Pavao VI. 2. svibnja 1976. godine a svetim Ivan Pavao II. 16. listopada 1983. Ovaj svetac, koji je najveći dio života proveo u Italiji, vrlo je omiljen u toj zemlji pa je na njegovoj kanonizaciji bilo prisutno 45 kardinala, više od 160 nadbiskupa i biskupa i oko 100.000 drugih vjernika.

[76] Usp. Ljudevit Anton MARAČIĆ, *Malo čudo hrvatsko*, str. 166.

Sv. Marko Križevčanin (Križevci 1588.-Košice 1619.), svećenik zagrebačke biskupije, svetac je i mučenik. Blaženim ga je, zajedno s još dvojicom sudrugova mučenika, proglasio 15. siječnja 1905. godine papa Pio X. a svetim 2. srpnja 1995. Ivan Pavao II.

Bl. Augustin Kažotić (Trogir 1260.-Lucera 1323.), dominikanac i biskup Zagreba i Lucere u Italiji, posebna je priča. Beatificirao ga je, a možda čak i kanonizirao, najprije papa Ivan XXII. (1316.-1334.). Učinio je to poslije 1325. godine, kad je upućena zamolba za beatifikaciju, objavivši posebni breve. Poslije toga se bl. Augustina redovito javno štovalo u Luceri sve do pred kraj 17. st. Taj se breve čitao javno svake godine na Augustinov blagdan. Posljednji put je to učinjeno 1661. a poslije toga, zbog nemara u samostanu gdje je čuvan, taj je breve izgubljen. No, istovremeno je još od 1660. u Luceri trajao spor između tamošnjih konventualca i dominikanaca čijem kipu, sv. Ante ili Augustinovu, treba dati prednost u procesijama za kišu i druge potrebe koje su vođene po mjestu. Naime, konventualci su tvrdili da je Ante svetac a Augustin da to nije te da kip sv. Ante mora ići prvi. Papa Inocent XII. je prekinuo taj spor 1696. godine odredivši da se provede istražni postupak o krepostima, čudesima i kultu Augustina Kažotića. Tri godine poslije toga, 19. lipnja 1700. godine, jer je postupak dao pozitivne rezultate, isti papa je ponovno proglasio blaženim Augustina Kažotića čiji je postupak kanonizacije još uvijek u tijeku.[77] – Bilo da se kao službenu beatifikaciju smatra onu Ivana XII. bilo ovu Inocenta XII., Augustin Kažotić je prvi hrvatski blaženik u oba slučaja. Ako se pak uzme godinu 1700. kao onu otkada više nema osporavanja Kažotićeve svetosti, zgodno je podsjetiti da su Hrvati prvoga blaženika dobili tek oko tisuću godina nakon svoga krštenja u "stoljeću sedmom".

Bl. Jakov Zadranin (Zadar oko 1400.-Bitetto 1490.) bio je franjevački brat laik. Kasnije je prešao u provinciju sv. Nikole u Italiji (Bari) i tamo umro. Blaženim ga je proglasio 29. prosinca 1700. godine papa Klement XI. a proces za proglašenje svetim još uvijek se vodi.

Bl. Gracije Kotoranin (Muo/Boka Kotorska 1438.-Murano/Venecija 1508.), redovnik augustinac (brat laik) posebno je štovao sv. euharistiju. Blaženim ga je proglasio 6. lipnja 1889. godine papa Leon XIII.

Bl. Ozana Kotorka (Relezi/Boka Kotorska 1493.-Kotor 1565.), dominikanska trećoredica i pokornica, osobito se molila za sjedinjenje katolika i pravoslavnih. Blaženom ju je proglasio 21. prosinca 1927. godine papa Pio XI.

Bl. Alojzija Stepinca (Brezarić/Krašić 1898.-Krašić 1960.), mučenika, beatificirao je papa Ivan Pavao II. 3. listopada 1998. u Mariji Bistrici.[78]

Ovim blaženicima 2003. godine pridružili su se bl. Ivan Merz (Banja Luka 1896.-Zagreb 1928.) i bl. Marija Petković (Blato, Korčula 1892.-Rim 1966.) koje

---

[77] Usp. Marijan BIŠKUP, *Blaženi Augustin Kažotić. Biskup, prosvjetitelj i zaštitnik siromaha*, Dominikanska naklada istina, Zagreb 2002., str. 81-95.

[78] Ovdje doneseni podaci o svecima, blaženicima i slugama Božjim, (osim o Augustinu Kažotiću, preuzeti su iz knjige Ratka PERIĆA, *Kćeri poslušna. U povodu najavljene beatifikacije Marije Propetog Petković*, Crkva na kamenu, Mostar 2003., str. 163-186.

je papa Ivan Pavao II. beatificirao u biskupijama njihova podrijetla: Mariju Petković 6. lipnja u Dubrovniku a Ivana Merza 22. lipnja u Banjoj Luci.

Njima treba dodati još „Drinske mučenice“, pet časnih sestara članica Družbe Kćeri Božje ljubavi, ubijenih 1941., koje su dekretom pape Benedikta XVI. beatificirane 24. rujna 2011. u Sarajevu, za vrijeme Mise koju je predvodio kardinal Angelo Amato, pročelnik Kongregacije za kauze svetaca. To su Jula Ivanišević, Hrvatica, (Godinjak, Staro Petrovo Selo 1893.); Berchmana Leidenix, Austrijanka, (Enzerdorf 1865.); Krizina Bojanc, Slovenka, (Zbure, Šmarjeta 1885.); Antonija Fabjan, Slovenka, (Malo Lipje, Hinje 1907.); Bernadeta Banja, mađarskoga porijekla, (Veliki Grđevac, Bjelovar 1912.).

Bl. Miroslav Bulešić (Čabrunići, Svetvinčenat 1920.-Lanišće 1947.), svećenik iz Istre, proglašen je blaženikom za vrijeme Mise, koju je u pulskoj areni 28. rujna 2013. predvodio kardinal Angelo Amato.

Bl. Anton Durkovici (Altenburg u Austriji 1888.-Sighetu Marmatiei u Rumunjskoj 1951.), po ocu gradišćanski Hrvat, biskup u Jašiju u Rumunjskoj, mučenik, beatificiran je 17. svibnja 2014. za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato u Jašiju.

Bl. Serafin Glasnović Kodić (Janjevo, Kosovo 1893.-Lješ u Albaniji 1947.), franjevac, beatificiran je 5. studenoga 2016. u Skadru za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato.

Bl. Anton Muzić (Vrnavokolo, Kosovo 1921.-Skadar 1948.), svećenik s Kosova, beatificiran je 5. studenoga 2016. u Skadru za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato.

Uz ove spomenute službeno proglašene Božje ugodnike, postoji još barem jedanaest postupaka slugu i službenica Božjih iz naših krajeva, čiji su biskupijski dijelovi postupka kanonizacije završeni te se njihovi nastavci vode pri nadležnoj rimskoj Kongregaciji za svece. To su Nikola Bijanković (Split 1645.-Split 1730.), makarski biskup, čiji su spisi predani Svetoj Stolici 1881. godine; fra Šimun Filipović (Seonjaci/Brčko 1732.-Ripatransone/Italija 1802.), čiji je postupak u Rimu od 1875. godine; postupak Josipa Langa (Ivanić grad 1857.-Zagreb 1924.), pomoćnoga biskupa zagrebačkoga, u Rimu je od 1981. godine; postupak Vendelina Vošnjaka (Konovo/Velenje 1861.-Zagreb 1933.), franjevca, u Rimu je također od 1981. godine; dekret o spisima sluge Božjega Petra Barbarića (Klobuk 1874.-Travnik 1897.) izdan je u Rimu 1945. godine; apostolski postupak sluge Božjega Ante Antića (Šepurine/otok Prvić 1893.-Zagreb 1965.), franjevca, otvoren je 1996. godine.[79] Uz to, kod iste Kongregacije 2008. godine su pohranjeni spisi sluge Božjega Josipa Stadlera (Slavonski Brod 1843.-Sarajevo 1918.), sarajevskoga nadbiskupa. Tamo su od 1961. godine i spisi postupka s. Ane Marije Marović (Venecija 1815.-Venecija 1887.), spisateljice i likovne umjetnice, utemeljiteljice ženske redovničke Družbe sestara obnoviteljica. Od 2003. godine u Kongregaciji su i spisi postupka za beatifikaciju karmelićanina Gerarda Stantića (Đurđin, Bačka 1876.-Sombor 1956.). Od 2014. na proučavanju u istoj Kongregaciji su također spisi postupka kapucina Ante Tomičića (Razbojine, župa

[79] Usp. Ratko PERIĆ, *Kćeri poslušna. U povodu najavljene beatifikacije…*

Ričice, Gospićko-senjska biskupija, 1901.-Rijeka 1981.), a od 2016. i spisi postupka s. Klare Žižić (Promina, Drniš 1626.-Šibenik 1706.), utemeljiteljice Družbe sestara franjevaka od Bezgrešne

2.13. Pape i život mjesnih Crkava

Osnutak pojedinih biskupija u hrvatskom narodu usko je povezan s papama jer su ih pape ili osnivali ili potvrđivali njihov nastanak. No, ovdje se zaista ne možemo upuštati u detaljnu "priču" o tome. Ali, treba napomenuti da su Hrvati, došavši u poznatoj seobi na ovo područje, u tim krajevima zatekli organiziranu Crkvu i njezine biskupije. Rimska pokrajina Dalmacija, naime, spominje se već u Bibliji kao kraj u koji je sv. Pavao poslao svoje učenike. A u sastavu te Dalmacije bili su svi južni dijelovi Hrvatske, današnja Hercegovina te južni i srednji dijelovi Bosne. Međutim, pred naletom još uvijek nekrštenih Hrvata, ali i drugih, mnogo je lijepoga stradalo u tim pokrajinama. Stara crkvena struktura najvećim dijelom također. Nešto poslije toga Hrvati bivaju pokršteni. Neke stare biskupije su preživjele a tamo, gdje nisu, osnivane su nove. Biskupija Salone je vrlo rano oživljena ali joj je sjedište preneseno u Split. Na području Bosne i Hercegovine najstarija hrvatska biskupija po datumu osnutka u razdoblju nakon doseljenja Hrvata svakako je Trebinjska biskupija koja se u rimskim dokumentima prvi put spominje 1022. godine, ali kao već postojeća i organizirana biskupija u sastavu Dubrovačke metropolije, što dopušta njezin osnutak datirati u drugu polovicu X. st. No, ne i ranije jer tu biskupiju ne spominju poznati splitski sabori što opet dopušta zaključiti da tada još nije postojala.

Iako je nešto mlađa, mnogo je, međutim, važnija Kninska biskupija, koja je osnovana oko 1040. godine. Njezin biskup, koji je ustvari bio biskup kraljevskoga Krešimirova grada i stolovao južno od Knina u današnjem mjestu Biskupija, nosio je službeni naslov "*episcopus croatensis*" (hrvatski biskup) i "*episcopus regalis*" (kraljevski biskup). I, naravno, sada bi se moglo nizati sve naše biskupije po redu ali zadržat ćemo se samo na području BiH.

Prvi spomen Bosanske biskupije neki stavljaju između godine 1060. i 1075. dok drugi smatraju da ju je, kao sufragana Barske metropolije, 1089. godine osnovao protupapa Klement III. bulom *Quia divina pietas*.[80] No, bilo kako bilo, valja naglasiti da je već od svoga početka ova biskupija uvijek u sastavu Crkve među Hrvatima. Bosanska je biskupija, naime, osnovana u vrijeme kad je Bosnom vladao kralj Petar Krešimir ili njegov nasljednik Zvonimir koji su, osnutkom nove biskupije, ovu pokrajinu željeli što više povezati sa središtem hrvatskoga kraljevstva. Stoga je ova biskupija najprije kratko u sastavu Barske metropolije a poslije sufragan Splitske metropolije. Poslije opet metropolitu ima u Baru te je u doba Kulina bana, koji je bio veliki prijatelj Dubrovčana, u sastavu Dubrovačke

[80] Usp. Krunoslav DRAGANOVIĆ, *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji / Cerkev v Jugoslaviji*, Biskupska konferencija Jugoslavije, Zagreb 1975., str. 331; Eduard PERIČIĆ, *Pape i Hrvati u Bosni i Hercegovini*, Zadiz, Zadar-Banja Luka 2003., str.12.

metropolije (1180. god.). Jedno vrijeme priznavat će kaločkoga metropolitu (Ugarska) no nekada u kasnijim stoljećima bosanska biskupija će nestati.[81]

S dopuštenjem iz Rima na ovom području pojavljivat će se te, duže ili kraće, djelovati pripadnici različitih crkvenih redova: benediktinci, dominikanci, franjevci, isusovci itd. No, osobito je teško stanje bilo poslije turske okupacije ovih krajeva. Naime, iako je na ovim stranama dugo nedostajao po svijetu ustaljeni oblik crkvene organizacije, te unatoč nastojanjima da se taj manjak popravi, papa će tek 1735. moći osnovati misijski apostolski vikarijat za područje cijele turske pokrajine BiH, osim Trebinjske biskupije, te imenovati vikara s biskupskim redom. Cijelo stoljeće poslije toga, godine 1846./1847., nastat će također hercegovački apostolski vikarijat, koji je imao svoga biskupa vikara, kao i Hercegovačka franjevačka kustodija (kasnije Provincija) koja se odvojila od Provincije "Bosne Srebrne".

Tek poslije prestanka turske okupacije bilo je moguće obnoviti redovitu crkvenu upravu u BiH što je godine 1881. učinio papa Leon XIII. Tada je ustanovljena Vrhbosanska metropolija koju od osnutka (1881.) sačinjavaju Sarajevska nadbiskupija, te biskupije Mostarska, Banjalučka i Trebinjska. Ovom posljednjom je do 1890. godine, kao apostolski upravitelj, upravljao biskup iz Dubrovnika a otada, s jednakim naslovom, mostarski biskup. Njima je, odlukom pape Benedikta XVI., 2011. godine dodan Vojni ordinarijat u BiH.

Na isti način tekla je, kako u dalekoj prošlosti tako u posljednje vrijeme, organizacije Crkve i osnivanje novih biskupija također u Hrvatskoj. Tamo je u novije vrijeme osnovano šest novih biskupija (Varaždin, Požega, Gospić, Vojni ordinarijat, Sisak i Bjelovar) i jedna metropolija (Đakovo) u koju je uključena i nanovo osnovana biskupija u Srijemu. Odobreni su osnutak i statuti Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine itd. Uz to, papa sam izravno imenuje biskupe a to znači da su na taj način imenovani i svi današnji biskupi u Hrvatskoj i BiH.

2.14. Pape među Hrvatima

Možda će mnoge zateći tvrdnja da je dolazak pape Franje u Sarajevo 6. lipnja 2015. bio deveti dolazak nekoga pape u krajeve, u kojima povijesno žive Hrvati.

Prvi je bio papa Aleksandar III. (1159.-1181.) koji je uplovio u zadarsku luku 13. ožujka 1177. i zadržao se čak četiri dana u tome gradu. Aleksandar III. je zapravo putovao Jadranom iz Južne Italije u Mletke na sastanak i pregovore sa carem Frederikom Barbarossom. Ali, za vrijeme plovidbe prema Dalmaciji nevrijeme ga je prisililo da se zaustavi. Stoga se zadržao najprije na Visu. A kad su Splićani saznali da je papa na Visu, zajedno sa svojim nadbiskupom pošli su ga pozdraviti. Zvali su ga da im svrati ali je odbio te produžio prema sjeveru da bi pristao tek u Zadru. Iz zadarske luke do katedrale sv. Stošije, prema prastarom srednjovjekovnom običaju, dojahao je na bijeloj mazgi. Kardinal Bosona, koji sve

[81] Usp. Krunoslav DRAGANOVIĆ-Josip BUTURAC, *Poviest Crkve u Hrvatskoj*, Hrvatsko književno družtvo sv. Jeronima, Zagreb 1944., str. 47-56.

ovo opisuje, svjedoči da su razdragani Zadrani dočekali papu pjevajući "*in eorum lingua illirica*", tj. "na njihovu ilirskom jeziku". Takva formulacija na svoj način je dokaz da su Hrvati u XII. st. nastavali Zadar najmanje kao gradska većina i da su upotrebljavali svoj tadašnji jezik u liturgiji. Osim toga, podatak o postojanju pjesama je dokaz, da su Hrvati imali ne samo pjesnike, koji su ih napisali, nego i glazbenike koji su te pjesme pretvorili u "pjevajuće". Poslije Zadra, nastavljajući plovidbu prema Veneciji, papa Aleksandar III. je svratio i na Rab gdje je blagoslovio stolnu crkvu Blažene Djevice Marije.[82]

Drugi papa, koji se našao na našem području bio je Pio VII. (1800.-1823.), poznat po obračunima s Napoleonom. Kako je njegov prethodnik Pio VI. bio odredio da se izbor njegova nasljednika mora održati u Veneciji, tako je bilo i urađeno. Tamo je 18. ožujka 1800. za papu izabran filozof, teolog i pravnik Barnaba Chiaromonte, benediktinac, koji se prema Rimu uputio tek početkom lipnja. Austrijski car Josip II. stavio mu je na raspolaganje reprezentativni brod "Bellona" od 1.260 tona kojeg je između ostalog branilo i 50 topova. Nakon što se brod otisnuo iz Venecije, izbilo je veliko nevrijeme pa se brod sklonio u uvalu Mirna u Istri, u kojoj se nalazi i luka Mirna, nazvana po rijeci Mirna što se tu ulijeva u Jadran. Papa je u Mirni ostao 13. i 14. lipnja 1800. ali nema se podataka je li silazio s broda na kopno. Arhiv župe sv. Martina u Taru (a Mirna je dio te župe), naime, potpuno su uništili talijanski vojnici 1948. god. kad su morali napustiti tzv. "zonu B". Budući da nije poznato, da je netko prije toga istraživao taj arhiv, zasad nije moguće odgovoriti na postavljeno pitanje. Jedino arhitrav iznad ulaznih vrata župne crkve u Taru čuva uspomenu na taj događaj - uklesanim natpisom u kamenu.[83]

Treći pohod nekoga pape hrvatskim krajevima dogodio se u rujnu 1994. godine kad je Ivan Pavao II. boravio u Zagrebu, gdje ga je samo na gradskom hipodromu trijumfalno dočekalo oko milijun vjernika. To znači, da je gotovo svaki četvrti hrvatski katolik bio na toj svetoj misi, pa bi bilo vrlo zanimljivo kad bi netko pouzdano mogao odgovoriti na pitanje: je li se ikada na nekom papinu putovanju dogodilo da su ga vjernici neke Crkve uživo dočekali u tolikom postotku prisutnih u odnosu na ukupan postojeći broj živih članova Crkve? Odnosno, bilo bi zanimljivo znati, predstavlja li ta sveta misa na zagrebačkom hipodromu pod rečenim vidom neku vrstu svjetskoga primata!

Četvrti dolazak pape zbio se u travnju 1997. godine kad je papa Ivan Pavao II. pohodio Sarajevo i u snježnoj vijavici predvodio misu na stadionu "Koševo".

Peti dolazak, na početku listopada 1998. godine, obilježen je beatifikacijom zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca. Opet je to bio Ivan Pavao II. koji je, poslije Marije Bistrice, sutradan pohodio i Split.

Šesti dolazak, doživjeli smo početkom lipnja 2003. godine, kad je Ivan Pavao II. u Hrvatskoj pohodio Rijeku, Osijek-Đakovo, Zadar i Dubrovnik gdje je proglasio blaženom časnu sestru Mariju Petković, rođenu u Blatu na Korčuli,

[82] Usp. Juraj KOCIJANIĆ, *Pape i hrvatski narod*, Zagreb 1927., str. 123-124.
[83] Usp. Ivica MLIVONČIĆ, *Pape i Hrvati*, str. 94-95.

utemeljiteljicu ženske redovničke družbe Kćeri milosrđa. Bilo je to jubilarno 100. putovanje Ivana Pavla II. izvan Italije u godini, u kojoj je navršio srebrni jubilej svoje petrovske službe.

Sedmi put je to bilo 22. lipnja 2003., kad je Ivan Pavao II. došao u Banja Luku i tamo proglasio blaženim Ivana Merza, koji je rođen u toma gradu.

Osmi dolazak bio je onaj Benedikta XVI., koji je boravio u Zagrebu 4. i 5. lipnja 2011. godine u povodu Nacionalnoga dana hrvatskih katoličkih obitelji, a deveti onaj pape Franje u Sarajevo 2015. godine.

Zaključak

Završavajući ovaj presjek odnosa papa u Rimu i Katoličke crkve u hrvatskom narodu, kao i samoga naroda bez obzira gdje živio, u matičnim krajevima ili u iseljeništvu, mislim da se može opravdano kazati, da je papa Ivan Pavao II. imao posvema pravo kad je, možda i nesvjesno, lapidarno sažeo svu tu povijest u izjavi: Papa je s vama! To jest, s hrvatskim katolicima.

Ovdje bi se moglo samo nadodati: I mi smo s papom!

Naslov: Odg: Re: Odg: Re: Odg: Još o Boki
Datum: Fri, 1 May 2020 00:20:50 +0200
Šalje: dvidmarovic@a1net.hr
Prima: 'Josip Pecaric' <pecaric@element.hr>

Dragi Joško,
Divan odgovor. Zahvala ocu Biskupu. Pročitaj najnovije Hrvatsko slovo _ spominjem Tvoju i Malkičinu knjigu o Vjenceslavu Čižeku“
Znaš, kada je riječ o kraljici Katarini, zar nije vrijeme da Mostarska biskupija ustanovi Kauzu i pokrene proces beatifikacije? Možda je njenim zagovorom bilo i ozdravljenja? Sve to bi trebalo istražiti. Da je bila mađarska, ili švedska Kraljica, već bi davno bila ne samo beatificirana, već kanonizirana. Što je s Anom Marijom Marovič? Bože moj, koliko je Hrvata umrlo mučeničkom smrću braneći Krista, Crkvu i Domovinu. Zamisli, župnika u Kistanjama su partizani ubili, nabili na kolac i donijeli na Badnjak vjernicima u crkvu. Zar taj svećenik nije zaslužio da ga proglase bar slugom Božjim? Koliko već godina čekama što će biti s dobrim ocem Antom Antićem, s Petrom Barbarićem, padrom Pericom, biskupom Langom, Maricom Stanković, a tu je i kardinal Kuharić, je i pater Bonaventura Duda, za života hodajući svetac, i oni zaslužuju beatifikaciju. Prošlo je 30 godina od pada komunizma i titoizma. Koga se bojimo. Svećenika Burika iz Tovarnika su ubili četnici, prethodno mu poručivši neka ne dolazi u župu. On je ipak došao svojim vjernicima - znajući što ga čeka. U oporuci je dio svoje imovine ostavio mjesnom srpskom parohu. Zar taj čovjek ne zaslužuje beatifikaciju. Ubijen je zbog odium fidei. Puno je to ga za pričati i pisati. Star sam i osjećam kako vrijeme prolazi a naši crkveni oci drijemaju i iskazuju veliku opreznost.
Nastavljamo ovu tužnu temu.

Zahvalan:
Đuro Vidmarović

Naslov: DAR AKADEMIKA PEČARIĆA POVODOM BLAGDANA SV. TRIPUNA
Datum: Tue, 2 Feb 2021 21:47:11 +0100
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: Kabinet Predsjednika <kabpred@hazu.hr>, an...

DAR AKADEMIKA PEČARIĆA POVODOM BLAGDANA SV. TRIPUNA

Povodom blagdana sv. Tripuna zaštitnika grada Kotora i cijele Boke kotorske (3. veljače) akademik Josip Pečarić daruje vam knjigu o jednom izuzetnom Hrvatu prof. Đuru Vidmaroviću koji se u svom radu bavio i Hrvatima Boke kotorske. Knjigu možete naći na:
http://www.dragovoljac.com/images/minifp/Vidmarovic.pdf

https://www.dragovoljac.com/index.php/razno/24877-dar-akademika-pecarica-povodom-blagdana-sv-tripuna

U ZNAKU SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA

13.04.-19.04.2016.

http://www.hkv.hr/izdvojeno/nae-teme/dnevnik/23615-josip-pecaric-dnevnik-srijeda-13-travnja-utorak-19-travnja-2016.html

Josip Pečarić – Dnevnik: Srijeda, 13. travnja - utorak, 19. travnja 2016.

Portal HKV-a: 21. travnja 2016.

DNEVNIK JOSIPA PEČARIĆA U ZNAKU SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA SRIJEDA, 13. TRAVNJA - UTORAK, 19. TRAVNJA 2016.

Srijeda, 13. travnja 2016.

Imendan mi je najstarijoj kćerki. Bio je i ocu i bratu. Svojevremeno su na HTV-u za moju izreku "U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski" rekli da je stara hrvatska narodna izreka. Nazvao me je brat našalivši se:
- Nisam znao da si stariji od mene.
Odgovorio sam mu na isti način:
- Od Tebe!? Stariji sam od našeg tate.
Igrom slučaja ili ne pišem dnevnik za Portal Hrvatskoga kulturnog vijeća u tjednu kada je u Zagrebu tijelo najvećeg Hrvata iz Boke kotorske sv. Leopolda Bogdana

Mandića, tj. počinjem ga u danu kad nam dolazi sv. Leopold, jedan od zaštitnika „Svete godine milosrđa“. Dolazak sv. Leopolda vraća me u same početke borbe za današnju (još uvijek neovisnu?) hrvatsku državu. Naime, u devedesetim godinama prošlog stoljeća u Hrvatskoj je malo ljudi znalo da postoje bokeljski Hrvati. Zato sam u javnim nastupima govorio da dolazim iz Zaljeva hrvatskih svetaca i pitao bih nazočne znaju li oni zapravo odakle sam ja. Nisu znali!
Memoricid koji je izvršen nad hrvatskim narodom u vrijeme Jugoslavije bio je stravičan. Kada su članovi Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 iz Dubrovnika bili primani kod Župana Dubrovačko-neretvanske županije dr. Jura Burića pozvali su i mene da ih predvodim u tom posjetu. Od tada i datira moje prijateljstvo s dr. Burićem, a na večeri mi je rekao i da će predložiti da dan sv. Leopolda bude dan njegove županije tako da „taj dan ostane kao trajno sjećanje na neraskidivu vezu Dubrovnika i Boke kotorske, Dalmacije i Boke kotorske, odnosno Hrvatske i Boke kotorske.
Jutro je započelo vijestima na kojima je ponovljena vijest tj HNES-ov proboj medijske blokade posebno na HRT. Dane su izjave profesora Šeparovića i Tomca o kandidaturi Vesne Pusić za glavnog tajnika UN-a koja izaziva kontroverzije od početka i o kojoj je bilo riječi na posebnoj konferenciji Hrvatskog nacionalnog etičkog sudišta. Evo našeg priopćenja:

HRVATSKO NACIONALNO ETIČKO SUDIŠTE

Priopćenje za javnost
Hrvatsko nacionalno etičko sudište (HNES) održalo je 12. travnja 2016. u Dvorani Akademija u Hotelu Palace u Zagrebu Tiskovnu konferenciju/Konferenciju za medije o slučaju Vesne Pusić, kandidatkinje za glavnu tajnicu UN, na kojoj je ta kandidatura osporena iz slijedećih razloga:
Ne postoji valjan prijedlog kandidature; bivša Vlada je najprije podnijela prijedlog 2. listopada 2015, koji je od tajništva UN kao preuranjen odbijen, drugi je prijedlog podnesen 2. siječnja 2016 od Vlade koja je bila samo tehnička i nije imala pravo donositi odluke koje bi obvezivale buduću Vladu,
Kandidatura za Vesnu Pusić podnesena je bez podrške Predsjednice Republika Hrvatske, dakle, „prijedlog nema konsezualnu podršku svih“, kako je izjavila predsjednica Kolinda Grabar Kitarović,
Vesnu Pusić etički je osudilo Hrvatsko nacionalno etičko sudište za veleizdaju hrvatskih nacionalnih interesa (objavljeno u knjizi HNES: HRVATSKE VELEIZDAJE, 2015, dispoziiv etičke osude Vesne Pusić dio je ovog Priopćenja za javnost),
Vesna Pusić nije podobna za najvišu funkciju UN, jer nema rezultate, nema ugled, nema sjaj svjetske liderice: što nije dobro u njezinoj djelatnosti na nacionalnom, još manje može biti na svjetskom planu,
O našim ocjenama Vesne Pusić obavijestili smo Ban Ki-moona, glavnog tajnika UN, koji je nedavno izjavio “da će tražiti najviše etičke standarde za izbor glavnog tajnika“, što očito nije slučaj Vesne Pusić;

Pismo smo poslali i svim stalnim članicama Vijeća sigurnosti i predsjedniku Glavne skupštine UN,
Od Predsjednice Republike Hrvatske, premijera i potpredsjednika Vlade RH i Hrvatskog Sabora, molimo i tražimo da razmotre ovaj slučaj i uskrate izrijekom svaku podršku kandidaturi Vesne Pusić za glavnu tajnicu UN.
Na tiskovnoj konferenciji ovo su priopćenje predstavili članovi Predsjedništva HNES-a: akademik Josip Pečarić, književnica Nevenka Nekić, dr. Zdravko Tomac i dr. Zvonimir Šeparović.
Iznijeli smo mnogo činjenica koji pokazuju da je Vesna Pusić krajnje ne-etična osoba, dakle njenim izborom će UN sam Pusić Iznijeli smo mnogo činjenica koji pokazuju da je Vesna Pusić krajnje ne-etična osoba, dakle njenim izborom će UN sam sebe prokazati kao ne-etičnu ustanovu. Nadovezujući se na činjenicu kako je Vesna Pusić lažno optužila RH za agresiju na BiH, a koju je spomenuo profesor Tomac, upozorio sam da se uz to uvijek treba sjetiti koliko se Pusićka zajedno s Josipovićem zalagala da se Srbija ne osudi kao agresor na RH pred stalnim sudom u Haagu u tužbi za genocid. Sud je ipak u presudi konstatirao kako je Srbija izvršila agresiju na RH u cilju stvaranja homogene velike Srbije i pri tom izvršila niz genocidnih radnji. sebe prokazati kao ne-etičnu ustanovu. Nadovezujući se na činjenicu kako je Vesna Pusić lažno optužila RH za agresiju na BiH, a koju je spomenuo profesor Tomac, upozorio sam da se uz to uvijek treba sjetiti koliko se Pusićka zajedno s Josipovićem zalagala da se Srbija ne osudi kao agresor na RH pred stalnim sudom u Haagu u tužbi za genocid. Sud je ipak u presudi konstatirao kako je Srbija izvršila agresiju na RH u cilju stvaranja homogene velike Srbije i pri tom izvršila niz genocidnih radnji. Upozorio sam kako je ona itekako jak kandidat jer je izdala svoj narod i svoju državu i na taj način učinila veliku uslugu i UN-u koji je sramotnim embargom na uvoz oružja zapravo uskratio pravo hrvatskom narodu na samoobranu, a potom je i osnivanje Suda u Haagu za područje bivše države isključio mogućnost da se sudi za najveći ratni zločin – zločin agresije. Upozorio sam kako hrvatski političari nikad ne govore o toj presudi stalnog Suda u Haagu o velikosrpskoj agresiji. Odavno već upozoravam da svjetski moćnici moraju izdašno nagrađivati svoje sluge. Pa Šimunović je na visokom položaju jer je bio spreman na laž protiv generala Gotovine, a Mali Sloba (nasljednik Balkanskog krvnika Slobodana Miloševića) je predsjedavao Generalnoj skupštini.
Nisam morao dugo čekati – danas vidimo kako je Orešković podržao Pusićku i time najavio svoj sluganski odnos prema svjetskim moćnicima.
Ne stišavaju napadi domoljubnih Hrvata na izjavu predsjednice koja se, zapravo, priklonila velikosrpskim pogledima Pupovca, Vućića i sličnih. Svoje uobičajeno „izvješće“ (neku vrstu stalnog dnevnika) svojim prijateljima prije dva dana sam i naslovio: I onda dođe nekakav činovničić i svi političari popadaše na koljena. S tim u svezi posebno mi je bio zanimljivo reagiranje HČSP-a: SAD još danas odbija ispričati se za Hirošimu, ali zapovijeda Hrvatima da po stoti put osuđuju NDH. Naime, kod Predsjednice je bio izaslanik američkog State Departmenta za pitanja holokausta, Nicholas Dean, a ja sam bio svojevremeno pozvan na ručak uz razgovor s stručnjakom za holokaust Veleposlanstva SAD-a povodom moje

knjige „Serbian myth about Jasenovac.“ Konstatirao sam da svaki narod ima stranica svoje povijesti kojih se treba stidjeti pa sam spomenuo Hirošimu. Naravno, to njemu nije bila stranica povijesti koje se trebaju stidjeti. Pitao me je: -Jasno je da je besmislena brojka žrtava Jasenovaca od 700,000, ali zašto ne prihvatite brojku o kojoj govore Goldsteini? -Nikada je nećemo prihvatiti jer je neistinita, odgovorio sam mu.
Na taj detalj podsjetio me je i sinoć odvjetnik i povjesničar Tomislav Jonjić koji je kao gost u „Markovom trgu“ rekao:
„Groteskno je kada naši državni dužnosnici kažu da NDH nije bila nezavisna. Međutim, kada se usporedi stupanj ovisnosti ondašnje hrvatske i današnje Hrvatske, nisam siguran da bi ondašnja Hrvatska ispala manje neovisna. Sjetite se kako HSP unatoč koalicijskom sporazumu nakon pritiska iz Bruxellesa nije ušao u Sanaderovu vladu.“

Četvrtak, 14. travnja 2016.
Re: Dokle će te dopustati klevetanje?
Datum: Thu, 14 Apr 2016 04:41:41 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: Stjepandic, Josip, sinisa.kovacic@hrt.hr <sinisa.kovacic@hrt.hr>, jozo.barisic@hrt.hr <jozo.barisic@hrt.hr>
CC: Igor Vukić, Razum, dr. Stjepan Razum, Jakov Sedlar, Velimir Bujanec

Štovani kolega dr. Stjepandiću,

U potpunosti podržavam sve što ste naveli u Vašem pismu.

Jedino u svezi s Vašom preporukom za čitanje moje knjige „Dva pisma koja su skinula maske: za hrvatsku šutnju nismo spremni“ moram Vas izvijestiti da sam prije dva dana poslao g. Kovačiću moj tekst "Za dom spremni” itekako smeta poraženima u Domovinskom ratu i srpskim slugama u RH koji predstavlja odgovor na napade kojima su izloženi vodeći ljudi hrvatskog naroda u Crnoj Gori. (poveznica)

Naime, povodom mog izbora za Dopisnog člana Dukljanske akademije nauka i umjetnosti bio sam gost predsjednika Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore g. Zvonimira Dekovića i g. Adrijana Vuksanovića, predsjednika Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“. Tom prigodom pridružila nam se i ministrica u Vladi CG gđa Marija Vučinović.

Napisao sam g. Kovačiću:

"Vi odlučite treba li HTV pomoći HGI i našoj ministrici u CG."

Kao što se može vidjeti u Prilogu mog odgovora na taj napad ministrica kaže kako im crtaju metu na čelima! Kako je u naslovu mog teksta ZDS ne mogu vjerovati da je g. Kovačić propustio poslati moj tekst onima koji su pripremali emisiju o kojoj govorite.

Zapravo pitam se je li ta emisija pomoć Hrvatima Crne Gore i njihovoj tj. našoj ministrici u Vladi CG koju sam tražio?

Što se tiče blaćenja g. Bujanca nadam se da ste uspjeli gledati i njegovu današnju Bujicu u kojoj je gostovao g. Anto Đapić. Đapić je održao lekciju hrvatskim političarima. Zapravo ih je pokušao naučiti ono o čemu ja odavno pišem u svojim tekstovima: NAPAD JE NAJBOLJA OBRANA, odnosno ono što je govorio kardinal Kuharić: Razgovarajte s velikima s polazišta principa, nikada na koljenima. Principi su oružje. I zato kad Hrvatska čistih ruku i čiste savjesti nastupi pred svijetom, ona je jaka i pred jakima.

A ti veliki, koji i danas napadaju RH su podržavali velikosrpsku fašističku agresiju na Hrvatska!

O pozdravu ZDS iznio je g. Đapić istovjetne stavove koje zastupam i u knjizi koju spominjete i u tekstu koji sam poslao ravnatelju HTV-a. Najavio je g. Đapić i ponovni zahtjev za dekriminalizaciju pozdrava HOS-a i mnogih drugih branitelja u Domovinskom ratu pa, ako je potrebno, i referendum po tom pitanju u organizaciji svih hrvatskih HOS-ovaca. Drugim riječima najavljuje nešto slično Peticiji ZDS, koja je povod da se danas vodeći ljudi Hrvata Crne Gore proglašavaju ustašama.

Sa štovanjem,

akademik Josip Pečarić

P.S. Ako niste već pročitali dr. Razuma spominje veliki hrvatski biskup dr. Vlado Košić u tekstu: Zar je sve komunističko i danas svetinja u koju se ne smije dirati? Žalosno je da se ovako šalju poruke koje žele opravdati zločinački komunistički režim.

Zašto se ne smiju postaviti pitanja o partizanskim zločinima? Poznajem dobro dr. Stjepana Razuma, on je veoma stručan, marljiv i iskren čovjek, on ne bi izmišljao kada kaže, kao vrsni povjesničar i arhivist, da ima dokaze da su partizani u

Jasenovcu svoje zločince podmetnuli državi NDH. Zašto se ne smije znanstveno to istraživati? Zar je sve komunističko i danas svetinja u koju se ne smije dirati? Poznajem i gosp. Jakova Sedlara. Njegov film otvara pitanja, bio sam na njegovom prikazivanju u Zagrebu i poslije razgovarao sa Slavkom Goldsteinom. On mi je odmah rekao da su izjave Ljubice Štefan pune laži, na što sam mu odgovorio da je to znanstveno istraživanje: neka svaka strana iznese svoje argumente, a javnost će sama zaključiti što je laž a što istina. Čudi me k tome da su sve javne informativne emisije, kao i naši političari, izbjegli iznijeti činjenicu da se među Srbima javljaju i oni koji žele doći 22. travnja u Jasenovac i koji osporavaju Pupovcu monopol nad srpskim stavovi u Hrvatskoj. Zašto se već jednom ne odmakne naša javnost od takvih ljudi koji siju podjele i zašto im se naši političari klanjaju? Apsurd! Zamislite da se u Srbiji vlasti s toliko puzavosti brinu oko toga što će Hrvati reći? Neshvatljivo! (poveznica)

13.4.2016. u 23:20, Stjepandic, Josip je napisao/la:

Štovani gospodo,

Koliko god sam se veselio neminovnoj smjeni na čelu HRT, bojim se da Vam naprosto nedostaje hrabrosti za neophodne promjene.
Već sam Vas upozorio da Radmanove najavne špice tipa „Ide Tito preko Romanije“ treba žurno povući i vratiti „Odu slobodi“.
Onda drug Novokmet, koji je prije četiri godine, ako se dobro sjećam, pokazao neograničenu skojevsku brutalnost. Čime je on zaslužio da vodi emisiju poput večerašnjeg „Otvorenog“?
Izgleda da je klevetanje u neograničenim količinama, pogotovo prema osobama koje nisu bile nazočne: čelnika Društva za istraživanje trostrukog logora Jasenovac, te redatelja Jakova Sedlara, bilo jedina svrha ove emisije.
Hoćete li sakupiti pristojnosti, pa im se ispričati da Vaš voditelj nijednom nije upozorio goste u studiju da ne klevetaju osobe koje nisu nazočne?
Mogli biste pokazati malo građanske hrabrosti, pa pozvati kao goste gospodu Razuma, Vukića (starijeg i mlađeg) i Sedlara, pa zovite orjunaše koje hoćete da razmijene argumente o Jasenovcu. Ili puno jednostavnije: prikažite film „Jasenovac – Istina“, pa napravite raspravu nakon prikazivanja.
Kako kao (bivši) čelnici novinarske organizacije gledate na ponovljeno blaćenje Vašeg kolege Bujanca? O gledanosti njegove „TV Bujice“ HRT će dugo moći samo sanjati!
Glede pozdrava „Za dom spremni“ preporučam Vam čitanje knjige akademika Pečarića „Dva pisma koja su skinula maske: za hrvatsku šutnju nismo spremni“, te studij presuda hrvatskih sudova na tu temu, da Vaši novinari ne moraju ponavljati notorne gluposti!

Sa štovanjem

Dr. Josip Stjepandić

I dok se pitam hoće li HTV braniti Hrvate u Boki sv. Leopolda, stiže odgovor iz Ureda Predsjednice.
Marko Skejo, ratni zapovjednik IX bojne HOS-a "Rafael vitez Boban", predložio je da se pozdrav "Za dom spremni" unese u novi zakon o hrvatskim braniteljima, i tako zauvijek zaštiti.
Iz Ureda predsjednice na upit Novog lista nisu izravno odgovorili, nego su ih podsjetili na objavu ureda predsjednice od 25. kolovoza 2015. na sličnu temu pa citirali ovako:
"Inicijativa da se pozdrav "Za dom spremni" uvede kao službeni pozdrav u Oružane snage RH neozbiljna je, neprihvatljiva i na razini provokacije".
Tada su jugo-komunistički mediji izbjegavali da se u bilo kom kontekstu izbjegne vezivanje Peticije za Domovinski rat, tj. izbjegavali su sam pomen da smo peticiju pokrenuli zbog napada na Thompsona i "Bojnu Čavoglave" i vezivali su je s NDH.
Sada je sam HOS pokrenuo istovjetnu inicijativu i dobio istovjetan odgovor: NJIHOV DOPRINOS U DOMOVINSKOM RATU JE NEBITAN i onda je stvarno na razini provokacije kad netko pozdrav dijela regularnih postrojbi HV iz Domovinskog rata predloži da se unese u novi zakon o hrvatskim braniteljima.
Doista, ti HOS-ovci su tim pozdravom ledili krv agresorima koji su sve hrvatske branitelje proglasili ustašama. Ja sam samo naivno vjerovao da branitelji nisu ustaše mnogima u RH.
Naivan kakav jesam tada sam napisao i pismo koje je objavljeno tek u mojoj nedavnoj knjizi "Oba su pala":

29.8.2015. u 7:53, Josip Pecaric je napisao/la:

Poštovana gđo Predsjednice RH,
Vaš neprimjeren odgovor na pismo koji smo uputili Vama i Predsjedniku HDZ-a o pozdravu Za dom spremni pokrenuo je pravu hajku na nas potpisnike. Samo jučer sam morao napisati tri reagiranja na takove napade. Npr. samo je u Jutarnjem listu od 27. 08. 2015. bilo tri takova članka. U prilogu Vam dajem moje reagiranje na te članke iz Jutarnjeg lista.
Kao što vidite meni ne smeta ta hajka kada sam ja u pitanju, ali ne mogu ostati ravnodušan na napade koje doživljavaju drugi potpisnici.
Zapravo ja (a vjerujem i drugi potpisnici) bih Vam trebao biti zahvalan jer je kao posljedica te hajke došlo i reagiranje Crkve u Hrvata, tj. Hrvatske biskupske konferencije. Pogledajte ovaj dio tog reagiranja: Ostajući na demokratskoj razini, imao bih prijedlog s obzirom na ovu i slične teme o kojima se nerijetko traži očitovanje putem peticije ili referenduma. Pogotovu kad se radi o dvoznačnim i nedovoljno definiranim pojmovima koji najčešće izazivaju napetosti i prijepore. Ili pak ako ideje i prijedlozi daju široku mogućnost manipulacije ljudskim osjećajima, vrijednostima ili tome slično. A čini se da pozdrav "Za dom spremni" ulazi u to područje dvoznačnosti i nejasnoće, navodi Puljić.

“Smatram, stoga, kako bi bilo korisno i svrsishodno o određenom predmetu, koji u danom trenutku zaokuplja javnost, prirediti prigodan skup ljudi od struke koji će dati svoje stručne i znanstvene priloge. A nakon toga, temeljem zaključaka s toga skupa eventualno poduzeti očitovanje putem potpisa ili referenduma. U protivnom, postoji opasnost da se neku zanimljivu inicijativu ‘privatizira’, a ona može imati obilježja šireg, općeg interesa, pa je šteta ako nema znanstvenu i stručnu podlogu. Pogotovu ako nosi ‘političku’ ili neku drugu etiketu, što je onda izlaže još većoj pogibelji i mogućnosti manipuliranja, navijanja i stvaranja nepotrebnih napetosti i društvenog raslojavanja, umjesto konstruktivnih rasprava, razgovora, dogovora i zaključaka”, kaže se u izjavi predsjednika HBK-a Želimira Puljića.(poveznica)

Zapravo, Crkva u Hrvata pokazuje ne samo kakav je primjeren odgovor na naše Pismo Vama i Predsjedniku HDZ-a već je potpuno u skladu s jednim drugim pismom koji smo profesor dr. sc. Matko Marušić i ja uputili mojoj akademiji tj. Predsjedniku HAZU akademiku Zvonku Kusiću.
U prilogu Vam dajem i to pismo i pozivam Vas da budete njegov potpisnik. Na taj način Vaš doprinos da se u RH počne postupati onako kako traži i HBK i potpisnici ovog pisma bio bi nemjerljiv.
Upravo zato mogu reći kako bi mi bila velika čast, a siguran sam i profesoru Marušiću i ostalim potpisnicima da Vaš potpis bude na prvom mjestu.
S poštovanjem,
Akademik Josip Pečarić

Ili su samo Pupovac i njegovi iz SNV na pravi način upozorili našu Predsjednicu jer su je u svom čuvenom Biltenu već optužili za progon Srba spominjući nju i Peticiju ZDS. Uspješna prevencija, zar ne?
Zahvaljujući biskupu Košiću i njegovoj jučerašnjoj propovijedi Hrvatska zna koliko je sv. Leopold ljubio svoj hrvatski narod: "Premda je sv. Leopold kao svećenik veoma kratko djelovao u Domovini, on nikada nije zatajio da je Hrvat. Kada je 1917. bjesnio rat između talijanskih i austro-ugarskih snaga, talijanska je vlada naredila da svi državljani Austro-ugarske u pograničnom području trebaju prihvatiti talijansko državljanstvo ili će biti zatočeni u južnoj Italiji. Kada su ga njegova redovnička braća nagovarala da uzme talijansko državljanstvo, jer da je to tek puka formalnost, on je odlučno odgovorio: „Ne, krv nije voda! Ne može se izdati krv!“... Molimo ga za naš hrvatski narod, da se nitko ne stidi svoga roda ni svoje domovine, da istinski ljubimo svoj narod, činimo dobro svima i da ponosno znamo, poput njega – pa ako treba i trpjeti zbog toga – isticati tko smo i kome pripadamo. Molimo za naše narodne vođe da ne savijaju šiju pred nepravdama i neistinama, već da ponosno služe svojem narodu." (poveznica)

Biskup poslije mise piše: “Krv nije voda, ne može se izdati krv!”
Moj Bože, koje divno iskustvo – blizina sa svecem, i to još Hrvatom koji je ljubio svoj narod!

S druge strane – medijski prostor zagađen je raspravom o bojkotu Jasenovca onih koji su nezadovoljni što se (konačno) otvorila javna rasprava o lažima koje se oko toga vrte već desetljećima, a zbog čega je i Tuđman bio u zatvoru. To je dakle nedodirljiva tema za one koji su 1980. poslali Tuđmana u zatvor kao što i sad žele zabraniti svako, pa i znanstveno istraživanje o tome. Jesmo li onda uopće napustili komunizam? Umjesto da se naš politički vrh posipa pepelom i udvara sijačima laži, trebali bi poticati znanstveno istraživanje u komunizmu zabranjenih tema koje su stalno kao omča bila Hrvatima oko vrata. A onda potpora kandidatkinji za UN! Ja nisam jučer mogao vjerovati što sam čuo. I da nema nitko izdvojeno mišljenje! Čestitam HSP AS-u koji danas izrazi drukčije mišljenje (nema njihovu potporu niti za predsjednicu kućnog savjeta, op. JP)! Ako bude, što se nadam da neće, tužiteljica Hrvatske, premda je iz RH, čelna osoba UN-a, tada mogu naša šestorica Hrvata koji već godinama čekaju presudu u Haagu, a ja se svako jutro Bogu molim za njih da budu oslobođeni, znati da oni tamo i ostaju. Na žalost, premda nevini, osuđeni. I s njima naša domovina. Strašno! Zato je bolje da se ja vratim mislima svetom Leopoldu, rodoljubu koji se nije htio odreći svoje hrvatske nacionalne pripadnosti premda je znao da mu slijedi dvogodišnji progon. Rekao je: "Krv nije voda, ne može se izdati krv!" Sveti Leopolde, moli za nas, moli za svoj hrvatski narod! mons. Vlado Košić, biskup sisački. (poveznica)

Kako nas ponosnim čini ona kolona hrvatskih ljudi koji satima čekaju da bi se poklonili našem hrvatskom svetcu iz moje Boke. Na užas svih mrzitelja hrvatskog naroda i hrvatske države!

Petak, 15. 04. 2016.

EU je sudjelovala u velikosrpskoj fašističkoj agresiji na Hrvatsku. Otud ne čudi njihovo obnovljeno stajalište oko srbijanskog zakona po kome je Veljko Marić osuđen u Beogradu zbog izmišljenih zločina. O Mariću je i sinoć govorila europarlamentarka Marijana Petir. Podsjetila je da je hrvatski branitelj Veljko Marić zbog spomenutog Zakona otet na srbijanskoj granici, ne uhićen jer nije bila raspisana tjeralica.
„Tim je Zakonom Srbija sebi pripisala funkciju malog Haaga te pomiješala univerzalnu i regionalnu jurisdikciju. Marić je srećom transferiran u Hrvatsku, no razočarao me potez tadašnje Vlade i pravosuđa. On je transferiran u zatvor jer je bjelovarski sud samo potvrdio presudu beogradskog suda. To je sramota bivšeg ministra pravosuđa", istaknula je Petir koja je najzaslužnija što je do tog transfera uopće i došlo.
Naglasila je da je Zakon o regionalnoj jurisdikciji prijetnja za 300 hrvatskih branitelja koliko postoji optužnica u Srbiji.
„Hrvatskom ministarstvu su bila poznata ta imena 300 hrvatskih branitelja, no njih nitko nije obavijestio iz ministarstva o tome. Ovo nije bilateralno pitanje jer se zakon odnosi na sve hrvatske branitelje koji dolaze iz 17 drugih država EU, što znači da i oni mogu biti oteti od Srbije", naglasila je Petir.

Pisao sam predgovor knjigama o slučaju i stradanjima Veljka Mariću koje je napisao – tko bi drugi – Mladen Pavković. Vodio sam iz Pakistana Prosvjed zbog napada na pravni suverenitet Republike Hrvatske. U dva dana sakupio sam preko 1000 potpisa i uputio ga Hrvatskom saboru 08. 10. 2011. Otvorenim pismom obratio sam se i Predsjednici RH.
Sjetimo se i kako je tijekom Domovinskog rata Šarengradska ada okupirana, a niti nakon 20-ak godina nakon mirne reintegracije nije vraćena u potpuni suverenitet Republike Hrvatske. EU je sigurno zadovoljna da je to tako!
U ranim jutarnjim satima Professor Šeparović je poslao pismo HNES-a o kandidatkinji Vesni Pusić Generalnom tajniku UN-a Ban Ki-moonu. Poslao ga je i na mnoge druge adrese (npr. Angeli Merkel).
Oskar opravdava Predsjednicu koristeći naslov moje knjige: "Živjela nam antifašistička, tj. braniteljska Hrvatska".
Ogromna većina državotvornih Hrvata ipak misli da se radi, blago rečeno, o posipanju pepelom. A i malo je vjerojatno da u Predsjedničinom uredu uopće znaju za moju tvrdnju kako su hrvatski branitelji danas jedini istinski antifašisti kao pobjednici u ratu protiv fašističkog agresora.
Prije odlaska na Fakultet gledam na HTV-u drage osobe: generale Medveda i Sesara.
Poslije Fakulteta dva sata druženja s hodočasnicima iz Tisna i njihovom župnikom don Lazarom.
Doma me čeka odgovor HTV-a. Odgovaram im:

Naslov:
Re: Molim za objavu mog odgovora na napad vašeg novinara
Datum: Fri, 15 Apr 2016 18:38:09 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: Povjerenik za korisnike usluga HRT-a <povjerenik@hrt.hr>, glavni.ravnatelj@hrt.hr, jozo.barisic@hrt.hr

Poštovani g. Šeb,
Meni se čini da se g Kovačić malo našalio s Vama.
Vjerojatno je htio izbjeći odgovor na moje pitanje:
"Jesam li i ja bio na Crnoj listi HTV-a?"
Čini se da Vam nije poslao i drugu moju poruku:

Naslov:
Fwd: Pozdrav iz Boke II
Datum: Tue, 12 Apr 2016 09:48:14 +0200
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: glavni.ravnatelj@hrt.hr

Evo teksta sa svim "ustašama".
Vi odlučite treba li HTV pomoći HGI i našoj ministrici u CG.
Ne morate koristiti dio o meni, niti moj odgovor

- ali trebali bi njen tekst ako hoćete pomoći.
JP
Pod CC i g. Kovačić i g. Barišić su dobili moj odgovor dr. Stjepandiću u kome stoji:
"Naime, povodom mog izbora za Dopisnog člana Dukljanske akademije nauka i umjetnosti bio sam gost predsjednika Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore g. Zvonimira Dekovića i g. Adrijana Vuksanovića, predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“. Tom prigodom pridružila nam se i ministrica u Vladi CG gđa Marija Vučinović.
Napisao sam g. Kovačiću: "Vi odlučite treba li HTV pomoći HGI i našoj ministrici u CG."
Kao što se može vidjeti u Prilogu mog odgovora na taj napad ministrica kaže kako im crtaju metu na čelima! Kako je u naslovu mog teksta ZDS ne mogu vjerovati da je g. Kovačić propustio poslati moj tekst onima koji su pripremali emisiju o kojoj govorite. Zapravo pitam se je li ta emisija pomoć Hrvatima Crne Gore i njihovoj tj. našoj ministrici u Vladi CG koju sam tražio?"
Vaš današnji odgovor zapravo je "pomoć" HTV-a na crtanje mete na čelima naše hrvatske ministrice u Vladi CG i dvojice spomenutih predsjednika hrvatskih organizacija u CG.
Ponavljam NISAM JA TO NAPISAO NEGO ONI.
Jasno mi je da se u vrijeme kad se hrvatska vlast posipa pepelom bojite i vi na HTV-u ponašati drugačije.
Ali treba li to biti ovako neinteligentno?
S poštovanjem,
akademik Josip Pečarić
P.S. Da bi bolje razumjeli o čemu Vam pišem ispričat ću Vam kako u mojim knjigama ili javnim nastupima govorim o mojim Hrvatima u Boki.
Uspoređujem ih s Hercegovcima ovako:
Kad Hrvatu Boke kotorske netko kaže da je ustaša - prvo od njega pobjegnu svi Hrvati.
Kad Hercegovcu netko kaže da je ustaša - ima besplatno piće do kraja života.
Frapantna je sličnost s današnjom Hrvatskom i ZDS, zar ne?

15.04.2016 u 16:01, Povjerenik za korisnike usluga HRT-a je napisao/la:

Mnogo poštovani gospodine akademiče Pečariću,
hvala Vam na pismu koje ste uputili vršitelju dužnosti glavnog ravnatelja Hrvatske radiotelevizije.
Hrvatska radiotelevizija ne može komentirati sadržaj pojedinih novinskih napisa, kao ni stajališta njihovih autora, a isto tako ne objavljuje reakcije gledatelja na napise drugih medija. S obzirom na to da ste svoj zahtjev za objavu odgovora uputili uredništvu novina čiji Vas novinar napada, za očekivati je da ćete na taj zahtjev dobiti adekvatan odgovor.
S osobitim poštovanjem
Zvonko Šeb | povjerenik za korisnike usluga Hrvatske radiotelevizije

U Bujici HNES-ovci prof. Nevenka Nekić i prof. dr. sc. Josip Jurčević o Vesni Pusić. Pero Ćorić, saborski zastupnik HSP AS: "U fazi smo prikupljanja potpisa zastupnika Sabora da Pusić nema legalitet niti legitimitet za takvu kandidaturu."
Udruga U ime obitelji je pokrenula peticiju putem koje građani mogu izraziti svoje nezadovoljstvo ovom odlukom.
HDZ na Twitteru: Podrška Vesni Pusić je premijerov stav.
Sve u svemu čini se da je Konferencija za tisak HNES-a i pojavljivanje profesora Šeparovića i Tomca na HTV-a imalo dobrih rezultata, zar ne? Komentari na narod.hr pokazuju da se HDZ-u ne vjeruje.
Subota, 16. 04. 2016.

Nevjerojatno je kako moram stalno upozoravati da su "ustaše" koje stalno spominju "hrvatski" ljevičari zapravo hrvatski branitelji. Marko Curać u novom "Hrvatskom tjedniku" daje citat iz knjige "Rat za Srpsku krajinu" Marka Vrcelja koji je čitavo vrijeme bio na visokim vojnim dužnostima u tzv. Srpskoj vojsci krajine: "Osnovni moto SDS-a je bio "poteraj ili ubij, opljačkaj ili spali" svešto je hrvatsko, jer mi Srbi nikada više ne možemo živjeti zajedno sa Hrvatima, zato što su svi Hrvati ustaše ili izdajnici."
Čitajući samo citat ovog Srbina moraju ti se zgaditi mnogobrojne srpske sluge u RH. Njima je svaka neovisna Hrvatska, ako nije sluškinja Srbiji, ustaška država., zar ne? Ali čitajmo ga dalje: Ušima svojim nisam mogao poverovati da sam čuo to što sam čuo od čelnika SDS. Nisam mogao svojim očima poverovati da sam video to što sam video, a što smo sve mi, Srbi uradili, niti shvatiti zašto smo sve to uradili. Zašto smo morali spaliti svaku kuću koja je bila napuštena? Zašto su morali otići svi Hrvati?...Zašto su morale da se poruše sve kuće po svim hrvatskim selima? Nismo mogli pronaći celu kuću, u koju bi smestili borce da u njima spavaju umesto u rovu. Ako bi i našli takvu kuću, već narednih dana sa nje bi bio skinut krov, pa su se 'borci' bunili što im kuća prokišnjava za vreme kiša, iako su krov sa nje sami skinuli... Narod koji pljačka svog neprijatelja i vojska čije se postojanje zasniva na pljački, ne može dobiti rat'.
A u EU smatraju da Srbija i dalje treba hapsiti i suditi "ustaše". Vjerovali ili ne?
Etički osuđena za veleizdaju V. Pusić je na pitanje novinara da prokomentira peticiju koja se u Saboru potpisuje protiv njezine kandidature, rekla da Hrvatsku sramote uvijek isti ljudi.
“Sramote državu uvijek jedni te isti, pa i sada, i to je ono o čemu sam govorila da u svakoj zemlji uvijek postoje neki, ali ne zaslužuju pažnju u usporedbi s cijelom zemljom.”
Dakle, Hrvatska to je Vesna Pusić. Ili ne sramotiš državu ako je izdaješ, ako izdaješ krv! Kovač je na to odmah izjavio kako podržava premijera, dok Reiner kaže: "Ja sam pročitao da to navodno premijer Orešković podržava“. Ne čudi zašto su na narod.hr komentatori pokazali nepovjerenje prema HDZ-u.
"Hrvatski tjednik" je uobičajeno prepun tekstova koje treba pročitati.
Već sam naslov kolumne Ivice Marijačić kaže sve o srpskim slugama u RH: "Jedno jedino pitanje ubija ih u pojam: A gdje su kosturi 83.000 jasenovačkih žrtava?

Naravno meni je posebno zanimljiv članak dr. Stjepana Razuma jer piše o glupostima u najnovijoj knjizi Slavka Goldsteina iz jednostavnog razloga što sam i sam napisao knjigu "Brani li Goldstein NDH?" komentirajući jednu knjigu oca i sina Goldstein koja je kao odgovor na Marijačićevo pitanje. Izdvajam: Poznata je tvrdnja prof. Brandta kako je sin Goldstein izmišljao vrela za svoje "tvrdnje". Razum pokazuje od koga je učio konstatirajući kako tata "Goldstein izmišlja arhivsko gradivo u korist svojih tvrdnji".

Još ću samo izdvojiti dio: "Premda je u javnosti zanijekao istinitost o tzv. "kloniranim" jasenovačkim žrtvama, u ovoj knjizi pokazuje, da baš i nije siguran u ono što su mu radnici JUSP-a Jasenovac glede toga iznijeli, pa piše: Ako čak i mimo svih provjera prihvatimo sumnju nad 14.000 imena, što je onda s preostalih 70.000 imena i prezimena? Hoće li ih Društvo 'à priori' proglasiti lažima, iako su većinom kao žrtve više puta provjeravanjeu njihovim obiteljima, kućama, selima i lokalnim arhivima? (str. 40). Zanimljivo je kod toga zapaziti kako je to provjeravanje obavljeno među mrtvima jer genocid, o kojem prethodno stalno piše, ne ostavlja iza sebe žive ljude. Koga se to onda pitalo "u njihovim obiteljima"? Dakle, navedenim provjeravanjem i sam dokazuje da nije bilo genocida."

To je tipično Goldsteinski – dr. Razum je u svojim javnim odgovorima na Goldsteinova negiranja falsifikata s Popisa odustao od toga, i prešao na srpsku priču: Dok vi Hrvati dokazujete i uspijete pobiti neke naše laži mi ćemo smisliti mnogo, mnogo više. U mnogim svojim tekstovima sam se pitao: Zar nije dovoljno uhvatiti lažova u nekoliko laži i više mu ništa ne vjerovati? Pa njihov predsjednik je rekao da im je laž najviše pomogla u povijesti. Goldstein Ćosićevski kaže: Uhvatili ste nas u 14.000 laži, ali tamo ima još 70.000. Dokažite i da su to laži. Nije važno što nema kostura, kako kaže Marijačić, dokažite da su to neistine. Zato sam svojevremeno i parafrazirajući Matoša naslovio jedan svoj članak: Lažu Goldsteini, to je njima od Boga dano.

A Vesna Pusić je presretna što imaju novu knjigu koja kako kaže naslov teksta dr. Razuma "ne vrijedi ni koliko crno ispod nokata". Dobro je, kazala je, što se na "knjigu laži" koja je promovirana i u školama, pojavila i Goldsteinova knjiga istine o Jasenovcu. "Pa tko ne zna, neka uči", rekla je Pusić.

Da priča bude još zanimljivija narod.hr objavljuje tekst povjesničara Blanke Matković i Stipa Pilića u kome već sam naslov kaže kako srpske sluge doista vole koristiti neistine: "Odgovor na neistine iz Goldsteinova pamfleta 'Jasenovac – tragedija, mitomanija, istina'"

Prvo navodim dio u kome sam i sam nekako upleten (izbori u HAZU): "Razumljivo je zašto Goldstein osobito za posljednji rad ne navodi mjesto objavljivanja: umanjiti značaj i autora i rada, ali i ukloniti neispunjenu ambiciju i traumu njegova sina i njega osobno – neuspjeh ulaska među akademijine besmrtnike. Taj dio nas kao autore ne zanima. Ono što jest važno napomenuti da je taj rad zadovoljio uvjete i kriterije znanstvenog časopisa u kojem je objavljen. Goldstein je svojim postupkom podcijenio naš rad svrstavajući ga u red publicističkih radova, gdje njemu ni po čemu nije mjesto, no svojim stavom podcijenio je i kvalitetu i značaj izdanja HAZU.

A sada o lažima: "U ovoj analizi osvrnut ćemo se samo na Goldsteinove navode i na njih još jednom odgovoriti argumentirano i dokazima. No, potrebno je napomenuti da je Goldstein u svom uratku ignorirao čitav niz izvornih arhivskih dokumenata na kojima počiva naš znanstveni rad. Ovdje ćemo izdvojiti nekoliko bitnih laži na kojima se temelji Goldsteinov uradak, ali pozivamo sve zainteresirane da pročitaju našu analizu u cijelosti. Rad se može naći na Internetu." Potom slijedi niz primjera koji pokazuju kako znanstvenici pobijaju laži nekoga tko je umislio da je znanstvenik. Obavezno pogledajte.

Naravno, Vesna Pusić nije takova znanstvenica da bi razumjela ovo što pišu znanstvenici! Ali s medijima koji su još u rukama srpskih slugu sve to ne smeta Goldsteinu, pa zato Razum i zaključuje svoj tekst ovako: "Trebat će se naraštaji i naraštaji Hrvata još dugo truditi kako bismo se oslobodili toga balasta laži i podvala partizansko-komunističkih zločinaca."
Danas sam bio bratu na grobu. S unucima i njihovom mamom i tatom. Trebalo je biti iznenađenje i za njegove. Mi u Zlatar, a oni kod sv. Leopolda. Ipak smo ih sačekali. Na groblju posjetio i grob Kazimira Svibena, punca mog brata. I nedavno sam ponovno objavio njegov tekst o onoj prevari Slavka Goldsteina iz 1999. godine kada je lažno predstavio kao konačno Izvješće o radu Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava od osnutka (11. veljače 1992.) do rujna 1999. Kazimir je bio njen predsjednik i o Goldsteinovim lažima pisao je za moju knjigu "Brani li Goldstein NDH?". Ta laž pomogla je Goldsteinu da s promjenom vlasti bude postavljen za predsjednika Savjeta JUSP Jasenovac.

Nedjelja, 17. 04. 2016.

Središnji dio proslave boravka tijela sv. Leopolda Bogdana Mandića za nas Bokelje bio je danas. Prije početka mise u 10,20 sati na platou ispred crkve sv. Leopolda Bogdana Mandića, odred Bokeljske mornarice, sastavljen od članova hrvatskih bratovština, otplesao je kolo sv. Tripuna. Na žalost g. Bandić koji je nazočio samoj Misi nije bio na platou i propustio je jedinstvenu prigodu da sudjeluje u samom završetku zajedno s kotorskim biskupom, predsjednikom Hrvatske bratovštine i našim Malim admiralom. Melodiju kola izveo je Simfonijski puhački orkestar Hrvatske vojske. Misu je predvodio kotorski biskup Ilija Janjić i izravno ju je prenosio HRT,. Gledatelji su tako izravno mogli čuti kako kotorski biskup spominje Zaljev hrvatskih svetaca. Više o njegovoj propovijedi dano je na portalu narod.hr. Na Misi je bio nazočan i ministar branitelja i glavni tajnik HDZ-a Miljan Brkić čiji se komentar može naći na nizu hrvatskih portala.
Članovi Bratovštine obučeni u odorama Bokeljske mornarice, za vrijeme mise u 11 sati, a i nakon nje čuvali su stražu u crkvi pored svečeva tijela, a tri mornara u odorama Bokeljske mornarice i jedna Bokeljka u tivatskoj nošnji imal isu čitanja na misi. Pogledajte video

Zapravo odore o kojima govorimo smatraju se i nošnjama bokeljskih Hrvata, pa

danas u Crnoj Gori kada postoje svečanosti u kojima nastupaju manjine bokeljski Hrvati su u tim nošnjama. Ali ogromna je hrvatska kulturna baština u Boki, a pripadajući raznim državama nije se smjelo isticati ta činjenica. Sve može tamo biti svačije, samo ne hrvatsko. I prilikom nedavnog posjeta Boki naš predsjednik Ivo Škanata bio je stalno „bombardiran" zahtjevima da izbrišemo ono „Hrvatska" iz naziva naših bratovština u Hrvatskoj. Odgovorio bi im: „U Crnoj Gori ima jedan posto Hrvata, a u Bokeljskoj Boka Ogromna je hrvatska kulturna baština u Boki, a pripadajući raznim državama nije se smjelo isticati ta činjenica. Sve može tamo biti svačije, samo ne hrvatsko. I prilikom nedavnog posjeta Boki naš predsjednik Ivo Škanata bio je stalno „bombardiran" zahtjevima da izbrišemo ono „Hrvatska" iz naziva naših bratovština u Hrvatskoj. Odgovorio bi im: „U Crnoj Gori ima jedan posto Hrvata, a u Bokeljskoj mornarici ih je 99 posto. Da oni vjeruju da ona nije hrvatska nego njihova njih bi bilo 99 posto u Bokeljskoj mornarici, a ne nas. Pametnome dosta! mornarici ih je 99 posto. Da oni vjeruju da ona nije hrvatska nego njihova njih bi bilo 99 posto u Bokeljskoj mornarici, a ne nas. Pametnome dosta!

Karamarko je konačno definirao kako će državotvornim Hrvatima objašnjavati potporu etički osuđenoj za veleizdaju: 'Pusić definitivno nije naš izbor i nikada ne bih za nju glasao, ali imat će tehničku potporu Vlade'. Kao i da moraju biti civilizirani. I bili bi da poštivanju ono što tvrdi HNES, zar ne?

Zato Marko Ljubić, dnevno.hr, objašnjava i Karamarku i HDZ-ovcima što za srpske sluge u RH, tj. za one kojima je lako izdati krv, znači biti „centar":

Za njih je centar pozicija njihovog antifašizma, izbjegavanja nacionalnog identiteta, simbolike, progona Thompsona, ustašizacije HOS-a, detuđmanizacija, poltronstvo prema EU i svjetskim zahtjevima. Centar kakav egzistira u ovakvoj Hrvatskoj je potvrda već postignute ustašizacije, fašizacije, političke podobnosti i pravovjernosti u kojoj se ne smije ni spomenuti lustracija, zločini komunizma, znanstvena revizija povijesnih događaja, ključnih uporišta antihrvatskih politika i ukupno – mitova. U tom centru Domovinski rat je „strašna događanja", „zločini su zločini", „ljudi su ljudi", „svi su oni odgovorni", „zaboravimo prošlost (izuzev one koja Hrvate trajno kriminalizira) okrenimo se budućnosti" i sl.

U takvoj poziciji centra nema ni govora o zauzimanju čvrstoga stava oko nužnosti znanstvene multidisciplinarne provjere činjenica iz Jasenovca, odustajanja od amatersko-ideološke službene povijesti Slavka Goldsteina, nema istraživanja hrvatske tragedije na Križnom putu, progona Katoličke crkve, nema nikakve mogućnosti otvaranja pitanja nezasluženog statusa pobunjenih Srba u Hrvatskoj u današnjim državnim, javnim, političkim i društvenim institucijama, nema ni govora o progonu zločinaca, nema ni govora o izravnom sudjelovanju u definiranju statusa hrvatskog naroda u BiH izvan floskule o „unutarnjem pitanju BiH" i čitav niz sličnih pitanja.

Ipak završimo današnji dan s jednom dobrom izjavom jednog HDZ-ovca akademika Željka Reinera: Definirajte mi pravu ljevicu u Hrvatskoj, ja ju ne vidim!

Kritizirali su dvije kolone u Vukovaru, a sada imamo tri proslave u Jasenovcu, kazao je Reiner i dodao da je to kao da 1. svibnja obilježavamo 23. svibnja

Zapravo sam ja i tvrdio nešto slično baš u vrijeme kada je Sanader bio na vlasti. Naime, 2008. je u Trogiru u 6. mjesecu održana međunarodna konferencija povodom šezdesete godišnjice mog rođena. Jedino je „Slobodna Dalmacija“ imala tekst o toj konferenciji. Nisu napisali da je konferencija meni u čast već sam eto proslavio svoj rođendan (koji je u 9. mjesecu). Za vrijeme prošlih vlasti bilo je još gore – o međunarodnoj konferenciji povodom mojih više od 1000 znanstvenih radova u znanstvenim časopisima nigdje ni slovca. A kako ta „osveta“ izgleda u režiji HRZZ dano je u poglavlju moje knjige „Oba su pala“.

Ponedjeljak, 18. 04. 2016.

Je li išta bolje s novim vlastima? Pisao sam im:

Naslov: Re: Drugo pismo Ministru Mornaru
Datum: Mon, 21 Mar 2016 11:36:55 +0100
Šalje: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>
Prima: znanost@mzos.hr
CC: ministar <ministar@mzos.hr>

Poštovani kolega prof. Zadro,
Još je prethodni ministar poslao Upravi za znanost i tehnologiju moju žalbu oko postupaka HHZZ-a u svezi s projektom kome sam glavni istraživač.
Pisao sam i sadašnjem ministru prof. Šustaru ali i od ovog ministarstva nikakvog odgovora (proslijedit ću Vam e-mail koji sam poslao u više navrata samom Ministru).
U čemu je problem? Moje državotvorno djelovanje, nezamjeranje ili...? Valjda je lakše gaziti po nekih tamo 37 matematičara, nego se nekome zamjeriti?
S poštovanjem
akademik Josip Pečarić
09.12.2015 u 09:26, ministar je napisao/la:
Poštovani akademiče Pečarić,
Ovom prilikom potvrđujem da sam zaprimio Vaše dopise vezane uz dolje opisane probleme s Hrvatskom zakladom za znanost te Vas obavještavam da sami ste odmah proslijedio Upravi za znanost i tehnologiju radi provjere i daljnjeg službenog postupanja. Kada ovaj postupak bude dovršen obavijestiti ćemo Vas o ishodu.
S poštovanjem,
Ministar
Prof. dr. sc. Vedran Mornar

Ponovno sam nazvao Upravu za znanost i tehnologiju MZOŠ-a. Provjerit će i javiti mi. Koliko sam razumio netko je tamo zadužen za to. Bit će zanimljivo vidjeti rasplet, ako ga uopće bude. Tko sa zdravim razumom može povjerovati da Upravnom odboru Zaklade smeta što su od tri časopisa iz oblasti o kojoj je riječ koji su na svjetskim listama – dva izlaze u RH, a u trećem je jedan Hrvat u

Editorial Boardu. Itd.,itd. Igrom slučaja danas me o tome pita i moja dekanica. Želi poslati zvaničan dopis Ministarstvu oko toga.
Nije mi lako pisati ovaj dnevnik. Sedam dana pišeš i razglabaš a onda u ponedjeljak pročitaš Hodaka. On u svojoj kolumni na duhoviti način opiše sve što si pisao. Pogledajte početak i kraj njegova današnjeg teksta na dnevno.hr:
"Si vis pacem, para bellum" rekli su Latini. Ako želiš mir spremaj se za rat. Politička scena u Lijepoj Našoj najblaže rečeno je histerična. Slična onoj iz druge polovice 91. godine. Nakon toga došlo je do rata. Dr. Franjo Tuđman i suradnici demokratskom konverzijom pretvoriše se u ustaše. Nije se pazilo na nijanse. Najmlađi Titov general Tuđman, Stipe Mesić, Josip Boljkovac, Vladimir Šeks, Slavko Degoricija, Josip Manolić, Hrvoje Šarinić, general Špegelj i da ne nabrajam do beskonačnosti, svi su bili proglašeni ustašama. Ljuta trava na ljutu ranu. Čitava inozemna demokratska javnost ogorčeno se digla na noge, na čelu sa Martićem, Babićem, Hadžićem, Arkanom, generalom Mladićem itd. Međutim, "Stranka opasnih namjera" je, na čuđenje demokratske javnosti, glatko dobila izbore. "Demokratska javnost" je izašla iz Sabora kad se trebalo glasovati o "razvodu braka" sa "slobodarskim" Beogradom. "Ustaše" su, za par godina, u olujnoj utakmici nabili partizane sa 5:0, te isti posjedaše u traktore i sa svojim vjernim navijačima dadoše petama vjetra. U ovih 25.g., pokazalo se samo jedno: povijest se ponavlja i ponavlja. Ustaše su opet u modi i na sceni.
(...)
Kolinda je nedavno pronašla sveti gral mudrosti ustvrdivši da NDH nije bila ni nezavisna ni samostalna. U principu je to točno s obzirom na okolnosti u kojima je nastala i održavala se. Ja imam za Kolindu jedno puno lakše pitanje na političkom kvizu: koliko je Hrvatska danas samostalna? Koliko slobodna i neovisna dok ustrašeno osluškuje Augustina Polokaja koji šalje direktive Europske komisije, NATO-a i bezbojnih činovnika iz Bruxellesa? Činovnika koji se ne usude ni proći kraj kvarta Molenbeek, a kamoli ući u njega. Ali zato su puni hrabrosti kad treba nasapunati glavu našoj političkoj poltronskoj eliti. Zato će biti prijeko potrebno pridružiti se što prije Poljskoj, Češkoj, Slovačkoj i Mađarskoj koje barem nastoje iskazati svoju državnost na brodu, zvanom EU, a koji pomalo sliči na Titanik.
Dr. Stjepandić me upozorava:
„Kako su drugovi kreativni, kao u stara dobra vremena! Naime u Telegramu razglabaju s odvjetnikom Miljevićem kako bi se Sedlara moglo kazneno goditi zbog filma. Počeli su ljetos sa zabranom knjiga. Pa nije prošlo. Nastavili s knjigom na knjigu, pa se ispostavilo da su opet išli lažima na istinu. Ostalo je još jedino nekoga zatvoriti!
Bolje oni Sedlara zbog filma nego netko Goldsteine zbog laži u knjizi, zar ne? I sv. Leopold Bogdan Mandić je na sebi mogao osjetiti, kako kaže Davor Dijanović, tu životinjsku, beskrajnu mržnju prema Hrvatskoj. Ali prije svega veliku ljubav onih, koji kao on ne izdaju krv. Ovih dana mu je odalo počast 200.000 vjernika.
Moju (vidimo i Hodakovu) tvrdnju kako se želi branitelje izjednačiti s ustašama, tj. sa onom „istinom" o ustašama koji su oni stvorili tijekom duge vladavine, na drugačiji način komentira Vjekoslav Krsnik:

„U pozadini ove bjesomučne kampanje nalazi se nastojanje da se ustrajavanjem na tzv. antifašističkim temeljima države Domovinski rat i osamostaljenje Republike Hrvatske ideološki i politički proglase sljednicima NDH-a. Takva klima je posljedica činjenice da u Hrvatskoj nikad nije provedena lustracija, pa su mnogi komunistički kadrovi ali i njihovi nasljednici ostali mentalno zatočeni u komunističkoj Jugoslaviji."

Jedan od onih koji ne izdaju krv je Marko Perković Thompson. Davno sam rekao da on svojim pjesmama više našu mladost nauči o domoljublju od svih nas u školstvu. Jednom je rekao da sam ga ja više branio nego što je on branio sam sebe. Da, i knjige sam pisao zbog njega. Ali zar to nije logično? Pa bolje je da on smišlja pjesme kojima uči našu mladež kako treba voljeti obitelj, branitelje, domovinu i Boga. U subotu je gostovao na vjerskoj tribini za mlade u Katoličkoj osnovnoj školi u Šibeniku. Odgovarajući na pitanja časne sestre Renate Azinović, govorio je o svojem životu, djetinjstvu u Čavoglavama, Domovinskom ratu, vjeri i obraćenju koje mu se dogodilo kada je prije 16 godina upoznao jednu molitvenu zajednicu kroz koju je dublje uronio u duhovni život. Vijest je to koju su neki lijevi mediji odmah obojili posprdnim epitetima i britkim komentarima o tome da Thompson "obrazuje" mlade "ustaškim pozdravom 'Za dom spremni'".

Danas su im odgovorili na njegovom portalu. Izdvajam sam ovo iz izvrsnog odgovora onima koji za judine škude izdaju krv: „Nevjerojatna je mržnja pojedinih medija u Hrvatskoj. Naime, riječi domoljubne pjesme "ČAVOGLAVE" koja je u Domovinskom ratu braniteljima dizala moral, proglašavati ustaškom samo je potvrda kompatibilnosti i homogeniziranja lijevog fašizma s jugo-komunističkom politikom, tj. proglašavanja hrvatskih branitelja ustašama. Sjetimo se samo bivšeg predsjednika Ive Josipovića i njegovih riječi o USTAŠKIM ZMIJAMA koje je uporno ponavljao, a koje još uvijek nije imenovao. Kad vidimo što pišu mediji skloni takvoj politici, svima nam je jasno na koga je mislio – na hrvatske branitelje, u prvom redu na postrojbe HOS-a kojima je i Thompson u početku rata pripadao."

Današnje Fakultetsko vijeće me potpuno iscrpilo (preko tri sata), pa ću završiti s komentarom Josipa Jovića o podršci vladajućih Vesni Pusić:

„Ostaju nam dva moguća odgovora. Ili je Oreškovićev kabinet popustio pred međunarodnim diplomatskim pritiskom, što je već pravilo, ili je HDZ u nekom tihom dogovoru s HNS-om oko neke nove koalicije. Izgleda nevjerojatno, ali Machiavelli i njegove „konstelacijske istine" i relativni principi su očito vječni."

Danas je napokon, istina na određeno vrijeme došao doma Veljko Marić! Obavezno pročitati Predraga Mišića.

Utorak, 19. 04. 2016.

Danas je uobičajeni sastanak našeg seminara iz teorije matematičkih nejednakosti. Nisam ni očekivao odgovor od Ministarstva pa me i ne iznenađuje što ga nisam dobio ni danas. Mora da je strašno težak problem odlučiti je li normalno kada HRZZ odobri sredstva za nešto, pa kada dokažeš da si uradio točno to što su odobrili – traže ti povrat sredstava. Mora da je jako teško odlučiti je li normalno

kada ti odobre sredstva za organizacije konferencija, pa kada ustanove da se radi i o organiziranju prve međunarodne matematičke konferencije u Mostaru i još u čast trojice profesora Hrvatske škole iz teorije matematičkih nejednakosti, HRZZ zaključi da bi možda odobrili troškove za jednog ili dvojicu sudionika iz te Škole. Mi smo uspjeli održati tu konferenciju unatoč tom pokušaju HRZZ. Naša znanstvena škola ide dalje. Kako misle zaustaviti nešto što je dalo više od 40 doktora znanosti samo u Hrvatskoj, tri CC i/ili SCIE časopisa itd. itd.? Prethodno i sadašnje Ministarstvo ne uspijevaju odgovoriti na ta „teška“ pitanja već mjesecima. Da nismo u pravu brzo bi odgovorili, zar ne?

Današnja kolumna Marka Ljubiča na dnevno.hr posvećena je Hrvatima BiH i nebrizi RH prema njima. Ljubić u svom Dnevnom detektoru u tekstu čiji naslov sve kaže („Umjesto isprika krivotvoriteljima, lažljivcima i pripadnicima zločinačkih režima Hrvatska treba pokrenuti istraživanje Jasenovca“) danas piše i o Jasenovcu. Spominje i naše ljetošnje Pismo HAZU: „Ljetos su hrvatski znanstvenici, akademik Pečarić i profesor Marušić s dobrim razlogom i snažnim povodom pokrenuli inicijativu na koju se tada nije ni osvrnuo nitko relevantan u državnoj strukturi, a koja je temelj svih pitanja i Kukavičluk Krajnje je vrijeme da upravo danas, kad se vide izravne pogubne posljedice ljetošnje šutnje i kukavičluka akademskih institucija i nacionalnih politika, ponovo prije svih HAZU, a onda sveučilišta, Matica i sve relevantne nacionalne institucije koordinirano započnu pritisak na državni vrh, ali i pripreme javnost da je to jedini način oduzimanja krvavog mača neprijateljima hrvatskoga naroda iznad naših vratova. pristupa svakome otvorenome pitanju, pogotovo pitanjima kao Jasenovac, koja su snažno odredila hrvatsku nacionalnu povijest, ali prije svega identitet i sudbinu.

Nije kasno.

Znanstvenici, a njih je tada što akademika, što biskupa, što profesora preko dvije stotine potpisalo tu inicijativu, su dali pravac. Potrebna je politička volja.

Krajnje je vrijeme da upravo danas, kad se vide izravne pogubne posljedice ljetošnje šutnje i kukavičluka akademskih institucija i nacionalnih politika, ponovo prije svih HAZU, a onda sveučilišta, Matica i sve relevantne nacionalne institucije koordinirano započnu pritisak na državni vrh, ali i pripreme javnost da je to jedini način oduzimanja krvavog mača neprijateljima hrvatskoga naroda iznad naših vratova.

I ovaj ću put podsjetiti na poruku pokojnog kardinala Kuharića na Pantovčaku 1997. godine hrvatskom državnom vrhu i posredno hrvatskom narodu, da je jedini način ravnopravnog djelovanja u suvremenom svijetu – poštivati istinu i načela. To je oružje malobrojnih naroda, to je temeljna činjenica kršćanstva i nacionalnog identiteta hrvatskog naroda, koju nam nikako ne može, niti bi smio preuređivati Milorad Pupovac i gomila antihrvatskih političkih i aktivističkih lupeža, koji su na krivotvorinama i agresivnosti izgradili svoje bijedne socijalne profile.“

Kako sam ovaj dnevnik počeo s onim što sam govorio o kandidaturi Vesne Pusić n a konferenciji za tisak HNES-a, završit ću sa sličnim razmišljanjem Hrvoja Hitreca s Portala HKV-a: „Pa kad UN i njezini glavni financijeri nisu mogli ništa drugo učiniti – suočeni s nevjerojatnom hrabrošću Hrvata – utemeljili su putem

Vijeća sigurnosti nelegitimni Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju, proglasivši oslobađanje hrvatskoga teritorija zajedničkim zločinačkim pothvatom i pohvatali hrvatske generale, a za ravnotežu i nešto ratnoga srpskog otpada (ali ne i vođe srbizirane „JNA“). Hrvatske su generale pustili „pogrješkom“ suca Merona, ali se onda bacili na hrvatske vojne i političke zapovjednike Herceg Bosne, pod istom optužbom za zajednički zločinački pothvat i s istim imenima u preambuli (Tuđman, Šušak, Bobetko). U obrazloženju oslobađajuće presude Šešelju do kraja su razgolili svoje plemenito stajalište o „ratovima devedesetih“, to jest da je Srbija imala legalan politički plan zaštite“ ugroženih Srba“ u Hrvatskoj i BiH, te ga je ostvarivala (između redaka joj se sugerira da može i opet). Znači, i srpska agresija na BIH je bila legalna i nema joj se što prigovoriti. Ali je zato za agresiju na BiH optužena Hrvatska, što tvrdi i Vesna Pusić, pa zato držim da je njezina kandidatura prirodna.

U Haagu već dvanaest godina ili koliko čame Hrvati iz Herceg Bosne pod optužbom koju podržava sestra Pusić. I dok se ona krevelji po svjetskim metropolama, Hrvati koji su tri puta spasili BiH čame u haaškoj tamnici iz koje ne puštaju ni one koji su i prema nepravomoćnoj presudi već odgulili dvije trećine kazne.“

RH mora biti optužena za agresiju na BiH da bi se kako tako kompenzirao zaključak stalnog međunarodnog suda u Haagu u slučaju tužbi za genocid.

UN je kako se vidi i iz Hitrecovog teksta bio itekako aktivan na strani fašističkog velikosrpskog agresora. Vesna Pusić je svo vrijeme služila svjetskim moćnicima za ostvarenje njihovih interesa, a protiv vlastita naroda – što bi rekao sv. Leopold IZDALA JE KRV, pa je sigurno oni i moraju nagraditi zbog toga. A hrvatskim političarima je bolje ne zamjerati se budućoj glavnoj tajnici UN-a, zar ne?

akademik Josip Pečarić

https://www.hkv.hr/izdvojeno/nae-teme/dnevnik/23615-josip-pecaric-dnevnik-srijeda-13-travnja-utorak-19-travnja-2016.html

BISKUP DR. VLADO KOŠIĆ

MISA U ZAGREBAČKOJ KATEDRALI UZ TIJELO SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA, OFM CAP. (+1942.)

13. IV. 2016.

- Najprije želim izraziti radost sviju nas što je naš sv. Leopold među nama, u našoj zagrebačkoj katedrali, u svojoj i našoj Hrvatskoj!
- Draga braćo i sestre, štovatelji sv. Leopolda, želio bih večeras istaknuti tri velike odlike koje su krasile našeg zemljaka sv. Leopolda Bogdana Mandića, poniznog kapucina i zaštitnika ove Godine Božjeg milosrđa: prvo – on je, i u tuđini, jer je najveći dio života proveo u Italiji, uvijek pa i uz cijenu trpljenja isticao da je Hrvat, čime je sigurno zauzeo časno mjesto među hrvatskim domoljubima i rodoljubima; drugo – on je neumorni radnik na pomirenju istočnih Crkava s Katoličkom Crkvom te ga možemo bez sumnje nazvati apostolom ekumenizma, i treće – sveti Leopold vjerni je djelitelj Božjeg milosrđa, osobito u sakramentu pomirenju, i to sve do žrtve vlastita života.
- 1. Premda je sv. Leopold kao svećenik veoma kratko djelovao u Domovini, on nikada nije zatajio da je Hrvat. Kada je 1917. bjesnio rat između talijanskih i austro-ugarskih snaga, talijanska je vlada naredila da svi državljani Austro-ugarske u pograničnom području trebaju prihvatiti talijansko državljanstvo ili će biti zatočeni u južnoj Italiji. Kada su ga njegova redovnička braća nagovarala da uzme talijansko državljanstvo, jer da je to tek puka formalnost, on je odlučno odgovorio: „Ne, krv nije voda! Ne može se izdati krv!“ (A. Baković, Naš Bogdan, 41). I krajem srpnja 1917.bio je prognan u južnu Italiju gdje je obišao nekoliko samostana do kraja prvog svjetskog rata. Na primjeru sv. Leopolda, čije je porijeklo bilo iz Bosne, a preci mu bili bokeljski mornari časnici, važno je naučiti poštivati svoj rod i svoju domovinu. Neki, pa i katolici, spremni su danas zatajiti svoju pripadnost hrvatskom rodu ili to smatraju nevažnim pa i nazadnim spominjati, no, što je čovjek koji nema korijena, koji prezre samoga sebe? Zar on može bilo kome nešto pomoći i druge voljeti, ako ne voli sebe i svoje? Naš blaženik Alojzije Stepinac to je veoma dobro znao kada je rekao: „U ljubavi prema hrvatskome narodu ne dam se ni od koga natkriliti!“ No, ljubav prema svojem narodu nije u preziru drugih, dapače! Samo tko ljubi svoje, cijeni i poštuje tuđe, a – kako lijepo reče naš bl. Alojzije – nitko ne može zamjeriti djetetu što više voli svoju majku nego tuđu. I što je zanimljivo, sv. Leopold nije se žalio što je zbog svoje nacionalnosti morao trpjeti progone i putovanja od samostana do samostana. On je svako trpljenje strpljivo podnosio. Naš blaženik kardinal Alojzije veoma je štovao svetog Lepolda. Kada je već bio pri kraju života, u kolovozu 1959., rekao je župniku Vranekoviću: „Moj život ide kraju… Molim Isusa da sve podnesem patienter (strpljivo), kad nisam toliko savršen da trpim libenter (rado) i ardenter (gorljivo).“ On je objesio sliku o. Leopolda Mandića

nasuprot krevetu da bi ju ležeći mogao gledati. I taj ugodnik Božji imao je slične boli. Kardinal je čitao u krevetu njegov životopis te navodio slugu Božjega sebi na utjehu: „Trpjeti se mora. Tako hoće Bog.“ (A: Benigar, Alojzije Stepinac, 738). A mi? Koliko smo spremni trpjeti za svoju odanost Isusu, koliko za svoj narod i njegovo dobro? Prava ljubav uvijek pretpostavlja spremnost na žrtvu. Sv. Leopold mnogo je trpio zbog čežnje za domovinom. Napisao je pred smrt svojoj nećakinji Karli Ostoji u Rijeku: „Što bivam stariji, to osjećam sve dublju nostalgiju tj. sve mi je milije sjećanje na moje drage, na moju nestalu obitelj, na rodni kraj…“ Dapače, napisao je 1927: „umrijeti bih želio u svojoj domovini… odnijeti svoje siromašne kosti među svoj narod.“ (A. Baković, Naš Bogdan, 48). Umrijeti mu se nije posrećilo u domovini, ali njegove „siromašne kosti“ danas i ovih dana su među njegovim narodom. Velika je to milost za nas koji smo večeras ovdje, ali i za sav naš hrvatski narod. Molimo stoga sv. Leopolda da nas nauči ispravno i duboko ljubiti svoj narod!

- 2. Drugo, sveti je Leopold bio gorljivi molitelj za jedinstvo kršćana, osobito apostol sjedinjenja pravoslavnih kršćana s katolicima. On je sve svoje napore, žrtve i molitve Bogu izručivao upravo na tu nakanu. Dolazio je iz Boke kotorske, točnije iz Herceg-Novog, gdje je uz katolike živjelo i puno pravoslavnih kršćana. On je želio da se ponovno svi kršćani ujedine, da bude jedan pastir i jedno stado. Molio se za to da se pravoslavni sjedine s katolicima pod jednim vrhovnim zemaljskim pastirom, rimskim papom. Sv. Leopold zapisao je 18. lipnja 1887. da je osjetio Božji glas koji ga je pozvao na molitvu i stjecanje zasluga za povratak nesjedinjenih. Kada je 1890. postao svećenik, povjerio je svoju želju da pođe na Istok poglavarima reda, ali oni su držali da on nije za to sposoban te ga nisu poslali u slavenske zemlje da bude promicatelj sjedinjenja kršćanskog Istoka sa Zapadom. Pa ipak, premda nikada nije otišao na Istok, punih pedeset godina sv. Leopold bio je veliki promicatelj i apostol kršćanskog jedinstva, dapače i žrtva za sjedinjenje. Prinosio je Bogu samoga sebe za žrtvu na tu nakanu. Godine 1907. sv. Leopold shvatio je da je svaka duša koja mu dođe na ispovijed – njegov Istok. Njegov životopisac Pietro Bernardi piše: „Svakog pokornika koji priđe k njemu da se kod njega ispovijedi, on prima kao da je jedan od pripadnika istočnih naroda, koji se po njegovu posredništvu vraća u Rimokatoličku Crkvu. Njegovo je djelovanje imalo, prema tome, dvostruku aktualnu nakanu: učiniti dobro ovoj jednoj duši koja je stajala pred njim kao pokornik i ujedno u ovoj duši spasiti jednu dušu između one djece Crkve koja su daleko od jednog ovčinjaka Kristova.“ O tome imamo niz zapisa sv. Leopolda koji je dao zavjet za istočnu braću, koji je često obnavljao: „Sav smisao moga života bit će one božanske riječi: Bit će jedan Pastir i jedan ovčinjak.“ „Zavjetom se obvezujem da ću sve sile svoga života upotrijebiti, u skladu s poslušnošću svojim poglavarima, za otkupljenje nesjedinjenih Istočnjaka.“ Tako je pisao sv. Leopold.
- Molimo, braćo i sestre, zagovor sv. Leopolda za našeg kardinala blaženog Alojzija Stepinca. Neka sv. Leopold njemu izmoli što skoriju kanonizaciju, što će također pridonijeti ekumenskom zbližavanju jer prema odluci pape Franje upravo se priprema s radom mješovito katoličko-pravoslavno radno tijelo koje treba razmotriti naše međusobne odnose koji su opterećeni lažima, nasiljem i manjkom

bratske ljubavi. Sv. Leopold je znao da je za sjedinjenje pravoslavnih s rimokatoličkom Crkvom potrebno prinijeti mnoge žrtve, žrtve odricanja od zabluda, pouke o naravi istinske Kristove Crkve – ali to se neće dogoditi na silu, nego jedino iskazivanjem milosrđa koje je obilno pokazivao i dijelio u ime Isusovo koji jedini milosrdno oprašta i daje milost spasenje onima koji ju mole.

- 3. Kada je sv. Papa Ivan Pavao II. Leopolda Bogdana Mandića 1983. proglasio svetim, proglasio ga je i zaštitnikom ispovjednika. Doista, sav Leopoldov rad može se sažeti u ovome: bio je ispovjednik, djelitelj Božjeg oproštenja, oruđe Božjeg milosrđa.
- U buli „Misericordiae vultus – Lice milosrđa“ kojom je papa Franjo najavio Godinu Božjeg milosrđa, koja traje od 8.XII.2015., a završava 20.XI.2016., Papa ističe važnost sakramenta pomirenja i ulogu svećenika-ispovjednika. On kaže da su „ispovjednici pozvani biti uvijek i posvuda, u svim okolnostima i usprkos svemu znak da je milosrđe na prvome mjestu.“ (MV, 17).
- Takav je upravo bio sv. Leopold, dapače, mogli bismo čak reći da je sv. Leopold bio mučenik ispovjedaonice. Poznato je da je neumorni ispovjednik privlačio veliko mnoštvo pokornika svih staleža i dobi, koji su u njegovu sobicu-ispovjedaonicu dolazili da u njoj nađu utjehu i pomoć, tj. Božje milosrđe.
- U knjizi-intervjua „Božje je ime milosrđe“ papa Franjo je na pitanje novinara Andreja Torniellija, kojih se milosrdnih svećenika sjeća koji su ga nadahnuli, između ostalog spomenuo i sv. Leopolda Mandića: „Jedan svećenik, moj prijatelj, koji je išao njemu na ispovijed, rekao je: 'Oče, vi ste previše velikodušni. Rado se kod vas ispovijedam, ali čini mi se da ste previše velikodušni.' A otac Leopold će: 'Ma tko je bio velikodušan, sinko moj? Gospodin je bio velikodušan; ta nisam ja umro za grijehe, nego Gospodin. Kada je bio onako velikodušan prema razbojniku, kakav je mogao biti s drugima!'“ (Papa Franjo, Božje je ime milosrđe, str. 29).

Već spomenuti biograf Bernardi piše: „Zar je čudno da je toliki svijet hrlio u njegovu ispovjedaonicu? On je učinio da ispovjedaonica ne bude teret, već radost. Kad bi čovjek ušao u njegovu sobicu, nije naišao na suca, već na oca, brata i prijatelja. Bila je to radost Božjega praštanja, blagdan što ga je spomenuo Isus. U toj radosti sudjelovali su i anđeli nebeski.“ (A. Baković, Naš Bogdan, 55)

- Imajući sve to pred očima, braćo i sestre, utecimo se u zagovor milosrdnom i blagom sv. Leopoldu. Molimo ga za nas same, za naše pomirenje s Bogom i da poput njega znamo strpljivo prihvaćati žrtvu i iskazivati svima milosrdnu Božju ljubav. Molimo ga za naše obitelji, molimo da svojim zagovorom on posebno pomogne da se ne ugase obiteljska ognjišta, tj. vatra one ljubavi koja jedina okuplja i čuva obitelji na okupu. Molimo njega, koji je bio 12.dijete u svojoj obitelji, da našem narodu izmoli da obitelji rađaju brojnu djecu, da se očevi i majke ne boje velikodušno darivati život svojoj djeci. Molimo ga za naš hrvatski narod, da se nitko ne stidi svoga roda ni svoje domovine, da istinski ljubimo svoj narod, činimo dobro svima i da ponosno znamo, poput njega – pa ako treba i trpjeti zbog toga – isticati tko smo i kome pripadamo. Molimo za naše narodne vođe da ne savijaju šiju pred nepravdama i neistinama, već da ponosno služe svojem narodu. Molimo ga da svojim zagovorom pomogne što skoriju kanonizaciju

blaženog Alojzija Stepinca i da se obrate svi neprijatelji Crkve, a svi kršćani kao braća traže i nađu jedinstvo u istoj Kristovoj Crkvi. Amen.

BOKELJI I BOKELJSKA MORNARICA UZVELIČALI SLAVLJE U ČAST SVETOGA LEOPOLDA

Ponedjeljak, 18. travnja 2016.
Autor:
Tekst IVO ŠKANATA
Foto: DRAŽEN ZETIĆ

S. LEOP. CO.

Peti dan boravka tijela sv. Leopolda Bogdana Mandića u Zagrebu, jednog od zaštitnika Svete godine milosrđa, protekao je u znaku Bokelja i Bokeljske mornarice.

Za Bokelje u Hrvatskoj, a i za katolički puk u Boki kotorskoj središnji dio proslave zbio se jučer, u nedjelju u istoimenoj crkvi, u zagrebačkom naselju Dubrava. Prije početka svete mise, odred Bokeljske mornarice sastavljen od članova svih pet hrvatskih bratovština: Zagreba, Rijeke, Pule, Splita i Dubrovnika otplesao je Kolo sv. Tripuna na platou ispred crkve. Melodiju Kola odsvirao je Simfonijski puhački orkestar Hrvatske vojske. Prema običaju, kolo je blagoslovio kotorski biskup, monsinjor Ilija Janjić, koji je kasnije i predvodio misno slavlje. Izvedbu kola oduševljeno su pozdravili brojni nazočni vjernici i hodočasnici, koji su došli vidjeti tijelo sv. Leopolda, drugog po redu kanoniziranog hrvatskoga sveca.

U publici su bili brojni Bokelji iz svih krajeva Hrvatske, a zamijećen je i ne mali broj hodočasnika iz Boke. Članovi Bokeljske mornarice sudjelovali su u programu proslave i čuvanjem straže pored tijela Sveca za vrijeme i nakon Mise te sudjelovanjem u misnim čitanjima. Tako su zahvaljujući Svecu proteklih dana, a napose jučer u Zagrebu, kao i cijeloj Hrvatskoj, uz spominjanje Svečevog imena, najčešće izgovorene riječi bile Boka, Bokelji, bokeljski Hrvati, Bokeljska mornarica.

http://www.radiodux.me/vijesti/hrvatska/bokelji-i-bokeljska-mornarica-uzvelicali-slavlje-u-cast-svetoga-leopolda

PROSLAVA SVETOG TRIPUNA

BOKA JE DALA SV. LEOPOLDA MANDIĆA, AKADEMIKA PEČARIĆA, MINISTRA BOŽINOVIĆA, A SADA NAM CRNOGORCI OTIMAJU BAŠTINU BOKELJSKE MORNARICE

Marijan Opačak

Odluka Vlade Crne Gore da Bokeljsku mornaricu, najstariju pomorsku instituciju na svijetu, uvrsti na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva bez spominjanja kako je riječ o baštini hrvatske nacionalne manjine podigla je nemalo nezadovoljstvo u hrvatskoj kulturnoj i vjerskoj javnosti. Crna Gora samostalno je podnijela nominaciju, premda su Crna Gora i Hrvatska planirale zajednički je nominirati.

03.02.2018.

Foto: faH/wiki/nadbiskupija

Crna Gora je, međutim, proces pokrenula samostalno te u nominaciji ne spominje kult svetog Tripuna i hrvatski narod koji ga baštini. Na ovo su snažno reagirala hrvatska udruženja u Crnoj Gori, smatrajući kako kandidaturu moraju zajednički podnijeti države Crna Gora i Hrvatska, uvažavajući povijesne činjenice koje nedvojbeno potvrđuju da ova značajna memorijalna institucija pripada

autohtonom hrvatskom narodu u Boki kotorskoj. U zaštitu hrvatske baštine stala je i hrvatska europarlamentarna zastupnica Marijana Petir koja je Europskoj komisiji pisala da zaštiti nematerijalnu kulturnu baštinu hrvatskog naroda u Crnoj Gori kao zemlji koja stremi pridruživanju Europskoj uniji.
"Bokeljska mornarica dio je katoličke tradicije u Boki kotorskoj, što se očituje i u samom statutu mornarice, koju su, u najvećoj mjeri, od 1860. godine, sačuvali i baštinili kao nematerijalno kulturno i duhovno nasljeđe pripadnici katoličke crkve i hrvatskoga naroda, ne umanjujući značaj i doprinos svih ostalih", stoji u zastupničkom pitanju koje je Europskoj komisiji uputila zastupnica Petir.

Kulturocid nad Hrvatskim narodom
Kotorski biskup mons. Ilija Janjić govorio je o povezanosti Bokeljske mornarice s hrvatskim nasljeđem i Katoličkom crkvom, napomenuvši kako sv. Tripun na svom srcu nosi grad Kotor, čiji je zaštitnik, a iznad njega su napisane riječi 'Fides et honor'. Da sveti Tripun nije imao vjeru i ponos, Bokeljska mornarica koja traje duže od 1200 godina ne bi doživjela današnje dane. On bi mogao biti primjer mladima i drugima, ali malo tko zna za taj biser mučenika, koji po cijenu života kao 18-godišnjak nije htio odustati od svoje vjere, ustvrdio je mons. Janjić.
"Ako netko želi odvojiti Bokeljsku mornaricu od vjere i Crkve - neće dugo trajati, nećemo dozvoliti da ona postane crnogorska Bokeljska mornarica, može biti Bokeljska mornarica u Crnoj Gori, ali ne i crnogorska jer bismo se tako istopili", istaknuo je.
Neraskidivu vezu Bokeljske mornarice i sv. Tripuna kao dijela hrvatske kulturne baštine utvrdio je i dr. sc. Vinicije Lupis. "Svaki pokušaj krađe identiteta je kulturocid, a kulturocid na takav način ne može ući na UNESCO-ov popis. Znači, oko ovih pitanja mora doći do suglasja između Crne Gore i Hrvatske", poručio je Lupis za Direktno.

Ivo Škanata, predsjednik Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 Zagreb, za Direktno je rekao kako se po sličnom obrascu sv. Tripun slavi i u ostalim gradovima u Hrvatskoj, gdje djeluju bratovštine Bokeljske mornarice – u Rijeci, Puli, Splitu i Dubrovniku. Te i takve Tripundanske svečanosti, kao tradicija bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj, upisane su u Registar zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Kako su nastali svečanost i Bokeljska mornarica

Bokeljska mornarica nastala je, prema predaji, 809. godine kada je, kako predaja kaže, mletački brod, u siječnju te godine, prevozeći tijelo sv. Tripuna iz Carigrada u Veneciju zbog oluje uplovio u bokokotorski zaljev. Nevrijeme je potrajalo, a mletački su mornari to protumačili željom sveca da ne nastavi put. Brodski časnici upoznali su s tim kotorsku vlastelu. Dobili su odgovor: ako svetac ne želi nastaviti put, neka ostane ovdje i uvijek bude slavljen. Tako je i bilo. Kotorski mornari prenijeli su brodom svečevo tijelo u Kotor, gdje ih je dočekao razdragani puk. Tom prigodom mornari su u luci otplesali kolo svecu u čast, koje je nazvano kolom sv. Tripuna, a budući da ga izvodi samo Bokeljska mornarica, naziva se još i kolom Bokeljske mornarice. Taj događaj, koji se zbio 13. siječnja, uzima se kao nastanak Bokeljske mornarice.

"Povjesničari ne prihvaćaju 809. godinu kao godinu utemeljenja. Smatraju kako je Mornarica nastala u 14. stoljeću", rekao nam je naš sugovornik i dodao: "Prema tim izvorima, Bokeljska mornarica je osnovana kao profesionalna udruga pomoraca pod nazivom 'Bratovština kotorskih pomoraca'. Djelujući pod patronatom Katoličke crkve trajala je do 1848., kada su je austrijske vlasti definitivno ukinule. Jedanaest godina kasnije osnovana je memorijalna udruga pod nazivom Plemenito tijelo Bokeljske mornarice, sa zadaćom da njeguje uspomene na slavne dane bokeljskoga pomorstva".

Stoljetna tradicija

"Već 500 godina 27. siječnja mali admiral s terase katedrale sv. Tripuna govori Pohvale Svecu, čime tradicionalno započinju svečanosti proslave sv. Tripuna. Posljednjih godina ustalio se običaj da toga dana predstavnici Bokeljske mornarice budu na misi u pravoslavnoj crkvi sv. Nikole, pridružujući se tako slavljenju blagdana sv. Save. Nakon mise iz crkve povorka odlazi pred katedralu, gdje mali admiral govori Lode", podsjetio je Škanata na početak ceremonije proslave.

"Ne može se zaobići činjenica da su Katolička crkva i Bokeljska mornarica povezane pupčanom vrpcom. Tako je u 15. stoljeću Bokeljska mornarica imala svoju vlastitu crkvu sv. Nikole, birala je i opozivala četiri njezina kapelana, a prema statutu, koji je važio do 1945., dijecezanski biskup bio je virilni član njezine uprave, određivao svog predstavnika u Sudu sedmorice i bio jedan od potpisnika Statuta Bokeljske mornarice. Ingerencije koje su mu tada oduzete, biskupu do danas nisu vraćene", rekao je naš sugovornik objašnjavajući povezanost Katoličke crkve i hrvatske tradicije te dodao: "Govorimo o području koje već petnaest stoljeća ima biskupiju, pa je posve jasno da duhovnost Bokelja ima kršćanske korijene, da je znatnim dijelom oblikovana univerzalnim naukom Katoličke crkve. To joj je, uostalom, i priskrbilo naziv 'Zaljev hrvatskih svetaca'. Podsjetio je i na dva predivna običaja koja su simbol kršćanske tradicije Bokeljske mornarice. "Za vrijeme proslave, Bokeljska mornarica i njeni mornari organizirali su ručak za siromašne i prosjake tijekom kojeg su ih oni sami posluživali, a prvu nedjelju nakon proslave mornari su s moćima sv. Tripuna obilazili one koji nisu mogli prisustvovati proslavi, poput bolesnih i zatvorenika", rekao je naš sugovornik.

Hrvatski identitet proslave

Naš sugovornik rekao je i kako je Bokeljska mornarica kulturno dobro hrvatskoga naroda, autohtonog u Crnoj Gori, u čijem su očuvanju sudjelovali i pojedinci, pripadnici drugih naroda s područja Boke kotorske. "Ideja o proglašenju za svaku je pohvalu, ali, nažalost, isto ne možemo reći i za njezinu provedbu. Izostavljanjem sv. Tripuna iz definicije proglašenoga kulturnoga dobra i zamjenom svečeva imena izrazom 'kultna ličnost' izmijenjeno je samo njezino biće, ono po čemu ona danas jest to što jest tisućljetna tradicija slavljenja zaštitnika", rekao je naš sugovornik.

Škanata napominje kako je točno da Bokeljska mornarica u povijesti nikada nije nazvana hrvatskom, ali to ne znači da se ne radi o baštini hrvatskoga naroda. Pitanje svih pitanja na koje povjesničari, ali i svi ostali koji Bokeljskoj mornarici odriču nacionalni predznak, nemaju odgovora.

Da bi pokazali kako su bokeljski Hrvati obilježili hrvatsku politiku, povijest i vjeru dovoljno je učiniti popis onih porijeklom iz Boke Kotorske: Sv. Leopold Bogdan Mandić (1866.-1942.), Karlo Radončić, rektor Zagrebačkog sveučilišta i osnivač Zagrebačke klinike Rebro, Savka Dabčević Kučan, Josip Pečarić (1948.), hrvatski akademik, Davor Božinović, ministar unutarnjih poslova Republike Hrvatske, i mnogi drugi.

"Bokeljska mornarica kulturno je dobro Crne Gore i što drugo zaključiti nego da je riječ o kulturnom dobru onog naroda čija je i država u kojoj se ta dobra nalaze. Takav zaključak bio bi logičan, ali ne bi bio istinit. Crta između državnoga i nacionalnoga toliko je tanka da je mnogi i ne zapažaju. Uz to, svakim danom sve više blijedi, s tendencijom da posve nestane. Hrvata tamo za 50 godina neće biti.

Svedeno na kraće razdoblje, to znači da svaki tjedan dva do tri Hrvata ili umru ili se isele ili sakriju ili promijene svoj nacionalni identitet. Vremena, dakle, za delegiranje naših obveza na sljedeću generaciju nema", rekao je za Direktno Ivo Škanata.

https://direktno.hr/direkt/boka-je-dala-sv-leopolda-mandica-akademika-pecarica-ministra-bozinovica-a-sada-nam-crnogorci-otimaju-bastinu-bokeljske-mornarice-112024/

BOKELJSKI HRVATI

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
poziva Vas na otvorenje izložbe fotografija
FIDES ET HONOR!
autora **Dražena Zetića**
Knjižnica HAZU, Strossmayerov trg 14 u Zagrebu
srijeda 12. svibnja 2021. u 12 sati
Izložba Fides et Honor Dražena Zetića u Knjižnici HAZU

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Strossmayerov trg 14 u Zagrebu, od 12. do 31. svibnja 2021. može se razgledati izložba fotografija Dražena Zetića Fides et honor posvećena povijesti, te kulturnoj i prirodnoj baštini Boke kotorske i bokeljskih Hrvata. Na izložbi će biti izložen i dio građe iz Arhiva HAZU vezan uz povijest i baštinu Boke kotorske, među njima i isprava o posveti kotorske katedrale svetog Tripuna iz 1166.
Fotograf Dražen Zetić objektivom je i okom zaljubljenika u Boku kotorsku vizualno bilježio fragmente bogate povijesti, kulturne i prirodne baštine jugoistočnog prostora Jadranskog mora na kojem stoljećima žive bokeljski Hrvati koji su danas hrvatska nacionalna manjina u Crnoj Gori. Kroz motive na fotografijama, nastalima od 2015. do 2020., iščitavamo bogatu povijest svakodnevice, život između mora i planina, u okviru ribarstva, vinogradarstva i pomorstva (mornarice), ali i prisutnost vojne obrane kao neizostavnog dijela prošlog i suvremenog iskustva i identiteta ovog kraja. Bokeljska mornarica najistaknutiji je označitelj identiteta Bokelja u domicilnom prostoru, ali i Bokelja u iseljeništvu. Kroz portrete časnika, dijelove svečanoga ruha, oružje i zastave koji nam kazuju o ustrojstvu i hijerarhizaciji, upoznajemo bogatu kulturu Boke kotorske i svakodnevicu tamošnjih Hrvata. Uočava se povezanost s mornaricom i morem, razvijenost obrtništva, osobito umješnost u obradi zlata i srebra tehnikama filigrana i iskucavanja te prisustvo obrtničkih umijeća poput kožarstva i suknarstva, kao i trgovinska komunikacija od mediteranskih zemalja do orijenta. Fotografije prikazuju i heraldiku s temeljnim motivom Bokeljske mornarice „Fides et honor!" (Vjera i čast!), umijeće tradicijskog obrtništva kroz ukrase na trofejnom oružju, stijeg Bratovštine Bokeljske mornarice te mediteranske motive prirodnoga okoliša u kojemu je nastajala kultura i tradicija.
Predmeti su detaljno prikazani – njihova tekstura, odsjaji, kolorit, sjena i reljefnost, ono što ne promiče autorovu fotografskom oku. Svaki je motiv na fotografijama dobio svojevrsnu monumentalnost.
Na izložbi će biti izložen i dio građe iz Arhiva HAZU vezan uz povijest i baštinu Boke kotorske, među njima i isprava o posveti kotorske katedrale svetog Tripuna iz 1166. koja svjedoči o pripadnosti Kotora i okolnog područja latinskom kršćanstvu, a sadrži i podatke o počecima albanske državnosti. Bit će izloženi i *Statut, inventar i osobe bratovštine svetog Spasitelja u Kotoru* iz 16. stoljeća, rukopis *Pjesme bogoljubne razne* iz 1640. napisan u Budvi hrvatskim jezikom,

prijepis djela *Podaci o civilnoj i vjerskoj povijesti grada Kotora u Dalmaciji Kornelija Flaminija* iz 1759., te Kotorska knjiga raznovrsnog sadržaja iz 1759.
Ovu izložbu možemo promatrati kao sadržajno relevantnu i zanimljivu etnolozima i kulturnim antropolozima, povjesničarima i povjesničarima umjetnosti s ciljem upoznavanja hrvatske javnosti s Bokom kotorskom (podcrtao JP).
https://www.info.hazu.hr/events/izlozba-fides-et-honor-drazena-zetica-u-knjiznici-hazu/
Podcrtao sam kraj jer i to svjedoči kakav je MEMORIDOCID napravljen u bivšoj državi kada su u pitanju HRVATI BOKE KOTORSKE.
VIDIMO SE U HAZU!

A DANAS JE 80. ROĐENDAN MOM DRAGOM PRIJATELJU, VELIKOM HRVATSKOM DOMOLJUBU I VELIKOM HRVATSKOM DONATORU MARKU FRANOVIĆU KOME AUSTRALSKI HRVATI PRIREĐUJU VELIČANSTVENU PROSLAVU.

SRETAN ROĐENDAN MARKU FRANOVIĆU

Na današnji dan 08.svibnja 1941 god. rođen je u Tivtu, hrvatski domoljub, iseljenički građevinski poduzetnik, aktivist, nakladnik, podupiratelj domoljubnih i humanitarnih projekata i dobrotvor iz Sydneya, **MARKO FRANOVIĆ,** počasni predsjednik Zajednice bokeljskih Hrvata u RepubliciHrvatskoj.

Dragi naš Marko želimo ti puno sreće i zdravlja!

https://zbh.hr/sretan-rodendan-marku-franovicu/

A O BOKI JE BILO DOSTA OVIH DANA (IPAK SMO USPJELI DONEKLE UBLAŽITI POSLJEDICE SPOMENUTOG MEMORIDOCIDA).

ZAŠTITA BOGATE BAŠTINE CILJ JE KONFERENCIJE IDENTITET HRVATA BOKE KOTORSKE
https://zbh.hr/zastita-bogate-bastine-cilj-je-konferencije-identitet-hrvata-boke-kotorske/
https://www.pilar.hr/2021/05/otvorena-znanstvena-konferencija-identitet-hrvata-boke-kotorske-u-zagrebu-6-5-2021/
Tivat: Znanstveni skup o identitetu Hrvata Boke
https://kamenjar.com/tivat-znanstveni-skup-o-identitetu-hrvata-boke/

Zagreb, na dan rođenja hrvatskog svetca blž. Alojzija Stepinca:
https://narod.hr/kultura/8-svibnja-1898-alojzije-stepinac-rodenje-zivot-i-smrt-bozjeg-pastira
tj. na dan kada nam je Večernji list poklonio intervju s glavnim crkvenim poglavarom po hrvatskim vlastima u RH koji nam je opet govorio o našem blaženiku (podsjetit ću da na dosadašnja reagiranja hrvatskih generala, akademika, književnika... nije nitko odgovorio, a Peticiju je potpisalo 3000 hrvatskih ljudi:
https://community.sumofus.org/petition/67e6d627-44c7-440c-bc35-388bb914e88f/?source=mlt):
https://www.vecernji.hr/premium/i-ljudski-je-zamisliti-se-kad-stepinac-trazi-oprez-kod-prevodenja-pravoslavnih-u-katolike-1490743
A nadbiskup Alojzije Stepinac posjetio je 1941. god. Kotor da bi prisustvovao tradicionalnim svečanostima sv. Tripuna i rekao:

"Svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa, ujedno je najbolji dokaz, tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske."

Josip Pečarić
https://bezcenzure.hr/toptema/bokeljski-hrvati/

GOVOR NA OTVARANJU UZLOŽBE FOTOGRAFIJA FIDES ET HONOR! AUTORA DRAŽENA ZETIĆA

Dopustite mi da vas danas na dan Sv. Leopolda Bogdana Mandića
https://narod.hr/kultura/12-svibnja-roden-sv-leopold-mandic-evo-kako-je-izgledao-zadivljujuci-zivot-hrvatskog-karizmatika
https://hrvatskonebo.org/2021/05/12/svetac-dana-sveti-leopold-bogdan-mandic/
https://kamenjar.com/12-svibnja-sveti-leopold-mandic-2/
pozdravim u ime HAZU i otvorim izložbu fotografija Dražena Zetića *Fides et honor* posvećene povijesti, te kulturnoj i prirodnoj baštini Boke kotorske i bokeljskih Hrvata. Meni je doista čast i zadovoljstvo to učiniti jer sam i sam Hrvat iz Boke kotorske. Na izložbi je, kako i piše u pozivnici koju je objavila Akademija, izložen i dio građe iz Arhiva HAZU vezan uz povijest i baštinu Boke kotorske.
Posebno mi je drag završetak pozivnice:
Ovu izložbu možemo promatrati kao sadržajno relevantnu i zanimljivu etnolozima i kulturnim antropolozima, povjesničarima i povjesničarima umjetnosti s ciljem upoznavanja hrvatske javnosti s Bokom kotorskom (podcrtao JP).
Zašto?
U prethodnoj državi učinjen MEMORICID nad hrvatskim narodom kada su u pitanju Hrvati Boke kotorske. Zato smo mi Hrvati iz Boke koji živimo u Hrvatskoj još prije više od 30 godina sebi postavili kao cilj *povratak Hrvata Boke kotorske u svijest i savjest hrvatskih ljudi i hrvatske države*. A to je upravo ono što i govori ova završna rečenica tog poziv, zar ne?
U toj zadaći puno nam je pomagala činjenica što naši ljudi nisu znali da je Boka *ZALJEV HRVATSKIH SVETACA*. Možete zamisliti kakav je učinak na njih izazivala spoznaja da ne znaju koji je to zaljev njihovih svetaca.

A predsjednik Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb Ivo Škanata jednom je govorio o tome kako iz Boke potječu i četiri člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (**Ivan Brkanović,** za kojega je veliki Dmitrij Šostakovič, rekao da je najveći skladatelj među južnim Slavenima, **Karlo Radoničić,** rektor zagrebačkog sveučilišta i dekan medicinskog fakulteta u Zagrebu dvadesetih godina prošloga stoljeća, **Vladislav Brajković,** profesor Pomorskoga prava i u više navrata dekan Pravnog fakulteta u Zagrebu i ja):

S obzirom na malobrojnost zajednice iz koje potječu, mogli bismo reći da je to pravi raritet, pa u tom smislu, kao što Boku često nazivamo Zaljevom hrvatskih svetaca, tako bismo isto mogli reći i da je ***Zaljev hrvatskih akademika.***

Kako će biti ostvarena tvrdnja JB Tita da će prije Sava poteći uzvodno nego će Hrvati dobiti državu vidjelo se osudom bl. Alojzija Stepinca kojega napadaju sve do današnjih dana. A i ti napadi su i izravno povezani s spomenutim memoricidom.

Naime, nadbiskup Alojzije Stepinac posjetio je 1941. god. Kotor da bi prisustvovao tradicionalnim svečanostima sv. Tripuna. Tada je rekao nešto što je vlastima u prethodnoj državi bio veliki krimen:
"Svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa, ujedno je najbolji dokaz, tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske."
Taj Stepinčev veliki krimen u toj našoj zadaći preradio sam u izreku:

U BOKI KOTORSKOJ SVAKI KAMEN GOVORI HRVATSKI.

I danas puno naših ljudi misle da je to stara hrvatska narodna izreka, kako je jednom to i rečeno na HTV-u, ili da je to zapravo rekao bl. Stepinac.
Spomenuo ju je i biskup dr. Vlado Košić u propovjedi na blagdan bl. Ozane Kotorske u Zagrebu 27. 4. 2017.:
Bl. Ozana naziva se „Kotorkom" jer je bila iz Boke Kotorske, koji volimo zvati i „zaljevom hrvatskih svetaca". Činjenica je da je Boka Kotorska bila neraskidivi dio hrvatskog nacionalnog teritorija sve do dolaska komunista na vlast 1945. kada je nasilno odijeljena od matice domovine. U Boki imamo troje Hrvata, svetaca. To su: sv. Leopold Bogdan Mandić, bl. Gracije iz Mula i bl. Ozana Kotorska.
Za Boku Kotorsku akademik Josip Pečarić, koji je i sam rodom iz Boke, napisao je da u Boki svaki kamen govori hrvatski. Ipak, jer je već dugo ovaj hrvatski kraj izvan domovine, on je ostao sveden – gledajući hrvatski i katolički – na ostatke ostataka. Pa ipak, i takav, premda malen brojem velik je po svijetlom primjeru blaženika i svetaca. Mogli bismo s bl. Alojzijem Stepincem reći kako se ne može slomiti narod koji vjeruje i kako naša Hrvatska mora biti Kristova ili je neće biti.
Godinu dana ranije na Misi u Zagrebačkoj katedrali uz tijelo sv. Leopolda Bogdana biskup Košić je rekao:
Premda je sv. Leopold kao svećenik veoma kratko djelovao u Domovini, on nikada nije zatajio da je Hrvat. Kada je 1917. bjesnio rat između talijanskih i austro-ugarskih snaga, talijanska je vlada naredila da svi državljani Austro-ugarske u pograničnom području trebaju prihvatiti talijansko državljanstvo ili će biti zatočeni u južnoj Italiji. Kada su ga njegova redovnička braća nagovarala da uzme talijansko državljanstvo, jer da je to tek puka formalnost, on je odlučno odgovorio: „Ne, krv nije voda! Ne može se izdati krv!"
Nije nam samo biskup, od Hrvata koji nisu iz Boke, pomagao da razbijemo spomenuti memoricid. Spomenut ću naše književnike Stijepa Mijovića Kočana, Đura Vidmarovića (u njegovoj emisiji na Laudato TV doznalo se da je Boka i ZALJEV HRVATSKIH PJESNIKA) i bivšeg župana Dubrovačko-neretvanske županije dr. Jure Burića koji je predložio, a to je i usvojeno, da dan te županije bude po sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću. A taj 'krivac' što je danas i Dan Dubrovačko- neretvanske županije dr. Burić je i pjesnik. Nedavno mi je poslao svoje stihove (Travanj, 2021.):

Njegovu Boku
U
Njegovom oku
Mogao si uvijek

Vidjeti
I
Znati
Bokelji su čestiti
I
Dobri Hrvati
Takve ih rodi
I
Odgoji mati
Čovječe shvati
Bokelji su stari
Ponosni Hrvati

Kao da nas dr. Burić upozorava na taj memoricid pa se i svojim stihovima bori protiv njega, zar ne?

Jedan od takvih Hrvata koji je puno učinio za Boku je i autor izložbe koju danas otvaramo Dražen Zetić. Rođen je u Gradačcu, a kao dječak morao je s obitelji napustiti rodno mjesto i cjelokupno obiteljsko imanje zbog srpske agresije. Prošao je zbjegove i izbjegličke godine, a u prvim svojim knjigama na snažan je način opisao strahotu kroz koju su prolazila djeca izbjeglica. Član je Društva hrvatskih književnika pa je pisao i o Boki. Spomenimo i tekst o Boki: "Ključni 'kroatološki' kontrapukti jugoistočna Jadrana (Nacrtni rakursi kohezijske kulturološke baštine)"
Dražen Zetić široj javnosti predstavlja se u Boki kotorskoj 2011. godine svojom prvom izložbom fotografija pod naslovom *Verige*. Godine 2012. izlaže u Hrvatskoj kulturnoj zakladi „Hrvatsko slovo" u Zagrebu na temu *Harna djeca Boke kotorske*. U Galeriji Svratišta Cinkuš postavlja 2014. godine izložbu fotografija *Iz vjedara mora (Zapisi o Boki)* a isti postav izlaže i 2015. godine u Galeriji „Montenegrina" (Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro" Zagreb – Crnogorski dom) i u Hrvatskoj paneuropskoj uniji. Tijekom 2017. godine u Napretkovom kulturnom centru predstavlja se izložbom *Petilovrijenci*, a u Muzeju Mimara izložbom *Besjede o Boki*. Zetić je autor dvaju kratkometražnih dokumentarnih filmova: *Za jedan zub (Priča o beskućnicima)* iz 2013. i *U zaljevu svetaca* iz 2017. U Rijeci 2018. u sklopu Tripundanskih svečanosti postavlja istoimenu izložbu. A kako sam spomenuo biskupa Košića recimo i da je Zetić u općini Donji Kukuruzari u Sisačko – moslovačkoj županiji povodom Dana planeta Zemlje (22. travnja 2021.) postavio izložbu *U đerdanima kapi* namijenjenu djeci. Prvu izložbu u Hrvatskoj o potresima i uvrtačama *Krik s Banovine* postavio je 29. travnja 2021. u Napretkovom kulturnom centru u Zagrebu.
Na kraju ovu moju „priču" o memoricidu završit ću time da je ovih dana u Zagrebu i Tivtu održan znanstveni skup *Identitet Hrvata Boke kotorske* čiji zaključci su zapravo poziv da se u Hrvatskoj učini sve da se poništi učinak tog memoricida,

što je – kako je rečeno i u pozivu – svrha i ove izložbe koja je otvorena od 12. do 31. svibnja 2021.
https://hrvatskonebo.org/2021/05/11/bastina-kultura-i-tradicija-zakljucci-znanstvenog-skupa-identitet-hrvata-boke-kotorske/
Uvjeren sam da će svi posjetitelji uživati u njoj.
Čestite i veliko HVALA autoru Draženu Zetiću.

Na Leopoldovo 2021.

Akademik Josip Pečarić

https://hrvatskonebo.org/2021/05/12/akademik-josip-pecaric-govor-na-otvaranju-izlozbe-fotografija-drazena-zetica-fides-et-honor-vjera-i-nada/
https://bezcenzure.hr/vlad/govor-na-otvaranju-uzlozbe-fotografijafides-et-honor-autora-drazena-zetica/

HVALA TEBI STIJEPO ZA SVE ŠTO SI URADIO ZA BOKU I ČESTITAM TI NA NAGRADI ZA ŽIVOTNO DJELO

Dragi Stijepo,
Hvala Ti na Tvom e-mailu:

Naslov: Hvala
Datum: Thu, 13 May 2021 10:21:38 +0200
Šalje: Mirjana Pejakovic
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Hvala što si me spomenuo u pozdravnoj riječi na izložbi koju žalibože ne mogu vidjeti jer sam već u Konavlima, gdje su me ove godine počastili županijskom nagradom za životno djelo (jučer u Dubrovniku!).
Sada vidim da sam propustio Tvojim unucima darovati svoju knjigu E DA MI JE (podsjeti me kada se vratim u Zagreb, ona je, najnovije, čak u lektiri, nakon 27 godine šutnje i ignorancije!) u kojoj je i pjesma BOKA MOJA LJEPOTICA. Mislim da su je časne u Kotoru i uglazbile za zborsko pjevanje. Ukupno 23 naslova mojim pjesama tematiziraju Boku. Tu su naime i dva ciklusa pjesama u prozi, prvi je u knjizi ČIM UMREŠ RODIT ĆEŠ SE, a zadnji je objavljen tek parcijalno, a zove se BOKA IZBLIZA I SVISOKA; dvije su pjesme o bl. Ozani... Toliko da si upućen malo podrobnije! (Dok. Filmova o Boki sam na HRT objavio deset! Plus zbornik s onoga znanstvenog skupa u Kotoru 2007. koji sa jedva progurao, ali održan je!
Pokušaj mi nekako poslati i primjerak knjige o Obadu i Leljaku, ako možeš, ili ponesi pa svrati ako dolaziš u Kotor, u znaš gdje sam, samo se najavi da budemo doma!
Pozdrav Ankici i kćerima, od Mirjane također
Stijepo

Dodatno me raduje što sam i Tebe spomenuo baš kada si dobio nagradu i to na dan Županije o kojem sam također govorio na otvaranju izložbe.
Čestitamo Ti na nagradi za životno djelo i radujem se što si napisao i sve što si radio za i o našoj Boki.
S obzirom da nisi vidio Izložbu šaljem Ti dodatne tekstove o samom otvaranju.
Nadam se da ću Ti je tako malo približiti.
Tvoj
Joško

Izložba o baštini Boke kotorske i bokeljskih Hrvata, akademik Pečarić: U prethodnoj državi učinjen je memorocid

12. svibnja 2021.

Foto: HAZU

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u srijedu 12. svibnja otvorena je izložba fotografija Fides et honor autora Dražena Zetića posvećena povijesti, te kulturnoj i prirodnoj baštini Boke kotorske i bokeljskih Hrvata.
Na izložbi koja je otvorena do 31. svibnja izložen je i dio građe iz Arhiva HAZU vezan uz povijest i baštinu Boke kotorske, među njima i isprava o posveti kotorske katedrale svetog Tripuna iz 1166., kao i Statut bratovštine svetog Duha u Kotoru iz 16. stoljeća, rukopis Pjesme bogoljubne razne iz 1640. napisan u Budvi hrvatskim jezikom, prijepis djela Podaci o civilnoj i vjerskoj povijesti grada Kotora u Dalmaciji Kornelija Flaminija iz 1759., te Kotorska knjiga raznovrsnog sadržaja iz 1759. Fides et honor (Vjera i čast), geslo je Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice osnovane 809. u Kotoru.
Izložbu je otvorio akademik Josip Pečarić istaknuvši njenu važnost radi upoznavanja hrvatske javnosti s Bokom kotorskom.
„Kad su u pitanju Hrvati Boke kotorske, u prethodnoj državi učinjen je memorocid i zato smo mi Hrvati iz Boke koji živimo u Hrvatskoj još prije više od 30 godina sebi kao cilj postavili povratak Hrvata Boke kotorske u svijest i savjest hrvatskih ljudi i hrvatske države“, kazao je akademik Pečarić, istaknuvši da je Boka kotorska zaljev hrvatskih svetaca, ali i Zaljev hrvatskih akademika jer odande potječu njih četvorica, skladatelj Ivan Brkanović, liječnik Karlo Radoničić, pravnik Vladislav Brajković i on osobno.
Akademik Pečarić je podsjetio da se izložba otvara na blagdan najpoznatijeg Hrvata iz Boke kotorske, svetog Leopolda Bogdana Mandića, a podsjetio je i na posjet zagrebačkog nadbiskupa blaženog Alojzija Stepinca Kotoru 1941. kada je rekao da svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa te je ujedno i najbolji dokaz tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske. „U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski“, poručio je akademik Pečarić koji je istaknuo i zasluge autora izložbe Dražena Zetića za popularizaciju baštine Hrvata Boke kotorske u hrvatskoj javnosti o kojoj je dosad od 2011. imao desetak izložbi fotografija te snimio dva dokumentarna filma.

Govor akademika Josipa Pečarića
(https://hrvatskonebo.org/2021/05/12/akademik-josip-pecaric-govor-na-otvaranju-izlozbe-fotografija-drazena-zetica-fides-et-honor-vjera-i-nada/
https://bezcenzure.hr/vlad/govor-na-otvaranju-uzlozbe-fotografijafides-et-honor-autora-drazena-zetica/)

Zamjenik gastalda (predsjednika) Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809. Roko Mišetić posjetio je na nedavno održati znanstveni skup Identitet Hrvata Boke kotorske kojim se u hrvatskoj javnosti željelo podići svijest o prebogatom kulturnom nasljeđu ove hrvatske zajednice i njenom identitetu. „Obilježje socijalnih identiteta je stvarane simbola pomoću kojih određene skupine postaju prepoznatljive i koji ih predstavljaju u širem društvenom okruženju. Upravo te simbole prepoznajemo na Zetićevim fotografijama. Kod Bokelja će prikazani detalji s odore mornara i časnika ili nošnje izazvati radost, nostalgiju i ponos, a kod ostalih posjetitelja znatiželju“, rekao je Mišetić.

Upravitelj Arhiva i Knjižnice HAZU Marinko Vuković istaknuo je da fotografije Dražena Zetića bilježe bogatu baštinu na južnom rubu hrvatskog etničkog prostora koji Hrvati nastanjuju od svog doseljenja. „Bokeljska mornarica najznačajniji je označitelj identiteta bokeljskih Hrvata, kako u Boki, tako i u iseljeništvu. Kroz svečanu mušku nošnju njenih pripadnika zrcali se pripadnost staležu povezanom s morem, vojskom i obranom u prošloj svakodnevici, a kroz žensku odjeću zrcali se pripadnost visokom stupnju građanske zapadnoeuropske kulture, s primjesama mediteranskih, dinarskih i orijentalnih kulturnih elemenata“, kazao je Vuković.

Fotograf Dražen Zetić objektivom je i okom zaljubljenika u Boku kotorsku vizualno bilježio fragmente bogate povijesti, kulturne i prirodne baštine jugoistočnog prostora Jadranskog mora na kojem stoljećima žive bokeljski Hrvati koji su danas hrvatska nacionalna manjina u Crnoj Gori. Kroz motive na fotografijama, nastalima od 2015. do 2020., iščitavamo bogatu povijest svakodnevice, život između mora i planina, u okviru ribarstva, vinogradarstva i pomorstva (mornarice), ali i prisutnost vojne obrane kao neizostavnog dijela prošlog i suvremenog iskustva i identiteta ovog kraja. Bokeljska mornarica najistaknutiji je označitelj identiteta Bokelja u domicilnom prostoru, ali i Bokelja u iseljeništvu. Kroz portrete časnika, dijelove svečanoga ruha, oružje i zastave koji nam kazuju o ustrojstvu i hijerarhizaciji, upoznajemo bogatu kulturu Boke kotorske i svakodnevicu tamošnjih Hrvata. Uočava se povezanost s mornaricom i morem, razvijenost obrtništva, osobito umješnost u obradi zlata i srebra tehnikama filigrana i iskucavanja te prisustvo obrtničkih umijeća poput kožarstva i suknarstva, kao i trgovinska komunikacija od mediteranskih zemalja do orijenta. Fotografije prikazuju i heraldiku s temeljnim motivom Bokeljske mornarice „Fides et honor” (Vjera i čast!), umijeće tradicijskog obrtništva kroz ukrase na trofejnom oružju, stijeg Bratovštine Bokeljske mornarice te mediteranske motive prirodnoga okoliša u kojemu je nastajala kultura i tradicija.

Predmeti su detaljno prikazani – njihova tekstura, odsjaji, kolorit, sjena i reljefnost, ono što ne promiče autorovu fotografskom oku. Svaki je motiv na fotografijama dobio svojevrsnu monumentalnost.

Ovu izložbu možemo promatrati kao sadržajno relevantnu i zanimljivu etnolozima i kulturnim antropolozima, povjesničarima i povjesničarima umjetnosti s ciljem upoznavanja hrvatske javnosti s Bokom kotorskom. (iz recenzije prof. dr. Marijete Rajković Iveta i doc. dr. Tihane Rubić)
Izložba se može razgledati do 31. svibnja 2021. svakim radnim danom od 9 do 15 sati.
https://www.info.hazu.hr/events/izlozba-fides-et-honor-drazena-zetica-u-knjiznici-hazu/
Kraću verziju teksta dao je i portal narod.hr:

https://narod.hr/kultura/izlozba-o-bastini-boke-kotorske-i-bokeljskih-hrvata-akademik-pecaric-u-prethodnoj-drzavi-ucinjen-je-memorocid

dr. Roko Mišetić: Izložba 'Fides et honor' u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu

Na tom bogatom kulturnom nasljeđu Bokeljski Hrvati grade svoj identitet. Ovdje valja ponoviti da socijalnim identitetima odgovaramo na pitanje tko smo mi kao zajednica, koja obilježja su nam zajednička, a po kojima smo specifični, različiti od drugih skupina

Biram DOBRO, 12 svi, 2021

Poštovani,

srdačno vas pozdravljam u ime Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 Zagreb kao i u svoje osobno ime.

Izložbu Dražena Zetića naslovljenu "*Fides et Honor*" geslom bratovštine kojoj pripadamo doživljavam kao logičan i poželjan slijed nedavno održanog znanstvenog skupa "*Identitet Hrvata Boke kotorske*" kojima se u Hrvatskoj želi podići svijest o jednoj, po brojnosti maloj, ali po značaju velikoj hrvatskoj zajednici nastanjenoj u susjednoj državi, te o njenom prebogatom kulturnom nasljeđu koje danas baštini populacija s izrazitim regresijskim demografskom obilježjima.

Na tom bogatom kulturnom nasljeđu Bokeljski Hrvati grade svoj identitet. Ovdje valja ponoviti da socijalnim identitetima odgovaramo na pitanje tko smo mi kao zajednica, koja obilježja su nam zajednička, a po kojima smo specifični, različiti od drugih skupina.

Najvažniji konstitutivni elementi socijalnog identiteta su: *jezik, tradicija, religija, kultura, teritorij, pripadnost etničkoj skupini, naciji, obitelji.*

Obilježje socijalnih identiteta je stvaranje simbola pomoću kojih određene skupine postaju prepoznatljive i koji ih predstavljaju u širem društvenom okruženju. Upravo te simbole prepoznajemo na Zetićevim fotografijama izloženim u ovom prekrasnom ambijentu.
Kod Bokelja će prikazani detalji s odore mornara i časnika ili nošnje izazvati različite emocije (radost, nostalgiju, ponos…), a kod ostalih posjetitelja znatiželju. Stoga je obogaćivanje fotografske izložbe izlošcima građe iz Arhiva HAZU vezane uz povijest i baštinu Boke kotorske snažan prilog u podizanju svijesti o hrvatskoj zajednici izvan naših granica koja doprinosi jačanju ukupnog hrvatskog identiteta.
Ovdje bih se zahvalio autoru izložbe koji je, premda nema nikakve rodbinske veze s Bokom, prepoznao i dugi niz godina promiče kulturnu baštinu bokeljskih Hrvata te Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti koji mu pomažu u tome.
Na kraju bih čestitao autoru i organizatorima na odabiru datuma otvaranja izložbe (spomendan Sv. Leopolda Bogdana Mandića), a izložbi poželio puno uspjeha i puno posjetitelja.

Sve vas još jednom lijepo pozdravljam!
https://biramdobro.com/dr-roko-misetic-izlozba-fides-et-honor-u-hrvatskoj-akademiji-znanosti-i-umjetnosti-u-zagrebu/

Naslov: Re: Fwd: GOVOR NA OTVARANJU UZLOŽBE FOTOGRAFIJA„FIDES ET HONOR! AUTORA DRAŽENA ZETIĆA
Datum: Thu, 13 May 2021 16:24:22 +1000
Šalje: Maria Dubravac <mariakroata@gmail.com>
Prima: Josip Pecaric <pecaric@element.hr>

Iskrene čestitke autoru uz blagoslov 'maloga čovjeka' Sv. Leopolda Mandića:

ČOVJEK MALI, SA SRCEM OD ZLATA
(sveti Leopold Bogdan Mandić (1866.–1942.)

Blago tebi, narode Hrvata,
Imaš oslon – Leopolda svetog.
Čovjek mali, srdašca od zlata,
Živa slika Krista razapetog.
Tih, pobožan, skroman, jednostavan,
Lijepa riječ mu svakom darak bila.
Od neznatnog, post'o čovjek slavan,
Herceg Novog majka ga rodila.

Prognaniče, našeg kraja sine,
Budi utjeh' pradjedova grudi.
Tam' gdje kuca srce Domovine,
Trebaju te tvoji dobri ljudi.

Moli za njih u danima jada,
Kom ćeš pomoć ako ne ćeš svomu?
Narod nevin zbog istine strada -
Budi utjeh' puku čestitomu.

Podari nam junačke vladare,
Stijeg, Raspelo, nek' im dušu kiti.
Nek' su slika naše loze stare
I vijekom će Kroacije biti.
(Nije velik tko se velik rodi,
Koj' se pravi silan kao stijena,
Već je velik tko se malen rodi,
Al' mu ime upamte vremena.)

Marija Dubravac

https://bezcenzure.hr/toptema/hvala-tebi-stijepo-za-sve-sto-si-uradio-za-boku-i-cestitam-ti-na-nagradi-za-zivotno-djelo/

DRAŽEN ZETIĆ: K'O DA SE SRAMIMO BITI HRVATI, K'O DA SE STIDIMO LJUBITI SVOJU BOKELJSKU MORNARICU!?

Zar se zbog tih nekoliko metalnih kovanica, tako olako može izdati svoja stoljetna duhovna vrela... prodati svoja kršćanska duša?

Dražen Zetić, 27 stu, 2021

Narod čini Čovjek! Čovjek čini Narod! Tek te dvije neizostavne komponente čine cjelokupnu Povijest! Povijest je svako čeljade, koje dolazi na svjetlo ovoga svijeta. Povijest je svaki uklesani spomenik, kruti dlanovi izmučenih ribara, izbrazdana lica od morskih vjetrova moreplovaca, žalosne suze majki pri ispraćajima ljubljenih sinova u bespuća ratova

Hrvati su od pamtivijeka upravo bili puki instrumentariji, voštane figure iz nekih dobro izrežiranih dvorskih predstava. Nekih imperija, carevina, kraljevstava… Ono malo što je ostalo, i sada se polako *razotuđuje*. To nesumnjivo mogu biti neki prekrasni lapidariji crkava, ornamenti nekih ranosrednjovjekovnih nadgrobnih spomenika, porculanske vaze s dalekih prekooceanskih plovidbi, srebrne zavjetne kubure. Sve to čini povijest!
Ne samo puku historiografiju. Neke faksimile. Ne. Povijest je uvijek nešto više od toga. Nešto što neminovno, u svojim temeljnim fudamentima imade, i *vis vitalis*. Povijest je život. Život jednoga naroda, jednoga pojedinca.

HAZU: Otvorenje izložbe "Fides et honor"
https://www.youtube.com/watch?v=3XjW89iVeUU

U zaljevu svetaca, žalosna je činjenica da će slavna bokeljska povijest ostati tek na sada već dobrano zahrđalim sekstantima, suhoparnim fusnotama povjesničara, nekim blijedećim slovima zaboravljenih kamenih putokaza pomorskih bratovština.
Povijest koju danas pojedini povjesničari propagiraju, poprilično je oskudna i fragmentarna, te svakako ukazuje na manjkavost i nerijetko stubokom zatomljivanje hrvatskoga nacionalnog identiteta, te samim time i njegovih neiskorijenjivih civilizacijsko – kulturoloških zasada.
Nadalje, iznimno bogata sakralna baština potiho pod nemilosrdnim udarcima zuba vremena, kojekakvih asimilacijskih makinacija, neumitno odlazi u prašnjavu ropotarnicu povijesti – u smiraj nekih još neizvjesnijih vremena za hrvatski nacionalni korpus Boke kotorske.

Izložba umjetničkih fotografija Petilovrijenci (u čast mučenicima) 2017.

https://www.youtube.com/watch?v=xHzBytiTUJk

Zar je moguće otuđiti povijest? Zar je moguće da se djedovi počnu sramiti. Oni koji su nekoć bili preteče peraških zajmova u svojim bratovštinama, hrabro plovili kotorskim galijama, izgrađivali impresivna zdanja poput renesansnih zvonika kotorske katedrale sv. Tripuna. Izgleda da je istina da i sama povijest katkada znade biti *Stid* jednoga naroda, pojedinca. Nebrojeno puta (u bližoj il' pak daljnjoj hrvatskoj povijesti) prestajale su se vijoriti trobojnice. To se Ime spominjalo mrmljajući, kao *naše gore list*. No, gdje su bokeljske gore? Gdje su ti mladi prvijenci, kolopleti. Zar nema više Onih koji će hrvatsku povijest u Boki kotorskoj stvarati.

Danas je hrvatskom nacionalnom korpusu (hrvatskome narodu), neizostavno potrebna ona primarna biološka masa (generacije). Venemo. Naša zvijezda Danica sve slabije svijetli. I, što se uopće imamo pitati: Zašto nema svjetlosti na našim tisućljetnim svjetionicima? Zašto se više zastave ne vijore nad *našom* mornaricom? Zašto je malo onih intelektualaca koji zagovaraju privrženost prema vlastitom narodu?

Zar se zbog tih nekoliko metalnih kovanica, tako olako može izdati svoja stoljetna duhovna vrela… prodati svoja kršćanska duša?

Fides et honor (fotografija Dražen Zetić)
https://www.youtube.com/watch?v=Qo5g0Lwc3a8&t=1s

Možda je sazrelo krajnje vrijeme da se svi zajednički zapitamo: Hoće li Gospa od Škrpjela na svojim hridinama jednoga dana biti sama turistička atrakcija? Hoće li slavni Perast (kao povijesni Anđeo čuvar sa svojim verigama) i dalje svjedočiti o nekad slavnoj bokeljskoj povijesti!?

Naposljetku, kome će zvoniti zvonici bokeških crkava, kada se zaborave u zaljevu svetaca: *Gracije, Leopold, Tripun, Ozana.* Kada posljednje hrvatske oči zamru – neće biti onih koji će plesati slavni bokeljski ples ponosne bokeljske mornarice.

Je li možda kucnuo čas za neka nova buđenja, nacionalne preporode, hrvatska proljeća?

Fides et honor!

Dražen Zetić, Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica 809 Zagreb, Hrvatska

https://biramdobro.com/drazen-zetic-ko-da-se-sramimo-biti-hrvati-ko-da-se-stidimo-ljubiti-svoju-bokeljsku-mornaricu/

ZAVRŠNI TEKST

Knjiga sam posvetio svom prijatelju Krstu Papiću mom crvrnom Hrvatu. Zato kao završni tekst dajem tekst u kojem govoriom o drugom svom prijatelju iz Kotora prof. dr. sc. Danilu Đuroviću čiji je život povezan i sa sv. Leopoldom Bogdanom Mandićem i s blž. Ozanom a koji je Crnogorac – katolik.

NEZAVISNA I EVROPSKA CRNA GORA ILI VELIKA SRBIJA

U Uvodu knjige NEZAVISNA I EVROPSKA CRNA GORA ILI VELIKA SRBIJA Borislav Cimeša o izglasavanju „Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica piše:
Bio je to direktni okidač i povod da Srpska pravoslavna crkva u Crnoj Gori pređe iz permanentno neprijateljskog, destruktivnog i devastatorskog stanja u „ratno" stanje tzv. Hibridnog rata protiv nezavisne, suverene i međunarodno priznate države Crne Gore i svih njenih istorijskih i aktuelnih vrijednosti, a prije svega protiv Vlade, crnogorskog naroda, nacije, crkve, istorije, kulture, jezika…
Osnovu … taktike i strategije i svojega *svetosavsko-pravoslavnog fundamentalizma, SPC je našla u sintezi i jedinstvu sa svim srpskim, prosrpskim i velikosrpskim političkim partijama i snagama u Crnoj Gori i vlastitoj dijaspori (posrbicama).*
Davno sam o mnogima iz svog hrvatskog naroda govorio kao o posrbicama: *Posrbica gori od Srbina*. Kasnije mi je, ovdje nazočan, hrvatski književnik Mile Pešorda rekao da je to još prije mene koristio on sam. Danas o njima govorim kao

o srpskim slugama. Oni se danas uklapaju u aktuelnu politiku „srpskog sveta“ o kojoj zapravo i piše Cimeša.
U Hrvatskoj vlast ništa ne će uraditi ako to ne odobri Milorad Pupovac. Zapravo to je sve u službi ostvarenja ciljeva svjetskih moćnika koji su podržavali – mogli bi reći i organizirali – naci-fašističku agresiju Srbije na Hrvatsku. Poraženi su ali sada se ona nastavlja i ostvaruje mirnim putem. Da nije tako i da Hrvatska ne sudjeluje u sprovođenju politike 'srpskog sveta' ne bi ni došlo ni do agresije na Crnu Goru. Tako dok su u Crnoj Gori imali hrabrosti donijeti spomenuti zakon, u Hrvatskoj se izdašno financira SPC, nelegalno im se poklanja sve i svašta, samo da bi se opravdali svjetskim moćnicima što ih je Tuđman pobijedio, pa se moraju koristi njima da bi uspjeli u svojim nakanama. Na pitanje saborskog zastupnika i generala Anta Prkačina glavnom Pupovčevom suradniku Predsjedniku Vlade o tome još nismo čuli odgovor.
Spomenut ću samo i nedavnu hrvatsku sramotu kada je na HRT-u za blagdan zaštitnika hrvatskog naroda i hrvatske države emitiran intervju s patrijarhom SPC Porfirijem, a znamo da je jednu od glavnih uloga u naci-fašističkoj srpskoj agresiji na Hrvatsku imala SPC. Tada smo pišući o politici 'srpskog sveta' generali Ivan Tolj i Ivan Kapular, admiral Davor Domazet Lošo, prof. dr. sc. i pričuvni general Andrija Hebrang, prof. dr. sc. Slobodan Prosperov Novak, književnik Zdravko Gavran, i akademici Ivan Aralica bezuspješno tažili smjene na HTV-u iako je bilo više od 3000 potpisnika. Slično je prošlo i pismo o zabrani slavljenja četničkih pokolja nad Hrvatima u RH koje smo uputili Akademik Ivan Aralica, biskup dr. Vlado Košić, general Ivan Tolj i ja.
Sigurno je da je Cimeša u pravu kada Crnogorce koji se bore za srpske interese naziva posrbicama, jer mnogi od njih doista se i izjašnjavaju kao Srbi. Pogotovo oni u Srbiji. S jednim od njih dr. Milanom Bulajićem još 1998. godine imao sam sučeljavanje na radiju „Slobodna Europa“. Samo sučeljavanje dano je u nekoliko mojih knjiga i na hrvatskom i na engleskom jeziku, a nedavno sam mu posvetio i knjigu:
J. Pečarić, *O sučeljavanju Bulajić vs. Pečarić*, Portal dragovoljac.com:
http://www.dragovoljac.com/images/minifp/suceljavanje_hazu.pdf
U tom razgovoru sam mu rekao o crnogorskim posrbicama:
I tu se otvara pitanje razlike između doktora Bulajića i ostalih koji su pripremali zločin stvarajući jasenovački mit, i koji ga i dan danas stvaraju, od onih koji su ubijali. Mi danas sudimo nekim čuvarima logora, a ne sudimo ovima koji su ih pripremali za te zločine. I tek sad, došli smo do toga da se poslije toliko godina da se stidljivo spominje kao zločinac Milošević u izjavi američkog senata. Čini mi se da je to više zbog političkog pritiska, mada je velikosrpska politika s rasporedom Crnogoraca na sva ključna mjesta i predvidjela da će do toga eventualno i doći. Za svaki slučaj - bolje da se sudi Crnogorcima, kao što je meni svojevremeno rekao jedan moj prijatelj Crnogorac, kad je došao tu u Zagreb: “Znate Srbi nas Crnogorce doživljavaju kao krpu. Upotrijebi pa baci.
Polemika je organizirana povodom tiskanja moje knjige:
J. Pečarić, *Srpski mit o Jasenovcu / Skrivanje istine o beogradskim konc-logorima*, Hrvatski povijesni institut, Zagreb, 1998.

Knjiga je bila odgovor na knjigu „Tuđmanov Jasenovački mit“ ovog beogradskog posrbice, ali i danas je u RH svim srpskim slugama, a ima ih doista puno i vladaju Hrvatskom draži Bulajić koji je osnivač Beogradskog instituta o žrtvama genocida koji radi s hrvatskim SP Jasenovac na očuvanju lažnog mita o Radnom logoru Jasenovac.

Možda se nekome čini da je sastav parlamenata u Crnoj Gori i Hrvatskoj isti jer većine su po jedan glas. Međutim situacija je mnogo bolja u Crnoj Gori jer su navodno u opoziciji u Hrvatskom saboru i dva kluba SDP-ovaca i klub Možemo tako da oni koji sprovode politiku koju diktiraju svjetski moćnici kojima je danas u interesu da to bude podrška velikosrpskoj politici Memoranduma SANU 2. – zapravo – čine dominantnu većinu u Hrvatskom Saboru. Dakle pro-srpska vlast u RH je stabilna i u svakom trenutku može se napraviti i formalno velika koalicija i nema mogućnosti da u RH neće i dalje materijalno i na svake druge načine ne nastavi pomagati ostvarenje velikosrpskih interesa. A to u Crnoj Gori doista nije tako.

Zato se meni čini da trebam danas govoriti o nekim ljudima koji su svojim djelovanjem puno pomogli stvaranju crnogorske države a koje sam poznavao pa i surađivao u ostvarivanju tog cilja.

Danas je ovo okupljanje posvećeno prof, dr. sc. Miloradu Nikčeviću koji nas je nedavno napustio. Spomenut ću samo slijedeće:

Osnivač je i potpredsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore “Montenegro” (1990), Nacionalne zajednice Crnogoraca (1993), predsjednik Crnogorskog kulturnog društava “Montenegro – Montenegrina” u Zagrebu (1995 – 1997) i u Osijeku (1997). Sada je potpredsjednik Hrvatsko-crnogorskog društva prijateljstva “Croatica Montenegrina” RH (2000), Saveza crnogorskih udruženja Republike Hrvatske (2002). U najnovije vrijeme, s blagoslovom poglavara Crnogorske autokefalne pravoslavne crkve i Punomoćjem njegova Preosvještenstva Arhiepiskopa cetinjskog i Mitropolita crnogorskog Mihaila (Miraša Dedeića), prof. Nikčević je imenovan povjerenikom i opunomoćnikom u Republici Hrvatskoj. Kao takav on je inicijator, pokretač i realizator osnivanja Crnogorske pravoslavne crkve u Republici Hrvatskoj (2005).

http://dhk.hr/preminuli-clanovi/detaljnije/preminuo-dr.-sc.-milorad-nikcevic

Kako sam bio i sam kao Hrvat iz Boke kotorske potpresjednik Crnogoraca i prijatelja Crne Gore “Montenegro” i prvi predsjednik Crnogorskog kulturnog društava “Montenegro – Montenegrina” u Zagrebu Čini mi se da upravo ja trebam govoriti i o takvim zaslužnim ljudima borcima za nezavisnu Crnu Goru.

Recimo naš veliki redatelj Veljko Bulajić je želio da budem dio delegacije Crnogoraca iz Hrvatske u HNK kada je Zagreb posjetio Papa Benedikt XVI. Mjesta su dobili iz MVP-a, ali ispostavilo se da je Ministarstvo to mjesto već popunilo. Ispričao sam to biskupu Pozaiću pa sam ipak išao.

Prošle godine sam napisao tekst O SRPSKOM FAŠIZMU U CRNOJ GORI kao komentar teksta Milorada Popovića:

https://bezcenzure.hr/vlad/o-srpskom-fasizmu-u-crnoj-gori/

http://dragovoljac.com/index.php/razno/22918-o-srpskom-fasizmu-u-crnoj-gori

U tekstu sam pisao o velikom crnogorskom domoljubi i mom dragom prijatelju Mladenu Lomparu koji je odigrao važnu ulogu u mom izboru za Izvanjskog člana DANU.
Urednik "Hrvatskog tjednika" Tomislav Držić mi je tada napisao:
Josipe, zaboravio si dodati velikog pok. novinara, mojeg prijatelja, kolege i kuma Dragu Kastratovića koji sve to u svojim kolumnama u VUS-u naviještavao i uz svoju borbu za slobodnu Hrvatsku tražio slobodu i za Crnu Goru.
Naravno u odgovoru sam mu napisao puno i o Kastratoviću, pa i tekst koji je pročitan na njegovoj komemoraciji, a i TV CG:
SKUPU "SJEĆANJA NA DRAGU KASTRATOVIĆA"
Nisam u mogućnosti biti nazočan među vama danas kada se sjećamo dragog nam prijatelja g. Draga Kastratovića.
Imam jedino moguće opravdanje za tako nešto: danas je u Trogiru međunarodna konferencija posvećena meni.
Nisam siguran ni da među Hrvatima ima puno onih koji Hrvatsku toliko vole kako ju je volio Drago.
Tome sam osobno svjedokom jer smo u najtežim danima velikosrpske agresije zajedno djelovali.
A jednako toliko je volio i svoju prvu domovinu Crnu Goru.
Dobri Bog ga je nagradio time što je dočekao neovisnost i Hrvatske i Crne Gore.
Vjerujem da će mu se i Crna Gora odužiti na sličan način kao što to čini Hrvatska.
Sve vas skupa srdačno pozdravlja,
Akademik Josip Pečarić
Trogir, 10. srpnja 2008.

Od mojih Hrvata iz Boke izuzetnu ulogu odigrali su Adrijan Vuksanović i Zvonko Deković a i bili su 'desna ruka' Lomparu prilikom mog izbora u DANU. O njima sam i sam često pisao, a sigurno znate da su Vuksanoviću prijetili i poznatim srpskim specijalitetom koji i danas slave u RH - ražnjem. S njima sam se i konzultirao kada sam predložio mojoj Akademiji, što je i usvojeno, za dopis Akademije Vladi RH o odnosima RH i Crne Gore:
S obzirom na iskustvo s nedavnih parlamentarnih izbora u Crnoj Gori kada su tamošnji Hrvati izgubili svog predstavnika u Crnogorskom parlamentu, a s obzirom na ogromni udio njihove kulturne baštine u ukupnoj kulturnoj baštini Crne Gore Hrvatska bi trebala tražiti zagarantirani mandat Hrvatima u Parlamentu Crne Gore. Nešto slično u RH postoji.
Sigurno ne bi bilo loše da u takav dopis uđe i naša potpora prijedlogu UNESCO-u za zajedničku nominaciju Bokeljke mornarice kao nematerijalno kulturno dobro Crne Gore i hrvatskog naroda.
Zapravo bi Akademija trebala podržati Zaključke znanstvenog skupa "Identitet Hrvata Boke kotorske" koji je nedavno održan u Zagrebu i Tivtu. Njih su u Zaljevu hrvatskih svetaca potpisali jedna od začetnica inicijative prof. dr. sc. Vanda Babić Galić i predsjednik programsko-organizacijskog odbora prof. dr. sc. Željko Holjevac, ravnatelj Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. Zaključci su potpisani

u prisutnosti ministra vanjskih i europskih poslova RH Gordana Grlića Radmana i kotorskog biskupa Ivana Štironje, prenosi HRT.
https://hrvatskonebo.org/2021/05/11/bastina-kultura-i-tradicija-zakljucci-znanstvenog-skupa-identitet-hrvata-boke-kotorske
Nadam se da će i moja druga akademija DANU podržati te zahtjeve!
Napominjem i da je danas objavljeno
REAGIRANJE ZAJEDNICA BOKELJSKIH HRVATA NA POKUŠAJ CRNE GORE DA OTME BOKELJSKU MORNARICU KAO NEMATERIJALNO DOBRO BOKELJSKIH HRVATA
https://biramdobro.com/reagiranje-zajednica-bokeljskih-hrvata-na-pokusaj-crne-gore-da-otme-bokeljsku-mornaricu-kao-nematerijalno-dobro-bokeljskih-hrvat/
https://hrvatskonebo.org/2021/11/25/reagiranje-zajednica-bokeljskih-hrvata-na-pokusaj-crne-gore-da-otme-bokeljsku-mornaricu-kao-nematerijalno-dobro-bokeljskih-hrvata/
Međutim u ovoj knjizi prilog je dao jedan od izuzetnih Kotorana prof. dr. Danilo Đurović moj vršnjak i prijatelj iz Kotora.
U monografiji su dani kratki životopisi svih autora. Njegov je najkraći. On i jeste samozatajan i na Internetu možete naći samo tekstove o njegovom humanitarnom radu.
Izuzetno mi je bilo drago vidjeti u ovoj monografiji i njegov prilog, tj. vidjeti da se i on bori za nezavisnu Crnu Goru.
Uspio sam pronaći njegov životopis u knjizi: POMORSKI FAKULTET KOTOR MONOGRAFIJA 2011 – 2017.
Evo što pišu o svom redovitom profesoru:

PROF. DR DANILO ĐUROVIĆ PROFESOR

Prof. dr sci. Danilo A. Đurović je redovni profesor Pomorskog fakulteta Kotor u penziji. Potiče iz tradicionalne pomorske porodice. Rođen je 18. februara 1949. godine na Cetinju. Osnovno obrazovanje stiče u školama u Prčanju i Kotoru, zatim u školi učenika u privredi u Kotoru, srednju tehničku školu završava u Borovu (SR Hrvatska) 1969. godine. Višu pomorsku školu izučio je u Kotoru (1979. godine), Fakultet za pomorstvo Kotor (diplomirao na pomorskom brodarstvu u junu 1986. godine, a na odsjeku pomorske luke u julu, 1986. godine). Magistrirao je u januaru 1989. godine na Fakultetu zaštite na radu u Nišu (Srbija), a 24. maja 1995. godine stekao zvanje doktora nauka na istom Fakultetu. Na Fakultetu za pomorstvo Kotor uradio (drugi) doktorat 30. januara 1995. godine (br: 06/46). Radio je u fabrici „Bokeljka" Kotor na radnim mjestima: laborant pripreme gumiranih smješa, lanser proizvodnje, šef pogona pripreme, poslovođa proizvodnih pogona, šef kontrole i obrade gotovih proizvoda, planer proizvodnje. Zatim u bankarstvu: „Invensticiona banka" - Kotor (rukovodilac obezbjeđenja, rukovodilac dinarsko-deviznog sektora), koja prelazi u „Bokeljska osnovna banka"- Kotor, (rukovodilac kredita za zemljotres), koja potom prelazi u A.D. „Jugobanka" Beograd, poslovna jedinica Kotor (glavni referent kredita dinarsko-deviznih). U međuvremenu, volonterski stalno angažovan na Fakultetu za

pomorstvo Kotor gdje započinje nastavnu aktivnost (1986. godine) kao saradnik-asistent na predmetu Socijalna psihologija pomoraca i zaštita na radu. Učestvuje na domaćim i međunarodnim skupovima iz oblasti psihosocijalne zaštite pomoraca i ekologije, sa preko 40 objavljenih stručnih radova. Na Fakultetu za pomorstvo uvodi nove nastavne predmete: Pomorska ergosofologija, Ekološki menadžment, Osnovi zaštite morskog prostora, Urbana ekologija luka. Izdao je 15 naučnih publikacija koje se koriste u nastavi. Mentor je na 274 diplomskih i završnih radova, mentor kandidata-magistara i član doktorskih odbrana. Učesnik u međunarodnim i domaćim naučnoistraživačkim projektima. Plovio je na brodovima „Jugooceanije" Kotor. Dana 05. jula 1993. godine imenovan je za pomoćnika generalnog sekretara International Association for Urban Ecology – „IAUE- Ekoman" sa sjedištem u Moskvi, gdje dobija priznanje za uvođenje Humane ekologije. Na Univerzitetu Crne Gore izabran je u zvanje docenta 1998. godine, vanrednog profesora 2002. godine, a u zvanje redovnog profesora 2007. godine. Društveno-humane aktivnosti: vatrogasni oficir (dobrovoljac u DVD Kotor od 1962. godine do danas). Formira Aktive (21) i Klub dobrovoljnih davalaca krvi pri OO Crvenog krsta Kotor. Kao aktivista DDK do sada je darovao svoju krv 120 puta o čemu svjedoče „Bronzana plaketa" za 50 puta, „Srebrna plaketa" za 75 i „Zlatna Plaketa" za 100 puta koje mu je dodijelio Crveni krst Crne Gore. Za posebne zasluge u humanim aktivnostima odlikovan je Zlatnom plaketom Ministarstva zdravlja Crne Gore u dva navrata (1999. i 2014. godine). Donator je svojih organa od 2012. godine. Između ostalog završio kurs-edukaciju iz „Ranog Krišćanstva" i „Apokalipse" i stekao adekvatne diplome-edukator (1990/92. godine). Bavio se amaterskim sportom: bokserski klub „Školski centar" Borovo (1967/69. godine) i karate klub „Partizan" Kotor (1970/76. godine). Dobitnik je najvišeg opštinskog priznanja, nagrade „21. Novembar" (1990. godine). U više navrata postiže udarničke značke na lokalnom (Kotor) i jugoslovenskom nivou (Letenka, Fruška gora). Za humane aktivnosti dobija priznanja od „Sestara majke Terezije"-Zagreb, „Oca Anta Gabrića"- Zagreb, „Primasa Poljskog Jozefa Glempa". Za publikaciju pod naslovom „Ekologija i religija neizbrisivo jedinstvo životnog smisla" (1999. godine) u Vatikanu-Segreteria Di Stato-Prima sezone-Affari Generali, (18. januar 2003. godine) dobio je pismenu zahvalnicu od predsjednika za opšte poslove Državnog tajništva pape Ivana Pavla II., mnsg. Gabriele Caccia. Mentor je mnogih humanih projekata koji su rađeni na Fakultetu za pomorstvo Kotor sa studentima („Romi i Eškalini", „Štićenici Grabovac Risan", „Đeca sa posebnim potrebama-Cetinje", „Druženje sa distrofičarima Crne Gore"(2006. godine), „Dvodnevno druženje distrofičara regiona" (2007. godine), „Montenegro Regionem Oecumenismo - 2013. godine, Kotor Cetinje" i drugih). Oženjen, otac petoro đece.
https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/c6fe4482-d6c1-4a77-9ef6-835fef6c0627/Monography_PFKOTOR_2017_v42.pdf
Zamolio sam svog da dopuni svoj životopis, a posebno da mi pojasni činjenicu da je 'prvi' doktorat u tekstu poslije 'drugog'.
Evo što mi je odgovorio:

Dragi moj prijatelju Josipe-Joško Pečariću, dragi moj kotoranine, veoma sam iznenađen, a posebno srećan da si mi se javio. Hvala Ti jer mi smo stari prijatelji i kotorani. Što se tiče moje dopune biografije ima prilično toga. Do 2018 godine sam izdao 20. publikacija. Možeš o jednoj vidjeti na internetu - sajt pod naslovom HFZ. BUGARI I HOR MEDRESE NA PROMOCIJI U STAROM GRADU KOTORU. Bilo je to još 2018. god 09 .maja. Na Fakultetu za pomorstvo Kotor predao sam doktorat i od Komisije Univerziteta Crne Gore odobren za odbranu, ali obrana je prolongirana od strane tadašnjeg Direktora za doktorate prof. dr Bora Ivoševića, pod izgovorom kako je planiramo da prvo doktorira Mr A.L, i M.R. koji su ranije od mene angažovani na Fakultetu. Navodi o doktoratima su tačni. Datum drugog (odnosno da ga nazovemo "prvi") doktorata je 30. januara 1995. godine (br: 06/46).
Bio sam mentor do penzionisanja na 394 diplomska rada, krv sam donirao 149 puta - poslijednji put u Draču drugog dana kada je bio potres. Dana 11. maja 2020. ponovo dobijam najviše priznanje Ministarstva Zdravlja Crne Gore za humanost i edukativni rad i promociju važnosti doniranja krvi. Posijedujem 87 Priznanja i Zahvalnica i povelje za humanost i doniranje krvi (tadašnje Jugoslavije i tada i sadašnje Crne Gore). Krv sam donirao u Vukovaru-Borovu, Lurdu, Francuska ....
Šaljem Ti slike iz Herceg Novog pored svetog Tijela Sv. Leopolda Bogdana Mandića. i jednu sliku đe sam prije 19 godina na Ivanovim koritima nosio, sa suprugom i kćerkom Danielom, zajedno-spojene zastave Republike Hrvatske i Crne Gore koja još tada nije zvanično imala ovu svoju zastavu.

Također Ti šaljem iz jedne svoje publikacije skeniram fotografiju đe sam vodio studente-zvanično kod Vladike Mihaila u Cetinje koji nas je primio. Vodio sam studente katolike, pravoslavne srpske crkve, pravoslavne crnogorske Crkve i Islamske vijernike. Naravno samo njih kao predstavnike, koji su pred Vladikom molili, svak posebno po jednu molitvu. To je bio zvanično Ekumenski pohod Vladici i Mitropolitu Cetinjskom gospodinu Mihailu!

Sl. Štovatelji Svetog Leopolda Bogdana Mandića 15-16-septembar 2017.Herceg Novi Ispred sarkofaga neraspadnutog tijela Sv. Leopolda

Fotografija br: 1. ***ISTINSKI EKUMENIZAM PO ZAGOVORU SV. L. B. MANDIĆA*** Fotografija br: 2

Fotografija br:1. S lijeva na desno-Dominikanac iz Padove?, Sveštenik Srpske Pravoslavne Crkve u Boki gospodin Nikola Urdešić, Sveštenik Srpske pravoslavne Crkve u Boki, gospodin dr. Gojko Mračević, promocitelj Sluge Božijegzatim Blaženog i Svetog Sv.Leopolda Bogdana Mandića prof. dr sci. Danilo A. Đurović, don Ivo Ćorić, don Mile Janjić.

Fotografija br:2. S lijeva na desno-Dominikanac iz Padove?, Sveštenik Srpske Pravoslavne Crkve u Boki gospodin Nikola Urdešić, Sveštenik Srpske pravoslavne Crkve u Boki, gospodin dr. Gojko Mračević, promociteli Sluge Božijeg, zatim Blaženog i Svetog Sv.Leopolda Bogdana Mandića prof. dr sci. Danilo A.

Ekumenski susret mladih Vladika Crnogorske pravoslavne Crkve i Mitropolit Cetinjski,, gospodin Mihailo sa grupom studenata Fakulteta za pomorstvo Kotor, pripadnici Islamske, Pravoslavne i Katoličke vijeroispovijesti, sa mentorom-prof.dr sci. Danilom A. Đurovićem

A za kraj moje Biografije gdje piše da sam otac petoro đece: Imam i petoro unučadi.

U vrijeme dok smo se družili po kotorskim ulicama nisam ga pitao ali mi je bilo neobično da je on Crnogorac-katolik. Kako je moj veliki prijatelj pok. Krsto Papić rodom iz Crne Gore bio Hrvat i katolik (volio je reći kako je Crveni Hrvat iz Duklje tj. Crvene Hrvatske, a moj članak MOJ PRIJATELJ CRVENI HRVAT

KRSTO PAPIĆ objavljen je na pet portala) želio sam danas čuti od Danila i o tome:

Dragi moj Josipe, moja porodica nije hrvatska, mi smo stari Dukljani rimokatolici Crnogorci, prvi rod sa porodicom Blažene Ozane (Vidjeti životopis Bl. Ozane strana pet, drugi pasus od dna. autora don Nika Luikovica. Sto ne znaci da mi kao Dukljani (rimokatolici) Crnogorci ne poštujemo Hrvate i druge narode. O tome sam diskutovao sa primarijusom Josipom Gjurovićem, mojim rođakom, kome sam rekao da je njegov pokojni brat Vinko Djurović, uvijek govorio da su Biokelji-Crnogorci katolici. Eto dva brata a bio je i treći brat Radovan koji je govorio da je katolik Bokelj. Giurovich pa kasnije Gjurović, pa kasnije Djurović pisalo se zato sto nije bilo u tehnici- mašinskom pismu Đ. O svemu ovom ima faktografija. Posebno u opisu grba sa lijeve strane u gornjem dijelu piše, Gjurovich-Minich i grba Gjurovic pise da su iz Duklje-Montenegro. Dakle, svi moji su se pisali kao Giurovich, pa Gjurovich, pa Gjurović, pa Djurović i na kraju sa Đurović.

Mislim da nije na odmet znati.

prvi vladika Crnogorske pravoslavne Crkve i Mitropolit Cetinski pok. Antonije Abramović je rođak mog brata rođenog po mojoj majci koja je bila udata za Jova Abramovića koji je ubijen 1943.god. sa njim je moja majka imala sina Janka koji se družio u osnovnoj i srednjoj školi sa tvojim bratom Đildom i Baćom Ivanovićem, Ivicom Županovićem, Stefkom Borojem ,... Janko, moj brat je umro u Kotoru 07.09. 2012. god. i sahranjen u Škaljarima.

Aktuelni Vladika Crnogorske pravoslavne Crkve i Mitropolit Cetinjski gdin. Mihailo Dedeić je kum moje djece kćerke Daniele i sina Daniel-Antonia. Moja djeca su krštena u Crkvi Bl. Gracije (crkva Pomocnice kršćana na Muo) đe sam ja i moja braća i svo moje petoro djece Krsteni.

Vladika Mihailo je držao na križ moju djecu: kćerku Danielu u junu 2001., a sina Daniel-Antonia u maju 2003. godine. Tada su bili i sveštenici Crnogorske pravoslavne Crkve sa Vladikom Mihailom i mnogo naroda i naravno katoličkim sveštenikom koji je držao obred krštenja.

Meni je posebno u sjećanju priča o njegovom snu koji je bio prijelomni trenutak kada se okrenuo Bogu i pomaganju bližnjima:

"San" 25.08.1976.god.

U snu me oko 03. sata ujutro 25/26 četvrtak probudio šapat Svetog Leopolda Bogdana Mandića koji mi je par puta - gledajući njegove usne - rekao "Željko je umro" Željko je moj najmlađi brat, prof. hemije i biologije, a radio je u osnovnoj školi u Radanovićima kod Kotora. Rođen je 1951.god. u Cetinje. Probudio sam tadašnju suprugu i rekao joj da je Željko umro. Ona je mislila da se samnom nešto dešava i smatrala je da treba pozvati ljekara. Međutim, ja sam otišao u komšiluk kod svog tetka Đura Jankovića i rekao mu sto sam doživio ne kao san nego već kao stvarno viđenje. Ni on mi nije vijerovao. U toj nevijerici dok je u mene sumnjao, pojavio se moj brat Garsija-Gaga, koji nam je u suzama prišao, a ja sam ga prekinuo i rekao "znam Željko je umro". A Zeljko je imao 25 punih godina, sportista i aktvni član VK Primorac iz Kotora, predsijednik mladih izviđaca Kotora i dr.

Meni je draga moja fotografija pored tijela sv. Leopolda kada je bio u Zagrebu:

A Danilo o sv. Leopoldu ima izuzetnu vezu. Ne samo u tom snu:
Prvi doživljaj-misteriozno saznanje-veliki regal
Na proglašenje Blaženog Leopolda Bogdana Mandića za Sveca, bio sam sa svojoj porodicom privatno u Padovu par dana. Dan prije tog zvaničnog proglašenja u Rimu, u prostorijama đe se nalazila odjeća i papuče (pantofule) Sveca koje su stojale u staklenoj vitrini pod ključem, ja sam otvorio vrata od te vitrine i uzeo papuče Sv. Leopolda i zagrlio ih. Tada sam osijetio Njegov miris. Dok sam držao papuče prigrljene osijetio sam da me neko od prisutnih (a bilo je mnogo naroda) tapka po desnom ramenu. Okrenuo sam se i viđeo jednog omalog fratra koji me je gledao i rekao na italijanski. Bravo amico, bravo, andiamo,..." Ja sam se uplašio da će me pred sav taj narod osuditi što sam izvadio iz vitrine papuče Sveca i držao ih zagrljene. Vratio sam papuče na svoje mijesto. Fratar je zaključao vitrinu i rekao da je ona i prije bila zaključana i upitao me kako sam došao do papuča i uzeo ih kada je vitrina bila zaključana. Ja sam u strahu od neke kazne rekao istinu, zaista istinu da sam nekako čudno vidio papuče koje sam nesmetano mogao uzeti-dohvatiti. Taj pater, mislim da se zvao pater Pijetro Valdipore(!?), pokazao mi je rukom pred svim prisutnim narodom da idem za Njim. Iskreno bio sam preplašen, a moja porodica ostala je nijema, čekajući da se vratim,. Izašli smo iz prostorija koje su u prizemlje, pošli smo dvorištem i jednim stepenicama popeli se na sprat. U prostoriji na spratu uzeo je neke ključeve i sa dva ili tri (tačno se ne sijećam) brava otvorio jednu "kasu" i iz nje izvadio zamotuljak i jedan papir. Rekao mi je da je to regal od Sveca jer je vidio da zaista volim Svetog Leopolda. Plakao sam od sreće, a On-pater bio je potresen kada sam mu rekao da sam iz Boke-Jugoslavije. U rotondo medaljici nalazi se dio tijela, tačnije "čestica" od desne ruke Svetog Leopolda, što je i danas u mojem privatnom vlasništvu. Dobio sam i certifikat koji svijedoči da je corpo-dio Svečevog tijela. Od 1976.godine dok fratri u Kotoru nijesu dobili mošti svećeve (mislim 2010.god.), svakog 12. maja Svečeve mosti koje su u moje vlasnistvo bile su postavljene na Oltaru u crkvi Sv. Klare, Crkva zvana Sv. Anton u starom gradu Kotoru i nakon svetih misa date vijernicima na cijelivanje.

Prve moći svetog Leopolda u Boki

Nakon euharistijskog slavlja u parku Boka, prišao nam je Kotoranin prof. dr. sc. Danilo A. Đurović i iz jednoga zavežljaja izvukao neobični predmet za koji nam je rekao da su moći svetog Leopolda, koje su njegovo privatno vlasništvo. Zapitali smo ga kako su moći došle u njegov posjed. Evo što nam je ispričao:

„Krajem travnja 1976. godine, u vrijeme beatifikacije Leopolda Bogdana Mandića, posjetio sam Padovu. Dana 2. svibnja, izlazeći iz ispovjedaonice svetog Leopolda, zaustavio sam se pokraj jedne staklene vitrine, koja je bila zatvorena, u kojoj su bili izloženi osobni predmeti sv. Leopolda, točnije njegova odjeća i obuća. Kleknuo sam pokraj nje moleći se za zdravlje svoje obitelji. Kad sam završio molitvu, podigao sam glavu i vidio da su jedna vrata vitrine otvorena. Bio sam iznenađen jer sam bio uvjeren da su bila zaključana prije moje molitve. S nekim strahopoštovanjem otvorio sam vitrinu i iz nje uzeo papuče, primaknuo sam ih licu i sa suzama u očima ih poljubio, a zatim vratio nazad u vitrinu. U tom momentu osjetio sam kako me je netko dodirnuo rukom po ramenu i rekao mi - Bravo! Podigao sam pogled i vidio omanjeg fratra kapucina koji je u desnoj ruci držao ključeve. Zamolio me je da nakon molitve pođem sa njim. Dok

je on zaključavao vitrinu pomislio sam da sam nešto pogriješio, mislio sam da će mi reći da sam ja otvorio vitrinu koja je zaista prije toga bila zatvorena, da će me prijaviti i da ću zbog toga morati odgovarati. Odveo me je do gornjeg dijela svetišta. Predstavio mi

Fr. Bernardinus a Senis

Sertifikat Corpo di San Leopoldo

se. Mislim da je rekao da se zove Pio (Pietro) Bernardi de Valdiparo. Otvorio je sef i izvukao jednu malu kutiju i jedan papir umotan i povezan bijelom vrpcom. Prišao mi je rekavši na talijanskom - Beato Leopoldo desidera che vi do una parte del suo corpo (Blaženi Leopold želi da Vam udijelim jedan dio njegovog tijela). U daljem razgovoru rekao mi je da me je pratio i da je vidio da sam pobožan. Kad sam mu rekao da sam iz Kotora, iz Boke, bio je zaista sretan što je upravo u zagovoru blaženog Leopolda prepoznao da sam iz njegove domovine. Vratio sam se zadovoljan u Kotor. Kasnije sam doznao od padre Nikole Stanka Novaka, koji je bio zagovornik beatifikacije, kao i od don Viktora Kaločira, koji je bio župnik u Herceg Novome, da su moći svetog Leopolda tada prvi put došle u SFRJ. Ove moći od tada su bile izlagane na cjeljivanje svake godine 12. svibnja, u župnoj crkvi svetog Leopolda u Herceg Novome, sve dok crkva nije dobila moći, a nakon toga su mošti svake godine bile stavljane na oltar u kotorskoj crkvi svete Klare, u narodu zvane sveti Antun. O ovome svjedoče padre Anselmo Štulić, padre Frano, padre Andrija, padre Venko i pokojni padre Dinko. Ove godine, na dan 16. rujna, na par minuta sam postavio moći na sarkofag s neraspadnutim tijelom svetog Leopolda Bogdana Mandića u spomenutom parku Boka u Herceg Novome."

Ekumenski portret

Ove godine navršilo se 50 godina od nastanka prvoga umjetničkog portreta u Kotorskoj biskupiji, danas svetoga Leopolda Bogdana Mandića.

Portret je naslikan 25 godina nakon njegove smrti. Naručio ga je don Niko Luković od slikara Đurđa Teodorovića (*1907. - † 1986.), profesora Akademije likovnih umjetnosti u Beogradu, koji je često boravio na Prčanju. Na poleđini slike čita se sljedeća posveta, napisana rukom autora.

Prčanj, godine 1967.

Ovaj lik časnog Leopolda Bogdana Mandića načinjen je na želju don Nika Lukovića u znak bratstva, a u spomen svojoj majci Olgi i ocu Nikoli protojereju Obrovačkom (Bačka).

Đurđe Teodorović slikar

Kao što vidimo slikar je sin pravoslavnoga svećenika, što genezi portreta i poruke koje on u sebi nosi daje ekumensku dimenziju. Ideal je to kojemu je sveti Leopold Bogdan Mandić posvetio cijeli svoj život. Portret je nastao prije beatifikacije i kanonizacije Leopolda Bogdana Mandića, ali i površan pogled govori nam o svetačkom liku. Nisu nam potrebni svetački atributi da bi tu svetost i prepoznali. Na slici dominiraju svjetlost i tama, lik izranja iz tamne pozadine u kojoj se utapa i tamna redovnička odjeća, koja se samo naslućuje iz bijelog franjevačkog pojasa (Pascem).

Lik je okrenut za tri četvrtine udesno u odnosu na promatrača. Zagledan je u neku nedefiniranu točku. Tri su boje dominantne: tamna, bijela i naglašeno istaknuta ljubičasta, koja insinuira svećeničku službu u dijelu liturgijske odjeće (Stola) prijeko potrebne za sakramenat pomirenja, po kojemu je u Crkvi prepoznat u herojskom stupnju. Zato je i prozvan herojem ispovjedaonice. Ljude je iz tame grijeha privodio k svjetlu života. Taj sakrament – tajna, simboliziran je u tri dominantne boje na portretu. Đurđe Teodorović slika o. Lepolda s neke fotografije više puta, kojom se koristilo više umjetnika. Sasvim sigurno slika i uz neke sugestije don Nika, koji je o. Leopolda osobno poznavao i s njim se susretao u Padovi, a godine 1927. i u Kotoru kada je o. Leopold posjetio biskupa Frana Uccellinija. Slikar slika vrlo specifičnim likovnim jezikom. Riječ je o izvrsnom psihološkom portretu i karakterizaciji lika. Što najviše uočavamo na ovome portretu? Oči! Oči koje su prozori duše. In interiore homine habitet veritas (U nutrini čovjekovoj stanuje istina). Ona progovara kroz oči čovjekove. U očima o. Leopolda ogleda se svjetlost onostranog života, oči su pod lukom naglašenih obrva koje u kontrastu s bijelim inkarnatom lica podsjećaju na još izraženu vitalnost i odaju dva svijeta – svijet patnje, žalosti i sveopće tuge dok na rubovima zenica u donjem dijelu zrači svjetlo neugasive nade i radosti. Ispod očiju su dva niza zelenomodre boje. Ogledaju se podočnjaci, simboli neprospavanih noći, patnje, prolaznosti i uvelosti svakoga ljudskog bića. Bijeli inkarnat lica i brade nije samo odraz božanskog duha kojim je bio obasjan. On je simbol nevinosti i bjeline koju nalazimo u Ivanovoj Apokalipsi kod Sina Čovječjega. Caput autem eius et capilli erant candidi tamquam lana alba. (Apocalypsis Joannis 1:14-16),

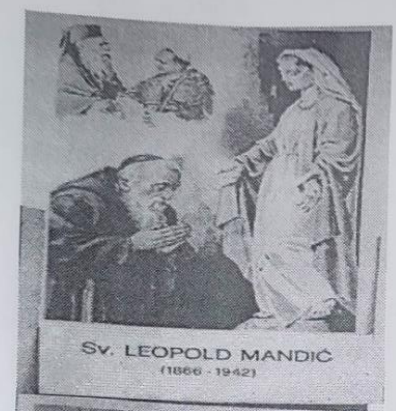

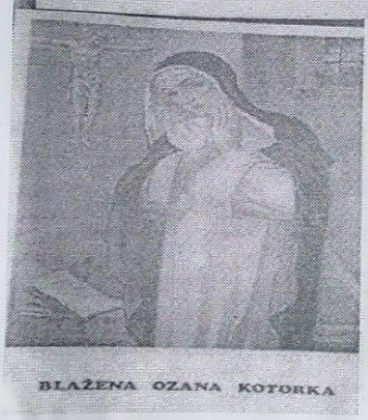

24.maj.2003.godine (subota)

Dan Krštenja našeg sina Daniel-Antonia Đurovića, neka bude prepoznatljiv po zagovoru Bokeljskih Svetaca- ***DA SE NAROD VJEROM UJEDINI !!!***

Činjenica je da su Njihove molitve, želje, vjera, nada i sva druga pobožna dijela tvorena na ognjištu Izvorne Stvoriteljeve Spoznaje, koja nesmatano nastavlja da grije snagom Isusovog darivanja, toplinom Marijine ljubavi i iskrenošću Josipove vjere.

Zato iskreno molimo Pomočnicu Krščana, sve Svece i Svetice, Blažene i Blaženice kao i ugodnike Božje da na ovaj Sveti Dan, kao i nadalje, svim ljudima na ovoj Planeti, udijele Svijetlo spoznanja koje će obasjati razum i ogrijati, moguće, već ohlađena ljudska srca. Amen!

Roditelji- majka Sanja i otac Danilo
Kum: gosp. Mihailo Dedeić, Vladika Crnogorske pravoslavne Crkve-Cetinje

Kotor-Muo, 24.maja,2003.god. na Dan Pomočnice Krščana-crkva Bl.Gracije

ДАН уторак, 11. април 2006. ПОВОДИ страна 11

СУВЕРЕНИСТИЧКА КАМПАЊА У ПРОЈЕКТУ СТУДЕНАТА МЕНАЏМЕНТА НА ФАКУЛТЕТУ ЗА ПОМОРСТВО У КОТОРУ

Додатни бодови за промоцију независности

Уприос закључцима Колегијума Факултета за поморство у Котору, којима се ова образовна институција ограђује од пројекта професора **Данила Бурсића**, туче је на тиквицама увек започет, а у Котору завршен перформанс под називом „Топлина наше светлости неће бубе прољеће у вама", који је имао обиљежја политичког скупа. Под паравном хуманитарне бриге за слијепе, глуве, неспокојне и старе, „удахновено" као „семинарски практичан рад" студената и под окриљем Факултета за поморство, промовисали су црногорска државност и грб. Студенти, њих 54 са друге године, су носили мајице са називом пројекта и црногорским грбом са предње стране, а на леђима са називом „Поморски факултет одјека менаџмент", а неколико студената са треће године, који су (нешто друкчији) пројекат одрадили прошле године, овога пута су „волонтерски" помогли колегама, обучени у црногорску народну ношњу. Студенти су водили сведанцију о броју пристиглих дјеца и старих и правили анкету о њиховим утисцима са излета бродом „Водена качија", којим су обишли тиватски и которски залив.

Изгледа да ни многи од студената друге године, нити око 250 инвалидне дјеце и старијих људи из Завода за школовање и професионалну рехабилитацију дјеце и омладине из Подгорице, Завода за дјецу оштећеног слуха из Котора, групе штићеника Дома старих из Рисна и чланови Удружења за спорт и рекреацију инвалида из Котора, који су били укључени у пројекат (дошли само на поздрав), нијесу били свјесни да су, под менторством проф. др Данила Бурсића, редовног професора више предмета на Факултету и функционера Грађанске партије у Котору, запрао учесници политичке промоције. Шта више, студенти су били увјерени да раде на пројекту ради добра њега, за које су поврх тога, у оквиру предмета Еколошки менаџмент награђени са по 25 поена. Наравно да су учествовали у пројекту, јер то је „вола испита" – колоквијум се бодује са 20 поена, а за предложену оцјену је добојлан 51 бод. Иако су сви мали тврдили да на њих ниje вршен притисак, већ да у пројекту учествују „доброљно", испоставило се да је учешће веома важно, јер од тога зависи њихова проласност на предмету Еколошки менаџмент.

– На другу годину из предмета Еколошки менаџмент морамо да изградимо појединачни или заједнички пројекат у виду неког истраживања. Умјесто семинарског рада, са проф. Данилом Бурсићем смо се договорили да ове године то буде хуманитарни пројекат. Учешће је од почетка било добровољно, али се рачуна као дио испита – ако неко не жели да учествује у пројекту, то је као да није положио дио испита. Студентима носи 25 поена, што је позовина од потребних бодова за предложену оцјену – казала је студенткиња **Тина Мирошевић**, једна од координаторки пројекта.

Студенти менаџмента у промоцији независности

Према критеријумима проф Бурсића, изгледа да се овакви „пројекти" најчешће боду, иако најмање имају везе са економијом или менаџментом (можда мало). По Болоњској конвенцији бодују се редовност на предавањима, домаћи радови (5-10 поена), колоквијуми (20 поена), а истицање на предавањима и у дебатама – 10 поена.

На Факултету за поморство су се огрдили од овог перформанса, којим није повређена одлука деканског колегијума Факултета за поморство (5. априла), а са којом је Данило Бурсић био упознат. Колегијум у саставу **Лазо Вујошић**, продекан за наставу **Душан Перовић**, продекан за финансије **Александар Букић**, продекан за науку и развој **Стево Никић**, шеф студијског програма менаџмент у поморству, и декан **Мелорад Рашковић** је подржао акцију, али „без коришћења имена или обиљежја Универзитета Црне Горе или Факултета за поморство". Наведени пројекат, по њима, класи из оквира наставе за предмет Еколошки менаџмент, и препоручују да студенти у њему могу учествовати само као грађани. Осим тога, пројекат је рађен у вријеме редовне наставе (по касним поподневним сатима), због чега су студенти тога дана одсуствовали са дијела предавања. На програму који је вријеме свим учесницима, сувопарно закључцима Колегијума Декана, општинама су државни грб; грб Факултета, уз плаћ на Универзитета Црне Горе и Факултета за поморство и свих спонзора пројекта.

М.Д.П.

Бурсић: Без присиле

– Декан Факултета је потписао моје захтјеве за спонзорство, ударио печат и имао је времена да размисли о пројекту. Ово је прије свега хуманитарна акција са циљем да учинимо љепшим бар један дан лицима са инвалидитетом, без икакве политизације нити присиљавања студената да учествују у њему. Поред свега сам грађанин, нијесам председник Грађанске партије, то је неистина и причадам партији коју ја хоћу, односно, члан сам свих партија које ово држави мисле добро. Више волим да будем класични свог стања, него да сам подстанар – казао је проф. Данило Бурсић. Он је на факултету познат као борац за постваљање државних грбова у свим учионицама.

– У Службеном листу Црне Горе бр. 47, од 12. јула 2004. године, у ставу 4. који је потписао предсједник **Филип Вујановић**, каже се да је обавезно у дворанама учионицама гдје се врши едукација, да буде постављен грб Црне Горе. Код нас се већ осамнаест и по мјесеци борим за то и борићу се и даље – казао је Бурсић.

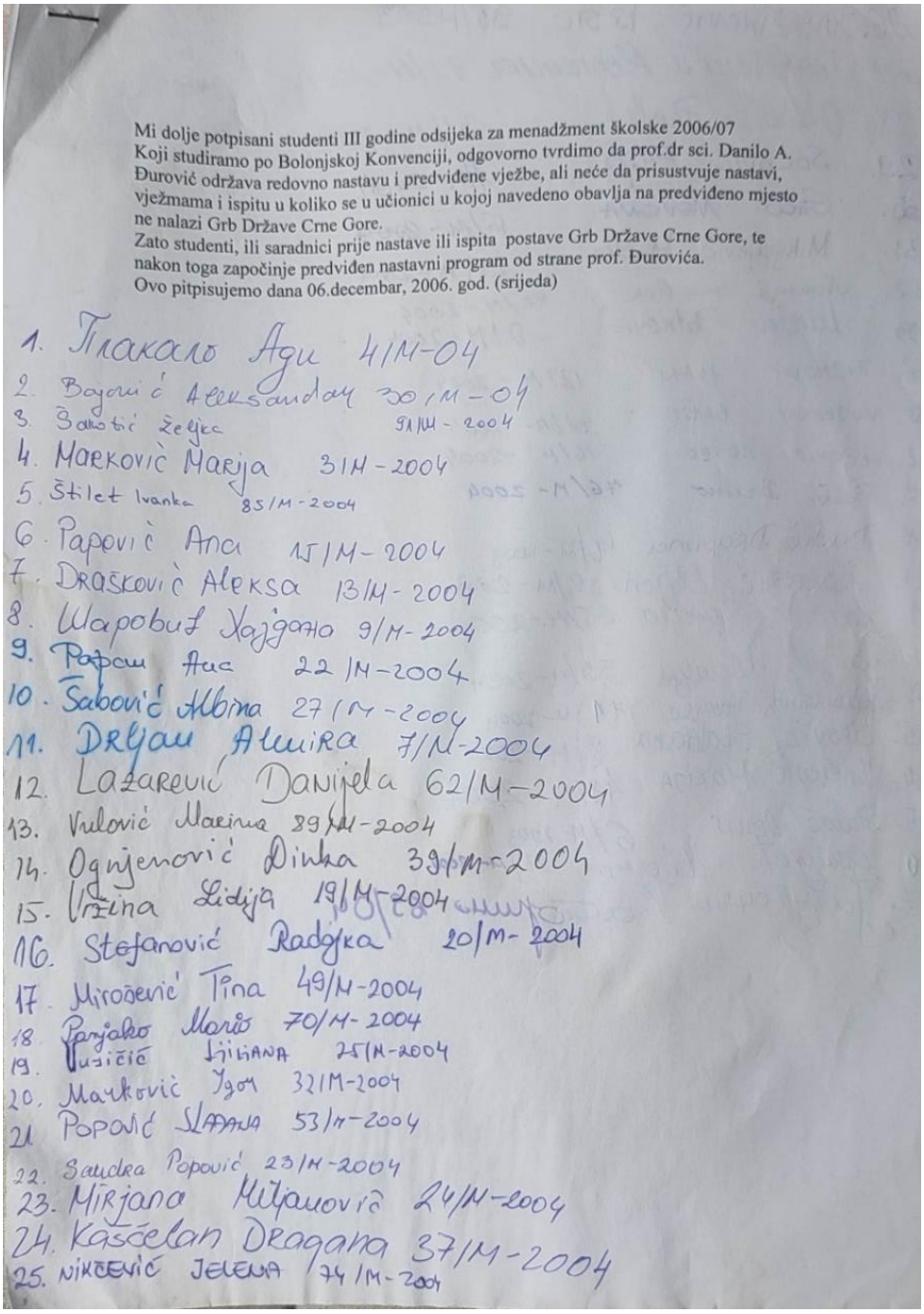

Mi dolje potpisani studenti III godine odsijeka za menadžment školske 2006/07
Koji studiramo po Bolonjskoj Konvenciji, odgovorno tvrdimo da prof.dr sci. Danilo A. Đurović održava redovno nastavu i predviđene vježbe, ali neće da prisustvuje nastavi, vježmama i ispitu u koliko se u učionici u kojoj navedeno obavlja na predviđeno mjesto ne nalazi Grb Države Crne Gore.
Zato studenti, ili saradnici prije nastave ili ispita postave Grb Države Crne Gore, te nakon toga započinje predviđen nastavni program od strane prof. Đurovića.
Ovo pitpisujemo dana 06.decembar, 2006. god. (srijeda)

1. Плакало Ади 4/M-04
2. Bojović Aleksandar 30/M-04
3. Šakotić Željka 91/M-2004
4. Marković Marija 31/M-2004
5. Štilet Ivanka 85/M-2004
6. Papović Ana 15/M-2004
7. Drašković Aleksa 13/M-2004
8. Шаровић Хајдана 9/M-2004
9. Papan Ana 22/M-2004
10. Šabović Albina 27/M-2004
11. Drljan Almira 7/M-2004
12. Lazarević Danijela 62/M-2004
13. Vulović Marina 89/M-2004
14. Ognjenović Dinka 39/M-2004
15. Vržina Lidija 19/M-2004
16. Stefanović Radojka 20/M-2004
17. Mirošević Tina 49/M-2004
18. Panjako Mario 70/M-2004
19. Vujičić Ljiljana 25/M-2004
20. Marković Igor 32/M-2004
21. Popović Slađana 53/M-2004
22. Sandra Popović 23/M-2004
23. Mirjana Miljanović 24/M-2004
24. Kaščelan Dragana 37/M-2004
25. NIKČEVIĆ JELENA 74/M-2004

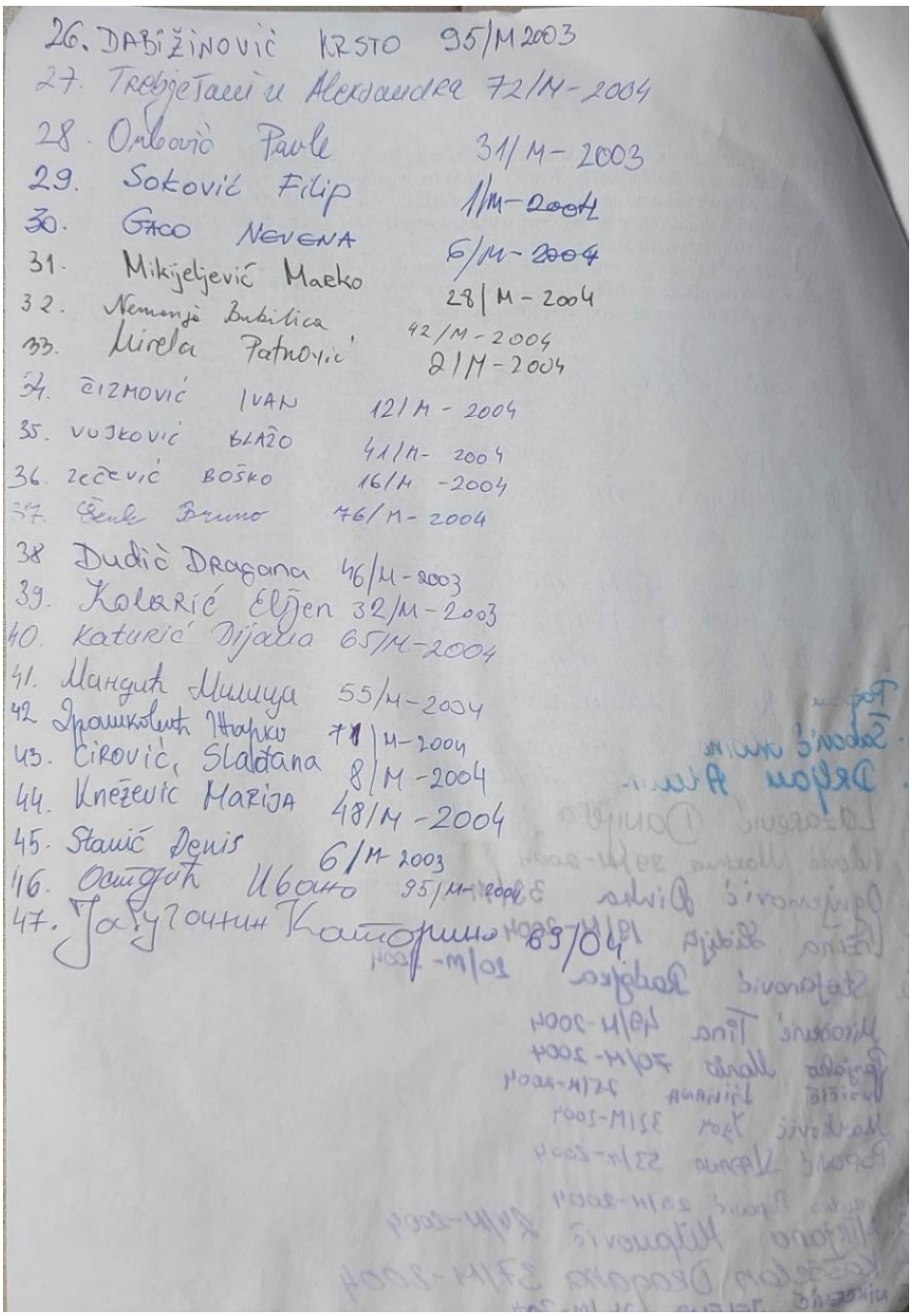

Na Svečevom susreto u Njegovom rodnom Herceg Novom bilo je prisutno i dio Njegovog tijela-medaljica koju sam dobio u Padovi, o čemu je pisano u Hrvatskom časopisu - pisao je Tripo Šubert i lično svijedočio i fotogafisao.

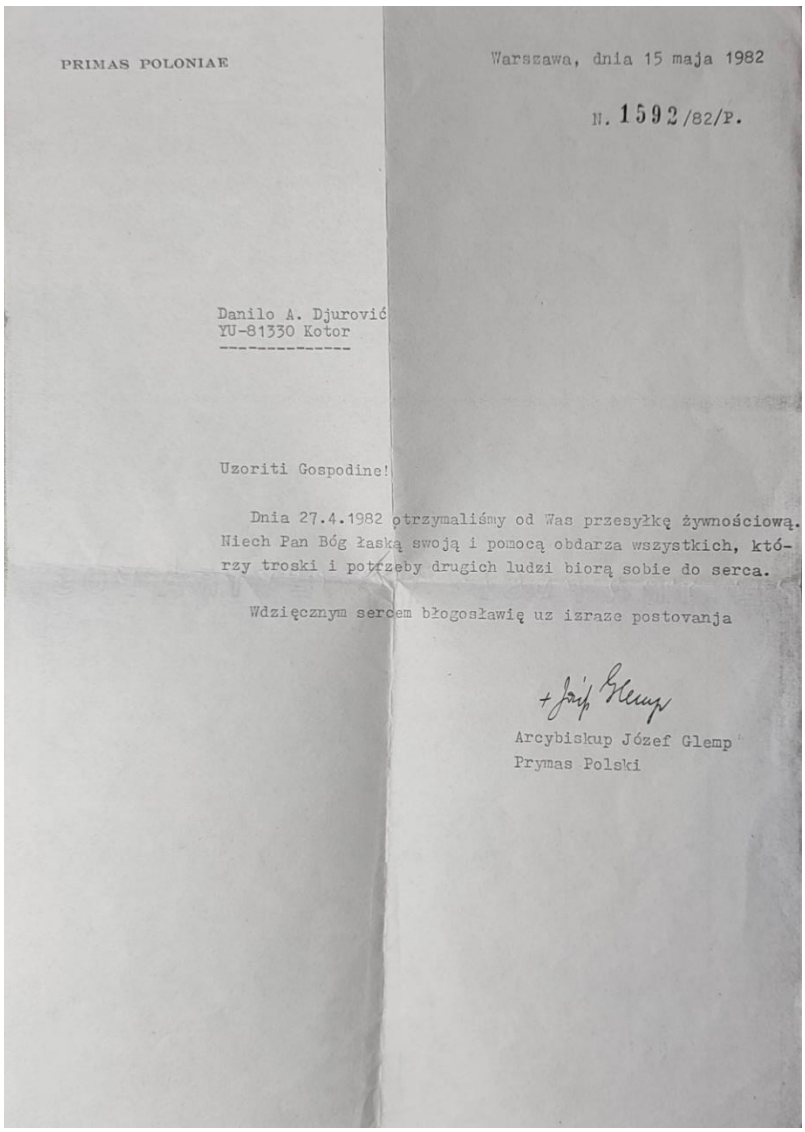

PRIMAS POLONIAE

Warszawa, dnia 15 maja 1982

N. 1592/82/P.

Danilo A. Djurović
YU-81330 Kotor

Uzoriti Gospodine!

Dnia 27.4.1982 otrzymaliśmy od Was przesyłkę żywnościową. Niech Pan Bóg łaską swoją i pomocą obdarza wszystkich, którzy troski i potrzeby drugich ludzi biorą sobie do serca.

Wdzięcznym sercem błogosławię uz izraze postovanja

+ Józef Glemp

Arcybiskup Józef Glemp
Prymas Polski

Pisao mi je Danilo o još jednom snu:

U snu mi je Gospa rekla , tačnije jedna žena koju sam ja prihvatio kao Gospu, da je potrebno popraviti krov od Crkve Gospe od Zdravlja koja se nalazi iznad starog grada Kotora, jer je Crkva prokišnjavala. O tome su bili obaviješteni zvanično don Gracija Brajković, padre Dinko Vlašić, padre Venko, časne sestre milosrdnice (sve u Kotoru), kao i don Ilija. San sam sanjao - subota na nedjelju u maju mjesecu 30/31.

Otišao sam poslije Svete mise i uzeo ključ od fratara jer sam im sve ispričao. Popeo sam se na krov i kako sam gazio tako sam sve više rušio štetio krov. Odlučio sam da cijeli krov obnovim, kao i one 4-kapelice. Sve sam to odradio od juna do oktobra mijeseca i doveo prvo svijetlo u Crkvu i kapelicama. Ja sam uradio sa

radnicima i omladincima pravoslavne vijere, muslimana (mi kažemo šiptara) i sa dva katolika, tri betonske ploče na Crkvu i 4-male betonske ploče i zidove na kapelicama. prve orgulje su svirale na struju nakon uvođenja svijetla uoči Dana Gospe od Zdravlja 20 novembra, svirala je časna Dragica.

Josip Pečarić

PRILOG

SPC KOJU IZDAŠNO FINANCIRA RH PRISVAJA HRVATSKU BAŠTINU U BOKI KOTORSKOJ

Peraška Gospa od Škrpjela na kalendaru „Pravoslavne svetinje“

Peraška Gospa od Škrpjela, vjerski objekat koji pripada Kotorskoj biskupiji, našla se na početnoj strani crkvenog kalendara „Pravoslavne sventinje – manastiri Crne Gore“ koji se ovih dana prodaje u crnogorskim knjižarama.

Kalendari su uvezeni iz BiH, a štampalo ih je preduzeće "Gatarić" koje posluje u Derventi, Banjaluci i Istočnom Sarajevu.
Peraška crkva našla se na početnoj strani izdanja „crkveni kalendar za prostu 2022. godinu“.
Čitalac koji nam je poslao fotografiju pita se da li je onaj ko je uvezao namjerno poručio ovako štampan materijal ili ga je odabrao iz neznanja.
https://www.portalanalitika.me/clanak/peraska-gospa-od-skrpjela-na-kalendaru-pravoslavne-sventinje
Sporne kalendare štampala firma iz Valjeva, a ne Gatarić iz Dervente (portalanalitika.me)

AKADEMIK JOSIP PEČARIĆ – ŽIVOTOPIS

Akademik Josip Pečarić rođen je 2. rujna 1948. godine u Kotoru. Tamo je završio osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, a 1972. diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu s radom iz područja nuklearne fizike. Na istom fakultetu je i magistrirao 1975. godine, a 1982. obranio doktorsku disertaciju iz područja matematike s naslovom Jensenove i srodne nejednakosti.
Nakon završenog studija radio je u Geomagnetskom institutu u Grocki te od 1977. kao asistent fizike na Građevinskom fakultetu u Beogradu. Godine 1987. se s obitelji preselio u Zagreb te zaposlio na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao izvanredni profesor matematike. Od 1990. radi kao redoviti profesor na istom fakultetu, od 1996. kao redoviti profesor u trajnom zvanju. Umirovljen je 2018. Danas je istraživač Matematičkog instituta Sveučilišta RUDN u Moskvi (Rusija).
Od 2000. godine je redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, od 2016. inostrani je član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti

Za doprinos u znanosti je 1996. godine dobio Državnu nagradu za znanost (prirodne znanosti), te je 1999. odlikovan ordenom Reda Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića.

Akademik Josip Pečarić je jedan od vodećih svjetskih stručnjaka u području matematičkih nejednakosti. Jedan je od najproduktivnijih svjetskih matematičara s više od 1250 objavljenih ili prihvaćenih za tisak radova u matematičkim časopisima. Također je i najcitiraniji hrvatski matematičar, a ima preko 220 suradnika iz zemlje i svijeta (na svjetskim bazama ima: Google Scholar: citata: 11533, H-index: 40; MathSciNet: publikacija: 1314, citata: 6043, H-index: 25;

Scopus: publikacija: 771, citata: 6271, H-index: 34; WoS: publikacija: 782, citata: 5820, H-index: 31).

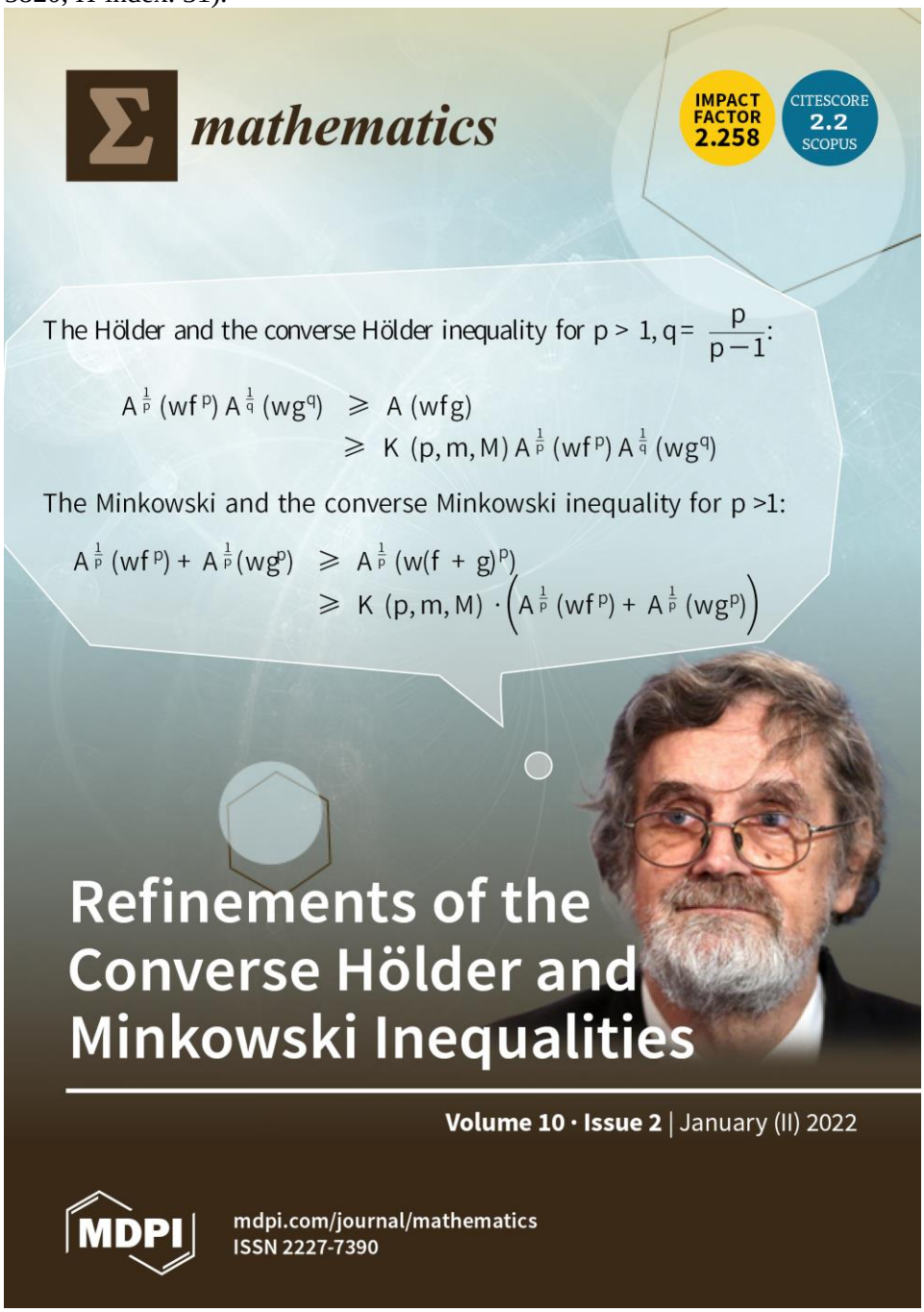

Cover Story

Article: Refinements of the Converse Hölder and Minkowski Inequalities

Josip Pečarić, Jurica Perić and Sanja Varošanec
Mathematics 2022, *10*(2), 202; doi:10.3390/math10020202
https://www.mdpi.com/2227-7390/10/2
Mathematics | January-2 2022 - Browse Articles

Prema istraživanjima sa Sveučilišta Stanford u Kaliforniji (SAD) Pečarić je po broju objavljenih radova na 2537. mjestu njihove liste od 160,000 svjetskih znanstvenika, a prvi iz RH je 7146.
Osim velikog broja članaka u međunarodnim matematičkim časopisima, autor je ili koautor 40 monografija. O jednoj monografiji je u poznatom časopisu Amer. Math. Monthly, July-August 1991, poznati matematičar D. Pedoe objavio cijeli članak, a izdavačka kuća Element pokrenula je seriju „Monographs in inequalities" u kojoj je do sada tiskano 19 monografija.

Osnivač je seminara Matematičke nejednakosti i primjene na Matematičkom odjelu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, i s tog je seminara do sada izašlo preko četrdeset doktora matematičkih znanosti. Danas ovaj seminar također ima i svoj dio na Sveučilištu u Splitu. Niz godina gostovao je na Abdus Salam school of mathematical sciences in Lahore pa i u Pakistanu ima niz svojih učenika koji rade po tamošnjim sveučilištima. Akademik Pečarić ima preko 230 suradnika iz cijeloga svijeta.

Godine 1998. pokrenuo je međunarodni znanstveni časopis „Mathematical Inequalities and Applications" (izdavač Element, Zagreb), koji je već nakon dvije godine izlaženja uvršten na Scientific Citation Index Expanded (SCIE). Taj časopis je postao prvi hrvatski časopis na SCIE listi i danas je Q2 časopis a bio je i Q1 dok je na Scopusu Q1 časopis. Kasnije je pokrenuo još dva časopisa – „Journal of Mathematical Inequalities" (danas je također Q2 a bio je i Q1 časopis) i „Operators and Matrices" – koji su i na CC listi i na SCIE listi. Na listi najboljih hrvatskih znanstvenih časopisa (prema bazi Scopus) sva tri časopisa su visoke plasirani (ova dva Q1/Q2 su prvi i peti). Pokrenuo je i časopis „Fractional Differential Calculus" koji je od ove godine na Scopusu. Glavni urednik je i novog časopisa „**Pakistan Journal of Mathematical Sciences".**

Osim toga, član je uredništava ili recenzent brojnih međunarodnih časopisa. Kao pozvani ili plenarni predavač akademik Josip Pečarić je održao mnoga predavanja na međunarodnim konferencijama, a povodom njegovog 60-og rođendana je 2008. godine u Trogiru održana međunarodna konferencija „Mathematical Inequalities and Applications 2008". Tu konferenciju su slijedile:

1) Mathematical Inequalities and Applications 2010, Lahore, Pakistan, March 7-13, 2010., Pakistan

2) Mathematical inequalities and nonlinear functional analysis with applications, July 25-29, 2012, Jinju, South Korea.
3) U lipnju 2014. godine (22.-26. lipnja) u Trogiru se pod pokroviteljstvom Razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti HAZU održala konferencija pod nazivom „Mathematical Inequalities and Applications 2014 – One thousand papers conference“ u čast akademika Josipa Pečarića povodom objavljivanja više od 1000 znanstvenih matematičkih radova,
4) Slijedeće godine je održana konferencija Mathematical Inequalities and Applications 2015, 11-15 November, Mostar, BiH
5) Tri godine kasnije je u Zagrebu održana međunarodna konferencija MIA 2018 povodom njegovog 70-og rođendana..

Zbog njegovih zasluga u matematici, akademiku Pečariću je posvećen jedan broj časopisa „Banach Journal of Mathematical Analysis“, Vol. 2, No.2 (2008). Riječ je o međunarodnom znanstvenom časopisu koji je na SCIE i CC listi, a u tom posebnom broju članke su objavili i posvetili ih akademiku Pečariću mnogobrojni svjetski matematičari. Intervju koji je tamo objavljen (str. 163-170) objavljen je i na kineskom u časopisu Mathematics 3 (2012), 245-249. Nekim Pečarićevim istraživanjima (inače citiranih i u časopisu “Nature”, a s P.T. Landsbergom objavio je članak u časopisu Phys. Rev., A35 (1987), 4397–4403.) posvećen je i članak "Accentuate the negative", Math. Bohem. 134 (2009), no. 4, 427-446. kojeg je napisao Peter Bullen, profesor emeritus sa Sveučilišta u Vancouveru.

Akademik Pečarić poznat je i po svom publicističkom radu. Objavio je više od 120 publicističkih knjiga.

04/01/2022.
.